

מדינת ישראל
נציבות שירות המדינה
בית הדין למשמעת של עובדי המדינה



קובץ פסקי דין

עבירות משמעת

של עובדי הוראה

שנים 2007 ו-2008

שניתנו על ידי בית המשפט העליון
ובתי הדין למשמעת של עובדי המדינה
בירושלים ובחיפה

מדינת ישראל
נציבות שירות המדינה
בית הדין למשמעת של עובדי המדינה



י"ז בשבט התשס"ט
11 בפברואר 2008

לכבוד

שלום רב,

הנדון: פסקי דין בנושא עבירות משמעת של עובדי הוראה לשנים 2007-2008

בחוברת זו מרוכזים פסקי דין של בית המשפט העליון, שישב כערכאת ערעור על פסקיו של ביה"ד למשמעת, ופסקי הדין שניתנו ע"י ביה"ד למשמעת של עובדי המדינה בירושלים ובחיפה בשנים 2007 ו-2008.

החוברת מחולקת על-פי סוג העבירות, כאשר עבירות התקיפה לסוגיהן, של תלמידים ע"י מוריהם תופסות חלק נכבד ברשימת פסקי הדין שניתנו במהלך השנתיים האמורות. עבירות נוספות של עובדי הוראה המופיעות בחוברת, נסבות סביב מעשי זיוף הקשורים למילוי התפקיד או מחוצה לו, עבירות בעלות אופי מיני, עבירות רשלנות במילוי התפקיד ועבירות אחרות.

בתחילת החוברת מובא תוכן עניינים, המחולק על-פי סוגי העבירות, ותמציות פסקי הדין שניתנו ע"י בית המשפט העליון וע"י ביה"ד למשמעת, כאשר אחריהן מופיע פסק הדין עצמו, כפי שניתן ופורסם ע"י ערכאות השיפוט האמורות.

יוער כי באותם מקרים שבהם פסקי דין של ביה"ד למשמעת נדונו ע"י בית המשפט העליון, בעקבות הגשת ערעור ע"י התביעה או הנאשם, מופיע בחוברת רק פסק דינו של בית המשפט העליון הסוקר את עיקרי פסיקתו של בית הדין.

עוד יצוין, כי עד לעת האחרונה נידונו ערעורים על החלטות בית הדין למשמעת בפני שופט של בית המשפט העליון שישב כדן יחיד. בעקבות צעדים שננקטו לצמצום העומס על בית המשפט העליון, נתקבל בכנסת ביום 27.7.2008, תיקון לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963, באמצעות תיקון עקיף לחוק בתי המשפט, ובו נקבע כי בית המשפט המחוזי שבאזור שיפוטו מצוי מקום מושבו של בית הדין ישמש כערכאת הערעור על החלטותיו של ביה"ד למשמעת. על כן, ערעורים על החלטותיו של בית הדין למשמעת בירושלים יידונו בבית המשפט המחוזי בירושלים, וערעורים על החלטותיו של בית הדין למשמעת בחיפה יידונו בבית המשפט המחוזי בחיפה.

חוברת זו של בית הדין, בישבו כבית הדין למשמעת בירושלים וחיפה, מתפרסמת כחוברת ששית. החוברות מופיעות באתר האינטרנט של הנציבות בכתובת : WWW.CIVIL-SERVICE.GOV.IL, באתר, מדף הבית יש להיכנס ל"בית הדין למשמעת".

מסורה בזה תודתי לגב' תמר ביתן, המתמחה של בית הדין, על תרומתה בהפקת חוברת זו.

בכבוד רב,

יוסף תלרז
אב בית הדין למשמעת

תוכן עניינים

א. הליכים בביהמ"ש העליון

מספר	מספר בד"מ	נושא הפסק	עמוד
1.	עש"מ 9741/06	קבלת תמריץ השתתפות בשכ"ד וקצובת נסיעה באמצעות מצג כוזב	8
2.	עש"מ 10970/05	לתכונות היושרה הנדרשות מעובד הוראה	15
3.	עש"מ 4875/06	למידת הפסול הכרוך בалиמות	21
4.	עש"מ 3666/06	לקבלתו של תואר שני שלא בדרך המלך	30
5.	עש"מ 5051/06 עש"מ 5877/06	לרכישתו של תואר אקדמי	41
6.	עש"מ 893/07	התבטאות פוגענית כלפי מנהלת בית הספר	48
7.	עש"מ 5917/07	קבלת תמריץ השתתפות בשכ"ד וקצובת נסיעה על סמך חוזים מזויפים	55
8.	עש"מ 5843/08	מסירת הודעה כוזבת על פגיעות גוף בתאונת דרכים	66

ב. אלימות פיזית

מספר	מספר בד"מ	נושא הפסק	עמוד
1.	בד"מ 42/07	חינוך ילדי גן הילדים באמצעות אלימות	75
2.	בד"מ 155/07	איבוד שליטה כלפי קטין	80
3.	בד"מ 127/07	הסרגל ככלי ענישה	97
4.	בד"מ 13/08	תקיפת תלמיד באמצעות סרט סקופ'	107
5.	בד"מ 111/07	הכאת תלמידה בכתפה	113
6.	בד"מ 115/06	אכיפת משמעת באמצעות קשירת תלמידים בסרט סלוטייפ	124
7.	בד"מ 86/08	תקיפת תלמיד והשפלתו מול הכיתה	138
8.	בד"מ 9/08	משיכה אסורה בידו של תלמיד	158
9.	בד"מ 92/07	דחיפתו של תלמיד שאחר להגיע לבית הספר	175
10.	בד"מ 111/06	תקיפת תלמיד מפריע כאמצעי פסול לאכיפת משמעת	191

ג. עבירות מין והתנהגות שיש בה פסול מוסרי

מספר	מספר בד"מ	נושא הפסק	עמוד
1.	בד"מ 56/08	מימוש מאוויים מיניים בגופן של תלמידות	209
2.	בד"מ 18/07	קשר אינטימי בין מורה ותלמידתו	238

ד. קבלת טובות הנאה שלא כדין, דווח כוזב, זיוף וקבלת דבר במרמה

מספר	מספר בד"מ	נושא הפסק	עמוד
1.	בד"מ 22/07	דיווח כוזב על שעות הוראה על ידי מנהל בית הספר וסגניתו	255
2.	בד"מ 26/07	לרכישתו במרמה של תואר אקדמי	263
3.	בד"מ 110/06	קניית תואר אקדמי עבור בת זוג	279
4.	בד"מ 47/05	לדרכי השגת תואר אקדמי ללא השקעה	292
5.	בד"מ 86/04	דיווח כוזב לשם קבלת תמריץ השתתפות בשכ"ד וקצובת נסיעה	299
6.	בד"מ 43/08	זיוף תעודת דוקטורט וקבלת דבר במרמה	318
7.	בד"מ 65/08	דיווח כוזב של מפקחת על ימי עבודה ועבודה פרטית ללא היתר	336

ה. רשלנות

מספר	מספר בד"מ	נושא הפסק	עמוד
1.	בד"מ 86/06	לשלומם של ילדי החינוך המיוחד	356
2.	בד"מ 122/06	פציעת תלמיד עקב רשלנות מורה	362

ו. פגיעה ברכוש המדינה

מספר	מספר בד"מ	נושא הפסק	עמוד
1.	בד"מ 48/08	חבלה נקמנית בצידוד בית הספר עקב אי זכיה בתפקיד סגן המנהל	369

ז. העדרויות ללא היתר

מספר	מספר בד"מ	נושא הפסק	עמוד
1.	בד"מ 63/08	יציאה לחו"ל ללא היתר	382

ח. עבירות שלא במסגרת מילוי התפקיד

מספר	מספר בד"מ	נושא הפסק	עמוד
1.	בד"מ 134/06	אי דיווח על ביצוע פעולות לאומניות אלימות נגד יהודים	396
2.	בד"מ 112/07	דווח כוזב למשטרת ישראל על הנוהג ברכב	400
3.	בד"מ 28/08	החזקת רכוש גנוב	417
4.	בד"מ 81/08	סיוע לקבלת דבר במרמה וסיוע לזיוף	432
5.	בד"מ 2/08	עבירת תקיפת קטין	452

ט. החלטות

מספר	מספר בד"מ	נושא הפסק	עמוד
1.	בד"מ 49/04	בקשה לקיום דיון חוזר	475

הליכים

בבית המשפט

העליון

עש"מ 9741/06 – קבלת תמריץ השתתפות בשכ"ד וקצובת נסיעה באמצעות מצג כוזב

תמצית פסק הדין

ערעור המערערת עובדת הוראה שהורשעה על ידי בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בירושלים (בד"מ 134/04 הרכב: יוסף תלרז – אב בית הדין וגב' נאוה קרניאל ופרומה הרשקוביץ חברות בית הדין).

המערערת הועברה לשמש כמורה באזור הדרום ומעברה זיכה אותה בקבלת תמריץ השתתפות בשכ"ד וקצובת נסיעה בשל אותו המעבר, ואולם המערערת המשיכה לבקש ולקבל תמריץ כאמור, לאחר שרכשה דירה בבאר שבע, רכישה שמפסיקה את הזכאות.

בית הדין לאחר שהרשיע את הנאשמת בדינה, גזר עליה אמצעי משמעת של: נזיפה חמורה, פיטורין לאלתר, פסילה משירות המדינה למשך 11 חודשים, וכן השבת הכספים שקיבלה שלא כדין, תוך מתן המלצה כי לאחר תום פסילתה תוכל לשוב לשירות הציבורי.

בית המשפט העליון לאחר שבאו בפניו טיעוני הצדדים החליט לדחות את הערעור על כל חלקיו, וקבע את חובת האמון והנאמנות הנדרשת מעובד מדינה כלפי המעסיקה – המדינה, ואת חובתו לנהוג ביושר ובאמינות, כאשר סטנדרט התנהגות גבוה במיוחד נדרש מעובדי הוראה, כמובא בפסיקתו של בית המשפט העליון, כאשר אמצעי המשמעת שבית הדין הטיל אינם מצדיקים התערבות בהם נוכח המידתיות שמאפיינת אותם.

ניתן ביום כ"ח בתשרי התשס"ח – 10.10.07.

ההרכב: השופטת א. פרוקצ'יה.

בא כוח המערערת: עו"ד סעיד נעאמנה

בא כוח המשיבה: עו"ד אפרת פילזר

בבית המשפט העליון

עש"ם 9741/06

בפני: כבוד השופטת א' פרוקצ'יה

המערערת:

נ ג ד

המשיבה: מדינת ישראל - משרד החינוך והתרבות

בשם המערערת: עו"ד סעיד נעאמנה

בשם המשיבה: עו"ד אפרת פילזר

פסק-דין

1. לפני ערעור המערערת על הרשעתה בדין משמעתי ועל אמצעי המשמעת שהוטלו עליה בידי בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בתיק משמעת 134/04 (יוסף תלרז - אב"ד, גב' נאוה קרניאל וגב' פרומה הרשקוביץ). בערעורה, היא מבקשת לבטל את פסק דינו של בית הדין ולזכותה בדין. לחלופין, היא מבקשת להורות על ביטול פיטוריה מעבודתה, והחזרת הענין לבית הדין על מנת שיקבע אמצעי משמעת אחרים.

2. המערערת, ילידת שנת 1969, הועסקה במועד הרלבנטי כמורה לעברית ולערבית בבית הספר "אל הוואשלה" בבאר שבע. היא עובדת בשירות המדינה מאז שנת 1997. בעקבות מחסור במורים במגזר הערבי באיזור הדרום, וכדי לעודד מעבר מורים מאיזור צפון הארץ להוראה באיזור הדרום, הוחלט במשרד החינוך להעניק תמריצים בדרך של השתתפות בתשלום שכר דירה למורים אשר יעברו להתגורר באיזור זה. התשלום בוצע בראשית כל שנת לימודים, לאחר שהמורה המציא למשרד החינוך את חוזה השכירות של הדירה בה הוא מתגורר, וכן טופס בקשה להשתתפות בשכר דירה למורים מהצפון המלמדים בישובים בדרום. ההשתתפות בשכר דירה ניתנה בתנאי שהמבקש אינו בעל דירה אחרת הרשומה על שמו או שם בין זוגו באותו ישוב. לפיכך, מורה מהצפון אשר רכש דירה במחוז הדרום, נתבטלה זכאותו להטבות האמורות.

המערערת היא תושבת צפון הארץ, ועברה לעבוד כמורה באיזור הדרום בשנת 1997, והתגוררה תחילה עם חברותיה בדירה שכורה בבאר שבע. לאחר מכן, נישאה המערערת לבעלה, גם הוא מורה מהצפון, שעבר להתגורר בדרום. בשנת 1998, לאחר שנישאה, שכרה המערערת יחד עם בעלה דירה אחרת בבאר שבע, וקיבלה בעבורה ביחד עם בעלה את תמריצי העידוד הניתנים למורים מהצפון. ביום 6.3.01 רכשו בני הזוג דירה ברחוב שלומציון המלכה בבאר-שבע מבעליה הקודמים (להלן - הדירה). הם התגוררו בדירה זו עד לשנת 2003.

3. כנגד המערערת ובעלה הוגשה תובענה משמעתית שאלה עיקריה:

לאחר רכישתם בעלות בדירה, ערכו השניים מסמך הנחזה להיות חוזה שכירות, הנושא חתימה מזויפת של הבעלים הקודמים, לפיו הם שכרו את הדירה מאותם בעלים, וזאת במטרה להמשיך ולקבל את תשלומי התמריצים להם לא היו זכאים עוד. בעלה של המערערת הגיש טופס בקשה לתמריצים שכלל פרטים כוזבים, ועקב הצהרה זו קיבל סך של 6,744 ש"ח ממשד החינוך שלא כדין. המערערת קיבלה אף היא סכום זהה על סמך טופס בקשה שהיא הגישה מטעמה. תמריצי עידוד אלה התייחסו לתקופה שמ-1.9.01 ועד 1.9.02.

בסמוך לשנת הלימודים תשס"ג, ערכו המערערת ובעלה חוזה שכירות כוזב נוסף, ועל יסודו הגישו בקשות נוספות לתמריצי עידוד. בעקבות זאת זכו שוב, כל אחד מהם בנפרד, בסכום נוסף של 6,744 ש"ח שלא כדין, עבור תקופת השכירות 1.9.02 - 1.9.03. לפיכך נטען בתובענה, כי המערערת קיבלה מהמדינה שלא כדין סך של 13,488 ש"ח עבור השתתפות בשכר דירה. כן נטען בכתב התובענה, כי המערערת מסרה דיווחים כוזבים אודות מסלול נסיעה חד שבועי מדרום הארץ לצפונה בשנים 2001 - 2003, וזאת למרות שבשנים אלה התגוררה עם בעלה בבאר-שבע, ואף שלא הייתה זכאית לקצובת הנסיעה נוכח בעלותם - שלה ושל בעלה - בדירה. על-פי התובענה, המערערת קיבלה סך של 11,791 ש"ח שלא כדין בעקבות הדיווחים הכוזבים הללו. בסך הכל, נטען בתובענה כי שולם למערערת מכספי מדינה סכום של למעלה מ-25,000 ש"ח שלא כדין, על בסיס בקשותיה.

4. עניינם של המערערת ובעלה נדון בנפרד. הבעל הודה במעשים המיוחסים לו, הורשע בדין משמעתי, והושתו עליו אמצעי משמעת של נזיפה חמורה, פיטורין מתפקידו כעובד הוראה, וכן פסילה מכל תפקיד בשירות המדינה לפרק זמן של שלוש שנים. הוא ערער לבית משפט זה על חומרת העונש, וערעורו נדחה (עש"מ 8622/05).

5. בעניינה של המערערת נוהל משפט הוכחות. השאלה העיקרית במחלוקת בבית הדין נסבה על אמינות גרסתה של המערערת, אשר, לטענתה, סמכה בכל על בן זוגה, חתמה על בקשות לקבלת תמריצים על-פי בקשתו, מבלי להיות מודעת לתוכנם ולתכליתם, ונחשפה לפסול שבבקשות אלה רק לאחר חקירתו של בעלה. בית הדין קבע כי גרסת המערערת אינה גרסת אמת. בקשותיה לתמריצים הגיעו למשרד החינוך בחתימתה, ועל יסודם שולמו לה כספים. טענתה כי לא היתה מודעת לתוכנם של מסמכים שהוכנו על-ידי בעלה נדחתה כגרסת אי-אמת. בית הדין קבע על יסוד מכלול ראיות שהוגשו בפניו כי המערערת הגישה ביחד עם בן זוגה את חוזי השכירות המזויפים ובקשות לקצובת נסיעה תוך מודעות מלאה לתוכנם ולתכליתם. לפיכך מצא כי קיים יסוד איתן להרשעתה בעבירות בהן הואשמה.

6. בית הדין התייחס בחומרה למעשיה של המערערת, במיוחד לאור היותה מורה בישראל, ונוכח רמת ההתנהגות הנדרשת מאיש חינוך. מנגד, בית הדין העריך את נסיבותיה האישיות של המערערת - ובין היתר, היותה אדם נורמטיבי, נעדרת עבר פלילי או משמעתי קודם. כן ציין את עבודתה המסורה בהוראה, ותרומתה לשירות הציבורי עד לאירועים נשוא הליך זה. היא בת 37, נשואה ואם ל-4 ילדים קטנים, ובן זוגה אינו מועסק. בהינתן כלל השיקולים האמורים, גזר בית הדין על המערערת אמצעי משמעת של נזיפה חמורה, פיטורין, פסילה משירות המדינה ל-11 חודשים, והשבה של הכספים שנתקבלו על-ידה שלא כדין. לאור נתונה החיוביים של המערערת, בית הדין המליץ כי משרד החינוך ישקול בחיוב החזרתה לשירות המדינה לאחר תקופת הפסילה, אם תוגש בקשה כזו על-ידה.

על הכרעת הדין, גזר הדין ואמצעי המשמעת האמורים שהוטלו בידי בית הדין מוגש ערעור זה.

7. בערעורה, טוענת המערערת כנגד הכרעת הדין, כי הרשעתה אינה מבוססת כראוי בחומר הראיות שהונח בפני בית הדין. לדבריה, בניגוד לאמור בכתב התובענה, לא היא שזייפה את המסמכים, ולא היא שהגישה אותם לרשויות ולא היא שקיבלה את הכספים במרמה. זאת עולה לטענתה, בין היתר, מעדותו של החוקר מטעם הנציבות, נסים דבורה, אשר העיד כי לא היא הגישה את המסמכים לרשויות, ומי שעשה זאת הוא בן זוגה.

אשר לחומרת אמצעי המשמעת שהוטלו עליה, טוענת המערערת כי הם חורגים מרמת הענישה המקובלת על-פי פסיקת בית משפט זה. לדבריה, לא יוחס משקל מספיק לעמדת נציג משרד החינוך אשר הביע עמדה חיובית ביחס אליה וביחס לעבודתה. כן לא ניתן משקל לכך שעברה היא ללא רבב, ולנסיבותיה המשפחתיות והכלכליות הקשות לאור פיטורי בעלה מעבודתו ונוכח תיקי הוצל"פ שנפתחו נגדה. עוד נטען, כי בית הדין לא התחשב בעובדה שהיא עובדת הוראה זוטרה, אשר מעולם לא שמשה בתפקיד ניהולי, ולא הטיל עליה אמצעי משמעת מתונים יותר, שהיה די בהם כדי לשרת את תכלית דיני המשמעת ולהשיג את מטרת ההרתעה.

8. המדינה טוענת כי אין מקום להתערב בקביעות פסק הדין של בית הדין למשמעת הן לעניין הכרעת הדין והן לעניין אמצעי המשמעת. המערערת היתה מודעת באופן מלא לזיוף המסמכים ולהשלכה הנודעת להגשתם לצורך קבלת תמריצים מכספי מדינה. אשר לעונש, טוענת המדינה, כי מדובר במורה ומחנכת אשר תפקידה מחייב אותה להתנהגות מוסרית ברמה גבוהה ועליה לשמש דוגמא ומופת לאחרים. מורה אשר חטא במעשים כדוגמת אלה שבוצעו על-ידי המערערת דינו להיענש בחומרה. עוד טוענת המדינה, כי בית הדין הקל על המערערת, כאשר המליץ להחזירה לעבודת ההוראה עם תום תקופת הפסילה.

9. דין הערעור להידחות על כל חלקיו.

כלל יסוד הוא כי עובד נדרש לקיום חובת אמון ונאמנות מלאה כלפי מעסיקו. עליו לנהוג בהגינות וביושר במילוי תפקידו.

חובת האמונים שחב עובד למעסיקו מתקיימת אף ביתר שאת בעובד ציבור המועסק בידי המדינה. בהיותו עובד מדינה, חב העובד חובת אמון כלפי הציבור הרחב ועליו לשרת באמונה את והאינטרס הציבורי עליו הוא מופקד.

בתחומי שירות הציבור והמדינה ישנם מגזרי תעסוקה שבהם אמות המידה המוסריות החלות על עובד הציבור הן גבוהות במיוחד בשל טיב התפקיד אותו הוא ממלא.

איש חינוך המועסק במערכת החינוך של המדינה חייב בחובת אמון והגינות מוגברת. במעמדו כאיש הוראה, הוא מהווה דוגמא ומופת אישי לבני הנוער אותם הוא מלמד ומחנך. ממוריו ומחנכיו שואב הדור הצעיר את מערכת הערכים, הבונה ומגבשת את דמותה של החברה הישראלית לימים יבואו (עש"מ 8180/05 מדינת ישראל נ' ולידי (לא פורסם, 7.5.06)). איש חינוך הנכשל במעשים של זיוף מסמכים והצגתם לרשות הציבורית לצורך קבלת כספי ציבור בטענות שווא פוגע פגיעה עמוקה וחמורה בחובת האמון שהוא חב למדינה ולציבור. במעשים אלה נפגע מעמדו כעובד ציבור האמור לשמש מופת לתלמידיו, אשר ממנו הם אמורים לשאוב דעת וערכי מידות.

10. המערערת בענייננו כשלה כשלון חמור בהתנהגותה המוסרית כלפי המדינה כמעסיקתה, וכלפי הציבור, שאת כספיו קיבלה על בסיס מצגי שווא. בהתנהגותה, היא בטאה חולשה ערכית ואתית בעבור בצע כסף. במעשיה, פגעה המערערת לא רק באמון הציבור כלפיה כעובדת הוראה במשרד החינוך. במעשיה היא גרמה לפגיעה באמון במערכת החינוך כולה, ואף בשירות המדינה בכללותו. על פגיעה עמוקה זו במערכת הציבורית על רבדיה השונים מתחייב מסר משמעותי מחמיר (עש"מ 1804/01 מדינת ישראל נ' אלקריף (לא פורסם, 13.9.01); עש"מ 8160/04 מדינת ישראל נ' בן סימון (לא פורסם, 15.3.05)).

11. אין צריך לומר, כי גם בנסיבות קשות אלה, יש להתחשב בנסיבות אישיות למערערת, ובהן עברה ללא דופי, מסירותה לעבודה, ונסיבותיה המשפחתיות והכלכליות הקשות (עש"מ 10250/01 מוכתרי נ' נציבות שירות המדינה (לא פורסם, 10.2.02); עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נ' גרינבוים (לא פורסם, 23.3.03)).

גם בהתייחס לנסיבות המקילות ביחס למערערת, אין מנוס, בנסיבות הענין, מהטלת אמצעי משמעת עליה אשר יחדירו מסר ברור לה ולכלל עובדי הציבור בדבר החובה לבער את גילויי המרמה והשחיתות מנוף השירות הציבורי. ניצול כספי ציבור שלא כדין והוצאתם בטענות שווא בידי עובדי ציבור אינם מתיישבים עם הנאמנות שהם חבים למדינה כמעסיקתם.

מסר זה חיוני לא רק לצורך שמירה על כספי ציבור, אלא לא פחות מכך, להגנה על דמותו ותדמיתו של השירות הציבורי כשירות שעובדיו הם נקיי כפיים. מסר זה חשוב ביותר שאת ביחס לעובדי הוראה הנמנים על מערכת החינוך, שתפקידם להקנות ערכי ידע ומידות לדור הצעיר.

12. בנסיבות אלה, אמצעי המשמעת שהוטלו על המערערת, ובהם פיטורין מהשירות, אינם חורגים לחומרה מהמידתיות הראויה. הם פועל יוצא ומתבקש ממעשיה של המערערת. יש להעיר כי פסילת המערערת מחזרה לשירות המדינה למשך 11 חודשים, וההמלצה שנתן בית הדין למשרד החינוך לשקול בחיוב את בקשתה לחזור לעבודת הוראה בשירות המדינה, עם תום תקופת הפסילה, הם בבחינת הקלה משמעותית עם המערערת.

הערעור נדחה, איפוא, על כל חלקיו.

ניתן היום, כ"ח בתשרי התשס"ח (10.10.07).

ש ו פ ט ת

עש"מ 10970/05 – לתכונות היושרה הנדרשות מעובד הוראה

תמצית פסק הדין

ערעור המדינה על גזר דינו של בית הדין למשמעת בחיפה (בד"מ 92/04 בהרכב עו"ד ציפורה פיגנבאום, יו"ר, גב' חנה שמש וגב' חסון סודקי, חברי בית הדין), אשר הרשיע את המשיבה, מורה בכירה, בעבירות משמעת רלבנטיות, לאחר שהגישא לשלוחת אוניברסיטת לטביה עבודות שונות שאינן פרי רוחה, והשית עליה אמצעי משמעת שונים שלא כללו את פיטוריה, כאשר בית הדין התחשב בנסיבותיה האישיות.

המדינה בקשה בערעורה לפטר את המשיבה ולפסול אותה משירות המדינה לתקופה שתיקבע.

בית המשפט העליון קיבל את ערעור המדינה והורה על פיטוריה של המשיבה ועל הטלתם של אמצעי משמעת נוספים של: נזיפה חמורה, ופסילה משירות המדינה למשך שנתיים.

בית המשפט העליון עמד בפסק דינו על תכונות הבסיס הנדרשות מעובד הוראה כמי שמקנה ידע ודעת לתלמידיו, ממנו גם נדרשת רמת מוסר גבוהה בכל התנהלותו במסגרת התפקיד ומחוצה לו, כאשר השגת תואר על ידי מעשי תרמית פוגעת באותן תכונות בסיס של יושרה וניקיון הדעת, כפי שנפסק בשורת פסקי דין שהובאו בפסק דינו של בית המשפט העליון.

ניתן ביום כ"ז בתשרי תשס"ח – 9.10.07.

ההרכב: כב' השופטת א. פרוקצ'יה.

בא כח המדינה: עו"ד מלי אומיד

בא כח המשיבה: עו"ד עמית סופר

בבית המשפט העליון**עש"ם 10970/05**

בפני : כבוד השופטת א' פרוקצ'יה

המערערת : מדינת ישראל

נ ג ד

המשיבה :

ערעור על גזר דינו של בית הדין למשמעת של עובדי
 המדינה בבד"מ 92/04 מיום 16.10.05, שניתן על-ידי
 עו"ד צפורה פיגנבוים - יו"ר, גב' חנה שמש ומר חסון
 סודקי

בשם המערערת : עו"ד מלי אומיד

בשם המשיבה : עו"ד עמית סופר

פסק-דין

1. זהו ערעור המדינה על גזר דינו של בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה (בד"מ 92/04, עו"ד צפורה פיגנבוים - יו"ר, גב' חנה שמש ומר חסון סודקי), אשר הטיל על המשיבה נזיפה חמורה, הפקעת משכורת קובעת, הורדה בדרגה למשך שנה וחצי והשבת סכומי כסף שקיבלה מהמדינה עבור לימודיה, ככל שהיו כאלה. הערעור מכוון כנגד קולת אמצעי המשמעת אשר הוטלו על המשיבה.

2. המשיבה, ילידת 1961, הועסקה במשרד החינוך בתפקיד הוראה מאז 1983. היא שימשה בעת מתן גזר הדין המשמעתי בעניינה במעמד של מורה בכירה. המשיבה למדה לימודי תואר ראשון בחינוך בשלוחת אוניברסיטת לטביה בישראל, אשר הופעלה על-ידי חברת "מודום", במסגרת כיתת לימוד בגוש חלב. במהלך לימודיה, נדרשה המשיבה להגיש מספר עבודות, לרבות עבודת גמר. על-פי הכרעת הדין בהליך המשמעתי שהתנהל בעניינה, הגישה המשיבה לאוניברסיטה 15 עבודות, ובהן עבודת גמר, אותן לא חיברה בעצמה, תוך מצג שווא כאילו הן פרי עבודתה שלה. עבודות אלו הוכנו על-ידי מנחה הסטודנטים מרואן מסאלחה, אשר גבה כסף בעבור מתן שירות זה. כתוצאה ממהלכים אלה, המשיבה קבלה תואר ראשון מאוניברסיטת לטביה על יסוד עבודות אקדמיות שלא הוכנו על-ידה. בית

הדין למשמעת שדן את המשיבה בהליך המשמעת הרשיע אותה בעבירות משמעת, וקבע כי התנהגותה מהווה פגיעה ממשית במשמעת בשירות המדינה, העלולה לפגוע באופן קשה בתדמיתו ובשמו הטוב של השירות הציבורי. חומרה מיוחדת הוא מצא בכך שמדובר במורה, האמורה לחנך את תלמידיה לערכים של טוהר מידות ויושר.

3. בגזר הדין, עמד בית הדין על חומרת מעשיה של המשיבה. עם זאת, הוא לא ראה להיענות לבקשת המדינה לפטר את המשיבה ממשרתה כמורה בשירות המדינה. בצד חומרת מעשיה, ציין בית הדין כי המשיבה הביעה חרטה כנה על מעשיה, וביקשה לראות בהם בבחינת מעידה חד-פעמית. בנסיבות העניין הוא סבר כי אין למצות עם המשיבה את הדין עד כדי פיטוריה מהשירות. עוד הוא קבע כי מקרה זה אינו דומה למקרים אחרים בהם זויפו מסמכים לצורך השגת תארים, ויש בהם יסודות לקולא במובנים שונים. הוא התייחס להמלצות החמות שנתקבלו מהממונים על המשיבה, ועמד על כך כי היא אם ל-4 ילדים, ומפרנסת יחידה. בסופו של דבר, גזר בית הדין על המשיבה נזיפה חמורה, הפקעת משכורת קובעת, והורדה בדרגה אחת למשך שנה וחצי, תוך שנמנע מפיטוריה ומפסילתה לעבודה בשירות המדינה. כן נקבע, כי על המשיבה להחזיר כל הטבה כספית שקיבלה מן המדינה בעבור לימודיה, ככל שקיבלה הטבה כזו.

4. בערעורה, מבקשת המדינה להחמיר באמצעי המשמעת שהוטלו על המשיבה. לעמדתה, טיב מעשיה אינם מתירים את השארתה בתפקידה, והמשך עבודתה במסגרת שירות המדינה, וראוי להורות על פיטוריה ופסילתה להמשך שירות במדינה לתקופה שתיקבע. העבירות בהן הורשעה המשיבה פוגעות לטענת המדינה באימון הציבור בצורה קשה, גם אם לא נעברו במסגרת מילוי התפקיד, והאמצעים שננקטו על-ידי בית הדין מקילים מדי, ואינם מעבירים את המסר לציבור בדבר הפסול החמור שבמעשים. על-פי הטענה, בית הדין לא ייחס משקל לעובדה כי המשיבה שילמה פעמיים קנס למוסד האוניברסיטאי בשל העתקת שתי עבודות, והיא קיבלה בכך אזהרה והתראה, וחרף זאת היא המשיכה בהגשת עבודות אקדמיות בשמה, אף שהיא לא חיברה אותן. היא לא הפנימה את האזהרות שניתנו לה, והמשיכה בשיטתיות בפרקטיקה פסולה האמורה. לגישת המדינה, לנסיבותיה האישיות של המשיבה ניתן משקל-יתר בידי בית הדין, תוך שהוא הקל יתר על המידה בדינה. לאור כל אלה, ביקשה המדינה בערעורה להחמיר באמצעי המשמעת שהוטלו על המשיבה, ולגזור עליה עונש של פיטורין ופסילה משירות המדינה למשך 3 שנים.

5. בתשובתו, טען בא כוח המשיבה כי אין להתערב בגזר דינו של בית הדין למשמעת משהוא איזן כראוי בין השיקולים לחומרה ולקולא במסגרת אמצעי המשמעת שהטיל. הוא הדגיש את הנסיבות לקולא הקשורות במשיבה, ובין היתר, את הוותק הרב שצברה במקצועה, את ההערכה המקצועית הרבה לה זכתה בעבודתה, ואת מסירותה הבלתי רגילה לתפקידה. כן עמד על נסיבותיה האישיות והמשפחתיות הלא-קלות, וביקש שלא להתערב באמצעי המשמעת שננקטו.

6. דין ערעורה של המדינה להתקבל.

חובתו הראשונה והבסיסית של עובד ציבור היא לנהוג בטוהר מידות ובנקיון כפיים במסגרת שירותו הציבורי, כמו גם במסגרת חייו הפרטיים. בלא עמידה בחובה זו, החלה על עובד הציבור, מתערער היסוד המוסרי עליו בנוי השירות הציבורי, ועמו נפגע אמון הציבור בעובדי השירות הציבורי; בלא אמון זה, אין השירות יכול לתפקד.

בתחום המגזר הציבורי ישנן מערכות תפקידים בהן נדרש מעובד הציבור לשמש דוגמא אישית מיוחדת, ולעמוד בנורמות התנהגות ברף גבוה במיוחד. תפקידי הוראה וחינוך נמנים על אותם תפקידים, על שום היותם של אנשי חינוך מציבי נורמות ההתנהגות לדור הצעיר, ומעצבי אישיותם של בני הנוער לא רק כבעלי ידע ודעת, אלא, בראש וראשונה, כבעלי רמה אתית-מוסרית גבוהה, כמי שבעתיד יהוו התשתית האנושית עליה תיבנה החברה הישראלית, על ערכיה המוסריים והתרבותיים.

7. אחת התופעות הקשות שנחשפנו להן בשנים אחרונות נוגעת ל"גניבת הדעת" שפשטה בקרב גורמים שונים, ובין היתר במערכת החינוך, אשר פעלו לקבלת תארים אקדמיים בדרכים נלוזות, בלא שהשקיעו זמן, משאבים ומאמץ כדי לרכוש דעת ותואר בדרכים כשרות. דרכים אלה השתקפו בהערמה על המוסדות האקדמיים להם השתייכו, ולעיתים גם הערמה על רשויות המדינה, כדי להשיג טובות הנאה כספיות וקידום בתפקיד, תוך הצגת תארים כוזבים שנקנו באמצעות עבודה ומאמץ של אחרים. אין צורך להרבות מילים בגינוייה של התופעה, המשקפת מעשי תרמית חמורים בתחום הדעת וההשכלה. על פני הדברים, אין ניגוד גדול ממעשי תרמית וכזב בתחום ההשכלה, הדעת והתרבות. נכונותו של איש חינוך להערים על מוסדות אקדמיים ומוסדות המדינה כדי לזכות בתואר אקדמי בלא לקיים כנדרש את כל החובות האקדמיות לצורך כך היא עדות ניצחת לחוסר מודעות והפנמה של נורמות התנהגות מוסריות אלמנטריות בתחום ההשכלה, המחייבות, ראשית לכל, כל אדם באשר הוא, וביתר שאת, איש חינוך.

מעשי כזב ותרמית בהשכלה פוגעים פגיעה אנושה בתדמיתו של אדם כאיש חינוך, ופוגעים במערכת החינוך והשירות הציבורי כולו. חומרתם של מעשי מרמה בתחום ההשכלה על-ידי עובד מדינה, ולא כל שכן על-ידי מורה בישראל, המופקד על חינוך הדור הצעיר, אינה צריכה הדגשה. התנהגות עובד ציבור שנילווה לה יסוד של מרמה מוגדרת בדרך כלל כהתנהגות שנילווה לה קלון (עש"מ 4123/95 יוסף אור נ' מדינת ישראל- נציב שירות המדינה, פד"י מט(5) 184 (1996); עש"מ 4/81 שלמה אוהיון נ' מדינת ישראל, פד"י לה(4) 494 (1981)). אולם, קלון מיוחד נלווה למעשי כזב ותרמית שנועדו להשיג הישגים מדומים בהשכלה, הבנויה, מעצם טיבה, על נקיון הדעת. אכן, נקיון הדעת אינו מתיישב עם גניבת דעת, ומכאן הדופי המיוחד הנלווה להשגת תארים אקדמיים באמצעים פסולים. הדרך להתמודד עם התופעה הקשה של עבירות מרמה בהשכלה שנילווה להן קלון היא באמצעות הטלת אמצעי משמעת אשר ישקפו ביחס ראוי את עוצמת הפגיעה ומשקל הנזק שנגרם לציבור ולשירות הציבור מהמעשים המתוארים.

8. המשיבה כשלה כשלון חמור בדרך השגתה את התואר האקדמי שניתן לה. היא הגישה 15 עבודות ובהן עבודת גמר בשמה, אף שהן חוברו על-ידי אחר. היא פעלה תוך גניבת דעת ומרמה כלפי המוסד האקדמי, בו היתה רשומה, כדי לקבל תואר אקדמי. היא קיבלה את התואר על יסוד הישגים אקדמיים לא לה, תוך שימוש באמצעי תרמית ומצג כוזב. המשיבה נקנסה פעמיים על הגשת עבודות בתרמית, ולא הפיקה מכך לקח. היא המשיכה בשיטתיות בהגשת עבודות בשמה אף שלא חוברו על-ידיה, וזאת בהיקפים ניכרים. מעשיה מהווים הפרה עמוקה של נורמות ההגיונות ותום הלב הנדרשים מכל עובד מדינה. עוצמת הפרה זו מתחזקת נוכח היות המשיבה אשת חינוך, האמורה לייצג במעמדה ערכים של הגיונות וטוהר מידות בהתייחסותה לפרט ולכלל. וכי איך תוכל המשיבה לדרוש ולצפות מתלמידיה לכנות ויושר באורחות לימודיהם, בעריכת עבודותיהם, בנקיון דעתם במענה למבחנים, ובביצוע יתר מטלותיהם הלימודיות, כאשר היא עצמה חטאה בכל אלה?

המסר המשמעותי המתבקש, דרך כלל, לגבי איש חינוך שחטא כאמור הוא הרחקתו הן ממערכת החינוך והן משירות המדינה בכלל, עקב הפגיעה בליבה של חובת ההגיונות ותום הלב הנדרשים מעובד מדינה, ובמיוחד מאיש חינוך. בהעדר נסיבות חריגות, אמצעי משמעת אלה של הרחקת העובד משירות המדינה אמורים להחדיר מסר נורמטיבי ברור בקרב עובדי המדינה לחובות המוטלות עליהם בתחום האתיקה, נקיון הכפיים, ונקיון הדעת, ולצורך שישמשו דוגמא ומופת בעיני הציבור לקיום חובות אלה (עש"מ 978/03 בנדקובסקי נ' נציבות שירות המדינה (לא פורסם, 24.4.03); עש"מ 2699/01 חלף נ' מדינת ישראל - נציבות שירות המדינה (לא

פורסם, 15.5.01); עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר, פד"י נב(1) 650, 678 (1998)).

אין להתעלם בהקשר המשמעותי גם מהנסיבות האינדיבידואליות לקולא של המשיבה, ויש לתת להן את משקלן הראוי. בין היתר, יש לציין כי המשיבה לא ניצלה את התואר שקיבלה לצורך קבלת הטבות שכר מהמדינה, וזאת בניגוד למקרים אחרים בהם השתמשו מקבלי תארים פסולים באמצעי תרמית גם לצורך קבלת הטבות שכר ודרגות מקצועיות מהמדינה. כן יש להצביע על הצלחתה ומסירותה של המשיבה בעבודתה בחינוך והוותק הרב אותו צברה בתפקידה, ואת נסיבותיה המשפחתיות והכלכליות.

שיקלול כלל הנסיבות, אינו מותיר מנוס מפיטוריה של המשיבה משירות המדינה. עם זאת, נראה כי משך זמן פסילה לשנתיים מעבודה בשירות המדינה יקיים את דרישת המידתיות.

9. לאור האמור, אני מחליטה לקבל את ערעור המדינה, ולבטל את גזר הדין של בית הדין למשמעת, ולהעמיד את אמצעי המשמעת שיוטלו על המשיבה על האמצעים הבאים במקום האמצעים שהוטלו בגזר הדין נשוא הערעור:

- (1) נזיפה חמורה.
- (2) פיטורין לאלתר.
- (3) פסילה משירות המדינה לפרק זמן של שנתיים.

ניתן היום, כ"ז בתשרי התשס"ח (9.10.07).

ש ו פ ט ת

עש"מ 4875/06 – למידת הפסול הכרוך באלימות

תמצית פסק הדין:

ערעור המדינה על החלטתו של בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה (בד"מ 5/06 בהרכב י. תלרז, אב בית הדין – יו"ר, גב' ח. שמש ומר ח. סודקי – חברי בית הדין), אשר הרשיע את המשיב, מורה בעל ותק של 27 שנים, בעקבות הליך פלילי. המשיב הורשע בבית משפט השלום בנצרת בשני אישומים. האישום הראשון מתייחס לביצוע עבירות של תקיפת קטין או תקיפת סתם, אותן בצע המשיב במהלך תפקידו כמורה כלפי תלמיד שהיה בן 9 בעת בצוע המעשים, אותו תקף במהלך שיעור, עת חבט את ראשו בשולחן הכיתה ובכך פצעו בעינו הימנית, ובהמשך חבט בסרגל בגב התלמיד, וכאשר נשבר הסרגל מעוצמת החבטה המשיך להכותו בסרגל אחר. האישום השני מתייחס לסדרת מעשי תקיפה בנסיבות מחמירות שבצע המשיב נגד אשתו, בכך שבמועדים שונים סתר על פניה והיכה אותה בכל חלקי גופה בידיו וברגליו, ושבר כלי זכוכית על ראשה. בית משפט השלום בנצרת גזר על המשיב עונש מאסר בדרך של 3 חודשי עבודות שירות, מאסר על תנאי וקנס.

בעקבות ההליך הפלילי הועמד המשיב בפני בית הדין למשמעת שהחליט, בסופו של עיון, שלא לפטרו, בהתחשב במועדים שבהם בוצעו עבירותיו, ונסיבותיו האישיות, והשית עליו את אמצעי המשמעת הבאים: נזיפה חמורה, הורדה בשתי דרגות שכר לפרק זמן של שנתיים מיום גזר הדין, והמליץ כי לא יקודם לתפקיד של רכז שכבה, סגן מנהל או מנהל בית ספר לפרק זמן של שלוש שנים מיום גזר הדין.

נוכח חומרת העבירה וקולתו היחסית של העונש ערערה המדינה ובקשה להחמיר באמצעי המשמעת, באופן שהמשיב יפוטר משירות המדינה לאלתר, וייפסל מעבודה בשירות המדינה למשך 5 שנים. בית המשפט העליון קיבל את ערעור המדינה והורה על פיטוריו ופסילתו של הנאשם משירות המדינה ומילוי תפקידי הוראה לפרק זמן מצטבר של 5 שנים תוך הבלטת החומרה שבה יש לראות כל שימוש של אלימות, כלפי תלמיד או בן משפחה, ומידת הפסול שכרוכה בכל שימוש באלימות בעיקר מצידו של עובד הוראה, כביטוייה בפסיקתו של בית המשפט העליון.

ניתן ביום כ"ו בחשוון התשס"ח – 7.11.2007.

כב' ההרכב: השופטת א. פרוקצ'יה.

בא כוח המדינה: עו"ד מורס סילס

בא כוח המשיב: עו"ד אחמד מסאלחה

עש"מ 4875/06 - למידת הפסול הכרוך באלימות

מדינת ישראל

נגד

פלוני

בבית המשפט העליון

[7.11.2007]

כבוד השופטת א' פרוקצ'יה

ערעור על גזר דינו של בית הדין למשמעת של עובדי המדינה מיום 9.5.06 בתיק בדמ 5/06 שניתן על-ידי אב"ד יוסף תלרז, גב' חנה שמש, ומר חסון סודקי.

בשם המערערת - עו"ד מורן סילס
בשם המשיב - עו"ד אחמד מסאלחה

פסק - דין

1. זהו ערעור המדינה על גזר דינו של בית הדין למשמעת של עובדי המדינה (עו"ד י. תלרז - אב"ד וגב' ח' שמש ומר ח' סודקי - חברים). הערעור מופנה כנגד אמצעי המשמעת שהוטלו על המשיב, ועיקרו בהשגה על כך שבית הדין החליט שלא לפטר את המשיב מעבודתו כמורה במערכת החינוך, ונמנע מלפסלו לעבודה בשירות המדינה למשך תקופה כלשהי.

הרקע

2. המשיב, יליד 1956, מועסק במשרד החינוך בתפקיד הוראה. הוא בעל ותק של 27 שנים בשירות המדינה.

כנגד המשיב הוגשו שני הליכים פליליים שצורפו להליך אחד. ת.פ. 1645/03 ות.פ. 5962/00 בבית משפט השלום (בנצרת). באישום האחד הורשע המשיב בביצוע עבירות של תקיפת קטין או תקיפה סתם, אותן ביצע המשיב בתפקידו כמורה כלפי תלמיד בן 9 בעת ביצוע המעשים. בכתב האישום השני, הורשע המשיב בעבירות של תקיפה בנסיבות מחמירות שכוונו כנגד אשתו.

בית המשפט בהליך הפלילי דחה את בקשת המשיב להימנע מהרשעתו בתקיפת התלמיד, כדי שלא יפוטל מעבודתו, והוא הורשע, איפוא, בשני כתבי האישום.

פרטי האירועים המתייחסים לעבירות האלימות כנגד התלמיד קשורות בכך כי, בהיותו מורה בבית הספר היסודי "אלקינדי" בדבוריה, נהג המשיב לאורך תקופה לתקוף את הקטין, יליד 1989, באמצעות מקל וצינור גומי. בין היתר, ביום 10.3.98, במהלך שיעור, תקף המשיב את התלמיד, וגרם לו חבלה של ממש על-ידי שחבט את ראשו בשולחן הכיתה, ופצע אותו בעינו הימנית. בהמשך, חבט המשיב בגבו של התלמיד בסרגל, וכאשר הסרגל נשבר מעוצמת החבטה, המשיך המשיב להכות בתלמיד בסרגל אחר שלקח לידי. ההרשעה בכתב האישום השני התייחסה לעבירות תקיפה בנסיבות מחמירות ואיומים שביצע המשיב כלפי אשתו. מאז 1996 ועד ליום הגשת התלונה בינואר 2002, נהג המשיב להכות את אשתו בתדירות של פעם בשבוע, בכך שסטר לה על פניה, והיכה אותה בגופה. הוא איים עליה שיהרוג אותה ויפגע בילדים אם תספר על מעשיו. כן הורשע המשיב בכך שלפני מספר שנים, כאשר ישבה אשתו והיניקה את ילדתה הקטנה, חזר המשיב מעבודתו וביקש כי תכין לו אוכל. בתשובה, בקשה אשתו כי ימתין עד לסיום ההנקה, ואז המשיב בעט בה הפיל אותה מהכסא, והתינוקת נפלה מידיה. בנם של בני הזוג לקח אז את התינוקת והלך לבית דודו. המשיב המשיך להכות את אשתו בכל חלקי גופה בידיו וברגליו, ושבר כלי זכוכית על ראשה.

עוד הורשע המשיב בסדרת מעשי תקיפה קשים נגד אשתו במועדים שונים. ביום 26.7.00, לאחר שאשתו עברה ניתוח באוזנה השמאלית, הוא הבחין שהיא השאירה את נעליה ליד דלת הכניסה של ביתם. הדבר העלה את חמתו, והוא היכה אותה בראשה ובאוזנה, וגרם לה לדימום באוזן.

ביום 17.12.00, חזר המשיב לביתו בשעות לילה מאוחרות, נכנס לחדר השינה גרר את אשתו בשערות ראשה, והיכה אותה על ראשה ועל פלג גופה העליון. אשתו צעקה, וכאשר ילדיה הגיעו לחדר, המשיב החזירם לחדרם. אשתו נעלה את חדר השינה מפני המשיב. הוא לקח פטיש ואיזמל, שבר את דלת חדר השינה, והמשיך להכות את אשתו בידיו ובעט בה. לאחר מכן הרים את אשתו והשליכה אל מחוץ לבית.

באמצע חודש ינואר 2001, עם חזרתו של המשיב מחו"ל, הוא הורה לאשתו לעזוב את הבית. כאשר בקשה לבשל קודם אוכל לילדיה, לקח את הסיר בו בשלה, ואיים לזרוק אותו עליה על כל תכולתו. אשתו, שפחדה ממעשיו, ברחה מן הבית.

בעקבות הרשעותיו של המשיב בעבירות האמורות, גזר עליו בית משפט השלום בנצרת עונש מאסר בעבודות שירות של 3 חודשים, מאסר על תנאי, וקנס.

יש לציין כי בין המשיב לאשתו נחתם הסכם גירושין ביום 24.3.06, וכיום בני הזוג נפרדו, והמשיב חי עם אשה אחרת ולהם שתי בנות משותפות.

פסק הדין של בית הדין למשמעת

3. בעקבות ההליך הפלילי, הועמד המשיב לדין משמעתי. הוא הורשע בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), 17(2), 17(3) ו-17(6) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963, תוך שבית הדין עשה שימוש בסמכותו הקבועה בסעיף 61 לחוק המשמעת, המאפשר לו להסתמך על ממצאים ומסקנות שנקבעו בהליך הפלילי.

4. בית הדין הטיל על המשיב אמצעי משמעת של נזיפה חמורה, הורדה בשתי דרגות שכר לפרק זמן של שנתיים מיום גזר הדין, והמליץ כי המשיב, אשר עבר בינתיים ללמד בבית ספר אחר, לא יקודם לתפקיד של רכז שכבה, סגן מנהל או מנהל בית ספר לפרק זמן של שלוש שנים מיום גזר הדין. בנימוקיו, בחן בית הדין את חומרת מעשיו של המשיב, בין היתר, על רקע תפקידו החינוכי כמורה, המחויב לסטנדרטים גבוהים במיוחד של נאמנות ואחריות בתפקיד. מנגד, הוא העריך את נסיבותיו האישיות של המשיב, בן 50, בעל ותק של 27 שנות הוראה, נטול עבר פלילי או משמעתי קודם. כן ציין בית הדין כי דרכו של המשיב בתפקידו כמורה, וכן בתפקידים נלווים נוספים, היתה דרך ראויה וחיונית לאורך השנים, והרשעתו בדין המשמעתי משקפת כשלון יחיד במסלול חיובי המאפיין את שירותו הציבורי. כמו כן, נתן בית הדין משקל למועד ביצוען של העבירות, וחלוף הזמן שבין המעשים הפליליים וסיום ההליך הפלילי, ובמיוחד יוחס משקל לעובדת אי השעייתו של המשיב מתפקידו במהלך חקירות המשטרה וההליכים הפליליים שהתנהלו בעניינו. בית הדין ציין כי העובדה שהמשיב לא הושעה בכל אותו פרק זמן, והמשיך ללמד בהצלחה בבתי ספר שונים, הינה בעלת משקל ניכר ביחס לשאלת פיטוריו משירות המדינה.

הערעור

5. המדינה טוענת בערעורה כנגד גזר הדין של בית הדין למשמעת, אשר נמנע מלהורות על פיטוריו של המשיב משירות המדינה, לא פסל אותו מתפקידי הוראה, ולא פסל אותו מעבודה כלשהי בשירות המדינה למשך תקופה כלשהי.

לטענת המדינה, כל אחת משתי הפרשות נשוא הרשעתו של המשיב משקפת מסכת אלימות חמורה אשר די בה, גם כשהיא לעצמה, כדי להצדיק את פיטוריו של המשיב מהשירות הציבורי, ואת פסילתו לשירות ציבורי. לא כל שכן כך הוא, בצירופם של שני ההליכים זה לזה, המצביע בבירור על אופיו האלים של המשיב ועל התנהגותו החמורה הן בתפקידו כמורה כלפי תלמידו והן במסגרת משפחתו, כלפי אשתו.

לטענת המדינה, הכאת תלמידים על-ידי מורה הינה עבירה חמורה ביותר, והמדיניות הנקוטה בהלכה הפסוקה בעבירות אלימות של עובדי הוראה היא פיטורין ופסילה משירות במדינה למשך תקופה מתאימה. אשר לעבירות אלימות במשפחה, גם הן מצויות בתחום מדיניות הענישה המחמירה. מעשי האלימות החמורים בהם הורשע המשיב המצביעים על התנהגות חריגה ביותר הן כלפי תלמידו והן כלפי אשתו מצויים, לטענת המדינה, ברף העליון של החומרה, בין היתר, בשל ניצול פערי כוחות בינו לבין תלמידו, ובינו לבין אשתו. היחס בין חומרה זו לבין אמצעי המשמעת שנקטו בגזר הדין של בית הדין למשמעת הינו יחס בלתי ראוי.

אשר לחלוף הזמן ממועד ביצוע העבירות, הסבירה המדינה, ראשית, כי חומרת המעשים והאלימות בהם מדובר הם ברמה כזו שחלוף הזמן אינו מהווה נתון בעל משקל מכריע המפחית באופן ממשי מן החומרה. יש לו, לכל היותר, משקל יחסי מסוים. יתר על כן, התמשכות ההליך הפלילי נגרמה גם בעטיו של המשיב, אשר הודה בעובדות כתב האישום נגדו רק ארבע שנים לאחר הגשתו, ובאיחור רב ביקש לצרף את האישום השני לאישום הראשון, דבר אשר תרם להשהייה ניכרת במתן גזר הדין בהליך הפלילי.

עוד טוענת המדינה כי לא היה מקום לייחס משקל רב לעובדת אי-השעייתו של המשיב במהלך החקירה וההליכים הפליליים. עקב תקלה, ובניגוד לנהלים, לא הועבר דיווח לנציבות שירות המדינה על פתיחת חקירה פלילית נגד המשיב, ולכן ענין השעייתו לא נדון במועד. יתר על כן, העובדה כי עובד לא הושעה במהלך ההליכים המתנהלים נגדו אינו אוצל על אמצעי המשמעת הראויים בסוף הדרך.

המדינה מבקשת בערעורה כי בית משפט זה יקבל את הערעור על אמצעי המשמעת שהוטלו ויורה על פיטוריו של המשיב משירות המדינה לאלתר, ועל פסילתו מעבודה בשירות המדינה למשך 5 שנים.

6. בטענות ההגנה, הדגיש המשיב את חלוף הזמן הרב מאז ארעו האירועים נשוא הערעור, ואת העובדה כי מאז התרחשותם עמד בהצלחה בתפקידי ההוראה אותם הוא ממלא, בלא שהוגשו תלונות כלשהן כנגדו במהלך השנים האחרונות. הוא מציין עוד כי בינתיים חלו שינויים בחייו האישיים, וכיום הוא נפרד מאשתו וחי עם בת זוג אחרת ולהם ילדים משותפים. הוא הצביע על הוותק הרב שלו בעבודת הוראה - 27 שנים, ומקבל את הגזירה עליה המליץ בית הדין למשמעת לפיה הוא לא יקודם לתפקידי הנהלה בבית ספר. לאור כל אלה, מבקש המשיב לדחות את הערעור נגדו ולהותירו בתפקידו.

הכרעה

7. השירות הציבורי אמור לשמש דוגמא לנקיון כפיים, טוהר מידות, ומסירות ונאמנות לתפקיד של עובדיו. עובד ציבור אמור לשמש דוגמא ומופת ליכולת מקצועית בצד רמה אישית, אנושית ומוסרית גבוהה. עליו לגלם במעמדו את דמות העובד הראוי. מערכת החינוך מעמידה רף גבוה במיוחד לעובדי הוראה הנימנים עליה הן ביחס ליכולותיהם המקצועיות והן ביחס לרמת התנהגותם המוסרית. מורים במערכת החינוך משמשים דוגמא ומופת לתלמידיהם, ועל כתפיהם מוטל עול כבד של חינוך הדור הצעיר, הבנוי מהקניית ידע וחינוך לתרבות של ערכים. תרומתם של אנשי הוראה לעיצוב דמותה של החברה בישראל לשנים הבאות הינה מכרעת.

8. שימוש באלימות פיסית ביחסי בני אדם מהווה התנהגות פסולה הנוגדת את הנורמה הפלילית, והיא נתפסת בחומרה רבה. חיים בחברה מתוקנת מחייבים כי האינטראקציה האנושית בין בני אדם תתקיים בדרך של תקשורת מילולית מקובלת, ולא בכוח הזרוע. השימוש באלימות מוקע בדין הפלילי, והוא פסול לא פחות במסגרת הנורמות החברתיות המקובלות בכל הקשר שהוא.

שימוש באלימות של מבוגר כלפי ילד, באשר הוא, נושא עמו חומרה מיוחדת. תקיפה ופגיעה בקטין חסר ישע, שאינו מסוגל להתגונן, מהוות סטייה קשה מנורמת ההתנהגות המתחייבת מכל אדם. יתר חומרה נודעת לפגיעה בקטין הנעשית בידי אדם המופקד על שלומו, על טובתו, ועל חינוכו של הקטין. בגדר האחראים לטובתו של הקטין מצויים הוריו ובני משפחתו, וכן מוריו ומחנכיו המופקדים על שלומו ועל חינוכו, ועל פיתוח אישיותו על בסיס ערכים אנושיים ראויים.

בית משפט זה אמר את דברו לא אחת באשר לאיסור המוחלט החל על כל אדם להכות ילדים, ובכלל זה הורים ומחנכים, ועל החומרה המיוחדת הנובעת להפרת איסור זה, והענישה המתחייבת בצידה. בתפיסת החינוך המודרנית, שימוש באלימות כלפי ילדים, באשר הוא, נתפס כעוולה פסולה מיסודה. יש לחנך ילד במתינות, באורך רוח, ועל דרך השכנוע ויישוב הדעת, ולא בכוח הזרוע, על דרך ההכנעה האלימה של הרצון החפשי וריסוק פוגעני של יצר ההתנגדות. בפרשת עש"מ 1682/02 סאחאן עבד אל ווהב נ' מדינת ישראל, תק-על 2002 (2) 1300, אמר בית המשפט (מפי השופטת ביניש): "המורים הם המגלמים את דמות המחנך. בידיהם הופקדו שלומם וחינוכם של התלמידים. הם מורי הדרך בכל הנוגע לדרכי ההתנהגות של תלמידיהם, ועליהם לתרום לבניית דפוסי חברתיים ראויים ביחסים שבין אדם לחברו. לא אחת, מוטל על מורה להתמודד עם מצבים קשים, ואף עם פריקת עול משמעת מצד תלמידים, שעה שכללי סדר ומשמעת חלים עליהם. כוחו של מחנך אינו בכח הזרוע, אלא בתבונתו, באישיותו ובמיומנותו המקצועית. בעזרתם של אלה, עליו להתמודד עם הקשיים. אסור לו לנצל את

מעמדו וסמכותו לפגיעה בתלמידיו, ואין הוא רשאי למלא תפקידו בשיטות אלימות פוגעניות. אל לו להגיע לתגובה אלימה לא כשיטה ואף לא בעת איבוד עשתונות. חינוך באלימות מצמיח אלימות נוספת, ומסכל את שאיפתנו לקיים חברה המכבדת את זכויות האדם, את כבודו, ואת שלמות גופו".

(ראו גם עש"מ 4503/00 חביב אמין נ' מדינת ישראל, תק-על 2000(3) 1296; עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר, פד"י נב(1) 650, 678; ע"פ 5224/97 מדינת ישראל נ' שדה אור, פד"י נב(3) 374, 383; ע"פ 4405/94 מדינת ישראל נ' מרבית עבד אלגיני, פד"י מח(5) 191, 192; עש"מ 10006/04 חג'אזי נ' בית הדין למשמעת, תק-על 2005; עש"מ 10501/02 סמאיה שאהין נ' נציבות שירות המדינה, תק-על 2003 (2) 1394; עש"מ 1730/00 פלונית נ' מדינת ישראל, פד"י נד(5) 433).

מורה בישראל, הנוטל חירות לנהוג באלימות כלפי תלמיד רך בשנים הנתון לפיקוחו מעיד על עצמו כי הוא אינו מבין לעומקה את משמעות תפקידו. שהרי השימוש באלימות ביד מורה כלפי תלמיד פוגע בליבה העמוקה שביסוד מקצוע ההוראה והחינוך, ומערער מן היסוד את הערך המוסרי של החינוך ואת מעמדם של המורה ושל בית הספר כסמלים של סמכות מוסרית בעיני ציבור התלמידים.

החובה להגן על שלמות גופו וכבודו של התלמיד עוגנה גם בחוק זכויות התלמיד, התשס"א-2000 הקובע בסעיף 10:

"כל תלמיד זכאי לכך שהמשמעת במוסד החינוך תונהג באופן ההולם את כבוד האדם, ובכלל זה הוא זכאי שלא יינקטו כלפיו אמצעי משמעת גופניים או משפילים". חוקי המדינה והתפיסות החינוכיות המעוגנות בהם אוסרים על פגיעה בגופו ובנפשו של ילד, ומוקיעים שימוש באלימות כלפי ילדים בכל צורה שהיא, ובכל מגזרי האוכלוסיה. על מסר זה, העולה מן הדין, מן ההלכה הפסוקה, ומהנורמות החברתיות המקובלות בחברה תרבותית לחדור לתודעת הציבור כולו, ועל בית המשפט בהליכים שלפניו, ועל בית הדין בהליכי משמעת לתרום את חלקם לאכיפת נורמות הדין והמוסר במניעת אלימות כלפי ילדים בכל התחומים ובכל המגזרים (ע"פ 4596/98 פלונית נ' מדינת ישראל, פד"י נד(1) 145, 172-187; עש"מ 1730/00 פלונית נ' מדינת ישראל, פד"י נד(5) 439).

9. שימוש באלימות במשפחה כלפי בן או בת זוג אף הוא תופעה בעלת חומרה מיוחדת במציאות החיים בישראל, אלימות כלפי בן משפחה שאינו מסוגל להתגונן משווה חומרה מיוחדת למעשיו של התוקף. המסגרת המשפטית המתאפיינת בדאגה ההדדית בין בני המשפחה ובהגנה מפני פגיעות בגוף ובנפש מעמידה את ההתנהגות האלימה בתוך המשפחה כלפי בן משפחה כאנטי-תיזה נוקבת וקיצונית לציפייה הטבעית להרמוניה ביחסי משפחה.

יצירת אדנות במסגרת המשפחה, וניצול פערי הכוח בין הפוגע לקרבנו, וקשייו של הנפגע חסר הישע במשפחה להתלונן כנגד מי שאמור לשמש מיטיבו, כל אלה יוצרים רף חומרה מיוחד בעבירות אלימות במשפחה (עש"מ 6526/03 עבד אל קאדר סאלח נ' נציבות שירות המדינה, פד"י נז(6) 278).

10. בענייננו, המשיב כשל במעשי אלימות מתמשכים בשני מישורים - במסגרת התפקיד - באלימות כלפי תלמיד, ובמישור המשפחה - באלימות כלפי בת זוגו. מדובר במעשי אלימות קשים וברוטליים בשני המישורים; מדובר במעשי אלימות מתמשכים, אשר אינם מבטאים חולשה של רגע, אלא דפוס התנהגות מתמשך הן בעבודה והן בבית. מעשיו של המשיב מצביעים על גרעין מובנה של אלימות באישיותו, המקבל ביטוי בתחומים שונים, שהמשותף להם הוא ניצול חולשתו של הקרבן.

גרעין זה של אלימות פוגע פגיעה מהותית בכושרו של המשיב למלא כראוי תפקיד הוראה במערכת החינוך בשירות המדינה. מעשי האלימות המתמשכים שהמשיב הורשע בהם מצביעים על יסוד של חוסר שליטה עצמית באישיותו ובהתנהגותו שאין לדעת האם, מתי וכיצד הוא עלול לפרוץ שוב בעתיד. אין על מערכת החינוך והציבור הרחב לשאת בסיכון כלשהו להישנות מעשי אלימות של עובד הוראה כלפי תלמידיו. סיכון זה על המשיב לשאת על כתפיו בלבד, לאחר שכשל כשלון מתמשך בענין זה הן במסגרת תפקידו והן בחייו האישיים במסגרת משפחתו.

11. לנסיבות האינדיבידואליות למשיב יש בודאי לתת את הדעת, אך יש לייחס להן משקל מידתי בשים לב לתכליתו של ההליך המשמעתי בכלל, ובהקשר זה בפרט. אין צריך לומר, כי הוותק הרב שצבר המשיב בעבודת ההוראה העולה על 27 שנים, גילו שהוא מעל 50 שנה, ועברו הנקי עד לאירועים נשוא הליך זה, הם בעלי חשיבות לצורך אמצעי המשמעת. כן אין להתעלם מכך שהמעשים נשוא האירועים שלפנינו בוצעו לפני מספר שנים - הכאת התלמיד בתחילת שנת 1998, ומעשי האלימות נגד בת הזוג מתייחסים לתקופה שמאמצע שנות ה-90 ועד למועד התלונה במשטרה בינואר 2002.

12. אשר לגורם הזמן שחלף מאז בוצעו העבירות, ועד להשלמת ההליכים יש להשיב כדלקמן: ראשית, למשיב עצמו היה חלק לא מבוטל בהתמשכות ההליכים, משהוא ראה להודות באשמה ולצרף את שני התיקים הפליליים רק זמן רב לאחר תחילת ההליך הפלילי. שנית, אין מדובר בענייננו בענישה פלילית, על תכליתיה המיוחדות, אלא בהטלת אמצעי משמעת בהליך משמעת שמטרתו היא לקדם את תכלית ההגנה על דמותו של השירות הציבורי, ולשרת בכך אינטרס ציבורי כללי.

בהקשר זה, חשיבות הליך המשמעת הוא במסר היוצא ממנו למערכת החינוך, לשירות המדינה, ולציבור עובדי ההוראה ועובדי המדינה בכללם בדבר נורמות ההתנהגות הראויות לעובד ציבור בכלל ולמורה ומחנך בפרט, בין בביתם ובין בעבודתם, כאחד. בהקשר לתכלית זו, גורם מעבר הזמן מביצוע העבירות בידי הנאשם ועד להרשעה הפלילית ומיצוי הדין המשמעתי בעקבותיה אינו בעל משמעות מכרעת, גם אם יש לייחס לו משקל מסוים. שהרי שלא כבהליך פלילי, בהליך משמעת השאלה המכרעת איננה מה העונש הפלילי הראוי למורה בגין התנהגות אלימה כלפי תלמיד או כלפי בת זוג, אלא האם המשך עבודתו בהוראה בשירות המדינה מתיישב עם צרכיה של מערכת החינוך, השוקדת בראש וראשונה על טובת תלמידיה, ומחייבת גם הגנה על דמותה ותדמיתה של המערכת הציבורית כולה.

13. המשיב לא הושעה מתפקידו בהוראה בשל תקלה במערכת הדיווח לנציבות שירות המדינה על ההליכים הפליליים נגדו. אין לזקוף תקלה זו לטובתו של המשיב (עש"מ 309/01 זרזר נ' נציב שירות המדינה, פד"י נה(2) 830). יחד עם זאת, יש לתת משקל לעובדה כי מאז החקירה וההליכים הפליליים המשיב ממשיך בעבודת ההוראה, וככל הידוע, לא הוגשו נגדו תלונות נוספות על חריגות בהתנהגות.

14. באיזון כולל של השיקולים לחומרה ולקולא, ועל רקע תכליות הדין המשמעתי, באתי לכלל מסקנה כי יש לקבל את ערעור המדינה, ולבטל את גזר הדין של בית הדין למשמעת. במקום אמצעי המשמעת שהוטלו על המשיב בגזר הדין, יוטלו עליו האמצעים הבאים:

(א) נזיפה חמורה;

(ב) פיטורין משירות המדינה לאלתר; (ג) פסילה מכל עבודה בשירות המדינה למשך 3 שנים; לאחר חלוף 3 שנים, תחול על המשיב פסילה לכל עבודה במערכת החינוך בתפקיד הוראה למשך 2 שנים נוספות.

ניתן היום, כ"ו בחשוון התשס"ח (7.11.07).

עש"מ 3666/06 – לקבלתו של תואר שני שלא בדרך המלך

תמצית פסק הדין

ערעור על גזר דינו של בית הדין למשמעת בחיפה (בד"מ 70/04 בהרכב: יוסף תלרז – אב בית הדין, גב' ניצה סובוביץ, מר חיגי'אזי חברי בית הדין).

הערעור נסב על גזר דינו של בית הדין אשר החליט לאחר משפט הוכחות להטיל על המערער אמצעי משמעת של: נזיפה חמורה, פיטורין לאלתר ופסילה למילוי תפקיד למשך שנתיים וכן השבה של כספים שניתנו לו שלא כדין, מאחר והמערער קיבל מהמדינה תשלומים שונים בעבור לימודיו האקדמאים, שבעטיים נדרש להגיש עבודות שונות לרבות עבודות גמר, ואולם הוא הגיש לצורך קבלתו של תואר שני תשע עבודות שאותן רכש מבן משפחתו תמורת כסף, שעל בסיסם הוענק לו תואר שני בחינוך. אולם לנוכח חקירתה של הפרשה כולה, הנאשם לא הגיש את התואר לצורך שקילתו. גזר הדין שניתן בעניינו הינו גזר דין שני לאחר שבית המשפט העליון הורה בעבר לקיים דיון נוסף לנוכח פגמים שנפלו בפסק הראשון, כמפורט בגזר הדין השני, שלגביו בית המשפט העליון סוקר בפסק דינו את טיעוני הצדדים.

בית המשפט העליון פסק כי, לא בנקל הוא יתערב בהכרעותיו של בית הדין למשמעת, האמון על דיני המשמעת בשירות הציבורי ועל קביעת הנורמות במסגרתו, כפי שנפסק בפסיקה קודמת שמובאת בפסק הדין, יחד עם תכליתם של דיני המשמעת שגם עיקרם מובאים בפסק זה, כאשר שיקול דעתו של בית הדין נשקל ונבחן גם לנוכח מהות התפקיד שמילא הנאשם במשרד החינוך כעובד הוראה, שבמעשיו פגע בתכונות הבסיס של הגינות, יושר וניקיון כפיים וטוהר מידות שנדרשים מעובדי ציבור ועל אחת כמה וכמה מעובדי הוראה, במיוחד שמדובר בעבירה שהייתה באותה העת מכת מדינה.

בית המשפט העליון, לאחר עיונו בטיעוני הצדדים שנפרסו בפסק הדין, במקבץ השיקולים שנפרסו בגזר דינו של בית הדין, הגיע למסקנה כי אין להתערב באמצעי המשמעת שהוטלו, שהייתה בהם מידה של עשיית חסד עם המערער בכך שלא נפסל לשירות המדינה, וניתנה המלצה להשיבו בתום פסילתו למילוי תפקיד של עובד הוראה במשרד החינוך.

הערעור נדחה בסופו של עיון ושיקול.

ניתן ביום כ"ו בחשוון התשס"ח – 7.11.07.

ההרכב: כב' השופטת א. פרוקצ'יה.

בא כח המערער: עו"ד אורלי שושני

בא כח המשיבים: עו"ד בת-אור כהנוביץ

עש"מ 3666/06 - פלוני נ' נציבות שירות המדינה ואח'

פלוני

נגד

1. נציבות שירות המדינה

2. משרד החינוך התרבות והספורט

בבית המשפט העליון

[07.11.2007]

כבוד השופטת א' פרוקצ'יה

ערעור על גזר דינו של בית הדין המשמעתי של שירות המדינה מיום 2.4.06 בבד"מ 70/04 שניתן על-ידי כבוד החברים: עו"ד י' תלרז - אב"ד, גב' נ' סובוביץ ומר מ' חיגי'אזי

בשם המערער - עו"ד אורלי שושני

בשם המשיבים - עו"ד בת-אור כהנוביץ

פסק-דין

1. זהו ערעור על גזר דינו של בית הדין למשמעת של עובדי המדינה (כב' עו"ד י' תלרז - אב"ד, גב' ניצה סובוביץ ומר מחמוד ח'גי'אזי). בגזר הדין הוטלו על המערער אמצעי משמעת של נזיפה חמורה, פיטורין לאלתר משירות המדינה, ופסילה למילוי תפקיד למשך שנתיים. כן חויב המערער בהשבת סך של 6,413 ש"ח לקופת המדינה שינוכו מהמענק שישולם לו עם פיטוריו. גזר הדין הוטל בעקבות הרשעת המערער בעבירות משמעת על סעיפים 17(1), (3) ו-4 לחוק שירות המדינה (משמעת), תשכ"ג-1963, ביחד עם סעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה.

רקע עובדתי

2. המערער, יליד שנת 1957, הועסק כמורה במשרד החינוך מאז שנת 1978. בשנת 1999 נרשם המערער ללימודי תואר שני בחינוך באוניברסיטת לטביה. עם תחילת לימודיו, הגיש למשרד החינוך ביום 17.11.99 בקשה להשתתפות בשכר לימודיו באוניברסיטה, וזאת על פי נוהל משרד החינוך במסגרת מדיניותו להעניק תמריצים לעובדי הוראה לצורך לימודים.

במשרד החינוך הוחלט להעניק למערער הטבה אחרת תחת השתתפות בשכר לימוד אותה ביקש: במשך שנה, בין החודשים ספטמבר 1999 ואוגוסט 2000, קיבל המערער תשלומים בעבור שיעורים השתלמות בשבוע, בסך כולל של 6,413 ₪, וכן הופרשו בעבורו סכומי כסף עבור קרנות השתלמות בגין שעות השתלמות אלה.

3. במסגרת לימודיו האוניברסיטאיים, נדרש המערער להגיש 8 עבודות וכן עבודת גמר. הוא הגיש לאוניברסיטה 9 עבודות שרכש בכסף מבין משפחתו, באופן שהעבודות נחזו כעבודותיו שלו. על בסיס עבודות אלה העניקה האוניברסיטה למערער תואר שני בחינוך, וזאת בלא שקיים כל מטלה אקדמאית הנדרשת לצורך השגת התואר. נוכח החקירה המקיפה שהחלה באותה תקופה באשר לצרכי השגת תארים באוניברסיטת לטביה, נמנע המערער מהצגת התואר שקיבל מהאוניברסיטה לועדה לשקילת תארים במשרד החינוך, וכתוצאה מכך גם לא זכה בכל הטבה בגינו. המערער הועמד לדין משמעתי בגין המעשים האמורים, והורשע בדין.

גזר הדין הראשון

4. בגזר הדין, עמד בית הדין על החומרה במעשיו של המערער, ועל הפגיעה שיש בהם בשירות הציבורי ובתדמיתו. חומרה זו מתעצמת, לטעמו של בית הדין, לאור המעילה באמון משרד החינוך, ונוכח היותו של המערער עובד הוראה. כן קבע בית הדין כי עבירות המערער עומדות ברף חמור יותר מעבירות של אחרים בפרשת קבלת התארים במרמה מאוניברסיטת לטביה, שכן בעניינו לא שררו יחסי חוטא ומחטיא בין המערער לבין האדם שהכין בעבורו את העבודות. בית הדין בחן גם את נסיבותיו האישיות של המערער, ובהן שירותו רב השנים במשרד החינוך, במשך 25 שנה. עם זאת, צויין כי מאז שנת 2002 נקט המערער בדפוס התנהגות בעייתי לאור ראיות שהובאו, לפיהן הוא אינו מציית להוראות הממונים עליו, נעדר ללא רשות מבית הספר, אינו נוטל כל חלק בפעילויות בלתי פורמאליות במוסד החינוכי, ואינו מגלה נכונות ללמוד מקצועות מסוימים על-פי הנחיות הדרגים הממונים. כמו כן צויין כי המערער לא יישם הנחיות שניתנו לו בדבר דרכי הוראת המקצועות, נעדר משיבות המועצה הפדגוגית, ואף איים בשימוש באלימות נוכח הערות ביקורת שקיבל; נוצרה מערכת יחסים עכורה בין המערער לבין שני מנהלי בית הספר האחרונים שהיו ממונים עליו בבית הספר.

5. קביעותיו של בית הדין בעניין התנהלותו הבעייתית של המערער בתפקידו התבססו על שניים: באשר לתקופת כהונתו של המנהל הנוכחי בבית הספר, התבסס בית הדין על דברי נציג המשרד בפני בית הדין. עם זאת, נוכח השעיית המערער, ביקש בית הדין כי נציג המשרד יבדוק את רמת תפקודו של המערער גם בתקופות שקדמו לכהונת המנהל הנוכחי. נציג המשרד ערך בירור נוסף, והעביר את ממצאיו במכתב לבית הדין מיום 5.7.06, בו הסתמך על מכתבים של מפקח קודם במשרד החינוך (ד"ר עומר) בעניינו של המערער, ועל

מכתבים של מנהל בית הספר הקודם, אשר נמצאו בתיקו האישי של המערער במשרד החינוך.

הערעור הראשון

6. המערער ערער לבית משפט זה על הכרעת הדין ועל גזר הדין של בית הדין (עש"מ 7219/05). במסגרת הערעור טען, בין היתר, כי מכתבו של נציג המשרד לא הועבר אליו, כדי שיוכל להיערך לטעון לגביו, בעוד שמהחלטת בית הדין עולה כי למכתב זה היתה השפעה על גזר הדין. לאחר דיון בטענות הערעור, ניתן ביום 9.10.05 פסק-דין ובו נקבע: "בהמלצת בית המשפט, חזר בו המערער מערעורו על הכרעת הדין. אשר לגזר הדין, מאחר שמטעמים של המשיבים הוגשו לבית הדין מסמכים שונים הנוגעים למערער בלא שאלה הוצגו בפניו, ומבלי שיוכל להגיב ולטעון לגביהם, ומשעולה מגזר הדין כי תוכן מסמכים אלה היווה גורם התייחסות בשיקול דעת בית הדין לענין גזירת עונשו של המערער, אני מחליטה על ביטול גזר הדין. בהסכמת הצדדים, הענין יחזור לבית הדין למשמעת לצורך דיון מחודש בענין העונש.

המסמכים שבית הדין הסתמך עליהם והמאוזכרים בעמ' 3 ו-4 לגזר הדין (בסעיף "גישת המשרד") יועברו לעיונו של המערער טרם מועד הטיעון לעונש. לצדדים תינתן הזדמנות לטעון מחדש לענין העונש בלא הגבלה כלשהי.

לאחר שמיעת הטיעונים לעונש, יתן בית הדין גזר דין חדש".

גזר הדין השני

7. לאור פסק הדין בבית משפט זה, הועבר מכתבו של נציג המשרד לעיון המערער, והתקיים דיון מחודש באמצעי המשמעת בפני בית הדין. על יסוד הטיעונים וכלל החומר שהונח בפניו, נתן בית הדין גזר-דין חדש בעניינו של המערער. בית הדין עמד גם הפעם על החומרה היתירה במעשיו של המערער, ועל הפגיעה שיש בהם במשמעת בשירות המדינה. הוא הדגיש כי השגת תואר בדרכי מרמה וקבלת הענקה כספית לצורך לימודים שלא היו אלא פיקציה, מהווים מעשים בלתי מוסריים ובלתי ראויים שיש בהם משום מעילה באמון כלפי הנהלת משרד החינוך ופגיעה בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה. בצד היסודות המחמירים, בחן בית הדין את הנסיבות האישיות ובהן - את תרומתו רבת השנים של המערער למערכת החינוך. בית הדין שינה את קביעתו בהיבט תקינות תיפקודו של המערער בבית הספר וזאת לאחר ששמע את השגותיו למכתב נציג המשרד, ואת עדותו של עד הגנה נוסף, מנהל אגף החינוך בסאג'ור. בסופו של יום, ראה בית הדין לקיים את עיקרי גזר הדין הראשון, בכפוף להקלה מסוימת על ידי מתן תוקף רטרואקטיבי לתחילת תקופת הפסילה לשירות מיום 10.7.05. כן צורפה המלצה למשרד החינוך לאפשר את חזרתו של המערער לתפקיד הוראה במערכת החינוך לקראת חודש יולי 2007.

הערעור השני

טענות הצדדים

8. לטענת המערער, שגה בית הדין כאשר לא הוציא את מכתבו של נציג המשרד מן התיק, נוכח אי צירוף התכתובת המוזכרת בו, ואי העברתה לעיונו של המערער ושל בית הדין. כן הוא טוען, כי לא ניתן משקל לנסיבותיו האישיות, ובהן שירותו הארוך והראוי בשירות המדינה, והזמן הרב שעבר מאז הצטרף לשירות המדינה ועד למעידתו הראשונה. עוד נטען, כי בית הדין איבחן שלא בצדק ולהחמרה את עניינו מענייני משמעת של עובדי מדינה אחרים הקשורים אף הם לפרשת התארים של אוניברסיטת לטביה, וכי בפועל, לא ניתן משקל ראוי לנימוקים לקולא אותם מנה בית הדין בגזר דינו. לבסוף, טוען המערער כי היה על בית הדין להקל בעונשו גם מאחר שעבירת המשמעת שביצע נעשתה שלא בקשר ישיר עם מילוי תפקידו כמורה, וכן כי לא הגיש את התואר למשרד החינוך לצורך אישור שקילות לצרכי שכר, וממילא לא ניתנה לו כל הטבת שכר בגינו.

9. טוענת המדינה, כי אמצעי המשמעת שהושתו על המערער הם מקלים ביחס לעבירות המשמעת שביצע, המצויות ברף גבוה של העבירות הנוגעות לפרשת תארי אוניברסיטת לטביה בשירות המדינה. כן נטען, כי ממילא יוכל המערער לשוב בקרוב לשמש בתפקיד מורה, משתקופת פסילתו נמנית עתה מיום 10.7.05 ועתידה להסתיים ביולי 2007. אשר לשאלת הידרשות בית הדין למכתבו של נציג המשרד, טוענת המדינה כי אין מקום להתערב בהחלטתו של בית הדין בענין זה.

הכרעה

10. הלכה היא, כי בית משפט זה לא בנקל יתערב בהכרעותיו של בית הדין למשמעת, שהוא הטריבוטל האמון על דיני המשמעת בשירות הציבורי, ועל קביעת הנורמות במסגרתו, בשים לב לאופיו הייחודי ולנורמות ההתנהגות שראוי להטמיע בעובדיו (עש"מ 2168/01 חמני נ' נציבות שירות המדינה, פד"י נה(5) 949, בעמ' 960; עש"מ 5771/01 פודלובסקי נ' נציב שירות המדינה, פד"י נו(1) 463, בעמ' 479; עש"מ 11025/02 אייזנר נ' מדינת ישראל, פד"י נז(5) 541, בעמ' 555). בית משפט זה יתערב ויסטה מאמצעי המשמעת שהשית בית הדין על עובד ציבור במסגרת דין משמעת רק במקרים חריגים, בהם נפלה בגזר הדין טעות משפטית, או מקום שחלה בו חריגה מהותית מן הסבירות או המידתיות, או שנגרם עוול ממשי אחר המחייב תיקון (עש"מ 7641/98 נוימן נ' מדינת ישראל, תק-על 99(1) 1576, פסקה 4; עש"מ 309/01 זרזר נ' נציב שירות המדינה, פד"י נה(2) 830, בעמ' 837; עש"מ 7113/02 מדינת ישראל נ' לוי, פד"י נז(3) 817, בעמ' 843-844). בענייננו, לא נפל פגם בגזר הדין המצדיק התערבותו של בית משפט זה. אם בכלל, נטה בית הדין לקולא

באמצעי המשמעת שגזר על המערער, בשים לב לחומרת עבירות המשמעת שעבר. 11. תכליתם העיקרית של דיני המשמעת הינה לקבוע נורמות התנהגות ראויות לעובדי מדינה ולמנוע סטייה מנורמות אלה העלולה לפגוע בתיפקודו התקין והיעיל של שירות המדינה, ולערער את האמון שהציבור רוחש לשירות הציבור ולעובדיו (עש"מ 356/96 פלוני נ' נציבות שירות המדינה, תק-על 196(1) 144, פסקה 5; עש"מ 5547/00 בנית נ' מדינת ישראל, פד"א 374(3) 374, פסקה 6; עש"מ 8273/05 שרעבי נ' מדינת ישראל, תק-על 2005(3) 3961, פסקה 6). קיים קשר גומלין בין תכלית ההגנה על התיפקוד היעיל של השירות הציבורי לבין ערך ההגנה על אימון הציבור בשירות. אמון הציבור הוא תנאי הכרחי לתפקודו היעיל של השירות, ואילו השמירה על אמון הציבור מותנית, בין היתר, בתיפקודם היעיל וההוגן של עובדי הציבור (עש"מ 5282/98 מדינת ישראל נ' כתב, פד"י נב(5) 87, בעמ' 93; עש"מ 6470/99 תרשיש נ' מדינת ישראל (רשות הדואר), תק-על 2000(1) 71, פסקה 6; עש"מ 7111/02 נציבות שירות המדינה נ' אשואל, פד"י נז(1) 920, בעמ' 927-926; עש"מ 5626/05 אוחנה נ' מדינת ישראל - נציבות שירות המדינה, תק-על 2005(1) 5123, פסקה 5).

12. נוכח תכליות אלה, ובשונה מן הדין הפלילי, מטרת דין המשמעת אינה מכוונת להענשת העובד; היא נועדה להגן על השירות הציבורי מבחינת רמת תיפקודו ומהיבט השמירה על דמותו ותדמיתו בעיני הציבור. תכליות אלה מושגות באמצעים שונים, וביניהם - הרחקת עובדים שתיפקודם פוגע בשירות הציבורי; הרתעת שאר עובדי השירות הציבורי מפני התנהגות החורגת מהנורמות הראויות; והעברת מסר כללי לציבור הרחב בדבר הקפדתה של מערכת אכיפת החוק ודיני המשמעת על יושרתו של השירות הציבורי ורמת תיפקודו. תכליות אלה מכוונות את אמצעי השמעת הנגזרים בדין המשמעת (עש"מ 1928/00 מדינת ישראל נ' ברוכין, פד"י נד(3) 649, בעמ' 703; עש"מ 7549/98 רייכמן נ' נציב שירות המדינה, תק-על 99(1) 715, פסקה 6; פרשת פודלובסקי, בעמ' 479; עש"מ 10250/01 מוכתרי נ' נציבות שירות המדינה, תק-על 2002(1) 19, פסקה 3; פרשת אשואל, בעמ' 926; עש"מ 3789/04 ציפורי נ' נציבות שירות המדינה, פד"י נט(1) 721, בעמ' 725). בחירת אמצעי המשמעת מושפעת, בד בבד, גם מנסיבותיו האישיות המיוחדות של העובד שדינו מתברר (עש"מ 581/00 בן ארי נ' נציבות שירות המדינה, תק-על 2000(1) 264, פסקה 5; עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נ' גרינבוים, תק-על 2003(1) 632; ער"מ 8372/05 גבראלוב נ' עיריית תל-אביב-יפו - מחלקה משפטית, תק-על 2006(1) 3716, פסקה 6; עש"מ 4193/06 כהן נ' נציבות שירות המדינה, תק-על 2006(4) 191, פסקה 4). נוכח תכליתו המיוחדת של דין המשמעת, באיזון שבין האינטרס הציבורי באכיפת נורמות המשמעת בשירות הציבורי, לבין ההתחשבות בנסיבותיו האישיות של העובד, יינתן בדרך כלל משקל מיוחד לאינטרס הציבורי (פרשת כתב, בעמ' 93; עש"מ 7778/00 ועקנין נ' נציב שירות המדינה, תק-על 2000(4) 428; פרשת ברוכין, בעמ' 703, 718; עש"מ 10129/01 מדינת ישראל נ' גניש, תק-על 2002(1) 492, פסקה 3; פרשת שילה, בעמ' 370; פרשת לוי,

בעמ' 846; עש"מ 5271/03 סדיקוב נ' מדינת ישראל, תק-על 2003(3) 1076; ע"א 10979/04 לאור נ' שר הבריאות, פד"י נט(6) 357, בעמ' 362).

13. במסגרת בחינת התאמתם של אמצעי המשמעת להשגת תכליות דיני המשמעת, יש לייחס משקל לשיקולים שונים, וביניהם - טיבה של עבירת המשמעת, מיהות העובד, ואופייה של המערכת אליה הוא משתייך, ככל שהדבר מקרין על נורמות ההתנהגות שהוא חייב בשמירתן (פרשת נוימן, פסקה 4; עש"מ 1804/01 מדינת ישראל נ' אלקריף, תק-על 2001(3) 1266, פסקה 3; פרשת אשואל, בעמ' 928; פרשת לוי, בעמ' 845; פרשת ציפורי, בעמ' 727). באשר לאופייה של העבירה, נבחנים, בין היתר, חומרתה של העבירה, היקפה, האם מדובר באירוע חד פעמי או במעשים שהם בבחינת שיטה, ומידת הקשר בין העבירה לבין תפקידו של העובד (פרשת אשואל, בעמ' 928; פרשת מוכתרי, פסקה 2; עש"מ 6526/03 סאלח נ' נציבות שירות המדינה, פד"י נז(6) 278, בעמ' 283) כן ניתן משקל להיות העבירה חלק מתופעה רחבה יותר שפשטה בשירות הציבור, אותה יש לבער (פרשת זרור, בעמ' 836; פרשת ברוכין, בעמ' 709-710; עש"מ 978/03 בנדקובסקי נ' נציבות שירות המדינה, תק-על 2003(2) 608, פסקה 7; עש"מ 10006/04 חגי'אזי נ' בית הדין למשמעת של עובדי המדינה, תק-על 2005(1) 3501). בשקילת מיהותו של העובד, נבחנים אופי התפקיד בו הוא משמש; מידת בכירותו של העובד בשירות הציבורי, והיקף אחריותו על עובדים אחרים, העשויים להשפיע על חומרתם של אמצעי המשמעת (פרשת חמזה, בעמ' 82-83; פרשת בנית, פסקה 7; עש"מ 1827/02 ספיר נ' מדינת ישראל, תק-על 2002(1) 691; פרשת פודלובסקי, בעמ' 480; פרשת בן סימון, פסקה 3; עש"מ 3446/05 מדינת ישראל נ' דראושה, תק-על 2005(2) 4278, פסקה 5). כן מובאת בחשבון מיהותה של המערכת בשירות המדינה אליה משתייך העובד, במקום שעשוי להיות לדבר משקל מיוחד המקרין על נורמות ההתנהגות החלות על העובד.

14. נורמות הגינות, יושר, נקיון כפיים וטוהר מידות הן אבן יסוד בפעולתו של השירות הציבורי. בלעדיהן, שירות ציבורי לא ייכון, ואמון הציבור בשירות לא יישמר. נורמות אלה חייבות להישמר בידי עובד הציבור בביצוע תפקידו בשירות הציבורי ובחיו הפרטיים. עובד שאינו ישר-דרך לא יוכל להימנות על השירות הציבורי. חומרה מיוחדת נודעת להתנהגות בלתי ישרה של עובד ציבור במסגרת ביצוע תפקידו בשירות הציבור, או בענין הכרוך בתפקיד בין במישרין ובין בעקיפין.

חובת השמירה על נורמות של טוהר מידות ונקיון כפיים, ככל שהיא מחייבת בשירות הציבורי כולו, חלה ביתר שאת על עובדי ציבור הנימנים על מערכת החינוך ועל עובדי הוראה ומחנכים שתפקידם לחנך את הדור הצעיר ולטעת בו לא רק ידע והשכלה רחבה, אלא גם מידות טובות וערכי יושר והגינות. בשל מהות תפקידם, ונדרשים מחנכים להקפדה מיוחדת על התנהגותם האישית, בהיותם דוגמא אישית ומופת לתלמידיהם.

כשלון אתי בהתנהגותם מטביע כתם לא רק על דמותם שלהם אלא על מערכת החינוך כולה, ואף על השירות הציבורי בכללו. עבירות משמעת של אנשי חינוך שדבק בהם כתם מוסרי מצדיקות נקיטה באמצעי משמעת שיהא בהם מסר ברור המוקיע תופעות של התנהגות שיש בה קלון, כדי להגן על מעמדה של מערכת החינוך, ועל סמכותם המוסרית של עובדי ההוראה כלפי תלמידיהם (פרשת חמזה, עמ' 83; עש"מ 6198/99 מדינת ישראל נ' הייב, פ"ד נה(1), 145, 154; פרשת בנדובסקי, פסקה 7; עש"מ 2699/01 חלף נ' מדינת ישראל, תק על 1172 (2)2001 פסקה 4; עש"מ 3362/02 מדינת ישראל נ' אבו עסבה, פ"ד נו(5), 6, עמ' 11; עש"מ 8180/05 מדינת ישראל נ' וליד; תק על 1238 (2)2006, פסקה 6). הנורמות הערכיות המיוחדות החלות על איש חינוך בשירות הציבורי מצדיקות החמרה מיוחדת באמצעי המשמעת המוטלים על עובד ההוראה שכשל.

15. השגת תואר אקדמי באמצעות מצגי כזב היא עבירה חמורה ביחס לכל אדם, ובאשר לאיש חינוך, על אחת כמה וכמה. היא מהווה מעשה של קניית דעת במרמה, ופוגעת פגיעה עמוקה בנקיון-הדעת שהוא גרעין הליבה של ההשכלה, התרבות, וחיי הרוח. אופייה של עבירת המשמעת הוא שיקול בעל משקל, ומקום שמדובר בעבירה שעניינה מעילה באימון לשם זכייה בטובות הנאה כספית שלא כדין, נודעת לדבר חומרה מיוחדת. מעילה באימון שיש עימה טובת הנאה כספית עומדת ברף חומרה גבוה במיוחד (פרשת ספיר, שם; פרשת אלקריף, פסקאות 3 ו-4; פרשת גניש, פסקה 3). חומרת העבירה של הוצאת כספי ציבור שלא כדין על בסיס מצגי שווא, תוך הפרת האמון שחב העובד לשירות, גוברת כאשר העובד החורג מן הדין הוא מורה ומחנך. שילוב יסודות אלה בעבירת המשמעת משווה לה חומרה יתירה.

"ישנם תפקידים שבהם להפרת הנורמה המשמעתית נודע מישנה חומרה בשל המעמד המיוחד של בעל התפקיד בשירות המדינה. כזה הוא תפקיד המורה והמחנך, המופקד מטעם המדינה על חינוך הדור הצעיר. עובד ההוראה אינו עובד מדינה מן השורה. הוא דמות שהתנהגותה ורמתה המוסרית משמשת אמת מידה ודוגמא לציבור התלמידים המתחנכים לאורה. הפרת נורמות ההגיונות והאתיקה בידי עובדי ההוראה טומנת בחובה חומרה מיוחדת על שום המעמד המיוחד הנלווה לתפקיד זה, והציפיות הגבוהות שהחברה מציבה להתנהגותם של נושאי משרה אלה על שום השפעתם על בני הנוער בחברה הישראלית. לאור זאת, הוצאת כספים בטענות שווא מהמדינה והצגת מצגי כזב כדי להפיק רווחים מכספי ציבור, על כל החומרה הנלווית להם ביחס לכל עובד מדינה, מקבלים גוון מחמיר במיוחד כאשר הם נלווים להתנהגותם של אנשי ההוראה וחינוך" (עש"מ 8622/05 עלי נ' מדינת ישראל, תק-על 4819 (4)2006, פסקה 9).

16. משקל נוסף לחומרה נודע למצב שבו עבירת המשמעת של עובד הציבור מהווה חלק מתופעה פסולה כללית שפשטה בשירות, ומקיפה עובדים רבים. לקיומה של "מכת שירות המדינה", בדומה ל"מכת מדינה", יש ערך מוסף של חומרה, מקום שביטוי הדיון נדרש לשקול הטלת אמצעי משמעת; שהרי אמצעי משמעת אלה תכליתם לא רק לטפל בעניינו של העובד האינדיבידואלי שחרג מן השורה, אלא לבער תופעה כללית פסולה שפשטה, ולשקם את שירות המדינה מנגע מקיף שפשט בו. אכן, "דבר רגיל הוא שביטוי המשפט מחמיר את האמצעים שהוא נוקט כאשר עבירה מסוימת מתפשטת ופגיעתה גוברת. אמצעים חמורים יותר אמורים להעביר מסר מרתיע, לעצור את התפשטות העבירה ואף להפחית את שכיחותה ככל שניתן" (פרשת ברוכין, בעמ' 709-710).

17. הפרשה המכונה פרשת אוניברסיטת לטביה, התאפיינה בהשגת תארים אקדמיים תוך שימוש באמצעי כוזב שונים והקיפה עובדי ציבור רבים; היא היוותה בשעתה תופעה נרחבת בקרב המגזר הציבורי. במסגרתה, השיגו עובדי ציבור רבים תארים אקדמיים תוך שימוש בדרכי רמייה וגניבת דעת, לצורך קבלת הטבות כספיות שלא כדין.

18. הרקע לפרשה פורט בהרחבה בבג"ץ 3379/03 מוסטקי נ' פרקליטות המדינה, פד"י נח(3) 865, בעמ' 871-873, 877-878. בקצרה ייאמר, כי חקירת משטרה העלתה כשלים לכאורה בתפקודה של שלוחת אוניברסיטת לטביה בארץ, הן באשר לרמת הלימודים וטיבם והן באשר לקבלת תארים שלא כהלכה "אם בשל מעשי הונאה ומרמה של אחדים מנושאי המשרות בנציגות ואם בשל מעשים כאמור של הסטודנטים עצמם" (שם, בעמ' 884). בין מעשי ההונאה האמורים, התגלתה תופעה של קבלת תארים בלא לעמוד בחובות אקדמיות הנדרשות כתנאי לצורך קבלת התואר, וזאת באמצעות ניהול "תעשייה ענפה של מכירת עבודות וקנייתן" בשלוחת האוניברסיטה, בין עובדי השירות הציבורי (שם). על בסיס התואר, ביקשו וקיבלו עובדים רבים הטבות כספיות לא מבוטלות, המוקנות לעובדי מדינה בעלי תואר אקדמי (פרשת מוסטקי, בעמ' 872). כמו כן, זכו עובדים להטבות כספיות גם בטרם השלימו את לימודי התואר, בדרך של תמריצים שהעניקה המדינה לעובדים כדי לעודדם לרכוש השכלה אקדמית, כגון השתתפות בשכר לימוד, או תשלומי השתלמות והפרשות של סכומי כסף לקרנות השתלמות.

יש להדגיש, כי אין הדברים מכוונים כלפי כלל בוגרי שלוחת אוניברסיטת לטביה בארץ. אדרבא, בית משפט זה חייב את רשויות המדינה לבחון כל מקרה לגופו, ולבדוק האם הושג התואר האקדמי במירמה או בדרכים לא כשרות אחרות (שם, בעמ' 911). מאז, מתקיימים בירורים פרטניים כאלה (בג"ץ 3487/03 נתן נ' משרד החינוך - הגף להערכת תארים אקדמיים, תק-על 2005(2) 3572).

אחת הדרכים בהם פעלה המדינה כדי לבער את התופעה של השגת תארים אקדמיים באמצעי כזב היתה העמדה לדין משמעתי של עובדי ציבור שהיו מעורבים בכך. ואכן, במקרים רבים הועמדו עובדי מדינה לדין משמעתי בקשר עם קבלת תוארי כזב מאוניברסיטת לטביה ושימוש בתארים אלה לקבלת טובות הנאה כספיות מהמדינה. פרשת לטביה היא דוגמא מובהקת לתופעה נרחבת של חריגה מהנורמה שהיה צורך לבער, בין היתר, באמצעות הדין המשמעתי (פרשת בנדקובסקי, פסקה 7; פרשת מוכתרי, פסקה 2; עש"מ 119/02 מדינת ישראל נ' אדרי, תק-על 2002(1) 214). דברים אלו נכונים ביתר שאת נוכח ממדי הפרשה האמורה: "פרשת לטביה הייתה לתופעה רחבת היקף, בה נטלו חלק רבים, והיא בגדר ליקוי מאורות של עובדי מדינה ועובדי ציבור, לרבות בכירים, שלא עמדו בפיתויים שהונחו לפתחם" (פרשת דראושה, פסקה 7). "ליקוי מאורות" זה שארע בקרב עובדי השירות הציבורי מחייב מתן מסר ברור ומרתיע מצד מערכות המשפט והמשמעת שיופנה לעובדי הציבור ולציבור הרחב בדבר הפסול והדופי שבקניית דעת ותארים באמצעי כזב.

19. בצד מכלול שיקולים מערכתיים אלה, הפועלים לחומרה, יש לתת את הדעת לנסיבות האינדיבידואליות לנאשם, על כל היבטיהם. בצד השיקולים הכלליים המשותפים לנאשמי פרשת לטביה בהיבט המערכתי הכללי, על רקע הדופי המובנה שבהשגת תארים אקדמיים באמצעי כזב, יש לשקול כל מקרה לגופו ולנסיבותיו המיוחדות, וההבדלים בין הנאשמים מבחינת נסיבות אלה עשויים להוליד שוני מוצדק באמצעי המשמעת המוטלים ממקרה למקרה (פרשת דראושה; פרשת מנצור, שם).

מן הכלל אל הפרט

20. עניינו של המערער נמנה על פרשת תארי אוניברסיטת לטביה שהושגו באמצעי כזב, ואיננו מן הקלים שבמקרים שהתבררו בפרשה זו. הוא הגיש באופן שיטתי, במהלך שנתיים ימים, 9 עבודות - 8 עבודות רגילות, ועבודת גמר אחת - שהתחזו להיות פרי עבודתו, אף שהוכנו על ידי אדם אחר, ונקנו ממנו תמורת תשלום כסף. הוא קיבל עבור לימודיו, שלא נתקיימו למעשה, כספים מהמדינה כגמול השתלמות, אף שבפועל לא ניצל אותם ללימודים אמיתיים. מעשים אלה של גניבת דעת, מעילה באימון והפרת חובת האימון שאיש חינוך חב למערכת החינוך ולשירות המדינה בכללו, מחייבים ענישה מחמירה. בביצוע העבירות האמורות העיד על עצמו המערער כי הוא אינו מבין את משמעותן של אמות המידה הבסיסיות הנדרשות מאיש חינוך, האמור לשמש דוגמא ומופת לציבור תלמידיו. בית הדין למשמעת נתן דעתו לנסיבותיו האישיות של המערער, ובהן לותק הרב שצבר לו בשירות המדינה העומד על 25 שנים, לעברו הנקי, ולמצבו המשפחתי - נשוי ואב לשני ילדים. בית הדין גם היה ער לכך שהמערער לא הציג את התואר לצורך קבלת הטבת שכר נוכח פתיחת החקירה אותה עת.

יש להעיר במאמר מוסגר, כי אין להיזקק לטענות המערער בשאלת קבילותו של מכתב נציג המשרד בענין התנהגותו, שכן בית הדין לא נתן לו משקל שלילי כלשהו, ואף קבע כי תיפקודו הכללי של המערער בעבודת ההוראה היה תקין וראוי, פרט לכשלון שארע בפרשת השגת התואר מאוניברסיטת לטביה.

במכלול הנסיבות האמורות שנשקלו על ידי בית הדין, הוא קבע כי יש להטיל על המערער אמצעי משמעת של פיטורין משירות המדינה. אין להתערב בקביעה זו, שהיא ראוייה בנסיבות הענין. חסד עשה בית הדין עם המערער כאשר הורה על פסילתו לפרק זמן של שנתיים בלבד מלמלא תפקיד במשרד החינוך בתוקף רטרואקטיבי מ-10.7.05, ותוך המלצה למשרד החינוך להחזירו לעבודה במערכת החינוך לאחר חלוף תקופת הפסילה. המדינה לא ערערה על הוראה זו, ולפיכך לא נייחד לכך דברים.

סוף דבר, אין יסוד להתערב באמצעי המשמעת שהוטלו על המערער בדרך של הקלתם, ודינו של הערעור להידחות.

ניתן היום, כ"ו בחשוון תשס"ח (7.11.07).

עש"מ 5051/06 ועש"מ 5877/06 – לרכישתו של תואר אקדמי

תמצית פסק הדין

ערעורים הדדיים הן של המדינה והן של המשיבה בערעור, על פסק דינו של בית הדין למשמעת בחיפה (בד"מ 10/06 שניתן בהרכב יוסף תלרז – אב בית הדין, גב' חני לידור ומר חסון סודקי חברי בית הדין).

המשיבה והמערערת שכנגד בערעור, הורשעה בעבירות משמעת הרלבנטיות לאחר שעמדה בהליך פלילי שבו הורשעה בעבירת פלילות רלבנטיות, בגין רכישתו של תואר אקדמאי תמורת \$5,000 ואישור זכאות לתואר משלוחת אוניברסיטת ברלינגטון בארץ. בעקבות ההליך הפלילי אותה עובדת הוראה הורשעה בבית הדין והוטלו עליה אמצעי משמעת של: נזיפה חמורה, פיטורין לאלתר משירות המדינה תוך תשלום פיצויי פיטורין ופסילה משירות המדינה למשך שנה וארבעה חודשים.

המדינה ערערה על תקופת פסילתה של המשיבה משירות המדינה, וביקשה להעמידה על פרק זמן של 5 שנים, המשיבה ביקשה להקל בעונשה וגם ערערה על הרשעתה בעבירות מסוימות.

בפסק הדין מוצגים טיעוני הצדדים בערעור, בית המשפט העליון קיבל את ערעור המדינה ודחה את הערעור שכנגד של המשיבה, ועמד בפסק דינו על תכונות הבסיס שנדרשות ממורה המנחיל ערכים לתלמידיו, כאשר גניבת דעת בדרך לימודים כאמור היא התנהגות מכבידה עד מאוד, בהיותם מעשי תרמית וכזב בהשגתו של תואר אקדמאי, ופגיעה בכללי המשמעת הנדרשים בשירות המדינה ובמידת ההגינות הנדרשת מעובד ציבור ובמיוחד מעובד הוראה, בית המשפט העליון לא מצא כל יסוד לשנות את הכרעת הדין בעניינה, וקבע כי קלון היה כרוך במעשיה.

עוד נקבע כי, בית הדין התחשב במכלול נסיבותיה האישיות, לנוכח מידת החומרה שבה ראה בית המשפט העליון את פני מעשיה של המשיבה, ערעור המדינה נתקבל ובית המשפט העליון גזר אמצעי משמעת של פסילה משירות המדינה לפרק זמן של שלוש שנים ולאחר מכן פסילה נוספת של שנתיים ממילוי כל תפקיד במסגרת משרד החינוך.

ניתן ביום ה' בחשוון התשס"ח – 17.10.07.

ההרכב: כב' השופטת א. פרוקצ'יה

בא כוח המדינה: עו"ד מורן סילס

בא כוח המשיבה: עו"ד מרדכי עמוס

בבית המשפט העליון

עש"ם 5051/06

עש"ם 5877/06

בפני: כבוד השופטת א' פרוקצ'יה

המערערת בעש"ם 5051/06
והמשיבה בעש"ם 5877/06:

מדינת ישראל

נ ג ד

המשיבה בעש"ם 5051/06
והמערערת בעש"ם 5877/06:

ערעור וערעור שכנגד על פסק דינו של בית הדין
למשמעת של עובדי המדינה בחיפה בתיק בד"מ 10/06
מיום 15.5.06 שניתן על-ידי עו"ד י' תלרז - אב"ד, גב'
ח' לידור ומר ח' סודקי

בשם המערערת בעש"ם 5051/06 עו"ד מורן סילס
והמשיבה בעש"ם 5877/06:

בשם המשיבה בעש"ם 5051/06 עו"ד מרדכי עמוס
והמערערת בעש"ם 5877/06:

פסק-דין

1. לפנינו ערעור המדינה וערעור שכנגד על הרשעתה ועל אמצעי המשמעת שהוטלו בידי בית הדין למשמעת של עובדי המדינה על המשיבה, המועסקת בתפקיד הוראה במשרד החינוך מזה שנים רבות. ההליך המשמעתי בא בעקבות הרשעתה של המשיבה בפלילים בכך שרכשה תמורת 5,000 דולר אישור זכאות כוזב לתואר ראשון משלוחת אוניברסיטת ברלינגטון בארץ, והגישה בקשה לאישור שקילות, בה הצהירה הצהרת כוזב על סמך אישור התואר, בכוונה לקבל תוספת לשכרה באמצעות מצג-מרמה.

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה (כב' אב"ד - עו"ד י' תלרז, גב' ח' לידור ומר ח' סודקי) הרשיע את המשיבה בדין משמעתי על יסוד הממצאים והמסקנות שנקבעו בעניינה בהליך הפלילי, במסגרת סמכותו על-פי סעיף 61 לחוק שירות המדינה (משמעת), תשכ"ג-1963 (להלן - חוק המשמעת).

הוא הטיל על המשיבה אמצעי משמעת של נזיפה חמורה, פיטורין לאלתר משירות המדינה, תוך תשלומי פיצויי פיטורין מלאים עבור שנות עבודתה, ופסילה לעבודה בשירות המדינה עד לתאריך 1.9.07.

המדינה מערערת על החלטת בית הדין לפסול את המשיבה מעבודה בשירות המדינה לתקופה של כשנה וארבעה חודשים בלבד, והיא מבקשת בערעורה להורות על פסילתה של המשיבה משירות המדינה לתקופה של חמש שנים. המשיבה מצידה מערערת על הכרעת הדין וגזר הדין בעניינה. היא מבקשת לבטל את הרשעתה בעבירות משמעת על-פי סעיפים 17(2) ו-17(6) לחוק המשמעת, ולהקל בעונשה, כך שהפיטורין והפסילה מעבודה בשירות המדינה יבוטלו או, לחלופין, יצומצמו.

2. המשיבה שימשה מורה במסגרת משרד החינוך במשך 13 שנים. היא עבדה כמורה בבית ספר יסודי בג'סר אלזרקה. הוגש כנגדה הליך פלילי בבית משפט השלום בעבירות של נסיון לקבלת דבר במרמה לפי סעיפים 415 יחד עם סעיף 32 לחוק העונשין, התשל"ז-1977 וכן בעבירה של מרמה והפרת אמונים, עבירה לפי סעיף 284 לחוק העונשין.

3. על-פי כתב האישום, בקיץ 1998 נרשמה המשיבה באמצעות אחד, תייסיר גרה - רכז מטעם מודום (חברה בת של חברת "I.S.E. ייעוץ והכוונה בע"מ"), ללימודים בשלוחת אוניברסיטת ברלינגטון בסניף מודום בכפר קרע. המשיבה לא שילמה שכר לימוד, והשתתפה בשני שיעורים בלבד במהלך הלימודים. במהלך שנת 2001, הודיע תייסיר למשיבה כי בתמורה לסך של כ-5,000\$, היא תוכל לקבל תעודת תואר ראשון מברלינגטון, מבלי שתידרש למלא את החובות האקדמיות הכרוכות בכך. זמן קצר לאחר מכן, מסר תייסיר למשיבה אישור זכאות כוזב לתואר ראשון, וגליון ציונים כוזב המציגים מצג שווא לפיו המשיבה למדה באוניברסיטה במהלך השנים 1998-1999, והשלימה את חובותיה האקדמיות. בתמורה למסמכים הכוזבים, שילמה המשיבה לתייסיר סך של 5,000\$. על יסוד המסמכים הכוזבים, הגישה המשיבה למשרד החינוך בקשה כוזבת להערכת תואר, אליה צירפה את המסמכים האמורים. על בסיס הבקשה, הוציאה ועדה מטעם משרד החינוך להערכת תארים אקדמיים מחו"ל אישור הכרה בתואר הראשון למשיבה לצורכי שכר. לאחר פתיחת החקירה המשטרתית, פנתה המשיבה למשרד החינוך בבקשה לקבל בחזרה את המסמכים הכוזבים, וכן ביקשה שלא ישולמו לה כספים על יסודם. חרף הבקשה, שולמו לה תוספות שכר בחישוב רטרואקטיבי ליום הזכאות. תשלומי השכר בגין תוספת התואר הופסקו לאחר מכן, וכל הכספים ששולמו למשיבה על בסיס התואר הכוזב הושבו לקופת המדינה.

המשיבה הודתה באישומים שהוגשו נגדה.

4. בגזר הדין בהליך הפלילי נגזר על המשיבה קנס כספי בסך 10,000 ש"ח ו-6 חודשי מאסר על תנאי למשך שלוש שנים.

5. בעקבות הרשעת המשיבה, הוגשה נגדה תובענה משמעתית ובה יוחסו לה אישומים בעבירות לפי סעיפים 17(1), 17(2), 17(3) ו-17(6) לחוק המשמעת. בית הדין למשמעת עשה שימוש בסמכותו הקבועה בסעיף 61 לחוק, המאפשר לבית הדין להסתמך על ממצאים ומסקנות של ערכאת השיפוט הפלילית, והרשיע את המשיבה בעבירות המשמעת בהן הואשמה, וקבע כי במעשיה דבק קלון.

6. לחובת המשיבה, ציין בית הדין את חומרת מעשיה ואת הקלון שדבק בהם, וזאת במיוחד נוכח תפקידה של המשיבה כמורה בישראל, שחלות עליה אמות מידה מיוחדות של התנהגות ראויה ומוסרית. בצד השיקולים לחומרה, הצביע בית הדין על שיקולים לקולא - היות המשיבה אישה צעירה בת 35, נורמטיבית ביסודה, שתפקודה המקצועי עד לכישלונה בעבירות הנדונות היה איכותי וברמה גבוהה. כן ציין את היותה אם לילדים קטנים. בסופו של דבר, לאחר איזון בין השיקולים השונים, גזר בית הדין את אמצעי המשמעת שפורטו לעיל.

7. בטענותיה, מדגישה המדינה את חומרת העבירות שביצעה המשיבה, ואת קולתו היחסית של העונש שהוטל עליה לאור מעשיה החמורים, וזאת חרף הקלון שדבק במעשיה. לטענתה, אין בעובדה שהמשיבה ביקשה לקבל ממוסד החינוך את מסמכיה הכוזבים, כדי להוות נסיבה משמעותית לקולא, מכיוון שהיא עשתה זאת רק לאחר שנפתחה בעניינה חקירה משטרתית. כן טוענת המדינה, כי אין באמצעי המשמעת שהושתו על המשיבה כדי להשיג את תכלית ההרתעה, נוכח תקופת הפסילה הקצרה מעבודה בשירות המדינה שנקצבה בעניינה של המשיבה. לדבריה, אין בנסיבותיה האישיות של המשיבה כדי להצדיק עונש חריג לקולא בעניינה, הפוגע בתכלית ההרתעה של אמצעי המשמעת. כן טוענת המדינה, כי לא היה מקום להמלצה שהיפנה בית הדין בגזר הדין למשרד החינוך להחזיר את המשיבה לתפקיד הוראה כבר ביום 1.9.07, וזאת מעבר לעונש הקל שהוטל עליה. יש לעמוד על רף ענישה ראוי בעבירות מרמה המתבצעות על-ידי אנשי חינוך, כדי להגן על דמותו ורמתו המוסרית של השירות הציבורי.

8. לטענת המשיבה בערעורה, נתקיימו נסיבות מיוחדות בעניינה השוללות את הרשעתה בעבירות על-פי סעיפים 17(2) ו-17(6) לחוק המשמעת. אשר לסעיף 17(2), יסודות העבירה לא עולים מהעובדות בהן היא הורשעה. כתב האישום אינו מפרט את המעשה אותו חייבת היתה המשיבה לעשות ולא עשתה.

כמו כן, טעה בית הדין בהרשיעו את המשיבה בעבירה על-פי סעיף 17(6), שכן נסיבות ביצוע העבירה שוללות קלון. הנסיבות המיוחדות הן בקשת המשיבה לבטל את התואר, דרישתה שלא לקבל כסף על יסוד התואר, ומצבה הרפואי. כמו כן נטען, כי היא לא היתה מודעת באופן מלא לפסול שבמעשיה. לחלופין, טוענת המשיבה כי אמצעי המשמעת שהוטלו עליה חמורים מדי, לאור נסיבותיה האישיות המיוחדות. כן יש להתחשב, על-פי הטענה, בכך שהיא הושעתה מתפקידה כבר ביום 23.5.05, ולכן תקופת הרחקתה בפועל משירות המדינה ארוכה מכפי שעולה מגזר הדין.

9. דין ערעור המדינה להתקבל, ודין ערעורה הנגדי של המשיבה להידחות.

המשיבה שימשה מורה בישראל, וככזו, חלה עליה אחריות מיוחדת לנהוג בהגינות, יושר, וניקיון כפיים, כמצופה ממי שמהווה דמות מחנכת, האמורה להקנות לא רק ערכי ידע, אלא גם ערכי התנהגות ומוסר לדור הצעיר.

בעיסוקה כמורה במערכת החינוך, חבה המשיבה חובת אמון לא רק לציבור תלמידיה אלא גם למעסיקה - מערכת החינוך ושירות המדינה, אשר בשירותם היא הועסקה. בהתנהגותה של המשיבה היתה בראש וראשונה "גניבת דעת", בכך שהיא התיימרה להיות בעלת תואר אקדמי שלא היתה בו כל ממשות, ואשר נקנה על בסיס מסמכי כזב. יתר על כן, היא פעלה על-סמך אותו מצג כזב כדי לקבל על-פיו כספי ציבור שלא הגיעו לה. בהתנהגותה, פעלה המשיבה פעולת תרמית וכזב בהשגת תואר אקדמי, וביקשה להוציא באמצעותו כספי ציבור שלא היתה זכאית להם.

התנהגות זו של המשיבה פוגעת בגרעין הקשה של כללי המשמעת בשירות המדינה המחייבים עובד ציבור. אין מדובר בסטייה קלה מכללי סדר וארגון; מדובר בפגיעה בליבה של חובת האמון וההגינות שעובד חב למערכת המעסיקה אותו, ובמקרה זה, למדינה ולציבור הרחב אותו שירתה המשיבה בעבודתה החינוכית.

איש הוראה וחינוך הנכשל במעשה תרמית מן הסוג הנדון כאן, מעיד על עצמו כי הוא אינו מבין לעומקם של דברים את מהות ואופי מעמדו ותפקידו, ואת החובות המוטלות עליו כלפי ציבור תלמידיו ומעסיקיו. הוא מעלה שאלה באשר למידת התאמתו לשמש בתפקיד אמון במערכת הציבורית.

10. לא מצאתי כל ממש בטענות בא-כוח המשיבה לעניין תחולתם של סעיפים 17(2) ו-6(6) לחוק המשמעת על ענייננו.

סעיף 17(2) לחוק קובע כעבירת משמעת מצב שבו עובד מדינה לא קיים את המוטל עליו כעובד מדינה על-פי "נוהג, חוק או תקנה או הוראה כללית או מיוחדת שניתנו לו כדין, או התרשל בביצוע המוטל עליו כאמור".

בית המשפט בהליך הפלילי הרשיע את המשיבה על-פי הודאתה בעבירות של ניסיון לקבלת דבר במרמה, ובעבירת מרמה והפרת אמונים בניגוד לחוק העונשין. אין צריך להרבות מילים על כך שהרשעה בעבירות אלה מהווה, למיצער, אי-קיום המוטל על עובד מדינה על-פי הדין, קרי: אי-קיום חובת האמונים שהעובד חב כלפי מעסיקו, ובמקרה זה - המדינה והציבור שאותם הוא משרת כעובד מדינה.

אשר להרשעה בסעיף 17(6) לחוק המשמעת, אין ספק כי בית הדין צדק בקובעו כי מדובר במקרה זה בעבירה שיש עימה קלון (עש"מ 4123/95 אור נ' מדינת ישראל - נציב שירות המדינה, פד"י מט(5) 184 (1996)). עבירות מרמה והפרת אמונים של עובד ציבור כלפי המדינה והציבור כמעסיקיו נגועות מעצם טיבן בקלון (עש"מ 4/81 אוחיון נ' מדינת ישראל, פד"י לה(4) 494 (1981)). על אחת כמה וכמה כך הוא, כאשר מדובר באיש חינוך ועובד הוראה, החב חובת הגינות מיוחדת בביצוע תפקידו החינוכי מכוח היותו דוגמא ומופת לציבור תלמידיו.

11. בית הדין התחשב התחשבות מלאה בנסיבותיה האישיות של המשיבה - בגילה הצעיר, בעברה הנורמטיבי, בתרומתה לשירות המדינה, ובמצבה המשפחתי. בצדק, לא ראה בעובדת בקשתה לקבל בחזרה את המסמכים הכוזבים ולהפסיק את התשלומים מכוחם משום נימוק מכריע לקולא, משבקשה זו עלתה לראשונה מפי המשיבה רק עם פתיחת החקירה הפלילית נגדה, ולאחר שהמשיבה הבינה כי נלכדה במעשה.

12. הכתם החמור בדמותה המוסרית של המשיבה פגע לא רק במעמדה היא, אלא גם במעמד מערכת החינוך שבשורותיה נמצאו מורים שנכשלו במעשי תרמית מסוג זה, ובדמותו של השירות הציבורי כולו. על המעסיק הציבורי לשקוד על טוהר שורותיו, ועל ניקיון כפיהם של עובדיו, שכן בלא הקפדה על אמות מידה אלה יתערער מיסודו אמון הציבור ברמתו של השירות הציבורי, ובלא אמון זה, יתקשה השירות הציבורי לעמוד באחריות המוטלת עליו, ולבצע את משימותיו.

13. אמצעי המשמעת שהוטלו על המשיבה, תואמים בעיקרם את טיב המעשה בו הורשעה - נזיפה חמורה ופיטורין לאלתר משירות המדינה. עם זאת, תקופת הפסילה שהוטלה עליה, שאורכה שנה ו-4 חודשים בלבד, בתוספת המלצת בית הדין לקבל את המשיבה בחזרה למערכת החינוך כעובדת הוראה עם חלוף תקופת הפסילה, אינם עומדים ביחס הולם לחומרת המעשים ולכתם שדבק במעשיה ובאישיותה של המשיבה. כתם זה יישאר בעינו גם לאחר תקופת הפסילה הקצרה, וקשה להסכין עם אפשרות קבלתה מחדש של המשיבה לעבודת הוראה במערכת החינוך, אך זמן קצר יחסית לאחר הרשעתה בעבירות שעניינן מרמה והפרת אמונים כלפי המדינה והציבור. תוצאה כזו אינה מתיישבת עם טיב המעשים שבוצעו, ובנסיבותיה האישיות של המשיבה לא מצאתי נתונים חריגים וייחודיים המצדיקים סטייה כה בולטת לקולא מאמצעי המשמעת הראויים (עש"מ 3789/04 ציפורי נ' נציבות שירות המדינה, פד"י נט(1) 721 (2004)). אופי העבירות שעברה המשיבה, והקלון הנלווה להן, אינם מתיישבים עם האפשרות כי היא תחזור לעבוד בשירות המדינה בתחום כלשהו בלא שיחלוף פרק זמן ממשי, שבמהלכו תורחק כליל מן השירות הציבורי. לאחר מכן, ניתן לאפשר את חזרתה לשירות, תוך הוצאתה של עבודה חינוכית מכלל זה. רק לאחר חלוף תקופה נוספת, תוכל המשיבה לחזור לעבודת הוראה. אמצעים אלה עומדים, לדעתי, בדרישת המידתיות המתבקשת כדי להגן על טוהר המידות וניקיון הכפיים בשירות הציבורי.

14. לאור האמור אני מחליטה:

ערעורה של המשיבה נדחה. ערעור המדינה מתקבל, במובן זה שבמקום אמצעי המשמעת של פסילה שהוטל על המשיבה, יוטל עליה אמצעי של פסילה לעבודה בשירות המדינה כולו למשך 3 שנים; לאחר מכן, תחול עליה פסילה נוספת למשך שנתיים לכל תפקיד הוראה במסגרת משרד החינוך. במהלך תקופת הפסילה הנוספת, לא ייאסר על המשיבה להתקבל לעבודה במסגרות אחרות בשירות המדינה.

ניתן היום, ה' בחשוון התשס"ח (17.10.07).

ש ו פ ט ת

עש"מ 893/07 – התבטאות פוגענית כלפי מנהלת בית הספר

תמצית פסק הדין

ערעור על החלטתו של בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה (בד"מ 109/04) שניתן בהרכב יוסף תלרז – אב בית הדין, גב' טובה הורוביץ ומר מחאגינה וליד אברהים חברי בית הדין.

המערער, מורה ותיק לחינוך גופני, הורשע לאחר משפט הוכחות בבית הדין למשמעת בחיפה, בעבירות משמעת רלבנטיות בגין אמירת דברים בוטים כלפי ובפני מנהלת בית ספרו. לאחר הרשעתו בדין הוטלו על המערער אמצעי משמעת של נזיפה חמורה והפקעת 3/4 משכורת קובעת.

בית המשפט העליון בפסק דינו בוחן ומנתח את הראיות שבאו בפני בית הדין, לגבי מידתם של אמצעי המשמעת. בסופו של עיון, החליט בית המשפט העליון לדחות את הערעור על שני ראשיו, בין השאר, בגין סטנדרט ההתנהגות שנדרש ממורה ומידת הפגיעה בכבודה של מנהלת בית הספר.

ניתן ביום י"א בסיון התשס"ז (28.5.2007).

ההרכב: כב' השופטת א. פרוקצ'יה.

בא כוח הנאשם: הנאשם ייצג את עצמו.

בא כוח המדינה: עו"ד מורן סילס.

עש"מ 893/07 - פלוני נ' נציבות שירות המדינה

פלוני

נגד

נציבות שירות המדינה

בבית המשפט העליון

[28.05.2007]

כבוד השופטת א' פרוקצ'יה

ערעור על פסק דינו של בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בתיק בד"מ 109/04 מיום 26.12.06 שניתן על-ידי יוסף תלרז-יו"ר, גב' טובה הורוביץ ומר איברהים וליד מחאג'נה

בשם המשיבה - עו"ד מורן סילס

פסק-דין

1. לפני ערעור על הרשעת המערער בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בגין אמירת דברים בוטים ומשפילים ביחס למנהלת בית הספר בו עבד כמורה לחינוך גופני, בפני המנהלת עצמה ובפני אחרים. בגין הרשעתו הוטלו על המערער אמצעי משמעת של נזיפה והפקעת 3/4 משכורת קובעת, וערעורו נסוב גם עליהם.

2. המערער, יליד שנת 1945, הוא מורה ותיק, שהשלים כ-35 שנות עבודה כמורה לחינוך גופני בבית הספר "חוגים" בחיפה.

3. ביום 8.6.03 התבטא המערער באופן גס ובוטה כלפי מנהלת בית הספר דאז, גב' ניצה טל (להלן - המנהלת), בתחומי בית הספר, באומרו לה את הדברים הבאים: "את מדברת עלי בכל מיני מקומות כאילו אני משתין על התלמידים, אבל אני יודע שאת מזדיינת עם השוטר".

באותו יום, חזר המערער על דברים דומים במזכירות בית הספר, וכך אמר: "... החוקר במשטרה שאל אותי אם היא מזדיינת טוב, ושהיא מזדיינת על מנת שתוכל להתלונן נגדו במשטרה".

וכן :

"בחקירה החוקר שאל אותי, אם המנהלת מזדיינת טוב, והכוונה של החוקר היתה אם המנהלת רוצה להתלונן עליו בגלל הזיונים..." (סעיפים 3-4 לתובענה).

4. בעקבות התבטאויות אלה הגישה מנהלת בית הספר תלונה למשטרה נגד המערער. הוא זומן לביור בפני המפקחת על בית הספר, שלאחריו הושעה למספר ימים מבית הספר "חוגים", ולאחר מכן הועבר ללמד בבתי ספר אחרים. התיק המשטרתי שנפתח בגין תלונת המנהלת נסגר בעילה של חוסר ענין לציבור, והועבר לנתיב המשמעת. בתובענה הואשם המערער בהתנהגות הפוגעת במשמעת בשירות המדינה, ואשר אינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה וכעובד הוראה, עבירות בניגוד לסעיפים 17(1), (2) ו-3 לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן - חוק המשמעת). כן הואשם באי-קיום המוטל עליו על-פי סעיף 42.224 לתקשי"ר, ובכך התנהג התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה וכעובד הוראה.

5. בבית הדין למשמעת כפר המערער במיוחד לו. טענתו המרכזית הייתה כי בשיחתו עם המנהלת ובדבריו במזכירות בית הספר, הוא אך חזר על דברים בוטים שאמר לו חוקר משטרה על המנהלת בעת שנוהלה חקירה נגדו. המדובר בחקירה שנפתחה בעקבות תלונה שהגישה נגדו המנהלת בגין חשד לתקיפת תלמידים. יצוין, כי אותה חקירה הביאה להגשת כתב אישום נגד המערער, אך הוא זוכה ממנו מחמת הספק. המערער העיד בבית הדין למשמעת כך :

"השוטר דיבר אלי בצורה בוטה כשהוא מנסה לקשור את האירוע למערכת יחסים אינטימית ביני ובין המנהלת. הוא שאל אותי אם אני עדיין מזיין את המנהלת ניצה טל. בנוסף, הוא גם איים שהוא ישבור לי את הידיים והרגליים..." (עמוד 34 לפרוטוקול, שורות 18-20).

דברים אלה, לטענת המערער, גרמו לו למצוקה גדולה ולתחושת חוסר אונים, בין היתר בשל כך שאותו חוקר היה הממונה מטעם המשטרה על פעילויות חריגות בבית הספר "חוגים", ושהה רבות בבית הספר במסגרת תפקידו. המערער הגיש תלונה למח"ש נגד החוקר, וזו נסגרה לבסוף. המערער אף מצא לנכון, לטענתו, להודיע לממונים עליו על האופן בו התנהלה החקירה, מיד לאחריה. במסגרת הדיווח לממונים, כאמור, השמיע המערער, כנטען, את אותם דברי גסות שהטיח בו החוקר, ואשר בגינם הועמד לדין משמעת. כעבור כחצי שנה, ביום 8.6.03, סיפר המערער גם למנהלת את הדברים. הוא מוסיף, כי כאשר דיווח על הדברים, הן למנהלת והן לאחרים, היה זה בשיחות אישיות וללא עדים.

6. בית הדין למשמעת (יוסף תלרז-יו"ר, גב' טובה הורוביץ, ומר איברהים וליד מחאג'נה) דחה את גרסת המערער מכל וכל. בית הדין מצא את עדי התביעה, ביניהם -המנהלת, מזכירת בית הספר וחוקר המשטרה, עדים מהימנים. בניגוד לכך, באשר לעדות המערער, קבע בית הדין כי "לא באה בפניו עדות אמת שניתן ליתן בה אמון" (עמ' 28 להכרעת הדין, סעיף 15). לאחר שניתח בהרחבה ובפירוט את העדויות שהובאו לפניו, קבע בית הדין כך: "הדיווח במזכירות בית הספר ובפני המנהלת גב' ניצה טל על דברים שלכאורה אמרם החוקר היה תלוש מהמציאות, כולו היה פרי רוחו של הנאשם שבטנו הייתה מלאה על המנהלת שיזמה חקירה פלילית נגדו בחשד לתקיפת תלמידים. את אותה מציאות וירטואלית על דרכי חקירתו, העביר לעדי הגנה כאמור, ואולם אין באותו דיווח כאמור ממוצא פיו של הנאשם כדי להוסיף משקל לגרסתו, בה לא יכולנו ליתן כל אמון" (עמ' 28 להכרעת הדין).

בית הדין הוסיף וקבע, גם זאת על בסיס העדויות לפניו, כי עוד בטרם פרשה זו של התבטאויות, לא השתלב המערער באקלים המיוחד של בית הספר. השעייתו, ולאחר מכן העברתו לבתי ספר אחרים, מתבססות לא רק על האירוע שהוא הליך זה, אלא על רקע בעיה כללית של אי-השתלבות ואי-התאמה לאווירת בית הספר, שהיו ידועים קודם לכן.

7. על יסוד קביעות אלה, הרשיע בית הדין את המערער בביצוע עבירות בניגוד לסעיפים 17(1), 17(2) ו-17(3) לחוק המשמעת.

8. בגזר הדין מנה בית הדין את נסיבותיו האישיות של המערער: כבן 61 שנים, אדם משכיל ונורמטיבי, חסר עבר פלילי או משמעתי קודם. מעמדת משרד החינוך למד בית הדין כי בעשרות שנות עבודתו מילא המערער את תפקידו נאמנה. המערער איננו נשוי, והוא אב לילד שפרנסתו עליו. לאחר שאיזן בין השיקולים השונים, הטיל בית הדין על המערער נזיפה חמורה, והפקעת 3/4 משכורת קובעת, שתנוכה ב-10 תשלומים שווים ורצופים. הערעור מופנה, כאמור, הן כלפי ההרשעה והן כלפי אמצעי המשמעת.

9. בטענותיו לפני, חוזר המערער על גרסתו כפי שהוצגה לבית הדין למשמעת. עיקר טענותיו מכוונות נגד קביעותיו העובדתיות של בית הדין. לגישת המערער, דבריהם של העדים בהם נתן בית הדין אמון, אינם אמינים, וחלקם אף שקריים. כמו כן, לטענתו, בית הדין לא ייחס חשיבות מספקת לעדויות אחרות, המחזקות את טענותיו שלו. עוד מוסיף המערער, כי הוא דמות מוכרת ואהודה בקרב הורים ותלמידים. העדויות והראיות שהוצגו בפני בית הדין מוכיחות שנרקמה נגדו קנוניה על רקע אישי, או מתוך רצון להרחיקו מבית הספר, בו לימד שנים כה רבות.

כן טוען המערער, כי נענש באופנים שונים, עוד בטרם נפתח ההליך; הוא הושעה מבית הספר "חוגים" ל-11 ימים; משרתו קוצצה ממשרה של 140% בה החזיק 35 שנים בבית הספר "חוגים", להיקף של 100% משרה בלבד. הפגיעה בשכרו מאז האירוע ועד היום מסתכמת, לטענת המערער, במאות אלפי שקלים; הוא הועבר ללמד בשלושה בתי ספר אחרים כממלא מקום, בלא אפשרות להיקלט באופן קבוע בבית ספר אחד. כל אלה, טוען המערער, פגעו פגיעה קשה בתדמיתו, במעמדו כמורה, וביכולתו להתפרנס בכבוד.

10. באת-כוח המדינה טוענת, כי יש לדחות את הערעור. אמצעי המשמעת, לטענתה, הם שקולים ומידתיים, וברכיב הפקעת המשכורת - הקל בית הדין עם המערער ביחס לעמדת משרד החינוך אשר ביקש כי תופקע משכורת שלמה. כן ציינה המדינה, כי המערער הועבר מבית הספר "חוגים" על-ידי מנהלת בית הספר, ולא במסגרת ההליך המשמעתי הנדון כאן.

11. בחנתי את טענות הצדדים ואת החומר שהונח לפני, והגעתי לכלל מסקנה כי דין הערעור להידחות, הן לענין ההרשעה והן לענין אמצעי המשמעת שנגזרו. טענות המערער לענין ההרשעה מופנות כולן כנגד קביעותיו העובדתיות של בית הדין, המתבססות על האמון שנתן בעדי התביעה מחד, ועל חוסר האמינות שאפיינה את גרסת המערער, מאידך. אכן, "הכלל הוא שבית משפט לערעורים אינו נוהג לדון מחדש בעובדות. כך במיוחד כאשר העובדות נקבעו... בעיקר על יסוד האמון שהערכאה הראשונה רחשה לעדים" (ער"מ 1351/95 פינקלשטיין נ' התובע בבית הדין המקומי למשמעת של עובדי עיריית ירושלים כיכר ספרא, פד"י מט(5) 573). המערער לא הצביע בטיעונו על עילה ממשית לחריגה מעקרון זה, ולא הראה טעם טוב להתערבות בממצאי העובדה והמהימנות שקבע בית הדין למשמעת.

12. יש לדחות את הערעור גם על אמצעי המשמעת שנגזרו על המערער. על-פי קביעותיו של בית הדין למשמעת, התבטא המערער בגסות כלפי מנהלת בית הספר בו עבד, תוך שימוש בביטויים משפילים ומבזים כלפי מי שהיתה ממונה עליו במקום העבודה. את דבריו הנלוזים השמיע לא רק בפני המנהלת עצמה, אלא גם במזכירות בית הספר, בנוכחות אנשים אחרים. התבטאויות מבישות כגון אלה שהשמיע המערער הן בגדר התנהגות בלתי הולמת לעובד מדינה, הפוגעת פגיעה קשה בתדמיתו של השירות הציבורי, ובאמון שהציבור רוחש לו, ומהווה סטייה חמורה מרמת ההתנהגות המצופה מעובדיו. לדברים אלה נלווית חומרה מיוחדת בהקשר הדברים כאן, בו מדובר בהתבטאויות קשות של מורה כלפי מנהלת מוסד חינוכי, האמור לשקף בתפקידו לא רק הקניית ערכים חשובים לתלמידים אלא גם תרבות של התנהגות נאותה בין אדם לאדם ובין מורה למנהל הממונה עליו. ייחודו של מורה במוסד חינוך בכל תחום הוראה אינו מתמצה בהקניית ערכי למידה.

עליו לשמש דוגמא אישית לטוהר מידות, לערכיות, ולהתנהגות תרבותית הנוהגים ביחסים בין בני אדם בחברה מתוקנת. כדברי בית המשפט (השופטת ביניש) בעש"ס 1682/02 עבד אל וואהב נ' מדינת ישראל, תק-על 2002(2), 1300 :

"המורים הם המגלמים את דמות המחנך, בידיהם הופקדו שלומם וחינוכם של התלמידים, הם מורי הדרך בכל הנוגע לדרכי ההתנהגות של תלמידיהם, ועליהם לתרום לבניית דפוסים חברתיים ראויים ביחסים שבין אדם לחברו..." (פסקה 3 לפסק הדין).

השפעת דמותם של אנשי החינוך על התלמידים, וכך גם על עיצוב פניה של החברה, הינה השפעה מכרעת; נגזרת מכך רמת התנהגות גבוהה הנדרשת מהם הן במסגרת עבודתם, והן באורח חייהם דרך כלל (ראו: עש"ס 4503/00 אמין נ' מדינת ישראל, תק-על 2000(3), 1296; עש"ס 689/05 מדינת ישראל נ' מנצור, תק-על 2005(1), 2652).

פועל יוצא מכך הוא כי, סטיית אנשי חינוך מסטנדרט ההתנהגות המצופה מהם נתפסת בדרך כלל בחומרה (ראו: עש"ס 8622/05 נעאמנה נ' מדינת ישראל (טרם פורסם); עש"ס 8180/05 מדינת ישראל נ' ולידי, תק-על 2006(2), 1238, פסקה 6; עש"ס 978/03 בנדקובסקי נ' נציבות שירות המדינה, תק-על 2003(2), 608, פסקה 7). חומרה זו משליכה על אמצעי המשמעת הננקטים במקרה של פגיעה מהותית במשמעת על-ידי אנשי חינוך, מקום שהתנהגותם אינה מתיישבת עם מהות תפקידם ומעמדם.

13. בענייננו, העבירות המשמעתיות בהן הורשע המערער הן בעלות יסוד של חומרה מבחינת הפגיעה הכרוכה בהן במעמדו של החינוך הציבורי, בערכיו של המוסד החינוכי בו מדובר, ובשמה הטוב ובכבודה של הנפגעת ששימשה ממונה על המערער. בית הדין למשמעת הטיל על המערער אמצעי משמעת של נזיפה חמורה, והפקעת 3/4 משכורת קובעת ב-10 תשלומים שווים ורצופים. עונש זה אינו חמור כלל ועיקר בהתחשב בחומרת הפגיעה הכרוכה במעשיו. בית הדין איזן, תוך נטייה לקולא, בין חומרת מעשיו של המערער, לבין תרומתו רבת השנים לשירות המדינה ולשירות החינוך, והתחשב בנסיבותיו האישיות והכלכליות. בנסיבות הענין, בוודאי אין לומר כי אמצעי המשמעת סוטים לחומרה יתרה אלא, אם בכלל, נוטים הם לקולא. לאור כל אלה, אין מקום להתערב באמצעי המשמעת שהוטלו.

14. המערער קובל גם על כך כי בעקבות האירועים נשוא הליך זה נאלץ לעזוב את בית הספר בו היה מועסק הרבה שנים, וכי עקב כך היקף משרתו צומצם למשרה מלאה בלבד, והוא מועסק עתה במספר בתי ספר. טענות אלה אינן ממין טענות הערעור במסגרת ההליך המשמעת, אף שייתכן שהן תוצאות לוואי שהתרחשו במישור המינהלי בעקבות האירועים נשוא דיון זה.

ברור עם זאת, כי לאחר ההתרחשויות נשוא ההליך המשמעותי הנדון, לא היה ניתן להמשיך את העסקתו של המערער באותה מסגרת חינוכית בה כשל, ושינוי מסגרת התעסוקה כאמור, הביא עמו, כך נראה, לשינויים מסוימים בתנאי עבודתו. שינויים אלה אינם פועל יוצא ישיר מאמצעי המשמעת שהוטלו, ולא נוכל להתערב בכך.

15. הערעור נדחה על שני חלקיו.

ניתן היום, י"א בסיוון התשס"ז (28.5.07).

עש"מ 5917/07 – קבלת תמריץ באמצעות מצג כוזב

תמצית הפסק

ערעור על גזר דינו של בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בירושלים (בד"מ 73/06 – בהרכב יוסף תלרז, אב בית הדין; טליה מלצר וחליל קשוע – חברי הרכב), בו הורשע המערער, מורה בעל ותק של 10 שנים, בביצוע עבירות משמעת שונות, והושתו עליו אמצעי המשמעת הבאים: נזיפה חמורה, פיטורין לאלתר, אגב תשלום פיצויי פיטורין מלאים, ופסילה מכל תפקיד בשירות המדינה לפרק זמן של שנתיים. כמו כן, הורה בית הדין למערער להשיב לקופת המדינה סך של 10,000 ₪.

המערער, תושב צפון הארץ, עבר להתגורר באזור הדרום, ולעבוד כמורה בבית ספר ברהט שבנגב. זאת, על רקע מדיניות משרד החינוך לעודד מעבר מורים מאזור הצפון לדרום, לשם עיסוק בהוראה, תוך נכונות המדינה להשתתף בתשלום שכר דירה של מורים מהצפון אשר יעברו להתגורר בשכירות באזור הנגב.

בין השנים 2000-2003 יצר המערער שלושה הסכמי שכירות פיקטיביים, תוך שהוא מזייף את חתימת הצד השני להסכמים, לפיהם, הוא שכר דירות בבאר שבע והתגורר בהן בתקופת עבודתו כמורה ברהט. זאת, כשבפועל לא התגורר המערער בדירות אלו. בהתבסס על ההסכמים המזויפים ועל הצהרותיו השקריות בנושא, הגיש המערער בקשות למשרד החינוך, לשם קבלת תמריצי השתתפות בשכר דירה ובמימון הוצאות נסיעה, כאשר בעקבות הבקשות קיבל סכום כולל של 35,975 ₪.

טיעוניו של המערער התמקדו בכמה מישורים: לטענתו יש להחיל בעניינו את הסייג של "זוטי דברים", כאשר הוא טוען שזכותו להשתתפות המשרד בתשלומי שכר הדירה והוצאות הנסיעה היתה קנויה לו בדין, ואין כל נפקות לזיוף ההסכמים. עוד טען כי לצורך הרשעה בהליך המשמעתי לא ניתן להסתפק ביסוד הנפשי של רשלנות, ויש להשוות בין דרישות הליך זה לדרישות ההליך הפלילי.

ממול השיבה המדינה כי, אין מקום להתערב בפסק הדין קמא, וכי עצם העלאת טענת "זוטי דברים" מצידו של המערער מוכיחה כי הוא לא הפנים את הנורמות הראויות.

בית המשפט העליון, לאחר שבאו בפניו טיעוני הצדדים, החליט לדחות את הערעור על כל חלקיו, וקבע כי הגם שלסייג זוטי דברים יש תחולה בהליך המשמעתי, אין מקום לקבלו במקרה דנן, שבו הפגיעה באינטרס הציבורי – איכותו ותדמיתו של השירות הציבורי – היא

רבה ביותר, במיוחד כשמדובר במורה בישראל, המחויב בסטנדרט גבוה יותר של התנהגות בשל הדוגמה האישית שהוא משמש לתלמידיו. כמו כן, קבע בית המשפט העליון כי שאלת היסוד הנפשי הנדרש בהליך המשמעת מתיתרת, משום שבנסיבות העניין ניתן לקבוע כי התקיימה אצל הנאשם מחשבה פלילית. עוד נדרש בית המשפט העליון לעניין מידתיותם של אמצעי המשמעת, וקבע כי מידתיות אמצעי הענישה נגזרת משקלול תכליתם עם הנסיבות המיוחדות לכל מקרה ומקרה, ויש להגיע לנקודת איזון עונשית ראויה אשר תשלב בין האינטרס הציבורי ביישום ראוי של נורמות המשמעת בשירות הציבורי, בד בבד עם דאגה לגורלו של הפרט, באופן שהענישה תהיה מידתית.

ניתן ביום ה' באלול התשס"ז - 19.8.07.

ההרכב: השופטת ע' ארבל.

בא כוח המערער: עו"ד סיף אלדין ותד

עש"מ 5917/07 - פלוני נ' נציבות שירות המדינה

פלוני

נגד

נציבות שירות המדינה

בבית המשפט העליון

[19.08.07]

כבוד השופטת ע' ארבל

ערעור על פסק דינו של בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בירושלים בד"מ 73/04

שניתנה ע"י כבוד השופטים עו"ד י' תלרז, ט' מלצר, מנ' חליל קשוע ביום 27.3.07

בשם המערער - עו"ד סיף אלדין ותד

החלטה

1. ברקע הערעור עומדת החלטה של משרד החינוך (להלן: המשרד), לפיה בעקבות מחסור במורים מהמגזר הערבי באזור הדרום, ישתתף המשרד בתשלום שכר דירה ובהוצאות נסיעה של מורה אשר יעתיק את מקום מגוריו מצפון הארץ לדרומה (להלן: ההחלטה). עוד נקבע, כי השתתפות המשרד מותנית בהמצאת חוזה שכירות, המעיד על היותו של המורה תושב הדרום, ובהגשת הבקשה הרלוונטית.

2. המערער, תושב הצפון במקור, הועסק בשירות המדינה החל משנת 1994 ועד ליום השעייתו ב- 1.8.04. שלוש השנים האחרונות לשירותו, בהן כיהן כמורה בכיר בבית הספר סאלח א-דין ברהט, הן השנים הרלוונטיות לענייננו.

נגד המערער ושני מורים אחרים הוגשה תובענה לבית הדין למשמעת של עובדי הרשויות המקומיות (להלן: בית הדין), לפיה בין השנים 2000-2003 יצר המערער שלושה הסכמי שכירות פיקטיביים (להלן: ההסכמים המזויפים), תוך שהוא מזייף את חתימת הצד השני להסכמים, לפיהם, הוא שכר דירות בבאר שבע והתגורר בהן בתקופת עבודתו כמורה ברהט.

זאת, כשבפועל לא התגורר המערער בדירות אלו. בהתבסס על ההסכמים המזויפים ועל הצהרותיו השקריות בנושא, הגיש המערער בקשות למשרד, לשם קבלת תמריצי השתתפות בשכר דירה ובמימון הוצאות נסיעה, כאמור בהחלטה. בעקבות הבקשות קיבל המערער סכום כולל של 35,975 ₪.

בתאריך 22.8.04, בעקבות הקובלנה שהוגשה נגד המערער בעניין זה, הוא הושעה מעבודתו, לפי סעיף 47 לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן: החוק). פסק הדין נשוא הערעור דן גם בעניינו של מר מוראד גרה (להלן: מוראד), ששימש אף הוא כמורה באזור רהט, והואשם בכך שסייע למערער בעריכת ההסכמים המזויפים, ואף זייף חוזים לטובתו הוא. הערעור שבפניי מתייחס למערער בלבד, ומשכך לא מצאתי להרחיב בעניינו של מוראד.

3. בדיונים שהתקיימו בפני בית הדין, נדחו מספר טענות מקדמיות שהעלה המערער. באשר לטענת זוטי הדברים, קבע בית הדין, כי הגם שניתן להעלותה במסגרת ההליך המשמעותי, הרי שאין לקבלה בעניינו של המערער, בשל עוצמתו של האינטרס הציבורי הנפגע, ונוכח סטנדרט ההתנהגות שנדרש ממורה בישראל. פסק הדין ניתח את מהותו של ההליך המשמעותי, וקבע כי אופיו המיוחד מאפשר ניסוח כוללני יותר של העבירות המנויות בו, כאשר תוכנן נקבע בהתאם לנורמות של "האדם הסביר", המשקפות את הערכים והעקרונות במישור היחסים שבין הפרט לשירות הציבורי. באשר ליסוד הנפשי, קבע בית הדין, כי ניתן להסתפק ברשלנות כדי להביא להרשעה. משכך המערער באישומים שיוחסו לו, התברר ההליך עד תום, ובסופו קיבל בית הדין על בסיס הממצאים העובדתיים שקבע, לרבות ממצאי מהימנות עדים, את גרסת המשיבה בדבר ההסכמים המזויפים שערך המערער והכספים שקיבל על בסיסם.

לאור האמור, הרשיע בית הדין את המערער בעבירות לפי סעיפים 17(1), (3) ו-4 לחוק, שעניינן פגיעה בתדמיתו ובאיכותו של השירות הציבורי ובמשמעת בו. בית הדין הוסיף וציין, כי הגם שאין בסמכותו להרשיע את המערער בעבירות פליליות, הרי שיכול הוא לקבוע, כי האיסור הפלילי בעניינו הופר.

4. בית הדין גזר על המערער את אמצעי המשמעת הבאים: נזיפה חמורה, פיטורין לאלתר תוך קבלת פיצויי פיטורין מלאים ופסילה משירות המדינה למשך שנתיים מיום מתן גזר הדין, מכוח סעיפים 34(3), (8) ו-10 לחוק, בהתאמה. כמו כן, מכוח סמכותו לפי סעיף 35 לחוק, הורה בית הדין למערער להשיב לקופת המדינה סך של 10,000 ₪, אשר ינוכה מפיצויי הפיטורין להם הוא זכאי. גזר דינו של המערער נסמך על שלושה שיקולים מרכזיים: דפוס התנהגותו של המערער, תכלית אמצעי המשמעת ונסיבותיו האישיות.

5. על פסק דינו של בית הדין הוגש הערעור שבפניי. המערער יוצא חוצץ הן באשר לעדויות שמסרו עדי התביעה, הן באשר למוצגיה, וטוען כי אין בהם לבסס את המסקנות העובדתיות, באשר הם רצופי סתירות ונגועים בהעלמת מידע ובמסירת מידע שהוכח כבלתי נכון. לא מצאתי לפרט השגותיו בהקשר זה, היורדות לשורש קביעות עובדתיות רבות בפסק הדין. באשר ליסוד הנפשי הנדרש להרשעה בהליך המשמעותי, טוען המערער כי לא ניתן להסתפק ברשלנות. לדבריו, בשל הסנקציות הקשות שיכול ויוטלו על נאשם במסגרת ההליך המשמעותי, יש להשוות בין דרישות הליך זה לדרישות ההליך הפלילי. לטענת המערער, העובדה כי הדין המשמעותי מנוסח באופן אמורפי, בשונה מההליך הפלילי, מחייבת את "הקשחת" הדרישות באשר ליסוד הנפשי. דא עקא, לטענתו, המשיבה לא עמדה בנטל ההוכחה באשר לקיומו של יסוד נפשי של מחשבה פלילית, ולמצער אף לא הוכיחה יסוד נפשי של רשלנות.

מוסיף וטוען המערער, כי יש מקום לקבל את טענת "זוטי הדברים" בעניינו, מאחר שזכותו להשתתפות המשרד בתשלומי שכר הדירה והוצאות הנסיעה היתה קנויה לו בדין, ואין כל נפקות לזיוף ההסכמים. זאת, הואיל וחרף הדרישה הפורמאלית מצד המשרד בדבר התניית ההשתתפות בתשלום בהמצאת חוזה שכירות, הרי שבפועל מסתפק המשרד בצילום תעודת הזהות של המורה, המוכיח כי הוא אכן תושב הצפון, כפי שנדרש עד לשנת 1995.

עוד טוען המערער, כי הגם שלא טען זאת בערכאה הראשונה, יש להחיל בעניינו את דוקטרינת ההגנה מן הצדק, המהווה עילה לביטול כתב אישום במקרים בהם מצא בית המשפט כי התנהגות הרשות כלפי נאשם לא היתה ראויה במידה קיצונית ומקוממת.

6. באשר לגזר הדין, טוען המערער כי יש להקל באמצעי המשמעת שהוטלו עליו ולבטל את פיטוריו, כיוון שהוא כבר נענש באופן משמעותי בחייו הפרטיים והמקצועיים. לטענת המערער, על בית המשפט להתחשב בכך שהזכות להשתתפות בהוצאותיו הגיעה לו בדין, הואיל והוא תושב הצפון ונוכח הפרקטיקה, לפיה לא נדרשת המצאת חוזה שכירות, כאמור.

7. לטענת המשיבה, אין מקום להתערב בפסק הדין קמא. לדבריה, הכרעת הדין מפורטת לעילא ולעילא, ומשבחר המערער לשתוק בבית הדין, אין הוא יכול לחלוק על הראיות. מוסיפה וטוענת המשיבה, כי עצם העלאת טענת "זוטי דברים" מצידו של המערער מוכיחה כי הוא לא הפנים את הנורמות הראויות. באשר לגזר הדין, טוענת המשיבה כי אין להקל באמצעי המשמעת שהוטלו על המערער, הואיל ומדובר בפרשיה חמורה שהקיפה הרבה מורים.

דיוןיסודות העבירה

8. בפסק הדין נקבע כממצא עובדתי כי ההסכמים עליהם חתם המערער הם פיקטיביים. עוד נקבע, כי בעקבות בקשות והצהרות שקריות שהתבססו על אותם הסכמים מזויפים, קיבל המערער מהמשרד סכום כולל של 35,975 ₪, שלא כדין. פסק הדין מבוסס על עדויות שנשמעו, וראיות נוספות שהוגשו על ידי הצדדים. כך למשל, נשמעו עדויותיהם של בעלי הדירות נשוא ההסכמים המזויפים ועדויות של גורמים שונים במשרד, והוגשו בקשותיו של המערער להשתתפות המשרד בתשלומיו.

לאחר שעיינתי בממצאיו של בית הדין ובטענות המערער בעניין, לא מצאתי לחלוק על קביעותיו של בית הדין בכל הנוגע לממצאים העובדתיים. הלכה היא כי אין ערכאת הערעור מתערבת בממצאים עובדתיים שנקבעו על-ידי הערכאה הדיונית, אשר עינה במסמכים ושמעה את העדים, אלא במקרים חריגים, כגון במקרים שנפל בהכרעתה של הערכאה הראשונה פגם היורד לשורשו של עניין, או כשהדברים אינם מבוססים על פניהם (ראו: ע"פ 7595/03 פלוני נ' מדינת ישראל, פ"ד נט(1) 1 (2004); ע"פ 2485/00 פלוני נ' מדינת ישראל, פ"ד נה(2) 918 (2001); ע"פ 7826/96 רייש נ' מדינת ישראל, פ"ד נא(1) 481, 499 (1997); ע"פ 4466/98 דבש נ' מדינת ישראל, פ"ד נו(3) 73, 109 (2002). אכן, קביעת ממצאים עובדתיים נכון שתהא מסורה לשופט ששמע וראה את העדים על דוכן העדים, והתרשם באופן בלתי אמצעי מעדותם (ראו: ע"פ 7865/01 מדינת ישראל נ' ביטון, נו(4) 739, 743 (2002)). כך הוא הכלל בדין הפלילי, כן הוא גם בדין המשמעתי (ראו למשל: עש"ס 85/01 יריב נ' נציבות שירות המדינה, פ"ד נו(6) 411, 419 (2002)). לא מצאתי כי המקרה דכאן נופל לאחד החריגים להתערבותה של ערכאת הערעור בממצאי עובדה. הדברים מקבלים משנה תוקף, שעה שפסק הדין של בית הדין בחן את העובדות באופן מנומק ומפורט כדבעי, תוך סקירה מקיפה של העדויות שנשמעו והראיות שהוגשו (ראו למשל: ע"א 3601/96 בראשי נ' עזבון בראשי (לא פורסם, 11.6.98); ע"א 640/85 קופר נ' איגוד המוסכים בישראל, פ"ד מד (1) 598,594 (1990)). משכך, מקבלת אני הממצאים העובדתיים, כפי שנקבעו בפסק הדין, לפיהם ערך המערער הסכמים פיקטיביים, וקיבל בגינם תמריצי השתתפות בשכר דירה ובהוצאות נסיעה שלא כדין.

9. היסוד הנפשי הנדרש להרשעה בהליך המשמעותי, נגזר בין היתר משאלת היחס שבין הליך זה להליך הפלילי. הפסיקה התחבטה רבות בשאלה זו, וקבעה כי הגם שרבות משותף לשני ההליכים, הרי שתכליות שונות עומדות בבסיסם:

"לא הרי הליך פלילי כהרי דיון משמעותי. התביעה הפלילית נועדה לקבוע אם הנאשם עבר על החוק ואם הוא ראוי כי יטילו עליו את העונש הקבוע בחוק, ואילו הדיון המשמעותי לא נועד להעניש את העבריין, כי אם לקבוע, בראש וראשונה, אם הוא עודנו ראוי לאמון אשר רחשו לו השלטונות והציבור לפני שנמתח עליו קו של חשד... כללו של דבר: על בית הדין המשמעותי הוטל התפקיד לחקור ולדרוש בעת הצורך במעשיהם של פקידי ציבור ולקבוע אם הם ראויים למשרה האחראית שהוטלה על שכמם, ואם הם מקיימים רמה נאותה של נימוסים ושל הליכות, ביחסיהם אל השלטונות המעסיקים אותם ואל הציבור הנוקק להם. השיפוט הפלילי אין ענינו בכך כלל, ואף הענשים - הסנקציות - שבית המשפט הפלילי ובית הדין המשמעותי מוסמכים להטיל אינם זהים אלה לאלה" (השופט חשין בבג"ץ 13/57 צמוקין נ' בית הדין המשמעותי לעובדי מדינה, פ"ד יא 856, 861 (1957)).

אבחנה זו פתחה את הדלת בפני הבדלת ההליך המשמעותי מההליך הפלילי גם באשר ליסוד הנפשי אשר נדרש להרשעה בו. בעבירות משמעת מסויימות, והן העבירות הרלוונטיות לענייננו, הסתפקה הפסיקה ביסוד נפשי של רשלנות, והכל בהתחשב בעבירה המיוחסת לעובד ובנסיבותיה. כדי שיתמלא היסוד הנפשי הנדרש, די בכך שעובד מדינה סביר יכול היה בנסיבות העניין להיות מודע לטיב המעשה ולנסיבותיו. (ראו: עש"מ 5550/98 גל-אור נ' מדינת ישראל, פ"ד נג(1) 326, 334-335 (1999)); עש"מ 6335/02 שוחט נ' מדינת ישראל (טרם פורסם, 8.1.03); עש"מ 6339/00 מושקט נ' נציב שירות המדינה (טרם פורסם, 5.11.00); עש"מ 6843/01 בן דוד נ' נציבות שירות המדינה, פ"ד נו(2) 918 (2002)). ברי כי בענייננו נורמות המעוצבות על פי סטנדרט זה יש בהן כדי להצדיק את הרשעת המערער בענייננו.

מכל מקום, דומה, כי בענייננו מתייתרת שאלת היסוד הנפשי הנדרש בהליך המשמעותי, הואיל ואף גישת המערער, לפיה יש לדרוש מחשבה פלילית, אינה מסייעת בעדו. מהראיות עולה כי המערער היה מודע לטיב מעשיו - לזיוף ההסכמים ולהסתמכות עליהם. כמו כן היה מודע לנסיבות הנלוות להתנהגותו, קרי מודע לעובדה שאינו מתגורר בדירות נשוא ההסכמים המזויפים ולמשמעות בקשותיו שבוססו על אותם הסכמים. די בכך כדי לקבוע כי בענייננו התקיימה מחשבה פלילית (ראו: עש"מ 3849/03 אלבז נ' נציבות שירות המדינה, פ"ד נח(2) 880, 887 (2004)). משכך, ניתן לומר כי בענייננו מתקיים היסוד הנפשי הנדרש לצורך הרשעה בהליך המשמעותי.

זוטי דברים

10. סעיף 34 יז לחוק העונשין קובע:

34 יז. זוטי דברים

לא יישא אדם באחריות פלילית למעשה, אם, לאור טיבו של המעשה, נסיבותיו, תוצאותיו והאינטרס הציבורי, המעשה הוא קל ערך.

סעיף זה הוגדר כמסגרת שמטרתה להוציא אל מחוץ לתחום הפלילי מקרים קלי ערך - זוטות (De Minimis). (ראו למשל: ע"פ 4596/98 פלונית נ' מדינת ישראל, פ"ד נד(1) 145, 190 (2000); ע"פ 807/99 מדינת ישראל נ' עזיזאן, פ"ד נג(5) 747, 758 (1999) (להלן: עניין עזיזאן)). בשורה ארוכה של פסקי דין קבעו בתי המשפט כי יש לפרש את הסייג באופן מצמצם ובזהירות מרובה, כך שיחול רק באותם מקרים בהם ברור כי מדובר במקרה "קל ערך", כדי שלא לרוקן מתוכן דווקא את העבירות "הקלות" (ראו עניין עזיזאן בעמ' 761; ע"פ 7829/03 מדינת ישראל נ' אריאל הנדסת חשמל רמזורים ובקרה בע"מ (טרם פורסם, 14.7.05) (להלן: עניין אריאל)).

הגם שנקבע שלסייג זוטי הדברים תחולה גם בהליך המשמעתי (ראו למשל: ת"מ 76/02 עיריית ראשון לציון נ' ברוך (טרם פורסם, 4.7.05)), איני רואה מקום לקבלו בענייננו. עד לשנת 1995 מדיניות המשרד היתה כזו, לפיה מורה שיעתיק את מקום מגוריו מהצפון לדרום, יזכה לתמריץ השתתפות בתשלומי שכר הדירה והנסיעות, תוך ויתור על המצאת חוזה פורמאלי. לפיכך, אם היתה מתרחשת מסכת האירועים נשוא הערעור עובר לשנה זו, נכונה היתה הטענה לפיה אין נפקות מעשית לזיוף ההסכמים, ויתכן כי היה מהווה זה שיקול בבחינת טענת "זוטי-דברים" (והשוו לגניבת חפץ שערכו אפסי- בעניין עזיזאן). דא עקא, המדיניות שונתה, ובעת הרלוונטית לאישום נדרש המורה להמציא את חוזה השכירות, שעל בסיס תנאיו נקבעת תקרת ההשתתפות בתשלום. על כן, ברי כי מבחינה פורמאלית ופרוצדוראלית נזקק המערער להסכמים המזויפים לקבלת הכספים.

סעיף 34 יז לחוק מונה 4 שיקולים בהם יתחשב בית המשפט בהכריעו האם לפטור אדם מאחריות פלילית בטענת "זוטי דברים": טיב המעשה, נסיבותיו, תוצאותיו והאינטרס הציבורי. אם אניח, ואיני קובעת שאכן כך הדבר, כי המשרד פועל בניגוד למדיניות שקבע, ואינו דורש הסכמי שכירות לשם הענקת תמריצי השתתפות, הרי שבמעשיו לא זכה המערער בסכום גדול יותר מזה בו היה זוכה אלמלא אותם הסכמים מזויפים והצהרות שיקריות. נכון יהיה לומר כי מבחינת ההשלכות התוצאתיות על קופת המדינה הנזק במעשיו של המערער הוא אפסי.

יחד עם זאת, אין בכך כדי להוביל לקבלת הסייג בדבר "זוטי-דברים". המשקל הרב ביותר ניתן לשיקול האחרון, קרי האינטרס הציבורי (עניין אריאל; יעקב קדמי על הדין בפלילים חלק ראשון 556 (תשס"ה)). בענייננו, הפגיעה באינטרס בציבורי - איכותו ותדמיתו של השירות הציבורי - היא רבה ביותר. מעבר לחסר בממון קופת המדינה, הנזק הקשה שנגרם בעקבות מעשה של גניבת כספי ציבור, כפי שארע בענייננו, הוא בכך שהוא יוצר פגיעה עמוקה בתשתית המוסרית של השירות הציבורי ובערך טוהר המידות הנדרש בהתנהגותו, והוא מהווה מעילה באמון הציבור כלפיו (עש"מ 1804/01 מדינת ישראל נ' אלקריף (טרם פורסם, 13.9.01); עש"מ 8622/05 נעאמנה נ' מדינת ישראל (טרם פורסם, 25.12.06) (להלן: עניין נעאמנה)). הדברים מקבלים משנה תוקף שעה שעניין לנו במורה בישראל, שכזה מחוייב בסטנדרט גבוה יותר של התנהגות, בשל הדוגמא האישית שהוא משמש לתלמידיו (ראו למשל: עש"מ 6713/96 מ"י נ' בן אשר, פ"ד נב(1) 650 (1998); עש"מ 3362/02 מדינת ישראל נ' אבו-עסבה, פ"ד נו(5) 6 (2002); עש"מ 1682/02 אל וואהב נ' מדינת ישראל (טרם פורסם, 19.5.02)). לאור האמור, ובהתחשב בנזק החמור שגרם המערער לאיכותו ולתדמיתו של השירות הציבורי, אין מקום לקבל את טענתו לסייג "זוטי-דברים".

11. האמור לעיל מייתר את הצורך לדון בטענת ההגנה מן הצדק. לכך אוסיף, כי המערער לא הציג בסיס עובדתי לתמיכה בטענותיו בהקשר זה. על פי כתב הערער, יש ליתן למערער הגנה מן הצדק "נוכח הנסיבות המיוחדות שאפפו את הפרשה". סתם המערער ולא פירש. טענה זו נדחית, אפוא, אף היא.

גזר הדין

12. תכליתם של אמצעי המשמעת המושגים על הנאשם היא כפולה: מניעת פגיעה בתפקודו של השירות הציבורי, בתדמיתו ובאמון הציבור בו מחד גיסא, והרתעת עובדים אחרים לבל יכשלו במעשים דומים מאידך גיסא (ראו למשל: עש"מ 356/96 פלוני נ' נציבות שירות המדינה (טרם פורסם 4.3.96); עש"מ 10129/01 מדינת ישראל נ' גניש (טרם פורסם 11.3.02); עש"מ 5771/01 פודלובסקי נ' נציב שירות המדינה, פ"ד נו(1) 463, 480-481 (2001); עש"מ 5282/98 מדינת ישראל נ' כתב, פ"ד נב(5) 87, 93 (1998); עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נ' גרינבוים (טרם פורסם, 23.3.03)). מידתיות אמצעי הענישה נגזרת משקלול תכליתם עם הנסיבות המיוחדות לכל מקרה ומקרה. אומרת על כך השופטת פרוקצ'יה:

"מידתיות אמצעי המשמעת הננקטים נגזרת מנסיבותיו המיוחדות של המקרה, מעוצמת חומרתה של העבירה, וממשקל הנסיבות האישיות לנאשם. בשיקלול הערכים הרלבנטיים, יש להגיע לנקודת איזון עונשית ראויה אשר תשלב בין האינטרס הציבורי ביישום ראוי של נורמות המשמעת בשירות הציבורי, בד בבד עם דאגה לגורלו של הפרט באופן שהענישה תהיה מידתית ותהיה תואמת את מכלול האינטרסים הראויים לאיזון" (ער"ם 8372/05 גבריאולוב נ' עיריית תל אביב-יפו (טרם פורסם, 14.3.06)).

על ערכאת הערעור לבחון, אפוא, אם מכלול האינטרסים הראויים לאיזון נבחן ויושם כנדרש. זאת, תחת מעטה הכלל, לפיו בית משפט זה אינו נוטה להתערב באמצעי המשמעת שנגזרו על ידי בית הדין, אלא במקרה בו הם חורגים במידה ניכרת מן הראוי בנסיבות המקרה (ראו למשל: עש"מ 318/04 מנוס נ' נציב שירות המדינה, פ"ד נח(3) 470, 480 (2004); ער"מ 1430/05 תירס נ' עיריית תל-אביב (טרם פורסם, 17.11.05)). בנסיבות העניין לא שוכנעתי כי קמה עילה להתערב בהחלטתו המנומקת והמפורטת של בית הדין.

13. בית הדין נתן דעתו לנסיבות החיים של המערער. האיזון שעשה בין שיקולי החומרה לבין הנסיבות הוא איזון ראוי. בעניינינו חברו יסודות מחמירים בהתנהגותו של המערער, לאופי מעשיו, לתפקידו ולמעמדו, אשר מצדיקים את פיטוריו. בניצול מדיניות ההטבות של המדינה, שנועדה לשפר את שירותי החינוך בדרום, כדי להפיק תועלת אישית שלא כדין, פגע המערער באופן חמור באמון הציבור כלפי שירות המדינה ועובדיו. בנוסף, פגע המערער אף באמון שנותנת המדינה בעובדיה שידווחו אמת על מנת לזכות בהטבות שהיא מעניקה להם. הדברים מקבלים משנה תוקף, שעה שמעשיו של המערער נעשו כחלק מפרשייה ענפה בה היו מעורבים עובדי הוראה רבים, אשר שלחו ידם אל קופת המדינה באמצעות דפוסי פעולה דומים לזה של המערער. כאמור, חומרה יתרה מיוחסת להתנהלותו של המערער מעצם היותו מורה האמון על חינוך דור העתיד, שמתוקף תפקידו עליו לשמש דוגמא אישית לטוהר מידות, לערכיות ולהתנהגות תרבותית הנוהגים ביחסים בין בני אדם בחברה מתוקנת:

"עובד ההוראה אינו עובד מדינה מן השורה. הוא דמות שהתנהגותה ורמתה המוסרית משמשת אמת מידה ודוגמא לציבור התלמידים המתחנכים לאורה. הפרת נורמות ההגיונות והאתיקה בידי עובדי הוראה טומנת בחובה חומרה מיוחדת על שום המעמד המיוחד הנלווה לתפקיד זה, והציפיות הגבוהות שהחברה מציבה להתנהגותם של נושאי משרה אלה על שום השפעתם על בני הנוער בחברה הישראלית. לאור זאת, הוצאת כספים בטענות שווא מהמדינה והצגת מצגי כזב כדי להפיק רווחים מכספי ציבור, על כל החומרה הנלווית להם ביחס לכל עובד מדינה, מקבלים גוון מחמיר במיוחד כאשר הם נלווים להתנהגותם של אנשי הוראה וחינוך" (עניין נעאמנה).

כיצד סובר המערער כי מורה שפעל להשגת כספים במרמה יוכל למלא את תפקידו נאמנה? כיצד יוכל להמשיך ולשמש אות ומופת לתלמידיו? על כך תמהתני. אציין כי במקרים דומים לעניינינו, ואף במקרים קלים יותר, נקטה הפסיקה בענישה מחמירה יחסית ככל שנגע הדבר למורים (ראו למשל: עניין נעאמנה; עש"מ 917/99 מדינת ישראל נ' חמזה, פ"ד נג(3) 77 (1999)).

מעמדו של המערער כמורה בכיר מהווה אף הוא גורם משמעותי המקרין על חומרת המעשים. ככל שגדלים מעמדו והיקף אחריותו של עובד הציבור, כך מעצימה הפגיעה באימון הנגרמת ממעשי העבירה שלו (ראו למשל: עש"מ 9848/05 מדינת ישראל נ' מזוז (טרם פורסם, 25.1.07)). לפיכך, איני רואה להקל בגזר דינו של המערער. לאור האמור, הערעור נדחה.

ניתנה היום, ה' באלול התשס"ז (19.8.07).

עש"מ 5843/08 – מסירת הודעה כוזבת על פגיעות גוף בתאונת דרכים

תמצית פסק הדין

ערעור על גזר דינו של בית הדין למשמעת בחיפה (בד"מ 11/08 – בהרכב: יוסף תלרז, אב בית הדין; מר ליבנה ומר קבלאן – חברי בית הדין).

המערער, מורה במקצועו, הורשע בבית משפט השלום בחיפה על פי הודאתו, בכתב אישום מתוקן, המייחס לו עבירה של מסירת הודעה כוזבת, בשל דיווח כוזב שמסר בשנת 1999 על פגיעות גוף שנגרמו לו עקב תאונת דרכים. המערער נדון לשישה חודשי מאסר על תנאי לשנתיים ולהתחייבות להימנע מעבירה בסך 2,000 ₪.

בעקבות ההליך הפלילי הנאשם הואשם, הורשע ונענש בבית הדין למשמעת. בפסק דינו מפורטים שיקוליו של בית הדין, גם לנוכח מעמדו של המערער כעובד הוראה וסטנדרט ההתנהגות הגבוה שנדרש ממנו, על פי פסיקתו של בית המשפט העליון, והפגם המוסרי שעטה קלון, אשר אפיין את מעשיו.

בסופו של עיון השית בית הדין למשמעת על המערער נזיפה חמורה, פיטורין, ופסילה ממילוי כל תפקיד במשרד החינוך במשך שנתיים מיום גזר הדין.

בית המשפט העליון מצא כי בית הדין למשמעת, עת גזר את דינו של המערער, איזן בצורה ראויה בין התכלית של דיני המשמעת והנסיבות האישיות, גם בהתחשב במעמדו כעובד הוראה, ודחה את הערעור.

ניתן ביום כ"א בתמוז התשס"ח – 24.7.2008.

ההרכב:

כב' השופט אליקים רובינשטיין

בא כוח המערער – עו"ד חוסין מחמוד

בא כוח המדינה – עו"ד מלי אומיד

בבית המשפט העליון**עש"ס 5843/08**

בפני: כבוד השופט א' רובינשטיין

המערער:

נ ג ד

המשיב: נציב שירות המדינה

ערעור על גזר דינו של בית הדין למשמעת של
עובדי המדינה בחיפה בבד"מ 11/08 שניתן
ביום 28.5.08 על-ידי אב בית הדין עו"ד תלרז,
והחברים מר ליבנה ומר קבלאן

תאריך הישיבה: י"ד בתמוז תשס"ח (17.7.08)

בשם המבקש: עו"ד חוסין מחמיד

בשם המשיב: עו"ד מלי אומיד

החלטה

א. ערעור על גזר דינו של בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה (אב בית הדין עו"ד תלרז, מר ליבנה ומר קבלאן) מיום 28.5.08 בבד"מ 11/08, אשר בגדרו הושתו על המערער נזיפה חמורה, פיטורין, ופסילה ממילוי כל תפקיד במשרד החינוך במשך שנתיים מיום גזר הדין.

ב. (1) המערער, מורה במקצועו, הורשע על פי הודאתו בבית משפט השלום בחיפה (ביום 12.6.07, ת"פ 1897/06) בכתב אישום מתוקן המייחס לו עבירה של מסירת הודעה כוזבת, בשל דיווח כוזב שמסר בשנת 1999 על פגיעות גוף שנגרמו לו עקב תאונת דרכים.

בגזר הדין ציין השופט פלאח, כי הוא "ממליץ בפני כל רשות רלוונטית כי הרשעתו של הנאשם לא תהיה לו לרועץ, לנוכח מכלול הנסיבות". יצוין כי חקירת המשטרה נגד המערער נפתחה בשנת 2002 וכתב האישום בתיק ב"סיבוב הנוכחי" הוגש בשנת 2006, לאחר שכתב אישום קודם באותו ענין מ-2003 נמחק בנימוק שהמערער לא אותר.

לאחר הגשת כתב האישום הושעה המערער מתפקידו, ועתירתו כנגד זאת נדחתה על-ידי בית הדין קמא. בכתב האישום המתוקן נמחקו סעיפים של קשירת קשר להונות, שיבוש הליכי משפט וניסיון לקבל דבר במרמה, שהופיעו בכתב האישום כפי שהוגש. המערער נדון להתחייבות להימנע מעבירה בסך 2,000 ₪ ולשישה חודשי מאסר על תנאי לשנתיים. כאן המקום לציין לשלמות התמונה, כי בשנת 2005 נדון המערער בבית משפט השלום על עבירות מ-1997, של קשר להונות, שיבוש מהלכי משפט וקבלת דבר במרמה, והושתו עליו ביום 8.5.03 התחייבות להימנע מעבירה ו-8 חודשי מאסר על תנאי. בעקבות זאת נדון בבית הדין המשמעתי ב-14.2.05, כמפורט להלן, לנזיפה חמורה ולהורדה בדרגה לשנה. יצוין כי סיפור המעשה בשני המקרים דומה למדי זה לזה, קרי, בדיית שהיה ברכב שעבר תאונת דרכים.

(2) בגין העבירה עליה הורשע הועמד המערער גם לדין משמעתי, על עבירות משמעת לפי סעיפים 17(2) ו-17(3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג - 1963. ביום 22.5.08 הרשיע אותו בית הדין בעקבות הרשעתו בהליך הפלילי, וביום 28.5.08 נגזר דינו כאמור. בגזר הדין קבע בית הדין, כי אף שמעשיו של המערער נעשו מחוץ למסגרת תפקידו כעובד מדינה, יש בהם ביטוי לעבירה בעלת כוונה פלילית ופגם מוסרי המצדיקים ייחוס של עבירת משמעת, לנוכח האינטרס הציבורי להבטיח את טוהר המידות של שירות הציבור. כן נקבע, כי חלוף הזמן ממועד ביצוע העבירה אינו מהווה שיקול משמעותי במתן גזר הדין, לנוכח מטרות העיקריות של ההליך המשמעתי, שהיא הגנה על השירות הציבורי ושמירה על האינטרס הציבורי הכללי. בקביעת העונש שקל בית הדין את רף ההתנהגות הגבוה הנדרש ממורה ואת חומרת מעשיו של המערער מול נסיבותיו האישיות – צעיר, נשוי ואב לשני ילדים, שהשלים 12 שנות שירות בהוראה עד שהושעה מתפקידו ומצוי במצב כלכלי קשה; בית הדין ציין, כי אילו עמד המקרה שבפניו לבדו יתכן שלא היה נדרש לאמצעים חמורים, אלא שהמערער כבר הורשע בעבר בעבירה דומה בגין מעשים שנעשו בשנת 1997 ולכך יש ליתן משקל. בית הדין המליץ בסיפה, כי בתום הפסילה ישקול משרד החינוך בלב פתוח את השבת המערער להוראה, אם לא יתגלה רבב נוסף במעשיו.

(3) כנגד גזר הדין הנוכחי הוגש הערעור דנא.

ג. לטענת המערער, מעשיו – אף שחמורים הם – אינם מצדיקים פיטוריו משירות המדינה. כפי הנטען בכתב הערעור, בית הדין המשמעתי שגה וייחס למעשים חומרה יתרה, אשר נבעה ממה שיוחס למערער בכתב האישום המקורי בבית משפט השלום, בעוד שהיה עליו להתייחס רק לכתב האישום המתוקן.

עוד נטען, כי אף שחלוף הזמן אינו שיקול משמעותי להקלה בענישה משמעתית, בעניין דנא המשטרה היא שהכתיבה את לוחות הזמנים של החקירה ואת מועד הגשת כתב האישום זמן רב לאחר מועד ביצוע העבירה. המערער מכיר בכך שבעברו הרשעה קודמת בעבירה דומה, אך טוען כי יש לתת לכך משקל מועט, שכן העבירה בגינה נשפט כעת נעברה עוד בטרם הוגש כתב האישום שעסק בעבירה הקודמת. בדיון טען בא כוחו של המערער בדבר אופיו החיובי של המערער ומצבו הכלכלי הקשה, והדגיש את חומרתו של גזר הדין - לשיטתו - ביחס למקרים אחרים בנסיבות דומות. כן נטען לגבי עברו הפלילי של המערער, כי בחר מי שבחר להגיש שני כתבי אישום בגין אותם מעשים, אך ניתן היה להגיש כתב אישום אחד בגין שניהם, ולכן אין לייחס משקל משמעותי לעבר הפלילי במקרה זה.

ד. לטענת באת כוח המדינה, פסיקתו של בית משפט זה לאורך השנים העניקה משקל נכבד במיוחד לשמירה על טוהר המידות של מורים בשירות המדינה, וגזר הדין במקרה דנא עומד ברף הענישה הנדרש לפי פסיקה זו. כן נטען, כי פיטוריו של המערער הם אקט מינהלי שמטרתו הגנה על תדמיתה של מערכת החינוך ולא אקט ענישתי, ולכן חלוף הזמן אינו מהווה שיקול משמעותי בכגון דא.

ה. עוד עיינתי בפסק הדין המשמעותי שניתן נגד המערער ב-14.2.05, בעקבות הרשעתו הראשונה בבית משפט השלום. באותו עניין ראה בית הדין קלון בעבירות עצם טבען, ואמנם ציין את חלוף הזמן מאז העבירה, אך מבלי שראה בכך בנסיבות "עינוי דין קשה מנשוא". המערער הביע שם צער וחרטה על המעשה והובעה תקוה כי לא ייכשל בעתיד; על כן הושתו עליו נזיפה חמורה, "כמסר נורמטיבי", והורדה בדרגה לשנה, וכן הומלץ על אי קידום במשך שנתיים. דברים אלה הובאו לשלמות התמונה, אך אל נכון ציין בא כוח המערער, כי העבירה בה עסקין עתה נעברה שנים לפני ההרשעה הפלילית הראשונה וההרשעה המשמעתית הראשונה, ואין לראות איפוא בהבאה המאוחרת לדין מעין מחדל.

ו. לאחר העיון והתלבטות מסוימת אין בידי להיעתר לערעור. אכן, בא כוחו המלומד של המערער טען לו בטוב טעם ודעת, אך גם בשקלול הרכיב האישי לתוך המערך הנורמטיבי הכללי בכגון דא, איני מוצא כי יש בידי לילך לקראת המערער. אמנם המדובר בפרשה שאירעה לפני שנים רבות ובמהלך הצליח המערער בתפקידו כמורה. הוא היה צעיר בעת העבירה - בן עשרים וארבע שנים, ובן עשרים ושתים בעת העבירה שקדמה. רוצה אני לקוות, במבט צופה פני עתיד, כי עבירות אלה היו בחינת מעידות של אדם צעיר, ואינן משקפות קו אופי במערער, ואולי ראייה תומכת לכך היא העובדה שבתשע השנים האחרונות לא נרשמו לחובתו מעשי עבירה. גם ער אני כי כתב האישום המתקן שינה, כדברי בית הדין קמא, את פניו

של ההליך המקורי. אך מן הנודעות, כי "ככלל לא יתערב בית משפט זה באמצעי משמעת שהוטלו על ידי בית הדין למשמעת אלא במקרים חריגים, בהם קיימים חוסר סבירות או חוסר מידתיות בין חומרת העבירה לחומרתם של אמצעי המשמעת שננקטו לגביה" (עש"מ 11976/05 חליל נ' נציבות שירות המדינה (השופטת פרוקצ'יה) (לא פורסם)). והנה מקרה זה אינו יוצא דופן, ובית הדין - עתיר ניסיון בתחומו - שיקלל, כך נראה, באופן מאוזן את השיקולים הרלבנטיים, בראש וראשונה מערכתיים אך גם אישיים.

ז. ראשית, אציין כי לענייננו אין נפקא מינה של ממש אם העבירה נעברה בתוך השירות או מחוצה לו, וזאת, בשל "כתם הקלון" העולה מן ההתנהגות כשלעצמה (עש"מ 2699/01 חלף נ' מדינת ישראל (לא פורסם) (השופטת - כתארה אז - ביניש)). יתר על כן, בעייתיות ההרשעה בפלילים גוברת, כפי שנראה, כשהמדובר בתפקיד חינוכי; כך נפסק לא אחת, כך מורנו גם השכל הישר.

ח. כנגד המערער עומדים שלושה: עצם העבירה, וגם אם ער אני כאמור לטענה הנכונה של בא כוחו כי כתב האישום השתנה עד מאוד בטרם הסדר הטיעון, מה שנותר אינו מילתא זוטרתא. זאת במיוחד בהצטרפו לעבירה הקודמת - והגם שכתב האישום הוגש לאחר שתי העבירות, עדיין אין להתעלם מהישנות העבירה של מסירת ידיעות כוזבות. שלישית, וכנאמר מעלה, ולדידי רכיב חשוב במיוחד, הוא כי במורה - איש חינוך - עסקינן.

ט. (1) בפסיקה עקבית של בית משפט זה בשנים האחרונות הודגש המסר הערכי הקשור באנשי הוראה וחינוך אשר נכשלים בעבירות ומגיעים לפתחו של בית הדין המשמעתי. דברים אלה - החוזרים כחוט השני - הם בחינת פשיטא; מורה הוא מקצוע הנושא מסרים של התנהגות וערכים, והוא אמור להנחילם לתלמידיו, ולשמש להם מופת. בפרשת חלף הנזכרת ציינה השופטת ביניש, כי "לתפקיד המורה נועדה משמעות מיוחדת, בהיותו מחנך האמור לשמש דוגמה לתלמידיו". בעש"מ 9741/06 נעאמנה ע' מדינת ישראל (לא פורסם) ציינה השופטת פרוקצ'יה, לגבי מורה שכשלה בקבלת תמריצי עידוד בשימוש במסמכים כוזבים (ולא הובאה בפלילים אלא בדין המשמעתי), כלהלן: "איש חינוך המועסק במערכת החינוך של המדינה חייב בחובת אמון והגינות מוגברת. במעמדו כאיש הוראה הוא מהווה דוגמא ומופת אישי לבני הנוער אותם הוא מלמד ומחנך. ממוריו ומחנכיו שואב הדור הצעיר את מערכת הערכים הבונה ומגבשת את דמותה של החברה הישראלית לימים יבואו". מזכירים דברים אלה את אמרת הנביא ישעיהו (ל', כ') "והיו עיניך רואות את מוריד".

(2) משיצא לפלוני, על-ידי משפט פלילי ודין משמעתי, שם בעייתי, יש מקום ככלל למצער לתקופת פסילה, "צינון" מן ההוראה, שבמהלכה תעומעם הזיקה לעבירות. תקופה זו בהכרח קשורה למועד בו "יוצא הקול" הפלילי והמשמעתי על אותו אדם, ולא רק למועד ביצוע העבירה. על פי העולה מן הפסיקה, תקופת פסילה זו יכולה להיות של שנים אחדות, ויש שפוצל בין פסילה לתפקידי חינוך לפסילה לתפקידים אחרים מבחינת אורך הזמן; אף כי היו גם מקרים שבהם הוטלה תקופה קצרה יותר (כמו בפרשת נעאמנה הנזכרת (11 חודשים); בבד"מ 112/07 (לא פורסם) הוטל עונש דומה לזה שהושת על המערער בפעם הראשונה. לקו שבו הלכה הפסיקה נדגים, כי בעש"מ 8180/05 ולידי נ' מדינת ישראל (לא פורסם) (השופטת פרוקצ'יה), הוטלו, בפרשה של העברת שטרי כסף מזויפים והרשעה בפלילים, שלוש שנות פסילה מכל תפקיד בשירות המדינה, ושנתיים נוספות של פסילה לתפקיד במשרד החינוך. במקרים אחדים של זיוף עבודות (גם משלא הובאו לדין פלילי אלא משמעתי בלבד), הוטלו פיטורין, ושנתיים של פסילה (עש"מ 10970/05 מדינת ישראל נ' חורשיד חיפא (לא פורסם) (השופטת פרוקצ'יה), וכן עש"מ 3666/06 אסדי נ' נציבות שירות המדינה (לא פורסם) (השופטת פרוקצ'יה). במקרים אחרים, שבהם היה הליך פלילי, הוטלו שלוש שנות פסילה מוחלטת לשירות המדינה, ועוד שנתיים של פסילה לתפקיד הוראה (עש"מ 2528/06 מדינת ישראל נ' דראושה (לא פורסם); עש"מ 5051/06 מדינת ישראל נ' סלאמה (לא פורסם) (שניהם - השופטת פרוקצ'יה).

אכן, בדין הפלילי ככלל ככל שמתרחקים ממועד העבירה ללא עבירות נוספות, יש בכך נסיבה לקולה. ואולם, בהקשר המשמעתי יש לדעתי זיקה מסוימת בין מועד המשפט הפלילי לסנקציה המשמעטית, כפי שצינתי מעלה, ובמיוחד במערכת החינוך. אכן, שופט בית משפט השלום המליץ כי התיק לא יהא למערער לרועץ בעבודתו. כבן אנוש, וכחלוף השנים הייתי מבקש להתחבר לדברים אלה - אך בתפקידנו הנורמטיבי בבית המשפט המתווה את ארחות הדין המשמעתי, אין מנוס מגישה שיש בה חומרה, כחומרת הצורך הציבורי.

י. אציין, כי אין חלקי עם המתעלמים בדין המשמעתי מחלוף הזמן, בבני אנוש עסקינן, ונסיבה זו ככל נסיבה אחרת היא, גם אם אינה מכרעת. אף במקרה דנא, מסיבות שונות, לרבות - ככל הנראה - איטיות הרשויות ומחדל האיתור, חלף זמן יתר על המידה מאז העבירה עד להעמדה לדין. אך עם זאת ומנגד היו למערער בינתיים שנות עבודה שיתכן כי היו נמנעות ממנו בחלקן אילו נדון כדבעי בראשית הדברים.

מכל מקום, חלוף הזמן אינו נסיבה מכרעת (ראו עש"מ 4875/06 מדינת ישראל נ' אבו זרקאי (לא פורסם) (השופטת פרוקצ'יה)), עם שלדידי יש להתחשב בו, מטעמי הגינות בסיסיים. ואולם, בגדרי הדין המשמעותי יש חשיבות למועד המשפט הפלילי עצמו, שכן אליו נכרכות מטבע המציאות האנושית שאלות אמון הציבור ותדמית השירות.

י"א. אכן, אין צורך להכביר על כך שהדין המשמעותי נועד בראש וראשונה להגנת תדמיתו של שירות הציבור ולמאבק הקשה על האמון בו, כפי שנפסק פעמים רבות, ואין צורך להכביר מלים; זהו יסוד היסודות (ראו ער"מ 2950/08 עירית חיפה נ' ויסמן (לא פורסם), והאסמכתאות דשם). נאמר בעבר מפי השופט זמיר (ע"ש 5282/98 מדינת ישראל נ' כתב, פ"ד נב(3) 87, 93) כי המשקל שיש ליחס לנסיבות האישיות של עובד הציבור פוחת בדין המשמעותי – אך עם זאת נאמר גם, כי "בסופו של יום מתבקש איזון כך שתוגשם תכלית דין המשמעות ועם זאת לא יתעלם בית הדין, ובבני אנוש עסקינן, מן הנסיבות האישיות" (עש"מ 2165/08 זיקרי נ' מדינת ישראל (לא פורסם)). לדידו חש השופט במשפט הפלילי כי אין מקום בנסיבות שההרשעה תהא למערער לרועץ (הוא לא הזכיר את ההליך הקודם מ-2005); אך לדין המשמעותי זוית משלו. הדין המשמעותי אינו מכוון לענישה במובן הפלילי שלה, אף שיש באמצעי המשמעות משום עונש. הוא צופה פני כלל העובדים בשירות הציבור וכלל הציבור (ראו פרשת אסדי הנזכרת).

י"ב. בבואנו ליישם כל אלה לענייננו, דומה - כאמור - כי בית הדין קמא איזן כדבעי את הנחוץ - ולא במתמטיקה ובמחשב עסקינן, אלא במתחם רב שיקולים ורב רגישות. אי אפשר בנסיבות המקרה, וגם תוך שנביא בחשבון את המלצתו של בית משפט השלום, שלא לנקוט בצעד של פיטורין. בכף המאזניים מצויות שתי הרשעות פליליות בעבירות דומות (אם כי כתב האישום הראשון חמור יותר). ההצטברות אינה מותירה ברירה, עם הנסיבות לקולה – ושנתיים של פסילה מצויות ללא ספק במתחם הנוהג בכגון דנא. ועוד, במורה עסקינן וכבר מילתנו אמורה. ישאל עצמו כל אחד מאתנו מה הקול שייצא למערכת חינוך, שבה אך תמול שלשום הורשע מורה בפלילים בפעם שניה, והנה הוא מתייצב בכיתה ועולם כמנהגו נוהג; וכאן נוטה הכף. אכן, מנגד מצוי תפקודו הטוב של המערער כמורה, במשך תריסר שנים, רצונו לשוב לכך וכן מצבו המשפחתי והכלכלי, ונזכור כי כבר הושעה לשנתיים. אך בשקלול, איני רואה מקום להתערבותנו.

עם זאת אוסיף, כי נוכח כלל הנסיבות וכן המלצות בית משפט השלום ובית הדין המשמעתי, אם יבקש המערער כתום התקופה לשוב להוראה, יש מקום כי הדבר יישקל בפתיחות דעת, ולא ננעלו דלתי תשובה. בנתון לכך איני נעתר לערעור.

ניתנה היום, כ"א בתמוז תשס"ח (24.7.08).

ש ו פ ט

אלימות

פיזית

בד"מ 42/07 – חינוך ילדי גן הילדים באמצעות אלימות

תמצית פסק הדין

במסגרת הסדר טיעון הודתה הנאשמת, המועסקת כגננת, בעבירות לפי סעיף 17(1), (2) ו-(3) לחוק המשמעת, בכך, שעודדה את ילדי הגן לירוק ולהכות ילד, לאחר שזה נהג בדרך זו כלפי הילדים.

בית הדין ציין, שתפיסה חינוכית אינה כוללת בחובה אלימות, גם אם רצונה הוא מיגורה, לכך נמצאים דרכים חלופות.

בית הדין פסק כי, הסדר הטיעון מאזן בין האינטרס הציבורי, עליו מופקדת התביעה במקרה דנן, לבין נסיבותיה האישיות של הנאשמת, אשר באמתחתה שנות ותק רבות ללא רבב.

על הנאשמת הוטלו אמצעי משמעת של: נזיפה חמורה והפקעת מחצית משכורת קובעת, בכפוף לכך שהנאשמת תפרוש משירות המדינה בסיום ההליך המשמעת.

ניתן ביום י"ט בסיון התשס"ז – 5.6.2007.

ההרכב:	-	ניצה אדן-ביוביץ, מ"מ אב בית הדין	-	יו"ר
	-	גב' נחמה ז"ק	-	חברת בית הדין
	-	גב' טליה מלצר	-	חברת בית הדין

בא כוח הנאשמת:	הנאשמת אינה מיוצגת
בא כוח התביעה:	עו"ד איילה הוניגמן-ליפץ

ג' בתמוז התשס"ז

19 ביוני 2007

בד. 2007-844

בד"מ 42/07

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה

בפני : ניצה אדן ביוביץ – מ"מ אב בית הדין - יו"ר
גב' נחמה ז"ק - חברה
גב' טליה מלצר - חברה

התובעת: עו"ד איילה הוניגמן-ליפץ

הנאשמת:

ב"כ הנאשמת: אינה מיוצגת

נציג המשרד: מר יהודה אהרון

גזר – דין

ההליך

1. בתאריך י"ט בסיון התשס"ז – 5.6.07 הרשיע בית הדין, במסגרת הסדר טיעון, את הנאשמת, ששימשה כגננת בגן עירוני, ברמת גן, בעבירות לפי סעיף 17(1), (2) ו-(3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג – 1963 (להלן – החוק) וסעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה.

2. זאת בגין אירוע, שהתרחש בתאריך 22.5.05, אשר בתגובה למכות ויריקות של הילד ד.מ., יליד שנת 2000, כלפי ילדי הגן, אחזה בו הסייעת והנאשמת אמרה לילדי הגן, ש"צריך להחזיר לילד שמכה או יורק" וכן ש"מי שד.מ. יורק עליו ומרביץ לו כנראה שד.מ. רוצה את זה בחזרה".

לאחר שאמרה הנאשמת דברים אלו לילדים, הם ירקו על ד.מ. וילד אחד היכה אותו.

3. בהתנהגות זו פגעה הנאשמת במשמעת שירות המדינה, היפרה את הוראות חוזר מנכ"ל משרד החינוך סא/4(ג) והתנהגה התנהגות שאינה הולמת את תפקידה כעובדת הוראה וכעובדת מדינה.

טיעונים לכיבודו של הסדר הטיעון

4. הצדדים הודיעו לבית הדין כי, הגיעו להסדר טיעון, לפיו יוטלו על הנאשמת אמצעי משמעת של:

א. נזיפה חמורה.

ב. הפקעת מחצית משכורת קובעת, שתנוכה ב-6 תשלומים שווים ורצופים.

זאת בכפוף לכך, שהנאשמת תפרוש משירות המדינה לאחר סיום ההליך המשמעתי נגדה ולא יאוחר מסיום שנת הלימודים תשס"ז.

עמדת התביעה

התובעת המלומדת ציינה מחד, שכתוצאה ממילוי הוראותיה של הגנת, היכו וירקו ילדי הגן על חבריהם בן ה-5. מעשה אלימות, שיש למגר ולהוקיע מתרבות מערכת החינוך. ומאידך, הדגישה שמדובר במעשה תקיפה מינורי, כי לנאשמת עבר נקי והיא חסכה זמן שיפוטי יקר. התביעה מבקשת לכבד את הסדר הטיעון.

גישת המשרד

מפי נציג המשרד שמע בית הדין, שמדובר בגנת ותיקה (כ-21 שנים בשירות המדינה), ותיקה האישי ללא דופי.

המשרד מצטרף לרכיבי הסדר הטיעון.

דבר הנאשמת

הנאשמת הביעה צער וחרטה על התנהגותה. מדובר, בילד בעל קשיים התנהגותיים, התמודדות היומיומית איתו ותלונות הורי הילדים בגן, גררו אותה לפעולה שכזו, שנבעה מתוך מטרות חינוכיות.

בלב כבד, פורשת הנאשמת ממערכת החינוך, בגין מעידתה זו.

החלטת בית הדין

5. בית הדין שקל שורה של שיקולים לעניין כיבודו של הסדר הטיעון :

תכלית אמצעי המשמעת

מטרתו של הדין המשמעת היא הגנה על השירות הציבורי, מפני הישנות מקרים דומים בעתיד ואילו על אמצעי המשמעת לשמש כאמצעי הרתעה ומניעה. כפי, שנאמר בעש"מ 7111/02 נציבות שירות המדינה נ' יאיר אשוואל ואח' (דינים עליון כרך סג 764):

"בבואו להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה, כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור את דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתית".

על העבירה

מקרה אלימות זה, על אף שלא הופעל במישרין מצד הנאשמת כלפי הקטין, חומרתו אינה פוחתת. הדרך בה בחרה הנאשמת לעשות חסד עם ילדי הגן ולעזור בחינוכו של הקטין אינה ראויה ואינה מקובלת.

על כך פסק בית המשפט העליון בע"פ 5224/97 מדינת ישראל נ' רחל אור (פ"ד נב(3) 374):

"תפיסה חינוכית הדוגלת בשימוש בכוח למטרות חינוכיות אינה הולמת אפוא את הנורמות בחברתנו, לא כל שכן כלפי ילדים רבים בשנים. על פי ההשקפות החינוכיות המקובלות כיום, שימוש בכוח למטרות חינוכיות, הוא עצמו מחבל בהשגת אותן מטרות, ככל שמדובר בחינוך לחברה סובלנית ונטולת אלימות גופנית ומילולית. ענישה גופנית עלולה להשיג את התוצאה ההפוכה מזו המצופה, כאשר הדמות המחנכת, המשמשת מודל לחיקוי, נוקטת בעצמה אמצעים של אלימות. לעניין זה אין חשיבות לגבי חומרתו של העונש הגופני שהופעל כלפי ילד. ככלל, עונש גופני יכול להוות אמצעי לגיטימי בידי מורים, גננות או אנשי חינוך אחרים. תפיסת עולם שגויה בעניין זה מסכנת את שלומם של הילדים, ועלולה לפגוע בערכי היסוד של חברתנו – כבוד האדם ושלמות הגוף".

על הנסיבות האישיות

בית הדין התרשם מחרטתה של הנאשמת, מעברה הנקי במשך כל שנות עבודתה החינוכית, הנאשמת חסכה זמן שיפוטי יקר, ובית הדין מתחשב גם במצבה הכלכלי שאינו שפיר.

לשאלת כיבודם של הסדרי טיעון

בית דין זה ככל ערכאה שיפוטית מכבד הסדרי טיעון. פסק דין המנחה בענין זה הינו ע"פ 1958/98 פלוני נ' מדינת ישראל (דינים עליון כרך סג 577), בו נקבע כי:

"בהיעדר פגם או פסול בהודיה שניתנה במסגרת הסדר הטיעון, ירשיע בית המשפט את הנאשם על פי הודייתו ויגזור את עונשו. בהתקיים איזון ראוי בין האינטרס הציבורי הפרטני והאינטרס הציבורי הרחב שהתביעה מייצגת מצד אחד, לבין טובת ההנאה שניתנה לנאשם מצד אחר, יכבד בית המשפט את הסדר הטיעון. בית המשפט ישווה לנגד עיניו, בין היתר, את המגמה העקרונית לעידוד הסדרי טיעון".

6. סוף דבר

לאור האמור לעיל בית הדין הגיע לכלל מסקנה כי, הסדר הטיעון מאזן בין האינטרס הציבורי עליו מופקדת התביעה לבין נסיבותיה האישיות של הנאשמת.

בית הדין מכבד את הסדר הטיעון ונותן לו תוקף של פסק דין.

בהתחשב בעובדה, שהנאשמת תפרוש משירות המדינה לאחר סיום ההליך המשמעותי ולא יאוחר מסיום שנת הלימודים תשס"ז, בית הדין מורה על ניכוי מחצית המשכורת הקובעת ב-10 תשלומים שווים ורצופים.

בית הדין משית על הנאשמת את אמצעי המשמעת הבאים:

א. נזיפה חמורה.

ב. הפקעת מחצית משכורת קובעת, שתנוכה ב-10 תשלומים שווים ורצופים.

אמצעי המשמעת הודעו לצדדים ביום י"ט בסיון תשס"ז – 5.6.07, בנוכחות הצדדים.

גזר הדין המפורט והמנומק ניתן ביום א' בתמוז תשס"ז – 17.6.07 בהעדר הצדדים, להם יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

(-)	(-)	(-)
טליה מלצר	נחמה ז"ק	ניצה אדן ביוביץ
חברה	חברה	מ"מ אב בית הדין יו"ר

בד"מ 155/07 – איבוד שליטה כלפי קטין

תמצית פסק הדין

הנאשמת מורה בתחום היצירה והאומנות, הורשעה על פי הודאתה בבית הדין למשמעת בחיפה, בכך שהרימה תלמיד מפריע תוך שימוש בכוח והושיבה אותו על כסא שהתנדנד, ואותו תלמיד נפל ונחבט בראשו. בהליך בפני בית הדין מומש במקומו של הליך פלילי שבוטל נגדה, כאשר בהליך בפני בית הדין הגיעו הצדדים להסדר טיעון, לפיו תוטל על הנאשמת נזיפה חמורה.

בפסק הדין מוצגים טיעוני הצדדים לכיבודו של הסדר הטיעון ושיקוליו של בית הדין אם ליתן לו תוקף – בית הדין קבע שהנאשמת לא נקטה באלימות לשמה, אלא איבדה את מידת האיפוק הנדרשת ממורה. שגם בנסיבות של מצוקה וריגוש אינו רשאי לנקוט כל אלימות כנגד תלמיד. לנוכח פני הפסיקה בנדון וסטנדרט ההתנהגות הגבוה שנדרש ממורה, כל אלה נבחנו לנוכח תכליתם של דיני המשמעת ונסיבותיה האישיות של הנאשמת ודבר פסיקתנו של בית המשפט העליון לעניין כיבודם של הסדרי טיעון.

בית הדין, בסופו של עיון, החליט ליתן תוקף להסדר וקבע כי, ניתן להעביר מסר ראוי לנאשמת, גם באמצעות אמצעי משמעת נורמטיבי של נזיפה חמורה.

ניתן ביום ו' באדר ב' התשס"ח – 13.3.2008.

ההרכב:	-	יוסף תלרז, אב בית הדין
	-	גב' דורית שיף
	-	מר מחמוד דיאב
	-	חברת בית הדין
	-	חבר בית הדין

ב"כ הנציבות: עו"ד ג'פרי ונדל
ב"כ הנאשמת: עו"ד רונן רוזנבלום

ו' באדר ב' התשס"ח
13 במרץ 2008

בדח. 2008-272
בד"מ 155/07

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : יוסף תלרז – אב בית הדין
גבי דורית שיף
מר מחמוד דיאב

- יו"ר
- חברת בית דין
- חבר בית דין

התובע (ת) : עו"ד גפרי וונדל

הנאשם (ת) :

ב"כ הנאשם : עו"ד רונן רוזנבלום

נציג המשרד : מר יהודה אהרון

גזר – דין

ההליך

1. הנאשמת, ילידת 1964, שהועסקה כמורה בתחום היצירה והאומנות במשרד החינוך לפי דרגה B.A, השלימה ותק של 13 שנים במשרד החינוך, הורשעה על ידינו על פי הודאתה במסגרתו של הסדר טיעון בעבירות לפי סעיפים 17 (1), (2) ו- (3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג - 1963 (להלן - החוק).

2. הנאשמת הורשעה כאמור, לאור אירוע בודד שנתרחש בתאריך 8.12.04 בבית ספר "ישורון" בפרדס חנה, בו לימדה יצירה ואומנות. באותה העת תלמיד בן 8 הפריע למהלך השיעור והנאשמת הרימה את הקטין תוך שימוש בכוח והושיבה אותו על הכיסא, זה התנדנד, נפל ונחבל בראשו.

3. ההליכים בפנינו התנהלו על בסיסו של הסדר, שנעשה בין פרקליטות המדינה ובין ב"כ הנאשמת על דעת נציבות שירות המדינה, בו סוכם כי התיק הפלילי שהחלה בו הקראה בלבד, ייסגר ובלבד שימומש כנגד הנאשמת הליך משמעתי. בשל כך, קבענו כי ניתן להמשיך בהליך המשמעתי בפנינו, הגם שחלפו גם למעלה משנתיים מיום פרישתה של הנאשמת, מאחר שההליך הפלילי במהותו לא הסתיים, וסיומו יתגבש לאחר שיסתיים ההליך בפנינו.

טיעונים לכיבודו של הסדר טיעון

4. הצדדים להליך הגיעו להסדר טיעון, לפיו בכפוף להודאתה והרשעתה של הנאשמת, יוטל עליה אמצעי המשמעת של **נזיפה חמורה**.

בהמשך הדיון שמענו מהצדדים את הטיעונים לכיבודו של הסדר הטיעון:

א. עמדת התביעה

- (1) התביעה סבורה כי אותו אמצעי משמעת, יש בו כדי לשקף נכונה את התגובה המשמעתית הראויה כלפי הנאשמת, ללא קשר להליך הפלילי, נוכח פני מעשיה באותו אירוע של שימוש מסוים בכוח כנגד אותו תלמיד בכיתה.
- (2) מבחינת התביעה, אין מניעה לנוכח מידתו של אמצעי משמעת זה, כי אם הנאשמת תרצה בכך, תוכל לשוב לשירות הציבורי.
- (3) בנעילת טיעוניו, התובע סבור כי מימוש ההליך שבפנינו, ולא באמצעות נזיפה פנים משרדית, יש בו כדי לשרת את תכלית אמצעי המשמעת וביקשנו ליתן תוקף להסדר הטיעון.

ב. גישת המשרד

- (1) שמענו מפי נציג המשרד על דרכה החינוכית של הנאשמת, שעבדה במסגרתה של משרה חלקית במשרד החינוך בתחום האומנות והיצירה, בית ספר שבו נדרשה השקעה ייחודית.
- (2) המידע שהגיע למשרד שאימו של הקטין נהגה להתלונן, מצב דברים שהצביע על כך, כי אם המשרד היה מפעיל בנדון שיקול דעת עצמאי, ספק אם היה יוזם מימוש הליכים נגד הנאשמת, בנסיבות העניין הוא מצטרף לתוכנו של הסדר הטעון.

ג. טיעוני ההגנה

- (1) שמענו מפי הסנגור המלומד, כי הנאשמת מביעה חרטה כנה לגבי אותו אירוע, שהיה אירוע חד פעמי במסכת חייה הנורמטיביים. שמענו פרטים על נסיבות העבירה, תלמידים ששיחקו בכדור בתוכה של כיתת הלימוד ואח"כ בקלפים.

חרף הפצרותיה של הנאשמת, לא פסקו מהעיסוק עד שנקטה הנאשמת את הפעולה להמשכו התקין של השיעור והתלמיד כתוצאה מאחיזתו בו, התנדנד ונפל כאמור ונחבל בראשו. התיק הפלילי בעקבות סיום ההליך בפנינו ייסגר, עפ"י החלטת פרקליטות המדינה.

(2) הסנגור המלומד, ביקשנו בנעילת טיעונינו ליתן תוקף להסדר הטיעון והגיש אסופת מסמכים המצביעה על מידת הערכתה של הנאשמת, גם מצידם של הורי התלמידים.

ד. דבר הנאשמת

(1) שמענו כי הנאשמת ילידת ישראל ומתגוררת כיום במושב אמירים. סיימה תואר ראשון בתחום האומנות וגם למדה אדריכלות פנים, אך לא עסקה בכך. עבדה בבית הספר "ישורון" בפרדס חנה, על מנת לסייע לתלמידים שבאו ממשפחות לא קלות, תרמה את תרומתה באותו מקום - בכיתה בה התרחש האירוע. עוד שמענו מפיה, כי ההליך כולו, העיכוב לצרכי חקירה, החקירה והגשת האישום הפלילי, הכביד עד מאוד על מצבה הנפשי וגרם לה לעוגמת נפש רבה כפי שכוונה על ידה "החויה הקשה בחיים".

(2) לגבי נסיבותיה המשפחתיות, הנאשמת מקיימת יחסי זוגיות, אם לילד ומצפה בשעה טובה לילדה השני.

5. החלטת בית הדין

לבית דין זה בדומה לערכאות שיפוט אחרות, נתון שיקול הדעת האם ליתן תוקף להסדר טיעון או להחליט אם קיימת הצדקה לשנותו לחומרא ולקולא, על פי מתחם שיקול דעתנו. לאחר שבאו בפנינו טיעוני הצדדים לכיבודו של הסדר הטיעון, לצורך קבלת החלטנו נשקלו השיקולים הבאים:

א. לדפוס התנהגותה של הנאשמת

(1) לפני פרק זמן של למעלה משלוש שנים, באירוע חד פעמי שהתרחש בכיתה, איבדה הנאשמת את שלוות רוחה כלפי תלמיד שהפריע למהלך השיעור באומנות ויצירה. אחזה בו, תוך שימוש במידה מסויימת של כוח, הושיבה אותו על כסא שהתנדנד, והקטין נפל ונחבל בראשו.

הנאשמת לא נקטה באלימות לשמה, אלא אכפה את המשמעת שצריך לאכוף בכיתה, בדרך שהיה בה שימוש מסוים בכוח.

(2) בית הדין אינו סבור כאמור, שהנאשמת נקטה באלימות לשמה, אלא איבדה את מידת האיפוק שנדרשת ממורה אשר אינו רשאי גם ברגע מצוקה וריגוש לאבד את שלוות רוחו כלפי תלמיד מפריע.

(3) יוער, כי נקיטה באלימות כדי להשליט משמעת וגם לכל תכלית אחרת בכל נסיבה אחרת, היא דרך פסולה אשר אין להשלים עמה, אשר זכתה לביקורתם של בתי המשפט כפי שיפורט להלן:
 בע"פ 4405/94 מ.י. נ' אלגני, פ"ד מח(5) 191 אומר כב' השופט ברק בעמ' 192:
"גופו של תלמיד ונפשו אינם הפקר. כבודו כאדם נפגע אם מוריו מפעילים כלפיו אלימות פיזית".

כמו כן, בע"פ 4596/98 באקו נ' מדינת ישראל פסקה כב' השופטת בייניש:
"הפעלת ענישה הגורמת לכאב והשפלה אינה תורמת לאישיותו של הילד ולחינוכו, אלא פוגעת בזכויותיו כאדם... היא מרחיקה אותנו משאיפתנו לחברה נקיה מאלימות".

גם בעש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר פ"ד נב (1) עמ' 650-678 נאמר על ידי כב' השופט זמיר:

"המורה מוצב בעמדה של חינוך כלפי התלמידים. היא מקנה לו מעמד וסמכות בעיני התלמידים, אך היא גם מטילה עליו אחריות מיוחדת כלפי התלמידים. הציבור מפקיד את התלמידים בידי המורה, סומך עליו שיעשה כל שביכולתו, כדי לקדם אותם. זהו תפקיד שיש בו נאמנות. כל עובד ציבור הוא נאמן הציבור... ומורה כלפי התלמידים, על אחת כמה וכמה".

בעש"מ 1730/00 פלוני נגד מדינת ישראל, כב' השופט זמיר מבליט את חובת הנאמנות של המורה לתלמיד באומרו:

"כל אדם חייב לכבד את זכויותיו של הילד, ובמיוחד המורה, ששלוש היד וחינוך הילד הופקדו בידי כנאמן מטעם ההורים והחברה".

ופסק דין נוסף שדן בתפקידו של מורה, עש"מ 4503/00 חביב אמין נ' מדינת ישראל:

"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים (ראו עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר, פ"ד נב(678, 650, 1)). השימוש בכח הזרוע נגד תלמיד הוא מעשה חמור לעובד הוראה שאינו הולם את הנורמות הראויות. ענישה גופנית של הילד פוגעת בגופו, ברגשותיו, בכבודו ובהתפתחותו התקינה, ויש בה כדי לערער את אמון הציבור המפקיד את התלמידים בידי המורה".

פסק הדין האמור הובא במסגרת גישתו של בית המשפט העליון בעש"מ 1682/02, בו בית המשפט מבליט בצורה החדה ביותר, את הפסול שקיים בנקיטת אמצעי אלימות במסגרת אכיפת המשמעת בכיתה כגישה חינוכית, דברים שהובאו גם בעש"מ 3362/02 וראוי לטעמנו, כי המסר כהווייתו יובא גם על ידנו במסגרת גזר דין זה:-

"אין לקבל טיעון זה גם אם נכונה הטענה כי שיטות הנהגת משמעת תוך שימוש באמצעים פיזיים למטרות חינוכיות מקובלות בבתי ספר או בבתים ממגזרים מסויימים. אין להשלים עם מצב זה. חוקי המדינה חלים על כל מגזרי האוכלוסיה וגם אם מסורות מן העבר מקשות על עקירה מהשורש של תופעות שהיו מקובלות פעם, אין לאשר כיום נורמות הפוגעות בגופו ובנפשו של ילד כלשהו. שיטות חינוך המבוססות על שימוש באמצעי אלימות - מלקות, מכות, שימוש במכות סרגל ומשיכות אוזניים, היו נהוגות בעבר בחברות ובקבוצות אוכלוסיה שונות ולא רק בישראל. באותם ימים מורים האמינו בכוחם.

פגיעתם קשה וכי אין להשלים עמם עוד. ציבור הילדים כולו ראוי להגנה ובתי המשפט יתרמו חלקם באכיפת החוק ובמניעת תופעות של אלימות בכל מגזרי האוכלוסיה.

ובעש"מ 10006/04 בעניין וואיל חיג'אזי, בית המשפט העליון חזר על מדיניות התגובה הראויה כלפי מעשי אלימות של מורים כביטוייה בפסיקה שהובאה לעיל וקבע: **"אכן, כוחו של המחנך אינו בכוח הזרוע, אלא בתבונתו, באישיותו ומיומנותו המקצועית",** וכך נאמר בעש"מ 1682/02 אל ווהב נגד מדינת ישראל (לא פורסם):

"המורים הם המגלמים את דמות המחנך, בידיהם הופקדו שלומם וחינוכם בכל הנוגע לדרכי ההתנהגות של תלמידיהם, ועליהם לתרום לבנות דפוסים חברתיים ראויים ביחסים שבין אדם לחברו. לא אחת מוטל על מורה

להתמודד עם מצבים קשים, ואף עם פריקת עול משמעת מצד תלמידים, שעה שכללי סדר ומשמעת חלים עליהם. ובמיומנותו המקצועית, בעזרתם של אלה עליו להתמודד עם הקשיים. אסור לו לנצל את מעמדו וסמכותו לפגיעה בתלמידיו ואין הוא רשאי למלא תפקידו בשיטות אלימות פוגעניות. אל לו להגיע לתגובה אלימה לא בשיטה ואף לא בעת איבוד עשתונות. חינוך באלימות מצמיח אלימות נוספת ומסכל את שאיפתנו לקיום חברה המכבדת את זכויות האדם ואת כבודו ואת שלום גופו".
(ניתן ביום 13.2.05, ראה עמ' 3-4 לפסק הדין).

(4) **חוק זכויות התלמיד** נכנס לתוקף ב- 4.12.2000, בחוק זה באה לידי ביטוי תפיסת המחוקק האוסרת שימוש באלימות מסוג כלשהו כאמצעי חינוכי, זאת ברוח זכויות האדם וכבודו.

(5) יהיו הנסיבות של נקיטת אמצעי האלימות או שימוש בכח מסוים לאכיפת משמעת אשר יהיו, המורה חייב לנקוט במידה של איפוק עצמי, גם אם הדבר אינו קל ולעיתים מכביד עד מאוד. גישה זו יסודה בסטנדרט התנהגות גבוה הנדרש מעובד הוראה, במיוחד במהלך מילוי תפקידו, אולם גם על גבולותיו של תפקידו כדבר פסיקתו האחרונה של בית המשפט העליון: -
"נורמות הגינות, יושר, נקיון כפיים וטוהר מידות הן אבן יסוד בפעולתו של השירות הציבורי. בלעדיהן, שירות ציבורי לא ייכון, ואמון הציבור בשירות לא יישמר. נורמות אלה חייבות להישמר בידי עובד הציבור בביצוע תפקידו בשירות הציבורי ובחיי הפרטיים. עובד שאינו ישר-דרך לא יוכל להימנות על השירות הציבורי. חומרה מיוחדת נודעת להתנהגות בלתי ישרה של עובד ציבור במסגרת ביצוע תפקידו בשירות הציבורי, או בעניין הכרוך בתפקיד בין במישרין ובין בעקיפין.

חובת השמירה על נורמות של טוהר מידות ונקיון כפיים, ככל שהיא מחייבת בשירות הציבורי כולו, חלה ביתר שאת על עובדי ציבור הנימנים על מערכת החינוך ועל עובדי הוראה ומחנכים שתפקידם לחנך את הדור הצעיר ולטעת בו לא רק ידע והשכלה רחבה, אלא גם מידות טובות וערכי יושר והגינות. בשל מהות תפקידם, ונדרשים מחנכים להקפדה מיוחדת על התנהגותם האישית, בהיותם דוגמא אישית ומופת לתלמידיהם".
(עש"מ 3666/06 בעניין אחמד חסן אסדי, שניתן ב-7.11.07).

ובפסק דין נוסף:-

"בתחום המגזר הציבורי ישנן מערכות תפקידים בהן נדרש מעובד הציבור לשמש דוגמא אישית מיוחדת, ולעמוד בנורמות התנהגות ברף גבוה במיוחד. תפקידי הוראה וחינוך נמנים על אותם תפקידים, על שום היותם של אנשי חינוך מציבי נורמות ההתנהגות לדוד הצעיר, ומעצבי אישיותם של בני הנוער לא רק כבעל ידע ודעת, אלא, בראש וראשונה, כבעלי רמת אתית-מוסרית גבוהה, כמי שבעתיד יהוו התשתית האנושית עליה תיבנה החברה הישראלית, על ערכיה המוסריים והתרבותיים."

(עש"מ 10970/05 בעניין היפא חורשיד ניתן ב-9.10.07).

ב. על עבירות המשמעת

(1) הנאשמת בדרך שבה נקטה לאכיפת המשמעת פגעה במשמעת שירות המדינה, כאשר יסודותיה של אותה פגיעה לעניינו של סעיף 17 (1) לחוק עוצבו וגובשו בשורה של פסקי דין:-

בער"מ 1/82, עירית תל אביב נגד אלי רובין (פ"ד לו(3) 579) בית המשפט העליון פסק:

"משמע, העובד בשירות כאמור נתון למרותם של הממונים עליו וחייב לקיים הוראותיהם. המשמעת היא מרכיב יסודי בשירות הציבורי כאמור ובלעדיה לא יכול השירות ולא יוכל לקיים את המוטל עליו בהתאם לחוקים המגדירים חובותיה וסמכויותיה של הרשות המקומית. עובר לקבלה לשירות, מסורה בידי המועמד האפשרות לשקול מראש אם הוא נכון לקבל על עצמו את העבודה אשר למען ביצועה הוא מגיש את מועמדותו. אולם, אחרי שנתקבל לשירות שומה עליו לקיים הוראות הממונים עליו להוראת, ההוראות בדבר אופי תפקידו ואופן ביצועו.

במילים אחרות, אחרי תחילת העבודה הופך העובד לחלק מערכת בה נקבעים תפקידיו על ידי המוסמכים לכך בתוך המסגרת אליה התקבל".

(2) הנאשמת במעשיה פגעה בערכי המשמעת השוררים בשירות הציבורי.

(3) הנאשמת גם הורשעה בעבירה לפי סעיף 17(2) לחוק, בגין הפרתן של אותם איסורים שבחוק זכויות התלמיד, דיני העונשין, והוראות מנכ"ל האוסרים כל שימוש שיש בו ביטוי של כח כלפי גופו של תלמיד.

ולגבי קשת מאפייניה נפסק:

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים או בארגון מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון. עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשי, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים: היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון.

היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה.

זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע, אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעביר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון".

(ראה ער"מ 1351/95 ליאון פינקלשטיין נגד התובע בבית הדין המקומי למשמעת, פ"ד מט(5), 578, 573).

במקום אחר, אומר השופט זמיר (עש"מ 4246/99 אהרון אהרונני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין):

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות המיוחדת לתפקיד מסוים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי-הולמת, במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד".

בפסק דין נוסף, עש"מ 3849/03 מיכל אלבז נגד נציבות שירות המדינה, נפסק לגבי טיבה ומהותה של העבירה:

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר.

אף על פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות קובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון."

בעש"מ 689/05 מדינת ישראל נגד מופיד מנצור, שניתן לפני למעלה משנתיים (בתאריך 6.3.05), נפסק לגבי טיבו של הפסול שבו לא חטאה כמובן הנאשמת:-

"הגשת עבודת-גמר לסיום לימודיו האקדמיים לתואר ראשון בחינוך בלא שכתבה עבודה זו – פגם ביושר וביושרה שהנדרשים ממורה וממחנך. התנהגות זו אינה הולמת עובד מדינה ובוודאי שאינה הולמת מורה בישראל שאמור לשמש דוגמא ומופת לתלמידיו. בהתנהגותו של המשיב טמונה חומרה נוספת, בהתחשב בכך שהוכח כי שירות המדינה השתתף במימון לימודיו לתואר ראשון בחינוך בשלוחת לטביה. נוכח מכלול נסיבות העניין, מתבקשת אפוא המסקנה כי המשיב התנהג באופן שאינו הולם את תפקידו ושעלול לפגוע בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה."

(עש"מ 689/05 בעניין מנסור מופיד שניתן בתאריך 6.3.05).

(4) כנסיבות לקולא ניתן לראות את קבלת האחריות על מעשיה בפנינו.

ג. על תכלית אמצעי המשמעת

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כיד להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה. בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים, יש בהם כדי, לשרת את התכלית האמורה. ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית: "איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".

(בג"צ 669/86 רובין נגד ברר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

(2) בהבדל מעובד רגיל שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד המדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא על אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי. (ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7).

ולכן:-

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמינים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עימה קלון".

(עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי).

(3) בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש) ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי:

"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, נועד ההליך המשמעת למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבואו להטיל אמצעי משמעת, יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה. כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתית."

(4) על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.03: **"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את**

מעשיו, על מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד."

בית המשפט העליון בעש"מ 5626/05 בענין רחל אוחנה הבליט את ליבת תפקידם של אמצעי המשמעת:

"עיקר תכליתו של דין המשמעת הינו להגן על תפקודו התקין של השירות הציבורי ולשמור על תדמיתו בעיני הציבור (עש"מ 7113/02 מדינת ישראל נגד שחר לוי, פד"י נז(3) 817; עש"מ 1928/00 מדינת ישראל נגד עמוס ברוכין, פד"י נד(3) 694, 703; עש"מ 8160/04 מדינת ישראל נגד בן סימון, דינים עליון ע"א, 733), שתי תכליות אלה קשורות קשר אמיץ ביניהן, שהרי השמירה על אמון הציבור בשירות הציבורי מותנית, בין היתר, בתפקוד התקין וההוגן של עובדיו, וסטייה מנורמות מחייבות של ביצוע תקין של התפקיד סופה שתביא לפגיעה ברמתו של השירות הציבורי ולפגיעה ביחסו של הציבור לשירות זה". (שם בעמ' 4).

ובפסק דין נוסף נפסק באותו הקשר:

"תפקידו של הדין המשמעתני הוא לא רק להעניש את העובד שסרח, אלא גם לשמש מסר לציבור עובדי המדינה כולו בדבר נורמות ההתנהגות המתחייבת ממשרתי הציבור וחובות האתיקה החלות עליהם בביצוע תפקידם. חובות אלה חלות על כלל עובדי המדינה. אולם ישנם תפקידים שבהם להפרת הנורמה המשמעתית נודע מישנה חומרה בשל המעמד המיוחד של בעל התפקיד בשירות המדינה. כזה הוא תפקיד המורה והמחנך, המופקד מטעם המדינה על חינוך הדור הצעיר. עובד ההוראה אינו עובד מדינה מן השורה. הוא דמות שהתנהגותה ורמתה המוסרית משמשת אמת מידה ודוגמא לציבור התלמידים המתחנכים לאורה".

ובנוסף לאחרונה:

"תפקידו של הדין המשמעתני הוא לא רק להעניש את העובד שסרח, אלא גם לשמש מסר לציבור עובדי המדינה כולו בדבר נורמות ההתנהגות המתחייבות ממשרתי הציבור וחובות האתיקה החלות עליהם בביצוע תפקידם. חובות אלה חלות על כלל עובדי המדינה. אולם ישנם תפקידים שבהם להפרת הנורמה המשמעתית נודע מישנה חומרה בשל המעמד המיוחד של בעל התפקיד בשירות המדינה. כזה הוא תפקיד המורה והמחנך, המופקד מטעם המדינה על חינוך הדור הצעיר. עובד ההוראה אינו עובד מדינה מן השורה. הוא דמות שהתנהגותה ורמתה המוסרית משמשת אמת מידה ודוגמא לציבור התלמידים המתחנכים לאורה".

(עש"מ 8622/05 נעאמנה עאדל עלי נגד מדינת ישראל, ניתן בתאריך 25.12.06).

ואולם תפקידם המרתייע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל. בית המשפט העליון ריכך את גישתו האמורה, וקבע כי תכלית זו צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם. בית המשפט העליון בעש"מ 6737/03 בעניין נחום זקן פסק:

"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו."

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית המשפט העליון על גישתו האמורה: **"עם זאת, אל מול, ולצד שיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצויים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם). החזקה בדבר הצורך בענישה מחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין."**

(ראה: עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, ניתן בתאריך 23.3.03; עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן בתאריך 10.9.03; עש"מ 1934/03 בעניין דמאן פולח שניתן ב-18.11.03; עש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן בתאריך 16.2.04; עש"מ 10006/04 בעניין ואיל חגאז' שניתן בתאריך 15.3.05, ועש"מ 3446/05, בענין נאיל דראושה שניתן בתאריך 28.6.05).

בעש"מ 4193/06 משה חי כהן נפסק: **"עם זאת, כבכל הליך ענישה, פלילי או משמעתי, נדרשת מידתיות ראויה והתחשבות מאוזנת לא רק באופי העבירה שבוצעה וחומרתה, אלא גם בנסיבותיו האישיות של הנאשם ובמכלול היסודות הפועלים לקולא בעניינו."**

(ניתן בתאריך 9.10.06, ראה גם את אשר נפסק בנדון בעש"מ 7653/05 בעניין ירדנה שרתוק שניתן ב-29.1.07)

(5) ולגבי תורת האיזונים שבין הנסיבות האישיות בדין המשמעת לעומת ההליך הפלילי ומשקלם היחסי של אלה, לנוכח תכליתו של הדין המשמעת, נפסק לאחרונה על ידי בית המשפט העליון:

"אולם, גם אם משקל נסיבותיו האישיות של הנאשם פחות בדין המשמעת בהשוואה להליך הפלילי, אין להתעלם מהן כליל. מן הדין כי יתקיים יחס מאוזן, מידתי וראוי בין חומרת עבירת המשמעת שנעברה לבין נסיבותיו האישיות של המערער, ולבין חומרת אמצעי המשמעת הראויים על רקע תכליות הדין המשמעת. מידת חומרתם של אמצעי המשמעת הננקטים כנגד עובד ציבור שהורשע, חייבת לעמוד על מידה שאינה עולה על הנדרש לצורך הגשמת תכליותיו הציבוריות של הדין המשמעת (ער"מ 8372/05 גבריאילוב נ' עיריית ת"א, פסקה 6; פרשת ברוכין, בעמ' 694; עש"מ 5271/03 סדיקוב נ' מדינת ישראל [פדאור (לא פורסם) 5]728), עמ' 2; ועש"מ 7641/98 נוימן נ' מדינת ישראל [פדאור (לא פורסם) 99 (8) 192], עמ' 4".

(עש"מ 11976/05 חליל רוחי נ' מדינת ישראל, ניתן בתאריך 11.4.07, שם בפסקה 23).

(6) מובן הוא, כי בכל מקרה ומקרה על בית הדין לבחון ולשקול, האם יש באמצעי המשמעת המוטלים על ידי בית הדין, כדי להגשים את תכליתם של דיני המשמעת, תוך איזונים עם הנסיבות האישיות. ולגבי תורת המידתיות נפסק ממש בימים אלה בעש"מ 5917/07 נביל גרה נגד נציבות שירות המדינה, שינתן ביום 19.8.07:-

"מידתיות אמצעי המשמעת הננקטים נגזרת מנסיבותיו המיוחדות של המקרה, מעוצמת חומרתה של העבירה, וממשקל הנסיבות האישיות לנאשם. בשיקול הערכים הרלבנטיים, יש להגיע לנקודת איזון עונשית ראויה אשר תשלב בין האינטרס הציבורי ביישום ראוי של נורמות המשמעת בשירות הציבורי, בד בבד עם דאגה לגורלו של הפרט באופן שהענישה תהיה מידתית ותהיה תואמת את מכלול האינטרסים הראויים לאיזון."

(ראה את אשר נפסק בנדון בעש"מ 227/07 בעניין יוסף אסדו).

ד. על הנסיבות האישיות

(1) הנאשמת אישה משכילה בת 44, נעדרת עבר פלילי או משמעותי קודם. שמענו מנציג המשרד אך הערכה על איכות תפקודה בסביבת עבודה לא קלה. וכבר נפסק, כי לתרומה ממשית (13 שנה) יש השפעה ממתנת על מידתם של אמצעי המשמעת.

"לו היה המערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות לאחר כל אותן שנים שהיה נתפס בכף כמי שעשה מעשה של מעילה באמון. אפשר אמרתי רוח שטות נכנסה בו באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופח פרנסתו במחי-יד..." (עש"מ 1827/02 אברהם ספיר נ' מדינת ישראל, פורסם בדינים עליון כרך סא (268).

(2) הנאשמת מקיימת חיי זוגיות, אם לילד, ומצפה ללידת ילדה השני.

ה. לכיבודם של הסדרי טיעון

(1) הצדדים הגיעו ביניהם, כאמור, להסדר טיעון שרכיביו כללו הודאה בכתב התובענה ורכיבי משמעת מוסכמים על הצדדים של: **נזיפה חמורה**.

(2) לעניין כיבודם של הסדרי טיעון, קיימת מגמה ליתן להם תוקף ברוח פסיקתו של בית המשפט העליון בעש"מ 4592/97 בעניין אליהו סבג, בו נפסק כי: **"לעיתים קרובות יש עניין בעריכת הסדר טיעון, ולפיכך יש גם בדרך כלל עניין לציבור בקיום הסדר טיעון. לכן, אין זה ראוי שבית הדין יסטה מהסדר טיעון אלא אם יש לכך טעם טוב לסטות מהסדר הטיעון, אם אמצעי המשמעת סוטים במידה משמעותית מן האמצעים הראויים בנסיבות המקרה, או אם הם בלתי סבירים באופן בולט, עד שהעניין הציבורי הדרוש לסטות מן ההסדר גובר על העניין הציבורי בקיום הסדרי טיעון"**.

(3) ביטוי מובהק לכך ניתן על ידי בית המשפט העליון פסק דין ע.פ. 1958/98, פלוני נגד מדינת ישראל. על המדוכה ישבו תשעה שופטים, ובפסק דין זה נקבעה ההלכה לעניין שיקול דעתו של בית המשפט בשאלת כיבודם של הסדרי טיעון:

"המסקנה היא כי שיקול המפר במידה משמעותית את האיזון הראוי בין שיקולי הענישה הרלוונטיים, באופן שנוצר יחס בלתי הולם בין ההקלה

הניתנת לנאשם לבין האינטרס הציבורי, יהיה בו כדי לפסול את הסדר הטיעון בשל טעותה של התביעה וזאת גם אם מניעה כשרים הם".
(שם פסיקה 18, עמ' 14).

כן קבע בית המשפט בפסיקה 24 בעמ' 19, שכותרתה "סיכומם של דברים" כי:

"בהיעדר פגם או פסול בהודיה שניתנה במסגרת הסדר טיעון, ירשיע בית המשפט את הנאשם על פי הודייתו ויגזור את עונשו. בהתקיים איזון ראוי בין האינטרס הציבורי הפרטני והאינטרס הציבורי הרחב שהתביעה מייצגת מצד אחד, לבין טובת ההנאה שנתנה לנאשם מצד אחד, יכבד בית המשפט את הסדר הטיעון. בית המשפט ישווה לנגד עיניו, בין היתר, את המגמה העקרונית לעידוד הסדרי טיעון.

בנסיבות שבהן יראה לדחות את הסדר הטיעון, יגזור בית המשפט עונש שהיה גוזר אילו היה בא לפניו הסדר טיעון שקול ומאוזן. מן הראוי הוא שגם לאחר דחיית הסדר טיעון, כך שהעונש אשר יטיל לא יחרוג במידה קיצונית ובלתי פרופורציונלית מהעונש שעליו הסכימו הצדדים".
(ראה גם את עש"מ 11128/04 בעניין אברהם טאפירו).

לפני למעלה משנה ביהמ"ש העליון ביטל רכיב מאמצעי המשמעת שהוטלו על נאשם פסילה לשירות המדינה, שהוטל על-ידי ביה"ד, שלא נמנה עם אמצעי המשמעת שעליו הסכימו הצדדים במסגרתו של הסדר טיעון, והמדינה נתנה הסכמתה לביטולו של רכיב זה בהליך הערעור:-

"המדינה מסכימה לקבלת הערעור נוכח חריגת בית הדין מהסדר הטיעון. הסכמה זו הינה בדין, משאין בנסיבות עניין זה טעמים מיוחדים וכבדי משקל המצדיקים את החריגה האמורה".

(עש"מ 6241/06 בעניין בנימין נגר נגד נציבות שירות המדינה, ניתן ביום 9.11.06).

סוף דבר

6. לאחר שבית הדין עיין ושקל את טיעוני הצדדים ועל יסודם של מקבץ השיקולים שפורטו לעיל, הגענו לכלל מסקנה כי הסדר הטיעון שנכרת בין הצדדים, בהתחשב בנסיבות העבירה, במועד ביצועה ועובדת פרישתה של הנאשמת מהשירות הציבורי ובדרכה הנורמטיבית בשירות עד לאותו אירוע, הוא הסדר טיעון ראוי, סביר ומידתי ואשר ראוי ליתן לו תוקף.

7. לאחר שבית הדין החליט ליתן תוקף להסדר הטיעון, אנו מטילים על הנאשמת אמצעי משמעת של:

א. **נזיפה חמורה** – כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין המופנה במישרין לנאשמת, המצביע כי נפל פסול בדרך שבה נקטה לאכיפת משמעת כלפי תלמיד מפריע.

ב. לא אחת דרכו הנורמטיבית של נאשם יחד עם נסיבות העבירה, מצביעות כי לגבי **אותו** נאשם, וכך ראינו לנכון לנהוג במקרה של הנאשמת על יסוד פסיקתו של בית המשפט העליון ב-**עש"מ 4831/01 בעניין וופא יוניס**, ניתן להעביר מסר באמצעות **נזיפה חמורה**. בית הדין השתכנע, כי המסר האמור כלפי הנאשמת הספציפית, די בו כדי למצות בנסיבות מקרה זה את התכלית של דיני המשמעת בדבר פסיקתו **בבד"מ 115/03, בד"מ 43/05**.

8. בית הדין רשם בפניו את עמדת התביעה והמשרד, כי אם הנאשמת תבקש לשוב למשרד החינוך, בקשתה תישקל בנפש חפצה. ההליך שבפנינו לא יעמוד בפניה לרועץ.

9. גזר הדין יועבר באמצעות התביעה לפרקליטות המדינה. התביעה תבקש, כי התיק הפלילי העומד נגד הנאשמת ייסגר על בסיסו של פסק דינו.

ההחלטה ניתנה בנוכחות הצדדים, היום כ"ט באדר א' התשס"ח, 6 במרץ 2008.

גזר הדין המפורט והמנומק ניתן ביום, ו' באדר ב' התשס"ח, 13 במרץ 2008, שלא בנוכחות הצדדים להם יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

(-)	(-)	(-)
מר מחמוד דיאב	גב' דורית שיף	יוסף תלרז
חבר בית דין	חברת בית דין	אב בית הדין יו"ר

בד"מ 127/07 – הסרגל ככלי ענישה

תמצית פסק הדין

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בירושלים הרשיע את הנאשם, מנהל בית ספר יסודי, בעקבות הליך פלילי שהתקיים בבית משפט השלום בירושלים. הנאשם הואשם בהליך זה בעבירת תקיפת סתם, לאחר שבשתי הזדמנויות שונות היכה שניים מתלמידי בית הספר בידם, באמצעות סרגל, לאחר שאלה הפרו את המשמעת בבית הספר.

בית משפט השלום בירושלים קבע כי, הנאשם ביצע את המיוחס לו מבלי להרשיעו, וגזר עליו של"צ בהיקף של 150 שעות, וכן התחייבות בסך 1000 ₪ לתקופה של 3 שנים, שלא לעבור את העבירה אותה עבר.

לאחר ההליך הפלילי נדון עניינו של הנאשם בבית הדין למשמעת בירושלים – בגזר הדין מובאים ראיות וטיעוני הצדדים למידתם של אמצעי המשמעת.

התביעה: ראתה בחומרה רבה את מעשיו של הנאשם ועתרה לאמצעי משמעת של: נזיפה חמורה, פיטורים לאלתר, פסילה משירות המדינה לשנה אחת ופסילה ממוסד החינוך ל-4 שנים נוספות.

בית הדין לא שוכנע, שהטלת אמצעי משמעת של פיטורים הינו מוצדק והכרחי במקרה דנן. במיוחד, לאור פסיקתו של בית משפט השלום בירושלים בעניינו של הנאשם ובהתאם למדיניות הענישה של בית דין זה. כל זאת, מבלי לפגוע בעמדתו הנחרצת של בית הדין בדבר הפסול בשימוש באלימות כלפי תלמידים כאמצעי מחנך.

בסופו של יום, השית בית הדין על הנאשם את אמצעי המשמעת של: נזיפה חמורה, הפקעת מחצית משכורת קובעת ופסילה מתפקידי ניהול למשך שנתיים.

ניתן ביום ל' בשבט התשס"ח – 6.2.2008.

ההרכב: ניצה אדן ביוביץ, מ"מ אב בית הדין - יו"ר

גב' עליזה ויצרביץ - חברת בית הדין

ד"ר יצחק הגר - חבר בית הדין

ב"כ הנציבות: עו"ד ג'פרי ונדל

ב"כ הנאשם: עו"ד מיכאל צור

א' באדר א' התשס"ח
7 בפברואר 2008

בד. 2008-171
בד"מ 127/07

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה

בפני : ניצה אדן-ביוביץ, מ"מ אב בית הדין - יו"ר
גב' עליזה ויצרביץ - חברה
ד"ר יצחק הגר - חבר

התובע: עו"ד ג'פרי ונדל

הנאשם:

ב"כ הנאשם: עו"ד מיכאל צור

נציג המשרד: מר אהרון יהודה

גזר – דין

ההליך

1. בתאריך כ"ט בטבת התשס"ח – 7.1.2008, בית הדין הרשיע את הנאשם, ששימש עד למועד השעייתו – 25.8.2006, כמנהל בית הספר היסודי עין ראפא, בעבירות לפי סעיף 17(1), (2) ו-3 לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג – 1963 (להלן – החוק).

2. זאת בעקבות הליכים פליליים שננקטו נגד הנאשם בבית משפט השלום בירושלים (ת.פ. 1033/07).

ביום 6.5.2007 הוגש כתב אישום מתוקן נגד הנאשם, המייחס לו ביצוע של תקיפת סתם, לפי סעיף 379 לחוק העונשין, התשל"ז – 1977.

על פי כתב האישום המתוקן, בחודש מרץ 2006, או בסמוך לכך במועד שאינו ידוע במדויק למאשימה, הנאשם קרא לא.ע. יליד 1993, תלמיד כנה ו' בבית הספר, למשרד. זאת לאחר, שנודע לו כי, א.ע. מפר את המשמעת בבית הספר. לאחר שנכנס א.ע. למשרדו של הנאשם, היכה אותו הנאשם בידו פעם אחת באמצעות סרגל.

בתחילת חודש מאי 2006, או בסמוך לכך, במועד שאינו ידוע למאשימה, הנאשם קרא למ.ס. יליד 1993, תלמיד כיתה ו' בבית הספר, למשרדו. זאת לאחר שנודע לו כי, מ.ס. מפר את המשמעת בבית הספר. לאחר שנכנס מ.ס. למשרדו של הנאשם, היכה אותו הנאשם בידו פעם אחת באמצעות סרגל.

במעשיו המתוארים לעיל תקף הנאשם, שלא כדין את התלמידים.

ביום 5.9.2007 קבע בית המשפט השלום בירושלים כי, הנאשם ביצע את המיוחס לו בכתב האישום המתוקן, מבלי להרשיעו וגזר עליו של"צ בהיקף של 150 שעות וכן התחייבות בסך 1000 ₪ לתקופה של 3 שנים, שלא לעבור את העבירה אותה עבר על פי כתב האישום המתוקן.

3. טיעונים לאמצעי המשמעת

עמדת התביעה

התביעה רואה בחומרה רבה את מעשיו של הנאשם, במיוחד משום היותו מנהל בית ספר, והוא אמור לשמש דוגמה מופת נגד אלימות.

התובע המלומד הגיש שורה ארוכה של פסקי דין מנחים בנושא עבירות של תקיפת תלמידים, כאשר המגמה העולה מהם שיש להחמיר בעונשם של עובדי הוראה התוקפים תלמידים. חרף העובדה, שמדובר במנהל מצטיין ומוערך, התביעה סבורה שיש להגן על מערכת החינוך ולהוקיע את התנהגותו של הנאשם.

התביעה עותרת לאמצעי המשמעת הבאים :

1. נזיפה חמורה
2. פיטורים לאלתר
3. פסילה משירות המדינה לשנה אחת
4. פסילה ממשרד החינוך ל-4 שנים נוספות, לאחר תום שנת הפסילה משירות המדינה.

גישת המשרד

נציג המשרד גמר את ההלל על הנאשם, על תרומתו רבת השנים למערכת החינוך ועל תפקידו הראוי ביותר.

המשרד מתנגד לכל עניין הקשור באלימות בבתי ספר ומודע לצורך שבהגנת התלמידים.

ברם, המשרד מבקש מבית הדין, שלא יפטר את הנאשם ויסתפק באמצעי משמעת של:

- 1) נזיפה חמורה.
- 2) הפקעת מחצית משכורת קובעת אחת.
- 3) פסילה מתפקיד ניהול למשך 3 שנים.
- 4) העברת הנאשם למחוז אחר (בשל היעדר משרות במחוז בו מועסק הנאשם).

טיעוני ההגנה

הסניגור המלומד קבל על התנהגות התביעה בכך, שלמרות שכתב האישום תוקן לאחר שפרקליטות מחוז ירושלים הבינה שמדובר בתקלה חמורה, נציבות שירות המדינה המשיכה בהשעייתו של הנאשם ודורשת אמצעי משמעת כה חמורים, כאילו מדובר בכתב האישום המקורי. והכל, במקום לתקן ולו במעט את העוול שנגרם לנאשם.

הנאשם הודה במשפט הפלילי, בין היתר, כדי לא להביא את תלמידיו לחקירה נגדית.

הנאשם בשל יושרו נחשף לרדיפה מצד גורמים מסוימים בקהילה, גם בעבר הוגשה תלונה נגדו למשרד החינוך בדבר זיופים במבחני המיצ"ב בבית ספר שהוא ניהל. אולם, בבדיקה שנערכה הובהר כי, אין בסיס עובדתי לתלונה והיא חלק ממסכת הפעולות, שמנסים להכפיש את שמו של המנהל – הנאשם.

הנאשם זכה בפרס היוקרתי – פרס רקנטי בשנת 2005. תיקו האישי מלא הערכות והמלצות.

בית הדין שמע על עברו המקצועי של הנאשם במערכת החינוך ועל ההישגים הבלתי מבוטלים של בתי הספר בהם שימש כמורה וכמנהל. כיום, הנאשם אבל וחפוי ראש, לא יודע נפשו מרב בושה וכבודו נרמס. הנאשם כאיש חינוך מתנגד לכל אלימות ממין כלשהו ואין זו דרכו החינוכית. הנאשם אדם נורמטיבי, אשתו מפקחת במשרד החינוך ולהם שלושה ילדים קטינים.

ההגנה מבקשת מבית הדין, שלא להיעתר לדרישת התביעה לפטר את הנאשם, אלא לדאוג להשבתו מידית לתפקידו כמנהל בית הספר.

דבר הנאשם

הנאשם סיפר לבית הדין כי, פנה ללימודים לתואר משפטים, במגמה לשקם את עצמו. הנאשם מצטער עד מאוד על המקרה, ומודה על טעותו.

הנאשם מבקש מבית הדין, שאם לא יאפשר לו לחזור לתפקידו כמנהל, להשאיר לו את כבודו והוא יפרוש משירות המדינה.

4. החלטת בית הדין

בית הדין עיין בפסק הדין של בית משפט השלום בירושלים בעניינו של הנאשם, בטיעוני הצדדים, בגישת המשרד, לצורך קבלת החלטה לגבי מידתם של אמצעי המשמעת, שראוי להטיל על הנאשם וכן נשקלו על ידנו השיקולים הבאים:

על העבירות

בית משפט השלום בירושלים לא הרשיע את הנאשם בעבירות שיוחסו לו, וכך נאמר שם:

"הנאשם הודה בתקיפת תלמידי בית ספר בשתי הזדמנויות שונות. זאת לאחר שתלמידים אלה נהגו באלימות רבה כלפי תלמידים אחרים. אין צריך לומר כי לא זו הדרך להגיב כלפי התלמידים.

הנאשם הבין זאת באופן מלא, הביע חרטה, קיבל על עצמו אחריות, הצטער על כך והתבייש במעשיו. רגשות שהם כנים ואפשר אף לומר נוגעים ללב.

הנאשם בן 46, נשוי ואב לשלושה ילדים, בן למשפחה ערבית מוסלמית, עבד כמורה במשך 23 שנים. כתב האישום מתאר מעשים חד פעמיים שלא אירעו בעבר. לנאשם המלצות והכרה בעבודתו כמורה, כמנהל, מהמנהלת הכללית של משרד החינוך, ממנהל המחוז, ממנהל מחלקת החינוך, המלצות ראויות לציון.

הנאשם הושעה מעבודתו מיד לאחר התקרית, הוא עדיין מושעה.

אני מסכימה עם ב"כ הנאשם שאף אם לא יינתן עונש כלשהו לנאשם, הוא שילם עד כה מחיר כבד.

הנאשם בעל תואר שני בחינוך, עבד אף בבתי ספר יהודיים ואני מניחה שהוא לעולם לא יחזור על מעשיו".

(עמ' 3 להחלטה).

אכן, מואשם הנאשם שלפנינו בעבירה של אלימות, אולם כפי העולה מכתב האישום המתוקן והתובענה שלפנינו, אין מדובר בעבירת אלימות שגררה אחריה חבלה, אלא בפעולה אשר הנאשם חשב לתומו כי, כך יחנך את התלמידים אשר הפרו את המשמעת בבית הספר.

לא אחת בית המשפט העליון העיר כי, נקיטת אלימות כדי להשליט משמעת, דרך פסולה היא.

בעש"מ 4503/00 חביב אמין נ' מדינת ישראל (פדאור) (לא פורסם) (300 (3) 322) נפסק: **"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים (ראו עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר, פ"ד נב 678, 650). השימוש בכח הזרוע נגד תלמיד הוא מעשה חמור לעובד הוראה שאינו הולם את הנורמות הראויות. ענישה גופנית של הילד פוגעת בגופו, ברגשותיו, בכבודו ובהתפתחותו התקינה, ויש בה כדי לערער את אמון הציבור המפקיד את התלמידים בידי המורה".**

גם העובדה, שאלימות מסויימת מקובלת במגזרים שונים, נשללה בפסק דין של בית המשפט העליון, בעש"מ 3362/02 מדינת ישראל נ' סלאם אבו עסבה (פ"ד נו(5) 6): **"אין לקבל טיעון זה גם אם נכונה הטענה כי שיטות הנהגת משמעת תוך שימוש באמצעים פיזיים למטרות חינוכיות מקובלות בבתי ספר או בבתים ממגזרים מסויימים. אין להשלים עם מצב זה. חוקי המדינה חלים על כל מגזרי האוכלוסיה וגם אם מסורות מן העבר מקשות על עקירה מהשורש של תופעות שהיו מקובלות פעם אין לאשר כיום נורמות הפוגעות בגופו ובנפשו של ילד כלשהו. שיטות חינוך המבוססות על שימוש באמצעי אלימות, מלקות, מכות, שימוש במכות סרגל ומשיכת אוזניים, היו נהוגות בעבר בחברות ובקבוצות אוכלוסיה שונות ולא רק בישראל. באותם ימים מורים האמינו בכח".**

ובעש"מ 10006/04 ואיל ח'גאגי נ' בית הדין למשמעת של עובדי המדינה הוסיף בית המשפט העליון לאמור בסוגיה הנדונה: **"אכן, כוחו של המחנך אינו בכח הזרוע, אלא בתבונתו, באישיותו ומיומנותו המקצועית".**

ולעניין דמות המחנך אותם מייצגים מורים ומנהלים במערכת החינוך נאמר בעש"מ 1682/02 סרחאן עבד אל ווהב נ' מדינת ישראל (לא פורסם):

"המורים הם המגלמים את דמות המחנך, בידיהם הופקדו שלומם וחינוכם בכל הנוגע לדרכי ההתנהגות של תלמידיהם, ועליהם לתרום לבנות דפוסים חברתיים ראויים ביחסים שבין אדם לחברו. לא אחת מוטל על מורה להתמודד עם מצבים קשים, ואף עם פריקת עול משמעת מצד תלמידים, שעה שכללי סדר ומשמעת חלים עליהם. ובמיומנותו המקצועית, בעזרתם של אלה עליו להתמודד עם הקשיים. אסור לו לנצל את מעמדו וסמכותו לפגיעה בתלמידיו ואין הוא רשאי למלא תפקידו בשיטות אלימות פוגעניות. אל לו להגיע לתגובה אלימה לא בשיטה ואף לא בעת איבוד עשתונות. חינוך באלימות מצמיח אלימות נוספת ומסכל את שאיפתו לקיום חברה המכבדת את זכויות האדם ואת כבודו ואת שלום גופו".

תכלית אמצעי המשמעת

בכל מקרה ומקרה בית הדין שואל עצמו אם אמצעי המשמעת, שיוטלו על הנאשם יש בהם כדי לשרת את תכליתם של אמצעי המשמעת.

השוני בין ההליך הפלילי לבין הדין המשמעתי הובלט בשורה של פסקי דין, על רקע תכליתו של הדין המשמעתי.

בעש"מ 5282/98 מדינת ישראל נ' תמר כתב (פ"ד נב(3) 87) אמר בית המשפט העליון:

"המשקל שראוי לייחס לנסיבות בהן בוצעה העבירה הפלילית, וכן גם המשקל שיש לייחס לנסיבות האישיות של הנאשם, פוחת בדין המשמעתי. בדין המשמעתי – אמצעי המשמעת אמור לשמש אמצעי מניעה יותר מאשר אמצעי ענישה: התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא, כאמור, למנוע פגיעה משמעותית בתפקוד של שירות המדינה, או בתדמית שירות זה, שכן תדמית ראויה היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות".

ובעש"מ 1928/00 מדינת ישראל נ' עמוס ברוכין (פ"ד נד(3) 694) קבע בית המשפט העליון את ההבדל בין ההליך הפלילי לבין ההליך המשמעתי:

"ההבדל נובע מן התכלית. הדין המשמעתי משרת תכלית שונה מן התכלית של הדין הפלילי. עיקר התכלית של הדין המשמעתי הוא הגנה על השירות הציבורי.

הצורך בהגנה על השירות הציבורי אינו בא לידי ביטוי מלא בהליך פלילי, עדיין יש צורך לברר אם ראוי לנקוט נגדו הליך משמעותי: האם ראוי שאותו עובד יישאר בתפקידו, או שמא ראוי להעבירו לתפקיד אחר, או להורידו בדרגה, או אף לפטרו מן השירות".

על תפקידם ההרתעתי-מניעתי של אמצעי המשמעת נקבע בעש"מ 7111/02 נציבות שירות המדינה נ' יאיר אשואל ואח' (דינים עליון, כרך סג, 764):

"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, נועד ההליך המשמעותי למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה, אשר על כן בבוא להטיל אמצעי משמעת, יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה. כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעותית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעותי".

עם זאת, נדרשת מידתיות ראויה והתחשבות מאוזנת לא רק באופי העבירה שבוצעה וחומרתה אלא גם בנסיבותיו האישיות של הנאשם ובמכלול היסודות הפועלים לקולא בעניינו.

כדברי בית המשפט העליון בעש"מ 7635/05 ירדנה שרתוק נ' נציבות שירות המדינה (פלאור (לא פורסם) 07 (3) 107):

"התכלית המערכתית הכללית של דין המשמעת אינה עומדת לעצמה, ולעולם יש לשקול בצידה גם את ההיבט האישי והאנושי הקשור בנאשם ובנסיבות חייו, בהקשר האינדיבידואלי נשקלים, בין היתר, עוצמת הסטייה בהתנהגותו של העובד מול מידת תרומתו לשירות הציבור, מצבו האישי, והנסיבות שהביאו לביצוע העבירה (עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נ' טוביה גרינבוים, דינים עליון סד, 124);

עש"מ 5271/03 חבצלת סדיקוב נ' מדינת ישראל, דינים עליון סה, 187; עש"מ 2717/03 פנינה אלקיס נ' נציבות שירות המדינה, דינים עליון סד, 960).

על הנסיבות האישיות

בית הדין התרשם, שלפניו בא נאשם אשר המעמד חריג לו. מדובר בעובד מוערך אשר זכה להישגים רבים בתחום החינוך במהלך 24 שנות עבודתו במערכת. הנאשם עבד בבתי ספר אשר נחשבים ל"קשים" אולם הצליח לרומם את תלמידיהם ולהביאם להישגים.

ההגנה פירטה אחת לאחת את נסיבות המקרה, מצבו הנפשי של הנאשם, העוול שנגרם והפגיעה בכבודו. הנאשם הביע בפניו חרטה על מעשיו.

הנאשם, אדם נורמטיבי, מושעה למעלה משנה ונפגע כלכלית מההליך האמור.

לתרומתו הרבה במשך השנים של הנאשם יש מידה של השפעה על מידתם של אמצעי המשמעת, כפי שנפסק:

"לו היה הערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות לאחר כל אותן שנים היה נתפס בכך כפי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח שטות נכנסה באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופח פרנסתו במחי יד..."

(עש"מ 1827/02 אברהם ספיר נ' מדינת ישראל, דינים עליון סא, 268).

סוף דבר

5. לאחר שבית הדין שקל את השיקולים דלעיל, לא שוכנענו כי, הטלת אמצעי משמעת של פיטורים הינו מוצדק והכרחי במקרה דנן. במיוחד, לנוכח פסיקתו של בית משפט השלום בירושלים בעניינו של הנאשם, ובהתאם למדיניות הענישה של בית הדין (ראה בד"מ 48/05 (פורסם בקובץ פסקי דין עבירות משמעת של עובדי הוראה, שנת 2005 עמ' 167) ובד"מ 160/02 (פורסם בקובץ פסקי דין עבירות משמעת של עובדי הוראה שנת 2004 עמ' 233). וכל זאת, מבלי לפגוע בעמדתו הנחרצת של בית הדין בדבר הפסול בשימוש באלימות כלפי תלמידים כאמצעי מונע.

בסופו של יום, החליט בית הדין להטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת הבאים:

- א. נזיפה חמורה.
- ב. הפקעת מחצית משכורת קובעת אחת, שתנוכה ב-10 תשלומים שווים ורצופים.
- ג. פסילה מתפקיד ניהול למשך שנתיים (זמן ריצוי הפסילה יחל ביום השעייתו של הנאשם).

זכות ערעור מסורה לצדדים, בהתאם לסעיף 43(א) לחוק.

ניתן ביום ל' בשבט התשס"ח – 6.2.08, בהיעדר הצדדים, להם יועבר גזר הדין באחת מדרכי המסירה המקובלות.

(-)	(-)	(-)
ד"ר יצחק הגר	עליזה ויצרבין	עו"ד ניצה אדן-ביוביץ
חבר	חברה	מ"מ אב בית הדין יו"ר

בד"מ 13/08 – תקיפת תלמיד באמצעות סרט סקוץ'

תמצית פסק הדין

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בירושלים הרשיע את הנאשם, שהועסק כמורה, בעבירות משמעת, בעקבות הליך פלילי שננקט נגדו בבית משפט השלום בבאר שבע, שבו הואשם בעבירת תקיפה, בכך שתקף תלמיד קטין, באמצעות סרט סקוץ', העבירו ושפשו על צוואר התלמיד. כתוצאה מכך, הופיעו סימנים אדומים על צוואר התלמיד ונגרם לו כאב בצוואר.

בית משפט השלום הרשיע את הנאשם בעבירה של תקיפה לפי סעיף 379 לחוק העונשין, התשל"ז-1977. לאחר מכן החליט בית המשפט לבטל את הרשעתו של הנאשם, והטיל עליו את העונשים הבאים: 160 שעות של עבודות למען הציבור, פיצוי למתלונן בסך 1,000 ₪ ופיקוח של שירות המבחן ל-12 חודשים.

לאחר בחינת השיקולים הרלבנטיים, לרבות ממצאיו ופסיקתו של בית משפט השלום, נסיבותיו האישיות של הנאשם ותכליתם של אמצעי המשמעת, השית בית הדין על הנאשם את אמצעי המשמעת של: נזיפה חמורה והפקעת מחצית משכורת קובעת.

ניתן ביום ב' באייר התשס"ח – 7.5.2008.

הרכב: ניצה אדן ביוביץ, מ"מ אב ביה"ד – יו"ר
גב' נחמה ז'ק – חברת בית הדין
גב' טליה מלצר – חברת בית הדין

ב"כ הנציבות: עו"ד ג'פרי ונדל
ב"כ הנאשם: עו"ד מאיר סויסה

ב' באייר התשס"ח
7 במאי 2008

בד. 2008-626
בד"מ 13/08

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה

בפני : ניצה אדן ביוביץ – מ"מ אב בית הדין - יו"ר
גבי נחמה ז"ק - חברה
גבי טליה מלצר - חברה

התובע: עו"ד ג'פרי ונדל

הנאשם:

ב"כ הנאשם: עו"ד מאיר סויסה

נציג המשרד: מר יהודה אהרון

גזר – דין

ההליך

1. בתאריך כ"ה בניסן תשס"ח – 30.4.08 בית הדין הרשיע את הנאשם, שהועסק כמורה בבית ספר אלסייד, בעבירות לפי סעיפים 17(1), (2) ו-(3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג – 1963 (להלן – החוק).

2. זאת, בעטיים של הליכים פליליים, שננקטו נגד הנאשם בבית משפט השלום בבאר שבע (ת"פ 6563/01). על פי כתב האישום המותקן, בתאריך 28.11.01 הנאשם תקף את הקטין ע.א. יליד 1993 תלמיד בית הספר, באמצעות סרט "סקוץ" בכך שהעבירו ושפשו על צווארו של התלמיד, כתוצאה מהשפשוף הופיעו סימנים אדומים על צוואר התלמיד ונגרם לו כאב בצוואר.

בית המשפט הרשיע את הנאשם בעבירה של תקיפה לפי סעיף 379 לחוק העונשין, התשל"ז – 1977.

ביום 2.12.07 בית המשפט החליט לבטל את הרשעתו של הנאשם וקבע כי הנאשם ביצע את המיוחס לו בכתב האישום המתוקן. בית המשפט גזר על הנאשם את העונשים הבאים: 160 שעות של"צ, פיצוי למתלונן בסך 1,000 ₪ ופיקוח של שירות המבחן ל-12 חודשים.

3. בהתנהגותו כמפורט לעיל, הנאשם פגע במשמעת שירות המדינה, הנאשם הפר הוראת חוק ובכך לא קיים את המוטל עליו כעובד מדינה והתנהג באופן שאינו הולם את תפקידו.

4. טיעונים לאמצעי המשמעת

עמדת התביעה

התביעה עותרת לאמצעי המשמעת הבאים:

- א. נזיפה חמורה.
- ב. הפקעת משכורת קובעת אחת, שתנוכה ב-10 תשלומים שווים ורצופים.
- ג. הורדה בדרגת שכר אחת לשנה אחת.

התביעה סבורה שאמצעי המשמעת הללו ראויים ומאוזנים ויש בהם כדי לשרת את תכליתם של אמצעי המשמעת.

כתימוכין, הגישה התביעה פסיקה: בד"מ 16/04, בד"מ 147/04, בד"מ 46/06, בד"מ 52/06 ובד"מ 61/06.

גישת המשרד

נציג המשרד דיבר בשבחו על הנאשם והגיש לבית הדין המלצות חיוביות ביותר של מנהליו. הנאשם התחיל עבודתו במשרד החינוך בשנת 1999.

הנהלת המשרד מבקשת להטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת של: נזיפה חמורה, הפקעת מחצית משכורת קובעת והורדה בדרגה אחת לחצי שנה.

טיעוני ההגנה

הסניגור המלומד ציין שיש לתת משקל משמעותי גם לעמדת משרד החינוך, החולק על התביעה.

אם כי, הסניגוריה סבורה שניתן להסתפק באמצעי משמעת של נזיפה בלבד.

האירוע עצמו כפי שהוסבר על ידי הנאשם היה כעין משחק היתולי, מעשה של שטות רגעי, שעלה לנאשם במחיר יקר מאוד.

מדובר במורה שאוהב את עבודתו החינוכית וגם בתקופת השעייתו (כ-4 שנים) עבד במוסדות שונים בהתנדבות.

מצבו הכלכלי של הנאשם אינו שפיר, הוא מפרנס יחיד, אב ל-3 ילדים ותומך אף באמו.

דבר הנאשם

הנאשם נתן הסבר למקרה המצער. ציין את עברו הפלילי והמשמעותי הנקי לחלוטין. הוא מבקש מבית הדין לאפשר לו להתפתח בעבודתו החינוכית ולהמשיך לתרום בה.

5. החלטת בית הדין

על העבירות

בית הדין בבואו להטיל אמצעי משמעת בוחן ושוקל את השפעת החלטתו על שירות המדינה, בהתחשב בטיב העבירות שבהן הורשע הנאשם, נסיבות העבירה ונסיבות אישיות של הנאשם.

בית דין זה הדגיש בשורה ארוכה של פקי דין את החומרה הרבה של תקיפת תלמידים על ידי מורים ואת הצורך לעקור את התופעה הרווחת במערכת החינוך וזאת באמצעות הטלת אמצעי משמעת חמורים.

(ראה גם עש"מ 10501/02 שאהין נ' נציבות שירות המדינה; עש"מ 3362/02 מדינת ישראל נ' אבו עסבה, פ"ד נו(5) 6; עש"מ 4503/00 אמין נ' מדינת ישראל).

גם בית המשפט שדן בעניינו של הנאשם קבע כלדקמן:

"אין ספק שעל בית המשפט להוקיע אלימות מכל מין וסוג שהוא, קל וחומר אלימות של מורה כלפי תלמיד, יחד עם זאת, המקרה שבפני אכן איננו מן החמורים שבמקרי האלימות. האירוע אירע לפני 6 שנים והנאשם הושהה כאמור לעיל מעבודתו בהוראה. אם תשאר הרשעתו של הנאשם על כנה, לא יוכל הנאשם לחזור ולעבוד כמורה ותהיה בכך, בנסיבות המתוארות לעיל, פגיעה חמורה מאוד בשיקומו.

אני סבורה גם כי בנסיבות של האירוע, כפי שהן מתוארות בכתב האישום, וכן לאור ההליכים המשפטיים המתמשכים בתיק זה, והבעת החרטה של הנאשם, ניתן להעדיף את עניינו האישי של הנאשם על פי האינטרס הציבורי ולבטל את הרשעתו של נאשם זה בדין".

(עמ' 19 לגזר הדין).

על תכלית אמצעי המשמעת

אמצעי המשמעת, המוטלים על בית הדין, מוטלים לצורך השגתה של תכלית ברורה שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור ובמיוחד, כדי להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם.

בכל מקרה ומקרה בית הדין יבחן אם אמצעי המשמעת יש בהם כדי לשרת את התכלית האמורה.

אמצעי המשמעת שיושמו על הנאשם באים להשגת התכלית המניעתית וההרתעתית שלשמה נועד חוק המשמעת, כאמור :

"התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא, כאמור, למנוע פגיעה משמעותית בתפקוד של שירות המדינה, או בתדמית של שירות זה, שכן תדמית ראויה היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות".

(עש"מ 7778/00 פנחס ועקנין נ' נציב שירות המדינה, דינים עליון, כרך נח, 644).

"בדין המשמעת, אמצעי המשמעת אמור לשמש אמצעי מניעה יותר מאשר אמצעי ענישה: התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא, כאמור, למנוע פגיעה משמעותית בתפקוד של שירות המדינה או התדמית של שירות זה, שכן תדמית ראויה היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות".

(עש"מ 5282/98 מדינת ישראל נ' תמר כתב, פ"ד נב(5) 87, 93).

על נסיבות האישיות

בפסק דינו של בית משפט השלום, ישנה התייחסות לתסקיר שירות המבחן, כך נקבע שם :

"הנאשם הופנה לשירות המבחן. שירות המבחן התרשם מהנאשם בעל מערכת ערכים נורמטיבית, עם חשיבה ממוקדת בחינוך ילדים. הנאשם סיפר לשירות המבחן כי הוא מתנגד לשימוש בכח כשיטת חינוך וכי העבירה בוצעה על רקע קושי רגעי לשליטה בכעסיו. עוד מצוין שירות המבחן כי הנאשם ביטא בפני שירות המבחן צער וחרטה על התנהגותו, מבין שלא הייתה זו הדרך להגיב, מודע לאלטרנטיבות לאי אלימות".

(עמ' 17 לגזר הדין).

בית הדין שמע על מצבו הכלכלי של הנאשם, על רצונו העז להמשיך במלאכת ההוראה ואנו סבורים כי, הנאשם הפיק את לקחו לעתיד.

6. סוף דבר

לאחר עיון ודיון בית הדין ולאחר ששקלנו את השיקולים הרלבנטיים, לרבות ממצאיו ופסיקתו של בית המשפט השלום בבאר שבע, נסיבותיו האישיות של הנאשם, הגענו לכלל מסקנה כי, אמצעי המשמעת דלהלן, מספקים והולמים.

בית הדין מטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת הבאים:

א. נזיפה חמורה.

ב. הפקעת מחצית משכורת קובעת אחת, שתנוכה ב-10 תשלומים שווים ורצופים.

זכות ערעור מסורה לצדדים בהתאם לסעיף 43(א) לחוק.

ניתן ביום ב' באייר תשס"ח – 7.5.08, בהעדר הצדדים להם יועבר גזר הדין באחת מדרכי המסירה המקובלות.

(-)	(-)	(-)
טליה מלצר	נחמה ז"ק	ניצה אדן ביוביץ
חברת בית הדין	חברת בית הדין	מ"מ אב בית הדין יו"ר

בד"מ 111/07 – הכאת תלמידה בכתפה

תמצית פסק הדין

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה הרשיע את הנאשם, מורה בבית ספר באיזור הצפון, על פי הודאתו בעבירות משמעת רלוונטיות, בעקבות הליך פלילי שנתקיים בעניינו בבית משפט השלום בעכו, בנוגע לעבירת תקיפה, בכך שבמהלך שנת 2000 תקף תלמידה בכתפה בשתי מכות קלות.

בגזר הדין מובאים ראיות הצדדים וטעוניהם לעניין מידתם של אמצעי המשמעת ולרבות עדותם של עדי אופי על דרכו של הנאשם בשירות הציבורי וכן עמדת הצדדים לגבי מידתם הראויה של אמצעי המשמעת. בגזר הדין מוצגים התכלית של אמצעי המשמעת, דפוס התנהגותו של הנאשם לרבות פסיקת בית המשפט העליון השוללת כל נקיטה באלימות כלפי תלמיד, תכליתם של אמצעי המשמעת והנסיבות האישיות של הנאשם.

בסופו של שיקול החליט בית הדין להטיל על הנאשם אמצעי משמעת של: נזיפה והפקעת מחצית קובעת.

גזר הדין ניתן ביום י' בניסן תשס"ח, 15 באפריל 2008.

ההרכב: עו"ד ורדה קטרון-ברט – יו"ר
גב' חני לידור – חברת בית הדין
מר מחמוד חיג'אזי – חבר בית הדין

ב"כ המדינה: עו"ד גיפרי ונדל
ב"כ הנאשם: עו"ד אלי סבן

י' בניסן התשס"ח
15 באפריל 2008

בדח. 2008-328
בד"מ 111/07

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : עו"ד ורדה קטרון-ברט
גבי חני לידור
מר מחמוד חיג'אזי
- יו"ר
- חברת בין דין
- חבר בית דין

התובע (ת) : עו"ד ג'פרי ונדל

הנאשם (ת) :
ב"כ הנאשם : עו"ד אלי סבן

נציג המשרד : מר יהודה אהרון

גזר - דין

1. ההליך

א. הנאשם, יליד 1963, המועסק כמורה במשרד החינוך בבית ספר "מקיף ערבי – עכו" בעכו, בשירות המדינה משנת 1983, הורשע על פי הודאתו ביום 28.1.08, בעבירות משמעת לפי סעיפים 17 (1), (2) ו-(6) לחוק שירות המדינה (משמעת) התשכ"ג 1963 – (להלן החוק).

ב. כתב התובענה הוגש בעקבות הליך פלילי שהתנהל נגד הנאשם בבית משפט השלום בעכו (תפ. 3735/03) המייחס לו עבירה של תקיפה לפי סעיף 379 לחוק העונשין התשל"ז – 1977. על פי כתב האישום המתוקן, במהלך שנת 2000 או בסמוך לכך תקף הנאשם תלמידה באופן שהכה אותה בכתפה בשתי מכות קלות.

ג. בית משפט השלום נמנע מהרשעתו והטיל עליו 120 שעות של"צ.

2. ראיות למידתם של אמצעי המשמעת

א. עמדת התביעה

לתביעה לא היו ראיות לעניין מידתם של אמצעי המשמעת.

ב. עמדת ההגנה

מטעם ההגנה העידו בפנינו 5 עדים, שתמצית עדותם תובא להלן.

(1) מר דן פתיר

העד, שהינו לשעבר יועצו של ראש הממשלה, מר יצחק רבין ז"ל, במשך 7-8 שנים עסק כמנהל הסברה בארה"ב, ובנוסף לכך, התמסר לקידום יחסי ערבים- יהודים במדינת ישראל, סיפר שהוא מכיר את הנאשם במשך 10 שנים. הנאשם התנדב לעבוד בפעולות של קידום יחסי ערבים – יהודים דרך פעילות בקהילה, עבודה חינוכית וייזום של תרבות חינוכית. הפעילות בנושא היא התנדבות ולמעט 5-6 אנשים שהינם אנשי צוות מקצועי בעבודה בהיקף ארצי של 65 פרויקטים למיניהם, הכל עובדים בהתנדבות, כולל הנאשם. העד מאחל לעצמו, כמי שעוסק בנושא הערבי ישראל שהרבה אנשים כמו הנאשם יעסקו בנושא זה שמטריד את מדינת ישראל ואותו אישית.

(2) ד"ר האני מוסא

שמענו מפי העד, שהינו מפקח ומרכז להוראת העברית בבתי הספר הערביים והינו מפקח מקצועי ישיר של הנאשם ומכיר אותו משנת 1996, שהוא ביקר בשיעור שהנאשם נתן בבית ספר "נור" - בית ספר יסודי בג'ידה והשיעור שלו היה מצויין. הוא מכיר את הנאשם בהכרות מקצועית כאשר, בין השאר, הנאשם מזמין אותו כל הזמן לסיורי עבודה, לקידום תרבות בכפר יאסיף והוא הגיע אך לאירוע אחד מכיוון שהוא עסוק למדי.

(3) מר מואפק ח'ורי

שמענו מפי העד, שהינו סמנכ"ל משרד המדע, התרבות והספורט וממונה על התרבות הערבית, ואינו קרוב משפחה של הנאשם, שהוא מכיר את הנאשם ממערכת החינוך. הנאשם עבד בתפקיד מכובד מאוד לקידום התרבות הערבית ביושבים הערביים וגם היה מורה בבית הספר בכפר יאסיף. הנאשם התחיל לפעול בתחום המוסיקה והקים תזמורת ובית ספר למוסיקה.

כל האירועים שקידם אותם כמרכז תרבות, תרמו תרומה מכובדת מאוד למרות שהתקציב היה מועט. העד מעריך מאוד את הנאשם ואם חס וחלילה היה מקרה מסויים הוא, כמורה, מחנך ואבא – היה מתחשב גם במשפחה, באיש, במעשיו, ביושרה ובתיקו היפה והנקי.

(4) מר מוחמד ח'גוג'

העד מנהל את בית הספר "אורט ע"ש חילמי שפעי בעכו", זה שש שנים, בבית הספר כיתות ז' – י"ב. העד מכיר את הנאשם עוד מהילדות. למד איתו באוניברסיטה, עבד עמו בבית הספר כמורה ולימים הפך להיות מנהל בבית הספר כשהנאשם עובד בחטיבה העליונה. הוא מכיר אישית ומקצועית. הצלחתו, ניתן להגדירה מאה אחוז. מלמד גם כיתות חלשות עם בגרות חלקית ואין תלונות עליו ממורים או תלמידים. במשך שש שנים לא קיבל כל תלונה עליו. הוא מסתדר עם כיתות חלשות מאוד, שתלמידיהם באים ממשפחות קשות יום. קשה ללמד בכיתות האלה והנאשם מסתדר טוב עמם. הוא סובלני עמם למרות שהם יכולים להפריע למורה ולהסיתו ולמושכו לבעיות שונות.

(5) מר איהאב טאהר

העד למד בתיכון 3 שנים, כאשר הנאשם, שהינו מורה מצויין מלמד אותו כל אותה תקופה, הוא מורה מוצלח שנותן שיעור מלא של 45 דקות, מתייחס לכל תלמיד באופן אישי ובצורה מצויינת. הוא לימד אותו בבית הספר בעכו משנת 2003-2005.

3. טיעונים למידתם של אמצעי המשמעת

הצדדים הביאו בפנינו את טיעוניהם לעניין מידתם הראויה של אמצעי המשמעת.

א. עמדת התביעה

(1) התובע המלומד מבקש להטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת הבאים :

(א) נזיפה חמורה ;

(ב) הפקעת משכורת קובעת אחת מחולקת ל- 10 תשלומים שווים ורצופים ;

(ג) הורדה בדרגה אחת לשנה מיום גזר הדין.

(2) התובע מסביר כי הוא לא בא לבקש את פיטוריו של הנאשם מהעבודה, אלא אמצעי משמעת ראויים עבור המעשה שעשה – נתינת שתי מכות קלות בכתפה של התלמידה. האירוע אומנם קרה בשנת 2000, אך התיק הפלילי נסגר בשנת 2007.

(3) התובע מסתמך על מספר פסקי דין, שבכולם היתה הרשעה פלילי. ביניהם **בד"מ 3/03** – שם מדובר בהכאת תלמיד בעורף והעונש שהוטל היה נזיפה חמורה, הורדה בדרגה לשנה, הפקעת מחצית שכר והעברה לבית ספר אחר לשנה, **בד"מ 46/05** – מדובר באחיזה בחוזקה של תלמיד אחד ודחיפה של תלמיד אחר והעונש גם כן היה נזיפה חמורה, הורדה בדרגה לשנה והפקעת מחצית משכורת, **בד"מ 57/05** – שם מדובר באחיזה בחולצה ומשיכה, שגרמה לשריטות בגב היד. הנאשם קיבל נזיפה חמורה והורדה בדרגה לשנה.

ב. גישת המשרד

נציג המשרד, הרבה לדבר על הרקע של הנאשם שעובד במשרד החינוך משנת 1982 ויש לו 4 תיקים. נציג המשרד פתח יריעה ארוכה בו הוא מפרט באמצעות מסמכים שהוגשו לנו את היחס של הנאשם עם הממונים עליו בזמן עבודתו. הוא מצטרף לעמדת התביעה ומבקש להשית על הנאשם אמצעי משמעת של נזיפה חמורה, הפקעת משכורת אחת והורדה בדרגה לשנה.

ג. טיעוני ההגנה

(1) הסנגור המלומד, מתייחס בראשית דבריו לדברי נציג המשרד, מר אהרון אודות הרקע של הנאשם, שלדעתו, לא מציג את האמת העובדתית. לטענתו, הוצגו בפנינו מסמכים שלצידם מסמכים אחרים שמוכיחים שמה שכתוב בראשונים אינו נכון, והם לא הוצגו בפנינו. הסנגור מתייחס לכל המסמכים שהגיש נציג המשרד שהיו לב לבו של תיק בית משפט השלום בעכו שהחל כפצצה מתקתקת והסתיים בלא כלום.

(2) הסנגור טוען כי אין מקום לנקיטת אמצעי משמעת כה חמורים כגון אלה שביקש התובע המלומד ומתייחס לשלושה גזרי דין אותם הגיש התובע ואומר כי **בבד"מ 3/03** – שם הוטלו נזיפה חמורה, הורדה בדרגה והפקעת מחצית משכורת בהסדר טיעון – דובר **בעבירה שנייה** של אותו נאשם. **בבד"מ 46/05** בו העונש דומה לבד"מ 3/03, דובר **בשני מקרים** של אלימות כלפי שני

תלמידים ולא במקרה של אלימות קלה כמו במקרה שלפנינו. **בבד"מ 57/07** מקרה בו הואשם הנאשם בבית משפט השלום בעבירות פליליות חמורות שהסבו נזק לקורבן, נענש הנאשם בנזיפה חמורה והורדה בדרגה. זה ללא כל ספק מקרה חמור מזה שלנו.

3) הסנגור מבקש כי נסתפק בעונש של התראה בלבד, שהיא הרף הנמוך ביותר של אמצעי המשמעת. הנאשם סובל זה שש שנים וחיי התהפכו בצורה מוחלטת.

ד. דבר הנאשם

הנאשם, גולל בפנינו יריעה שלמה מחייו בין השנים 1997 עד סוף שנת 2007, בו הוגשה תובענה זו. לא נחזור על מסכת חייו הקשים בבתי הספר בהם עבד ועל מאבקו לטיהור שמו. חייו כמעט נהרסו, גם בריאותית וגם נפשית ולמען המשך חייו עם ילדיו, אשתו ומשפחתו הסכים לפשרה ולהודאה בבית משפט השלום בעכו שכאילו, נתן שתי מכות קלות על כתפה של ילדה, כדי לחסוך את העינוי והסבל שלו.

4. החלטת בית הדין

לאחר שבאו בפנינו טיעוני הצדדים, לעניין מידתם של אמצעי המשמעת, כל צד לפי גישתו, נשקלו על ידינו, השיקולים כלהלן לקראת קבלת החלטתנו לגבי התגובה המשמעתית הראויה.

א. על תכלית אמצעי המשמעת

1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין, אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כדי להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה.

2) בפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונאל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".

(בג"צ 669/86 רובין נגד ברגר ואחרים, פ"ד מא(1) 749, 840).

(3) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד מדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא בעל אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי. (ולענין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7).

ולכן:

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמיןנים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עמה קלון".
(עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי).

בפסק דין אחר הבליט כב' השופט זמיר את תכליתם של אמצעי המשמעת באומרו:

"מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה".
(עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל).

(4) בתקופה האחרונה, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש) ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי:

"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, השירות נועד להליך המשמעת למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבואו להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה. כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות.

בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעותי".

(5) על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בית המשפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.03 :

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על-מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד".

(6) ואולם תפקיד המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל. לאחרונה ריכך בית המשפט העליון את גישתו האמורה, וקבע כי תכלית זו צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/03 בעניין נחום זקן פסק :
"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו."

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית המשפט העליון על גישתו האמורה :
"עם זאת, אל מול, ולצד שיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם). החזקה בדבר הצורך בענישה מחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין."

(עש"מ 10566/02, מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, ניתן בתאריך 23.3.03, וכן ראה את עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן בתאריך 10.9.03, ואת עש"מ 1543/03 בעניין דמאן פאלח שניתן ביום 18.11.03 ועש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן ב- 16.2.04).

ב. לדפוס התנהגותו של הנאשם

(1) הנאשם, אדם נורמטיבי, הורשע על ידינו בעבירות משמעת לפי סעיפים 17 (1), (2) ו- (6) לחוק כמצויין ברישא של גזר הדין. הנאשם נקט מידה קלה של אלימות כלפי תלמידה אחת כאשר הכה אותה בכתפה בשתי מכות קלות. הגם שמידת האלימות היתה ברף נמוך, היו במעשיו יסודות של תקיפה (עניין בסעיף 375 לחוק העונשין התשל"ז-1977 – להלן דרכי התקיפה האפשריות).

(2) יוער כי, נקיטה באלימות כדי להשליט משמעת וגם לכל תכלית אחרת, כמו השגת יסוד ההרתעה כלפי אותם התלמידים ואחרים, היא דרך פסולה אשר אין להשלים עמה, אשר זכתה לביקורתם של בתי המשפט כפי שיפורט להלן:

בע"פ 4405/94 מ.י. נ' אלגני פד"י מח' (5) 191 אומר כבוד השופט ברק בעמ' 192:

"גופו של התלמיד ונפשו אינם הפקר. כבודו כאדם נפגע אם מוריו מפעילים כלפיו אלימות פיזית."

כמו כן, בע"פ 4596/98 באקו נ' מדינת ישראל פסקה כבוד השופט בייניש:

"הפעלת ענישה הגורמת לכאב והשפלה אינה תורמת לאישיותו של הילד ולחינוכו, אלא פוגעת בזכויותיו כאדם... היא מרחיקה אותו משאיפתנו לחברה נקייה מאלימות".

גם בעש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר פ"ד נב(1) עמודים 650-678 נאמר על ידי כבוד השופט זמיר:

"המורה מוצב בעמדה של חינוך כלפי התלמידים. היא מקנה לו מעמד וסמכות בעיני התלמידים, אך היא גם מטילה עליו אחריות מיוחדת כלפי התלמידים. הציבור מפקיד את התלמידים בידי המורה, סומך עליו שיעשה כל שביכולתו, כדי לקדם אותם. זהו תפקיד שיש בו נאמנות. כל עובד ציבור נאמן הציבור... ומורה כלפי התלמידים, על אחת כמה וכמה".

ופסק דין נוסף שדן בתפקידו של מורה, עש"מ 4503/00 חביב אמין נ' מדינת ישראל:

"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים (ראו עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' "

בן אשר, פ"ד נב(678, 650 (1)). השימוש בכח הזרוע נגד תלמיד הוא מעשה חמור לעובד הוראה שאינו הולם את הנורמות הראויות. ענישה גופנית של הילד פוגעת בגופו, ברגשותיו, בכבודו ובהתפתחותו התקינה, ויש בה כדי לערער את אמון הציבור המפקיד את התלמידים בידי המורה".

5. סוף דבר

א. לאחר שבית הדין שקל את טיעוני הצדדים כפי שנטענו בפנינו ואת מיקבץ השיקולים שפרסנו לעיל, הוא הגיע לידי מסקנה, כי לא ניתן בנסיבות מקרה זה להסתפק באמצעי משמעת של התראה, כעתירת ההגנה, כיון שבוצעה תקיפת תלמידה, אך גם לא באמצעי המשמעת אליהם עתרה התביעה שכן, פסקי הדין שהוגשו על ידה חמורים יותר מהמקרה שלנו.

ב. בסופו של עיון סברנו כי האיזון הראוי בין מעשה הנאשם, התכלית של אמצעי המשמעת ובין הנסיבות האישיות לרבות תרומתו לקיום יחסי ערבים יהודים מצדיקים את הטלתם של אמצעי המשמעת הבאים:

(1) נזיפה – כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין המופנה במישרין לנאשם כי נפל פסול במעשיו כאמור.

(2) הפקעת מחצית משכורת קובעת – שתנוכה מהנאשם ב- 10 תשלומים שווים ורצופים.

ג. בית הדין לא מצא כי קיימת הצדקה להורדתו בדרגה של הנאשם, כעתירת התביעה, לנוכח תוצאות ההליך, נסיבותיו האישיות ובמיוחד תרומתו לקהילה.

גזר הדין ניתן ביום י' בניסן התשס"ח, 15 באפריל 2008 שלא בנוכחות הצדדים, להם הוא יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור על פסק הדין לביהמ"ש העליון מסורה לצדדים לפי הוראותיו של סעיף 43(א) לחוק, תוך 30 יום מהמועד שגזר הדין יגיע לידיהם.

(-)	(-)	(-)
מר מחמוד חיגי'אזי	הגב' חני לידור	עו"ד ורדה קטרון - ברט
חבר בית הדין	חברת בית דין	יו"ר

בד"מ 115/06 – אכיפת משמעת באמצעות קשירת תלמידים בסרט סלולויפ

תמצית פסק הדין

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בירושלים הרשיע את הנאשמת, שהועסקה כמורה לחשבון בבית ספר בירושלים, לפי דרגה BA, בעבירות משמעת שונות, בגין שני אירועים בהם קשרה אל כסאו תלמיד, שהפריע למהלך השיעור, באמצעות סלולויפ, כאשר באירוע השני קשרה תלמידים נוספים בסלולויפ לכיסאם.

בגזר הדין מובאים ראיות וטיעוני הצדדים למידתם של אמצעי המשמעת.

התביעה: ביקשה כי יושתו על הנאשמת אמצעי משמעת של: נזיפה חמורה; הפקעת משכורת קובעת והורדה בדרגת שכר אחת לפרק זמן של שנה.

המשרד: סבר כי ניתן בנסיבות העניין להסתפק באמצעי משמעת של נזיפה והפקעת מחצית משכורת קובעת.

ההגנה: סברה כי עמדת התביעה והמשרד אינם מידתיים, בהתחשב בנסיבות העבירה, משכו של ההליך והנזק שנגרם בעטיו לנאשמת, וניתן להסתפק בהטלתה של נזיפה בלבד, בהתחשב אף בתרומתה של הנאשמת לשירות הציבורי.

הנאשמת: מסרה כי, עוד בטרם מתן הכרעת הדין, נחרץ דינה לשבט ולתחושת השפלה בשל הליכי ההשעיה.

לאחר בחינת השיקולים הרלבנטיים, דפוס התנהגותה של הנאשמת, נסיבותיה האישיות, סטנדרט ההתנהגות שנדרש מאיש חינוך ותכלית אמצעי המשמעת, הגיע בית הדין לכלל מסקנה כי יש להשית על הנאשמת את אמצעי המשמעת של: נזיפה חמורה והקפאת דרגה לפרק זמן של חצי שנה מיום גזר הדין.

ניתן ביום כ"ב באלול התשס"ח – 22.9.2008.

הרכב: יוסף תלרז, אבה"ד – יו"ר
גב' עליזה ויצרביץ – חברת בית הדין
גב' סנדי גולדברג – חברת בית הדין

ב"כ הנציבות: עו"ד ג'פרי ונדל
ב"כ הנאשם: עו"ד ראובן בר חיים

כ"ג באלול התשס"ח
23 בספטמבר 2008

בד. 2008-1120
בד"מ 115/06

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה

בפני : יוסף תלרז – אב בית הדין
גב' עליזה ויצרביץ
גב' סנדי גולדברג
- יו"ר
- חברת בית הדין
- חברת בית הדין

התובע: עו"ד ג'פרי ונדל

הנאשמת:

ב"כ הנאשם: עו"ד ראובן בר חיים

נציג המשרד: מר אהרון יהודה

גזר – דין

התובענה וההליך

1. נגד הנאשמת ילידת שנת 1962, שהועסקה – במועדים הרלבנטיים לתובענה – כמורה לחשבון בבית הספר "דוד סטון" בירושלים, לפי דרגה BA, הוגש בתאריך 30.10.06, הוגש כתב התובענה בו יוחסו לנאשמת עבירות לפי סעיפים 17(1), 17(2) ו-17(3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג – 1963 (להלן – "החוק"), וסעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה.

2. הנאשמת הואשמה על ידינו בעבירות כאמור בכך :

א. שבחודש נובמבר 2005 או בסמוך לכך, במועד שאינו ידוע במדויק לתביעה, לימדה הנאשמת את כיתתו של התלמיד ג.פ. (יליד 1997). במהלך השיעור קם ג.פ. ממקומו מספר פעמים וביקש לצאת לשירותים. הנאשמת הורתה לג.פ. בכל פעם לשבת.

באחד המקרים בהם ביקש ג.פ. לצאת לשירותים, הורתה לו הנאשמת לשבת על כיסאו, לקחה נייר סרט דביק (להלן – "סלוטייפ") עבה שהיה מונח על שולחן מורה, וליפפה אותו בחוזקה מסביב לג.פ. ולכיסא מספר פעמים, כך שלא היה יכול לזוז.

ב. ג.פ. אמר לנאשמת שהסלוטייפ לוחץ לו, וביקש ממנה לשחרר אותו, אך היא התעלמה מדבריו. ג.פ. המבוהל ניסה להשתחרר בכוחות עצמו מהקשירה, אך הדבר לא עלה בידו. (להלן – אירוע קשירה ראשון).

ג. בשלב זה ביקשו תלמידים נוספים מהנאשמת לשחרר את ג.פ., אך היא סירבה. בסופו של דבר א.ק., חברו של ג.פ., גזר את הסלוטייפ במספריו ושחרר את ג.פ. מהקשירה.

ד. ובמקרה אחר, בו ביקש ג.פ. שוב לצאת לשירותים מספר פעמים, הורתה לו שוב הנאשמת לשבת בכיסאו, וליפפה סלוטייפ סביבו וסביב הכיסא. כשהחלה הנאשמת לקשור את ג.פ., הוא ביקש ממנה: "די. אני לא רוצה". אך הנאשמת התעלמה מדבריו.

בשלב זה, צעקו כמה מילדי הכיתה "תקשרי אותי! תקשרי אותי!", והנאשמת עברה וקשרה את מרבית ילדי הכיתה בסלוטייפ לכיסאם בצורה רופפת, והפסיקה לקשור אותם רק לאחר שהסלוטייפ נגמר. (להלן – אירוע קשירה שני).

3. תגובת הנאשמת לכתב התובענה

א. הנאשמת כפרה בפנינו בעובדותיו ובעבירותיו של כתב התובענה, ע"פ גרסתה קשירת התלמיד בסלוטייפ לכסא נעשתה ע"י תלמיד אחר של הכיתה שפרטיו אינם זכורים להגנה. כל האירוע במהלכו בוצעה הקשירה נעשה בבדיחות הדעת כחלק ממשחק כיתתי, "כאילו שעשוע ורצון לתשומת לב."

תמצית הכרעת הדין

4. לנוכח כפירתה של הנאשמת בעבירותיה של התובענה, התנהל בפני בית הדין משפט הוכחות. ביה"ד לאחר דיון במסגרת הנורמטיבית שתוחמת את פני מעשיה של הנאשמת, ועיונו בסיכומי הצדדים, לאחר ניתוח והערכת הראיות הגיע לממצאים ומסקנות אלה:

א. בית הדין דחה טענת סף של זוטי דברים כמשמעה בסעיף 34 (יז) לחוק העונשין ולא מצא הצדקה להסרתה של התווית המשמעותיות מפני מעשיה של הנאשמת בפוסקו: -

"הצמדתו של ילד קטין כאמור באמצעות סלוטייפ לכיסא, למניעת תנועתו המפריעה בכיתה, לנוכח מטריית ההגנה שהדין מעניק לגופו ולכבודו של תלמיד, כמפורט במסגרת הנורמטיבית גם אם היינו מקבלים את גרסת הנאשמת, כי בקשתה הקשורה כאמור באה מטעמו של ג.פ., לא היה בכך, כדי להיכנס לגדרו של הפטור."

ב. אירוע קשירה ראשון

ביה"ד לאחר ניתוח והערכת העדויות ומידת האמון שהעניק להן, לרבות היסוד הנפשי הנדרש להרשעה בעבירות משמעת, הגיע לכלל מסקנה כי קיימת הצדקה להרשיע את הנאשמת באירוע קשירתו של ג.פ. עם סלוטייפ לכיסא, גם אם לא חש השפלה בגין האירוע, וקבענו כי דרך זו לאכיפת משמעת אינה כדין, והחלטנו להרשיע את הנאשמת בעבירות לפי סעיפים 17(1), (2) ו- (3) לחוק.

ג. אירוע קשירה שני

(1) אירוע קשירה זה נסב על כך, שהנאשמת שוב השתמשה בסלוטייפ, על מנת שהילד ג.פ. ישבה בכיסאו, והפעם ליפפה את נייר הדבק סביבו וסביב כיסאו. בנוסף, אף קשרה תלמידים נוספים בסלוטייפ לכיסאם, אם כי בצורה רופפת, והפסיקה לקשור אותם רק לאחר שהסלוטייפ נגמר.

(2) ניתוח הראיות כפי שבא בפנינו לגבי אירוע זה, לרבות סוגיית קבילותה ומשקלה של הודיית הנאשמת והעדר של דבר מה נוסף, הובילנו להחלטה לזכות את הנאשמת מאירוע הקשירה הנוסף, ומעבירותיו והכל כמפורט בהכרעת הדין, שניתנה ביום כ"ד בתמוז התשס"ח – 28.7.08.

5. טיעונים למידתם של אמצעי המשמעת

ביום כ"א באלול התשס"ח – 21.9.08 באו בפני בית הדין טיעוני הצדדים לעניין מידתם של אמצעי המשמעת.

א. עמדת התביעה

- (1) התובע המלומד סבור כי קיימת הצדקה לנוכח הכרעת דינו להטיל על הנאשמת אמצעי משמעת אלה :
 - (א) נזיפה חמורה.
 - (ב) הפקעת משכורת קובעת שתנוכה ב-10 תשלומים שווים ורצופים.
 - (ג) הורדה בדרגה אחת (דרגת שכר) לפרק זמן של שנה.

(2) כתימוכין לגישתו של התובע למידתם של אמצעי המשמעת, הגישה התביעה לידנו שורה של פסקי דין (בד"מ 46/05, בד"מ 145/03 ובד"מ 117/02) שבהם הוטלו אמצעי משמעת דומים, ואף חמורים יותר מאלה שלהם עתרה התביעה, הגם שבחלקם הארי נתקיים תחילה הליך פלילי, ורוב מעשי האלימות שננקטו, נגד אותם התלמידים היו חמורים יותר מפני מעשיה של הנאשמת, שבהם הורשעה, כאשר אמצעי המשמעת המבוקשים משרתים את תכליתם של דיני המשמעת.

ב. גישת המשרד

- (1) שמענו מנציג המשרד כי הנאשמת שובצה בבי"ס "משואה" בקרית יובל כמורה לחשבון, שבו לא פגעה באף תלמיד, ועובדת בקבוצות קטנות, וכי כשירותה הפדגוגית נמצאת תחת ביקורת.
- (2) גישת המשרד הינה שניתן בנסיבות העניין להסתפק באמצעי משמעת של, נזיפה והפקעת מחצית משכורת קובעת.

ג. טיעוני ההגנה

- (1) הסניגור המלומד סבור, כי עמדת התביעה והמשרד אינם מידתיים, בהתחשב בנסיבות העבירה, משכו של ההליך והנזק שנגרם בעטיו לנאשמת, וניתן להסתפק בהטלתה של נזיפה בלבד, בהתחשב בתרומתה של הנאשמת למערכת כעולה ממכתב ההורים נ/1, שהוגש במהלך שמיעת הראיות, כאשר בפסקי הדין שהגישה התביעה נדונו אירועים חמורים בהרבה יותר מפני מעשיה של הנאשמת, וכי אין כל הצדקה להוריד את הנאשמת בדרגה או להפקיע שכרה גם אם במעשיה שהיה כרוך יסוד מסויים של השפלה שנתקיימה לאותו תלמיד, ואולם הנאשמת לא גרמה לכל נזק לאותו קטין,

או פגעה באינטרס שלטוני אחר ועוד שמענו כי ההגנה סבורה כי במעשיה של הנאשמת כלפי אותו קטין, הביאו להתקדמותו כתלמיד.

ד. דבר הנאשמת

(1) שמענו מפי הנאשמת כי עוד בטרם מתן הכרעת דינו, נחרץ דינה לשבט ולתחושת השפלה אישית, של הליכי השעיה, והעברה מבי"ס ונקפו ימים רבים עד אשר שובצה מחדש.

(2) הנאשמת אינה נשואה ומפרנסת את עצמה.

החלטת בית הדין

6. בית הדין עיין בממצאים ובמסקנות, שבהכרעת הדין, שתמציתן הובאו לעיל, ובטיעוני הצדדים למידתם של אמצעי המשמעת, כפי שבאו בפנינו, לצורך קבלת החלטתנו לגבי מידתם הראויה לגישתנו של אמצעי המשמעת, נשקלו על ידנו שיקולים אלה:

א. לדפוס התנהגותה של הנאשמת

(1) לפני פרק זמן המתקרב לשלוש שנים, באירוע שהתרחש בכיתה, איבדה הנאשמת את שלוות רוחה כלפי תלמיד שהפריע למהלך השיעור ואשר לתכונותיו האישיות היחודיות היתה מודעת, וביקשה במהלכו של שיעור לאכוף משמעת כלפי אותו תלמיד על ידי שימוש מסויים בכוח על הצמדתו לכיסא באמצעות סלוטייפ. וזו לא הייתה דרך ראויה לאכיפת המשמעת כלפי אותו תלמיד – כפי שקבענו ופרטנו בהכרעת הדין, לגבי אירוע קשירתו של ג.פ. באמצעות שימוש בסלוטייפ.

(2) בית הדין אינו סבור, שהנאשמת נקטה באלימות לשמה, אלא איבדה את מידת האיפוק שנדרשת ממורה אשר אינו רשאי גם ברגע מצוקה וריגוש לאבד את שלוות רוחו כלפי תלמיד מפריע, למהלכו של שיעור.

(3) בהכרעת הדין עמדנו במסגרת ניתוח יסודות העבירה על פסיקתו הנרחבת ביהמ"ש העליון, השולל כל נקיטה של שימוש בכח לאכיפת משמעת, ולא נחזור על כך, ואולם ראוי לדגש מיוחד אותו מסר נורמטיבי שבית המשפט העליון העביר בעש"מ בעניין 10006/04 בעניין וואיל חיג'אזי, בית המשפט העליון חזר על מדיניות התגובה הראויה כלפי מעשי אלימות כלשהם של מורים: "אכן, כוחו של המחנך אינו בכוח הזרוע, אלא בתבונתו, באישיותו

ומיומנותו המקצועית", וכך נאמר בעש"מ 1682/02 אל ווהב נגד מדינת ישראל (לא פורסם):

"המורים הם המגלמים את דמות המחנך, בידיהם הופקדו שלומם וחינוכם בכל הנוגע לדרכי ההתנהגות של תלמידיהם, ועליהם לתרום לבנות דפוסים חברתיים ראויים ביחסים שבין אדם לחברו. לא אחת מוטל על מורה להתמודד על מצבים קשים, ואף עם פריקת עול משמעת מצד תלמידים, שעה שכללי סדר ומשמעת חלים עליהם. ובמיומנותו המקצועית, בעזרתם של אלה עליו להתמודד עם הקשיים. אסור לו לנצל את מעמדו וסמכותו לפגיעה בתלמידיו ואין הוא רשאי למלא תפקידו בשיטות אלימות פוגעניות. אל לו להגיע לתגובה אלימה לא בשיטה ואף לא בעת איבוד עשתונות. חינוך באלימות מצמיח אלימות נוספת ומסכל את שאיפתנו לקיום חברה המכבדת את זכויות האדם ואת כבודו ואת שלום גופו."

(ניתן ביום 13.2.05, ראה עמ' 4-3 לפסק הדין) כאשר בחוק חוק זכויות התלמיד" שנכנס לתוקף ב- 4.12.2000, באה לידי ביטוי תפיסת המחוקק האוסרת שימוש באלימות מסוג כלשהו כאמצעי חינוכי, זאת ברוח זכויות האדם וכבודו.

(4) יהיו הנסיבות של נקיטת אמצעי האלימות או שימוש בכח מסוים לאכיפת משמעת אשר יהיו, המורה חייב לנקוט במידה של איפוק עצמי, גם אם הדבר אינו קל ולעיתים מכביד עד מאוד. גישה זו יסודה בסטנדרט התנהגות גבוה הנדרש מעובד הוראה, במיוחד במהלך מילוי תפקידו, וביהמ"ש העליון עמד על כך בשורה של פסקי דין:

"בתחום המגזר הציבורי ישנן מערכות תפקידים בהן נדרש מעובד הציבור לשמש דוגמא אישית מיוחדת, ולעמוד בנורמות התנהגות ברף גבוה במיוחד. תפקידי הוראה וחינוך נמנים על אותם תפקידים, על שום היותם של אנשי חינוך מציבי נורמות ההתנהגות לדור הצעיר, ומעצבי אישיותם של בני הנוער לא רק כבעל ידע ודעת, אלא, בראש וראשונה, כבעלי רמה אתית-מוסרית גבוהה, כמי שבעתיד יהוו התשתית האנושית עליה תיבנה החברה הישראלית, על ערכיה המוסריים והתרבותיים."

(עש"מ 10970/05 בעניין היפא חורשיד ניתן ב- 9.10.07).

(5) בהכרעת הדין עמדנו בהרחבה על יסודות עבירות המשמעת שבהן הואשמה והורשעה הנאשמת, ולא נחזור עליהן בגזר הדין.

א. על תכלית אמצעי המשמעת

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כדי להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה. בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים גם במסגרתו של הסדר טיעון, יש בהם כדי לשרת את התכלית האמורה.

ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".

(בג"צ 669/86 רובין נגד ברגר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

(2) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד המדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא על אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי. (ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7).

ולכן:

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמינים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עימה קלון".

(עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי).

(3) בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש) ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי:

"שמירה על תדמית ראווה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, השירות נועד להליך המשמעותי למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבוא להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה, כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעותי".

(4) על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.03 :

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על-מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד".

בית המשפט העליון בעש"מ 5626/05 בענין רחל אוחנה הבליט את ליבת תפקידם של אמצעי המשמעת:

"עיקר תכליתו של דין המשמעת הינו להגן על תפקודו התקין של השירות הציבורי ולשמור על תדמיתו בעיני הציבור (עש"מ 7113/02 מדינת ישראל נגד שחר לוי, פד"י נז(3) 817; עש"מ 1928/00 מדינת ישראל נגד עמוס ברוכין, פד"י נד(3) 694, 703; עש"מ 8160/04 מדינת ישראל נגד בן סימון, דינים עליון ע"א, 733), שתי תכליות אלה קשורות קשר אמיץ ביניהן, שהרי השמירה על אמון הציבור בשירות הציבורי מותנית, בין היתר, בתפקוד התקין וההוגן של עובדיו, וסטייה מנורמות מחייבות של ביצוע תקין של התפקיד סופה שתביא לפגיעה ברמתו של השירות הציבורי ולפגיעה ביחסו של הציבור לשירות זה." (שם בעמ' 4).

ובנוסף נפסק לגבי עובדי הוראה :

"תפקידו של הדין המשמעותי הוא לא רק להעניש את העובד שסרח, אלא גם לשמש מסר לציבור עובדי המדינה כולו בדבר נורמות ההתנהגות המתחייבות ממשרתי הציבור וחובות האתיקה החלות עליהם בביצוע תפקידם. חובות אלה חלות על כלל עובדי המדינה. אולם ישנם תפקידים שבהם להפרת הנורמה המשמעותית נודע מישנה חומרה בשל המעמד המיוחד של בעל התפקיד בשירות המדינה. כזה הוא תפקיד המורה והמחנך, המופקד מטעם המדינה על חינוך הדור הצעיר. עובד ההוראה אינו עובד מדינה מן השורה. הוא דמות שהתנהגותה ורמתה המוסרית משמשת אמת מידה ודוגמא לציבור התלמידים המתחנכים לאורה."

(עש"מ 8622/05 נעאמנה עאדל עלי נגד מדינת ישראל, ניתן בתאריך 25.12.06).

ולפני זמן קצר נפסק לעניינה של אותה תכלית :

"כידוע, עיקר תכליתו של הדין המשמעותי של עובדי המדינה הינה הגנה על דמותו ותפקודו של השירות הציבורי ושמירה על אמון הציבור בו ובעובדיו. תכלית זו מושגת בין היתר באמצעות קביעתן של נורמות ההתנהגות הראויות לעובדים בשירות הציבורי ובאמצעות ענישתם של עובדים שסטו מנורמות אלו, וזאת תוך יצירת הרתעה אפקטיבית מפני ביצוע מעשים שיש בהם סטייה כאמור ותוך העברת מסר ברור לציבור באשר לסטנדרטים שבהם מחויב השירות הציבורי :

"מטרת דין המשמעות אינה מכוונת להענשת העובד ; היא נועדה להגן על השירות הציבורי מבחינת רמת תיפקודו ומהיבט השמירה על דמותו ותדמיתו בעיני הציבור. תכליות אלו מושגות באמצעים שונים, וביניהם – הרחקת עובדים שתיפקודם פוגע בשירות הציבורי ; הרתעת שאר עובדי השירות הציבורי מפני התנהגות החורגת מהנורמות הראויות ; והעברת מסר כללי לציבור הרחב בדבר הקפדתה של מערכת אכיפת החוק ודיני המשמעות על יושרתו של השירות הציבורי ורמת תיפקודו" (עש"מ 3666/06 אסדי נ' נציבות שירות המדינה, פסקה 12 (טרם פורסם, 7.11.2007). כן ראו: עש"מ 356/96 פלוני נ' נציבות שירות המדינה, פסקה 5 (לא פורסם, 4.3.1996) ; עש"מ 8273/05 שרעבי נ' מדינת ישראל, פסקה 8 (לא פורסם, 28.1.2007) ; עש"מ 5917/07 גרה נ' נציבות שירות המדינה, פסקה 12 (טרם פורסם, 19.8.2007) וההפניות שם).

(עש"מ 9433/07 מדינת ישראל נגד מרינה אבשלומוב, ניתן בתאריך 21.5.2008, על ידי כבוד השופטת עדנה ארבל).

ואולם תפקידם המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל. בית המשפט העליון ריכך את גישתו האמורה, וקבע כי תכלית זו צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/03 בעניין נחום זקן פסק: **"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עודי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו."**

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית המשפט העליון על גישתו האמורה: **"עם זאת, אל מול, ולצד שיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם). החזקה בדבר הצורך בענישה מחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין."**

(ראה: עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, ניתן בתאריך 23.3.03; עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן בתאריך 10.9.03; עש"מ 1934/03 בעניין דמאן פולח שניתן ב-18.11.03; עש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן בתאריך 16.4.04; עש"מ 10006/04 בעניין ואיל חגאזי שניתן בתאריך 15.3.05, ועש"מ 3446/05, בעניין נאיל דראושה שניתן בתאריך 28.6.05).

בעש"מ 4193/06 משה חי כהן נפסק: **"עם זאת, כבכל הליך ענישה, פלילי או משמעתי, נדרשת מידתיות ראויה והתחשבות מאוזנת לא רק באופי העבירה שבוצעה וחומרתה, אלא גם בנסיבותיו האישיות של הנאשם ובמכלול היסודות הפועלים לקולא בעניינו."**

(ניתן בתאריך 9.10.06, ראה גם את אשר נפסק בנדון בעש"מ 7653/05 בעניין ירדנה שרתוק שניתן 29.1.07).

(5) ולגבי תורת האיזונים שבין הנסיבות האישיות בדין המשמעותי לעומת ההליך הפלילי ומשקלם היחסי של אלה, לנוכח תכליתו של הדין המשמעותי, נפסק על ידי בית המשפט העליון:

”אולם, גם אם משקל נסיבותיו האישיות של הנאשם פחות בדין המשמעותי בהשוואה להליך הפלילי, אין להתעלם מהן כליל. מן הדין כי יתקיים יחס מאוזן, מידתי וראוי בין חומרת עבירת המשמעות שנעברה לבין נסיבותיו האישיות של המערער, ולבין חומרת אמצעי המשמעות הראויים על רקע תכליות הדין המשמעותי. מידת חומרתם של אמצעי המשמעות הננקטים כנגד עובד ציבור שהורשע, חייבת לעמוד על מידה שאינה עולה על הנדרש לצורך הגשמת תכליותיו הציבוריות של הדין המשמעותי (ער”מ 8372/05 גבריאילוב נ’ עירית ת”א, פסקה 6; פרשת ברוכין, בעמ’ 694; עש”מ 5271/03 סדיקוב נ’ מדינת ישראל [פדאור (לא פורסם) (5) 728], עמ’ 2; ועש”מ 7641/98 נוימן נ’ מדינת ישראל [פדאור (לא פורסם) 99 (8) 192], עמ’ 4).”

(עש”מ 11976/05 חליל רוחי נ’ מדינת ישראל, ניתן בתאריך 11.4.07, שם בפסקה 23).

(6) מובן הוא, כי בכל מקרה ומקרה על בית הדין לבחון ולשקול, האם יש באמצעי המשמעות המוטלים על ידי בית הדין, כדי להגשים את תכליתם של דיני המשמעות, תוך איזונים עם הנסיבות האישיות. ולגבי תורת המידתיות נפסק לפני כשנה בעש”מ 5917/07 נביל גרה נגד נציבות שירות המדינה, שינתן ביום 19.8.07:-

”מידתיות אמצעי המשמעות הננקטים נגזרת מנסיבותיו המיוחדות של המקרה, מעוצמת חומרתה של העבירה, וממשקל הנסיבות האישיות לנאשם. בשיקלול הערכים הרלבנטיים, יש להגיע לנקודת איזון עונשית ראויה אשר תשלב בין האינטרס הציבורי ביישום ראוי של נורמות המשמעות בשירות הציבורי בד בבד עם דאגה לגורלו של הפרט באופן שהענישה תהיה מידתית ותהיה תואמת את מכלול האינטרסים הראויים לאיזון.”

(ראה את אשר נפסק בנדון בעש”מ 227/07 בעניין יוסף אסדו).

ולגבי אותו איזון נפסק לפני זמן קצר: -

כידוע, התכלית העומדת בבסיס השתתם של אמצעי המשמעת על עובדי השירות הציבורי אשר הורשעו היא כפולה: מניעת פגיעה בתפקודו של השירות הציבורי, בתדמיתו ובאמון הציבור בו מחד גיסא, והרתעת עובדים אחרים לבל יכשלו במעשים דומים מאידך גיסא (עש"מ 5917/07 גרה נ' נציבות שירות המדינה (טרם פורסם, 19.8.2007) וההפניות שם). בבואו לגזור דינו של נאשם, על בית הדין לבחון תכליות אלו נוכח חומרת העבירה שבוצעה, ולהגיע לנקודת איזון עונשית ראויה אשר תשלב בין התכליות האמורות ותשקללן אל מול נסיבותיו האישיות של הנאשם, באופן שהענישה תהיה מידתית (ער"מ 8372/05 גבריאלו נ' עיריית תל-אביב-יפו (לא פורסם, 14.3.2006); עניין גרה, לעיל).

(עש"מ 3295/08 שלמה אזולאי נגד מדינת ישראל, ניתן בתאריך 23.6.08 על ידי כב' השופטת ע. ארבל).

ב. על הנסיבות האישיות

(1) הנאשמת אישה משכילה בת 46 מורה לחשבון, נעדרת עבר פלילי או משמעותי קודם השלימה קרוב ל-20 שנות הוראה. שמענו מנציג המשרד כי השתלבה לאחרונה בבי"ס יסודי בקרית היובל בירושלים ביי"ס "משואה" וכי תפקודה לא היה, ואינו נטול ביקורת פדגוגית.

(2) הנאשמת רווקה ועול פרנסתה מוטל על שכמה.

6. סוף דבר

לאחר שבית הדין בחן את מכלול ממצאיו וקביעותיו שאליהם הגיע בהכרעת הדין את טיעוני הצדדים שבאו בפנינו כאמור, ואת מקבץ השיקולים שאותם פרסנו לעיל, בסופו של עיון ושיקול החלטתנו, כי אותו איזון ואותה מידתיות שחלים בעת הטלתם של אמצעי משמעת, בהתחשב בדפוס התנהגותה של הנאשמת, נסיבות העבירה, ונסיבותיה האישיות שבהם עברה על הנאשמת גם תקופה של מצוקה אישית. כל אלה הובילונו להחלטה כי לא נחטא לתכליתם של דיני המשמעת באיזון ובמידתיות שמאפיינת את גזירתם אם נטיל על נאשמת אמצעי משמעת אלה: -

א. נזיפה חמורה – כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין המופנה במישרין לנאשמת, המצביע כי נפל פסול בדרך שבה נקטה לאכיפת משמעת כלפי תלמיד מפריע.

ב. **הקפאת דרגה** – דרגת ההוראה של הנאשמת תוקפא לפרק זמן של חצי שנה מיום גזר הדין – יותר משנועדה הקפאת דרגתה של הנאשמת לפגוע במרקם חייה הכלכליים, פגיעה שלא תהא קיימת, היא נועדה להעביר מסר לנאשמת ולעובדי ציבור אחרים, כי הפוגע במשמעת שירות המדינה, או בתדמיתו של השירות, כמידת פגיעתה של הנאשמת בערכים אלה ראוי שמעמדו של אותו עובד בשירות הציבורי המתבטא ברמת דרגותיו, יוקפא כאמור, לפרק זמן קצוב.

גזר הדין ניתן ביום כ"ב באלול התשס"ח – 22.9.08, שלא בנוכחות הצדדים, להם יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור על פסק הדין מסורה לצדדים, לפי הוראותיו של ס' 43(א) לחוק, לבית המשפט המחוזי בירושלים, שבמקום מושבו מצוי בית הדין (על פי תיקון שנעשה בחוק, באמצעות תיקון מס' 12, בר תוקף מיום ה- 27.7.08).

(-)	(-)	(-)
גב' סנדי גולדברג	גב' עליזה ויצרבין	יוסף תלרז
חברת בית הדין	חברת בית הדין	אב בית הדין יו"ר

בד"מ 86/08 – תקיפת תלמיד והשפלתו מול הכיתה

תמצית פסק הדין

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה הרשיע את הנאשם, שהועסק כמורה למתמטיקה בחטיבת הביניים, לפי דרגה של מורה בכיר, בעבירות משמעת שונות בעקבות הליכים פליליים שננקטו נגדו בבית משפט השלום בנצרת.

הנאשם הורשע על ידי בית משפט השלום בעבירה של תקיפה סתם, בכך שאחז בכתפו של תלמיד בן 14 שהפריע למהלך השיעור, עת נכנס מספר פעמים לכיתה בה לימד הנאשם וביקש ליתן עט לאחד התלמידים, סטר לו מספר פעמים על לחיו, הפילו ארצה וביקשו לזחול אליו ולבקש סליחה נוכח פני הכיתה.

בית משפט השלום גזר על הנאשם עונש של 4 חודשי מאסר על תנאי לתקופה של שנתיים, צו מבחן לשנה מיום גזר הדין, וכן ביצע עבודות שירות למען הציבור בהיקף של 400 שעות, כאשר ערעורו של הנאשם על פסק דין זה נדחה על ידי בית המשפט המחוזי בנצרת.

בפני בית הדין באו טיעוני הצדדים לגבי התגובה המשמעתית הראויה, בנסיבותיו של ההליך.

התביעה: ביקשה להשית על הנאשם אמצעי משמעת של: נזיפה חמורה; פיטורין לאלתר; פסילה משירות המדינה לפרק זמן של שנה, כאשר עם תום הפסילה משירות המדינה, תושת על הנאשם פסילה נוספת למילוי כל תפקיד במשרד החינוך למשך 4 שנים נוספות.

המשרד: ציין כי מדובר במורה איכותי ותורם, שמילא את תפקידו בצורה המרבית, וסבר כי יש מקום להשית על הנאשם אמצעי משמעת של: נזיפה חמורה; פיטורין לאלתר ופסילה למילוי כל תפקיד במשרד החינוך, לפרק של 3 שנים מיום גזר הדין.

ההגנה: פרסה בפני בית הדין את מצבו המשפחתי והכלכלי המכביד של הנאשם, את עוגמת הנפש הרבה שההליך הסב לו, וטענה כי אותו אירוע בודד לא מאפיין את דרכו לאורך שדרת השנים, וביקשה כי בית הדין יימנע מפיטוריו.

הנאשם: מסר כי נחשף בבית הספר לעבירות משמעת קשות ובוטות מצד התלמידים, כאשר המורים מגלים חוסר אונים כלפי תופעות אלו, וכי האירוע נשוא דיונו מומש ברגע של אובדן שליטה גמור, שעליו הוא מצר.

לאחר בחינת השיקולים הרלבנטיים, לרבות ממצאי ומסקנות בית משפט השלום ובית המשפט המחוזי, דפוס התנהגותו של הנאשם שקלון היה כרוך במעשיו, נסיבותיו האישיות, סטנדרט ההתנהגות שנדרש מאיש חינוך ותכלית אמצעי המשמעת, הגיע בית הדין לכלל מסקנה כי אין מנוס מפיטורי הנאשם.

בית הדין השית על הנאשם את אמצעי המשמעת של: נזיפה חמורה; פיטורין לאלתר משירות המדינה; פסילה למילוי כל תפקיד במשרד החינוך לפרק זמן של שנתיים והמלצה למשרד החינוך, כאשר מימוש המלצה זו נתון לשיקול דעתו של המשרד, כי בתום פרק הפסילה תישקל השבתו של הנאשם לעולם ההוראה, שלו יוכל לתרום עוד שנות עבודה רבות.

ניתן ביום ג' בטבת התשס"ט – 30.12.2008.

הרכב: יוסף תלרז, אבה"ד – יו"ר
גב' חני לידור – חברת בית הדין
מר וליד מחאג'נה אברהים – חבר בית הדין

ב"כ הנציבות: עו"ד ג'פרי ונדל
ב"כ הנאשם: עו"ד חביבאללה ניהאד

ג' בטבת התשס"ט
30 בדצמבר 2008

בדח. 2008-1105
בד"מ 86/08

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : יוסף תלרז – אב בית הדין
גב' חני לידור
מר וליד מחאגינה אברהים

- יו"ר
- חברת בית הדין
- חבר בית הדין

התובע: עו"ד ג'פרי ונדל

הנאשם:

ב"כ הנאשם: עו"ד חביבאללה ניהאד

נציג המשרד: מר יהודה אהרון

גזר - דין

ההליך

1. הנאשם יליד 1960, שהועסק עד להשעייתו ביום 27.1.08 בתפקיד של מורה למתמטיקה בחטיבת הביניים, בבית ספר בעין מאהל לפי דרגה של מורה בכיר, הורשע בעקבות כתב תובענה שהוגש נגדו ביום 11.9.08, בעבירות משמעת לפי סעיפים 17 (1), (2), (3) ו-(6), לחוק שירות המדינה (משמעת) התשכ"ג-1963.

2. הנאשם ביום כ"ח בכסלו התשס"ט – 25.12.2008 הורשע בעבירות כאמור, בעקבות הליכים שנתקיימו נגדו בבית משפט השלום בנצרת (ת.פ. 3043/06) שבו הואשם והורשע ביום 13.6.07 בעבירה של תקיפה סתם לפי סעיף 379 לחוק העונשין, על בסיס הודאתו בעבירה בה הואשם בכתב האישום המתוקן, וביום 10.12.07 לאחר שכב' בית המשפט עיין בתסקיר שירות המבחן הוא גזר על הנאשם עונש של 4 חודשי מאסר על תנאי לתקופה של שנתיים, צו מבחן לשנה מיום גזר הדין וכן ביצוע של"צ בהיקף של 400 שעות.

3. הנאשם הגיש ערעור על פסק הדין, לבית משפט המחוזי בנצרת (ע.פ. 18/08). ביום 1.4.08, דחה בית המשפט המחוזי את ערעורו של הנאשם, שנסב בעיקרו על הסוגיה האם היתה קיימת הצדקה להרשיעו בעבירה או שמא להענישו ללא הרשעה ובנוסף הותיר בית המשפט המחוזי על כנם את העונשים שהושתו עליו.

4. התשתית העובדתית שעל בסיסה נענש והורשע הנאשם מגעת ליום 31.10.05, בעת ששימש הנאשם מורה למתמטיקה באותו בית הספר, באותו המועד נכנס תלמיד הכיתה שהיה בן 14 באותה העת מספר פעמים לכיתה בה לימד הנאשם וביקש ליתן עט לאחד התלמידים. – הנאשם זעם על ההפרעה במהלכו של השיעור אחז במתלונן בכתפו, סטר לו מספר פעמים בלחיו, הפילו ארצה וביקשו לזחול אליו ולבקש סליחה לנוכח פני הכיתה.

5. בהכרעת דיננו, קבענו כי קלון היה כרוך במעשיו של הנאשם.

ראיות למידתם של אמצעי המשמעת

6. לתביעה לא היו ראיות לעניין מידתם של אמצעי המשמעת. העידו בפנינו שני עדי אופי להלן תמצית עדותם:

א. העד מר ריאד חביבאללה

העד מכיר את הנאשם מאז ילדותו, משמש סגן מנהל בית ספרו ועבד אם הנאשם פרק זמן של 10 שנים.

שמענו מהעד מילות הערכה על איכותו המקצועית, על תרומתו לבית הספר, שבו הוא משמש כמורה למופת, כאשר הוא הביא את כישוריו לידי ביטוי כמחנך כיתה.

העד הביע בפנינו דברי צער וזעזוע על ההליך שהביכו עד מאוד. לגישתו, הנאשם בעל תרומה רבה, והעד היה שמח לראותו ושב לתחומי בית הספר בתום ההליך שבפנינו. זו גם תחושתם ורצונם של המורים האחרים.

בהמשך דבריו שמענו גם פרטים של תופעה חדשה לפיהם התלמידים נוקטים דרכי אלימות כלפי המורים, וזה היה גם גורלו של העד. המורים לעיתים חסרי אונים כלפי תופעות אלו.

ב. מעיד מר אבו פואד

העד, אביו של אותו תלמיד שנאשם מימש את מעשיו כלפיו, כיום בנו הוא בן 16 וחצי ואינו לומד יותר.

העד הביע בפנינו את צערו על כך שלא השכיל לחנך את בנו בצורה טובה יותר והרעיף דברי שבח על תכונותיו של הנאשם, וביקורת על דרכו של בנו, ורק בשל לחץ בו היה נתון הגיש את התלונה של הנאשם, ברגע נמהר על אובדן שיקול הדעת.

טיעונים למידתם של אמצעי המשמעת

7. לאחר השמעת הראיות למידתם של אמצעי המשמעת, באו בפנינו טיעונים הצדדים לגבי התגובה המשמעתית הראויה, בנסיבותיו של ההליך.

א. עמדת התביעה

- 1) התובע המלומד ביקש להשית על הנאשם אמצעי משמעת אלה:
 - א) נזיפה חמורה.
 - ב) פיטורין לאלתר.
 - ג) פסילה משירות המדינה לפרק זמן של שנה, מיום גזר הדין.
 - ד) עם תום הפסילה משירות המדינה, תושט פסילה נוספת למילוי כל תפקיד במשרד החינוך למשך 4 שנים נוספות.
- 2) התובע המלומד בהגנותו טען בפנינו כי הנאשם אינו אדם אלים מטבעו, אולם לגבי אותו אירוע שהורשע ונענש בפלילים, היה בו ביטוי לאכיפת משמעת בצורה אלימה ובמיוחד פגיעה בכבודו של אותו תלמיד, שהושפל לאחר סטירות בלחיי ו הפלתו על הרצפה.
- 3) כתימוכין לגישתו האמורה, התובע המלומד ציטט בפנינו קטעים מפסקי הדין בית המשפט בנצרת השלום, שהבליטו את פני הפסול שנפלו במעשיו ובנוסף התובע הגיש לבית הדין פסקי דין של בית המשפט העליון ובהם את: עש"מ 10006/04 בעניין ואיל חיגי'אזי וכן עש"מ 10501/01 בעניין סמייה שאהין, בהם הבליט בית המשפט העליון את גישתו הביקורתית והמחמירה כלפי כל ביטוי בנוגע לאלימות מורים.

(4) בנעילת טיעוניו בקשנו התובע המלומד לגזור את דינו של הנאשם, על פי עמדת התביעה.

ב. גישת המשרד

(1) נבצר מנציג המשרד להיות בדיון. עמדתו הועברה בכתב וגם הוצגה באמצעות התובע.

(2) לגישתו של המשרד יש מקום להשית על הנאשם אמצעי משמעת אלה :

(א) נזיפה חמורה.

(ב) פיטורין לאלתר.

(ג) פסילה למילוי כל תפקיד במשרד החינוך, לפרק של 3 שנים מיום גזר הדין.

(3) שמענו כי הנאשם צבר זכויות גמלה והיקף משרתו, הינה בשיעור של 100%. לעמדת המשרד צורפו מסמכים מטעם מנהל בית הספר והמפקח, מהם עלה כי מדובר במורה איכותי ותורם, שמילא את תפקידו בצורה המרבית.

ג. טיעוני ההגנה

(1) שמענו בראשית טיעוניו של הסנגור המלומד פרטים על מצב משפחתי וכלכלי המכביד ועל עוגמת הנפש הרבה שההליך הסב לנאשם וכי תוצאתו אינה משקפת את מהלך האירועים לאשורן וכי אותו אירוע בודד, לא מאפיין את דרכו לאורך שדרת השנים.

(2) בהמשך הטיעונים, שמענו על דרכו של הנאשם בתחום ההוראה, שבו פרנס את עצמו במהלך לימודיו וכיום מסייע ותומך בבני משפחתו האחרים. כמו כן לנאשם שני ילדים סטודנטים להם הוא מסייע בעבור לימודיהם האקדמיים.

(3) רעייתו אינה עובדת והיא סובלת ממצב רפואי, שעליו קיבלנו פרטים וכי עז רצונו לשוב לעולם ההוראה.

(4) הסנגור המלומד ביקשנו שלא לפטר את הנאשם ולהשיבו לעולם ההוראה ובשלהי טיעוניו, הגיש לבית הדין אסופת מסמכים על דרכו התורמת לעולם ההוראה.

ד. דבר הנאשם

(1) הנאשם יליד ישראל, למד במכללת חיפה ובבית "ברל", בהם הוסמך כמורה. הנאשם שלח ידו גם בפרויקטים של דו - קיום בין העמים, ועשה את המיטב כדי לתרום את חלקו לעולם ההוראה.

(2) בהמשך דבריו לבית הדין, מסר כי נחשף בבית הספר לעבירות משמעת קשות ובוטות מצד תלמידי בית הספר "המשוטטים" בין תחומיו באין מפריע ומפריעים להעברתם של השיעורים, והמורים חסרי אונים כלפי תופעות אלו וכי האירוע נשוא דיונינו מומש ברגע של אובדן שליטה גמור, שעליו הוא מצר וכי מעשיו התמקדו אך ורק במתן שתי סטירות וכי הוא הופתע לקרוא בפסק הדין על קביעת עבודות, שלא נתרחשו, והינן תולדה של הסדר הטיעון.

(3) הנאשם הביע את מבוקשו לשוב לעולם ההוראה, הבליט את חובותיו הכספיים הגדולים וכי יקשה עליו למצוא תעסוקה אחרת מחוץ משרד החינוך.

8. החלטת בית הדין

בית הדין שב ועיין לצורך קבלת החלטתו בפסקי הדין הפליליים, שבהם נדון עניינו של הנאשם, בראיות ובטיעוני הצדדים, כפי שבאו בפנינו.

לצורך קבלת החלטתנו לגבי מידת הראויה של אמצעי המשמעת, נשקלו בפנינו השיקולים הבאים:

א. לדפוס התנהגותו של הנאשם

(1) הנאשם הורשע ונענש בפלילים, כמפורט ברישת גזר הדין.

(2) בית הדין קבע בהכרעת דינו, כי קלון היה כרוך במעשיו. בית הדין שותף לגישתו הנורמטיבית של בית המשפט המחוזי כלפי מעשיו של הנאשם, כדבר ביטוייה בפיסקה 10 של גזר הדין:

"אין בידינו אלא להתייחס בחומרה רבה למעשיו של המערער. בהיותו מורה בכיר הוא היה אמור לשמש דוגמא ומופת לתלמידיו. תחת זאת הוא נכשל בשלון חרוץ. הוא לא הסתפק באחיזת המתלונן, תלמיד כיתה ח', בכתפו; הוא לא הסתפק בכך שסטר לו מספר פעמים בלחיו, אלא הוסיף והפילו לרצפה.

עד כאן החלק האלים במיוחד בהתנהגותו של המערער. אך החלק המשפיל יותר, המוסיף חומרה יתירה למעשיו של המערער, היה בלהורות למתלונן לזחול אליו ולבקש את סליחתו על הפרעה. כל זאת עשה המערער לנגד עיני הכיתה שבה לימד אותה עת, עובדה המעצימה את פגיעתו והשפלתו של המתלונן בעיני חבריו"

(3) בית הדין שותף כאמור לאותה גישה נורמטיבית. היסוד המכביד לגישתו של בית הדין במעשיו של הנאשם מעבר לאותה פגיעה בגופו של התלמיד, כאמור, נוגע ומשתרע באותה פגיעה בכבודו ובתחושתו האישית, לנוכח השפלתו בעיני הכיתה, באותו יסוד משפיל, חמור לגישתנו מדרכו של הנאשם באכיפת המשמעת כלפי אותו התלמיד, באמצעות משיכה בכתפו, מתן סטירות על לחיו והפלתו ארצה, שגם הם יסודות שאינם קלים כלל. בית הדין מבקש לציין, כי אינו הפורום הנאות שרשאי להידרש לטיעון לפיו הנאשם הודה בהליך הפלילי בדבר כשלהו שלא עשה.

(4) יוער, כי נקיטה באלימות כדי להשליט משמעת וגם לכל תכלית אחרת בכל נסיבה אחרת, היא דרך פסולה אשר אין להשלים עמה, אשר זכתה לביקורתם של בתי המשפט כפי שיפורט להלן:

ע"פ 4405/94 מ.י. נ' אלגני, פ"ד מח(5) 191 אומר כב' השופט ברק בעמ' 192:

"גופו של תלמיד ונפשו אינם הפקר. כבודו כאדם נפגע אם מוריו מפעילים כלפיו אלימות פיזית".

כמו כן, בע"פ 4596/98 באקו נ' מדינת ישראל פסקה כב' השופטת בייניש:

"הפעלת ענישה הגורמת לכאב והשפלה אינה תורמת לאישיותו של הילד ולחינוכו, אלא פוגעת בזכויותיו כאדם... היא מרחיקה אותנו משאיפתנו לחברה נקיה מאלימות".

גם בעש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר פ"ד נב (1) עמ' 678-650 נפסק לגבי סטנדרט ההתנהגות שנדרש ממורה על ידי כב' השופט זמיר:

"המורה מוצב בעמדה של חינוך כלפי התלמידים. היא מקנה לו מעמד וסמכות בעיני התלמידים, אך היא גם מטילה עליו אחריות מיוחדת כלפי התלמידים. הציבור מפקיד את התלמידים בידי המורה, סומך עליו שיעשה כל שביכולתו, כדי לקדם אותם. זהו תפקיד שיש בו נאמנות. כל עובד ציבור הוא נאמן הציבור... ומורה כלפי התלמידים, על אחת כמה וכמה".

בעש"מ 1730/00 פלוני נגד מדינת ישראל, כב' השופט זמיר מבליט את חובת הנאמנות של המורה כלפי תלמידו באומרו:
"כל אדם חייב לכבד את זכויותיו של הילד, ובמיוחד המורה, ששלום היד וחינוך הילד הופקדו בידי כנאמן מטעם ההורים והחברה".

ופסק דין נוסף שדן בתפקידו של מורה והינו עש"מ 4503/00 חביב אמין נ' מדינת ישראל:

"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים (ראו עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר, פ"ד נב(678, 650), (1)). השימוש בכח הזרוע נגד תלמיד הוא מעשה חמור לעובד הוראה שאינו הולם את הנורמות הראויות. ענישה גופנית של הילד פוגעת בגופו, ברגשותיו, בכבודו ובהתפתחותו התקינה, ויש בה כדי לערער את אמון הציבור המפקיד את התלמידים בידי המורה".

פסק הדין האמור הובא במסגרת גישתו של בית המשפט העליון בעש"מ 1682/02, בו בית המשפט מבליט בצורה החדה ביותר, את הפסול שקיים בנקיטת אמצעי אלימות במסגרת אכיפת המשמעת בכיתה כגישה חינוכית, דברים שהובאו גם בעש"מ 3362/02 וראוי לטעמנו, כי המסר כהווייתו יובא גם על ידנו במסגרת גזר דין זה:-

"אין לקבל טיעון זה גם אם נכונה הטענה כי שיטות הנהגת משמעת תוך שימוש באמצעים פיזיים למטרות חינוכיות מקובלות בבתי ספר או בבתים ממגזרים מסויימים. אין להשלים עם מצב זה. חוקי המדינה חלים על כל מגזרי האוכלוסיה וגם אם מסורות מן העבר מקשות על עקירה מהשורש של תופעות שהיו מקובלות פעם, אין לאשר כיום נורמות הפוגעות בגופו ובנפשו של ילד כלשהו. שיטות חינוך המבוססות על שימוש באמצעי אלימות - מלקות, מכות, שימוש במכות סרגל ומשיכות אוזניים, היו נהוגות בעבר בחברות ובקבוצות אוכלוסיה שונות ולא רק בישראל. באותם ימים מורים האמינו בכוחם.

פגיעתם קשה וכי אין להשלים עמם עוד. ציבור הילדים כולו ראוי להגנה ובתי המשפט יתרמו חלקם באכיפת החוק ובמניעת תופעות של אלימות בכל מגזרי האוכלוסיה."

ובעש"מ 10006/04 בעניין וואיל חיג'אזי, בית המשפט העליון חזר על מדיניות התגובה הראויה כלפי מעשי אלימות של מורים כביטוייה בפסיקה שהובאה לעיל וקבע: **"אכן, כוחו של המחנך אינו בכוח הזרוע, אלא בתבונתו, באישיותו ומיומנותו המקצועית"**, וכך נאמר בעש"מ 1682/02 אל ווהב נגד מדינת ישראל (לא פורסם):

"המורים הם המגלמים את דמות המחנך, בידיהם הופקדו שלומם וחינוכם בכל הנוגע לדרכי ההתנהגות של תלמידיהם, ועליהם לתרום לבנות דפוסים חברתיים ראויים ביחסים שבין אדם לחברו. לא אחת מוטל על מורה להתמודד עם מצבים קשים, ואף עם פריקת עול משמעת מצד תלמידים, שעה שכללי סדר ומשמעת חלים עליהם. ובמיומנותו המקצועית, בעזרתם של אלה עליו להתמודד עם הקשיים. אסור לו לנצל את מעמדו וסמכותו לפגיעה בתלמידיו ואין הוא רשאי למלא תפקידו בשיטות אלימות פוגעניות. אל לו להגיע לתגובה אלימה לא בשיטה ואף לא בעת איבוד עשתונות. חינוך באלימות מצמיח אלימות נוספת ומסכל את שאיפתנו לקיום חברה המכבדת את זכויות האדם ואת כבודו ואת שלום גופו".
(ניתן ביום 13.2.05, ראה עמ' 4-3 לפסק הדין).

(5) **"חוק זכויות התלמיד"** נכנס לתוקף ב- 4.12.2000, בחוק זה באה לידי ביטוי תפיסת המחוקק האוסרת שימוש באלימות מסוג כלשהו כאמצעי חינוכי, זאת ברוח זכויות האדם וכבודו.

(6) יהיו הנסיבות של נקיטת אמצעי האלימות או שימוש בכח מסוים לאכיפת משמעת, אשר יהיו, המורה חייב לנקוט במידה של איפוק עצמי, גם אם הדבר אינו קל ולעיתים מכביד עד מאוד, במיוחד כלפי תלמיד מפריע. גישה זו יסודה בסטנדרט התנהגות גבוה הנדרש מעובד הוראה, במיוחד במהלך מילוי תפקידו.

וכך פסק בנדון בית המשפט העליון: -

"בתחום המגזר הציבורי ישנן מערכות תפקידים בהן נדרש מעובד הציבור לשמש דוגמא אישית מיוחדת, ולעמוד בנורמות התנהגות ברף גבוה במיוחד. תפקידי הוראה וחינוך נמנים על אותם תפקידים, על שום היותם של אנשי חינוך מציבי נורמות ההתנהגות לדוד הצעיר, ומעצבי אישיותם של בני הנוער לא רק כבעל ידע ודעת, אלא, בראש וראשונה, כבעלי רמת אתית-מוסרית

גבוהה, כמי שבעתיד יהוו התשתית האנושית עליה תיבנה החברה הישראלית, על ערכיה המוסריים והתרבותיים.”
(עש"מ 10970/05 בעניין היפא חורשיד ניתן ב-9.10.07).

ב. על עבירות המשמעת

(1) הנאשם בדרך שבה נקט לאכיפת המשמעת בכיתה פגע במשמעת שירות המדינה, כאשר יסודותיה של אותה פגיעה לעניינו של סעיף 17 (1) לחוק עוצבו וגובשו בשורה של פסקי דין :-

בער"מ 1/82, עירית תל אביב נגד אלי רובין (פ"ד לו(3) 579) בית המשפט העליון פסק:

”משמע, העובד בשירות כאמור נתון למרותם של הממונים עליו וחייב לקיים הוראותיהם. המשמעת היא מרכיב יסודי בשירות הציבורי כאמור ובלעדיה לא יכול השירות ולא יוכל לקיים את המוטל עליו בהתאם לחוקים המגדירים חובותיה וסמכויותיה של הרשות המקומית.

עובר לקבלה לשירות, מסורה בידי המועמד האפשרות לשקול מראש אם הוא נכון לקבל על עצמו את העבודה אשר למען ביצועה הוא מגיש את מועמדותו. אולם, אחרי שנתקבל לשירות שומה עליו לקיים הוראות הממונים עליו להוראת, ההוראות בדבר אופי תפקידו ואופן ביצועו. במילים אחרות, אחרי תחילת העבודה הופך העובד לחלק מערכת בה נקבעים תפקידיו על ידי המוסמכים לכך בתוך המסגרת אליה התקבל”.

(2) הנאשם במעשיו פגע בערכי המשמעת השוררים בשירות הציבורי.

(3) הנאשם גם הורשע בעבירה לפי סעיף 17(2) לחוק, בגין הפרתם של אותם איסורים שבהם הורשע לפי חוק העונשין ואלה שבחוק זכויות התלמיד, והוראות חוזרי מנכ"ל האוסרים כל שימוש שיש בו ביטוי של כח כלפי גופו של תלמיד.

(4) הנאשם גם הורשע בעבירה לפי סעיף 17(3) לחוק.

לגבי קשת מאפייניה נפסק :-

”התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים.

הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים או בארגון מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון. עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשי, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים: היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע, אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון".

(ראה ער"מ 1351/95 ליאון פינקלשטיין נגד התובע בבית הדין המקומי למשמעת, פ"ד מט(5), 573,578).

במקום אחר, אומר השופט זמיר (עש"מ 4246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין):

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות המיוחדת לתפקיד מסוים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי-הולמת, במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד".

בפסק דין נוסף, עש"מ 3849/03 מיכל אלבו נגד נציבות שירות המדינה, נפסק לגבי טיבה ומהותה של העבירה:

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות קובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון".

בעש"מ 689/05 מדינת ישראל נגד מופיד מנצור, שניתן לפני למעלה משלוש שנים (בתאריך 6.3.05), נפסק לגבי טיבו האפשרי של הפסול הנורמטיבי, אשר יכול לאפיין את יסודות העבירה.

"הגשת עבודת-גמר לסיום לימודיו האקדמיים לתואר ראשון בחינוך בלא שכתבה עבודה זו – פגם ביושר וביושרה שהנדרשים ממורה וממחנך. התנהגות זו אינה הולמת עובד מדינה ובוודאי שאינה הולמת מורה בישראל שאמור לשמש דוגמא ומופת לתלמידיו. בהתנהגותו של המשיב טמונה חומרה נוספת, בהתחשב בכך שהוכח כי שירות המדינה השתתף במימון לימודיו לתואר ראשון בחינוך בשלוחת לטביה. נוכח מכלול נסיבות העניין, מתבקשת אפוא המסקנה כי המשיב התנהג באופן שאינו הולם את תפקידו ושעלול לפגוע בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה."
(עש"מ 689/05 בעניין מנסור מופיד שניתן בתאריך 6.3.05).

(5) כנסיבות לקולא ניתן לראות את הודאתו בעבירה בהליך הפלילי, שהיה מנת חלקו.

ג. על תכלית אמצעי המשמעת

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כיד להרתיע עובדים אחרים במעמדה של הנאשמת, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה.

בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים יש בהם כדי, לשרת את התכלית האמורה. ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית: **"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל"**.
(בג"צ 669/86 רובין נגד ברר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

(2) בהבדל מעובד רגיל שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד המדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא על אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי. (ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7).

ולכן:-

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמין והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עימה קלון".
(עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי).

(3) בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש) ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי:

"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, נועד ההליך המשמעת למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבואו להטיל אמצעי משמעת, יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה. כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעת".

(4) על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.03:

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו.

ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד."

בית המשפט העליון בעש"מ 5626/05 בענין רחל אוחנה הבליט את ליבת תפקידם של אמצעי המשמעת:

"עיקר תכליתו של דין המשמעת הינו להגן על תפקודו התקין של השירות הציבורי ולשמור על תדמיתו בעיני הציבור (עש"מ 7113/02 מדינת ישראל נגד שחר לוי, פד"י נז(3) 817; עש"מ 1928/00 מדינת ישראל נגד עמוס ברוכין, פד"י נד(3) 694, 703; עש"מ 8160/04 מדינת ישראל נגד בן סימון, דינים עליון ע"א, 733), שתי תכליות אלה קשורות קשר אמיץ ביניהן, שהרי השמירה על אמון הציבור בשירות הציבורי מותנית, בין היתר, בתפקוד התקין וההוגן של עובדיו, וסטייה מנורמות מחייבות של ביצוע תקין של התפקיד סופה שתביא לפגיעה ברמתו של השירות הציבורי ולפגיעה ביחסו של הציבור לשירות זה". (שם בעמ' 4)

ובנוסף נפסק:

"תפקידו של הדין המשמעתי הוא לא רק להעניש את העובד שסרח, אלא גם לשמש מסר לציבור עובדי המדינה כולו בדבר נורמות ההתנהגות המתחייבות ממשרתי הציבור וחובות האתיקה החלות עליהם בביצוע תפקידם. חובות אלה חלות על כלל עובדי המדינה. אולם ישנם תפקידים שבהם להפרת הנורמה המשמעטית נודע מישנה חומרה בשל המעמד המיוחד של בעל התפקיד בשירות המדינה. כזה הוא תפקיד המורה והמחנך, המופקד מטעם המדינה על חינוך הדור הצעיר. עובד ההוראה אינו עובד מדינה מן השורה. הוא דמות שהתנהגותה ורמתה המוסרית משמשת אמת מידה ודוגמא לציבור התלמידים המתחנכים לאורה."

(עש"מ 8622/05 נעאמנה עאדל עלי נגד מדינת ישראל, ניתן בתאריך 25.12.06).

ולפני כחצי שנה נפסק לעניינה של אותה תכלית:

"מטרת דיני המשמעת אינה מכוונת להענשת העובד; היא נועדה להגן על השירות הציבורי מבחינת רמת תיפקודו ומהיבט השמירה על דמותו ותדמיתו בעיני הציבור. תכליות אלו מושגות באמצעים שונים, וביניהם – הרחקת עובדים שתיפקודם פוגע בשירות הציבורי; הרתעת שאר עובדי השירות הציבורי מפני התנהגות החורגת מהנורמות הראויות; והעברת מסר כללי לציבור הרחב בדבר הקפדתה של מערכת אכיפת החוק ודיני המשמעת

על יושרתו של השירות הציבורי ורמת תיפקודו' (עש"מ 3666/06 אסדי נ' נציבות שירות המדינה, פסקה 12 (ורם פורסם, 7.11.2007). כן ראו: עש"מ 356/96 פלוני נ' נציבות שירות המדינה, פסקה 5 (לא פורסם, 4.3.1996); עש"מ 8273/05 שרעבי נ' מדינת ישראל, פסקה 8 (לא פורסם, 28.1.2007); עש"מ 5917/07 גרה נ' נציבות שירות המדינה, פסקה 12 (טרם פורסם, 19.8.2007) וההפניות שם)."

(עש"מ 9433/07 מדינת ישראל נגד מרינה אבשלומוב, ניתן בתאריך 21.5.2008, על ידי כבוד השופטת עדנה ארבל).

ואולם תפקידם המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל. בית המשפט העליון ריכך את גישתו האמורה, וקבע כי תכלית זו צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/03 בעניין נחום זקן פסק:

"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו."

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית המשפט העליון על גישתו האמורה:

"עם זאת, אל מול, ולצד שיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם). החזקה בדבר הצורך בענישה מחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין."

(ראה: עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, ניתן בתאריך 23.3.03; עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן בתאריך 10.9.03; עש"מ 1934/03 בעניין דמאן פולח שניתן ב-18.11.03; עש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן בתאריך 16.2.04; עש"מ 10006/04 בעניין ואיל חגאזי שניתן בתאריך 15.3.05, ועש"מ 3446/05, בענין נאיל דראושה שניתן בתאריך 28.6.05).

בעש"מ 4193/06 משה חי כהן נפסק:

"עם זאת, כבכל הליך ענישה, פלילי או משמעותי, נדרשת מידתיות ראוייה והתחשבות מאוזנת לא רק באופי העבירה שבוצעה וחומרתה, אלא גם בנסיבותיו האישיות של הנאשם ובמכלול היסודות הפועלים לקולא בעניינו."

(ניתן בתאריך 9.10.06).

(5) ולגבי תורת האיזונים שבין הנסיבות האישיות בדין המשמעותי לעומת ההליך הפלילי ומשקלם היחסי של אלה, לנוכח תכליתו של הדין המשמעותי, נפסק לפני כשנה וחצי על ידי בית המשפט העליון:

אולם, גם אם משקל נסיבותיו האישיות של הנאשם פחות בדין המשמעותי בהשוואה להליך הפלילי, אין להתעלם מהן כליל. מן הדין כי יתקיים יחס מאוזן, מידתי וראוי בין חומרת עבירת המשמעות שנעברה לבין נסיבותיו האישיות של המערער, ולבין חומרת אמצעי המשמעות הראויים על רקע תכליות הדין המשמעותי. מידת חומרתם של אמצעי המשמעות הננקטים כנגד עובד ציבור שהורשע, חייבת לעמוד על מידה שאינה עולה על הנדרש לצורך הגשמת תכליותיו הציבוריות של הדין המשמעותי (ער"מ 8372/05 גבריאלוב נ' עיריית ת"א, פסקה 6; פרשת ברוכין, בעמ' 694; עש"מ 5271/03 סדיקוב נ' מדינת ישראל [פדאור (לא פורסם) (5)03], עמ' 2; ועש"מ 7641/98 נוימן נ' מדינת ישראל [פדאור (לא פורסם) 99 (8) 192], עמ' 4).

(עש"מ 11976/05 חליל רוחי נ' מדינת ישראל, ניתן בתאריך 11.4.07, שם בפסקה 23).

(6) מובן הוא, כי בכל מקרה ומקרה על בית הדין לבחון ולשקול, האם יש באמצעי המשמעות המוטלים על ידי בית הדין, כדי להגשים את תכליתם של דיני המשמעות, תוך איזונים עם הנסיבות האישיות. ולגבי תורת המידתיות נפסק ממש בימים אלה בעש"מ 5917/07 נביל גרה נגד נציבות שירות המדינה, שינתן ביום 19.8.07:-

(7) **"מידתיות אמצעי המשמעות הננקטים נגזרת מנסיבותיו המיוחדות של המקרה, מעוצמת חומרתה של העבירה, וממשקל הנסיבות האישיות לנאשם. בשיקלול הערכים הרלבנטיים, יש להגיע לנקודת איזון עונשית ראוייה אשר תשלב בין האינטרס הציבורי ביישום ראוי של נורמות המשמעות בשירות הציבורי, בד בבד עם דאגה לגורלו של הפרט באופן שהענישה תהיה מידתית ותהיה תואמת את מכלול האינטרסים הראויים לאיזון."**

ואותו איזון גם נמצא בעש"מ 3925/08, בעניין שלמה אזולאי:-
 "כידוע, התכלית העומדת בבסיס השתתם של אמצעי המשמעת על עובדי
 השירות הציבורי אשר הורשעו היא כפולה: מניעת פגיעה בתפקודו של
 השירות הציבורי, בתדמיתו ובאמון הציבור בו מחד גיסא, והרתעת עובדים
 אחרים לבל יכשלו במעשים דומים מאידך גיסא (עש"מ 5917/07 גרה נ'
 נציבות שירות המדינה (טרם פורסם) וההפניות שם). בבואו לגזור דינו של
 נאשם, על בית הדין לבחון תכליות אלו נוכח חומרת העבירה שבוצעה,
 ולהגיע לנקודת איזון עונשית ראויה אשר תשלב בין התכליות האמורות
 ותשקללן אל מול נסיבותיו האישיות של הנאשם, באופן שהענישה תהיה
 מידתית (ער"ס 8372/05 גבריאלוב נ' עירית תל אביב-יפו (לא פורסם,
 14.3.2006); עניין גרה, לעיל)."

(ראה את אשר נפסק בנדון בעש"מ 227/07 בעניין יוסף אסדו)

ד. על הנסיבות האישיות

(1) הנאשם בן 48, אדם נורמטיבי, נעדר עבר פלילי או משמעותי קודם, אשר רכש
 השכלה בתחום ההוראה, במקצוע המתמטיקה. שמענו מעד האופי ונציג
 המשרד אך דברי שבח על איכות תפקודו.

(2) כבר נפסק, כי לתרומה ממשית (כ-26 שנה) יש השפעה ממתנת על מידתם של
 אמצעי המשמעת.

"לו היה המערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות לאחר כל אותן שנים
 שהיה נתפס בכף כמי שעשה מעשה של מעילה באמון. אפשר אמרתי רוח
 שטות נכנסה בו באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה
 בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופח פרנסתו במחי-יד..."
 (עש"מ 1827/02 אברהם ספיר נ' מדינת ישראל, פורסם בדינים עליון כרך סא
 268).

(3) הנאשם נשוי, אב לילדים גם בוגרים, בהם הוא תומך לצורך לימודיהם, רעייתו
 אינה מועסקת.

סוף דבר

9. לאחר שבית הדין עיין בפסקי הדין בהם נדון עניינו של הנאשם בהליך הפלילי, בראיות ובטיעוני הצדדים ועל יסודם של מקבץ השיקולים שפורטו לעיל, בסופו של עיון ושיקול לנוכח מהותה ואופייה של התקיפה שבה הורשע הנאשם כלפי תלמידו, ובמיוחד היסוד המשפיל שהיה כרוך בו כלפי אותו תלמיד, בית הדין הגיע לכלל מסקנה כי אותו פסול נורמטיבי שהיה כרוך באכיפת משמעת כלפי תלמיד מפריע, אינו מאפשר שלא לפטר את הנאשם מבלי לפגוע בזכויותיו לגמלה ופתיחת צוהר של שיבה בעתיד לעולם ההוראה.

10. לנוכח החלטתנו האמורה, אנו מטילים על הנאשם אמצעי משמעת אלה : -

א. נזיפה חמורה – כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין המופנה במישרין לנאשם המצביע כי נפל פסול מכביד בדרך שבה נקט באכיפת משמעת כלפי תלמיד.

ב. פיטורין – הנאשם יפוטל לאלתר משירות המדינה.

ג. פסילה למילוי תפקיד – הנאשם יפסל למלא כל תפקיד במשרד החינוך לפרק זמן של שנתיים מיום גזר הדין.

המלצה 11.

חרף כישלוננו המכביד של הנאשם באותו אירוע של אכיפת משמעת בדרך פסולה, בעטיו לא מצאנו מנוס מפיטוריו לנוכח תכליתו של הדין המשמעת וסטנדרט ההתנהגות שנדרש ממורה, סבורים אנו כי לנוכח גילו בו יהא לאחר תום פרק הפסילה בן 50 כי יש מקום להשיבו לעולם ההוראה, שלו יוכל לתרום עוד שנות עבודה רבות.

12. בית הדין ממליץ כי בתום פרק הפסילה שמשרד החינוך ישיבו לתפקיד של מורה על-פי מכלול כישוריו ונתוניו. ויובהר כי מימוש המלצה זו נתון לשיקול דעתו של משרד החינוך ברוח פסיקתו של בית המשפט העליון בעש"מ 9443/07 בעניין מרינה אבשלומוב שניתן ב-21.5.08, ואולם על משרד החינוך על-פי אותו פסק דין לנהוג כלהלן בהמלצה זו :

"אכן להמלצות בית הדין למשמעת, כמי שאמון על-פי חוק על שיפוט עבירות המשמעת הנעברות על-ידי עובדי המדינה, ראוי שינתן משקל נכבד ומשמעותי".

גזר הדין ניתן ביום ג' בטבת התשס"ט, 30 בדצמבר 2008, שלא בנוכחות הצדדים להם יומצא באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור לבית המשפט המחוזי של חיפה, מסורה לצדדים לפי הוראותיו של סעיף 43(א) לחוק, כפי שתוקן בתיקון מספר 12 לחוק, בתוקף מה-27.7.2008.

מר מחאג'נה וליד אברהים
חבר בית הדין

גב' חני לידור
חברת בית הדין

יוסף תלרז-אב בית הדין
יו"ר

בד"מ 9/08 – משיכה אסורה בידו של תלמיד

תמצית פסק הדין

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה הרשיע את הנאשמת, שהועסקה כמורה בכירה לאנגלית במחוז הצפון, בעבירות משמעת שונות בעקבות פעולת משיכתה של הנאשמת בידו של תלמיד בעת מריבה בין תלמידים בכיתה, כאשר הנאשמת, בהעריכה שהאירוע יביא לאיזו הפרעה ומהומה בין התלמידים, משכה את ידו השמאלית של אותו תלמיד והוציאה אותו החוצה, מבלי שהייתה מודעת לכך כי ידו זו של התלמיד הינה פגועה ורגישה. בשל אותה משיכה בחוזקה בידו, נזקק התלמיד לטיפול רפואי ולמספר ימי מנוחה בביתו.

התביעה: ביקשה להטיל על הנאשמת אמצעי משמעת של: נזיפה חמורה והפקעת משכורת קובעת. עם זאת מסרה התביעה כי מקובל עליה כי לא הייתה לנאשמת מודעות לקיומה של רגישות בידו השמאלית של אותו תלמיד, ועת משכה בידו לא התכוונה לפגוע בה, הגם שהייתה צריכה להימנע ממנה כאמצעי לאכיפת המשמעת, לאור חוזרי המנכ"ל, אשר בהפרתם הורשה, האוסרים כל שימוש בכח לאכיפת המשמעת בכיתה, נוכח הסיכון כי יתרחש אותו מעשה שארע, או מעשה דומה.

המשרד: מסר כי הנאשמת היא מורה תורמת שהקנתה לתלמידיה את הלשון האנגלית בצורה מקצועית וראויה. לגישת המשרד, קיימת הצדקה להטיל על הנאשמת אמצעי משמעת של: נזיפה והפקעת מחצית משכורת קובעת.

ההגנה: ציינה כי בתום החקירה הסכימה התביעה עמה כי מעשיה של הנאשמת לא נצבעו בגוון פלילי של תקיפת קטין חסר ישע, אלא על משיכת ידו של תלמיד לשם הרחקתו מזירת האירוע שנתרחש בכיתה, והנזק שנגרם לידו של התלמיד לא היה בגדר ציפייתה של הנאשמת. לגישת ההגנה, ניתן למצות את ההליך על ידי הטלת אמצעי משמעת של נזיפה בלבד.

הנאשמת: מסרה כי היא מצרה על התקרית ולא התכוונה להזיק לתלמיד, וכי הפיקה את הלקח הראוי מהאירוע.

לאחר בחינת השיקולים הרלבנטיים, נסיבותיה האישיות של הנאשמת, סטנדרט ההתנהגות שנדרש מאיש חינוך, תכלית אמצעי המשמעת, דפוס התנהגותה של הנאשמת שלגביו סבר בית הדין כי, הנאשמת טעתה בשיקול הדעת ואיבדה את מידת האיפוק שנדרשת ממורה, הגיע בית הדין לכלל מסקנה כי, ניתן למצות את ההליך נגד הנאשמת על

ידי הטלתה של: נזיפה חמורה – כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין המופנה במישרין לנאשמת, המצביע כי נפל פסול בדרך שבה נקטה לאכיפת משמעת כלפי תלמיד.

ניתן ביום י"ח בחשון התשס"ט, 16 בנובמבר 2008.

הרכב: יוסף תלרז, אבה"ד – יו"ר
גב' חנה שמש – חברת בית הדין
מר מחאגינה וליד איברהים – חבר בית הדין

ב"כ הנציבות: עו"ד ג'פרי ונדל

ב"כ הנאשם: עו"ד זאב ליסון

י"ח בחשוון התשס"ט
16 בנובמבר 2008

בדח. 2008-957
בד"מ 9/08

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

<p>- יו"ר - חברת בית דין - חבר בית דין</p>	<p>יוסף תלרז – אב בית הדין גבי חנה שמש מר אברהם וליד מח'אגנה</p>	<p>בפני :</p>
--	--	----------------------

התובע (ת) : עו"ד ג'פרי ונדל

הנאשם (ת) :

ב"כ הנאשם : עו"ד זוהר ניסים

נציג המשרד : מר יהודה אהרון

גזר – דין

ההליך

1. הנאשמת ילידת שנת 1960, המועסקת כיום כמורה בכירה בבית הספר "דקל" בכרמיאל, אשר הצטרפה למשרד החינוך בשנת 1990 הורשעה ביום ה' בחשוון התשס"ט – 3 בנובמבר 2008, על פי הודאתה בעבירות לפי סעיפים 17(1), (2) ו- (3) לחוק שירות המדינה (משמעת) התשכ"ג – 1963 (להלן : החוק).

2. הנאשמת הורשעה בעבירות כאמור, לאחר שהצדדים השכילו לגבש ביניהם הסכמה לגבי תוכנו של כתב התובענה המתוקן שהוגש לבית הדין ביום הדיון, לגבי המסד העובדתי שאפיין את מעשיה, לפיו ביום 13.11.05, בעת ששימשה כמורה לאנגלית בבית הספר "ניצנים" בכרמיאל, התרחש אירוע בין תלמידים בכיתה שבו תלמידת הכיתה שפכה מים על תלמיד שכל מה שביקש היה ליטול את מחברתו וספרו משולחנו בכיתה והנאשמת כתגובה או הערכה שאותו אירוע יביא לאיזו הפרעה ומהומה בין התלמידים משכה את ידו השמאלית של אותו ילד והוציאה אותו החוצה, מבלי שהייתה מודעת לכך כי אותה יד, הינה יד פגועה ורגישה ואותה משיכה בחוזקה ביד, הצריכה מספר ימי מנוחה, לאחר טיפול רפואי, בביתו של התלמיד.

ראיות למידתם של אמצעי המשמעת

3. לתביעה לא היו ראיות למידתם של אמצעי המשמעת ומטעם ההגנה, העידו בפנינו שתי עדות אופי:

א. הגב' רות סקרשבסקי – מנהלת בית הספר

העדה, מנהלת בית הספר "ניצנים" בו התרחש האירוע, הרעיפה דברי שבח והערכה על דרכה המקצועית והאנושית של הנאשמת בפנינו, אשר קידמה את בית הספר בתחום לימודי האנגלית, וגילתה יחס חיובי ואוהב כלפי בני כיתה.

ב. הגב' אורנה ניזרי – מחנכת כיתה ג'

גם מעדה זו, מחנכת כיתה ג', שמענו כי הנאשמת הינה מורה מוערכת ומקצועית לאנגלית, אשר גילתה יחס נאות כלפי תלמידים והורים ואין בעברה כל תלונה על מעשה של נקיטה באלימות כלשהי כלפי תלמיד.

טיעונים למידתם של אמצעי המשמעת

4. במהלך הדיון שמענו את טיעוני הצדדים למידתם הראויה של אמצעי המשמעת.

א. עמדת התביעה

- 1) התובע המלומד טען בפנינו כי קיימת הצדקה להטיל על הנאשמת אמצעי משמעת של:
 - א) נזיפה חמורה;
 - ב) הפקעת משכורת קובעת שתנוכה עד 12 תשלומים שווים ורצופים.

- 2) שמענו מפיו של התובע כי אין לתביעה מחלוקת כי לא הייתה לנאשמת מודעות על רגישות באותה יד שמאל של אותו תלמיד, ולא התכוונה לפגוע בידו בעטיה של אותה משיכה, הגם שהייתה צריכה להימנע ממנה כאמצעי לאכיפת המשמעת, לנוכח סיכון אפשרי זה או אחר שעלול להתרחש מאותו מעשה או ממעשה דומה, כאשר חוזרי המנכ"ל שבהפרתם הורשעה הנאשמת אוסרים כל שימוש של שהוא בכח לאכיפת המשמעת בכיתה.

ב. גישת המשרד

(1) נציג המשרד השכילנו על דרכה של הנאשמת בשירות הציבורי. מורה בכירה, מורה מקצועית לאנגלית, שמועסקת במשרד משנת 1990. בירורו של נציג המשרד עם המפקח הכולל על בית הספר, מנהלת בית הספר "ניצנים" ובירור בבית הספר הנוכחי בבית הספר "דקל" העלו כי מדובר במורה תורמת שמקנה את לשון האנגלית לתלמידי הכיתה בצורה מקצועית וראויה.

(2) לגישת המשרד, קיימת הצדקה להטיל על הנאשמת אמצעי משמעת של:

(א) נזיפה;

(ב) הפקעת מחצית משכורת קובעת שתנוכה ב- 12 תשלומים שווים ורצופים. לבית הדין הוגש תלוש שכר של הנאשמת, המצביע על השתכרות של 6,000 ₪ לחודש (לפני ניכויים).

ג. גישת ההגנה

(1) הסנגור המלומד פרט בפנינו את התהפוכות שעברו על התיק משלב חקירתו על ידי משטרת ישראל, כאשר פרי החקירה לא הצדיק לדעת הפרקליטות והמשטרה ונש"מ נקיטתו של הליך פלילי והוחלט להעביר התיק לנתיב המשמעת, כאשר החקירה עצמה נערכה במשטרה, כאשר אביו של אותו התלמיד כפי ששמענו הינו שוטר, וביקש להשלים בהשלמות עצמאיות את פירותיה של החקירה.

(2) במהלך החקירה, כפי ששמענו, לא נגבו עדויות נוספות מתלמידים נוספים, זולת המתלון לגבי נסיבותיו של האירוע שהצמיח את אותה משיכה בידו של התלמיד, כאשר בסופו של יום ההגנה והתביעה הגיעו לעמק השווה לגבי מעשיה מדויקים של הנאשמת שאינם מצביעים על תקיפת קטין חסר ישע, בגוונה הפלילי אלא על משיכת ידו של תלמיד לשם הרחקתו מזירת האירוע שנתרחש בכיתה והנזק שנגרם לאותה יד, שלא היה בגדר צפייתה של הנאשמת.

(3) לגבי הנסיבות האישיות שמענו כי הנאשמת נשואה, אם לשני ילדים, כאשר לבן זוגה שלושה ילדים בוגרים מנישואיו הראשונים, שאינם מתגוררים בבית המשפחה.

4) לגישתו של הסנגור המלומד, ניתן למצות את ההליך על ידי הטלתה של נזיפה בלבד.

ד. דבר הנאשמת

1) הנאשמת בת 48, ילידת ישראל ורכשה את מקצוע ההוראה בבית ברל, שירתה בצה"ל כמדריכת גדנ"ע. לאחר השלמת לימודיה וחזרתה מארצות הברית, נקלטה בכרמיאל, בתחום הוראת האנגלית. בן זוגה מועסק בתחום פיתוח התשתיות באזור המרכז.

2) שמענו מהנאשמת כי הפיקה את הלקח הראוי מהאירוע ולא התכוונה כמובן להזיק לאותו התלמיד והיא מצרה על אותה תקרית.

5. החלטת בית הדין

לאחר שבאו בפנינו ראיות לטיעוני הצדדים, לעניין מידתם של אמצעי המשמעת לצורך קבלת החלטתנו נשקלו על ידנו השיקולים הבאים:

א. לדפוס התנהגותה של הנאשמת

1) הנאשמת לפני כ- 3 שנים, בעת אירוע של שפיכת מים על תלמיד בכיתה וחששה כי אותו אירוע יגרום למהומה כלשהי בין התלמידים הניצים, אחזה ומשכה ידו של תלמיד שהיה בן 11 דאז והוציאה אותו בחוזקה מהכיתה, וזאת כמובן מבלי שידעה כי אותה משיכה שלא הייתה בת נזק לתלמיד אחר, תגרום לאותו תלמיד לנזק רפואי המצריך מנוחה וטיפול.

2) בית הדין אינו סובר כאמור, שהנאשמת נקטה באלימות לשמה, אלא איבדה את מידת האיפוק שנדרשת ממורה אשר אינו רשאי גם ברגע מצוקה וריגוש לאבד את שלווה רוחו כלפי תלמיד – והנאשמת טעתה בשיקול הדעת שהפעילה לגבי האירוע.

3) יוער כי, נקיטה באלימות כדי להשליט משמעת וגם לכל תכלית אחרת בכל נסיבה אחרת, היא דרך פסולה אשר אין להשלים עמה, אשר זכתה לביקורתם של בתי המשפט כפי שיפורט להלן:

ע"פ 4405/94 מ.י. נ' אלגני, פ"ד מח(5) 191 אומר כב' השופט ברק בעמ' 192: **"גופו של תלמיד ונפשו אינם הפקר. כבודו כאדם נפגע אם מוריו מפעילים כלפיו אלימות פיזית"**.

כמו כן, בע"פ 4596/98 באקו נ' מדינת ישראל פסקה כב' השופטת בייניש: **"הפעלת ענישה הגורמת לכאב והשפלה אינה תורמת לאישיותו של הילד ולחינוכו, אלא פוגעת בזכויותיו כאדם... היא מרחיקה אותנו משאיפתנו לחברה נקיה מאלימות"**.

גם בעש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר פ"ד נב (1) עמ' 650-678 נאמר על ידי כב' השופט זמיר:

"המורה מוצב בעמדה של חינוך כלפי התלמידים. היא מקנה לו מעמד וסמכות בעיני התלמידים, אך היא גם מטילה עליו אחריות מיוחדת כלפי התלמידים. הציבור מפקיד את התלמידים בידי המורה, סומך עליו שיעשה כל שביכולתו, כדי לקדם אותם. זהו תפקיד שיש בו נאמנות. כל עובד ציבור הוא נאמן הציבור... ומורה כלפי התלמידים, על אחת כמה וכמה".

בעש"מ 1730/00 פלוני נגד מדינת ישראל, כב' השופט זמיר מבליט את חובת הנאמנות של המורה לתלמיד באומרו: **"כל אדם חייב לכבד את זכויותיו של הילד, ובמיוחד המורה, ששלוש היד וחינוך הילד הופקדו בידי כנאמן מטעם ההורים והחברה"**.

ופסק דין נוסף שדן בתפקידו של מורה, עש"מ 4503/00 חביב אמין נ' מדינת ישראל:

"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים (ראו עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר, פ"ד נב(678) 650, (1)). השימוש בכח הזרוע נגד תלמיד הוא מעשה חמור לעובד הוראה שאינו הולם את הנורמות הראויות. ענישה גופנית של הילד פוגעת בגופו, ברגשותיו, בכבודו ובהתפתחותו התקינה, ויש בה כדי לערער את אמון הציבור המפקיד את התלמידים בידי המורה".

פסק הדין האמור הובא במסגרת גישתו של בית המשפט העליון בעש"מ 1682/02, בו בית המשפט מבליט בצורה החדה ביותר, את הפסול שקיים בנקיטת אמצעי אלימות במסגרת אכיפת המשמעת בכיתה כגישה חינוכית, דברים שהובאו גם בעש"מ 3362/02 וראוי לטעמנו, כי המסר כהווייתו יובא גם על ידנו במסגרת גזר דין זה:-

"אין לקבל טיעון זה גם אם נכונה הטענה כי שיטות הנהגת משמעת תוך שימוש באמצעים פיזיים למטרות חינוכיות מקובלות בבתי ספר או בבתים ממגזרים מסויימים. אין להשלים עם מצב זה. חוקי המדינה חלים על כל מגזרי האוכלוסיה וגם אם מסורות מן העבר מקשות על עקירה מהשורש של תופעות שהיו מקובלות פעם, אין לאשר כיום נורמות הפוגעות בגופו ובנפשו של ילד כלשהו. שיטות חינוך המבוססות על שימוש באמצעי אלימות - מלקות, מכות, שימוש במכות סרגל ומשיכות אוזניים, היו נהוגות בעבר בחברות ובקבוצות אוכלוסיה שונות ולא רק בישראל. באותם ימים מורים האמינו בכוחם.

פגיעתם קשה וכי אין להשלים עמם עוד. ציבור הילדים כולו ראוי להגנה ובתי המשפט יתרמו חלקם באכיפת החוק ובמניעת תופעות של אלימות בכל מגזרי האוכלוסיה."

ובעש"מ 10006/04 בעניין וואיל חיג'אזי, בית המשפט העליון חזר על מדיניות התגובה הראויה כלפי מעשי אלימות של מורים כביטוייה בפסיקה שהובאה לעיל וקבע: "אכן, כוחו של המחנך אינו בכוח הזרוע, אלא בתבונתו, באישיותו ומיומנותו המקצועית", וכך נאמר בעש"מ 1682/02 אל ווהב נגד מדינת ישראל (לא פורסם):

"המורים הם המגלמים את דמות המחנך, בידיהם הופקדו שלומם וחינוכם בכל הנוגע לדרכי ההתנהגות של תלמידיהם, ועליהם לתרום לבנות דפוסים חברתיים ראויים ביחסים שבין אדם לחברו. לא אחת מוטל על מורה להתמודד עם מצבים קשים, ואף עם פריקת עול משמעת מצד תלמידים, שעה שכללי סדר ומשמעת חלים עליהם. ובמיומנותו המקצועית, בעזרתם של אלה עליו להתמודד עם הקשיים. אסור לו לנצל את מעמדו וסמכותו לפגיעה בתלמידיו ואין הוא רשאי למלא תפקידו בשיטות אלימות פוגעניות. אל לו להגיע לתגובה אלימה לא בשיטה ואף לא בעת איבוד עשתונות. חינוך באלימות מצמיח אלימות נוספת ומסכל את שאיפתנו לקיום חברה המכבדת את זכויות האדם ואת כבודו ואת שלום גופו".

(ניתן ביום 13.2.05, ראה עמ' 3-4 לפסק הדין).

(4) "חוק זכויות התלמיד" נכנס לתוקף ב- 4.12.2000, בחוק זה באה לידי ביטוי תפיסת המחוקק האוסרת שימוש באלימות מסוג כלשהו כאמצעי חינוכי, זאת ברוח זכויות האדם וכבודו.

(5) יהיו הנסיבות של נקיטת אמצעי האלימות או שימוש בכח מסוים לאכיפת משמעת, אשר יהיו, המורה חייב לנקוט במידה של איפוק עצמי, גם אם הדבר אינו קל ולעיתים מכביד עד מאוד. גישה זו יסודה בסטנדרט התנהגות גבוה הנדרש מעובד הוראה, במיוחד במהלך מילוי תפקידו.

וכך פסק בנדון בית המשפט העליון :-

"בתחום המגזר הציבורי ישנן מערכות תפקידים בהן נדרש מעובד הציבור לשמש דוגמא אישית מיוחדת, ולעמוד בנורמות התנהגות ברף גבוה במיוחד. תפקידי הוראה וחינוך נמנים על אותם תפקידים, על שום היותם של אנשי חינוך מציבי נורמות ההתנהגות לדוד הצעיר, ומעצבי אישיותם של בני הנוער לא רק כבעל ידע ודעת, אלא, בראש וראשונה, כבעלי רמת אתית-מוסרית גבוהה, כמי שבעתיד יהוו התשתית האנושית עליה תיבנה החברה הישראלית, על ערכיה המוסריים והתרבותיים."
(עש"מ 10970/05 בעניין היפא חורשיד ניתן ב-9.10.07).

ב. על עבירות המשמעת

(1) הנאשמת בדרך שבה נקטה לאכיפת המשמעת בכיתה פגעה במשמעת שירות המדינה, כאשר יסודותיה של אותה פגיעה לעניינו של סעיף 17 (1) לחוק עוצבו וגובשו בשורה של פסקי דין :-

בער"מ 1/82, עירית תל אביב נגד אלי רובין (פ"ד לו(3) 579) בית המשפט העליון פסק :

"משמע, העובד בשירות כאמור נתון למרותם של הממונים עליו וחייב לקיים הוראותיהם. המשמעת היא מרכיב יסודי בשירות הציבורי כאמור ובלעדיה לא יכול השירות ולא יוכל לקיים את המוטל עליו בהתאם לחוקים המגדירים חובותיה וסמכויותיה של הרשות המקומית.

עובר לקבלה לשירות, מסורה בידי המועמד האפשרות לשקול מראש אם הוא נכון לקבל על עצמו את העבודה אשר למען ביצועה הוא מגיש את מועמדותו. אולם, אחרי שנתקבל לשירות שומה עליו לקיים הוראות הממונים עליו להוראת, ההוראות בדבר אופי תפקידו ואופן ביצועו.

במילים אחרות, אחרי תחילת העבודה הופך העובד לחלק מערכת בה נקבעים תפקידיו על ידי המוסמכים לכך בתוך המסגרת אליה התקבל".

(2) הנאשמת במעשיה פגעה בערכי המשמעת השוררים בשירות הציבורי.

(3) הנאשמת גם הורשעה בעבירה לפי סעיף 17(2) לחוק, בגין הפרתם של אותם איסורים שבחוק זכויות התלמיד, והוראות חוזרי מנכ"ל האוסרים כל שימוש שיש בו ביטוי של כח כלפי גופו של תלמיד.

(4) הנאשמת גם הורשעה בעבירה לפי סעיף 17(3) לחוק.

לגבי קשת מאפייניה נפסק:-

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים או בארגון מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון. עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים: היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע, אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון".

(ראה ער"מ 1351/95 ליאון פינקלשטיין נגד התובע בבית הדין המקומי למשמעת, פ"ד מט(5), 573, 578).

במקום אחר, אומר השופט זמיר (עש"מ 4246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין):

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות המיוחדת לתפקיד מסוים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי-הולמת, במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד".

בפסק דין נוסף, עש"מ 3849/03 מיכל אלבו נגד נציבות שירות המדינה, נפסק לגבי טיבה ומהותה של העבירה:

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות קובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעביר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון."

בעש"מ 689/05 מדינת ישראל נגד מופיד מנצור, שניתן לפני למעלה משלוש שנים (בתאריך 6.3.05), נפסק לגבי טיבו האפשרי של הפסול הנורמטיבי, שבו לא חטאה כמובן הנאשמת:-

"הגשת עבודת-גמר לסיום לימודיו האקדמיים לתואר ראשון בחינוך בלא שכתבה עבודה זו – פגם ביושר וביושרה שהנדרשים ממורה וממחנך. התנהגות זו אינה הולמת עובד מדינה ובוודאי שאינה הולמת מורה בישראל שאמור לשמש דוגמא ומופת לתלמידיו. בהתנהגותו של המשיב טמונה חומרה נוספת, בהתחשב בכך שהוכח כי שירות המדינה השתתף במימון לימודיו לתואר ראשון בחינוך בשלוחת לטביה. נוכח מכלול נסיבות העניין, מתבקשת אפוא המסקנה כי המשיב התנהג באופן שאינו הולם את תפקידו ושעלול לפגוע בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה."

(עש"מ 689/05 בעניין מנסור מופיד שניתן בתאריך 6.3.05).

(5) כנסיבות לקולא ניתן לראות את קבלת האחריות על מעשיה בפנינו.

ג. על תכלית אמצעי המשמעת

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כיד להרתיע עובדים אחרים במעמדה של הנאשמת, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה.

בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים יש בהם כדי, לשרת את התכלית האמורה.

ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית: **"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל"**.
(בג"צ 669/86 רובין נגד ברר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

(2) בהבדל מעובד רגיל שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד המדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא על אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי.
(ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7).

ולכן:-

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמינים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עימה קלון".
(עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי).

(3) בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש) ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי:

"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, נועד ההליך המשמעתני למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבואו להטיל אמצעי משמעת, יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה. כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתני."

(4) על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.03 :
"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד."

בית המשפט העליון בעש"מ 5626/05 בענין רחל אוחנה הבליט את ליבת תפקידם של אמצעי המשמעת :
"עיקר תכליתו של דין המשמעת הינו להגן על תפקודו התקין של השירות הציבורי ולשמור על תדמיתו בעיני הציבור (עש"מ 7113/02 מדינת ישראל נגד שחר לוי, פד"י נז(3) 817; עש"מ 1928/00 מדינת ישראל נגד עמוס ברוכין, פד"י נד(3) 694, 703; עש"מ 8160/04 מדינת ישראל נגד בן סימון, דינים עליון ע"א, 733), שתי תכליות אלה קשורות קשר אמיץ ביניהן, שהרי השמירה על אמון הציבור בשירות הציבורי מותנית, בין היתר, בתפקוד התקין וההוגן של עובדיו, וסטייה מנורמות מחייבות של ביצוע תקין של התפקיד סופה שתביא לפגיעה ברמתו של השירות הציבורי ולפגיעה ביחסו של הציבור לשירות זה". (שם בעמ' 4)

ובנוסף נפסק :

"תפקידו של הדין המשמעתתי הוא לא רק להעניש את העובד שסרח, אלא גם לשמש מסר לציבור עובדי המדינה כולו בדבר נורמות ההתנהגות המתחייבות ממשרתי הציבור וחובות האתיקה החלות עליהם בביצוע תפקידם. חובות אלה חלות על כלל עובדי המדינה. אולם ישנם תפקידים שבהם להפרת הנורמה המשמעתית נודע מישנה חומרה בשל המעמד המיוחד של בעל התפקיד בשירות המדינה. כזה הוא תפקיד המורה והמחנך, המופקד מטעם המדינה על חינוך הדור הצעיר. עובד ההוראה אינו עובד מדינה מן השורה. הוא דמות שהתנהגותה ורמתה המוסרית משמשת אמת מידה ודוגמא לציבור התלמידים המתחנכים לאורה."
 (עש"מ 8622/05 נעאמנה עאדל עלי נגד מדינת ישראל, ניתן בתאריך 25.12.06).

ולפני כחצי שנה נפסק לעניינה של אותה תכלית :

"מטרת דיני המשמעת אינה מכוונת להענשת העובד; היא נועדה להגן על השירות הציבורי מבחינת רמת תיפקודו ומהיבט השמירה על דמותו ותדמיתו בעיני הציבור. תכליות אלו מושגות באמצעים שונים, וביניהם – הרחקת עובדים שתיפקודם פוגע בשירות הציבורי; הרתעת שאר עובדי השירות הציבורי מפני התנהגות החורגת מהנורמות הראויות; והעברת מסר כללי לציבור הרחב בדבר הקפדתה של מערכת אכיפת החוק ודיני המשמעת על יושרתו של השירות הציבורי ורמת תיפקודו" (עש"מ 3666/06 אסדי נ' נציבות שירות המדינה, פסקה 12 (ורס פורסם, 7.11.2007). כן ראו: עש"מ 356/96 פלוני נ' נציבות שירות המדינה, פסקה 5 (לא פורסם, 4.3.1996); עש"מ 8273/05 שרעבי נ' מדינת ישראל, פסקה 8 (לא פורסם, 28.1.2007); עש"מ 5917/07 גרה נ' נציבות שירות המדינה, פסקה 12 (טרס פורסם, 19.8.2007) וההפניות שם).

(עש"מ 9433/07 מדינת ישראל נגד מרינה אבשלומוב, ניתן בתאריך 21.5.2008, על ידי כבוד השופטת עדנה ארבל).

ואולם תפקידם המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל. בית המשפט העליון ריכך את גישתו האמורה, וקבע כי תכלית זו צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/03 בעניין נחום זקן פסק: **"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו."**

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית המשפט העליון על גישתו האמורה: **"עם זאת, אל מול, ולצד שיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם). החזקה בדבר הצורך בענישה מחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין."**

(ראה: עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, ניתן בתאריך 23.3.03; עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן בתאריך 10.9.03; עש"מ 1934/03 בעניין דמאן פולח שניתן ב-18.11.03; עש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן בתאריך 16.2.04; עש"מ 10006/04 בעניין ואיל חגאזי

שניתן בתאריך 15.3.05, ועש"מ 3446/05, בענין נאיל דראושה שניתן בתאריך 28.6.05).

בעש"מ 4193/06 משה חי כהן נפסק:

"עם זאת, כבכל הליך ענישה, פלילי או משמעתי, נדרשת מידתיות ראויה והתחשבות מאוזנת לא רק באופי העבירה שבוצעה וחומרתה, אלא גם בנסיבותיו האישיות של הנאשם ובמכלול היסודות הפועלים לקולא בעניינו."
(ניתן בתאריך 9.10.06).

(5) ולגבי תורת האיזונים שבין הנסיבות האישיות בדין המשמעתי לעומת ההליך הפלילי ומשקלם היחסי של אלה, לנוכח תכליתו של הדין המשמעתי, נפסק לפני כשנה וחצי על ידי בית המשפט העליון:

"אולם, גם אם משקל נסיבותיו האישיות של הנאשם פחות בדין המשמעתי בהשוואה להליך הפלילי, אין להתעלם מהן כליל. מן הדין כי יתקיים יחס מאוזן, מידתי וראוי בין חומרת עבירת המשמעת שנעברה לבין נסיבותיו האישיות של המערער, ולבין חומרת אמצעי המשמעת הראויים על רקע תכליות הדין המשמעתי. מידת חומרתם של אמצעי המשמעת הננקטים כנגד עובד ציבור שהורשע, חייבת לעמוד על מידה שאינה עולה על הנדרש לצורך הגשמת תכליותיו הציבוריות של הדין המשמעתי (ער"מ 8372/05 גבריאילוב נ' עיריית ת"א, פסקה 6; פרשת ברוכין, בעמ' 694; עש"מ 5271/03 סדיקוב נ' מדינת ישראל [פדאור (לא פורסם) (5) 03], עמ' 2; ועש"מ 7641/98 נוימן נ' מדינת ישראל [פדאור (לא פורסם) 99 (8) 192], עמ' 4)."

(עש"מ 11976/05 חליל רוחי נ' מדינת ישראל, ניתן בתאריך 11.4.07, שם בפסקה 23).

(6) מובן הוא, כי בכל מקרה ומקרה על בית הדין לבחון ולשקול, האם יש באמצעי המשמעת המוטלים על ידי בית הדין, כדי להגשים את תכליתם של דיני המשמעת, תוך איזונים עם הנסיבות האישיות. ולגבי תורת המידתיות נפסק ממש בימים אלה בעש"מ 5917/07 נביל גרה נגד נציבות שירות המדינה, שינתן ביום 19.8.07:-

"מידתיות אמצעי המשמעת הננקטים נגזרת מנסיבותיו המיוחדות של המקרה, מעוצמת חומרתה של העבירה, וממשקל הנסיבות האישיות לנאשם."

בשיקלול הערכים הרלבנטיים, יש להגיע לנקודת איזון עונשית ראויה אשר תשלב בין האינטרס הציבורי ביישום ראוי של נורמות המשמעת בשירות הציבורי, בד בבד עם דאגה לגורלו של הפרט באופן שהענישה תהיה מידתית ותהיה תואמת את מכלול האינטרסים הראויים לאיזון."

ואותו איזון גם נמצא בעש"מ 3925/08, בעניין אזולאי:-
 "כידוע, התכלית העומדת בבסיס השתתם של אמצעי המשמעת על עובדי השירות הציבורי אשר הורשעו היא כפולה: מניעת פגיעה בתפקודו של השירות הציבורי, בתדמיתו ובאמון הציבור בו מחד גיסא, והרתעת עובדים אחרים לבל יכשלו במעשים דומים מאידך גיסא (עש"מ 5917/07 גרה נ' נציבות שירות המדינה (טרם פורסם) וההפניות שם). בבואו לגזור דינו של נאשם, על בית הדין לבחון תכליות אלו נוכח חומרת העבירה שבוצעה, ולהגיע לנקודת איזון עונשית ראויה אשר תשלב בין התכליות האמורות ותשקללן אל מול נסיבותיו האישיות של הנאשם, באופן שהענישה תהיה מידתית (ער"ם 8372/05 גבריאילוב נ' עירית תל אביב-יפו (לא פורסם, 14.3.2006); עניין גרה, לעיל).

(ראה את אשר נפסק בנדון בעש"מ 227/07 בעניין יוסף אסדו)

ד. על הנסיבות האישיות

(1) הנאשמת בת 48, אישה נורמטיבית, נעדרת עבר פלילי או משמעותי קודם, אשר רכשה השכלה בתחום ההוראה, כיום מורה מקצועית לאנגלית. שמענו מעדי האופי ונציג המשרד אך דברי שבח על איכות תפקודה.

(2) כבר נפסק, כי לתרומה ממשית (כ- 18 שנה) יש השפעה ממתנת על מידתם של אמצעי המשמעת.

"לו היה המערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות לאחר כל אותן שנים שהיה נתפס בכף כמי שעשה מעשה של מעילה באמון. אפשר אמרתי רוח שטות נכנסה בו באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופח פרנסתו במחי-יד..." (עש"מ 1827/02 אברהם ספיר נ' מדינת ישראל, פורסם בדינים עליון כרך סא 268).

(3) הנאשמת נשואה, אם לשני ילדים קטינים, לבן זוגה, המועסק בתחום התשתיות, ילדים בוגרים מנישואין הראשונים.

סוף דבר

6. לאחר שבית הדין עיין ושקל את טיעוני הצדדים ועל יסודם של מקבץ השיקולים שפורטו לעיל, הגענו לכלל החלטה כי ניתן למצות את ההליך נגד הנאשמת על ידי הטלתה של:-

א. **נזיפה חמורה** – כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין המופנה במישרין לנאשמת, המצביע כי נפל פסול בדרך שבה נקטה לאכיפת משמעת כלפי תלמיד.

ב. לא אחת דרכו הנורמטיבית של נאשם, יחד עם נסיבות העבירה, מצביעים לגבי **אותו** נאשם, וכך גם ראינו לנכון לנהוג במקרה של הנאשמת על יסוד פסיקתו של בית המשפט העליון ב- **עש"מ 4831/01 בעניין וופא יוניס**, כי ניתן להעביר מסר באמצעות **נזיפה חמורה**. בית הדין השתכנע, כי המסר האמור כלפי הנאשמת הספציפית, די בו כדי למצות בנסיבות מקרה זה את התכלית של דיני המשמעת בדבר פסיקתו ב- **בד"מ 115/03, 43/05 ו- 155/07**.

7. בית הדין התרשם שההליך שהיה בפנינו לנוכח התרשמותו הבלתי אמצעית מהנאשמת, מעדי האופי ומגישת המשרד, חרף תוצאותיו של ההליך כאמור, אין הוא צריך לעמוד לרועץ בדרכה העתידית של הנאשמת כשיבוא עת קידום במסגרת מילוי תפקידה כעובדת הוראה.

אמצעי המשמעת הודעו בנוכחות הצדדים ביום ה' בחשוון התשס"ט, 3 בנובמבר 2008.

גזר הדין המפורט והמנומק ניתן ביום י"ח בחשוון התשס"ט, 16 בנובמבר 2008, שלא בנוכחות הצדדים להם יומצא באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור לבית המשפט המחוזי של חיפה, מסורה לצדדים לפי הוראותיו של סעיף 43(א) לחוק, כפי שתוקן בתיקון מספר 12 לחוק, בתוקף מה- 27.7.2008.

(-)

מר מחאג'נה וליד איברהים
חבר בית הדין

(-)

גב' חנה שמש
חברת בית הדין

(-)

יוסף תלרז – אב בית הדין
יו"ר

בד"מ 92/07 – דחיפתו של תלמיד שאיחר להגיע לבית הספר

תמצית פסק הדין:

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה הרשיע את הנאשם, מנהל בית ספר בנחף, בעל תואר ד"ר לפילוסופיה, בעבירות משמעת שונות, בעקבות הליך פלילי שהתקיים בעניינו בבית משפט השלום בעכו, בו הואשם בעבירת תקיפה בגין תקיפת תלמיד, כאשר על יסוד הסדר טיעון נגזרו עליו 80 שעות עבודה לתועלת הציבור.

התביעה: ביקשה להטיל על הנאשם אמצעי משמעת אלה: נזיפה חמורה, הפקעת משכורת קובעת והורדה בדרגת שכר אחת למשך שנה.

המשרד: מסר על תרומתו של הנאשם לבית הספר ועל תפקודו, כאשר לא נמצא רבב בתיקו האישי. לגישתו של המשרד אמצעי המשמעת שראוי להטיל על הנאשם הם: נזיפה חמורה; הפקעת $\frac{3}{4}$ משכורת קובעת, והורדה בדרגה אחת למשך 9 חודשים.

הנאשם: הביא בפני בית הדין את נסיבותיו האישיות, ופרט את ההישגים בהם זכו תלמידי בית ספרו בתקופת כהונתו.

בית הדין שקל את טיעוני הצדדים כפי שבאו בפניו, ולצורך קבלת החלטתו באשר למידתם של אמצעי המשמעת, אשר ראוי להטיל על הנאשם, נשקלו השיקולים הבאים: דפוס התנהגותו של הנאשם, אשר כשל כישלון חד-פעמי עת נקט במידה מסוימת של אלימות כלפי תלמיד, ביקורתה הנוקבת של מערכת המשפט וגישתו של המחוקק כלפי אותה גישה חינוכית של נקיטה באמצעי של אלימות כדי לאכוף משמעת כלפי תלמיד, מעמדו הניהולי של הנאשם, תכליתם של אמצעי המשמעת שהינם הגנה על השירות הציבורי, ונסיבותיו האישיות של הנאשם.

בסופו של עיון החליט בית הדין להשית על הנאשם את אמצעי משמעת אלה: נזיפה חמורה, הפקעת $\frac{3}{4}$ משכורת קובעת, והורדה בדרגה אחת למשך 6 חודשים.

ניתן ביום י"ב בכסלו התשס"ח, 22 בנובמבר 2007.

ההרכב:

יוסף תלרז – יו"ר

גב' שפיק קבלאן – חבר ביה"ד

מר רמי רביב – חבר ביה"ד

בא כוח הנציבות: עו"ד שירי ביגמן - אזולאי

בא כוח הנאשם: אינו מיוצג

י"ב בכסלו התשס"ח
22 בנובמבר 2007

בדח. 2007-1045
בד"מ 92/07

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : יוסף תלרז – אב בית הדין
מר שפיק קבלאן
מר רמי רביב
- יו"ר
- חבר בית דין
- חבר בית דין

התובע (ת) : עו"ד שירי ביגמן - אזולאי

הנאשם (ת) :

בא כוח הנאשם : אינו מיוצג

נציג המשרד : מר יהודה אהרון

גזר - דין

ההליך

1. הנאשם, יליד 1949, המועסק במשרד החינוך כמנהל בית ספר נחף, בעל תואר ד"ר לפילוסופיה ומקבל שכר לפי הוראת ד"ר - השלים 30 שנות עבודה בשירות הציבורי, הורשע על ידינו היום בעבירות משמעת לפי סעיף 17(1), (2), (3) יחד עם סעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי ההוראה.
2. הרשעתו של הנאשם באה בעקבות הליכים פליליים שהתנהלו נגדו בבית משפט השלום בעכו (ת.פ. 3262/05), באותו הליך על יסודו של הסדר טיעון, הנאשם הודה ביסודותיה של עבירת תקיפה לפי סעיף 379 לחוק העונשין, ובעקבות הודאתו ביסודות העבירה, בית משפט השלום גזר עליו 80 שעות עבודה לתועלת הציבור.
3. המסד העובדתי שעל בסיסו הוענש הנאשם כאמור, התרחש בספטמבר 2004. באותו הבוקר הנאשם דחף תלמיד שהיה בן 12 באותה העת שאחר להגיע לבית הספר. שמענו במהלך הדיון, כי הנאשם היה מושעה בעטייה של החקירה הפלילית מ- 8.1.06 ועד 27.6.07. ההליכים הפליליים נגד הנאשם ותוצאותיהם כאמור, הסתיימו ביוני 2007.

ראיות למידתם של אמצעי המשמעת

4. לתביעה לא היו ראיות למידתם של אמצעי המשמעת. מטעם הנאשם העידו בפנינו שני עדי אופי, **מר עלי עאדוי ומר מוסא חילף** שהכירו את הנאשם היכרות בת שנים בתקופה שבה פיקחו על בית ספרו.

שמענו מעדים אלו דברי הערכה על איכות תפקידו, מסירותו בעבודה, על קידום רמתו של בית הספר מבחינת הישגי התלמידים ואותו אירוע חד-פעמי בה כשל הנאשם, כלל לא מאפיין את דרכו רבת השנים.

טיעונים למידתם של אמצעי המשמעת

5. במהלך הדיון שמענו את טיעוני הצדדים לעניין מידתם של אמצעי המשמעת:

א. עמדת התביעה

(1) התובעת המלומדת בראשית טיעוניה עמדה בפנינו על תכליתם של אמצעי המשמעת שבאו להגן על תפקידו של השירות הציבורי ואמון הציבור. לאמצעי המשמעת יש גם תפקיד הרתעתי על מנת שעובדי מדינה אחרים, לענייננו עובדי הוראה, ימנעו ממעשים דומים שיש בהם מידה של שימוש בכח.

(2) ובהמשכם של הטיעונים הביאה התביעה לידיעתנו שורה ארוכה של פסקי דין בהם הורשעו עובדי הוראה בבית דין זה ובחלק מהמקרים עניינם נדון גם בית המשפט העליון, שם נקבע באופן ברור וחד ביותר, כי נקיטת אלימות כלשהי לצורך אכיפת משמעת היא לא ראויה גם באם במגזר זה או אחר היתה מקובלת. על-פי פסיקת בימ"ש, ממורה נדרש סטנדרט התנהגות גבוה במיוחד.

(3) פס"ד שהובאו בפנינו הם עש"מ 17303/00 - פלוני נגד מדינת ישראל, עש"מ 10006/04 בעניין וואיל חיגי'אזי, עש"מ 6713/96 בעניין זוהר בן אשר, עש"מ 917/99 בעניין עבדאללה חמזה וכן בד"מ 46/05, 65/07, 3/03 ובד"מ 46/05.

(4) בסופו של יום ביקשה התובעת להטיל על הנאשם אמצעי משמעת אלה:

(א) נזיפה חמורה;

(ב) הפקעת משכורת קובעת;

(ג) הורדה בדרגה אחת (דרגת שכר) למשך שנה.

ב. גישת המשרד

(1) נציג המשרד הציג אסופת מסמכים על דרכו רבת השנים של הנאשם בשירות הציבורי.

הנאשם בעל תואר ראשון, שני ושלישי בתחום המזרחנות, חו"ד שניתנו לגביו גבוהות.

(2) מפקח כולל אחרון ד"ר סבח סבח, שחו"ד הוגשה לבית הדין, מסר על תרומתו לבית הספר ותפקודו.

(3) המשרד לא מצא רבב בתיקו האישי לגבי דרכו בעבר, גישתו שאמצעי המשמעת שראוי להטיל על הנאשם יהיו:

(א) נזיפה חמורה;

(ב) הפקעת $\frac{3}{4}$ משכורת קובעת;

(ג) הורדה בדרגה אחת למשך 9 חודשים.

(4) תלושי השכר של הנאשם הוגשו לעיונו.

ג. דבר הנאשם

(1) שמענו מפי הנאשם דברים על נסיבותיו האישיות, משפחתו משפחה לתפארת, שני ילדים כשאחד מהם בוגר וסטודנט והשני בתיכון. רעייתו מועסקת כמורה. בני משפחתו הקרובה של הנאשם רכשו דעת. הנאשם גם פרט בפנינו את ההישגים בהם זכו תלמידי בית ספרו בתקופת כהונתו וההחמרה בתקופה בה היה מושעה מתפקידו.

(2) שמענו מהנאשם את הנסיבות שבגינן הגיע להסדר טיעון – לא נוכל להדרש לכך ואין לנו סמכות לשנות מהחלטת בית משפט השלום בעכו.

החלטת בית הדין

6. לאחר שבית הדין עיין בפסק דינו של בית משפט השלום בעכו, שהינו פס"ד קצר המבוסס על הסדר טיעון בין הצדדים, ובטיעוני הצדדים שבאו בפנינו, לצורך קבלת החלטתנו נשקלו על ידינו השיקולים הבאים:

א. לדפוס התנהגותו של הנאשם :

(1) הנאשם לפני פרק זמן של כשנתיים בהיותו מנהל בית הספר, נקט במידה מסוימת של אלימות כלפי תלמיד שאחר להגיע לבית ספרו.

בית דין זה ולאחריו בית המשפט העליון, אמרו את דברם לגבי דרך אכיפת המשמעת בבית ספר, הפוסלת מכל וכל מידה זו או אחרת של אלימות מצידו של מורה ובמיוחד של מנהל, ממנו נדרש סטנדרט גבוה יותר.

(2) הנאשם כשל כישלון חד-פעמי בדרך אכיפת המשמעת. האלימות בה נקט לא הייתה אלימות לשמה, אלא היה בה יסוד של אובדן שליטה רגעי כלפי תלמיד שפגע במשמעת בית הספר, אך הנאשם לא כך היה צריך לנהוג.

(3) יוער, כי נקיטה באלימות כלשהי כדי להשליט משמעת כלפי תלמיד, היא דרך פסולה אשר אין להשלים עימה, אשר זכתה לביקורתם של בתי המשפט כפי שיפורט להלן:-

בע"פ 4405/94 מ.י.נ' אלגני פד"י מח' (5) 191 אומר כבוד השופט ברק בעמ' 192:

"גופו של תלמיד ונפשו אינם הפקר. כבודו כאדם נפגע אם מוריו מפעילים כלפיו אלימות פיזית".

כמו כן, בע"פ 4596/98 באקו נ' מדינת ישראל פסקה כבוד השופט בייניש (כתוארה דאז):

"הפעלת ענישה הגורמת לכאב והשפלה אינה תורמת לאישיותו של הילד ולחינוכו, אלא פוגעת בזכויותיו כאדם.... היא מרחיקה אותנו משאיפתנו לחברה נקיה מאלימות".

גם בעש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר פ"ד נב (1) עמודים 650-678 נאמר על-ידי כבוד השופט זמיר:

"המורה מוצב בעמדה של חינוך כלפי התלמידים. היא מקנה לו מעמד וסמכות בעיני התלמידים, אך היא גם מטילה עליו אחריות מיוחדת כלפי התלמידים. הציבור מפקיד את התלמידים בידי המורה, סומך עליו שיעשה כל שביכולתו, כדי לקדם אותם. זהו תפקיד שיש בו נאמנות. כל עובד ציבור הוא נאמן הציבור.... ומורה כלפי התלמידים, על אחת כמה וכמה."

בעש"מ 1730/00 פלוני נגד מדינת ישראל, כבוד השופט זמיר מבליט את חובת הנאמנות של המורה לתלמיד באומרו:
"כל אדם חייב לכבד את זכויותיו של הילד, ובמיוחד המורה, ששלום היד וחינוך הילד הופקדו בידי כנאמן מטעם ההורים והחברה."

ופסק דין נוסף שדן בתפקידו של מורה, עש"מ 4503/00 חביב אמין נ' מדינת ישראל:
 -

"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים (ראו עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר, פ"ד נב(678) 650, (1). השימוש בכח הזרוע נגד תלמיד הוא מעשה חמור לעובד הוראה שאינו הולם את הנורמות הראויות. ענישה גופנית של הילד פוגעת בגופו, ברגשותיו, בכבודו ובהתפתחותו התקינה, ויש בה כדי לערער את אמון הציבור המפקיד את התלמידים בידי המורה".

פסק הדין האמור הובא במסגרת גישתו של בית המשפט העליון בעש"מ 1682/02 בו, בית המשפט מבליט בצורה החדה ביותר, את הפסול שקיים בנקיטת אמצעי אלימות במסגרת אכיפת המשמעת בכיתה כגישה חינוכית, דברים שהובאו גם בעש"מ 3362/02 וראוי לטעמנו, כי המסר כהווייתו יובא גם על ידינו במסגרת גזר דין זה: -

"אין לקבל טיעון זה גם אם נכונה הטענה כי שיטות הנהגת משמעת תוך שימוש באמצעים פיזיים למטרות חינוכיות מקובלות בבתי ספר או בבתים ממגזרים מסויימים. אין להשלים עם מצב זה. חוקי המדינה חלים על כל מגזרי האוכלוסייה וגם אם מסורות מן העבר מקשות על עקירה מהשורש של תופעות שהיו מקובלות פעם אין לאשר כיום נורמות הפוגעות בגופו ובנפשו של ילד כלשהו. שיטות חינוך המבוססות על שימוש באמצעי אלימות, מלקות, מכות, שימוש במכות סרגל ומשיכות אוזניים, היו נהוגות בעבר בחברות ובקבוצות אוכלוסיה שונות, ולא רק בישראל. באותם ימים מורים האמינו בכוחם. המחנך של אלה כיום יודעים אנו כי נזקם של אמצעים פיזיים רב, כי פגיעתם קשה וכי אין להשלים עמם עוד. ציבור הילדים כולו ראוי להגנה ובתי המשפט יתרמו חלקם באכיפת החוק ובמניעת תופעות של אלימות בכל מגזרי האוכלוסייה".

ובעש"מ 10006/04 בעניין וואיל חיג'אזי, בית המשפט העליון חזר על מדיניות התגובה הראויה כלפי מעשי אלימות של מורים כביטוייה בפסיקה שהובאה לעיל וקבע – "אכן, כוחו של המחנך אינו בכוח הזרוע, אלא בתבונתו, באישיותו ומיומנותו המקצועית", וכך נאמר בעש"מ 1682/02 אל ווהב נגד מדינת ישראל (לא פורסם):

"המורים הם המגלמים את דמות המחנך, בידיהם הופקדו שלומם וחינוכם בכל הנוגע לדרכי ההתנהגות של תלמידיהם, ועליהם לתרום לבנות דפוסים חברתיים ראויים ביחסים שבין אדם לחברו. לא אחת מוטל על מורה להתמודד עם מצבים קשים, ואף עם פריקת עול משמעת מצד תלמידים, שעה שכללי סדר ומשמעת חלים עליהם. ובמיומנותו המקצועית, בעזרתם של אלה עליו להתמודד עם הקשיים. אסור לו לנצל את מעמדו וסמכותו לפגיעה בתלמידיו ואין הוא רשאי למלא תפקידו בשיטות אלימות פוגעניות. אל לו להגיע לתגובה אלימה לא בשיטה ואף לא בעת איבוד עשתונות. חינוך באלימות מצמיח אלימות נוספת ומסכל את שאיפתנו לקיום חברה המכבדת את זכויות האדם ואת כבודו ואת שלום גופו."
(ניתן ביום 15.305, ראה עמ' 3, 4 לפסק הדין).

ובפסק דין שניתן אך לאחרונה נפסק על ידי בית המשפט העליון: "חוקי המדינה והתפיסות החינוכיות המעוגנות בהם אוסרים על פגיעה בגופו ובנפשו של ילד, ומוקיעים שימוש באלימות כלפי ילדים בכל צורה שהיא, ובכל מגזרי האוכלוסייה. על מסר זה, העולה מן הדין, מן ההלכה הפסוקה, ומהנורמות החברתיות המקובלות בחברה תרבותית לחדור לתודעת הציבור כולו, ועל בית המשפט בהליכים שלפניו, ועל בית הדין בהליכי משמעת לתרום את חלקם לאכיפת נורמות הדין והמוסר במניעת אלימות כלפי ילדים בכל התחומים ובכל המגזרים" (ע"פ 4596/98 פלונית נ' מדינת ישראל, פד"י נד(1) 145, 172-187; עש"מ 1730/00 פלונית נ' מדינת ישראל, פד"י נד(5) 439).

ומפסיקה נוספת:

"בית משפט זה אמר את דברו לא אחת באשר לאיסור המוחלט החל על כל אדם להכות ילדים, ובכלל זה הורים ומחנכים, ועל החומרה המיוחדת הנובעת להפרת איסור זה, והענישה המתחייבת בצידה. בתפיסת החינוך המודרנית, שימוש באלימות כלפי ילדים, באשר הוא, נתפס כעוולה פסולה מיסודה.

יש לחנך ילד במתינות, באורך רוח, ועל דרך השכנוע ויישוב הדעת, ולא בכוח הזרוע, על דרך ההכנעה האלימה של הרצון החפשי וריסוק פוגעני של יצר ההתנגדות". (עש"מ 4875/06 מדינת ישראל נגד עאוני זראקי ניתן ביום כ"ו בחשוון התשס"ז, 7.11.07).

(4) כארבע שנים לפני האירועים נתפרסם ע"י הכנסת "חוק זכויות התלמיד" שנכנס לתוקף ב-4.12.2000. בחוק זה באו לידי ביטוי וגיבוש תפיסת המחוקק האוסרת שימוש באלימות כאמצעי חינוכי, זאת ברוח עקרונות היסוד המעוגנות בזכויות האדם וכבודו.

(5) יהיו הנסיבות שהובילו לנקיטת אמצעי האלימות אשר יהיו, המורה וגם המנהל חייב לנקוט במידה של איפוק עצמי וריסון – תכונות שלא אפיינו כלל את מעשיו של הנאשם, כפי שהובהר באכיפת המשמעת כלפי אותו תלמיד.

ב. על עבירות המשמעת

(1) בעקבות ההליך הפלילי הנאשם הורשע על ידינו בעבירות לפי סעיפים (1)17, (2) ו-(3):

"(1) עשה מעשה או התנהג באופן שפגע במשמעת שירות המדינה;
(2) לא קיים את המוטל עליו כעובד מדינה על פי נוהג, חוק או תקנה או הוראה כללית או מיוחדת שניתנו לו כדין, או התרשל המוטל עליו כאמור;
(3) התנהג התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה או התנהג התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו, או בשמו הטוב של שירות המדינה;"

(2) לעניין יסודות העבירה לפי סעיף (1)17, אותה פגיעה במשמעת שירות המדינה, תכליתה של המשמעת לקיים ולשמר את המשמעת בגוף שלטוני היררכי כמו משרד ממשלתי, ואשר בלעדיה הגוף לא יוכל להגשים את יעדיו. ובעניין זה כבר נפסק בעש"מ 3/75 בעניין אלפונסו דבוש: -

"לא אמצה כאן תיאור כל יסודותיו וסימני האפיון של המושג "משמעת". יספיק לצורך הנושא שבפנינו, אם אומר כי המשמעת היא בעיקרה מערכת הנורמות, הנהלים והנהגים, והקובעת סדרה ובכלל זה חובותיהם וסמכויותיהם של המשרתים בה, בזיקתם זה לזה וזיקתם למסגרת עצמה." (פורסם בפ"ד לו(1), בעמ' 231).

(3) לעניין יסודות העבירה לפי סעיף (2)17 לחוק, אלה כרוכים בהפרתו של האיסור הפלילי שביסודותיו הודה הנאשם.

(4) לעניין יסודות העבירה, לפי סעיף 17(3) לחוק, בדומים לאלו של סעיף 14(1) להודעה על החלת שינויים על עובדי הוראה שגם בה הורשע הנאשם בהתנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה או התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו או בשמו הטוב של שירות המדינה – על כך, עונה כב' השופט זמיר:

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים או בארגון מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון.

עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשי, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים: היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה.

זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע, אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתיפקוד התקין של הארגון".

(ראה ער"מ 1351/95 ליאון פינקלשטיין נגד התובע בבית הדין המקומי למשמעת, פ"ד מט(5), 573, 578).

במקום אחר, אומר השופט זמיר (עש"מ 5246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין:

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות המיוחדת לתפקיד מסוים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי-הולמת, במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד".

בפסק דין שניתן בעש"מ 3849/03 מיכל אלבז נגד נציבות שירות המדינה נפסק לגבי טיבה ומהותה של העבירה:

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על-פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתיפקוד התקין של הארגון".

ולגבי טיבו של הפסול שיכול להגיע עד כדי פגיעה ביושר וביושרה הנדרשים מעובד ציבור, נפסק לפני כשנתיים:

"הגשת עבודת-גמר לסיום לימודיו האקדמיים לתואר ראשון בחינוך בלא שכתב עבודה זו – פגם ביושר וביושרה הנדרשים ממורה וממחנך. התנהגות זו אינה הולמת עובד מדינה ובוודאי שאינה הולמת מורה בישראל שאמור לשמש דוגמא ומופת לתלמידיו. בהתנהגותו של המשיב טמונה חומרה נוספת, בהתחשב בכך שהוכח כי שירות המדינה השתתף במימון לימודיו לתואר ראשון בחינוך בשלוחת לטביה. נוכח מכלול נסיבות העניין, מתבקשת אפוא המסקנה כי המשיב התנהג באופן שאינו הולם את תפקידו ושעלול לפגוע בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה".

(עש"מ 689/05 בעניין מנסור מופיד שניתן בתאריך 6.3.05 – טרם פורסם).

ואכן מידה של פסול בולטת על פני מעשיו של הנאשם. בית הדין, בבואו לצקת תוכן ל"התנהגות שאינה הולמת" או שיש בה כדי לפגוע בתדמית השירות, עליו ליתן ביטוי למושג של ההתנהגות ההולמת בעיני ה"ציבור הנאור" ו"האדם הסביר". אלה צריכים לשקף את הערכים והעקרונות, אשר מבוססים על יחסים שבין הפרט, לבין השירות הציבורי.

באשר לזאת אומר השופט ברק:

"בקביעת התוכן הקונקרטי של ההכללות המשמעותיות (התנהגות שאינה הולמת, שיש בה כדי לפגוע בתדמית) נותן בית-המשפט ביטוי לתפיסות יסוד ערכיות. בעשותו כן, עליו לבטא את שנראה כהתנהגות הולמת (או שאינה הולמת) בעיני הציבור הנאור בישראל. עליו לקבוע את דבר קיומה של פגיעה בתדמית השירות הציבורי מזווית הראיה של האדם הסביר האמון על תפיסות היסוד של משטרנו.

כמובן, "הציבור הנאור" ו"האדם הסביר" אינם אלא מטאפורות (ראה בג"צ 14/86 לאור נגד המועצה לביקורת סרטים ומחזות, פ"ד מא(1) 421, 434; בג"צ 2481/93 דיין נגד מחוז ירושלים).

הם מהווים פרסוניפיקציה של האיזון הראוי בין הערכים, העקרונות והאינטרסים הנאבקים על הבכור. בעריכתו של איזון זה, יש להימנע מאידיאליזם שאין לו עיגון נורמטיבי. השופט אינו שואף אל הנאצל והטהור, שאינו בנמצא. הוא אינו מעמיד לנגד עיניו חברה אידיאלית שאין לה קיום במציאות ושאינה ניתנת להשגה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כמלאך. יחד עם זה, יש להימנע מפרגמטיזם המעוגן במוסר השוק. השופט אינו משקף את התפיסות המעוותות הפושות בחברה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כזאב. אכן, תפיסתו של בית המשפט היא מאוזנת. הוא פועל על פי "אמות המידה שמכתיב השכל הישר" (השופט י. כהן בע"פ 763/77 בריזה נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 824, 827) הוא מונע עצמו מתוצאות אבסורדיות (ראה ע"פ 794/77 חייט נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 127, 132), ומדריך עצמו על פי "מבחן מתקבל על הדעת" השופט לנדוי בע"פ 20/53 הנ"ל, בעמ' 853). הוא לוקח בחשבון את המציאות הקיימת, אך הוא אינו רואה בה חזות הכל". (בג"צ 7974/93 סויסה נגד היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד מח(2) 749, 771).

(5) מעשיו של הנאשם מקבלים מגוון נוסף של ביקורת בהתחשב במעמדו הניהולי של הנאשם, כי שאמור ליתן דוגמא אישית בהתנהגותו הנורמטיבית, במסגרת מילוי תפקידו וגם מחוצה לו, כפי שנפסק בעש"מ 4123/95, אור נגד מדינת ישראל, פ"ד מט(5) 184, 191 :

"עובדי המדינה אף הם זה מזה, גם אם כולם כפופים לאותו דין, יהיו אלה חוקי המדינה או כללי המשמעת, אין מקפידים עם כולם באותה מידה. ככל שעובד המדינה נושא משרה רמה יותר, שיש עמה אמון רב יותר וסמכויות חזקות יותר, כך יש מקום לדרוש ממנו שיקפיד יותר במילוי תפקידו על טוהר המידות ועל התנהגות הולמת. לעניין זה יש הבדל בין עובד בכיר, הממונה על עובדים רבים ואמור לשמש דוגמא להם ולציבור, לבין עובד זוטא. יש מקום לצפות ולדרוש ממנהל כללי של משרד ממשלתי יותר מאשר מצפים ודורשים מן המזכירה שלו, כשם שיש מקום להקפיד עם המפקח הכללי של המשטרה יותר מכפי שמקפידים עם שוטר מן השורה."

ג. על תכלית אמצעי המשמעת

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כיד להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה.

בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים, יש בהם כדי, לשרת את התכלית האמורה.

השוני בין ההליך הפלילי לבין הדין המשמעתי הובלט בשורה של פסקי דין, על רקע תכליתו של הדין המשמעתי.

בעש"מ 5282/98 מדינת ישראל נגד תמר כתב (פ"ד נב(3) 87 אמר בית המשפט העליון :

"המשקל שראוי לייחס לנסיבות בהן בוצעה העבירה הפלילית, וכן גם המשקל שיש לייחס לנסיבות האישיות של הנאשם, פוחת בדין המשמעתי. בדין המשמעתי – אמצעי המשמעת אמור לשמש אמצעי מניעה יותר מאשר אמצעי ענישה: התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא, כאמור, למנוע פגיעה משמעותית בתפקוד של שירות המדינה, או בתדמית שירות זה, שכן תדמית ראויה היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות".

ובעש"מ 1928/00 מדינת ישראל נגד עמוס ברוכין (פ"ד נד(3) 694) קבע בית המשפט העליון את ההבדל בין ההליך הפלילי לבין ההליך המשמעתי:

"ההבדל נובע מן התכלית. הדין המשמעתי משרת תכלית שונה מן התכלית של הדין הפלילי. עיקר התכלית של הדין המשמעתי הוא הגנה על השירות הציבורי.

הצורך בהגנה על השירות הציבורי אינו בא לידי ביטוי מלא בהליך פלילי, עדיין יש צורך לברר אם ראוי לנקוט נגדו הליך משמעתי: האם ראוי שאותו עובד יישאר בתפקידו, או שמא ראוי להעבירו לתפקיד אחר, או להורידו בדרגה, או אף לפטרו מן השירות".

(2) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".
(בג"צ 669/86 רובין נגד ברגר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

(3) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד המדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא על אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי.
(ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7).

ולכן:

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמיתיים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עימה קלון".
(עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי).

בפסק דין אחר הבליט כב' השופט זמיר את תכליתם של אמצעי המשמעת באומרו:

"מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התיפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה".
(עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל).

(4) בפסיקה נוספת, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת – (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש), ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי:

"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה התנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, השירות נועד להליך המשמעת למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבוא להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה, כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתית".

(5) על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.03:

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על-מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד".

בית המשפט העליון בעש"מ 5626/05 בעניין רחל אוחנה הבליט את ליבת תפקידם של אמצעי המשמעת:

"עיקר תכליתו של דין המשמעת הינו להגן על תפקודו התקין של השירות הציבורי ולשמור על תדמיתו בעיני הציבור (עש"מ 7113/02 מדינת ישראל נגד שחר לוי, פד"י נז(3) 817; עש"מ 1928/00 מדינת ישראל נגד עמוס ברוכין, פד"י נד(3) 694, 703; עש"מ 8160/04 מדינת ישראל נגד בן סימון, דינים עליון ע"א, 733), שתי תכליות אלה קשורות קשר אמיץ ביניהן, שהרי השמירה על אמון הציבור בשירות הציבורי מותנית, בין היתר, בתפקוד התקין וההוגן של עובדיו, וסטייה מנורמות מחייבות של ביצוע תקין של התפקיד סופה שתביא לפגיעה ברמתו של השירות הציבורי ולפגיעה ביחסו של הציבור לשירות זה". (שם בעמ' 4).

(6) בית המשפט העליון, בפסק דין שניתן לאחרונה בעש"מ 11976/05 בעניינו של חליל רוחי שניתן בתאריך ה-11.4.07 הדגיש פעם נוספת את ליבת התכלית של אמצעי המשמעת:

"תכליתם העיקרית של דיני המשמעת, הינה לשמור על טוהר המידות בשירות הציבורי, ובכך להגן גם על תפקודו התקין של השירות ועל אמון הציבור בו (עש"מ 7111/02 נציבות שירות המדינה נ' אשואל פ"ד נז(1) 920, 926; פרשת לוי, בעמ' 845)." (שם בפסקה 21).

7) ואולם התפקיד המרתייע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל, לאחרונה ריכך בית משפט העליון את גישתו האמורה. וקבע כי תכלית זו, צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/02 בעניין נחום זקן פסק:

"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות, לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו".

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית משפט העליון על גישתו האמורה:

"עם זאת, אל מול, ולצד השיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם). החזקה בדבר הצורך בענישה ומחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין".

(עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, שניתן בתאריך 23.3.03, עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן ב-10.9.03, וכן ראה עש"מ 1934/03 בעניין דמאן פלאח, שניתן ב-18.11.03 וכן את עש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן ב-16.2.04 ראה גם עש"מ 10006/04 בעניין ואיל חיגיאיזי ועש"מ 3446/05 בעניין נאיל דראושה).

ולגבי מידת ההתחשבות בנסיבות אישיות נפסק בעש"מ 4193/06 משה חי כהן: -

"עם זאת, כבכל הליך ענישה, פלילי או משמעת, נדרשת מידתיות ראויה והתחשבות מאוזנת לא רק באופי העבירה שבוצעה וחמרתה, אלא גם בנסיבותיו האישיות של הנאשם ובמכלול היסודות הפועלים לקולא בעניינו".
(ניתן בתאריך 9.10.06).

8) ולגבי תורת האיזונים שבין הנסיבות האישיות בדין המשמעת לעומת ההליך הפלילי ומשקלם היחסי של אלה לנוכח תכליתו של הדין המשמעת, נפסק לאחרונה ע"י בית המשפט העליון:

"אולם, גם אם משקל נסיבותיו האישיות של הנאשם פחות בדין המשמעת בהשוואה להליך הפלילי, אין להתעלם מהן כליל. מן הדין כי יתקיים יחס מאוזן, מידתי וראוי בין חומרת עבירת המשמעת שנעברה לבין נסיבותיו האישיות של המערער, ולבין חומרת אמצעי המשמעת הראויים על רקע תכליות הדין המשמעת. מידת חומרתם של אמצעי המשמעת הננקטים כנגד עובד ציבור שהורשע, חייבת לעמוד על מידה שאינה עולה על הנדרש לצורך הגשמת תכליותיו הציבוריות של הדין המשמעת (ער"מ 8372/05 גבריאילוב נ' עירית ת"א, פסקה 6; פרשת ברוכין, בעמ' 694; עש"מ 5271/03 סדיקוב נ' מדינת ישראל; [פדאור (לא פורסם) 03 (5) 728], עמוד 2; ועש"מ

7641/98 נוימן נ' מדינת ישראל [פדאור (לא פורסם) 99 (8) 192], עמוד 4. (עש"מ 11976/05 חליל רוחי נ' מדינת ישראל, ניתן בתאריך 11.4.07, שם בפסקה 23). ראה גם את אשר נפסק בעש"מ 5517/07 בעניין נביל גרה מיום 15.9.07.

9) מובן הוא, כי בכל מקרה ומקרה על בית לבחון, האם יש באמצעי המשמעת המוטלים על ידי בית הדין, כדי להגשים את תכליתם של דיני המשמעת, תוך איזונים עם הנסיבות האישיות.

ד. על הנסיבות האישיות

1) הנאשם בן 58, אדם משכיל, ברוך כישרונות, רכש השכלה רב תחומית, נטול עבר פלילי או משמעותי קודם, שמענו מעד האופי שהעיד בפנינו וכן מנציג המשרד כי תפקודו של הנאשם היה תפקוד איכותי ותורם עד אשר הושעה מתפקידו, בעטיו של הליך השעיה, שבוטלה, כאמור ברישת גזר הדין.

2) תרומה שכזו יש בה כדי להשפיע על מידתם של אמצעי המשמעת, כדברי בית המשפט העליון בעש"מ 1827/02, אברהם ספיר נ' מדינת ישראל:

"לו היה המערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות, לאחר כל אותם שנים היה נתפס בכף שמי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח שטות נכנסה בו באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות, אפשר אין זה ראוי כי תקופת פרנסתו במחי יד..."
(דינים עליון, כרך סא, 268).

3) הנאשם נשוי, אב לשני בנים, רעייתו מועסקת כעובדת הוראה.

7. למידתם של אמצעי המשמעת

בית הדין, לאחר עיונו בפסק דינו של בית המשפט השלום בעכו ובטיעוני הצדדים, ולאחר שבחן את קשת השיקולים כפי שנפרסו בהרחבה בגזר הדין, על מנת להגיע לאיזון מתאים שבין התכלית והתפקיד של אמצעי המשמעת לנוכח העבירות שבהן הורשע הנאשם על ידו ונסיבותיהן, לבין תרומתו לשירות הציבורי ונסיבותיו האישיות, ובסופו של יום החלטנו להטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת הבאים:

א. נזיפה חמורה – כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין המציע כי נפל פסול בדרך שנקט, לאכיפת המשמעת בבית ספרו.

ב. הפקעת 3/4 משכורת קובעת – שתנוכה מהנאשם ב- 10 תשלומים שווים ורצופים.

ג. הורדה בדרגה אחת - לפרק זמן של 6 חודשים.

הורדתו של הנאשם בדרגה יותר משנועדה לפגוע במרקם חייו הכלכלי, היא נועדה להעביר מסר לנאשם ולשירות הציבורי, כי מי שפוגע בתדמיתו של השירות הציבורי ראוי שמעמדו בשירות הציבורי, המתבטא גם בדרגתו, יפגע גם לתקופת זמן קצובה אותה קצבנו בהתחשב גם בתרומתו האיכותית של הנאשם לשירות הציבורי.

8. סדר ביצועם של אמצעי המשמעת

תחילה ירד הנאשם בדרגת שכר אחת למשך חצי שנה, ולאחר מכן יחל הניכוי משכרו וזאת כדי לא לפגוע ברמת הכנסותיה של המשפחה יתר על המידה.

9. בשולי הפסק

למדנו במהלך הדיון כי הנאשם מושעה בעטיו של ההליך הפלילי מינואר 2006 ועד יוני 2007, השעיה שבוטלה עוד בטרם מומש ההליך בפנינו, לנוכח פני ההליך כאמור, הנאשם יוכל להגיש לבית הדין בקשה להגדלת שכרו בתקופת השעייתו לפי הוראותיו של סעיף 54 לחוק.

אמצעי המשמעת הודעו בנוכחות הצדדים ביום כז' בחשון התשס"ח, 8.11.07.

גזר הדין המנומק והמפורט ניתן ביום י"ב בכסלו התשס"ח, 22.11.07, שלא בנוכחות הצדדים להם יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור לבית המשפט העליון שמורה לצדדים לפי הוראתו של סעיף 43(א) לחוק, תוך 30 יום מהגיע פסק הדין לידיהם.

(-)

מר רמי רביב
חבר בית הדין

(-)

מר שפיק קבלאן
חבר בית הדין

(-)

יוסף תלרז-אבה"ד
יו"ר

בד"מ 111/06 – תקיפת תלמיד מפריע כאמצעי פסול לאכיפת משמעת

תמצית פסק הדין:

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה הרשיע את הנאשמת, מורה בעלת ותק של 13 שנים, בעלת דרגת M.A. בהוראה, בעבירות משמעת שונות, בעקבות הליך פלילי שהתקיים בעניינה בבית משפט השלום בנצרת. הנאשמת הואשמה בהליך זה בתקיפת תלמיד בן 8, בכך שעת ניסתה להוציאו מהכיתה לאחר שהפריע למהלכו של השעור, דחפה אותו בכתפו השמאלית, ולאחר מכן תפסה את ידו בחוזקה ומשכה אותו מחוץ לכיתה. תוך כדי אותה פעולה נפל התלמיד על הרצפה, וזאת מבלי שהנאשמת התכוונה להפעיל אלימות כנגדו. הנאשמת נענשה ללא הרשעה בפלילים על-ידי בית משפט השלום והוטל עליה צו של עבודות למען הציבור, בהיקף של 200 שעות.

בגזר דינו של בית הדין למשמעת בחיפה הוצגו טיעוני הצדדים לעניין מידתם של אמצעי המשמעת.

התביעה: הייתה סבורה כי מעשיה של הנאשמת מאופיינים בהפגנה של חוסר סובלנות כלפי אותו תלמיד קטין, והיה עליה לגלות שליטה ולהימנע מדרך זו של אכיפת משמעת שהייתה בה פגיעה בגופו של התלמיד, כאשר ממורה נדרש סטנדרט התנהגות שונה, כפי שנפסק בשורה של פסקי דין שניתנו בביהמ"ש העליון. התביעה עתרה להטלתם של אמצעי המשמעת של: נזיפה חמורה, הפקעת משכורת קובעת אחת והורדה בדרגה אחת למשך שנה אחת.

המשרד: היה סבור כי מדובר באירוע חד-פעמי וכי הנאשמת ממלאת את תפקידה כמורה לזהירות בדרכים על הצד הטוב ביותר. המשרד הצטרף לעמדת התביעה בעניין אמצעי המשמעת, אולם נוכח המשמעות הכספית שנגזרת מהורדה בדרגה (מדרגת M.A ל-B.A) סבר כי אין מקום להוריד את הנאשמת בדרגה.

ההגנה: פרסה בפני ביה"ד את נסיבות התרחשות העבירה, שארעה מבלי שהתכוונה הנאשמת להפעיל אלימות כלפי אותו תלמיד, וטענה כי פסקי דין שהוגשו על ידי התביעה עוסקים במקרים חמורים יותר מאלה שמאפיינים את פני מעשיה של הנאשמת. על כן סברה ההגנה, כי נסיבות אלה מצדיקות הטלתה של נזיפה חמורה בלבד.

הנאשמת: מסרה לבית הדין כי הפנימה את המסר בעקבות ההליך הפלילי והמשמעותי שעבר עליה.

בית הדין שקל את מכלול השיקולים, בהתחשב בתכליתם של אמצעי המשמעת, בסטנדרט ההתנהגות שנדרש ממורה, חובת הנאמנות המוטלת על עובד מדינה, ובנסיבות האישיות המכבידות של הנאשמת, והחליט על כן, להטיל על הנאשמת את אמצעי המשמעת הבאים :

א. נזיפה חמורה

ב. הפקעת חצי משכורת קובעת לחצי שנה

ניתן בתאריך כ' בטבת התשס"ז, 10.1.2007.

ההרכב :

יוסף תלרז, אבה"ד - יו"ר

ד"ר עינת ברגר – חברת ביה"ד

מר מחמוד חיג'אזי – חבר ביה"ד

בא כוח הנציבות : עו"ד אביתר טסלר

בא כוח הנאשם : עו"ד נביל איברהים

כ' בטבת התשס"ז
10 בינואר 2007

בדח. 2007-21
בד"מ 111/06

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : יוסף תלרז - אב בית הדין
ד"ר עינת ברגר
מר מחמוד חיג'אזי
- יו"ר
- חברת בית הדין
- חבר בית הדין

התובע (ת) : עו"ד אביתר טסלר

הנאשם (ת) :
בא כוח הנאשם : עו"ד נביל איברהים

נציג המשרד : מר יהודה אהרון

גזר - דין

ההליך

1. הנאשמת, ילידת שנת 1952, המועסקת במשרד החינוך כמורה לזהירות בדרכים והנמצאת בשירות המדינה משנת 1993 לפי דרגה M.A. בדרוג עובדי ההוראה, הורשעה על ידינו ביום י"ד בטבת, התשס"ז – 4.1.2007, בעבירות משמעת לפי סעיפים 17 (1), (2) ו-(3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן-החוק).

2. הנאשמת הורשעה כאמור בעקבותיהם של הליכים פליליים שהתקיימו נגדה בביהמ"ש השלום בנצרת (ת.פ. 1666/05). בהליך זה כבוד ביהמ"ש קבע בתאריך 7.6.06 על בסיסו של הסדר טיעון שאליו הגיעו הצדדים כי קיים יסוד לקבוע כי הנאשמת הפרה את היסודות המפורטים בסעיף 379 לחוק העונשין התשל"ז-1977 בעבירה של תקיפה סתם, ואולם כבוד ביהמ"ש מצא כי לא קיימת הצדקה לאחר עיונו בתסקיר שירות המבחן, הנסיבות האישיות ונסיבות העבירה להרשיע את הנאשמת בפלילים והוא הענישה ללא הרשעה, על ידי הטלתן של 200 שעות של"צ אשר בוצעו כבר על ידי הנאשמת.

3. התשתית העובדתית שעל יסודה הורשעה הנאשמת כאמור מגעת ליום 16.6.2004 באותו היום כמפורט בכתב האישום המתוקן שבו הודתה הנאשמת בעת ששימשה מורה לזהירות בדרכים בבי"ס יודפת בנצרת עילית תקפה תלמיד שהיה בן 8 באותה העת בכך שדחפה אותו בנגיעות בכתפו השמאלית, ובהמשך הנאשמת תקפה פעם נוספת את אותו הקטין בכך שתפסה אותו בידו ומשכה אותו מחוץ לכיתה וכתוצאה מכך נפל על הרצפה.

4. ראיות וטענות לאמצעי המשמעת

א. ראיות הצדדים

- (1) לתביעה לא היו ראיות למידתם של אמצעי המשמעת.
- (2) מטעם ההגנה העידה בפנינו עדת אופי אחת, **הגב' אסתר קאופמן**. מעדותה של העדה למדנו, כי היא מכירה את הנאשמת 7 שנים כמורה עמיתה באותו בית הספר שם היא משמשת כמחנכת כיתה. שמענו מפי העדה דברי הערכה על אופייה של הנאשמת כאישה סובלנית, שדרכיה הם דרכי נועם, כי האירוע שבעטיו נערך הדיון שבפנינו הינו אירוע חריג וחד-פעמי במסכת שנות עבודתה בבית הספר. ובנוסף נחשפנו לכך שההליך החקירה וההליך השיפוטי שהתנהל בבית הספר היו בו יסודות מכבידים כלפי הנאשמת מבחינת השפעתו הרעה על מצב רוחה באותה העת.

ב. טענות לאמצעי המשמעת

(1) עמדת התביעה

א) שמענו מפיו של התובע המלומד, כי עובר לפתיחת החקירה הפלילית נשקלה השעייתה או העברתה של הנאשמת מבית הספר אולם בעקבות עזיבת התלמיד את אותו בית הספר הוחלט בנציבות שירות המדינה להימנע מכך. התובע סבור כי מעשיה של הנאשמת מאופיינים בהפגנה של חוסר סובלנות כלפי אותו תלמיד קטין, היה על הנאשמת לשלוט על דרכה ולהימנע מדרך כזו של אכיפת משמעת שהייתה בה פגיעה בגופו של התלמיד כאשר ממורה נדרש סטנדרט התנהגות שונה כפי שנפסק בשורה של פסקי דין שניתנו בביהמ"ש העליון.

(ב) התובע הביא בפנינו את דבר פסיקתו של ביהמ"ש העליון בעש"מ 6716/96 בעניין זהר בן אשר, עש"מ 10006/04 בעניין וואיל חיג'אזי ועש"מ 3362/02 בעניין אבו עסבה כאשר הקו המשותף שעולה מפסקי דין אלו הינו כי כוחו של המחנך אינו בכוח הזרוע אלא בחינוך בדרך אחרת, דרך שהייתה צריכה לאפיין את מעשיה של הנאשמת באכיפת המשמעת בדרכי נועם, אך לא בשימוש בסממן כלשהו של אלימות.

(ג) התביעה סבורה, כי קיימת הצדקה בנסיבות מקרה זה להטיל על הנאשמת אמצעי משמעת של:

(1) נזיפה חמורה;

(2) הפקעת משכורת קובעת;

(3) הורדה בדרגה אחת למשך שנה אחת.

(ד) שמענו כי הנאשמת מועסקת בשליש משרה ושכרה הפנוי מגיע לסך של כ-2,800 ₪. התובע המלומד סבור כי אמצעי המשמעת שלהם עתרה התביעה הולכים בנתיבה של פסיקתנו שבה בגין מעשים חד פעמיים של תקיפת תלמיד הוטלו אמצעי משמעת דומים וגם חמורים יותר, כל פסק ומידת התגובה המשמעתית כפי שהייתה גלומה בו. התביעה הגישה כתימוכין לגישה את (בד"מ 15/05, בד"מ 147/04, בד"מ 48/05).

(ה) בנעילת טיעוניו התובע ביקשנו להטיל על הנאשמת את אותם אמצעי משמעת שלהם עתרה התביעה.

(2) גישת המשרד

שמענו מפיו של נציג המשרד, כי בירורו עם מפקחי בית הספר ומנהלת בית הספר העלה כי מדובר באירוע חד-פעמי אשר אירוע דומה לא קדם לו ולא נתרחש לאחריו, כי הנאשמת ממלאת את תפקידה כמורה לזהירות בדרכים על הצד הטוב ביותר, ואשר לאמצעי המשמעת המשרד סבור, כי קיימת הצדקה להטיל על הנאשמת אמצעי משמעת של; נזיפה חמורה והפקעת משכורת קובעת, אולם לנוכח המשמעות הכספית שנגזרת מהורדה בדרגה (מדרגת M.A ל-B.A) אין מקום להוריד את הנאשמת בדרגה.

(3) טיעוני ההגנה

(א) הסניגור המלומד חשף בפנינו טפח מנסיבות העבירה, האירוע נרחש ביום חם כלפי תלמיד שהפריע. הנאשמת נגעה אך בכתפו ותוך כדי ניסיונה להוציא את התלמיד מהכיתה, התלמיד בשל תאוצת ריצתו מהכיתה נפל במהלך אותה הפעולה, מבלי שהנאשמת התכוונה להפעיל אלימות כנגד אותו תלמיד.

(ב) הסניגור המלומד סבור, כי אותם פסקי דין שהוגשו על ידי התביעה הן אלה של ביהמ"ש העליון וכן אלו שיצאו מבית מדרשו של בית הדין, עוסקים במקרים חמורים יותר מאלה שמאפיינים את פני מעשיה של הנאשמת, כאשר בהמשך הטענות שמענו פרטים על התקופה המכבידה כפי שעלה מעדותה של עדת האופי שהייתה מנת חלקה של הנאשמת מאז תחילת האירועים, עובר דרך הליך ההשעיה שאמור היה להינקט נגדה וההליכים הפלילים עצמם, אשר בהם בסופו של דבר הנאשמת קיבלה אחריות על מעשיה. ובהמשך הטיעונים קיבלנו אסופה של מסמכים על דרכה של הנאשמת ברובד הקהילתי בתחום הנגינה וגם על דרכה בעת מימושה על עבודת השל"צ שהוטלה עליה.

(ג) הסניגור המלומד סבור, כי נסיבות מקרה זה מצדיקות הטלתה של נזיפה חמורה בלבד, ועל בית הדין להימנע מהטלתם של אמצעי משמעת נוספים.

(4) דבר הנאשמת

(א) שמענו מפיה של הנאשמת פרטים על מסלול עבודתה, עלתה מברית המועצות בשנת 91', הגם ששם הוכשרה בתואר שני בלימודי המוסיקה, היא לא הועסקה בבית הספר במקצוע זה, בשל טעמים ארגוניים אלא בתחום של הזהירות בדרכים, כאשר בבית הספר היא ממלאת כאמור את תפקידה בהיקף של שליש משרה. לנאשמת בן זוג שמועסק, אולם משכורתו נמוכה. בן בגיר בן 28 שבשל מצבו הרפואי מקבל קצבה מהביטוח הלאומי הוא מתגורר בבית הוריו, ובת שנישאה זה לא מכבר.

(ב) שמענו עוד בהמשך שהנאשמת הפנימה והבינה את המסר שהיה כרוך במעשיה בעקבות ההליך שעבר עליה כאמור, בו ביקשה להשתלט על אותו תלמיד ובדיעבד באותה דרך שהביאה אותה אל ההליך הפלילי כאמור.

5. החלטת בית הדין

בית הדין לאחר שעיין בפסק דינו של כבוד ביהמ"ש השלום בנצרת ובטעונו הצדדים כפי שבאו בפנינו, שקל שורה של שיקולים לקראת הטלתם של אמצעי המשמעת הראויים על הנאשמת:

א. לדפוס התנהגותה של הנאשמת

(1) הנאשמת לפני כשנתיים וחצי במהלכו של שיעור שהועבר על ידה ולקראת סופו של אותו השיעור איבדה לפרק זמן קצר את השליטה הראויה שהייתה צריכה להיות מנת חלקה לגבי דרכי אכיפת המשמעת הדרושה על תלמיד שהפריע ואפשר שגם רקד בכיתה, במהלך אותו האירוע היא נגעה בכתפו ואחזה בידו בחוזקה על מנת להוציאו מהכיתה ותוך כדי אותה הפעולה התלמיד נפל. גם ברגע של מצוקה אישית קשה צריך לשקול ולחזור ולשקול מה דרך התגובה לאכיפת המשמעת שבשום פנים ואופן היא לא צריכה להיות מלווה בסממן פיזי כלשהו כלפי אותו תלמיד מפריע אלא בדרך של הסברה של שימוש בקול האנושי, לרבות על ידי זימון המנהלת לכיתה כדי שהיא אולי תסייע במקרה הצורך לאכוף משמעת על תלמיד שפורק את עול המשמעת.

(2) מורה חייב גם ברגע של חשש סובייקטיבי, כי מעשיו של תלמיד ישבשו את מהלכו של שיעור או את המשך הלימודים, להימנע מנקיטה של אלימות כל שהיא כלפיו והנאשמת כשלה בכך במעשיה כשלון חד-פעמי, שאת מסר הפסול כלפיו הנאשמת הפנימה, כפי שעולה מעיונו בפסק דינו של בית משפט השלום בנצרת.

(3) יוער, כי נקיטה באלימות כלשהי כדי להשליט משמעת כלפי תלמיד, היא דרך פסולה אשר אין להשלים עימה, אשר זכתה לביקורתם של בתי המשפט כפי שיפורט להלן:-

בע"פ 4405/94 מ.י.נ' אלגני פד"י מח' (5) 191 אומר כבוד השופט ברק בעמ' 192 :

"גופו של תלמיד ונפשו אינם הפקר. כבודו כאדם נפגע אם מוריו מפעילים כלפיו אלימות פיזית".

כמו כן, בע"פ 4596/98 באקו נ' מדינת ישראל פסקה כבוד השופטת ביניש :

"הפעלת ענישה הגורמת לכאב והשפלה אינה תורמת לאישיותו של הילד ולחינוכו, אלא פוגעת בזכויותיו כאדם.... היא מרחיקה אותנו משאיפתנו לחברה נקיה מאלימות".

גם בעש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר פ"ד נב (1) עמודים 650-678 נאמר על-ידי כבוד השופט זמיר :

"המורה מוצב בעמדה של חינוך כלפי התלמידים. היא מקנה לו מעמד וסמכות בעיני התלמידים, אך היא גם מטילה עליו אחריות מיוחדת כלפי התלמידים. הציבור מפקיד את התלמידים בידי המורה, סומך עליו שיעשה כל שביכולתו, כדי לקדם אותם. זהו תפקיד שיש בו נאמנות. כל עובד ציבור הוא נאמן הציבור.... ומורה כלפי התלמידים, על אחת כמה וכמה".

בעש"מ 1730/00 פלוני נגד מדינת ישראל, שהובא בטיעוני הצדדים, כבוד השופט זמיר מבליט את חובת הנאמנות של המורה לתלמיד באומרו :

"כל אדם חייב לכבד את זכויותיו של הילד, ובמיוחד המורה, ששלוש היד וחינוך הילד הופקדו בידיו כנאמן מטעם ההורים והחברה".

ופסק דין נוסף שדן בתפקידו של מורה, עש"מ 4503/00 חביב אמין נ' מדינת ישראל : -

"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים (ראו עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר, פ"ד נב(678) 650, (1). השימוש בכח הזרוע נגד תלמיד הוא מעשה חמור לעובד הוראה שאינו הולם את הנורמות הראויות. ענישה גופנית של הילד פוגעת בגופו, ברגשותיו, בכבודו ובהתפתחותו התקינה, ויש בה כדי לערער את אמון הציבור המפקיד את התלמידים בידי המורה".

פסק הדין האמור הובא במסגרת גישתו של בית המשפט העליון בעש"מ 1682/02 בו, בית המשפט מבליט בצורה החדה ביותר, את הפסול שקיים בנקיטת אמצעי אלימות במסגרת אכיפת המשמעת בכיתה כגישה חינוכית, דברים שהובאו גם בעש"מ 3362/02 שהובא בין השאר בטיעוניו של התובע וראוי לטעמנו, כי המסר כהווייתו יובא גם על ידינו במסגרת גזר דין זה : -

"אין לקבל טיעון זה גם אם נכונה הטענה כי שיטות הנהגת משמעת תוך שימוש באמצעים פיזיים למטרות חינוכיות מקובלות בבתי ספר או בבתים ממגזרים מסויימים.

אין להשלים עם מצב זה. חוקי המדינה חלים על כל מגזרי האוכלוסיה וגם אם מסורות מן העבר מקשות על עקירה מהשורש של תופעות שהיו מקובלות פעם אין לאשר כיום נורמות הפוגעות בגופו ובנפשו של ילד כלשהו. שיטות חינוך המבוססות על שימוש באמצעי אלימות, מלקות, מכות, שימוש במכות סרגל ומשיכות אוזניים, היו נהוגות בעבר בחברות ובקבוצות אוכלוסיה שונות, ולא רק בישראל. באותם ימים מורים האמינו בכוחם.

המחנך של אלה כיום יודעים אנו כי נזקם של אמצעים פיזיים רב, כי פגיעתם קשה וכי אין להשלים עמם עוד. ציבור הילדים כולו ראוי להגנה ובתי המשפט יתרמו חלקם באכיפת החוק ובמניעת תופעות של אלימות בכל מגזרי האוכלוסיה".

ובעש"מ 10006/04 בעניין וואיל חיג'אזי, שהתובע סמך עליו את ידיו, בית המשפט העליון חזר על מדיניות התגובה הראויה כלפי מעשי אלימות של מורים כביטוייה בפסיקה שהובאה לעיל וקבע – "אכן, כוחו של המחנך אינו בכוח הזרוע, אלא בתבונתו, באישיותו ומיומנותו המקצועית", וכך נאמר בעש"מ 1682/02 אל ווהב נגד מדינת ישראל (לא פורסם):

"המורים הם המגלמים את דמות המחנך, בידיהם הופקדו שלומם וחינוכם בכל הנוגע לדרכי ההתנהגות של תלמידיהם, ועליהם לתרום לבנות דפוסים חברתיים ראויים ביחסים שבין אדם לחברו. לא אחת מוטל על מורה להתמודד עם מצבים קשים, ואף עם פריקת עול משמעת מצד תלמידים, שעה שכללי סדר ומשמעת חלים עליהם. ובמיומנותו המקצועית, בעזרתם של אלה עליו להתמודד עם הקשיים. אסור לו לנצל את מעמדו וסמכותו לפגיעה בתלמידיו ואין הוא רשאי למלא תפקידו בשיטות אלימות פוגעניות. אל לו להגיע לתגובה אלימה לא בשיטה ואף לא בעת איבוד עשתונות. חינוך באלימות מצמיח אלימות נוספת ומסכל את שאיפתנו לקיום חברה המכבדת את זכויות האדם ואת כבודו ואת שלום גופו."

(ניתן ביום 15.3.05, ראה עמ' 3, 4 לפסק הדין)

(4) כארבע שנים לפני האירועים נתפרסם ע"י הכנסת "חוק זכויות התלמיד" שנכנס לתוקף ב-4.12.2000. בחוק זה באו לידי ביטוי וגיבוש תפיסת המחוקק האוסרת שימוש באלימות כאמצעי חינוכי, זאת ברוח עקרונות היסוד המעוגנות בזכויות האדם וכבודו.

(5) יהיו הנסיבות שהובילו לנקיטת אמצעי האלימות אשר יהיו, המורה חייב לנקוט במידה של איפוק עצמי וריסון – תכונות שלא אפיינו את מעשיה של הנאשמת, כפי שהובהר לעיל.

ב. על עבירות המשמעת

(1) בעקבות ההליך הפלילי הנאשמת הורשעה על ידינו בעבירות לפי סעיפים 17(1), (2) ו-(3):

"(1) עשה מעשה או התנהג באופן שפגע במשמעת שירות המדינה;
(2) לא קיים את המוטל עליו כעובד מדינה על פי נוהג, חוק או תקנה או הוראה כללית או מיוחדת שניתנו לו כדין, או התרשל המוטל עליו כאמור;
(3) התנהג התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה או התנהג התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו, או בשמו הטוב של שירות המדינה;"

(2) לעניין יסודות העבירה לפי סעיף 17(1), אותה פגיעה במשמעת שירות המדינה, תכליתה של המשמעת לקיים ולשמר את המשמעת בגוף שלטוני היררכי כמו משרד ממשלתי, ואשר בלעדית הגוף לא יוכל להגשים את יעדיו. ובעניין זה כבר נפסק בעש"מ 3/75 בעניין אלפונסו דבוש: -

"לא אמצה כאן תיאור כל יסודותיו וסימני האפיון של המושג "משמעת". יספיק לצורך הנושא שבפנינו, אם אומר כי המשמעת היא בעיקרה מערכת הנורמות, הנהלים והנהגים, והקובעת סדריה ובכלל זה חובותיהם וסמכויותיהם של המשרתים בה, בזיקתם זה לזה וזיקתם למסגרת עצמה." (פורסם בפ"ד לו(1), בעמ' 231).

(3) לעניין יסודות העבירה לפי סעיף 17(2) לחוק, אלה כרוכים בהפרתם של האיסורים הפליליים שבהם הודתה הנאשמת, הגם שבית המשפט נמנע להרשיעה.

(4) לעניין יסודות העבירה, לפי סעיף 17(3) לחוק, שגם בה הורשעה הנאשמת בהתנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה או התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו או בשמו הטוב של שירות המדינה – על כך, עונה כב' השופט זמיר:

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים או בארגון מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון.
עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם.

ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים: היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע, אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתיפקוד התקין של הארגון".

(ראה ער"מ 1351/95 ליאון פינקלשטיין נגד התובע בבית הדין המקומי למשמעת, פ"ד מט(5), 573, 578).

במקום אחר, אומר השופט זמיר (עש"מ 5246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין:

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות המיוחדת לתפקיד מסוים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי-הולמת, במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד".

בפסק דין שניתן בעש"מ 3849/03 מיכל אלבו נגד נציבות שירות המדינה נפסק לגבי טיבה ומהותה של העבירה:

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על-פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתיפקוד התקין של הארגון".

ולגבי טיבו של הפסול שיכול להגיע עד כדי פגיעה ביושר וביושרה הנדרשים מעובד ציבור, נפסק לפני כשנתיים:

"הגשת עבודה-גמר לסיום לימודיו האקדמיים לתואר ראשון בחינוך בלא שכתב עבודה זו – פגם ביושר וביושרה הנדרשים ממורה וממחנך. התנהגות זו אינה הולמת עובד מדינה ובוודאי שאינה הולמת מורה בישראל שאמור לשמש דוגמא ומופת לתלמידיו. בהתנהגותו של המשיב טמונה חומרה נוספת, בהתחשב בכך שהוכח כי שירות המדינה השתתף במימון לימודיו לתואר ראשון בחינוך בשלוחת לטביה. נוכח מכלול נסיבות העניין, מתבקשת אפוא המסקנה כי המשיב התנהג באופן שאינו הולם את תפקידו ושעלול לפגוע בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה".

(עש"מ 689/05 בעניין מנסור מופיד שניתן בתאריך 6.3.05 – טרם פורסם).

ואכן מידה ממשית של פסול בולטת על פני מעשיה של הנאשמת. בית הדין, בבואו לצקת תוכן ל"התנהגות שאינה הולמת" או שיש בה כדי לפגוע בתדמית השירות, עליו ליתן ביטוי למושג של ההתנהגות ההולמת בעיני ה"ציבור הנאור" ו"האדם הסביר". אלה צריכים לשקף את הערכים והעקרונות, אשר מבוססים על יחסים שבין הפרט, לבין השירות הציבורי.

באשר לזאת אומר השופט ברק:

"בקביעת התוכן הקונקרטי של ההכללות המשמעותיות (התנהגות שאינה הולמת, שיש בה כדי לפגוע בתדמית) נותן בית-המשפט ביטוי לתפיסות יסוד ערכיות. בעשותו כן, עליו לבטא את שנראה כהתנהגות הולמת (או שאינה הולמת) בעיני הציבור הנאור בישראל. עליו לקבוע את דבר קיומה של פגיעה בתדמית השירות הציבורי מזווית הראיה של האדם הסביר האמון על תפיסות היסוד של משטרנו. כמובן, "הציבור הנאור" ו"האדם הסביר" אינם אלא מטאפורות (ראה בג"צ 14/86 לאור נגד המועצה לביקורת סרטים ומחזות, פ"ד מא(1) 421, 434; בג"צ 2481/93 דיין נגד מחוז ירושלים. הם מהווים פרסוניפיקציה של האיזון הראוי בין הערכים, העקרונות והאינטרסים הנאבקים על הבכור. בעריכתו של איזון זה, יש להימנע מאידיאליזם שאין לו עיגון נורמטיבי. השופט אינו שואף אל הנאצל והטהור, שאינו בנמצא. הוא אינו מעמיד לנגד עיניו חברה אידיאלית שאין לה קיום במציאות ושאינה ניתנת להשגה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כמלאך. יחד עם זה, יש להימנע מפרגמטיזם המעוגן במוסר השוק. השופט אינו משקף את התפיסות המעוותות הפושות בחברה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כזאב. אכן, תפיסתו של בית המשפט היא מאוזנת. הוא פועל על פי "אמות המידה שמכתיב השכל הישר" (השופט י. כהן בע"פ 763/77 בריזה נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 824, 827) הוא מונע עצמו מתוצאות אבסורדיות (ראה ע"פ 794/77 חייט נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 127, 132), ומדריך עצמו על פי "מבחן מתקבל על הדעת" השופט לנדוי בע"פ 20/53 הנ"ל, בעמ' 853). הוא לוקח בחשבון את המציאות הקיימת, אך הוא אינו רואה בה חזות הכל". (בג"צ 7974/93 סויסה נגד היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד מח(2) 749, 771).

ג. על תכלית אמצעי המשמעת

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כיד להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה. בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים, יש בהם כדי, לשרת את התכלית האמורה. השוני בין ההליך הפלילי לבין הדין המשמעתי הובלט בשורה של פסקי דין, על רקע תכליתו של הדין המשמעתי.

בעש"מ 5282/98 מדינת ישראל נגד תמר כתב (פ"ד נב(3) 87 אמר בית המשפט העליון :

"המשקל שראוי לייחס לנסיבות בהן בוצעה העבירה הפלילית, וכן גם המשקל שיש לייחס לנסיבות האישיות של הנאשם, פוחת בדין המשמעותי. בדין המשמעותי – אמצעי המשמעת אמור לשמש אמצעי מניעה יותר מאשר אמצעי ענישה: התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא, כאמור, למנוע פגיעה משמעותית בתפקוד של שירות המדינה, או בתדמית שירות זה, שכן תדמית ראויה היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות".

ובעש"מ 1928/00 מדינת ישראל נגד עמוס ברוכין (פ"ד נד(3) 694) קבע בית המשפט העליון את ההבדל בין ההליך הפלילי לבין ההליך המשמעותי :

"ההבדל נובע מן התכלית. הדין המשמעותי משרת תכלית שונה מן התכלית של הדין הפלילי. עיקר התכלית של הדין המשמעותי הוא הגנה על השירות הציבורי.

הצורך בהגנה על השירות הציבורי אינו בא לידי ביטוי מלא בהליך פלילי, עדיין יש צורך לברר אם ראוי לנקוט נגדו הליך משמעותי: האם ראוי שאותו עובד יישאר בתפקידו, או שמא ראוי להעבירו לתפקיד אחר, או להורידו בדרגה, או אף לפטרו מן השירות".

(2) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית :

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".
(בג"צ 669/86 רובין נגד ברגר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

(3) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד המדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא על אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי. (ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7).

ולכן :

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמינים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עימה קלון".
(עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי).

בפסק דין אחר הבליט כב' השופט זמיר את תכליתם של אמצעי המשמעת באומרו:

"מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התיפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה".
(עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל).

(4) בפסיקה נוספת, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת – (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש), ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי:

"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה התנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, השירות נועד להילך המשמעת למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבוא להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה, כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתית".

(5) על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.03:

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על-מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד".

בית המשפט העליון בעש"מ 5626/05 בעניין רחל אוחנה הבליט את ליבת תפקידם של אמצעי המשמעת:

"עיקר תכליתו של דין המשמעת הינו להגן על תפקודו התקין של השירות הציבורי ולשמור על תדמיתו בעיני הציבור (עש"מ 7113/02 מדינת ישראל נגד שחר לוי, פד"י נז(3) 817; עש"מ 1928/00 מדינת ישראל נגד עמוס ברוכין, פד"י נד(3) 694, 703; עש"מ 8160/04 מדינת ישראל נגד בן סימון, דינים עליון ע"א, 733), שתי תכליות אלה קשורות קשר אמיץ ביניהן, שהרי השמירה על אמון הציבור בשירות הציבורי מותנית, בין היתר, בתפקוד התקין וההוגן של עובדיו, וסטייה מנורמות מחייבות של ביצוע תקין של התפקיד סופה שתביא לפגיעה ברמתו של השירות הציבורי ולפגיעה ביחסו של הציבור לשירות זה". (שם בעמ' 4).

6) ואולם תפקיד המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל, לאחרונה ריכך בית משפט העליון את גישתו האמורה. וקבע כי תכלית זו, צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/02 בעניין נחום זקן פסק:

"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות, לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו".

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית משפט העליון על גישתו האמורה:

"עם זאת, אל מול, ולצד השיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם). החזקה בדבר הצורך בענישה ומחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין".

(עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, שניתן בתאריך 23.3.03, עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן ב-10.9.03, וכן ראה עש"מ 1934/03 בעניין דמאן פלאח, שניתן ב-18.11.03 וכן את עש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן ב-16.2.04 ראה גם עש"מ 10006/04 בעניין ואיל חיג'אזי ועש"מ 3446/05 בעניין נאיל דראושה).

ולאחרונה נפסק לגבי מידת ההתחשבות בנסיבות אישיות בעש"מ 4193/06 משה חי כהן: -

"עם זאת, כבכל הליך ענישה, פלילי או משמעתי, נדרשת מידתיות ראויה והתחשבות מאוזנת לא רק באופי העבירה שבוצעה וחמרתה, אלא גם בנסיבותיו האישיות של הנאשם ובמכלול היסודות הפעולים לקולא בעניינו".
(ניתן בתאריך 9.10.06).

7) מובן הוא, כי בכל מקרה ומקרה על בית לבחון, האם יש באמצעי המשמעת המוטלים על ידי בית הדין, כדי להגשים את תכליתם של דיני המשמעת, תוך איזונים עם הנסיבות האישיות.

ד. על הנסיבות האישיות

1) הנאשמת בת 54, אדם משכיל ונורמטיבי, נטולת עבר פלילי או משמעתי קודם, שזו לה מעידתה הראשונה, אשר תרמה 13 משנות חייה בצורה איכותית לשירות הציבורי.

(2) תרומה שכזו יש בה כדי להשפיע על מידתם של אמצעי המשמעת, כדברי בית המשפט העליון בעש"מ 1827/02, אברהם ספיר נ' מדינת ישראל:

"לו היה המערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות, לאחר כל אותם שנים היה נתפס בכף שמי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח שטות נכנסה בו באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות, אפשר אין זה ראוי כי תקופת פרנסתו במחי יד..."
(דינים עליון, כרך סא, 268).

(3) הנאשמת אישה נשואה, מצבה הכלכלי של המשפחה אינו מזהיר, בן זוגה משתכר משכורת נמוכה וגם משרתה היא משרה חלקית. למשפחה בן בגיר שמתגורר עימה מסיבותיו הרפואיות.

6. למידתם של אמצעי המשמעת

שקלנו את טיעוני הצדדים כפי שבאו בפנינו, יחד עם מקבץ השיקולים שאותם פרסנו לעיל, ובכלל זה שקלנו את מועד ביצוע העבירה, את אי השעייתה ואת נסיבותיה האישיות ועל יסודם של כל אלה, החלטנו להטיל על הנאשמת אמצעי משמעת אלה:

א. נזיפה חמורה - כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין המצביע כי נפל פסול באותו רגע נמהר של אובדן שליטה כלפי אותו תלמיד עול ימים שכלפיו היה צריך לנהוג אחרת.

ב. הפקעת מחצית משכורת קובעת - שתנוכה מהנאשמת ב-6 תשלומים שווים ורצופים.

7. בית הדין לא מצא הצדקה, לנוכח נסיבות העבירה, תרומתה של הנאשמת לשירות הציבורי, התרשמותנו ממידת הפנמתו של מסר הפסול של המעשה על ידה, להוריד את הנאשמת בדרגה, כגישתו של המשרד בנדון.

אמצעי המשמעת הודעו בנוכחות הצדדים ביום י"ד בטבת התשס"ז, 4.1.2007. גזר הדין המפורט והמנומקת ניתן ביום כ' בטבת התשס"ז – 10.1.2007, שלא בנוכחות הצדדים, להם יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור בפני שופט דן יחיד של בית המשפט העליון מסורה לצדדים לפי הוראותיו של סעיף 43(א) לחוק, תוך 30 יום מהמועד שבו גזר הדין יגיע לידיהם.

(-)	(-)	(-)
מר מחמוד חיג'אזי חבר בית הדין	ד"ר עינת ברגר חברת בית הדין	יוסף תלרז-אבה"ד יו"ר

עבירות מין והתנהגות שיש בה פסול מוסרי

בד"מ 56/08 – מימוש מאווים מיניים בגופן של תלמידות

תמצית פסק הדין

הנאשם, שהועסק במשרד החינוך כמורה לשל"ח, הורשע בבית המשפט המחוזי בחיפה בעבירות של מעשים מגונים ובעילה אסורה בהסכמה, בכך שמימש מעשים מיניים בגופן של תלמידותיו, והושתו עליו עונש של מאסר בפועל לתקופה של 24 חודשים, מאסר של 12 חודשים על תנאי לפרק זמן של 3 שנים, ופיצוי מתלוננת א' בסך של 5,000 ₪, ומתלוננת ב' בסך של 15,000 ₪.

לאחר ההליך הפלילי נדון עניינו של הנאשם בבית הדין למשמעת בחיפה – בגזר הדין מובאים ראיות וטיעוני הצדדים למידתם של אמצעי המשמעת.

התביעה: עתרה להטלתה של נזיפה חמורה, פיטורין לאלתר ופסילה לצמיתות משירות המדינה.

המשרד: ביקש להעמיד את פרק הפסילה משירות המדינה על 10 שנים, ולפסול את הנאשם לצמיתות ממילוי כל תפקיד במשרד החינוך.

ההגנה: ביקשה למזער את הפגיעה הכלכלית בבני משפחתו.

בגזר הדין עומד בית הדין על דפוס התנהגותו של הנאשם, אשר פגע קשות ביחסי האמון בין מורה ותלמיד לנוכח סטנדרט ההתנהגות הגבוה שנדרש כעובד הוראה, כדבר פסיקתו של בית המשפט העליון, ועל יסוד ניצול המרות והסמכות שהיו כרוכים במעשיו כלפי אותן תלמידות, והפגם המוסרי המכביד שהיה כרוך במעשים אלה. בגזר הדין מפורטים יסודות עבירות המשמעת שבהן הורשע הנאשם לרבות הרשעתו בעבירה שיש עימה קלון, יחד עם התכלית של אמצעי המשמעת ואיזונם לנוכח נסיבותיו האישיות.

בית הדין, לאחר עיון ושיקול, החליט בדעת רוב להטיל על הנאשם אמצעי משמעת של נזיפה חמורה, פיטורין, פסילה לשירות המדינה לפרק זמן של 10 שנים, תוך פירוט תכליות הפסילה, ופסילה לצמיתות למילוי כל תפקיד במשרד החינוך.

ניתן ביום י"ב באב התשס"ח – 13.8.2008.

ההרכב: יוסף תלרז – אב בית הדין - יו"ר
ד"ר עינת ברגר - חברת בית הדין
מר אגבארייה מוחמד עבד אלכרים - חבר בית הדין

ב"כ הנציבות: עו"ד יפית כנעני

ב"כ הנאשם: עו"ד תמי אולמן

כ"ג בתשרי התשס"ט

22 באוקטובר 2008

בד. 2008-1170

בד"מ 56/08

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : יוסף תלרז – אב בית הדין
ד"ר עינת ברגר
מר אגבאריה מוחמד עבד אלכרים
- יו"ר
- חברת בית דין
- חבר בית דין

התובע (ת) : עו"ד יפית כנעני

הנאשם (ת) :

ב"כ הנאשם : עו"ד תמי אולמן

נציג המשרד : מר אהרון יהודה

גזר - דין

ההליך

1. הנאשם, יליד שנת 1961, שהועסק כמורה במשרד החינוך לפי דרגה B.A והצטרף לשירות הציבורי בשנת 1987 ממנו הושעה ביום 2.5.05, הורשע על ידינו ביום כ"ה בתמוז התשס"ח – 28.7.2008, בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), (2), (3) ו-(6) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן-החוק).

2. הנאשם הורשע בעבירות כאמור בפנינו, בעקבות הליך פלילי שהתנהל נגדו בבית משפט המחוזי בחיפה בפני ההרכב; י. אלרון, כ. סעב ור. למרשטיין (ת.פ. 40203/07) בו הורשע הנאשם במסגרתו של הסדר טיעון שאליו הגיעו הצדדים, שבו נחלקו הצדדים על מידתו של העונש - בעבירות של מעשים מגונים לפי סעיפים 348 ד(1), 348 ג, 348 ג(1) ועבירה של בעילה אסורה בהסכמה לפי סעיף 346 א' לחוק העונשין, התשל"ז-1977.

3. בתום ההליך, לנוכח המחלוקת שהיתה נתונה בין הצדדים לעניין שיעורו של עונש המאסר שיוטל עליו, גזר המחוזי ביום 3.3.08 את דינו של הנאשם והשית עליו עונש של מאסר בפועל לתקופה של 24 חודשים בניכוי 4 ימי מאסר בהם שהה, מאסר של 12 חודשים על תנאי שלא יעבור עבירה לפי סעיפים 346, 348 לחוק העונשין לפרק זמן של 3 שנים ופיצוי מתלוננת א' בסך של 5,000 ₪, מתלוננת ב' בסך של 15,000 ₪.

4. התשתית העובדתית שעל בסיסה הורשע ונענש הנאשם כאמור ע"י בית המשפט המחוזי בחיפה ועל ידו, הובאה בגזר דינו של בית המשפט המחוזי ואלה עיקריה:

א. האישום הראשון

(1) כשהייתה המתלוננת א' בכיתה י"ב (הנאשם אותה עת היה כבן 43) הדריך הנאשם טיול של תלמידי כיתות ט' לכינרת והמתלוננת התלוותה אליו כמדריכה מלווה. הטיול התקיים בסוף שנת הלימודים בימים חמישי-שישי בתאריכים 10.6.04 – 11.6.04. בשעות הערב הגיעה המתלוננת א' ברכבה, לפי הוראות הנאשם, לחוף הכינרת שם שהו התלמידים וכן הנאשם.

(2) קרוב לשעת חצות נענתה המתלוננת להצעת הנאשם לטייל עמו לאורך קו המים. בשלב מסוים התיישבו הנאשם והמתלוננת ושוחחו.

(3) לאחר כחצי שעה לערך החל הנאשם לומר למתלוננת א' דברי אהבה כשהם יושבים זה לצד זה על החוף, החל ללטף את גבה של המתלוננת א' וניסה בכוח להשכיבה על גבה. המתלוננת סירבה, התנגדה בכוח וקמה. הנאשם קם אחריה וחיבק אותה. אחר כך הצמיד את שפתיו אל שפתיה וניסה להחדיר את לשונו לפיה כנגד רצונה. המתלוננת דחפה את הנאשם לאחור כשהנאשם ממשיך לומר לה שהוא אוהב אותה, ולא אכפת לו אם תתלונן עליו, כי אז יאמר להגנתו שזה נעשה מאהבה.

ב. האישום השני

(1) כשהייתה המתלוננת ב' בכיתה ט', עדיין תלמידתו של הנאשם (הנאשם היה אז כבן 41), שהו השניים באתר חפירות שוני. הנאשם ביקש מהמתלוננת שתלווה אותו לחדר במקום בתואנה כי שכח דבר מה. בחדר חיבק הנאשם את המתלוננת והצמיד את גופה אל גופו.

(2) במסיבת הסיום בסוף כיתה ט' אמר הנאשם למתלוננת דברי אהבה. לאחר מכן המשיך לשלוח למכשיר הפלאפון הנייד שלה הודעות טקסט כתובות ובהן דברי אהבה, וכן הזמין אותה להצטרף אליו לטיולים שהדריך.

(3) בחודש דצמבר 2002 כשהייתה המתלוננת ב' בכיתה י' שימשה כמדריכה מלווה לטיול להרי אילת, טיול שהדריך הנאשם. באחד מערבי הטיול לא חש בטוב ונכנס לאוהל. המתלוננת ישבה לידו והם שוחחו.

בשלב מסוים נשכב הנאשם והניח את ראשו על רגליה של המתלוננת. הנאשם החל ללטף את גופה של המתלוננת ואז רכן לעברה, נישק אותה על פיה והחדיר את לשונו לפיה ללא הסכמתה. המתלוננת נרתעה לאחור והנאשם התקרב ונישק את המתלוננת פעם נוספת על פיה תוך כדי החדרת הלשון לפיה.

(4) לאחר האירוע החלו הנאשם והמתלוננת להיפגש מדי פעם בבית הספר, לעיתים ביוזמת הנאשם, בתדירות של פעם או פעמיים בשבוע, לרבות שיחות טלפון רבות והודעות SMS ששלח למתלוננת.

(5) בשנת 2003 כשמתלוננת ב' למדה בכיתה י', נסעו הנאשם והמתלוננת לחוף דור, שם ישבו ושוחחו. הנאשם רכן לעבר המתלוננת ונישק אותה פיה תוך החדרת לשונו לפיה. אחר כך הכניס את ידו מתחת לבגדיה וליטף את חזה ואת גופה מתחת לבגדים.

(6) במהלך אותה שנה, כשלמדה המתלוננת ב' עדיין בכיתה י', הזמין אותה הנאשם לחוף שמן, שם רכן מעליה ונישק אותה על פיה. אחר כך פתח את מכנסיו והכניס אצבעותיו מתחת לתחתוני המתלוננת תוך שהם מתנשקים. לאחר שהפסיקו להתנשק החדיר הנאשם את אצבעותיו לאיבר מינה של המתלוננת ושאל אותה אם היא נהנית. הנאשם לקח את ידה של המתלוננת הניחה על איבר מינו מעל לבגדיו. לאחר מספר דקות בהן החדיר הנאשם את אצבעותיו לאיבר מינה הפסיק את מעשיו לבקשת המתלוננת. באותה שנה כשלמדה המתלוננת ב' עדיין בכיתה י', הזמין אותה הנאשם להשתתף עמו במבחני מיון לכיתת הסיירות.

(7) לאחר תום המיונים קרא לה הנאשם למקלט בבית הספר, סגר את הדלת ונישק את המתלוננת על פיה. המתלוננת נרתעה ואז סגר את האור ונישקה שנית וניסה להשכיבה על השולחן אך המתלוננת אמרה כי אינה מעוניינת שזה יהיה בשטח בית הספר והלכה מהמקום.

5. כשהייתה המתלוננת ב' בסוף כיתה י', הזמין אותה הנאשם ללוות טיול של כיתות ט' שנמשך יומיים לשדות ים. בערב הזמינה לטייל עמו בקיבוץ והיא נענתה לו. הנאשם והמתלוננת ישבו על הדשא והנאשם החל לנשק אותה על פיה כשהוא מחדיר לשונו לפיה ומלטף אותה מעל הבגדים. הנאשם השכיב את המתלוננת על גבה, נשכב עליה והתחכך בגופה כשאיבר מינו צמוד לאיבר מינה מעל הבגדים.

המתלוננת ביקשה מהנאשם שיפסיק מעשיו שמא יראו אותם. לאחר מכן נשכבו הנאשם והמתלוננת על החול כשהם על בטנם. הנאשם נישק את המתלוננת על פיה, הפך אותה על גבה הוריד את חולצתה ואת חזיתתה ונגע בחזה ובגופה של המתלוננת.

6. ראיות למידתם של אמצעי המשמעת

לתביעה לא היו ראיות למידתם של אמצעי המשמעת. מטעם ההגנה העידו בפנינו מספר עדי אופי שתמצית עדותם תובא להלן:

א. מר שאנן קראוס

העד רואה חשבון בהכשרתו המקצועית, תיאר בפנינו אירוע שהתרחש במלחמת שלום הגליל בשנת 1982. באותה העד שימש העת מפקד מחלקה בגולני שם הכיר את הנאשם. במהלך הקרב העד נכנס לשדה מוקשים, נפגע קשות ברגלו שנקטעה ובמקומות גוף אחרים, ותיאר בפנינו את מעשיו של הנאשם שנכנס לשדה המוקשים תוך סיכון חיים, ועשה פעולות לעצירת שטף הדם והציל את חייו תוך כדי סיכון חיים רב מצידו של הנאשם. ומאז אותו האירוע נשמר קשר הרעות בין הנאשם ובין אותו העד. שמענו מהעד, כי הנאשם זכה לקבל על מעשיו אלה צל"ש מהרמטכ"ל, כאשר מסמך מצולם בנדון הוגש באסופת המסמכים של ההגנה. אותו עד ביקשנו להתחשב במצב הכלכלי של המשפחה שזקוקה לכל סיוע.

ב. מר אייל גנץ

העד מהנדס תוכנה בתעשייה האווירית אחיו של יורם גנץ ז"ל שנהרג במלחמת שלום הגליל. שמענו מהעד על ניסיונו של הנאשם להציל את חיי אחיו – ניסיון שלדאבון לב לנוכח חומרת פציעתו לא צלח. ולאחר האירוע הנאשם גם ליווה את המשפחה בכנסים השונים לציון אבלה. ובהמשך העדות שמענו על דרכו של הנאשם לשמור קשר מתמשך עם משפחת השכול. העד מודע למצבו המשפחתי של הנאשם כאב לשלושה ילדים אחד מהם קצין בגולני, השני בראשית שנת 2009 צפוי להתגייס לשייטת והבן הצעיר תלמיד. לגישת העד, על בית הדין לשקול את מידת העונש, בהתחשב בגורל המשפחה.

ג. מר אבי לנדמן

1) העד הינו אביו של תלמיד שנטל חלק במגמת הסיירות בבית הספר התיכון בקרית חיים, המכיר ממסגרתו של בית הספר ואותו החוג את הנאשם מזה כ-8 שנים.

שמענו מהעד על חלקו של הנאשם בהקניית ערכים של אהבת הארץ וידיעת הארץ ולא אחת אותו עת הצטרף לפעילויות התלמידים בטיולים השונים כאב מלווה.

(2) שמענו ממנו דברי הערכה על דרכו של הנאשם באותה הקניית ערכים לאהבת הארץ, כאשר אותם לימודים הכשירו גם את בנו לשירות איכותי בצה"ל, כאשר רוב תלמידיו של הנאשם התנדבו לשירות ביחידות לוחמות.

(3) כן שמענו מהעד, כי הוא מכיר את משפחתו של הנאשם, את רעייתו תמי שחלתה במחלה ממארת והתאוששה ממנה, כאשר ההליך והמחלה היו קשים לבת זוגו. שמענו מהעד, כי חרף הרשעתו של הנאשם וכליאתו הוא שמח להיות חבר שלו.

ד. הגב' תמר שורצמן

(1) העדה אחותו של הנאשם, מורה וחברה בארגון המורים. שמענו מהעדה, כי היא מבוגרת מהנאשם בשנה. ובהמשך העדות שמענו פרטים על בני משפחת הנאשם כאמור, כאשר המשפחה הינה משפחה של נתינה שאוזנה היתה קשובה למצוקתם של אחרים.

בהמשך העדות שמענו על היקף הנזק שגרם ההליך שהיה מנת חלקו של הנאשם למרקם המשפחתי ולכך חברה גם מחלתה הקשה של אשת הנאשם. כאשר ההליך הפלילי גם השפיע על בן זוגה של העדה שעבר אירוע מוחי במהלך ההליך והעדה היא מפרנסת המשפחה.

(2) בסיום עדותה העדה ביקשנו להתחשב במצוקה הכלכלית של משפחת הנאשם הזקוקה לכל סיוע.

ה. הגב' ימין תמי

(1) העדה, אשת הנאשם, מסרה לבית הדין פרטים על מחלת הסרטן שנתגלתה בה בשנת 2002 ואת מהלך הטיפול באותה המחלה שנסוגה לשמחת לב. העדה שירתה בקבע, פרשה לגמלאות בדרגת רב סרן, מקבלת גמלה בשיעור של כ-4,000 ₪ ומועסקת במשרה חלקית בתחום הפרסום ביישוב שמשית.

(2) לגישת העדה אין די בהכנסות אלה במיוחד בהתחשב בכך שהנאשם בתקופת כליאתו אינו מקבל שכר, כדי להתקיים בכבוד לנוכח הוצאות המשפחה.

(3) כן שמענו מהעדה פרטים על מסירותו הגבוהה של הנאשם למשפחתו ולבית הספר, כאשר ביתם שימש כ"מקום חינוך שני" לתלמידי בית הספר שבו לימד הנאשם - שם גם סייע לתלמידים שלא הסתדרו בביתם שהתארחו בביתו. כאשר ההתנדבות בתחומים שונים שלגביהם בית הדין גם מצא תיעוד באסופת המסמכים שהגישה ההגנה היתה בגדר מרכז חיים מבחינת הנאשם שהנחיל ערכים אלה לילדיו שהתגייסו לצה"ל או אמורים להתגייס לצה"ל בתפקידים קרביים ותורמים.

(4) העדה ביקשנו להתחשב באותו מצב משפחתי ולאמץ גישה של "חסד ורחמים", מאחר והנאשם לאחר שיסיים לרצות את עונשו בעוד זמן לא יכול עוד לעסוק בתחום ההוראה ועתידה הכלכלי של המשפחה לוט בערפל.

7. טיעונים למידתם של אמצעי המשמעת

הצדדים טענו בפנינו את טיעוניהם לעניין מידתם של אמצעי המשמעת.

א. עמדת התביעה

(1) התובעת המלומדת בראשית טיעוניה עמדה על פני הרשעתו של הנאשם בפלילים בביצוען של עבירות מין מרובות, תוך ניצול מרות וסמכות כלפי תלמידותיו הקטינות והפנתה אותנו לאישומיה של התובענה ולפירוט מעשיו המיניים על גווניהם שבהם הורשע, כמפורט ברישת גזר הדין.

(2) לגישת התובעת הנאשם בהיותו דמות של מורה נערץ ניצל את התלות שפיתחו המתלוננות בו וניצלו לצורך השגתן של טובות הנאה מיניות. אין המדובר באובדן שליטה רגעי וחד פעמי, מדובר ברצף אירועים שונים שיסוד של תכנון מאפיין אותם. מעשים שמומשו במקום עיסוקו ומילוי תפקידו. המורה נתפס כנאמן הציבור, כמי שמייצג את מערכת החינוך ושומה עליו לקיים נורמות ראויות המונחלות על בסיסו של משטרנו החברתי.

(3) התובעת המלומדת כתימוכין לגישתה המחמירה, הפנתה את תשומת ליבנו לעש"מ 6713/96 בעניין זוהר בן אשר ולעש"מ 4875/06 בעניין אבו זראקי.

(4) התובעת בהמשך טיעוניה עמדה על תכליתם העיקרי של אמצעי המשמעת והיא ההגנה על תדמיתו של השירות הציבורי ותפקודו הראוי ועל שמירת טוהר המידות בשירות הציבורי וניקיון כפיו, כאשר התדמית של השירות נפגעה קשות ממעשיו של הנאשם. כתימוכין לגישתה בנדון הובאו בפנינו פסקי דין אלה: עש"מ 5282/98 בעניין תמר כתב, עש"מ 1928/00 בעניין ברוכין.

(5) לנוכח יסוד ניצול הסמכות והמרות שאפיין את מעשיו של הנאשם באופן בוטה וחמור והפגיעה שנפגע כתוצאה מכך אמון התלמידות בו בשל חומרת מעשיו של הנאשם, קיימת הצדקה לגישת התביעה להטיל על הנאשם אמצעי משמעת אלה:

(א) נזיפה חמורה;

(ב) פיטורין לאלתר;

(ג) פסילה לצמיתות משירות המדינה.

(6) בהטלתם של אמצעי משמעת אלה לגישת התביעה, אין ליתן משקל לנסיבות המשפחתיות כדבר פסיקתו של בית המשפט העליון בעש"מ 917/99 בעניין עבדאללה חמזה ובעש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש. ואם בית הדין לא יפסול את הנאשם לצמיתות ראוי כי ישית פסילה ארוכה בהתחשב בעבירות שבהן הורשע, כאשר בכל מקרה ראוי שהנאשם יפסל לצמיתות למילוי כל תפקיד במשרד החינוך, גם בהתחשב בהתחייבותו בהליך הפלילי לא יעסוק עוד בהוראה.

(7) התובעת בנעילת טיעוניה הגישה לבית הדין סדרה של פסקי דין כיתד תומך לגישתה (עש"מ 7111/02 בעניין שחר לוי, בד"מ 66/02, בד"מ 84/01 בד"מ 156/07 בעניין ישראל וקחי).

ב. גישת המשרד

שמענו מנציג המשרד, כי עיון בתיקו האישי של הנאשם העלה כי אין בו רבב קודם. שיחתו של נציג המשרד עם המפקחת העלתה כי הנאשם הוערך כאדם נורמטיבי ותורם.

עם זאת, לנוכח מעשיו, עותר המשרד להטלתם של אמצעי משמעת אלה :

- (1) נזיפה חמורה ;
- (2) פיטורין לאלתר ;
- (3) פסילה משירות המדינה לפרק זמן של 10 שנים ;
- (4) פסילה ממשרד החינוך לצמיתות.

ג. טיעוני ההגנה

(1) בראשית טיעוניה שמענו מפיה של הסנגורית המלומדת, כי הנאשם בוש ונכלם ממעשיו. בשל כך ביקש שלא להיות נוכח בדיון על מנת שלא להיפגש בו עם רעייתו וחבריו.

(2) ההגנה אינה חולקת על כך כי מדובר במעשים חמורים שבהם הודה הנאשם במסגרתו של הסדר טיעון, שבו היתה מחלוקת על מידתו של עונש המאסר. הנאשם נטל אחריות על מעשיו כעולה מתוכנו של הסדר הטיעון, כיום כלוא בבית סוהר ומרצה את עונשו.

(3) מסכת חייו של הנאשם מצביעה כי מדובר באדם שתרגם את תרומתו לשירות הציבורי וגם במישור החברתי במישורים שונים וגילה נכונות להקריב את חייו בשעה שמילא תפקיד של חובש קרבי בחטיבה לוחמת. שם במלחמת שלום הגליל סיכן את חייו על מנת להציל את חבריו לחימה. ובשעה שבית הדין יבוא לגזור את דינו ראוי שאותם מעשים טובים שעשה הנאשם יעמדו הם לזכותו, לרבות רצונו להקריב את חייו להצלתם של אחרים בעת לחימה. ותרומתו לחברה לאורך שדרת השנים תוך סיוע לילדים או לאנשים קשיי יום וביטוי לכך גם מצאנו באסופת המסמכים שהגישה ההגנה.

(4) הסנגורית המלומדת בהמשך טיעוניה פירטה בפנינו את המצב הכלכלי הקשה שבו מצויה המשפחה כיום שהוצאותיה רבות הן, לרבות פירעון של הלוואות, תשלומי משכנתא והוצאות שוטפות של הבית. נסיבות אלה מצדיקות שאותם אמצעי משמעת שיטיל בית הדין על הנאשם לא יפגעו במשפחתו הגרעינית של הנאשם, כאשר בית דין זה מתחשב לא אחת בנסיבות האישיות והמשפחתיות כדבר פסיקתו בין השאר בבד"מ 33/02 ובד"מ 17/06.

8. החלטת בית הדין

בית הדין עיין בפסק דינו של בית המשפט המחוזי בחיפה, בראיות ההגנה ובטיעוני הצדדים כפי שבאו בפניו. לצורך קבלת החלטתו על מידתם הראויה של אמצעי המשמעת נשקלו על ידי בית הדין שיקולים אלה:

א. לדפוס התנהגותו של הנאשם

(1) הנאשם מורה אהוב ונערץ, מימש קשר מיני בעל מאפיינים פיזיים מגוונים כפי שפורט ברישת גזר הדין, כלפי תלמידותיו שלהן שימש כמורה לשל"ח ועימן יצא לשטחי סיור וטיול במהלך מלוי תפקידו, לרבות במסגרת חוגי סיירות. בית המשפט המחוזי בחיפה אמר את דברו בגזר דינו לגבי פני מעשיו: "מדובר במערכת של יחסי אמון, ודרישה לסטנדרט התנהגות גבוה במיוחד. לכן גם הפרתם מהווה עבירה חמורה במיוחד.

לא די בכך שמעשיו של הנאשם בהיותם עבירות מין הינם חמורים ככאלה, אלא שמתווספת חומרה מיוחדת בשל העובדה שמדובר בהתנהגות מורה כלפי תלמידותיו. מורה שנמצא בעמדה של אחריות, בעמדה של מרות, שחב לתלמידים ולהוריהם חובת נאמנות ראשונה במעלה. אסור לו למורה כזה בתכלית האיסור לנצל את מעמדו ואת מוקד כוחו על מנת להפיק טובת הנאה מינית לעצמו. מורים במערכת החינוך אמורים לשמש דוגמה ומופת לתלמידים ולהקנות לתלמידים לבד מידע גם חינוך לתרבות של ערכים, ביניהם ערכים אנושיים ומוסריים של יחס אדם לחברו, גם אם הם מורה ותלמידו. נוכח מעשיו החמורים של הנאשם, עולה כי כשל בכך."

(שם בעמ' 11)

בפיסקה נוספת:

"מדובר במעשים מיניים שעשה הנאשם בתלמידותיו. היקף הפגיעה שנגרמה ועומקה הם עניין אינדיבידואלי, אך עצם הפגיעה איננה יכולה להיות מוטלת בספק. לעיתים השפעות מעשים אלו מוצאת ביטוי אף בתקופה מאוחרת יותר. הפסיקה עקבית בדרישתה להעניש בכל חומרת הדין במקרים של עבירות מין בקטינים וכן במקרים של מעשים מגונים שעושה מורה בתלמידים." (שם בעמ' 12)

(2) בית הדין שותף לגישתו הנורמטיבית של בית המשפט המחוזי, במיוחד לנוכח סטנדרט התנהגות הגבוה שנדרש מעובד הוראה כדבר פסיקתו של בית המשפט העליון.

כאשר ממורה בישראל מצופה כי במרקם חייו הכוללים, הן אלה הקשורים במסגרת תפקידו, וגם מחוץ לתפקיד, יאמץ לעצמו דרכי התנהגות ראויות ומוסריות, והנאשם כשל באלה. מעשיו של הנאשם מקבלים גוון של חומרת יתר, נוכח סטנדרט ההתנהגות שנדרש מאיש חינוך, ראה בעניין זה עש"מ 3362/02, בעניין אבו עסבה, וכן את ההלכה שנקבעו בעניין זה בעש"מ 2699/01 בעניין ג'מיל חלף, בו נקבע כי **"לתפקיד המורה נועדה משמעות מיוחדת בהיותו מחנך האמור לשמש דוגמא לתלמידיו ולכן יש חשיבות רבה לשמירה על מעמדו ויוקרתו בעיני התלמידים"**. כן ראה את אשר נקבע בעניין מעמדו של מורה ותיק בעש"מ 917/99 בעניין עבדאללה חמזה.

ובפסיקה נוספת לגבי סטנדרט התנהגות שנדרש ממורה נפסק בתקופה האחרונה:

"נורמות הגינות, יושר, ניקיון כפיים וטוהר מידות הן אבן יסוד בפעולתו של השירות הציבורי. בלעדיהן, שירות ציבורי לא ייכון, ואמון הציבור בשירות לא יישמר. נורמות אלה חייבות להישמר בידי עובד הציבור בביצוע תפקידו בשירות הציבורי ובחיי הפרטיים. עובד שאינו ישר-דרך לא יוכל להימנות על השירות הציבורי. חומרה מיוחדת נודעת להתנהגות בלתי ישרה של עובד ציבור במסגרת ביצוע תפקידו בשירות הציבורי, או בעניין הכרוך בתפקיד בין במישרין ובין בעקיפין.

חובת השמירה על נורמות של טוהר מידות וניקיון כפיים, ככל שהיא מחייבת בשירות הציבורי כולו, חלה ביתר שאת על עובדי ציבור הנימנים על מערכת החינוך ועל עובדי הוראה ומחנכים שתפקידם לחנך את הדור הצעיר ולטעת בו לא רק ידע והשכלה רחבה, אלא גם מידות טובות וערכי יושר והגינות. בשל מהות תפקידם, ונדרשים מחנכים להקפדה מיוחדת על התנהגותם האישית, בהיותם דוגמא אישית ומופת לתלמידיהם."

(עש"מ 3666/06 בעניין אחמד חסן אסדי, שניתן ב-7.11.07).

ובפסק דין אחר:

"התנהגות זו של המשיבה פוגעת בגרעין הקשה של הכללי המשמעת בשירות המדינה המחייבים עובד ציבור. אין מדובר בסטייה קלה מכללי סדר וארגון; מדובר בפגיעה בליבה של חובת האמון וההגינות שעובד חב למערכת המעסיקה אותו, ובמקרה זה, למדינה ולציבור הרחב אותו שירתה המשיבה בעבודתה החינוכית.

איש הוראה וחינוך הנכשל במעשה תרמית מן הסוג הנדון כאן, מעיד על עצמו כי הוא אינו מבין לעומקם של דברים את מהות ואופי מעמדו ותפקידו, ואת החובות המוטלות עלי כלפי ציבור תלמידיו ומעסיקיו.

הוא מעלה שאלה באשר למידת התאמתו לשמש בתפקיד אמן במערכת הציבורית.

(עש"מ 5051/06) בעניין נג'לאא סאלמה שניתן ב-17.10.07).

ובפסק דין אחרון נוסף, התערב בית המשפט העליון בגזר דינו של בית הדין, פיטר ופסל את הנאשמת לפרק זמן של שנתיים משירות המדינה, וכך פסקה כב' השופטת א. פרוקצ'ה: -

"בתחום המגזר הציבורי ישנן מערכות תפקידים בהן נדרש מעובד הציבור לשמש דוגמא אישית מיוחדת, ולעמוד בנורמות התנהגות ברף גבוה במיוחד. תפקידי הוראה וחינוך נמנים על אותם תפקידים, על שום היותם של אנשי חינוך מציבי נורמות ההתנהגות לדוד הצעיר, ומעצבי אישיותם של בני הנוער לא רק כבעל ידע ודעת, אלא, בראש וראשונה, כבעלי רמת אתית-מוסרית גבוהה, כמי שבעתיד יהיו התשתית האנושית עליה תיבנה החברה הישראלית, על ערכיה המוסריים והתרבותיים."
(עש"מ 10970/05) בעניין היפא חורשיד ניתן ב-9.10.07).

(3) היסוד השולט על פני מעשיו של הנאשם הינו יסוד ניצול המרות לנוכח היותו אהוב ונערץ, על ידי אותן תלמידות.

(4) היסוד של ניצול מרות וסמכות וניצולה כאמור, ביטוי לה בהליכים שנדונו בפנינו וגם בפני בית המשפט העליון – לרוב, במסגרת יחסי עבודה, ואולם אותה גישה מחמירה כלפי יסוד ניצול המרות רלבנטית גם לענייננו ביחסי מורה ותלמידות, לנוכח פער הגילים והכוחות בין הצדדים.

בתי המשפט נתנו דעתם לסוגיית ניצול הסמכות:

"בהטרדה מינית הנעשית מעמדה של מרות או השפעה מעבר לפסול שבעצם ההטרדה, יש בה מימד של ניצול לרעה של התפקיד או המעמד... אכן הטרדה מינית על ידי בעל סמכות במובן הרחב כלפי מי שנתון לסמכותו, הוא סוג חמור במיוחד, של הטרדה מינית."
(עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נגד זוהר בן אשר).

יצוין כי, גם טרם כניסתו של החוק למניעת הטרדה מינית לתוקף, נדונה תופעה של ניצול המעמד בעש"מ 309/01 אליעזר חמני נגד מדינת ישראל שהובא בטיעוני התובעת:

"ההתנהגות שיוחסה למערער בוצעה בתקופה טרם הוחל החוק למניעת הטרדה מינית. הפרת הוראת המשמעת האוסרת הטרדה מינית, שיוחסה למערער בסעיף 3 לכתב התובענה, התבססה על הוראת התקשי"ר בסעיף 43.422, אשר לפי קביעת בית הדין לא נתקיימה יסודותיה. יצוין, כי הוראת התקשי"ר כפי שהייתה בתוקף בעת ביצוע העבירות שיוחסו למערער, קבעה שבניסיונות בהן היה ניצול מעמד על ידי "בעל סמכות" – על פי ההגדרה הרחבה, נכלל בגדרו ממונה ישיר או עקיף של העובדים או העובדות כלפי "הנתון לסמכותו" – קיומה של הסכמה אין בה כדי להכריע את הכף בשאלת ביצוע עבירה של הפרת האיסור על הטרדה מינית. זהו גם המצב המשפטי כיום. על פי החוק למניעת הטרדה מינית, והוראת תקשי"ר כפי שתיקנה המחוקק, ניתן להניח במסגרת יחסי כפיפות ומרות, כי המוטרד או המוטרדת לא נתנו הסכמתם המלאה והחופשית להתנהגות המטרידה, ואין לדרוש ביטוי חיצוני לאי ההסכמה כאשר המעשה המיני מבוצע כלפי עובדת הסרה למרותו של המטריד."

ובפסק דין נוסף, בית המשפט העליון מבקר מערכת היחסים מסוג זה: **"אין לסבול את התופעה, שלמרבה הצער היא נפוצה, שבה אנשים בעלי שררה יפעילו סמכותם על הנתונים למרותם כדי להפיק לעצמם טובת הנאה מינית. הכפיפות של הנתונים למרותם של כל אלה, מעמידה אותם במצוקה אמיתית ולא אחת ירכינו ראש ולמורת רוחם ישלימו עם התנהגות כזו, שלא זו בלבד שיש בה פסול וטעם לפגם, אלא שיש בה כדי להשפיל את האדם בו מבוצע המעשה ולפגוע פגיעה קשה בכבודו ובצנעת פרטיותו. יש לטעת בלבם של אלה את התחושה ואת הביטחון שיש דין ויש דיין ויש מי שאמון על הגנת זכויותיהם כאזרחים."**

(ע"פ 2695/93 פלונית נגד מדינת ישראל, תקדים עליון 93(2), 29; ראה גם בג"צ 1284/99 פלונית נגד ראש המטה הכללי, פ"ד נג(2), 62, 71).

בעש"מ 1599/03 אברהם טאפירו נגד נציבות שירות המדינה חזר בית המשפט העליון על דרך קביעת קיומם של יחסי מרות על פי אמות מידה אובייקטיביות ועל ההנחה, שמתקיימים יחסים בלתי שוויוניים בין המטריד למוטרד באופן שקיים חשש טבוע, כי המוטרד יירתע מלהביע התנגדות, להתנהגות המטרידה, ועל כן קיים הויתור על דרישת הוכחת, היעדר הסכמה.

כדברי בית המשפט:

"אשר למבחן הסובייקטיבי – כיצד נתפס המטריד בעיני המוטריד – מבחן זה רלבנטי להיבט הניצול של "יחסי המרות", שכן יסוד הניצול של יחסי המרות ניזון מכך שהמוטריד יירתע מלהביע אי הסכמה כלפי מי שהוא תלוי בו עקב יחסי המרות.

בדרך כלל במסגרת יחסי העבודה, כאשר הוכח יסוד המרות של אדם שהוא בעל סמכות ישירה או עקיפה כלפי עובד או עובדת, אין ההתרשמות הסובייקטיבית של אותו נפגע או נפגעת טעונה הוכחה בנפרד. משהוכחו יחסי המרות במסגרת העבודה הנובעים מיכולתו של "ממונה" האמור להשפיע במישרין או בעקיפין על גורלו של הנפגע, נלמדת מכך המסקנה כי אותו נפגע או נפגעת מודעים למעמדו של בעל הסמכות במקום עבודתם, ולפיכך מתקיים יסוד הניצול.

מכל מקום, יהא הדבר אשר יהא, הנחת החוק והתקשי"ר היא כי המצב האובייקטיבי של "יחסי המרות" די בו כדי לשלול את הצורך להוכיח כי המוטריד "הראה" למטריד שאינו מעוניין בהתייחסויותיו המיניות, ולהקים את החזקה הסטטוטורית, כי נתקיים יסוד הניצול." (עמ' 11 לפסק הדין).

(5) בע"א 9605/03 ד"ר משה יגלום נגד שר הבריאות, ביהמ"ש העליון מבלית בפסק דינו את הפסול המוסרי שכרוך במימוש יחסי מין גם בהסכמה לנוכח אותו פער כוחות: -

"מההיבטים המוסריים והחוקיים ברור כי מדובר בעבירות חמורות, הן מוגדרות כחמורות בשל הפער ביחסי הכוחות שבין המטפל למטופל, שבדרך כלל נוטה לכיוון של יתר כוח למטפל ובגללו כל קשר מיני בין המטופל למטפל הוא בבחינת אילוץ, כפייה או אונס. גם אם המטופל יוזם יחסים אלה או מפתה את המטפל אליהם, יש להבינם כמתרחשים במערכת שבה לעולם המטפל הוא בעל עצמה וכוח רבים יותר וכל פעולה שלו במסגרתם היא בבחינת הפעלת עצמה זו כלפי המטופל. במצבים כאלה מוטלת האחריות על המטפל ועליו לשאת בגינוי המוסרי של מעשיו ובעונש הראוי" (סוגיות אתיות במקצועות הטיפול והייעוץ הנפשי (ג' שפיר, י' אכמון ו-ג' וייל עורכים, תשס"ג) 191" (ניתן ביום ה' באדר א', התשס"ה 19.2.2005).

לאחרונה בית המשפט העליון הדגיש את יסוד החומרה שכרוך בניצול מרות כלפי קטינים חסרי ישע. והדברים יפים גם לענייננו, כלשונו של בית המשפט העליון, לפיה הנאשם צריך היה: - "לשמש דמות מופת מיטיבה". (שם בעמ' 4, ב-ע.פ. 868/07 פלוני נגד מדינת ישראל, שניתן בתאריך 29.10.07). הגישה האמורה יפה גם לענייננו.

(6) לגבי הגישה המחמירה בה יש לראות מעשים מיניים במסגרת פער כוחות, במקרה זה, בין מפקד וחיילת והדברים יפים גם ביחסי מורה ותלמיד, פסק בית המשפט העליון לפני למעלה משנה:

"לגישתי, יש להקפיד הקפדה יתרה עם נושאי משרה ולדרוש מהם כי יפגינו בחיי היום-יום, ולא רק בשעת מילוי תפקידם, רמה גבוהה של התנהגות מוסרית כחלק מחובתם לשמור על טוהר המידות. כך בדרך כלל, ומקל וחומר כאשר מדובר במסגרת הצבאית בה מחויבים מי שזה לא מכבר הפכו לבוגרים, ומכוח חוק כופה, להצטרף לשרות בצה"ל. לחיילים אלה לא ניתנה הזכות לבחור את מפקדיהם, ועל כן מצווים הגורמים המוסמכים בצבא לאייש משרות פיקוד באנשים שבנוסף ליכולתם המקצועית, נתברכו או סיגלו לעצמם יכולת לשמור על אלה שהופקדו בידיהם מכל משמר. נוכח השקפה זו, שוב אין ספק כי המבקש נכשל כישלון חרוץ, כאשר מעל באמון שניתן בו, והפך, במשך תקופה ארוכה, חיילת צעירה ותמימה שהוצבה לשרת ביחידתו, למטרה נוחה וזמינה כדי לפרוק בה את תאוותו. בנסיבות אלו שותף אני לדעתו של בד"ע, לפיה אין המבקש ראוי לשאת בדרגה פיקודית כלשהי, הואיל ודרגתו הגבוהה ומעמדו הרם שימשו אותו לביצוען של עבירות מופלגות בחומרתן ומעוררות שאט נפש, שיש בהן כדי להדיר שינה מעיני כל מי ששולח את בנו או בתו לשרת בצבא."

(רע"פ 8731/06 עאטף זאהר נגד התובע הצבאי הראשי, ניתן ביום י"ב באייר התשס"ז 30.4.07)

ב. על עבירות המשמעת

(1) בעקבות ההליך הפלילי הנאשם הורשע על ידנו בעבירות לפי סעיפים 17(1), (2), (3) ו-6):

"(1) עשה מעשה או התנהג באופן שפגע במשמעת שירות המדינה;

(2) לא קיים את המוטל עליו כעובד מדינה על נוהג, חוק או תקנה או

הוראה כללית או מיוחדת שניתנו לו כדין, או התרשל בקיום המוטל עליו

כאמור;

(3) התנהג התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה או התנהג התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו או בשמו הטוב של שירות המדינה;
(6) הורשע על עבירה שיש עמה קלון".

(2) לעניין יסודות העבירה לפי סעיף 17(1), אותה פגיעה במשמעת שירות המדינה, תכליתה של המשמעת לקיים ולשמר את המשמעת בגוף שלטוני היררכי המו משרד ממשלתי, ואשר בלעדיה הגוף לא יוכל להגשים את יעדיו. ובעניין זה כבר נפסק בעש"מ 3/75 בעניין אלפונסו דבוש : -

"לא אמצה כאן תיאור כל יסודותיו וסימני האפיון של המושג "משמעת". יספיק לצורך הנושא שבפנינו אם אומר כי המשמעת היא בעיקרה מערכת הנורמות, הנהלים והנהגים, והקובעת סדריה ובכלל זה חובותיהם וסמכויותיהם של המשרתים בה, בזיקתם זה לזה וזיקתם למסגרת עצמה".

(פורסם בפ"ד לו(1), בעמ' 231).

(3) לעניין יסודות העבירה לפי סעיף 17(2) לחוק, אלה כרוכים בהפרתם של האיסורים הפליליים שבהם הורשע הנאשם.

(4) לעניין יסודות העבירה, לפי סעיף 17(3) לחוק, שגם בה הורשע הנאשם בהתנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה או התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו או בשמו הטוב של שירות המדינה – על כך, עונה כב' השופט זמיר :

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים או בארגון מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון. עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים : היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה.

זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע, אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון".

(ראה ער"מ 1351/95 ליאון פינקלשטיין נגד התובע בבית הדין המקומי למשמעת, פ"ד מט(5), 573, 578).

במקום אחר, אומר השופט זמיר (עש"מ 4246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין :

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות המיוחדת לתפקיד מסוים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי-הולמת, במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד".

בפסק דין נוסף, עש"מ 3849/03 מיכל אלבז נגד נציבות שירות המדינה נפסק לגבי טיבה ומהותה של העבירה :

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על-פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון".

(פורסם בדינים עליון כרך ס"ו בעמ' 854).

ולעניין הפסול הנורמטיבי שיכול לאפיין את פני העבירה, ראה את עש"מ 689/05 בעניין מופיד מנסור.

ואכן מידה מכבידה עד מאוד של פסול, בולטת על פני מעשיו של הנאשם. בית הדין, בבואו לצקת תוכן ל"התנהגות שאינה הולמת" או שיש בה כדי לפגוע בתדמית השירות, עליו ליתן ביטוי למושג של ההתנהגות ההולמת בעיני ה"ציבור הנאור" ו"האדם הסביר".

אלה צריכים לשקף את הערכים והעקרונות, אשר מבוססים על יחסים שבין הפרט, לבין השירות הציבורי.

באשר לזאת אומר השופט ברק:

"בקביעת התוכן הקונקרטי של ההכללות המשמעותיות (התנהגות שאינה הולמת, שיש בה כדי לפגוע בתדמית) נותן בית-המשפט ביטוי לתפיסות יסוד ערכיות. בעשותו כן, עליו לבטא את שנראה כהתנהגות הולמת (או שאינה הולמת) בעיני הציבור הנאור בישראל. עליו לקבוע את דבר קיומה של פגיעה בתדמית השירות הציבורי מזווית הראיה של האדם הסביר האמון על תפיסות היסוד של משטרנו. כמובן, "הציבור הנאור" ו"האדם הסביר" אינם אלא מטאפורות (ראה בג"צ 14/86 לאור נגד המועצה לביקורת סרטים ומחזות, פ"ד מא(1) 421, 434; בג"צ 2481/93 דיין נגד מחוז ירושלים. הם מהווים פרסוניפיקציה של האיזון הראוי בין הערכים, העקרונות והאינטרסים הנאבקים על הבכור. בעריכתו של איזון זה, יש להימנע מאידיאליזם שאין לו עיגון נורמטיבי. השופט אינו שואף אל הנאצל והטהור, שאינו בנמצא. הוא אינו מעמיד לנגד עיניו חברה אידיאלית שאין לה קיום במציאות ושאינה ניתנת להשגה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כמלאך. יחד עם זה, יש להימנע מפרגמטיזם המעוגן במוסר השוק. השופט אינו משקף את התפיסות המעוותות הפושות בחברה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כזאב. אכן, תפיסתו של בית המשפט היא מאוזנת. הוא פועל על פי "אמות המידה שמכתיב השכל הישר" (השופט י. כהן בע"פ 763/77 בריזה נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 824, 827) הוא מונע עצמו מתוצאות אבסורדיות (ראה ע"פ 794/77 חייט נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 127, 132), ומדריך עצמו על פי "מבחן מתקבל על הדעת" השופט לנדוי בע"פ 20/53 הנ"ל, בעמ' 853). הוא לוקח בחשבון את המציאות הקיימת, אך הוא אינו רואה בה חזות הכל".

(בג"צ 7974/93 סויסה נגד היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד מח(2) 749, 771).

(5) לעניין הרשעתו של הנאשם בעבירה שיש עמה קלון, לפי סעיף 17(6) לחוק, אכן המונח "קלון" פנים רבות לו, כפי שהובהר היטב בעש"מ 4123/95 בעניין יוסף אור – פורסם בפד"מ מט(5) בעמ' 184, בו נקבע בין השאר כי:

"לגבי אותו עובד המדינה עצמו יש מקום להבחין, במקרים רבים, בין התנהגות בקשר למילוי תפקידו לבין התנהגות שלא בקשר למילוי תפקידו.

**הדין המשמעותי נועד להגן על רמת התנהגות ראוייה במילוי התפקיד ועל
אמון הציבור בשירות הציבורי. לפיכך, נודעת חומרה מיוחדת לעבירות,
שעובד מדינה עבר בקשר למילוי תפקידו".**

(6) אין כל ספק, כי קלון דבק במעשיו של הנאשם. מידתו של הקלון במקרה זה
בולטת בשל כך שהמעשים נעשו במסגרת תפקידו, כעובד הוראה במשרד
החינוך.

ג. לתכלית אמצעי המשמעת

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא
לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו
בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כיד להרתיע עובדים אחרים במעמדו
של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה. בכל מקרה ומקרה, על בית הדין
לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים, יש בהם כדי, לשרת את
התכלית האמורה.

ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על
הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש
ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית: **"איש הציבור הוא נאמן הציבור,
לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".**
(בג"צ 669/86 רובין נגד ברר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

(2) בהבדל מעובד רגיל שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת
על עובד המדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים
השירות הציבורי הוא על אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם
לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי.
(ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה,
ינואר 1998, עמ' 7).

ולכן:

**"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו
אנשים אמינים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה
עולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו,
עבר עבירה שיש עימה קלון".**
(עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי).

(3) בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש) ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי:

"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, נועד ההליך המשמעותי למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבואו להטיל אמצעי משמעת, יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה. כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעותי."

על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.03:

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד."

בית המשפט העליון בעש"מ 5626/05 בעניין רחל אוחנה הבליט את ליבת תפקידם של אמצעי המשמעת:

"עיקר תכליתו של דין המשמעת הינו להגן על תפקודו התקין של השירות הציבורי ולשמור על תדמיתו בעיני הציבור (עש"מ 7113/02 מדינת ישראל נגד שחר לוי, פד"י נז(3) 817; עש"מ 1928/00 מדינת ישראל נגד עמוס ברוכין, פד"י נד(3) 694, 703; עש"מ 8160/04 מדינת ישראל נגד בן סימון, דינים עליון ע"א, 733).

שתי תכליות אלה קשורות קשר אמיץ ביניהן, שהרי השמירה על אמון הציבור בשירות הציבורי מותנית, בין היתר, בתפקוד התקין וההוגן של עובדיו, וסטייה מנורמות מחייבות של ביצוע תקין של התפקיד סופה שתביא לפגיעה ברמתו של השירות הציבורי ולפגיעה ביחסו של הציבור לשירות זה". (שם בעמ' 4)

ובנוסף נפסק:

"תפקידו של הדין המשמעותי הוא לא רק להעניש את העובד שסרח, אלא גם לשמש מסר לציבור עובדי המדינה כולו בדבר נורמות ההתנהגות המתחייבות ממשרתי הציבור וחובות האתיקה החלות עליהם בביצוע תפקידם. חובות אלה חלות על כלל עובדי המדינה. אולם ישנם תפקידים שבהם להפרת הנורמה המשמעותית נודע מישנה חומרה בשל המעמד המיוחד של בעל התפקיד בשירות המדינה. כזה הוא תפקיד המורה והמחנך, המופקד מטעם המדינה על חינוך הדור הצעיר. עובד ההוראה אינו עובד מדינה מן השורה. הוא דמות שהתנהגותה ורמתה המוסרית משמשת אמת מידה ודוגמא לציבור התלמידים המתחנכים לאורה."

(עש"מ 8622/05 נעאמנה עאדל עלי נגד מדינת ישראל, ניתן בתאריך 25.12.06).

ולפני זמן קצר נפסק:

"כידוע, עיקר תכליתו של הדין המשמעותי של עובדי המדינה הינה הגנה על דמותו ותפקודו של השירות הציבורי ושמירה על אמון הציבור בו ובעובדיו. תכלית זו מושגת בין היתר באמצעות קביעתן של נורמות ההתנהגות הראויות לעובדים בשירות הציבורי ובאמצעות ענישתם של עובדים שסטו מנורמות אלו, וזאת תוך יצירת התרעה אפקטיבית מפני ביצוע מעשים שיש בהם סטייה כאמור ותוך העברת מסר ברור לציבור באשר לסטנדרטים שבהם מחויב השירות הציבורי:

"מטרת דין המשמעות אינה מכוונת להענשת העובד: היא נועדה להגן על השירות הציבורי מבחינת רמת תפקודו ומהיבט השמירה על דמותו ותדמיתו בעיני הציבור. תכליות אלו מושגות באמצעים שונים, וביניהם - הרחקת עובדים שתפקודם פוגע בשירות הציבורי; התרעת שאר עובדי השירות הציבורי מפני התנהגות החורגת מהנורמות הראויות; והעברת מסר כללי לציבור הרחב בדבר הקפדתה של מערכת אכיפת החוק ודיני המשמעות על יושרתו של השירות הציבורי ורמת תפקודו"

(עש"מ 3666/06 אסדי נ' נציבות שירות המדינה, פסקה 12 (טרם פורסם, 7.11.2007). כן ראו: עש"מ 356/96 פלוני נ' נציבות שירות המדינה, פסקה 5 (לא פורסם, 4.3.1996); עש"מ 8273/05, שרעבי נ' מדינת ישראל, פסקה 8 (לא פורסם, 28.1.2007); עש"מ 5917/07 גרה נ' נציבות שירות המדינה, פסקה 12 (טרם פורסם, 19.8.2007) וההפניות שם).

מתכליות אלו נגזרים אמצעי המשמעת השונים שרשאי בית הדין למשמעת להטיל על עובד מדינה בגין הרשעתו בביצוע עבירות משמעת. אמצעים אלו מנויים בסעיף 34 לחוק שירות המדינה (משמעת). (כב' השופטת ע. ארבל בעש"מ 9493/07 מדינת ישראל נגד מרינה אבשלומוב מיום 21.5.08).

בימים אלה, הבליט בית המשפט העליון פעם נוספת את מטרתה של אותה תכלית: -

"אכן, אין צורך להכביר על כך שהדין המשמעתי נועד בראש וראשונה להגנת תדמיתו של שירות הציבור ולמאבק הקשה על האמון בו, כפי שנפסק פעמים רבות, ואין צורך להכביר מלים; זהו יסוד היסודות (ראו ער"מ 2950/08 עיריית חיפה נ' ויסמן (לא פורסם), והאסמכתאות שם). נאמר בעבר מפי השופט זמיר (ע"ש 5282/98 מדינת ישראל נ' כתב, פ"ד נב(3) 87, 93) כי המשקל שיש ליחס לנסיבות האישיות של עובד הציבור פוחת בדין המשמעתי – אך עם זאת נאמר גם, כי "בסופו של יום מתבקש איזון כך שתוגשם תכלית דין המשמעת ועם זאת לא יתעלם בית הדין, ובבני אנוש עסקינן, מן הנסיבות האישיות" (עש"מ 2165/08 זיקרי נ' מדינת ישראל (לא פורסם))."

(עש"מ 5843/08 נשאת אבו דהאש נגד נציבות שירות המדינה ניתן ביום כ"א בתמוז התשס"ח – 24.7.08, על ידי כב' השופט אליקים רובינשטיין).

ואולם תפקידם המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל. בית המשפט העליון ריכך את גישתו האמורה, וקבע כי תכלית זו צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות, של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/03 בעניין נחום זקן פסק:

"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו."

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית המשפט העליון על גישתו האמורה: **"עם זאת, אל מול, ולצד שיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם)). החזקה בדבר הצורך בענישה מחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין."**

(ראה: עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, ניתן בתאריך 23.3.03; עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן בתאריך 10.9.03; עש"מ 1934/03 בעניין דמאן פולח שניתן ב-18.11.03; עש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן בתאריך 16.2.04; עש"מ 10006/04 בעניין ואיל חגאזי שניתן בתאריך 15.3.05, ועש"מ 3446/05, בענין נאיל דראושה שניתן בתאריך 28.6.05).

בעש"מ 4193/06 משה חי כהן נפסק:

"עם זאת, כבכל הליך ענישה, פלילי או משמעתי, נדרשת מידתיות ראויה והתחשבות מאוזנת לא רק באופי העבירה שבוצעה וחומרתה, אלא גם בנסיבותיו האישיות של הנאשם ובמכלול היסודות הפועלים לקולא בעניינו."

(ניתן בתאריך 9.10.06, ראה גם את אשר נפסק בנדון בעש"מ 7653/05 בעניין ירדנה שרתוק שניתן ב-29.1.07).

ולגבי תורת האיזונים שבין הנסיבות האישיות בדין המשמעתי לעומת ההליך הפלילי ומשקלם היחסי של אלה, לנוכח תכליתו של הדין המשמעתי, נפסק לאחרונה על ידי בית המשפט העליון:

"אולם, גם אם משקל נסיבותיו האישיות של הנאשם פחות בדין המשמעתי בהשוואה להליך הפלילי, אין להתעלם מהן כליל. מן הדין כי יתקיים יחס מאוזן, מידתי וראוי בין חומרת עבירת המשמעת שנעברה לבין נסיבותיו האישיות של המערער, ולבין חומרת אמצעי המשמעת הראויים על רקע תכליות הדין המשמעתי. מידת חומרתם של אמצעי המשמעת הננקטים כנגד עובד ציבור שהורשע, חייבת לעמוד על מידה שאינה עולה על הנדרש לצורך הגשמת תכליותיו הציבוריות של הדין המשמעתי (ער"מ 8372/05 גבריאלוב נ' עיריית ת"א, פסקה 6; פרשת ברוכין, בעמ' 694; עש"מ 5271/03 סדיקוב נ' מדינת ישראל [פדאור (לא פורסם) 503 (5) 728], עמ' 2; ועש"מ 7641/98 נוימן נ' מדינת ישראל [פדאור (לא פורסם) 99 (8) 192], עמ' 4)."

(עש"מ 11976/05 חליל רוחי נ' מדינת ישראל, ניתן בתאריך 11.4.07, שם בפסקה 23).

מובן הוא, כי בכל מקרה ומקרה על בית הדין לבחון ולשקול, האם יש באמצעי המשמעת המוטלים על ידי בית הדין, כדי להגשים את תכליתם של דיני המשמעת, תוך איזונים עם הנסיבות האישיות. ולגבי תורת המידתיות נפסק לאחרונה בעש"מ 5917/07 נביל גרה נגד נציבות שירות המדינה, "מידתיות אמצעי המשמעת הננקטים נגזרת מנסיבותיו המיוחדות של המקרה, מעוצמת חומרתה של העבירה, וממשקל הנסיבות האישיות לנאשם. בשיקלול הערכים הרלבנטיים, יש להגיע לנקודת איזון עונשית ראויה אשר תשלב בין האינטרס הציבורי ביישום ראוי של נורמות המשמעת בשירות הציבורי, בד בבד עם דאגה לגורלו של הפרט באופן שהענישה תהיה מידתית ותהיה תואמת את מכלול האינטרסים הראויים לאיזון."

(ראה את אשר נפסק בנדון בעש"מ 227/07 בעניין יוסף אסדו ובעש"מ 2165/08 בעניין יעל זיקרי).

ד. על הנסיבות האישיות

(1) הנאשם בן 47, השלים 21 שנות שירות כעובד הוראה במשרד החינוך, כולל תקופת השעיה בת כ-3 שנים.

(2) למדנו מדבריו של נציג המשרד, כי אין בעברו כל רבב וכי תפקידו עד לאירועיה של התובענה היה תפקוד תורם ומסור. מעדותם של עדי האופי וכן מאסופת המסמכים שהגישה ההגנה עלה, כי תרומתו של הנאשם הקיפה גם מישורים חברתיים ומעדי האופי למדנו, כי הנאשם לחם במלחמת שלום הגליל בשנת 1982 והציל חיים וסיכן את חייו. ולאותה תרומה בת שנים, לרבות חלקו בפעילות מבצעית שבעטיה זכה לצל"ש הרמטכ"ל יש מידה של השפעה ממתנת על אמצעי המשמעת ברוח פסיקתו של בית המשפט העליון:

"לו היה הערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות לאחר כל אותן שנים היה נתפס בכך שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח שטות נכנסה באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר ואין זה ראוי כי תקופה פרנסתו במחי יד..."

(עש"מ 1827/02 אברהם ספיר נגד מדינת ישראל, דינים עליון סא, 268).

(3) הנאשם נשוי, רעייתו גמלאית צה"ל ומועסקת במשרה חלקית, אב ל-3 ילדים מהם 2 בוגרים אשר נתמכים על ידי הנאשם.

9. למידתם של אמצעי המשמעת

לאחר שבית הדין שקל את טיעוני הצדדים כפי שבאו בפנינו, את מקבץ השיקולים אותם פרסנו לעיל, יחד עם האחריות שקיבל הנאשם על מעשיו בהליך הפלילי, חברי המותב לא הגיעו לידי הסכמה לגבי מידתם של אמצעי המשמעת.

א. דעת המיעוט

דעת המיעוט סבורה, כי לנוכח דפוס התנהגותו של הנאשם כפי שהובאה לעיל והשפעתו האפשרית של מעשי הנאשם על נפש הנערות בעתיד והיסוד ההרתעתי שמגולם באמצעי המשמעת, כי קיימת הצדקה לקבל את עמדת התביעה ולהטיל על הנאשם אמצעי משמעת של:

(1) נזיפה חמורה;

(2) פיטורין לאלתר;

(3) פסילה לצמיתות לשירות המדינה – חרף השפעותיה על זכויות הגימלה.

ב. דעת הרוב

(1) דעת הרוב סבורה, כי קיימת הצדקה לנוכח תרומתו של הנאשם לשירות הצבאי ולשירות הציבורי, מצבו המשפחתי שעוד מעט קט שני ילדיו הבוגרים יהיו לוחמים ומצבה הרפואי של רעייתו, למתן במידת מה את מידתה של התגובה המשמעתית שלה עתרה התביעה, על ידי הטלתם של אמצעי משמעת אלה:

(א) נזיפה חמורה – כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין, המופנה במישרין לנאשם והמצביע כי נפל פסול חמור במעשיו בהם הורשע בפלילים על ידנו.

(ב) פיטורין – הנאשם יפוטר לאלתר משירות המדינה.

(ג) פסילה לשירות המדינה – לפרק זמן של 10 שנים מיום גזר הדין.

ד) פסילה למילוי תפקיד – פסילה לצמיתות מלמלא כל תפקיד במשרד החינוך.

10. הוחלט כדעת הרוב.

11. בית הדין סבר, כי פסילתו של הנאשם לפרק זמן ממשי כאמור משירות המדינה, שבמהלכה תהא מעין "חסימת שער" מוחלטת לחזור לשירות הציבורי ופגיעה בזכויות הגימלה לפי הוראותיו של סעיף 57(1) לחוק שירות המדינה (גימלאות) (נוסח משולב), התש"ל-1970, חיונית להגשמת דיני המשמעת – כפי שלמדנו מפסיקתו של בית המשפט העליון:

"חומרה מיוחדת נילוות לביצוע עבירה בהיותה של המשיבה עובדת הוראה המשמשת דמות מחנכת לתלמידיה, ואמורה להקנות להם ערכי דעת ומידות לא רק באמצעות הוראה על פי תוכנית הלימוד, אלא גם בהיותה דוגמא אישית להתנהגות מופתית. אופי העבירה, והקלון הנלווה לה, אינם מתיישבים, לטעמי עם האפשרות כי המשיבה תמשיך לעבוד בשירות המדינה בתחום כלשהו בלא שיחצוץ פרק זמן מסוים שבמהלכו היא תורחק מהשירות הציבורי.

אין די בהרחקתה מתחום החינוך – שהוא בוודאי התחום הרגיש ביותר מבחינת המשך העסקתה, אלא ראוי לבדדה גם מיתר תחומי השירות הציבורי למשך תקופה מסוימת, מחשש שאם לא יעשה כן, עלולה להיגרם פגיעה רצינית לרמות ולתדמיתו של שירות המדינה בבחינת מערכת המתאפיינת בטוהר מידות וניקיון כפיים". (עש"מ 8180 מדינת ישראל נ' פאטמה ולידי, ניתן בתאריך 7.5.06).

בפסק דין נוסף, בית המשפט העליון החמיר במידתם של אמצעי המשמעת וקבע, כי דרושה פסילה משירות המדינה ולא רק מילוי תפקידים מסוימים, לנוכח חומרת העבירות ותפקידם של דיני המשמעת:

"נראית לי במישור העיקרון עמדת המדינה בערעורה, המבקשת להרחיב את היקף פסילתו של המערער לכל תפקיד בשירות המדינה למשך תקופת פסילה שתיקבע. יש ממש בעמדתה, השוללת את האפשרות להמשיך ולהעסיק את המערער בתפקידים מסוימים בשירות המדינה ברצף אחד מיד לאחר ביצוע העבירות על ידו, בלא יצירת ניתוק מוחלט בינו לבין מערכת השירות הציבורי, ולו לתקופה מסוימת, אשר תדגיש את חומרת העבירות שעבר, ואת הצורך בשיקום האימון שיושג באמצעות סנקציה הולמת".

(עש"מ 9848/05 ועש"מ 9964/05 – א', בעניין יוסף מזוז שבו הוגשו ערעורים הדדיים של המדינה והמערער, ניתן ביום 25.1.2007).

הצדקת הפסילה ומשכה של הפסילה נגזרים מהמבחנים שנקבעו בנדון בעש"מ 3789/04 ציפורי נ' נציבות שירות המדינה שהובא בטיעוני התביעה, שבו פסקה כב' השופטת בייניש (לפי תוארה דאז):

"כמו הפיטורין, גם הפסילה משירות המדינה נובעת מאותה תכלית של הגנה על השירות הציבורי מפני עובדים שסטו מדרך הישר. כאשר העובד מפר במעשיו את הנורמות המחייבות בשירות המדינה, ומועל באמון שניתן בו, הרי שיש מקום לקבוע בנסיבות מתאימות, ועל פי חומרת העניין – כי עובד זה יפוטר, ואף יהיה פסול מלשוב ולשרת בשירות המדינה. אמצעי הפסילה מהשירות נחוץ, איפה, כדי לשמור על טוהר המידות בשירות הציבורי, על תדמיתו ועל אמון הציבור".

ולפני כשנה עמד בית המשפט העליון על חיוניותה ותכליתה של הפסילה משירות המדינה:

"חומרתן של עבירות המשמעת שהמשיב עבר מחייב מסר עונשי ברור אשר ינקה את מערך עובדי המדינה ואנשי החינוך מגילויים של חוסר יושר, ויעמיד את טוהר המידות בשירות הציבורי ובשירות החינוך הציבורי בתורת ערך שאינו נתון לפשרה ולגישה סלחנית.

ערך זה מחייב, בנוסף לפיטורי המשיב מהשירות, גם את הרחקתו ופסילתו לא רק מעיסוק בהוראה במסגרת משרד החינוך, אלא גם מכל עיסוק בשירות המדינה למשך תקופה סבירה בשים לב למכלול הנסיבות הרלבנטיות".

(עש"מ 2928/06 מדינת ישראל נגד עומר דראושה – ניתן ביום י"כ בתשרי התשס"ח (24.9.07).

12. לזכויות הגמלה

לנוכח הנסיבות האישיות של הנאשם אליהן נחשפנו במהלך הדיון, לרבות דרכו בשירותו הצבאי ושירותם הצבאי של שני ילדיו ומצבה הרפואי של רעייתו, כאשר הנאשם לנוכח פרק פסילתו משירות המדינה כאמור יחדל לקבל קיצבה עד הגיעו לגיל 57, סברנו כי קיימת הצדקה להמליץ כי זכויות הגימלה שלהם היה זכאי בעקבות פיטוריו ישולמו לרעייתו בתקופת פסילתו.

א. פסקי הדין שלהלן משקפים כיוון של התחשבות בעת בחינת מידתם של אמצעי המשמעת, מידת התחשבות שבוטאה בפסיקתו של בית המשפט העליון: **"בפריט אחד של גזר-דין ראוי לדעתי להתערב הוא בשלילת 10% מפיצויי פיטוריו. בשים-לב לעונש הכמעט אולטימטיבי שהוטל על המערער – פיטורין משירות המדינה – סבורני שלא יהיה זה נכון לשלול ממנו ולו מקצת מפיצויי הפיטורין שהוא זכאי להם".** (בעש"מ 1827/02 בעניין ספיר).

"עם זאת, ראיתי לנכון להתערב בהחלטת בית הדין, באשר לפסילתה של המערערת לשירות המדינה לפרק זמן של שנתיים. המשמעות המעשית והכלכלית של אמצעי משמעת זה היא קשה, ונוכח הנסיבות המקילות של המקרה שלפנינו, דומני כי ניתן יהיה להסתפק בפיטוריה של המערערת וביתר אמצעי המשמעת שהוטלו עליה". (עש"מ 978/03 אביבה בנדקובסקי נגד נציבות שירות המדינה ניתן בתאריך 24.4.03).

"בהתחשב בכל האמור אף שמקובלת עלי עמדתו של בית הדין בדבר פיטורי המערערת מעבודתה, הרי שבהתחשב בנסיבותיה האישיות המיוחדות, רואה אני להקל באמצעי המשמעת במידה מסויימת. לפיכך, אמצעי המשמעת של פסילה משירות המדינה לפרק זמן של 4 חודשים יבוטל. וכך גם יבוטל אמצעי המשמעת של הורדה בדרגה.

בשני עניינים אלה רואה אני להקל על המערערת, כדי לא לפגוע בזכויותיה הכספיות עם פיטוריה".
(עש"מ 10501/02 סאמיה שאהין שניתן בתאריך 5.5.03).

ראה גם את פני המגמה בפסקי דין נוספים: עש"מ 527/03 בעניין חבצלת סדוקוב שניתן בתאריך 10.9.03, עש"מ 1934/03 בעניין דמאן פלאח שניתן ב-18.11.03 ועש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן ב-11.2.04. וכן ראה עש"מ 3446/05 בעניין נאיל דראושה שניתן בתאריך 28.6.05.

"על אף כל האמור, ניתן גם להבין את מגמתו של בית הדין שלא ליתן מכה כלכלית אנושה למשיב ולמשפחתו ולא לפגוע בזכויותיו הממוניות אותן צבר בשנות עבודתו." – עת דחה בית המשפט העליון את עמדת המדינה, כי יש לפסול את המשיב משירות המדינה. (ראה גם את עש"מ 8180/05 הנ"ל).

ב. בית הדין הגיע לכלל מסקנה, כי לנוכח הנסיבות האישיות והמשפחתיות של הנאשם אשר הוחמרו בעטיים של ההליכים הפליליים, כי בנסיבות אלה ראוי שהממונה על תשלום גמלאות יעשה שימוש בסמכותו הקבועה בסעיף 62(א) לחוק שירות המדינה (גמלאות) (נוסח משולב) התש"ל – 1970 הקובע לאמור.

62. (א) מקום שנשללה גמלה, כולה או מקצתה, מאדם או שהופסק לו תשלומה בהחלטת הממונה, רשאי הממונה להורות שתשלום, כולה או מקצתה, למי שהאדם חייב בפרנסתם; אולם אם נשללה גמלה מאדם עקב החלטת בית הדין למשמעת, לא יורה הממונה על תשלום, כאמור אלא על פי המלצת בית הדין למשמעת".

ג. בית הדין ממליץ, כי 80% מזכויות הגמלה להם היה זכאי אילולי נפסל כאמור, ישולמו לרעייתו, עד תום פרק פסילתו משירות המדינה, על מנת שישמשו לפרנסת המשפחה.

גזר הדין המפורט והמנומק ניתן ביום י"ב באב התשס"ח, 13 באוגוסט 2008, שלא בנוכחות הצדדים, להם הוא יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור בפני שופט דן יחיד של בית המשפט המחוזי בחיפה, מסורה לצדדים לפי הוראותיו של סעיף 43(א) לחוק ע"פ תיקון מס' 12 לחוק המשמעת שנכנס לתוקף בתאריך 27.7.2008 באמצעות תיקון עקיף שנעשה בחוק בתי המשפט (תיקון מס' 52) התשס"ח-2008 חוברת 2169 (בעמ' 669).

(-)	(-)	(-)
אגבאריה מוחמד עבד אלכרים	ד"ר עינת ברגר	יוסף תלרז
חבר בית הדין	חברת בית הדין	אב בית הדין יו"ר

בד"מ 18/07 – קשר אינטימי בין מורה ותלמידתו

תמצית פסק הדין

הנאשם, מורה בכיר, הועמד לדין משמעתי בבית הדין למשמעת בחיפה בעקבות הרשעתו בפלילים וענישתו בעונש מאסר בדרך של 3 חודשי עבודות שירות, בעקבות קיום קשר אינטימי עם תלמידתו, נערה בת 14.

בגזר הדין מוצגים טיעוני הצדדים לעניין מידתם של אמצעי המשמעת, לרבות נושא שיעור שלילתם של פיצויי פיטורין מהנאשם, כאשר בין הצדדים לא הייתה כל מחלוקת בעניין הצדקת פיטוריו של הנאשם.

בית הדין מבליט בפסק דינו את מידת החומרה שבה בתי המשפט מתייחסים לעבירות מין בנסיבות של פער כוחות וניצול מרות, ואת תכליתם של דיני המשמעת נוכח נסיבותיו האישיות של הנאשם.

בסופו של עיון החליט בית הדין להטיל על הנאשם אמצעי משמעת של נזיפה חמורה, פיטורין לאלתר תוך שלילה מתונה של פיצויי פיטורין, פסילה משירות המדינה לפרק זמן של 10 שנים, ופסילה לצמיתות מלמלא כל תפקיד במשרד החינוך, כאשר, בגזר הדין מפורטת הפסיקה שדנה בשיקולים לפסילתו של עובד ציבור.

ניתן ביום י' בתמוז התשס"ז – 26.6.2007.

ההרכב:	יוסף תלרז, אב בית הדין	- יו"ר
	גב' ניצה סובוביץ	- חברת בית הדין
	מר חוסני אבו דאהש	- חבר בית הדין

בא כוח התביעה:	עו"ד ג'פרי ונדל
בא כוח הנאשם:	עו"ד כרמל מיכאל

י' בשבט התשס"ט
4 בפברואר 2009

י' בתמוז התשס"ז
26 ביוני 2007

בד. 2009-161
בד"מ 18/07

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : עו"ד יוסף תלרז - אב בית הדין
גבי ניצה סובוביץ
מר חוסני אבו דאהש
- יו"ר
- חברת בית הדין
- חבר בית הדין

התובע (ת) : עו"ד ג'פרי ונדל

הנאשם (ת) :

ב"כ הנאשם : עו"ד כרמל מיכאל

נציג המשרד : מר יהודה אהרון

גזר - דין

ההליך

1. הנאשם, יליד שנת 1966, שהועסק בין השנים 1993 ועד סוף שנת 2005 כמורה בחטיבת הביניים לחשבון ומחשבים בברטעה, הורשע על ידינו ביום כ"ח בסיוון התשס"ז – 14.6.07, בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(2), (3), (4) ו- (6) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן-החוק).

2. הנאשם הורשע בפנינו בעקבותיהם של הליכים פליליים שהתנהלו בעניינו בבית משפט המחוזי בחיפה (ת.פ. 3004/06). הנאשם הורשע באותה ערכאה במעשים מגונים תוך כדי ניצול מרותו כמורה ובעבירות של שיבוש מהלכי משפט בעקבות מערכת יחסים שמימש בשנת 2005 עם תלמידה שהיתה בת 14 באותו הזמן - מעשים שכללו נגיעות בחלקי גופה השונים, נשיקות ומעשים נוספים שפורטו בהכרעת דינו ואשר בעקבותיהם הנאשם נענש בעונש מאסר שלגביו בית המשפט המחוזי, לאחר שעיין בתסקיר מבחן, החליט כי ימומש בדרך של עבודות שירות לחצי שנה, וכן הוטל עליו עונש מאסר על תנאי לפרק זמן של שנה וחצי. ובנוסף חוייב הנאשם לפצות את המתלוננת בסך של 35,000 ₪ והכל כמפורט בהכרעת דינו.

טיעונים למידתם של אמצעי המשמעת

3. הצדדים טענו בפנינו את טיעוניהם לעניין מידתם של אמצעי המשמעת.

א. עמדת התביעה

(1) התובע המלומד ביקש להשית על הנאשם אמצעי משמעת אלה:

- (א) נזיפה חמורה.
 - (ב) פיטורין לאלתר תוך שלילת חמישים אחוז מפיצויי הפיטורין המגיעים לנאשם בגין שנות עבודתו
 - (ג) פסילה לצמיתות לשירות המדינה ולמילוי כל תפקיד במשרד החינוך לצמיתות.
- (2) התובע המלומד בטיעונו בפנינו סבור, כי אין מקום שהנאשם ישוב לעולם ההוראה או לשירות המדינה עד לסיום תוחלת עבודתו של עובד ציבור, לנוכח חומרת מעשיו ואין מקום שהשירות הציבורי יעסיקו בעתיד.
- (3) כתימוכין לגישתו, הגיש התובע מספר פסקי דין שלגישתו הם חמורים פחות מפני מעשיו של הנאשם: את עש"מ 1928/00 בעניינו של ברוכין, עש"מ 5104/00 בעניין פלונית נגד מדינת ישראל שנסב על קיום יחסים בין מורה ותלמידה בהסכמה, וכן פסקי דין מן העבר של בית הדין בד"מ 34/90 ובד"מ 40/90 שהנאשמים בהם לא היו מורים, אולם הוטלו עליהם אמצעי משמעת של פיטורין ופסילה.
- (4) התביעה סבורה, כי עתירתה לאותם אמצעי משמעת חמורים יש בה כדי להגשים את התכלית של אמצעי המשמעת ולהעביר מסר ראוי לעולם עובדי ההוראה.

ב. גישת המשרד

- (1) שמענו מפיו של נציג המשרד, כי אין לנאשם עבירות משמעת או פליליות קודמות. בדיקתו עם מפקח הכולל של בית הספר ומנהלו העלתה, כי הנאשם עד אשר כשל בעבירותיו תיפקד בצורה ראויה ונחשב למורה טוב מאוד. גם המשרד רואה בחומרה את מעשיו של הנאשם נוכח מחויבותו של המשרד

לדאוג לשלומם וביטחונם האישי של התלמידים בבית הספר והנאשם פגע בציפיות אלה.

(2) לגישתו של המשרד ניתן להגשים את התכלית של דיני המשמעת על ידי הטלתם של אמצעי משמעת אלה:

- (א) נזיפה חמורה.
- (ב) פיטורין לאלתר תוך תשלום 80% מפיצויי הפיטורין.
- (ג) פסילה משירות המדינה ל-10 שנים.
- (ד) פסילה למלא כל תפקיד במשרד החינוך לפרק זמן של 15 שנה.

ג. טיעוני ההגנה

(1) הסניגור המלומד בראשית טיעוניו הגיש אסופת מסמכים על מצבו הכלכלי של הנאשם, נשוי ואב לארבעה ילדים קטינים, רעייתו אינה מועסקת. שמענו, כי הנאשם נטל אחריות על מעשיו במישור הפלילי ומצר עליהם. שילם פיצויים לאותה קטינה ומצבו הכלכלי מכביד, במיוחד בשל כך שבתקופת מעצרו ומאסרו בדרך של עבודות שירות לא קיבל כל שכר מהשירות הציבורי ובעקבות פיטוריו, אם כך יחליט בית הדין, הנאשם יעמוד בפני פרק חדש בחייו האישיים שלא סוגה בשושנים.

(2) אין להגנה מחלוקת עם התביעה, כי קיימת הצדקה לפטר את הנאשם מהשירות הציבורי ולפסול אותו מלמלא תפקידים בשירות המדינה ובמשרד החינוך לפרק זמן שבית הדין יחליט.

ההגנה אינה סבורה, כי יש מקום לפסול את הנאשם לצמיתות משירות המדינה, יש לאפשר פתח של שיקום גם בהתחשב בגילו כיום בן 40, ובכך שהנאשם אינו בר גמלה לפי התיקון שנעשה בחוק הגמלאות.

(3) כמו כן סבורה ההגנה, כי אין הצדקה לשלול מהנאשם חמישים אחוז מפיצויי הפיטורין כעתירת התביעה. גישתו של הסניגור קרובה יותר לגישת המשרד, אולם בית הדין מתבקש להתחשב באותו מצב לפיו הנאשם לא קיבל כל שכר מהמדינה בשנתיים האחרונות.

ד. דבר הנאשם

שמענו מפי הנאשם מילות צער על מעשיו, על משמעות עונשו לרבות הפגיעה במרקם חייו החברתיים לנוכח המגזר שהנאשם מתגורר בו. הנאשם הודיענו, כי הפיק את הלקח המתאים ממעשיו לקראת העתיד שבפניו הוא יעמוד. עוד שמענו מהנאשם פרטים על מצבו הכלכלי המכביד.

4. החלטת בית הדין

לאחר שבאו בפנינו טיעוני הצדדים ולאחר שבחנו ועיינו בממצאים ובמסקנות של בית המשפט המחוזי שבפניו נדון הנאשם, הורשע ונענש, נשקלנו על ידינו השיקולים הבאים לצורך קבלת החלטתנו לגבי מידתם של אמצעי המשמעת.

א. לדפוס התנהגותו של הנאשם

(1) כבוד ההרכב בבית המשפט המחוזי קבע את גישתו הנורמטיבית כלפי מעשיו של הנאשם:

”רואים אנו בחומרה מרובה התנהגות מעין זו של מבוגר כלפי קטינה, קל וחומר של מורה כלפי תלמידתו. יש בכך משום הסרת רסן חמורה מצד המורה ופגיעה באמון החברה וההורים, במעמד המורים ובסמכויות שניתנות להן”

(2) היסוד החמור במעשיו היה יסוד של ניצול מרות של מורה מבוגר כלפי תלמידה כבת 14. פני ההתייחסות כלפי מעשים כאמור בולטת בפסיקתם של בתי המשפט שהבליטו את החומרה הקיימת לגבי הנסיבות של ניצול מרות וסמכות לרבות של נאשמים עובדי הוראה כפי שהיה הנאשם בעת ביצוע המעשים.

בע"פ 1095/94 – לא התערב בית המשפט העליון בחומרת העונש שהוטל על מעביד מבוגר שהעסיק בחנותו, נערה קטינה ובעלה מספר פעמים, ואשר הורשע בעבירה של בעילה אסורה ונענש ב-4 שנות מאסר בפועל ו-2 שנות מאסר על תנאי, וכך קבע בית משפט העליון:

”ברם, גם אם העונש שנגזר על המערער אינו עונש קל, הרי לנוכח חומרה יתירה המאפיינת ניצול מחפיר של נערה רכה על ידי מעביד מבוגר לסיפוק יצר מיני, אין לומר שעונש זה מופרז לחומרה במידה המצדיקה התערבותה של ערכאת הערעור. גם אם בשלב זה לא נראים לעין סימנים של פגיעה

נפשית בנערה, אין ספק שהחוויה המבזה שעברה לא תמחק מזיכרונה ותיתן אותותיה ביחסיה עם מעבידים בעתיד.

ובמקום אחר:

"ניצול של יחסי מרות לשם השגת טובות הנאה מיניות היא נורמה פסולה שיש להוקיעה ולשרשה. על חומרתה של התופעה בה מנצלים בעלי שררה את מעמדם לשם קשירת יחסים מיניים עם הכפופים למרותם עמד בית המשפט, בהקשר אחר, באומרו: "אין לסבול את התופעה, שלמרבה הצער נפוצה היא, כי מעבידים ואנשים בעלי שררה יפעילו סמכותם על הנתונים למרותם כדי להפיק לעצמם טובת הנאה מינית. הכפיפות של הנתונים למרותם של כאלה מעמידה אותם במצוקה אמיתית, ולא אחת ירכינו ראש ולמורת רוחם יסלימו עם התנהגות כזו, שלא זו בלבד שיש בה פסול וטעם לפגם, אלא שיש בה כדי להשפיל את האדם בו מבוצע המעשה ולפגוע פגיעה קשה בכבודו ובצנעת פרטיותו. יש לטעת בלבם של אלה את התחושה ואת הביטחון שיש דין ויש דיין, ויש מי שממונה על הגנת זכויותיהם כאזרחים."

(ע"פ 2695/93 פלוני נגד מדינת ישראל תקדים עליון 93(2), 259).

וכן:

"בהטרדה מינית הנעשית מעמדה של מרות או השפעה, מעבר לפסול שב עצם ההטרדה, יש גם מימד של ניצול לרעה של התפקיד או המעמד אכן, הטרדה מינית על ידי בעל סמכות, במובן הרחב, כלפי מי שנתון לסמכותו, היא סוג חמור במיוחד של הטרדה מינית."

(עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן-אשר).

"המחוקק נתן גם הוא ביטוי לתפיסה הרואה בחומרה ניצול של מעמד, סמכות, השפעה או מרות לשם הפקת טובות הנאה מיניות, על ידי קביעת התנהגות זו כעבירה פלילית (ס' 346(ב) חוק העונשין, תשל"ז-1977; בעילה אסורה בהסכמה תוך ניצול מרות ביחסי עבודה או בשירות)."

(בג"צ 1284/99 פלונית נגד ראש המטה הכללי – פורסם בדיני עליון, כרך נ"ה בעמ' 973).

(3) בעש"מ 5104/00 שהובא בטיעוני התביעה, בו קיבל בית המשפט העליון את ערעור המדינה, והורה על פיטוריה של מורה, אשר הורשעה על ידי בית המשפט בעבירה של מעשה מגונה לפי סעיפים 348(א) יחד עם סעיף 345(א)(3), שנעשה כלפי תלמידה בנסיבות קלות מאלה לעומת עבירותיו של

הנאשם, וכן נפסלה אותה מורה לשירות המדינה למשך שנתיים, ולעניין תפקידו של מורה חזר בית המשפט העליון על גישתו שנקבעה בעש"מ 6713/96 בעניין בן אשר, אשר ציטוט ממנו הובא לעיל:

"התפקיד של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט התנהגות גבוה, במיוחד כלפי התלמידים. מורה מוצב בדרך כל בעמדה של מרות כלפי תלמידים: ניתנה בידו סמכות לקבוע אם ובאיזו מידה, יצליח התלמיד בלימודים מעבר לכך: המורה מוצב בעמדה של חינוך כלפי תלמידים היא מקנה לו מעמד וסמכות בעיני התלמידים, אך היא גם מטילה עליו אחריות מיוחדת כלפי התלמידים. הציבור, המפקיד את התלמידים בידי המורה, סומך עליו שיעשה כל שביכולתו כדי לקדם אותם. זהו תפקיד שיש בו נאמנות. אכן, כל עובד ציבור הוא נאמן הציבור ומורה כלפי התלמידים, על אחת כמה וכמה. לכן על המורה להקפיד מאוד שלא ינצל את מעמדו להפיק מתלמיד, ויהא זה על אף תלמיד בוגר, טובת הנאה מינית או אחרת. לכן גם ברור שהטרדה מינית כלפי תלמיד על ידי מורה שסעיף 17(3) המשמעת חל עליו, היא עבירת משמעת. לדעתי בהתחשב במהות התפקיד של מורה, נודעת חומרה מיוחדת לעבירה של הטרדה מינית על ידי מורה."

(4) **עש"מ 5094/94** בעניין רפי בן חיים, בו קיים עובד הוראה מגע מיני בהסכמה עם תלמידה מנסיבות קלות יותר מהמקרה שלפנינו, הנאשם שלא היה בר גימלה פוטר מעבודתו תוך תשלום פיצויי פיטורין. לעניין גישתו של בית משפט העליון קבע כב' הנשיא שמגר:

"עובד מדינה, כבן 30 בתפקיד הוראה, המקיים בחופשת הקיץ מגע מיני בהסכמה עם תלמידתו שהיא קטינה בת חמש עשרה וחצי, מבצע בכך מעשה עבירה שיש עימו קלון. ההסכמה של הקטינה אין בה כדי להוסיף או לגרוע. המדובר כאמור בקטינה בת חמש עשרה וחצי, שהיא בהכרח בלתי בשלה דיה כדי לשקול מעשיה, והמורה, שגילו כפול מגיל הקטינה, היה חייב להיות גורם שקול ומרסן העומד בפיתוי, ושומר על הקטינה, הרי חובתו לשקוד על שלומה של הקטינה כפולה ומכופלת: גילו המבוגר יותר, השכלתו וניסיונו מחייבים אותו בתבונה, בריסון ובאיפוק, ומתווסף לכך מעמדו כמורה." (פורסם בדינים עליון כרך לח', בעמ' 379).

ב. על העבירות המשמעתיות

(1) הנאשם הורשע על ידנו בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), (2), (3), (4) ו-6). לעניין יסודות העבירות שבהן הורשע הנאשם. העבירה לפי סעיף 17(2) אלה נוגעים להפרתו של האיסור הפלילי כאמור, שבו הורשע הנאשם.

(2) ולעניין העבירה לפי סעיף 17(3) לחוק, שגם בה הורשע הנאשם בהתנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה או הוראה, או זו שעלולה לפגוע בשמו הטוב ובתדמיתו של שירות המדינה, לגבי יסודות העבירה פסק כב' השופט זמיר:

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים או בארגון מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון.

עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשי, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים: היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע, אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון".

(ראה ער"מ 1351/95 ליאון פינקלשטיין נגד התובע בבית הדין המקומי למשמעת, פ"ד מט(5), 573, 578).

במקום אחר, אומר השופט זמיר (עש"מ 4246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין):

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות המיוחדת לתפקיד מסוים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי-הולמת, במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד".

בפסק דין נוסף עש"מ 3849/03 מיכל אלבו נגד נציבות שירות המדינה נפסק לגבי טיבה ומהות של העבירה :

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על-פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון." (ניתן בתאריך 11.2.2004).

ולעניין הפסול הנורמטיבי שיכול לאפיין את פני העבירה, ראה את עש"מ 689/05 בעניין מופיד מנצור. עובד מדינה ובמיוחד עובד הוראה המפר את "אמנת הבסיס" בין מורה ותלמיד ואינו עומד בפיתוי ומבצע עבירות מין כפי שעשה הנאשם, התנהגותו הינה התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה והוראה, וזו התנהגות אשר פוגעת קשות בשמו הטוב, ובתדמיתו של שירות המדינה.

(3) לעניין הרשעתו של הנאשם בעבירה שיש עימה קלון לעניין סעיף 17(6) לחוק, אכן המונח קלון פנים רבות לו, כפי שהובהר היטב בעש"מ 4123/95 בעניין יוסף אור – פורסם בפ"ד מט(5) בעמ' 184, בו נקבע בין השאר כי :
"לגבי אותו עובד המדינה עצמו יש מקום להבחין, במקרים רבים, בין התנהגות בקשר למילוי תפקידו לבין התנהגות שלא בקשר למילוי תפקידו. הדין המשמעותי נועד להגן על רמת התנהגות ראויה במילוי התפקיד ועל אמון הציבור בשירות הציבורי. לפיכך, נודעת חומרה מיוחדת, לעבירות שעובד המדינה עבר בקשר למילוי תפקידו."

בית הדין סבור, כי בעבירות בהן הורשע הנאשם בפלילים דבק קלון מעצם טיבן ומהותן, וגם נסיבותיהן.

(4) וכבר נפסק בנדון, כי ממורה נדרש סטנדרט התנהגות גבוה ודוגמא אישית לתלמידים (ראה עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נגד זוהר בן אשר, פ"ד נב(1) 650).

ובעש"מ 3362/02, שניתן ביום 4.6.02 שבו חזר בית המשפט העליון על ההלכה שנקבעה גם בעש"מ 2699/01 בענין ג'מאל חלף, שהובא בטיעוניה של התובעת לגבי תפקידו של מי שנושא תפקיד חינוכי:

"לתפקיד המורה נועדה משמעות מיוחדת, היותו מחנך האמור לשמש דוגמא לתלמידיו, ולכן יש חשיבות רבה לשמירה על מעמדו ועל יוקרתו בעיני תלמידיו".

ופסק דין נוסף שניתן ממש בימים אלה הובלט תפקידו של המורה:

"ייחודו של מורה במוסד חינוך בכל תחום הוראה אינו מתמצה בהקניית ערכי למידה. עליו לשמש דוגמא אישית לטוהר מידות, לערכיות, ולהתנהגות תרבותית הנוהגים ביחסים בין בני אדם בחברה מתוקנת, כדברי בית המשפט (השופטת ביניש) בעש"מ 1682/02 עבד אל וואהב נ' מדינת ישראל, תק-על 2002(2), 1300:

"המורים הם המגלמים את דמות המחנך, בידיהם הופקדו שלומם וחינוכם של התלמידים, הם מורי הדרך בכל הנוגע לדרכי ההתנהגות של תלמידיהם, ועליהם לתרום לבניית דפוסים חברתיים ראויים ביחסים שבין אדם לחברו..."

(פיסקה 3 לפסק הדין).

"השפעת דמותם של אנשי חינוך על התלמידים, וכך גם על עיצוב פניה של החברה, הינה השפעה מכרעת; נגזרת מכך רמת ההתנהגות גבוהה הנדרשת מהם הן במסגרת עבודתם, והן באורח חייהם דרך כלל (ראו: עש"מ 4503/00 אמין נ' מדינת ישראל, תק-על 2000 (3) 1296; עש"מ 689/05 מדינת ישראל נ' מנצור, תק-על 2005 (1), 2652).

פועל יוצא מכך הוא כי, סטיית אנשי חינוך מסטנדרט ההתנהגות המצופה מהם נתפסת בדרך כלל בחומרה (ראו: עש"מ 8622/05 נעאמנה נ' מדינת ישראל (טרם פורסם); עש"מ 8180/05 מדינת ישראל נ' ולידי, תק-על 2006 (2), 1238, פסקה 6).

עש"מ 978/03 בנדקובסקי נ' נציבות שירות המדינה, תק-על 2003(2), 608, פסקה 7). חומרה זו משליכה על אמצעי המשמעת הננקטים במקרה של פגיעה מהותית במשמעת על ידי אנשי חינוך, מקום שהתנהגותם אינה מתיישבת עם מהות תפקידם ומעמדם.

(עש"מ 893/07 אלי קורנפלד נ' נש"מ, ניתן ביום יא' בסיון תשס"ז – 28.5.07).

(5) אותם תכונות של יושרה אישית וסטנדרט ההתנהגות שנדרש ממורה לא היו מנת חלקו של הנאשם.

ג. על תכלית אמצעי המשמעת

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כדי להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה. בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים, יש בהם כדי לשרת את התכלית האמורה.

(2) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונאל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".

(בג"צ 669/86 רובין נגד ברגר ואחרים פ"ד מא(1) 749, 840).

(3) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד מדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא בעל אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי. (לעניין זה ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7).

ולכן:

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמינים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עמה קלון".

(עש"מ 4411/99, מדינת ישראל נגד אלקלעי).

בפסק דין אחר הבליט כבוד השופט זמיר את תכליתם של אמצעי המשמעת באומרו :

"מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה".
(עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל).

(4) בפסיקה נוספת, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי. עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש) ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואחי שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי :

"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, נועד ההליך המשמעתי למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה. אשר על כן בבואו להטיל אמצעי משמעת, יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה. כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתי".

(5) על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.2003 :

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד".

בית המשפט העליון בעש"מ 5626/05 בענין רחל אוחנה הבליט את ליבת תפקידם של אמצעי המשמעת :

"עיקר תכליתו של דין המשמעת הינו להגן על תפקודו התקין של השירות הציבורי ולשמור על תדמיתו בעיני הציבור (עש"מ 7113/02 מדינת ישראל נגד שחר לוי, פד"י נז(3) 817; עש"מ 1928/00 מדינת ישראל נגד עמוס

ברוכין, פד"י נד(3) 694, 703; עש"מ 8160/04 מדינת ישראל נגד בן סימון, דינים עליון ע"א, 733), שתי תכליות אלה קשורות קשר אמיץ ביניהן, שהרי השמירה על אמון הציבור בשירות הציבורי מותנית, בין היתר, בתפקוד התקין וההוגן של עובדיו, וסטייה מנורמות מחייבות של ביצוע תקין של התפקיד סופה שתביא לפגיעה ברמתו של השירות הציבורי ולפגיעה ביחסו של הציבור לשירות זה". (שם בעמ' 4).

ובפסק דין נוסף שניתן לאחרונה:

"תפקידו של הדין המשמעותי הוא לא רק להעניש את העובד שסרח, אלא גם לשמש מסר לציבור עובדי המדינה כולו בדבר נורמות ההתנהגות המתחייבת ממשרתי הציבור וחובות האתיקה החלות עליהם בביצוע תפקידם. חובות אלה חלות על כלל עובדי המדינה. אולם ישנם תפקידים שבהם להפרת הנורמה המשמעותית נודע מישנה חומרה בשל המעמד המיוחד של בעל התפקיד בשירות המדינה. כזה הוא תפקיד המורה והמחנך, המופקד מטעם המדינה על חינוך הדור הצעיר. עובד ההוראה אינו עובד מדינה מן השורה. הוא דמות שהתנהגותה ורמתה המוסרית משמשת אמת מידה ודוגמא לציבור התלמידים המתחנכים לאורה".

(עש"מ 8622/05 נעאמנה עאדל עלי נגד מדינת ישראל, ניתן בתאריך 25.12.06).

6) ואולם התפקיד המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל, לאחרונה ריכך בית משפט עליון את גישתו האמורה וקבע תכלית זו, צריכה להבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/03 בעניין נחום זקן פסק: "התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרה ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו".

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית המשפט העליון על גישתו האמורה: "עם זאת, אל מול, ולצד השיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצויים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם)).

החזקה בדבר הצורך בענישה מחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין."

(ראה: עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, ניתן בתאריך 23.3.03; עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן בתאריך 10.9.03; עש"מ 1934/03 בעניין דמאן פלאח שניתן ב-18.11.03; עש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן בתאריך 16.2.04; עש"מ 10006/04 בעניין ואיל חגאז' שניתן בתאריך 15.3.05, ועש"מ 3446/05, בענין נאיל דראושה שניתן בתאריך 28.6.05).

ולאחרונה בעש"מ 4193/06 משה חי כהן נפסק:

"עם זאת, כבכל הליך ענישה, פלילי או משמעותי, נדרשת מידתיות ראויה והתחשבות מאוזנת לא רק באופי העבירה שבוצעה וחומרתה, אלא גם בנסיבותיו האישיות של הנאשם ובמכלול היסודות הפועלים לקולא בעניינו".

(ניתן בתאריך 9.10.06), ראה גם את אשר נפסק בנדון בעש"מ 7653/05 בעניין ירדנה שרתוק שניתן ב-29.1.07.

ד. על הנסיבות האישיות

(1) הנאשם היה אדם נורמטיבי ומעורך בדרך מילוי תפקידו כמורה עד אשר כשל כשלון חרוץ במימוש אותו קשר מיני עם אותה נערה. שמענו מנציג המשרד, כי הנאשם תפקד בצורה ראויה מאוד כמורה למחשבים והנדסה. וכבר נפסק, כי לתרומה בת שנים יש מידה של השפעה ממתנת על אמצעי המשמעת שבית דין זה מטיל.

"לו היה הערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות לאחר כל אותן שנים היה נתפס בכך כפי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח שטות נכנסה באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופח פרנסתו במחי יד..." (עש"מ 1827/02 אברהם ספיר נגד מדינת ישראל, דינים עליון ס"א, 268).

(2) לגבי הנסיבות האישיות שמענו על המרקם הכלכלי הקשה של המשפחה לנוכח אי השתכרותו של הנאשם בשנתיים האחרונות, משפחה שלה ארבעה ילדים קטינים ובת הזוג אינה מועסקת.

סוף דבר

5. על בסיסם של מקבץ שיקולינו שאותם פרסנו לעיל, לאחר שעיינו בהם בכובד ראש, לרבות בנסיבותיו האישיות של הנאשם, החלטנו בסופו של עיון להטיל על הנאשם אמצעי משמעת אלה:

א. **נזיפה חמורה** - כמסר נורמטיבי המופנה במישרין לנאשם והמצביע, כי נפל פסול חמור עד מאוד באותו קשר מיני שמימש עם תלמידתו.

ב. **פיטורים** - הנאשם יפוטר לאלתר משירות המדינה תוך תשלומם של 95% מפיצויי הפיטורים המגיעים לו. סברנו, כי מצבו הכלכלי של הנאשם ותרומתו לשירות עד אשר כשל בעבירותיו לרבות העובדה שלא קיבל דבר מקופת המדינה בשנתיים האחרונות מאפשרים לפגוע אך במידה מתונה בפיצויי הפיטורים המגיעים לו בעבור שנות עבודתו שאותם עשה באמונה ושבמהלכם נצברו לו זכויות אלה.

ג. **פסילה משירות המדינה** - הנאשם יפסל משירות המדינה לפרק זמן של 10 שנים מיום גזר הדין. בית הדין סבור שמידה זו של פסילה הכרחית היא. ואולם לא השתכנענו שקיימת הצדקה לפסול את הנאשם לצמיתות. יש לתת איזה שהוא פתח שיקום אם אכן הנאשם יבקש לשוב בעוד כעשר שנים לשירות הציבורי.

ד. **פסילה למילוי תפקיד במשרד החינוך** – שוכנענו, כי לנוכח פני מעשיו של הנאשם קיימת הצדקה לפסול את הנאשם לצמיתות למלא כל תפקיד במשרד החינוך - לנוכח כישלוננו החמור ופגיעתו הקשה באושיות תפקידו כעובד הוראה בישראל.

6. בית הדין לא ראה מנוס מפסילתו של הנאשם לפרק זמן ממשי משירות המדינה, לנוכח דפוס התנהגותו כפי שנפרס על ידנו, על בסיסה של המדיניות השיפוטית שנקבעה לגבי חינוניותה של הפסילה בנדון על ידי בית המשפט העליון:

”חומרה מיוחדת נילוות לביצוע עבירה בהינתן היותה של המשיבה עובדת הוראה המשמעת דמות מחנכת לתלמידה, ואמורה להקנות להם ערכי דעת ומידות לא רק באמצעות הוראה על פי תוכנית הלימוד, אלא גם בהיותה דוגמא אישית להתנהגות מופתית. אופי העבירה, והקלון הנלווה לה, אינם מתיישבים, לטעמי עם האפשרות כי המשיבה תמשיך לעבוד בשירות המדינה בתחום כלשהו בלא שיחצוץ פרק זמן מסויים שבמהלכו היא תורחק מהשירות הציבורי.

אין די בהרחקתה מתחום החינוך – שהוא בוודאי התחום הרגיש ביותר מבחינת המשך העסקתה, אלא ראוי לבודדה גם מיתר תחומי השירות הציבורי למשך תקופה מסויימת, מחשש שאם לא יעשה כן, עלולה להגרם פגיעה רצינית לרמות ולתדמיתו של שירות המדינה בבחינת מערכת המתאפיינת בטוהר מידות ונקיון כפיים".

(עש"מ 8180/05 מדינת ישראל נ' פאטמה ולידי, ניתן בתאריך 7.5.06).

לאחרונה בית המשפט העליון החמיר במידתם של אמצעי המשמעת וקבע, כי דרושה פסילה משירות המדינה ולא רק מילוי תפקידים מסויימים חיונית, לנוכח חומרת העבירות ותפקידם של דיני המשמעת:

"נראית לי במישור העיקרון עמדת המדינה בערעורה, המבקשת להרחיב את היקף פסילתו של המערער לכל תפקיד בשירות המדינה למשך תקופת פסילה שתיקבע. יש ממש בעמדתה, השוללת את האפשרות להמשיך ולהעסיק את המערער בתפקידים מסויימים בשירות המדינה ברצף אחד מיד לאחר ביצוע העבירות על ידו, בלא יצירת ניתוק מוחלט בינו לבין מערכת השירות הציבורי, ולו לתקופה מסויימת, אשר תדגיש את חומרת העבירות שעבר, ואת הצורך בשיקום האימון שיושג באמצעות סנקציה הולמת."

(עש"מ 9848/05 ועש"מ 9964/05 – א', בעניין יוסף מזוז שבו הוגשו ערעורים הדדים על המדינה והמערער, ניתן ביום 25.1.2007).

הצדקת הפסילה ומשכה של הפסילה נגזרים מהמבחנים שנקבעו בנדון בעש"מ 3789/04 ציפורי נ' נציבות שירות המדינה, שבו פסקה כב' השופטת בייניש:

"כמו הפיטורין, גם הפסילה משירות המדינה נובעת מאותה תכלית של הגנה על השירות הציבורי מפני עובדים שסטו מדרך הישר. כאשר העובד מפר במעשיו את הנורמות המחייבות בשירות המדינה, ומועל באימון שניתן בו, הרי שיש מקום לקבוע בנסיבות מתאימות, ועל פי חומרת הענין – כי עובד זה יפוטר, ואף כי יהיה פסול מלשוב ולשרת בשירות המדינה."

אמצעי המשמעת הודעו בנוכחות הצדדים ביום כ"ח בסיון התשס"ז - 14.6.2007. גזר הדין המפורט והמנומק ניתן ביום י' בתמוז התשס"ז - 26.6.07, שלא בנוכחות הצדדים להם יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור לבית משפט העליון מסורה לצדדים לפי הוראותיו של סעיף 43(א) לחוק, תוך 30 יום מהגיע גזר הדין לידיהם.

(-)
מר חוסני אבו דאהש
חבר בית הדין

(-)
גבי ניצה סובוביץ'
חברת בית הדין

(-)
עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד
יו"ר

**קבלת טובות
הנאה שלא
כדין,
דיווח כוזב,
וקבלת דבר
במירמה**

בד"מ 22/07 – דיווח כוזב של שעות הוראה על ידי מנהל בית הספר וסגניתו

תמצית פסק הדין

במסגרת הסדר טיעון הרשיע בית הדין את מנהל בית הספר וסגניתו בעבירות לפי סעיף 17(1), (2) ו-3 לחוק המשמעת, כאשר את הסגנית הרשיע גם בסעיף 17(4) לחוק המשמעת, בכך, שהמנהל חתם על דו"חות ההעסקה של סגניתו, בהם ביטל את שעות ההוראה של האחרונה ואישר לה שעות תפקיד ושעות ניהול על חשבון שעות ההוראה עליהן דיווח. סגניתו מילאה בעצמה את הדו"חות, אולם לא שינתה, כאמור, את השעות בהתאם לאופי עבודה כמתבקש. אי לכך זכתה הסגנית לתשלום מצטבר וכפול בגין שעות ההוראה אותן לא ביצעה.

באישום נוסף הורשע מנהל בית הספר בלבד בכך, שמינה את הנ"ל כסגניתו בניגוד לנוהלי משרד החינוך ומבלי שקיבל את אישור המפקח.

בית הדין ציין כי, סטנדרט ההתנהגות הנדרש מעובדי הוראה גבוה הוא. ממורה בישראל קיימת ציפייה שישמש דוגמא ומופת לתלמידיו. בית הדין התרשם מאוד מתרומתם של הנאשמים למערכת החינוך ומצא את ההסדר מידתי.

בית הדין הטיל על שני הנאשמים נזיפה חמורה והפקעת משכורת קובעת אחת, ואילו על מנהל בית הספר הטיל בנוסף עונש של פסילה מלמלא כל תפקיד ניהולי למשך תקופה של שנה מיום מתן גזר הדין.

ניתן ביום ט' בתמוז התשס"ז – 25.6.07.

ההרכב:	ניצה אדן-ביוביץ, מ"מ אב בית הדין	- יו"ר
	גב' נחמה ז"ק	- חברת בית הדין
	גב' טליה מלצר	- חברת בית הדין

ב"כ נאשם מס' 1: עו"ד בן ציון ליפשיץ

ב"כ נאשמת מס' 2: הנאשמת אינה מיוצגת

ב"כ התביעה: עו"ד הילי ברקאי

ח' בתמוז התשס"ז
24 ביוני 2007

בד. 2007-883
בד"מ 22/07

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה

בפני : ניצה אדן-ביוביץ – מ"מ אב בית הדין - יו"ר
גב' נחמה ז"ק - חברה
גב' טליה מלצר - חברה

התובעת: עו"ד הילי ברקאי

הנאשמים:

ב"כ נאשם מס' 1: עו"ד בן ציון ליפשיץ
נאשמת מס' 2: אינה מיוצגת

נציג המשרד: מר יהודה אהרון

גזר – דין

ההליך

1. בתאריך י"ט בסיון התשס"ז – 5.6.07 בית הדין הרשיע, במסגרת הסדר טיעון, את נאשם מס' 1, שהועסק כמנהל בית ספר נועם בנים, בירושלים בעבירות לפי סעיף 17(1), (2) ו-3 לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג – 1963 (להלן – החוק) ואת נאשמת מס' 2, ששימשה כסגניתו ומורה מן המניין, בעבירות לפי סעיף 17(1), (2), (3) ו-4 לחוק.

2. ואלה האישומים:

אישום ראשון

במסגרת תפקידו היה הנאשם מס' 1 אחראי על אישור דיווחי היקף העסקתם של מורי בית הספר (להלן: דו"ח העסקה), ובכללם נאשמת מס' 2 ע"י חתימתו על דיווחים אלה, והעברתם לגזברות משרד החינוך מדי חודש בחודשו.

במסגרת תפקידה כסגנית המנהל, מילאה נאשמת מס' 2 את דיווחי ההעסקה מדי חודש בחודשו, והעבירה אותם לנאשם מס' 1 לצורך אישורו וחתימתו על הטפסים.

בתחילת שנת הלימודים תשס"ג העביר נאשם מס' 1 למשרד החינוך דיווח העסקה בחתימתו, לפיו מועסקת נאשמת מס' 2 כמורה בהיקף שעות הוראה של 24 שעות שבועיות.

במועד שאינו ידוע לתביעה, אך לאחר העברת דו"ח ההעסקה, ביטל נאשם מס' 1 את רוב שעות ההוראה של נאשמת מס' 2, ואישר לנאשמת מס' 2 לבצע "שעות תפקיד" ו"שעות ניהול" בהיקף 16 שעות שבועיות על חשבון שעות ההוראה עליהן דיווח בדיווח ההעסקה בתחילת שנת הלימודים.

נאשם מס' 1 ידע כי, היקף העסקתה של נאשמת מס' 2 שונה, והוא כולל מעתה 8 שעות שבועיות בלבד של הוראה, אך לא דיווח למשרד החינוך על השינוי, כמתחייב.

נאשמת מס' 2 מילאה בעצמה את דו"חות ההעסקה, אך לא שינתה בדו"חות שמילאה את תכנן של שעות העסקתה החדשות, כמתחייב.

נאשם מס' 1 ידע כי נאשמת מס' 2 לא דיווחה על שעות העסקתה החדשות, כמתחייב, אך אף על פי כן, הוסיף ואישר את דיווחי ההעסקה החודשיים בחתימתו. כתוצאה מהעברת דו"חות ההעסקה הכוזבים לגזברות המחוז, זכתה נאשמת מס' 2 בתשלום מצטבר וכפול בגין שעות הוראה שלא ביצעה בפועל, בהיקפים שאינם ידועים לתביעה.

באמצעות העברת הדיווח הכוזב היפרו נאשם מס' 1 ונאשמת מס' 2 את נוהלי משרד החינוך, פגעו באמון שניתן בהם, והתנהגו התנהגות שאינה הולמת עובדי מדינה.

נאשמת מס' 2 קיבלה במרמה כספים שלא היתה זכאים להם.

אישום שני (לגבי נאשם מס' 1)

במועד, שאינו ידוע במדויק לתביעה, אך במחצית הראשונה של שנת הלימודים תשס"ג, מינה נאשם מס' 1 את נאשמת מס' 2 לסגניתו במימון עמותת הורים, בניגוד לנוהלי משרד החינוך ומבלי שקיבל לשם כך את אישור הפיקוח.

במעשה זה פגע הנאשם במשמעת שירות המדינה, וכן הפר את תקנות חינוך ממלכתי (תכנית השלמה ותכנית נוספת), התשי"ד - 1953, ואת האמור בחוזר מנכ"ל סג/3, והתנהג התנהגות שאינה הולמת עובדי מדינה.

טיעונים לכיבודו של הסדר הטיעון

3. הצדדים הודיעו לבית הדין כי, הגיעו להסדר טיעון לפיו יוטלו על נאשם 1 אמצעי משמעת של:

- א. נזיפה חמורה.
- ב. הפקעת משכורת קובעת אחת, אשר תנוכה ב-12 תשלומים שווים ורצופים.
- ג. פסילה מלמלא כל תפקיד ניהולי למשך תקופה של שנה מיום מתן גזר הדין.

ועל נאשמת 2 יוטלו אמצעי משמעת של:

- א. נזיפה חמורה.
- ב. הפקעת משכורת קובעת אחת, אשר תנוכה ב-12 תשלומים שווים ורצופים.

עמדת התביעה

התובעת המלומדת ציינה כי, מדובר בעבירות אותם ביצעו אנשי חינוך בעלי וותק רב, בדרגים לא זוטרים ובעלי השפעה על הסובבים אותם. במעשיהם התנהגו הנאשמים בהתנהגות שאינה הולמת עובד מדינה בכלל ואיש מערכת החינוך בפרט. אין בעובדה כי, רצונו הטוב וייעול הניהול של בית הספר עמד לנגד עיניו של הנאשם מס' 1, מתירה את המעשה וישנן דרכים מקובלות לעשות כן. הנאשמים בעלי משפחות ברוכות ילדים, הודו במעשיהם וחסכו זמן שיפוטי יקר. התביעה הגישה לעיונו של בית הדין פסיקה, לצורך רף הענישה ההולם תיק זה. התביעה מבקשת מבית הדין לכבד את הסדר הטיעון.

גישת המשרד

נציג המשרד הודיע לבית הדין, שנאשם מס' 1 אינו מכהן כמנהל בית ספר ועל פי דעת הממונים עליו תפקודו חיובי. נאשמת מס' 2 משמשת כמורה בבית ספר אחר, לשביעות רצון המפקח עליה. המשרד מצטרף להסדר הטיעון.

טיעוני ההגנה

ב"כ נאשם מס' 1 ציין שהנאשם הודה במיוחס לו, קיבל אחריות ומביע חרטה. לנאשם 13 ילדים, והוא נפגע כלכלית בהעברתו מתפקיד ניהולי בנוסף לפגיעה בהערכתו ובמעמדו. לא מיוחס לנאשם לקיחת דבר מה לכיסו או טובת הנאה כלשהי. הנאשם חסך זמן שיפוטי יקר, על מנת, לסיים את ההליך ולהביאו אל קיצו. ההגנה מבקשת לכבד את הסדר הטיעון.

דבר הנאשמים

נאשם מס' 1

הנאשם מצוי במערכת החינוך זה כ-23 שנים. לדידו, הוא נרדף אישית על ידי המפקח ונציג המשרד. הנאשם רואה בהוראה שליחות, יסד את בית הספר והביאו להישגים לרבות מקום ראשון בירושלים, במבחן המיצב. הנאשם קבל על הדרך בה בדק וטיפל משרד החינוך את הפרשה, כאשר מנהלי בית ספר אחרים פעלו כמותו לעניין דיווחי השעות ומילוי הטפסים והם לא הועמדו לדין.

נאשמת מס' 2

הנאשמת ציינה שלא נעשה כל ניסיון מצידה לרמות את המערכת, הטפסים אותם אמורים למלא לא ברורים, העניין מוכר והמשרד אף מודע לכך. הדברים נעשו בתום לב, מחוסר ידיעה ולא בזדון. הנאשמת הוסיפה, שכך לימדו אותה למלא את הטפסים ואף קודמתה לתפקיד מילאה את הטפסים כך. הנאשמת טוענת לקונויה נגדה בעקבות העובדה שתבעה בעבר את משרד החינוך. רצתה לנהל תחילה הליך ולהוכיח את חפותה אולם תש כוחה וכל רצונה הוא לסיים את ההליך. מצבה הכלכלי של הנאשמת לא קל, לה 8 ילדים קטנים, דבר אשר מנע ממנה לשכור שירותי עו"ד. הנאשמת ציינה לשבחה את פועלה הרב במערכת החינוך ואף הגישה אסופת מסמכי הערכה בעניין לבית הדין. הנאשמים ביקשו מבית הדין לכבד את הסדר הטיעון.

5. החלטת בית הדין

לצורך קבלת החלטה אם ליתן תוקף של פסק דין להסדר הטיעון, בית הדין שקל שיקולים כדלקמן:

תכלית אמצעי המשמעת

התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא למנוע פגיעה משמעותית בתפקודו של שירות המדינה או בתדמיתו של השירות. כך גם, אמצעי המשמעת המוטלים אמורים ליצור הרתעה בקרב עובדי המדינה. ועל כך נאמר, בעש"מ 7111/02 נציבות שירות המדינה נ' יאיר אשואל (דינים עליון, כרך סג, 764):

”כאמור, שמירה על תדמית ראוייה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, נועד ההליך המשמעותי למנוע פגיעה בתפקוד של שירות המדינה; אשר על כן, בבואו להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה, כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעותי.”

על העבירות

הנאשמים בהתנהגותם דיווחו למשרד החינוך דיווחים כוזבים, כאשר שעות שהוקצו להוראה הומרו בשעות תפקיד וניהול. בכך, היפרו הנאשמים את נוהלי משרד החינוך, פגעו באמון המערכת והתנהגו התנהגות שאינה הולמת עובדי הוראה. כמו כן, כתוצאה מכך, קיבלה נאשמת מס' 2 כספים שלא כדין. גם מינויה של נאשמת מס' 2 לסגניתו של נאשם מס' 1 היה בניגוד לנוהלי המשרד ובלי שניתן אישור הפיקוח לזאת.

לא אחת חזר בית דין זה וציין כי, סטנדרט ההתנהגות הנדרש מעובדי הוראה גבוה הוא. ממורה בישראל קיימת צפיה שישמש דוגמא ומופת לתלמידיו. (עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר, פ"ד נב(1) 650, 678; עש"מ 689/05 מדינת ישראל נ' מנצור מופיד; פדאור 05 (3) 347; עש"מ 4503/00 חביב אמין נ' מדינת ישראל פדאור 05 (3) 322).

על הנסיבות האישיות

בית הדין התרשם עד מאוד מתרומתם של הנאשמים למערכת החינוך, על מסירותם לתלמידים והבאת התלמידים להישגים לימודיים מרשימים. ועל כך, נקבע כבר בפסיקתו של בית המשפט העליון: **”אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופח פרנסתו במחי-יד”**.

(עש"מ 1827/02 אברהם ספיר נ' מדינת ישראל דינים עליון כרך סא 268).

מצבם הכלכלי ונטל הפרנסה המוטל על שכמיהם הובהר היטב לבית הדין. בית הדין מתחשב גם בעובדה, שהנאשמים הועברו מתפקידם והביעו חרטה על מעשיהם.

לכיבודו של הסדר הטיעון

ככלל מכבד בית הדין, כשאר הערכאות, הסדרי טיעון, אלא אם נפל בו פגם לחומרא או לקולא אשר מותיר בידי בית הדין את השיקול אם לדחותו או לשנותו.

בעש"מ 4592/97 אליהו סבג נ' נציבות שירות המדינה (פ"ד נא(5) 593) נקבע:

"לעיתים קרובות יש עניין ציבורי בעריכת הסדר טיעון, ולפיכך יש גם, בדרך כלל, עניין ציבורי בקיום הסדר טיעון. לכן, אין זה ראוי שבית הדין יסטה מהסדר טיעון אלא אם יש לכך טעם טוב בנסיבות המקרה.

...

יש טעם טוב לסטות מהסדר טיעון אם מתברר כי ההסדר מתבסס על שיקולים פסולים, כגון, משוא פנים. כך גם יש טעם טוב לסטות מהסדר טיעון כאשר בית הדין סבור שאמצעי המשמעת עליהם הוסכם בהסדר הטיעון סוטים במידה משמעותית מן האמצעים הראויים בנסיבות המקרה, או כי הם בלתי-סבירים באופן בולט עד שהעניין הציבורי, הדורש לסטות מן ההסדר, גובר על העניין הציבורי בקיום הסדר טיעון."

סוף דבר

6. מן האמור לעיל, בית הדין הגיע לכלל מסקנה כי, הסדר הטיעון מאזן בין האינטרס הציבורי, עליו מופקדת התביעה, לבין הנסיבות האישיות של הנאשמים במקרה דנן. בית הדין נותן להסדר הטיעון תוקף של פסק דין.

בית הדין מטיל על נאשם מס' 1 את אמצעי המשמעת הבאים:

א. נזיפה חמורה.

ב. הפקעת משכורת קובעת אחת, שתנוכה ב-24 תשלומים שווים ורצופים.

ג. פסילה מלמלא כל תפקיד ניהולי למשך תקופה של שנה, מיום מתן גזר הדין.

בית הדין מטיל על נאשמת מס' 2 את אמצעי המשמעת הבאים:

א. נזיפה חמורה.

ב. הפקעת משכורת קובעת אחת, שתנוכה ב-24 תשלומים שווים ורצופים.

הודע לצדדים ביום י"ט בסיון התשס"ז – 5.6.2007.

גזר הדין המנומק והמפורט ניתן ביום ט' בתמוז התשס"ז – 25.6.2007, בהיעדר הצדדים, להם הוא יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

(-)	(-)	(-)
טליה מלצר	נחמה ז"ק	עו"ד ניצה אדן-ביוביץ
חברה	חברה	מ"מ אב בית הדין יו"ר

בד"מ 26/07 – לרכישתו במרמה של תואר אקדמי

תמצית פסק הדין:

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה הרשיע את הנאשמת, מורה בכירה בבית הספר היסודי בכפר עין מאהל, בעבירות משמעת שונות, בעקבות הליך פלילי שהתקיים בעניינה בבית משפט השלום ובבית המשפט המחוזי בנצרת, בו הורשעה בעבירת קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות ובעבירה של מרמה והפרת אמונים, בגין רכישת תואר אקדמי פיקטיבי אותו העבירה למשרד החינוך כדי לקבל את הכרתו, כאשר על בסיס הכרה זו קבלה מהמשרד במשך יותר משלוש שנים תוספת שכר. בסיומו של ההליך הפלילי הושתו על הנאשמת 18 חודשי מאסר על תנאי למשך 3 שנים, וכן קנס על סך 25,000 ₪ או שלושה חודשי מאסר תמורתם.

התביעה: ביקשה לפטר את הנאשמת משירות המדינה נוכח חומרתן של עבירותיה, כאשר הדבר ישמש כלקח למורים אחרים לבל יבצעו מעשים דומים, תוך שהדגישה כי הנאשמת לא רק פעלה לקבל את התואר, אלא אף פעלה לשכנע את משרד החינוך שהתואר מגיע לה חרף ידיעתה כי אין בסיס לזכאותה, והמשיכה ליהנות מפירות מעשיה אלה למשך יותר משלוש שנים. אשר על כן, ביקשה התביעה כי יושתו על הנאשמת אמצעי משמעת אלה: נזיפה חמורה, פיטורין לאלתר, פסילה משירות המדינה לחמש שנים, ופסילה לשבע שנים מלמלא כל תפקיד במשרד החינוך.

המשרד: הצטרף לגישתה של התביעה לעניין אמצעי המשמעת של נזיפה חמורה ופיטורין לאלתר, כאשר לגישת המשרד יש לפסול את הנאשמת לשלוש שנים משירות המדינה, ולשלוש שנים מלמלא כל תפקיד במשרד החינוך.

ההגנה: ביקשה מבית הדין להתחשב בנסיבותיה האישיות של הנאשמת, לשקול את עברה הנקי, ואת העובדה כי שירתה במערכת החינוך כ-25 שנים.

הנאשמת: הביעה חרטה על מעשיה.

בית הדין שקל את טיעוני הצדדים כפי שבאו בפניו, ולצורך קבלת החלטתו באשר למידתם של אמצעי המשמעת, אשר ראוי להטיל על הנאשמת, נשקלו השיקולים הבאים: דפוס התנהגותה של הנאשמת, אשר במעשיה מעלה בתפקידה כמורה, לשמש לתלמידה מופת להתנהגות ודגם לחיקוי, ולהנחיל להם ערכים של מוסר, יושר והגינות, תכליתם של אמצעי המשמעת שהינם הגנה על השירות הציבורי, ונסיבותיה האישיות של הנאשמת.

בסופו של עיון הגיע בית הדין לכלל מסקנה כי, כדי לשרש את תופעת רכישתם בתשלום של תארים אקדמאיים פיקטיביים על ידי עובדי ציבור בכלל ועל ידי עובדי הוראה בפרט, ולאור החומרה המיוחדת למעשיה של הנאשמת, יש להשית עליה אמצעי משמעת אלה :
 נזיפה חמורה, פיטורים לאלתר, פסילה משירות המדינה לחמש שנים, פסילה לחמש שנים מלמלא כל תפקיד במשרד החינוך.

ניתן ביום ו' באלול התשס"ז, 20 באוגוסט 2007.

ההרכב :

עו"ד אמנון סבח – יו"ר
 גב' חנה שמש – חברת ביה"ד
 מר ענבوسی פאוזי – חבר ביה"ד

בא כוח הנציבות : עו"ד ג'פרי ונדל
 בא כוח הנאשמת : עו"ד דקלה ויסוצקי

ו' באלול התשס"ז
20 באוגוסט 2007

בדח. 2007-731
בד"מ 26/07

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

- יו"ר	עו"ד אמנון סבח	בפני :
- חברת בית הדין	גבי חנה שמש	
- חבר בית הדין	מר ענבوسی פאוזי	

התובע (ת) : עו"ד ג'פרי ונדל

הנאשם (ת) :
ב"כ הנאשמת : עו"ד דקלה ויסוצקי

נציג המשרד : מר אהרון יהודה

גזר - דין

ההלך

1. הנאשמת, ילידת שנת 1958, בשירות המדינה מתאריך 1.11.1980. בתקופה הרלוונטית לכתב התובענה הועסקה הנאשמת כמורה בכירה בבית הספר היסודי בכפר עין מאהל. הנאשמת מושעת מיום 23.5.2005. ביום 10.7.2007 הרשיע בית הדין את הנאשמת בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), (2), (3), (4) ו-6 לחוק שירות המדינה (משמעת) התשכ"ג-1963 (להלן: "החוק").

2. הרשעתה של הנאשמת באה בעקבות הליכים פליליים אשר התנהלו נגד הנאשמת בבית משפט השלום בנצרת (ת.פ. 1577/05), הליך בו הורשעה הנאשמת על פי הודאתה בעבירות של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות לפי סעיף 415 לחוק העונשין, תשל"ז-1977 (להלן: "חוק העונשין"), וכן בעבירה של מרמה והפרת אמונים – עבירה לפי סעיף 284 לחוק העונשין.

ביום 28.12.2006 גזר בית משפט השלום את דינה של הנאשמת והשית עליה עונש של 18 חודשי מאסר על תנאי, למשך 3 שנים שלא תעבור עבירות על כל אחת מהעבירות בהן הורשעה ועל כל עבירה לפי פרק ט' סימנים ד+ה ופרק י"א לחוק העונשין וכן קנס ע"ס 40,000 ₪ או 4 חודשי מאסר תמורתו.

בע.פ. 1033/07 בבית המשפט המחוזי בנצרת, הועמד סכום הקנס על סך 25,000 ₪ או שלושה חודשי מאסר תמורתם וכי הקנס ישולם בעשרים תשלומים חודשיים. יתר גזר הדין של בית משפט השלום נשאר על כנו.

3. התשתית העובדתית עליה מבוססת הרשעתה של הנאשמת בבית משפט השלום בנצרת ואשר בה הודתה הנאשמת, מתוארת בהרחבה בכתב האישום המתוקן כדלקמן:

"מבוא"

1. א. החל משנת 1996 ועד למועד פתיחת חקירת המשטרה הפעילה חברת 'מודוס', שהינה חברת בת של חברת "I.S.E ייעוץ והכוונה בע"מ" (להלן: 'מודוס'), שלוחות של אוניברסיטאות זרות בישראל. בין היתר, הייתה מודוס אחראית על הפעלתה של שלוחה מטעם ברלינגטון קולג' (להלן: 'ברלינגטון').

ב. שלוחת ברלינגטון הקנתה לסטודנטים תואר ראשון בפסיכולוגיה מברלינגטון קולג', אשר היה מוכר על ידי משרד החינוך לצורך דירוג שכר (להלן: 'התואר הראשון').

2. א. במסגרת הפעלת שלוחת ברלינגטון, הקימה מודוס סניפים שונים ברחבי הארץ במסגרתם התנהלו הלימודים.

ב. בכל אחד מהסניפים הנ"ל הועסקו רכזים מטעם מודוס, אשר היו אחראים על גיוס סטודנטים ללימודים בשלוחת ברלינגטון ועל טיפול ברישום הסטודנטים, בתשלום שכר הלימוד על ידי הסטודנטים ובעניינים אדמיניסטרטיביים שונים הנוגעים ללימודיהם.

ג. הרשמת הסטודנטים ללימודים בשלוחת מודוס נעשתה באחת משתי הדרכים המתוארות להלן:

1. רישום הסטודנט במשרד הראשי של מודוס בת"א (להלן: "המשרד הראשי").

2. רישום הסטודנט על ידי רכז באחד מסניפי מודוס ברחבי הארץ והעברת טפסי ההרשמה והתשלום עבור שכר הלימוד למשרד הראשי.

3. א. לצורך קבלת התואר הראשון, נדרש סטודנט, על פי נהלי ברלינגטון קולג', לבצע 120 נקודות אקדמאיות.
- ב. תכנית הלימודים בשלוחת ברלינגטון הייתה תוכנית השלמה לפיה ניתן היה לקבל 2/3 מהנקודות האקדמאיות כנגד לימודים קודמים, ניסיון מקצועי וכיוצא בזה (להלן: 'קרדיט'). בין היתר, ניתן היה לקבל קרדיט כנגד תעודת מורה בכיר.
- ג. לצורך השלמת 1/3 הנקודות האקדמאיות הנותרות, נדרש סטודנט לבצע את המטלות הבאות:
1. 8 קורסי לימוד אשר כל אחד מהם כרוך היה ב-20 שעות לימוד ובביצוע עבודה בסיום הקורס.
 2. עבודת גמר בסיום התואר.
(להלן: 'החובות האקדמיות').
4. בתאריך 13/7/99 הודיעה המועצה להשכלה גבוהה למודוס, כי עקב אי הגשת בקשה לרישיון, כנדרש על פי חוק המועצה להשכלה גבוהה (תיקון מס' 11) תשנ"ח-1998, נאסר על מודוס לרשום תלמידים חדשים לשלוחת ברלינגטון החל ממועד קבלת ההודעה הנ"ל (להלן: 'המועד הקובע').
5. החל משנת 1995 ובמהלך כל התקופה הרלוונטית לכתב האישום, הועסק מרואן מסאלחה (להלן: 'מרואן') כמנחה מטעם מודוס בסניפי דבוריה, אום אל פאחם וג'דידה.
6. המבוא לכתב אישום זה מהווה חלק בלתי נפרד מכתב האישום.

א. העובדות:

1. א. הנאשמת הינה מורה בכירה בבית הספר היסודי בכפר עין מאהל, ובתפקידה זה הייתה עובדת ציבור. בין הנאשמת למרואן שרו, במועדים המתוארים להלן, יחסי היכרות.

ב. בהמשך למתואר במבוא לכתב האישום, במועד בלתי ידוע בשנת 2001, סיכמה הנאשמת עם מרואן כי בתמורה לסך של כ- 16,000 ₪ שתשלם הנאשמת למרואן, הוא יספק לה תוך זמן קצר, תעודת תואר ראשון מברלינגטון, מבלי שהנאשמת תידרש למלא את חובותיה האקדמיות כמפורט בסעיף 3 למבוא כתב האישום.

2. א. במועד בלתי ידוע עובר ליום 25/7/01 מסר מרואן לידי הנאשמת, אישור זכאות לתואר ראשון מברלינגטון הנחזה להיות מיום 15/11/99 וגיליון ציונים מיום 16/7/01 הנחזים להיראות כאילו למדה הנאשמת בשלוחת ברלינגטון במהלך השנים 98-99 וכאילו השלימה הנאשמת את חובותיה האקדמיות, כמפורט בסעיף 3 למבוא כתב האישום. כמו כן מסר מרואן לנאשמת אישור קרדיטציה כוזב מיום 1/10/00, לפיו נתקבלה הנאשמת כביכול בהסתמך על תעודת מורה בכיר באופן הנחזה להיראות כאילו ניתן לנאשמת קרדיט כנגד לימודים קודמים, כמפורט בסעיף 3(ב) לעיל. (להלן כולם יחדיו: **'המסמכים הכוזבים'**).

ב. בהתאם לסיכום, שילמה הנאשמת למרואן סכום של 16,000 ₪ בתמורה למסמכים הכוזבים.

ג. לאמיתו של דבר, הנאשמת כלל לא הייתה רשומה במודום ולא הייתה רשומה בשלוחת ברלינגטון במהלך השנים הנ"ל, לא מילאה אף לא אחת מחובותיה האקדמיות כמפורט לעיל, ולא ניתן לה קרדיט כלשהו כנגד לימודים קודמים. המסמכים הכוזבים לא הוצאו מעולם על ידי גורם מוסמך כלשהו מאוניברסיטת ברלינגטון ולא נחתמו כפי שנחזה להיראות.

3. א. בתאריך 25/7/01 או במועד סמוך לו הגישה הנאשמת למשרד חינוך, במטרה לרמות, בקשה להערכת תואר בה הצהירה בכזב, כי למדה בשלוחת ברלינגטון במהלך השנים 1998-1999 (להלן: **'הבקשה הכוזבת'**).

ב. הנאשמת צירפה לבקשה הכוזבת את המסמכים הכוזבים ויצרה מצג כוזב לפיו התקבלה הנאשמת ללימודים בשלוחת ברלינגטון על

סמך תעודת המורה הבכיר, למדה בשלוחת ברלינגטון במהלך השנים 1998-1999 וסיימה את מלוא חובותיה האקדמיות בתאריך 15/11/99.

ג. בעת שביצעה את מעשיה המתוארים לעיל, ידעה הנאשמת כי אין היא זכאית לתואר ראשון מברלינגטון וכי המסמכים כוזבים.

4. א. כתוצאה ממצג השווא הנ"ל של הנאשמת, הנפיקה הועדה להערכת תארים אקדמיים מחו"ל מטעם משרד החינוך, בתאריך 2/8/01, אישור הכרה בתואר הראשון לצרכי שכר. (להלן: 'אישור ההכרה').

ב. בעקבות אישור ההכרה, קיבלה הנאשמת במרמה ממשרד החינוך תוספת שכר למשכורתה בסך 796.82 ₪ מדי חודש, החל מחודש ספטמבר 2001 ועד היום. הנאשמת קיבלה תוספות שכר בסך של 30,248 ₪ נכון לסוף אוקטובר 2004.

5. במעשיה המתוארים לעיל, סיכמה הנאשמת עם מרואן לרמות את משרד החינוך, וכתוצאה ממרמה זו קיבלה הנאשמת ממשרד החינוך אישור הכרה וכן תוספות כספיות כמפורט לעיל, זאת בנסיבות מחמירות הבאות לידי ביטוי בתפקידה, מעמדה, נסיבות ביצוע העבירה והעבירות הנלוות כמתואר בכתב האישום. בנוסף, בהיותה עובדת ציבור, עשתה כמתואר לעיל במילוי תפקידה, מעשה מרמה והפרת אמונים הפוגע בציבור.

4. טיעונים לאמצעי המשמעת

א. עמדת התביעה

ב.

1) התובע המלומד ביקש להחמיר עם הנאשמת משום, שלטענתנו, מדובר בעבירות חמורות ביותר.

התובע ביקש כי נשית על הנאשמת את אמצעי המשמעת הבאים:

- א) נזיפה חמורה.
- ב) פיטורים לאלתר.
- ג) פסילה משירות המדינה לחמש שנים.
- ד) פסילה מתפקיד במשרד החינוך לשבע שנים מיום גזר הדין.

(2) בבקשו להחמיר עם הנאשמת טען התובע :

(א) מעשיה של הנאשמת, כפי שתוארו בכתב התובענה, בהכרעת הדין ובגזר הדין בבית משפט השלום ובית המשפט המחוזי, מראים על רצונה של הנאשמת לקבל תואר פיקטיבי. תמורת תשלום של 16,000 ₪ קיבלה הנאשמת תואר פיקטיבי ותעודות על ציונים. הנאשמת השתמשה במסמכים אלה והעבירה אותם למשרד החינוך כדי לקבל הכרה עבור התואר הפיקטיבי. משרד החינוך קיבל את המסמכים ועל סמך מסמכים אלה שילם המשרד לנאשמת, החל מחודש ספטמבר 2001, תוספת שכר עבור התואר הפיקטיבי וזאת למשך שלוש שנים ושליש.

(ב) התובע המלומד רואה את החומרה במעשיה של הנאשמת גם בכך שהנאשמת לא רק פעלה לקבל את התואר, אלא פעלה לשכנע את משרד החינוך שהתואר מגיע לה וזאת בידיעה שאין בסיס לקבלת התואר הפיקטיבי. לאחר שהיא קיבלה את ההכרה בתואר המשיכה הנאשמת ליהנות מפירות מעשיה למשך יותר משלוש שנים, ובאף שלב לא הפסיקה הנאשמת את התרמית. לאור האמור, סבור התובע כי אין מנוס מלפטר את הנאשמת משירות המדינה וכן צריכה להיות תקופה בה תורחק הנאשמת משירות המדינה. בכך, לדעת התובע, יהיה לקח למורים אחרים שלא יבצעו מעשים דומים.

(ג) בתמיכה לטיעוניו, הפנה התובע לאסופת פסקי דין :

עש"מ 344/05 בעניין נאיל דראושה.

בד"מ 28/05 בעניין ג'ורג'ית אשקר.

בד"מ 29/05 בעניין ואדח ספדי.

בד"מ 148/03 בעניין אבשלום יהודה.

בד"מ 70/04 בעניין אחמד אסדי.

בד"מ 81/05 בעניין זוהיר זידאן.

בד"מ 111/05 בעניין חסן חואיטה.

התובע המלומד סבור כי עניינה של הנאשמת חמור מזה שבפסקי הדין הנ"ל, כפי שפירט בהרחבה בטיעונו לפנינו, בין משום שבחלק מפסקי הדין הנ"ל הנאשמים הורשעו בניסיון לקבלת כספים בגין מעשיהם (בד"מ 28/05, בד"מ 29/05 ובד"מ 81/05), בין משום שעניינו של הנאשם היה הראשון בסוגיה זו שהובא בפני בית המשפט העליון (עש"מ 344/05). בין אם הנאשם לא היה מורה (בד"מ 148/03) ובין אם ההטבות הכספיות מהן נהנה הנאשם היו לאורך תקופה קצרה יותר (בד"מ 70/04 ובד"מ 111/05) ובין אם הנאשם הושעה מתפקידו קודם למקרה שלפנינו שכן הנאשמת שלפנינו צריכה הייתה להיות מודעת לפסול שבמעשיה.

ד) לסיכום, ביקש התובע להדגיש את חשיבות טוהר המידות בשירות המדינה בכלל ובמשרד החינוך בפרט, את החשיבות שמחנכות ומורות ישמשו דוגמא לתלמידים ולאוכלוסיה ואת החשיבות כי תארים יתקבלו לאחר השקעת מאמץ ועמל ולא על ידי רכישתם בכסף. לאור כל האמור מן הראוי, לדעת התובע, להרתיע את יתר המורים ולכן יש להטיל על הנאשמת עונש חמור.

ג. עמדת המשרד

נציג המשרד ציין כי לנאשמת אין עבירות קודמות, חוות הדעת של המפקחים על הנאשמת היו חיוביות. משרד החינוך רואה בחומרה את התנהגות עובדי ההוראה אשר רכשו או השיגו במרמה תארים, עובד הוראה הוא מודל לחיקוי והמשרד מחויב להרחיק את המודל הזה מהילדים ולכן המשרד מבקש להרחיק את עובד ההוראה מעבודתו במשרד החינוך. נציג המשרד ביקש להשית על הנאשמת את אמצעי המשמעת הבאים:

- (1) נזיפה חמורה.
- (2) פיטורים לאלתר.
- (3) פסילה לשירות המדינה לשלוש שנים.
- (4) פסילה לעבוד במשרד החינוך לשלוש שנים.

ד. ראיות וטיעוני ההגנה

- (1) מטעם ההגנה העידו שלושה עדי אופי:

א) מר אבו ליל מחמוד – שימש כחבר המועצה המקומית בעין מאהל. העיד כי הכיר את המקרה מתוקף תפקידו. ביקר בבית הספר, ראה שהתלמידים המומים וביקשו שהמורה תחזור ללמד.

נפגש עם המורים וגם הם ביקשו שהמורה תחזור ללמד כי התלמידים אהבו אותה והיא עזרה להם.

(ב) כמו כן העיד העד כי הנאשמת הביעה צער וחרטה ותיאר את ההשלכות החברתיות אשר היו למקרה בהיות הנאשמת גרה ביישוב קטן.

(ג) גב' סוהיר עבדאל – משמשת מנהלת בית ספר בנצרת מזה שנה. לפני כן עבדה 12 שנה בעין מאהל.

החלה את עבודתה כמחליפה לנאשמת אשר יצאה לשנת שבתון ומאז נוצרה ביניהן חברות. העדה ציינה כי הנאשמת חרוצה, נאמנה, משקיעה זמן וכסף למען התלמידים, טובה בעבודת צוות ובניהול צוות. עבדה שנים כמורה בכיתה ב', התלמידים שחונכו אצלה היו מעולים, חינכה את התלמידים ביצירתיות ועצמאות.

לשאלת הסניגורית, השיבה העדה כי בתור מנהלת בית ספר הייתה מחזירה את הנאשמת לעבודה ולשאלת נציג המשרד הגדילה העדה והשיבה כי היא מוכנה לטוס עם טייס שקנה רישיון נהיגה אם הוא טייס עם ותק ואנשים שמכירים אותו אומרים לה שטסו איתו והוא טייס טוב.

בהערת אגב נעיר כי תשובתה זו של העדה מעוררת תמיהה רבה במיוחד לאור העובדה שהעדה משמשת מנהלת בית ספר ועבדה שנים רבות כמורה. תשובתה זו מעוררת את השאלה האם אלה הם הערכים שעל פיהם מחנכת העדה גם את תלמידיה?! ומה תשיב העדה לתלמיד אשר יבקש את עצתה בשאלה האם לנסוע במכונית עם נהג אשר קנה את רישיון הנהיגה!?

(ד) מר שלבי סאמי – מכיר את הנאשמת בתור מורה מחנכת. העיד כי לא הייתה לנאשמת עבירה פלילית קודם למקרה הנדון כאן. לימדה את הילדים של הדוד שלו. הייתה מחנכת טובה. עזרה לתלמידים ללא תמורה. התלמידים אהבו אותה וביקשו שתחזור.

עוד העיד העד כי ההרשעה בפלילים גרמה לה לאבל, עוגמת נפש, לא יצאה מהבית, הייתה בהלם, כל הזמן בבית. עזרה לתלמידים חדשים על חשבון זמנה ואהבה את עבודתה.

(2) הסניגורית הציגה בפני בית הדין מכתבי המלצה :

(א) מכתב חתום על ידי חביב אללה גאזי, יו"ר ועד ההורים – המתאר את הנאשמת כמורה נאמנה ומצליחה.

(ב) מכתב חתום על ידי יו"ר מ.מ. עין מאהל, מחמוד אבו ליל, אשר תיאר את תרומתה של הנאשמת כמורה ואת הערכתו והערכת אחרים אליה.

(3) בבקשה להקל על הנאשמת טענה הסניגורית :

(א) החומרה במעשיה של הנאשמת היא עצם העבירה ומשך הזמן בו קבלה הטבות אינו מצביע על החומרה.

(ב) יש להתחשב בנסיבותיה האישיות של הנאשמת ולשקול את עברה הנקי, את העובדה ששירתה במערכת החינוך כ-25 שנים. את מצבה המשפחתי והכלכלי של הנאשמת.

(ג) הנאשמת הודתה בהזדמנות הראשונה, לקחה אחריות והביעה צער וחרטה. השיבה את כל הכסף.

(ד) העובדה שהתנהל נגד הנאשמת הליך פלילי והרשעתה כדין מהווה ענישה משמעותית כלפיה הן מבחינה חברתית והן מבחינה משפחתית. הנאשמת אם לשישה ילדים, עבדה כמורה כ-25 שנים והייתה מורה טובה. היא המפרנסת העיקרית במשפחה.

(ה) הנאשמת התפתתה בשל הקלות של השגת התואר.

(ו) הנאשמת מושעית כשנתיים.

(ז) על הנאשמת הושת קנס של 25,000 ₪.

(ח) בהתייחסה לפסקי הדין אשר הוגשו על ידי התובע טענה הסניגורית : בעש"מ 3446/05 ובבד"מ 111/05 מדובר בנאשמים אשר היו מפקחים.

אומנם בבד"מ 81/05 הנאשם לא נהנה כספית אך הנאשמת שבפנינו השיבה את הכספים שקיבלה. באשר לבד"מ 28/05 טענה הסניגורית כי המחוקק במשפט הפלילי מתייחס לעבירת הניסיון והעבירה השלמה ברמת ענישה שווה.

באשר לבד"מ 148/03 טענה הסניגורית כי מדובר באדם שהשיג במרמה שני תארים ובבד"מ 70/04, טענה הסניגורית, בית הדין קבע כי התנהגות הנאשם היתה קלוקלת ואלימה.

ה. דבר הנאשמת

הנאשמת מסרה לבית הדין פרטים על העשייה החינוכית שלה בבית הספר, על כך שהיא מצטערת שטעתה. ראתה שגם אחרים השתמשו בשירותיו של האיש אשר נתן לה את התעודה. התפתתה וגם המצב הכלכלי השפיע עליה. הודתה במשטרה וביקשה שיפסיקו לה את התשלום, כבודה נרמס, היתה במצב נפשי קשה, מצבה הכלכלי קשה, לבעלה קשיים בהשתכרות והיא מתחרטת.

5. החלטת בית הדין

לנוכח המחלוקת בין הצדדים באשר לאמצעי המשמעת אשר יש להשית על הנאשמת ולצורך קבלת החלטה בדבר אמצעי המשמעת אשר יש להשית על הנאשמת, שקל בית הדין את השיקולים הבאים:

א. לדפוס התנהגותה של הנאשמת

(1) הנאשמת רכשה, תמורת תשלום כספי, תעודה וגיליון ציונים אשר נחזים להיות תעודה לתואר ראשון וגיליון ציונים מטעם ברלינגטון קולג'. התעודה וגיליונות הציונים נחזים להיראות כאילו למדה הנאשמת בשלוחת ברלינגטון וכאילו השלימה את חובותיה האקדמיות בעוד שבפועל הנאשמת לא הייתה רשומה כלל בשלוחת ברלינגטון ואף לא ב"מודוס", אשר היתה אחראית להפעלתה של שלוחת ברלינגטון קולג'. הנאשמת לא מילאה אף לא אחת מחובותיה כלפי ברלינגטון קולג'. המסמכים האמורים לא הוצאו ע"י ידי גורם מוסמך כלשהו מאוניברסיטת ברלינגטון ולא נחתמו כפי שנחזו להיראות.

כמו כן רכשה הנאשמת, בתשלום, אישור קרדיטציה כוזב, לפיו נתקבלה ללימודים, כביכול, בהסתמך על תעודת מורה בכיר באופן הנחזה להיראות כאילו ניתן לנאשמת קרדיט כנגד לימודים קודמים.

הנאשמת הגישה למשרד החינוך בקשה להערכת תואר בה הצהירה, בכזב, כי למדה בשלוחת ברלינגטון. לבקשתה צירפה את המסמכים האמורים בידיעה ברורה שאין היא זכאית לתואר האמור וכי המסמכים כוזבים. כתוצאה ממצג השווא הנ"ל הנפיקה המועצה להערכת תארים אקדמיים מחו"ל מטעם משרד החינוך אישור הכרה בתואר הראשון לצרכי שכר. בעקבות אישור ההכרה קיבלה הנאשמת במרמה ממשרד החינוך תוספת שכר מדי חודש מחודש ספטמבר 2001. עד לסוף חודש אוקטובר 2004 קיבלה הנאשמת תוספת שכר של 30,248 ₪.

(2) מקובלים עלינו דברי כב' נשיא בית משפט השלום בנצרת, מר תאופיק כתילי, בגזרו את דינה של הנאשמת:

"מתוך הגדרת המחויבות המקצועית הראשונית של אנשי החינוך, לקידום התפתחותם של התלמידים הצעירים לקראת חיים עצמאיים ומספקים הנתמכים בערכים של כבוד, הגינות ואיכות, נובעת גם מחויבות ליחס הוגן ומכבד כלפי כלל התלמידים, הורי התלמידים והעמיתים מקרב אנשי החינוך. הדברים לעיל מדגישים כי במעשיהם עוולו הנאשמים לא רק כלפי הקופה הציבורית, אלא הם פגעו במעגל רחב של ערכים ושל מנגנונים שכלפיהם התחייבו בהתנהגות ראויה ובמתן דוגמה אישית. הנאשמים ביצעו את העבירות במסגרת עבודתם כאנשי חינוך, ובהתנהגותם הנלווה הם פגעו בעמיתיהם למקצוע, בתלמידיהם, ובציבור כולו. מעשיהם הובילו לפגיעה קשה בתדמית המורים ובערכם בעיני הציבור; לפגיעה באמון הציבור; ולהצגת מסר 'קשה' ובלתי ראוי לפני תלמידיהם. פגיעה משנית שגם עליה יש לתת את הדעת, היא הפגיעה בתדמית ההשכלה הגבוהה בישראל. משמעות הדברים היא שאין להסתפק בשקילת הנזק הכלכלי שגרמו המעשים ויש להידרש בשעת קביעת העונש לפגיעה האנושה שפגעו הנאשמים בערכים חברתיים מהותיים כל כך; ולעניין הפרת האמונים".

ומוסיף על כך בית המשפט המחוזי בנצרת בדונו בערעורה של הנאשמת:

"הננו שותפים לקביעותיו הנ"ל של בית משפט קמא. המדובר במורים בכירים במשרד החינוך, אשר רכשו תארים אקדמאיים במרמה ובאמצעים בלתי כשרים, כל זאת מבלי למלא את החובות האקדמיות המוטלות עליהם על פי נוהלי האוניברסיטה. מורים אלה מעלו בתפקידם כשליחי ציבור, ובמקום שישמשו כמופת ודוגמה, אשר תפקידם להנחיל לדורות ערכים של מוסר, יושר, הגינות ואשר אמורים להעניש תלמידיהם, כאשר מרמים בבחינות, הם הולכים, מועלים בתפקידם ומרמים, וזאת על ידי רכישת תארים פיקטיביים, דבר אשר יש בו כדי להעביר מסר שלילי לציבור התלמידים ולחברה. חומרת מעשיהם של המערערים מתעצמת בכך, שהם רכשו את התארים הפיקטיביים, בין היתר, במטרה לזכות בתוספת שכר חודשית."

(3) יפים לעניינו דברי בית הדין בבד"מ 148/03 :

"מורה אמור להוות דמות מחנכת ודוגמא אישית לתלמידים, עליו לשמש מופת להתנהגות ודגם לחיקוי. ובמקרה דנן, בית הדין מסופק כיצד יוכל הנאשם שלפנינו לחנך את התלמידים לערכים של יושר ומוסר, לא זו אף זו, מה על התדמית הראויה של מערכת החינוך שכאלה הם פני מוריה, ואיך תביט אל הציבור השם אמונו עליה."

ב. על תכלית אמצעי המשמעת

כעולה מפסיקת בית הדין, אמצעי המשמעת מוטלים לצורך הגשמתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו של השירות הציבורי בעיני הציבור ובמיוחד כדי להרתיע עובדים אחרים במעמדה של הנאשמת שלא ייכשלו במעשים מסוג זה.

ג. על הנסיבות האישיות

נסיבותיה האישיות של הנאשמת פורטו בהרחבה בסעיף 4 ג' לעיל ובסעיף 4 ד' לעיל.

ד. למידתם של אמצעי המשמעת

(1) בית הדין שמע את טיעוני הצדדים באשר לאמצעי המשמעת הראויים, שקל את דפוס התנהגותה של הנאשמת, את תכליתם של אמצעי המשמעת ונסיבותיה האישיות של הנאשמת. בית הדין רואה בחומרה את מעשיה של הנאשמת ושותף לגישתו של בית משפט השלום ובית המשפט המחוזי אשר דנו בעניינה של הנאשמת ואשר הובאו לעיל. לדעת בית הדין, ענינה של הנאשמת אכן חמור מאלה אשר הובאו בפסקי הדין אשר הוצגו על ידי התובע.

בית הדין ער לנסיבותיה האישיות של המערערת ולתרומתה, כפי שתוארו בהרחבה על ידה, על ידי עדי האופי מטעמה ועל ידי הסניגורית. חומרת מעשיה של הנאשמת, באה לידי ביטוי בדברי בית משפט השלום והמחוזי, בדברי התובע לעיל וכן בסעיפי החוק בהם הורשעה הנאשמת על ידנו, ובכללם סעיף 17(6) אשר על פיו הורשעה הנאשמת בעבירה שיש עימה קלון.

(2) לאחר ששקלנו את מכלול השיקולים שבאו לפנינו, הגענו לכלל החלטה, כי כדי להגשים את תכליתם של אמצעי המשמעת וכדי לשרש את תופעת רכישתם בתשלום של תארים אקדמאיים פיקטיביים על ידי עובדי ציבור בכלל ועל ידי עובדי הוראה בפרט, ולאור החומרה אשר אנו מייחסים למעשיה של הנאשמת, יש להשית על הנאשמת אמצעי משמעת של פיטורין.

(3) בית הדין שקל האם, לאור המעשים אותם ביצעה הנאשמת, ראוייה היא לשמש בעתיד מורה בישראל או לשרת בשירות המדינה. לא בלי היסוס, החליט בית הדין שלא לפסול את הנאשמת לצמיתות משירות המדינה ומלמלא כל תפקיד במשרד החינוך.

יחד עם זאת, בית הדין החליט להטיל על הנאשמת אמצעי משמעת של פסילה משירות המדינה ופסילה מתפקיד במשרד החינוך לתקופה אשר תשמש הרתעה גם כלפי מורים אחרים במעמדה של הנאשמת. בהחליטנו שלא לפסול את הנאשמת לצמיתות, כאמור, התחשבנו, כמויות בית המשפט העליון (עש"מ 6737/02 בעניין נחום זקן, בו החזיר בית המשפט העליון את עניינו של מר זקן לבית הדין למשמעת, על מנת שזה ישמע טיעונים וראיות לעניין העונש וייתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרה ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב), במכלול נסיבות המעשה לחומרה ולקולא ובנסיבותיה האישיות של הנאשמת, כפי שהובאו בפנינו, וכן בעובדה שהתובע לא ביקש כי נפסול את התובעת לצמיתות.

(4) כדי להבהיר לנאשמת ולציבור עובדי ההוראה בישראל את גישת בית הדין לגבי הפסול שנפל בהתנהגותה של הנאשמת, אנו משיתים על הנאשמת את אמצעי המשמעת של נזיפה חמורה.

6. לסיכום

כעולה מכל האמור, החלטנו להשית על הנאשמת את אמצעי המשמעת הבאים:

א. נזיפה חמורה.

ב. פיטורים לאלתר.

ג. פסילה משירות המדינה – של חמש שנים מיום גזר הדין.

ד. פסילה מתפקיד במשרד החינוך – הנאשמת תפסל לפרק זמן של חמש שנים מיום גזר הדין, מלמלא כל תפקיד במשרד החינוך.

גזר הדין ניתן ביום ו' באלול התשס"ז 20 באוגוסט 2007, שלא בנוכחות הצדדים להם יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור לבית משפט העליון מסורה לצדדים לפי הוראותיו של סעיף 43(א) לחוק, תוך 30 יום מהגיע גזר הדין לידיהם.

(-)

מר ענבوسی פאוזי
חבר בית הדין

(-)

גב' חנה שמש
חבר בית הדין

(-)

עו"ד אמנון סבח
יו"ר

בד"מ 110/06 – קניית תואר אקדמי עבור בת זוג

תמצית פסק הדין

הנאשם מורה בכיר, הורשע ונענש בפלילים, בגין רכישתו תמורת שלמונים של תואר אקדמי ומסמכי סיום תואר עבור רעייתו. בתום ההליך הפלילי הובא הנאשם לדין בפני בית הדין למשמעת בחיפה. התביעה ביקשה להשית על הנאשם אמצעי משמעת של: נזיפה חמורה, פיטורין לאלתר ופסילה משירות המדינה לפרק זמן של חמש שנים.

בית הדין פורס בפסק דינו את ראיות וטיעוני הצדדים, וכמו כן את דפוס התנהגותו של הנאשם, נוכח תכליתם של אמצעי המשמעת ונסיבותיו האישיות. בסופו של יום, החליט בית הדין למתן במידת מה את אמצעי המשמעת להם עתרה התביעה, וקבע כי, הנאשם לאחר פיטוריו יפסל לפרק זמן של שנתיים מיום גזר הדין למלא כל תפקיד במשרד החינוך, על מנת שלא לפגוע בזכויותיו לגימלה.

ניתן ביום כ"ח באייר התשס"ז – 16.5.2007.

ההרכב:	עו"ד ורדה קיטרון-ברט	- יו"ר
	גב' חנה שמש	- חברת בית הדין
	מר חוסני אבו דאהש	- חבר בית הדין

ב"כ התביעה: עו"ד אביתר טסלר

ב"כ הנאשם: עו"ד סאיד אסדי

כ"ח אייר תשס"ז
16 מאי 2007

בדח. 2007-315
בד"מ 110/06

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : עו"ד ורדה קטרון-ברט
גב' חנה שמש
מר חוסני אבו דאהש
- יו"ר
- חברה
- חבר

התובע (ת) : עו"ד אביתר טסלר

הנאשם (ת) :

ב"כ הנאשם : עו"ד סאיד אסדי

נציג המשרד : מר יהודה אהרון

גזר - דין

1. ההליך

א. הנאשם, יליד שנת 1965, המועסק כמורה בכיר במשרד החינוך בחטיבת הביניים ג'דידה מעיר, בדרגת B.A, בשירות המדינה משנת 1988 ואשר הושעה ביום 14.8.05, הורשע על פי הודאתו ביום 17.1.2007 בעבירות משמעת לפי סעיפים 17 (1), (2), (3) ו-(6) לחוק שירות המדינה (משמעת) התשכ"ג 1963 (להלן: החוק).

ב. הרשעתו של הנאשם באה בעקבות הליך פלילי בו עמד הנאשם בבית משפט השלום בעכו, בת.פ. 1888/05 בו הורשע עפ"י הודאתו בכתב אישום מתוקן המייחס לו ביצוע עבירות של קבלת דבר במרמה לפי סעיף 415 לחוק העונשין התשל"ז 1977 ומרמה והפרת אמונים לפי סעיף 289 לחוק הנ"ל. בתום ההליך, שנסתיים בתאריך 7.9.2006, הוטלו על הנאשם עונשים של 6 חודשי מאסר על תנאי למשך שלוש שנים וכן קנס בסך- 15,000 ₪ או 75 ימי מאסר תמורתו.

ג. המסד העובדתי שבגינו הואשם הנאשם הורשע ונענש בפלילים, כאמור, נוגע לאופן בו רכש תואר ראשון ומסמכי סיום תואר עבור אשתו איהאל אסדי (להלן: איהאל) מאוניברסיטת ברלינגטון מבלי שאיהאל תידרש למלא את חובותיה האקדמאיות.

הנאשם קנה את התואר ממר מרואן מסאלחה תמורת- 30,000 ₪ כאשר עובר ליום 6.8.01 מסר מרואן לנאשם אישור זכאות לתואר ראשון מאוניברסיטת ברלינגטון מיום 15.11.99 וגיליון ציונים מיום 16.7.01 הנחזים להיראות את אשר אינם ועשויים להטעות כאילו למדה איהאל באוניברסיטת ברלינגטון במהלך השנים 98-99 וכאילו השלימה את חובותיה האקדמאיות. (להלן: המסמכים הכוזבים).

ד. הנאשם הגיש בקשה למשרד החינוך לשם שקילת התואר בה הצהיר בכזב כי אשתו למדה באוניברסיטת ברלינגטון במהלך השנים 1998-1999 וצרף לבקשה את המסמכים הכוזבים מבלי שאשתו ידעה על כך דבר.

ה. כתוצאה ממצג השווא הנפיקה הוועדה להערכת תארים מטעם משרד החינוך ביום 21.8.01 אישור הכרה בתואר הראשון לצרכי שכר עבור איהאל ובעקבות כך קיבלה איהאל תוספת שכר למשכורתה בסך של- 747 ₪ מידי חודש באופן רטרואקטיבי לינואר 2000.

2. טיעונים לאמצעי המשמעת

א. עמדת התביעה

(1) התובע המלומד טען בפנינו כי מדובר במורה טוב, מכובד ביישוב שסיכם עם אחר שישלם לו סכום מסוים על מנת שייתן לאשתו תואר במרמה, תואר שאפילו אשתו לא ידעה כי קיבלה.

(2) התובע המלומד הביא בפנינו מספר פסקי דין, ביניהם: עש"מ 978/03 בעניין אביבה בנדקובסקי שזייפה מסמך אך לא זייפה תואר ברמה שלנו, בד"מ 92/06 בו הורשע מורה שרכש תואר, הגיש שקילותו של התואר למשרד החינוך ביודעו שכוזב הוא וגם הוא קיבל ממשרד החינוך תוספת של- 733 ₪ מידי חודש ובסך הכול- 52,026 ₪.

פסק דין נוסף הוא עש"מ 8622/05 בו זייף מורה חוזה שכירות כשירד לדרום למרות שרכש דירה. הוא פוטר מעבודתו במשרד החינוך.

(3) התביעה סבורה כי מקרה זה חמור ומבקשת בדיוק מה שביקשה בבד"מ : 92/06

(א) נזיפה חמורה.

(ב) פיטורין לאלתר.

(ג) פסילה משירות המדינה למשך חמש שנים.

ב. גישת המשרד

(1) נציג המשרד מצטרף לעמדת התביעה ומבקש להשית על הנאשם נזיפה חמורה, פיטורין לאלתר ופסילה לארבע שנים. הנאשם זכאי לגמלה כי הוא עבד 18 שנים והוא מעל גיל 40.

(2) חוות הדעת בתיקו של הנאשם חיובית מלבד שתי הערות, אחת שנעצר וקיבל מכתב התנצלות ולא חזר על כך, והשנייה שנאלץ לא לעבוד במקום מסוים.

ג. ראיות וטיעוני ההגנה

(1) ההגנה העידה בפנינו את יוניס אחמד, מנהל אגף החינוך בכפר ג'דידה אל מכר מזה 24 שנה ומכיר היטב את הנאשם. הוא מרגיש ורואה כי התלמידים אוהבים את הנאשם. הגישה שלו חיובית ואנושית והוא גם הוביל פרויקטים חברתיים בבית הספר. המערכת תפסיד אותו. הורים רצו לרשום את ילדיהם דווקא בכיתתו כי האדם הזה מאוד מאוד טוב. לדעתו, הנאשם סבל די והותר ואפשר להחזירו לחיים הנורמליים.

(2) עד שני מטעם ההגנה היה איברהים טאהא, תושב דיר אל אסד ומזכיר איגוד מקצועי במועצת פועלי עכו. הוא מכיר את הנאשם מאז היותו נער וחניך בקן הנוער העובד והלומד. הוא היה חניך בולט ומצטיין ואף פעם לא היו נגדו תלונות. הוא ומשפחתו מכובדים בכפר.

(3) עד שלישי מטעם ההגנה היה אחיו הבכור ואיל שסיפר כמה קשה היה למשפחה עם כל הכרוך במקרה זה. אימו הקשישה של הנאשם, ביום בו יצא העד להעיד בפנינו, התפללה בקול רם וביקשה שאלוהים ירחם עליו ועל הבנים שלו. וכל מה שהוא מבקש זה לרחם עליו ועל ילדיו ולהחזיר אותו למערכת.

(4) מפיו של הסניגור המלומד למדנו כי, להבדיל מקרה זה ממקרים דומים אחרים, הנאשם פה לא קיבל התואר עבור עצמו אלא עבור אשתו והתואר לא שימש אותו כדי להתהדר אישית בפני הציבור על התואר האקדמאי של B.A. לזכותו ייאמר כי הוא הודה בהזדמנות הראשונה ואף החזיר למשרד החינוך בתשלום אחד את כל טובות ההנאה שהתקבלו מהמעשה שלו. הנאשם היום הוא בן 43 ואב לארבעה ילדים קטינים בגילים 3 עד 12. הוא עובד 18 שנה כמורה וזו מעידה חד פעמית עבורו.

(5) הסניגור המלומד מבקש כי נבדיל מקרה זה מפסה"ד של משה חי כהן (עש"מ 4193/06) – עובד ציבור שהורשע במעשים מגונים בבית המשפט בתיק פלילי וביה"ד למשמעת הורה על פיטוריו. בערעור על החלטת ביה"ד למשמעת בוטלו הפיטורין. לדעת הסניגור המלומד חמור יותר המקרה של משה חי המדבר בהטרדה מינית, ממקרה זה שלפנינו. שירות המדינה נפגע, לדעתו, פי כמה וכמה ממעשה של הטרדה מינית מאשר ממעשהו זה של הנאשם.

(6) הסניגור המלומד הפנה אותנו למספר פסקי דין, ביניהם, עש"מ 3446/05, נאיל דראושה – מפקח בכיר שקיבל תואר שני ע"י עבודות שהכין כבר בעבר ועבודות של אחרים. התואר הנ"ל אושר לו, אחר בקשתו, ע"י משרד החינוך והוא הורשע בבימ"ש השלום. בבית הדין המשמעתי פוטר ונפסל ל- 5 שנים מלעבוד במשרד החינוך; גם פס"ד אלמוני בד"מ 111/05 מדבר על מפקח שקיבל תואר שני עפ"י עבודות לא לו, הגיש התואר להכרה במשרד החינוך וקיבל הטבות שכר בסך של כ- 62,000 ₪. גם הוא פוטר ואף נפסל מלשמש בשירות המדינה למשך תקופה של שנתיים.

(7) גם שלושת פסקי הדין, בד"מ 29/05, נציבות שירות המדינה נ' אלמוני, בד"מ 70/04 נציבות שירות המדינה נ' א. אסדי ובד"מ 81/05 נציבות שירות המדינה נ' ז. זידאן מדברים על מורים במשרד החינוך שקנו תארים וכולם פוטרו ונפסלו מלמלא תפקיד במשרד החינוך או בשירות המדינה.

ד. דבר הנאשם

הנאשם סיפר לנו כי התחרט על מעשיו כבר בבית המשפט ומסר חרטתו גם למשרד החינוך. תקופת ההשעיה קשה לו עד מאוד כאשר הוא רואה את אשתו וילדיו עוזבים את הבית בדרכם לבית הספר.

הוא לא הצליח למצוא תעסוקה ומבקש להתחשב במצבו. עבור הטעות שעשה הוא כבר שילם ומבקש להשאירו במערכת.

3. החלטת בית הדין

בית הדין שקל שורה של שיקולים לגבי מידתם של אמצעי המשמעת שראוי להטיל על הנאשם לנוכח המחלקות שנפלה בין הצדדים לגביהם. לצורך קבלת החלטתנו נשקלו על ידינו השיקולים הבאים:

א. על תכלית אמצעי המשמעת

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כדי להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה. בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים, יש בהם כדי לשרת את התכלית האמורה.

(2) בפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונאל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".

(בג"צ 669/86 רובין נגד ברגר ואחרים, פ"ד מא(1) 749, 840).

(3) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד מדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא בעל אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי. (ולענין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7). ולכן:

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמינים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עמה קלון".

(עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי).

בפסק דין אחר הבליט כב' השופט זמיר את תכליתם של אמצעי המשמעת באומרו:

"מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה".

(עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל).

(4) בתקופה האחרונה, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש) ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי:

"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, נועד ההליך המשמעת למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבואו להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה. כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתית".

(5) על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בית המשפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.03:

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על-מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד".

(6) ואולם תפקיד המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל. לאחרונה ריכך בית המשפט העליון את גישתו האמורה, וקבע כי תכלית זו צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/03 בעניין נחום זקן פסק:

"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו."

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית המשפט העליון על גישתו האמורה:

"עם זאת, אל מול, ולצד שיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם). החזקה בדבר הצורך בענישה מחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין."

(עש"מ 10566/02, מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, ניתן בתאריך 23.3.03, וכן ראה את עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן בתאריך 10.9.03, ואת עש"מ 1543/03 בעניין דמאן פאלח שניתן ביום 18.11.03 ועש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן ב- 16.2.04).

ב. על העבירות ונסיבותיהן

(1) הנאשם הורשע בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), (2), (3), (4) ו-(6) לחוק:

"(1) עשה מעשה או התנהג באופן שפגע במשמעת שירות המדינה.

(2) לא קיים את המוטל עליו כעובד מדינה על פי נוהג, חוק או תקנה,

או הוראה כללית או מיוחדת שניתנו לו כדין, או התרשל בקיום המוטל עליו כאמור;

(3) התנהג התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה או התנהג

התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו, או בשמו הטוב של שירות המדינה."

(4) התנהג התנהגות בלתי הוגנת במילוי תפקידו או בקשר איתו.

(6) הורשע על עבירה שיש עמה קלון."

בית הדין מבקש להעיר, כי בעוד שחוק העונשין מגדיר בפרוטרוט את מרכיביה של כל עבירה, לא כך נוהג הדין המשמעת. לנוכח הקושי לאתר ולציין בחוק את כל המעשים, המחדלים וצורות ההתנהגות של עובדי הציבור, אשר יש בהם משום עבירות המשמעת, העבירות מוגדרות בצורה רחבה, ובית הדין קובע למעשה בדיעבד אם יש בהתנהגות מסויימת כפי שהוכחה בפניו, משום עבירות משמעת כהגדרתה בחוק.

(2) לעניין פגיעה במשמעת שהיתה כרוכה בהתנהגותו, די אם נפנה לאמירתו הברורה והחד-משמעית של בית המשפט העליון, מפיו של כב' השופט שמגר (לפי תוארו דאז), בעש"מ 3/75 בעניין אלפונסו דבוש, לגבי מאפייניה של המשמעת:

"לא אמצה כאן, תיאור כל יסודותיו וסימני האפיון של המושג "משמעת". יספיק לצורך הנושא שבפנינו אם אומר כי המשמעת היא בעיקרה מערכת הנורמות, הנהלים והנהגים, המסדירה אופן פעולתה של מסגרת ארגונית בעלת מעמד מיוחד, והקובעת סדריה ובכלל זה חובותיהם וסמכויותיהם של המשרתים בה, בזיקתם זה לזה וזיקתם למסגרת עצמה".

(3) לעניין יסודות העבירה לפי סעיף 17(2) לחוק, אלה כרוכים בהפרתם של האיסורים הפליליים שבהם הורשע הנאשם.

(4) לעניין יסודות העבירה לפי סעיף 17(3) לחוק, שגם בו הורשע הנאשם בהתנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה, או התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו או בשמו הטוב של שירות המדינה – על כך, עונה כב' השופט זמיר:

"התנהגות שאינה הולמת הוא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים או בארגון מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון. עם זאת, יש לומר כי ההתנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים, היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון.

היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע, אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהא בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון.

(ראה ער"מ 1351/95 ליאון פינקלשטיין נ' התובע בבית הדין המקומי למשמעת, (פד"י מט(5) 573, 578).

ובמקום אחר, קובע כב' השופט זמיר (עש"מ 5246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין):

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות בתפקיד מסוים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי הולמת, במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד."

(5) לעניין הרשעתו של הנאשם בעבירה שיש עמה קלון, לפי סעיף 17 (6) לחוק, אכן המונח "קלון" פנים רבות לו, כפי שהובהר היטב בעש"מ 4123/95 בעניין יוסף אור – פורסם בפד"מ מט (5) בעמ' 184, בו נקבע בין השאר כי:

"לגבי אותו עובד המדינה עצמו יש מקום להבחין, במקרים רבים, בין התנהגות בקשר למילוי תפקידו לבין התנהגות שלא בקשר למילוי תפקידו. הדין המשמעי נועד להגן על רמת התנהגות ראויה במילוי התפקיד ועל אמון הציבור בשירות הציבורי. לפיכך, נודעת חומרה מיוחדת לעבירות, שעובד מדינה עבר בקשר למילוי תפקידו."

(6) קבענו כי בעבירות בהן הורשע הנאשם בפלילים דבק קלון מעצם טיבן ומהותן וגם נסיבותיהן, בכך שהגיש במשרד החינוך תואר אקדמאי "יש מאין".

ג. לדפוס התנהגותו של הנאשם

(1) הנאשם, כעולה מקביעתנו רכש מאחר תמורת שלמונים תואר ראשון עבור אשתו ממוסד לימודי בו לא למדה ומסמכי הלוואי שהוגשו היו כוזבים ובעטיים קיבלה אשתו אישור והכרה בתואר הראשון לצרכי שכר ומשכורת.

(2) הנאשם הורשע בעבירות שמעצם אופיין, יש עמן קלון ובהם עבירות של קבלת דבר מה במרמה ומרמה והפרת אמונים. מעשיו של הנאשם מקבלים גוון של חומרה יתרה נוכח סטנדרט ההתנהגות שנדרש ממורה – ראה בעניין זה עש"מ 3362/02 בעניין אבו עסבה, וכן את ההלכה שנקבעה בעניין זה בעש"מ 2699/01 בעניין ג'מיל חלף, בו נקבע כי "לתפקיד המורה נועדה משמעות מיוחדת בהיותו מחנך האמור לשמש דוגמא לתלמידיו ולכן יש חשיבות רבה לשמירה על מעמדו ויוקרתו בעיני התלמידים.

(3) ממורה בישראל מצופה, כי במרקם חייו הכוללים, יאמץ לעצמו דרכי התנהגות ראויות ומוסריות. ואולם הנאשם השיג תואר אקדמאי עבור אשתו בקלות בלתי נסבלת כאמור. אכן צל כבד ומכביד רובץ על מעשיו של הנאשם, במיוחד לנוכח יסוד המעילה באמון שהיה כרוך במעשיו האמורים כלפי הנהלת משרד החינוך.

בפסיקתו של בית המשפט העליון מצטיירת גישה מחמירה כלפי יסוד המעילה באמון:

בעש"מ 10129/01 מדינת ישראל נגד טליה בת צ'רלס גניש נפסק:

"כבר נאמר לא אחת בפסיקתנו, כי עובד הציבור הוא נאמן הציבור. החומרה במעשים מן הסוג שבו הורשעה המשיבה, אינה נעוצה בהיזק הכספי ואף לא בחסר בממון קופת המדינה, אלא במעילה באמון הכרוכה במעשים אלה. קשת המעשים הנכללים בעבירות של מעילה באמון היא מגוונת ומבטאת מידות חומרה שונות. היא כוללת עבירות חמורות כגניבה ממעביד, מעשי מרמה או זיוף וכן הפרת אמונים ואף מעשים שאינם פליליים במובהק, אשר היסוד של מעילה באמון הוא היסוד הדומיננטי בהם בשל עוצמת הפיתוי והקלות בה ניתן להערים על המערכת בכל הנוגע לקבלת טובות הנאה שלא כדין".

(פורסם דינים עליון, כרך סא, 204) ראה גם עש"מ 1804/01 מדינת ישראל נגד אלקריף פורסם בדינים עליון כרך ס' עמ' 391. וראה בנדון את עש"מ 5044/03 בעניין רות בליטין.

לגבי טיבו של הפסול נפסק ממש בימים אלה: -

"הגשת עבודת-גמר לסיום לימודיו האקדמיים לתואר ראשון בחינוך בלא שכתב עבודה זו – פגם ביושר וביושרה הנדרשים ממורה וממחנך. התנהגות זו אינה הולמת עובד מדינה ובוודאי שאינה הולמת מורה בישראל שאמור לשמש דוגמא ומופת לתלמידיו. בהתנהגותו של המשיב טמונה חומרה נוספת, בהתחשב בכך שהוכח כי שירות המדינה השתתף במימון לימודיו לתואר ראשון בחינוך בשלוחת לטביה.

נוכח מכלול נסיבות העניין, מתבקשת אפוא המסקנה כי המשיב התנהג באופן שאינו הולם את תפקידו ושעלול לפגוע בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה."

(עש"מ 689/05 בעניין מנסור מופיד שניתן בתאריך 6.3.05 – טרם פורסם).

ד. על הנסיבות האישיות

(1) הנאשם בן 43 שנה, עבד כמורה במשך 18 שנה ורוב משפחתו נימנים על סגל ההוראה והחינוך. הוא אב לארבעה ילדים קטינים בגילאים 3 עד 12 שנים.

(2) הנאשם הושעה מתפקידו במשרד החינוך ביום 14.8.05 והינו מושעה עד היום הזה. מדובר באדם נורמטיבי שכשל פעם אחת עד למעידתו האחרונה.

(3) הנאשם הביע חרטה על מעשהו, גם בבית המשפט, גם במשרד החינוך וגם בפנינו. הוא מצטער מאוד שהתפתה לעשות מעשה זה, שהיה בזמנו לתופעה רחבת היקף בה נטלו חלק רבים והיא בגדר ליקוי מאורות של עובדי המדינה ועובדי ציבור, לרבות בכירים, שלא עמדו בפיתויים שהונחו לפתחם (ראה עש"מ 689/05 מדינת ישראל נגד מופיד מנסור (טרם פורסם, פסקה 7).

ה. למידתם של אמצעי המשמעת

(1) בית הדין שקל ועיין במידתם הראויה של אמצעי המשמעת, לאחר שבחן את פני הרשעתו, טיעוני הצדדים בפנינו, דפוס התנהגותו והעבירות שבהן הורשע על ידינו, מחד, יחד עם הנסיבות האישיות.

(2) בסופו של עיון בית הדין הגיע לכלל מסקנה, כי התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת תושג על ידי הוצאתו בפועל מהשירות הציבורי באמצעות פיטורין, ואולם לא מצאנו הכרח להורות על פסילתו משירות המדינה כגישת התביעה שלה שותף גם המשרד.

(3) בית הדין סבור כי נסיבותיו האישיות של הנאשם ובמיוחד תרומתו החיובית רבת השנים לשירות הציבורי, ואי היותו במעמד בכיר כמפקח, עובדה הדורשת החמרה בעונש, מאפשרים כאמור, שלא לפסלו משירות המדינה ולאפשר לו לצאת לגימלה.

(4) מצאנו כי שורה של פסקי דין מגבשים מעין קו של התחשבות בעובדי ציבור שתרומתם לשירות הציבורי הייתה רבת שנים ומהותית, בהם נמנעה פסילה משירות המדינה, הגם שבית הדין או בית המשפט העליון הורה על פסילתם מלמלא תפקידים מסוימים במשרד החינוך.

(5) בעש"מ 978/03, אביבה בנדקובסקי נ' נציבות שירות המדינה, עמוד 6 נאמר:

"עם זאת, ראיתי לנכון להתערב בהחלטת בית הדין באשר לפסילתה של המערערת משירות המדינה לפרק זמן של שנתיים. המשמעות המעשית והכלכלית של אמצעי משמעת זה קשה ונוכח הנסיבות המקלות של המקרה שלפנינו דומני כי ניתן יהיה להסתפק בפיטוריה של המערערת וביתר אמצעי המשמעת שהוטלו עליה"

בבד"מ 29/05 הוטל על מורה בכיר שאינו מפקח עונש של פיטורין ופסילה למלא כל תפקיד במשרד החינוך במשך תקופה של שלוש שנים והוא לא נפסל משירות המדינה.

ניסיונו של הסגור להשוות בין פסק הדין של משה חי כהן בנושא ההטרדה המינית למקרה שבפנינו לא נראה לנו. בכל הפסיקה בנושאים של קבלת תארים במרמה, ללא יוצא מן הכלל, ראו בתי המשפט ובתי הדין נושא זה כחמור עד כדי כך שכל הנוגעים בדבר פוטרו מעבודתם, מלבד במקרה אחד, בד"מ 6/06, בעניין זויה בשארה שם לא פוטרה הנאשמת מפני שפרשה מהשירות הציבורי טרם מתן גזר הדין.

4. סוף דבר

בסופו של יום הגענו לכלל מסקנה, לנוכח מכלול טעמינו, כי ניתן למצות את ההליך המשמעותי נגד הנאשם ע"י הטלתם של אמצעי המשמעת הבאים:

א. נזיפה חמורה.

ב. פיטורין – הנאשם יפוטר לאלתר משירות המדינה.

ג. פסילה למילוי תפקיד – הנאשם ייפסל לפרק זמן של שנתיים מיום גזר הדין מלמלא כל תפקיד במשרד החינוך.

התחשבנו במשכה של הפסילה, בשונה מהפסיקה, כיוון שהנאשם שבפנינו היה עד להשעייתו מורה מן השורה ולא מפקח, ועל כן קצבנו אותה לשנתיים בלבד. פרק פסילה זה מתפקידי הוראה יאפשר לנאשם שאינו אדם צעיר לקבל גימלה כמשמעה בדין מחד, ויפתח סיכוי להשבתו של הנאשם לשירות המדינה על פי שיקול דעתו של משרד החינוך בתום השנתיים.

גזר הדין ניתן ביום כ"ח אייר תשס"ז, 16.5.07 שלא בנוכחות הצדדים, להם יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור לבית המשפט העליון נתונה לצדדים, לפי הוראותיו של סעיף 43(א) לחוק, תוך 30 יום, מהגיע גזר הדין לידיהם.

(-)

מר חוסני אבו דאהש
חבר בית הדין

(-)

גב' חנה שמש
חברת בית הדין

(-)

עו"ד ורדה קטרון-ברט
יו"ר

בד"מ 47/05 – לדרכי השגת תואר אקדמי ללא השקעה

תמצית פסק הדין

הנאשמת, מורה בכירה, הואשמה בבית הדין למשמעת בחיפה כי קבלה תואר ראשון משלוחת אוניברסיטת לטביה בישראל על בסיס הגשת עבודות שאינן פרי רוחה, שאת חלקן רכשה בכסף וחלקן התבססו על צילום והעתקה.

בשלב הטיעונים לעונש הודיעו הצדדים לבית הדין כי הגיעו לכלל הסדר טיעון באשר לאמצעי המשמעת שיוטלו על הנאשמת, כאשר אמצעים אלה לא יכללו פיטורין.

התביעה: סברה כי הסדר הטיעון אליו הגיעה עם ההגנה מהווה איזון בין היותה של הנאשמת מורה מוערכת ביותר אשר "נפלה" בפרשיית התארים המזוייפים, לבין חומרת העבירה של שימוש בתארי השכלה כוזבים, במיוחד נוכח ביצועה על ידי עובדי הוראה אשר אמורים להכשיר דור של תלמידים ואזרחים במדינה. התביעה בקשה מבית הדין לכבד את הסדר הטיעון שנערך בין הצדדים, לפיו תוטל על הנאשמת נזיפה חמורה; הורדה ב- 2 דרגות שכר למשך שנתיים; הפקעת משכורת אחת והשבת הכספים שהתקבלו שלא כדין בסך - 7,000 ₪.

המשרד: הצטרף לתוכנו של הסדר הטיעון.

ההגנה: ביקשה לקבל את הסדר הטיעון בציינה את נסיבותיה האישיות של הנאשמת.

בית הדין פורס בפסק דינו את ראיות וטיעוני הצדדים, וכמו כן את דפוס התנהגותה של הנאשמת, נוכח תכליתם של אמצעי המשמעת ונסיבותיה האישיות. בסופו של יום, החליט בית הדין לכבד את הסדר הטיעון אליו הגיעו הצדדים, והטיל על הנאשמת את אמצעי המשמעת הבאים: נזיפה חמורה; הורדה ב- 2 דרגות שכר למשך שנתיים; הפקעת משכורת אחת והשבת הכספים שהתקבלו שלא כדין בסך - 7,000 ₪.

ניתן ביום ד' בתשרי התשס"ח – 16.9.2007.

ההרכב: עו"ד דפנה איתן - יו"ר
גב' יהודית מילגרום - חברת בית הדין
מר חיגי'אזי מחמוד - חבר בית הדין

בא כוח התביעה: עו"ד אביתר טסלר
בא כוח הנאשם: עו"ד עבאס עבסי

ד' בתשרי התשס"ח
16 בספטמבר 2007

בדח. 2007-773
בד"מ 47/05

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : עו"ד דפנה איתן
גב' יהודית מילגרום
מר מחמוד חיג'אזי

- יו"ר
- חברת בית הדין
- חבר בית הדין

התובע (ת) : עו"ד אביתר טסלר

הנאשמת :
ב"כ הנאשמת: עו"ד עבאס עבסי

נציג המשרד : מר יהודה אהרון

גזר – דין

1. הנאשמת ילידת 1953, מועסקת כמורה בבית הספר היסודי במג'ד אל כרום בדרגת מורה בכירה בעלת וותק של 31 שנים, הורשעה על ידינו ביום 20.2.2007 בעבירות משמעת לפי סעיפים 17 (1), (2) ו- (3) לחוק שירות המדינה (משמעת) תשכ"ג- 1963 וסעיף 4 (1) להחלת החוק על עובדי הוראה.

2. הנאשמת הורשעה בעבירות לאחר ניהול הליך ראייתי ושמיעת עדים הקשורים לאופן שבו ניסתה הנאשמת לקבל תואר ראשון בשנים 1998-1999 במסגרת שלוחת אוניברסיטת לטבייה בישראל.

3. הנאשמת הגישה במסגרת מטלותיה לאוניברסיטת לטביה ארבע עבודות שאינם פרי עמלה. חלקם התבססו על צילום והעתקה, וחלקם היו פרי עמלו של חסן חליאלה אשר, שלט בשפה האנגלית ונהג לתרגם, לכתוב ו/או ל"בנות" עבודות עבור אנשים אחרים תמורת תשלום כספי.

4. הנאשמת קיבלה משרות המדינה את הסך של – 7,000 ₪ לצורכי לימודיה. לימודים שלא התקיימו בפועל על ידה.

5. בשלב הטיעונים לעונש הודיעו הצדדים לבית הדין כי הגיעו לכלל הסדר טיעון לגבי אמצעי המשמעת שיוטלו על הנאשמת, כאשר אמצעים אלה לא יכללו פיטורים. יחד עם זאת, השמיעה הסנגוריה עדי אופי וזאת במטרה לשכנע את בית הדין לקבל את הסדר הטיעון. עדי הסנגוריה שהושמעו הינם אביה ובעלה של הנאשמת.

6. אביה של הנאשמת העיד על עברו ותרומתו למדינה ועל האופן בו גידל את ילדיו, וביקש את רחמי בית הדין על ביתו. בעלה של הנאשמת האשים את העד חסן חליאלה בפיתוי אשתו התמימה אשר הינה מסורה לעבודתה ועוסקת בנתינה לזולת למרות מחלותיה.

7. הצדדים הודיעו לבית הדין על הסדר טיעון לאמצעי המשמעת כדלקמן:-

- א. נזיפה חמורה;
- ב. הורדה ב- 2 דרגות שכר למשך שנתיים;
- ג. הפקעת משכורת אחת;
- ד. השבת הכספים שהתקבלו שלא כדין בסך - 7,000 ₪.

8. טיעונים לכיבודו של הסדר הטיעון

א. עמדת התביעה

(1) התובע טען בפנינו על מציאת הדרך לאיזון בין היות הנאשמת מורה מוערכת ביותר אשר "נפלה" בפרשייה שהינה חלק מנספח מפרשיית התארים המזויפים והגדירה כ"ארז אשר נפלה בו שלהבת" לבין חומרת העבירה המיוחדת שעשו עובדי מדינה בשימוש בתארי השכלה כוזבים כאשר החומרה הינה מתחדדת כשמדובר בעובד הוראה אשר אמור להכשיר דור של תלמידים ואזרחים במדינה.

(2) התובע היפנה את בית הדין לעש"מ בנדקובסקי 978/03 שם נאמר על ידי בית המשפט כי יש לראות בחומרה מיוחדת את השימוש שעושים עובדי הוראה המופקדים על חינוך הדור הצעיר, במסמכים מזויפים לצרכי קביעת דירוג השכר שלהם.

כאשר, למעשה אותם עובדי הוראה מצופה מהם להתנהג ללא דופי ולשמש דוגמא אישית ומופת לתלמידיהם.

(3) התובע טען כי כאשר התבררה רוחב יריעת חומרת המעשים של אותם עובדי הוראה, החמיר בית המשפט באמצעי המשמעת אשר הוטלו על אותם עובדי הוראה, ואף המליץ על פיטורי אותם עובדי הוראה. כדוגמא הביא התובע את פסק הדין שניתן לאחרונה ביום 30.4.07 על ידי בית הדין כנגד סגן מנהל בית ספר אבי נחמני אשר הגיש 6 עבודות שלא היו מפרי רוחו ואשר שם נקט כאמור בית הדין בין היתר באמצעי משמעת של פיטורין.

(4) התובע ביקש מבית הדין לכבד את הסדר הטיעון שנערך בין הצדדים והפנה את בית הדין לעש"מ סבג אשר שם נקבע כי על בית הדין לכבד הסדר טיעון מאוזן.

ב. גישת המשרד

נציג המשרד, אשר הצטרף לעמדת התביעה, לא מצא כל רלבב בתיקה האישי של הנאשמת. מתוך שיחה שקיים עם המפקח הממונה על הנאשמת התברר לטענתו כי הנאשמת הינה מורה טובה ללא בעיות משמעת אשר עושה מלאכתה נאמנה וכי יש לה קשר טוב עם התלמידים, המורים וההורים. עוד ציין כי הנאשמת נשואה + 4 ילדים כאשר אחד מהם לומד בחו"ל.

ג. טיעוני ההגנה

בא כוח הנאשמת ביקש לקבל את הסדר הטיעון בין היתר בסומכו על פס"ד סבג הנ"ל כפי שצוטט על ידי התובע בצינו את נסיבותיה האישיות של הנאשמת.

(1) בא כוח הנאשמת טען כי הנאשמת הינה בבחינת "קורבן תמים" של העד חסן חליילה אשר הוא זה שהדיח אותה לדבר עברה.

(2) הסנגור בבקשו את רחמי בית הדין ציין כי הנאשמת נמצאת במערכת החינוך למעלה מ-33 שנה והינה בעלת עבר נקי לחלוטין, כאשר במשך כל שנות עבודתה קיבלה עיטורים ותשבוחות מהממונים עליה ותלמידיה.

(3) עוד ציין הסנגור את משפחתה של הנאשמת ותרומתה למערכת החינוך שכן אביה של הנאשמת עסק בחינוך וניהל את בית הספר בכפרו וילדיו הלכו בדרכו. גם בעלה של הנאשמת עסק בהוראה ולמעשה מרבית בני משפחתה של הנאשמת עוסקים בחינוך.

(4) הסנגור הדגיש כי הנאשמת לא קיבלה כל תרומה מהעברה אותה ביצעה פרט ל-7,000 ₪ אותם הינה מתחייבת להחזיר במסגרת הסדר הטיעון.

(5) הסנגור הוסיף וטען כי הנאשמת ומשפחתה נמצאים במצוקה כלכלית שכן הכנסתו של בעלה כפנסיונר הינה – 1,900 ₪ בלבד וכלל ההכנסות של המשפחה אינם מגיעים לסך 8,000 ₪ בחודש, בו בזמן שהמשפחה נושאת בנטל הלימודים של הבן באיטליה בסך 5,000 ₪ לחודש.

ד. דברי הנאשמת

הנאשמת התנצלה על מעשיה וציינה כי נרשמה והתחילה את לימודיה במסגרת אוניברסיטת לטביה עם מוטיבציה גבוהה בהאמינה כי בדרך זו תוכל להתקדם. היא לא ציפתה כי לימודים אלה יסתיימו באופן שהסתיימו בתובענה והרשעה בבית דין זה. הנאשמת בקשה שבית הדין יקבל את עסקת הטעון בחוזרה שוב על צערה.

9. החלטת בית הדין

תפקידו של בית הדין, בבואו לבדוק עסקת טיעון בדבר אמצעי המשמעת המוגשת בפניו, הינו לקבוע את נקודת האיזון בין חומרת העברה מחד גיסא לבין הנסיבות האישיות של הנאשמת מאידך גיסא. ולאחר עשית שקלא וטריה מסוג זה, על בית הדין לבחון את עסקת הטעון שהוגשה בפניו ולברר באם עסקה זו עונה על האמור לעיל.

א. חומרת העברה ודפוס התנהגותה של הנאשמת

(1) חברה מתוקנת אמורה לצפות ממורה ומחנך לרמת ערכים אישיים גבוהה ביותר. ציפייה זו נובעת מעצם העובדה שהמורה בא במגע יום יומי עם ילדים שאישיותם טרם התגבשה, ועיקר תפקידו של המורה הינו להקנות סולם ערכים לאותו ילד כדי שזה יבנה את אישיותו ויועיל לעצמו ולחברה בה הוא חי.

(2) בחברה מתוקנת כאשר סולם הערכים של המורה נוגד את עקרונות המוסר הטבעיים, עלול להיגרם נזק בלתי הפיך לילדים אותם הינו מחנך, ובטווח עתידי, נזק חמור ביותר לאיכות החיים של החברה כולה.

(3) מעשיה של הנאשמת הינם חמורים ביותר. אמנם אנחנו מאמינים בכנותה של הנאשמת כי כאשר נרשמה ללימודים התכוונה לרכוש ידע כדי להעשיר את עצמה ואת תלמידיה. ברם, המשך דרכה היתה בבחינת התדרדרות במדרון תלול.

(4) בית דין זה לא מוכן לקבל את טענותיה של הנאשמת כאילו היתה קורבן תמים של העד חסן חליילה. טענה זו נדחת על ידנו בשאת נפש. היצמדותה של הנאשמת לטענה זו מצביעה על הסרת אחריות אישית שלה למעשיה העבריינים ומוכיחה את חוסר יכולתה להבין את חומרת מעשיה. ומתוך ראייה זו נבעו דברי בית הדין לנאשמת בעמוד 6 לפרוטוקול מיום 20.5.2007 אשר שם אמרה יושבת הראש כדלקמן: **"אדם הרוצה להגיע להסדר טיעון ... הרוצה שייתנו לו משהו חריג מעבר מה שנותנים לכולם, צריך לפחות לבקש סליחה, להתנצל. את עדיין מאשימה את כולם במשהו שאת עשית"**.

מן הראוי שהנאשמת תשכיל להבין כי כפי שהיא מצפה מתלמידיה שלא יעתיקו בעבודותיהם בכיתה, כך עליה לשמש דוגמא ולא להגיש עבודות שאינן פרי מחשבתה- כשלה.

ועל כך כבר נאמר: **"נאה דורש- נאה מקיים"**.
במיוחד כאשר אנו עוסקים במורה מחנכת.

ב. נסיבות אישיות של הנאשמת

(1) הנאשמת נולדה לתוך עולם ההוראה והמשיכה את כל חייה בעולם זה. אביה היה מורה, מחנך ומנהל בית ספר. בעלה היה מורה וגם היא עוסקת בהוראה במשך 33 שנה.

(2) בית דין זה מאמין לנאשמת כי לקשריה עם תלמידיה יש חשיבות ראשונה במעלה בחייה. ואכן, אנו מאמינים כי בעבודתה מוצאת הנאשמת את ביטויה האישי, ותחושת המיצוי האישיותי שלה.

(3) כמו כן, בית הדין אינו מתעלם ממצבה הכלכלי הקשה והרצון של הנאשמת לדאוג לילדיה במיוחד לבנה הלומד באיטליה.

10. לאור האמור לעיל מחליט בית הדין להטיל על הנאשמת את אמצעי המשמעת הבאים:-

- א. נזיפה חמורה
- ב. הפקעת משכורת אחת בשמונה תשלומים שווים שתחל מיד עם מתן גזר דין זה.
- ג. הורדה בשתי דרגות למשך שנתיים ימים שתחל לאחר סיום הפקעת המשכורת המפורטת בסעיף ב'.
- ד. השבת הסך של 7,000 ₪ ב- 7 תשלומים חודשיים שווים שתחל לאחר סיום ההורדה בדרגות המפורטת בסעיף ג. והיה אם תפרוש הנאשמת משרות המדינה לפני ו/או תוך כדי תשלום הסך של 7,000 ₪ תשיב למדינה את מלוא ו/או יתרת הסכום במידי ביום פרישתה.

ההחלטה ניתנה ביום 20.5.07 בנוכחות הצדדים.

גזר הדין המפורט והמנומק ניתן ביום ד' בתשרי התשס"ח – 16.9.2007 בהעדר הצדדים ויועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

<div style="border-top: 1px solid black; margin-top: 10px;"> <p>(-)</p> <p>מר חיג'אזי מחמוד חבר בית הדין</p> </div>	<div style="border-top: 1px solid black; margin-top: 10px;"> <p>(-)</p> <p>גב' יהודית מילגרום חברת בית הדין</p> </div>	<div style="border-top: 1px solid black; margin-top: 10px;"> <p>(-)</p> <p>עו"ד דפנה איתן יו"ר</p> </div>
---	--	---

בד"מ 86/04 – דיווח כוזב לשם קבלת קבלת תמריץ השתתפות בשכ"ד וקצובת נסיעה

תמצית פסק הדין

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בירושלים הרשיע את הנאשמת בעבירות משמעת שונות. הנאשמת, שעברה מהצפון לאיזור הדרום והועסקה כמורה במיגור הבדואי, במסגרת של מדיניות מתן תמריצים למורים מהצפון שעברו ללמד באיזור הדרום, הואשמה בכך שהגישה חוזי שכירות כוזבים למשרד החינוך בגין מגורים בדירה בה לא התגוררה מעולם, וקיבלה על סמך אותו מצג כוזב השתתפות בשכר דירה, וכן קצובות נסיעה בגין מסלולי נסיעה פיקטיביים אותם לא ביצעה בפועל.

בגזר הדין מובאים ראיות וטיעוני הצדדים למידתם של אמצעי המשמעת.

התביעה: בקשה להשית על הנאשמת אמצעי משמעת של: נזיפה חמורה; פיטורין לאלתר, תוך תשלום פיצויי פיטורין מלאים; פסילה משירות המדינה לפרק זמן של 3 שנים והשבה לקופת המדינה של סכום שווה ערך לשש משכורות קובעות.

המשרד: הצטרף לעתירתה של התביעה באשר למידתם של אמצעי המשמעת.

ההגנה: פרסה בפני בית הדין את נסיבותיה המשפחתיות הקשות של הנאשמת וביקשה כי בית הדין יימנע מפיטוריה, ובמידה שיחליט לפטרה, ביקשה כי יקצר את תקופת הפסילה ככל הניתן.

לאחר בחינת השיקולים הרלבנטיים, לרבות דפוס התנהגותה של הנאשמת, נסיבותיה האישיות המכבידות, סטנדרט ההתנהגות שנדרש מאיש חינוך ותכלית אמצעי המשמעת, החליט בית הדין ליתן משקל בהכרעתו לנסיבותיה האישיות של הנאשמת, ולהתחשב בהן ברוח ההתחשבות של בית המשפט העליון בנסיבות אישיות קשות, והשית על הנאשמת את אמצעי המשמעת של:

נזיפה חמורה; פיטורין לאלתר משירות המדינה תוך תשלום פיצויי פיטורין מלאים; פסילה משירות המדינה לפרק זמן של כ-10 חודשים מיום גזר הדין; השבה לקופת המדינה סכום שווה ערך למשכורת קובעת אחת, כאשר סכום ההשבה יקוזז מפיצויי הפיטורין שישולמו לנאשמת לאחר פיטוריה, אשר יהוו משאב כספי לפרנסת ילדיה הקטינים.

ניתן ביום כ"ז בחשוון התשס"ט, 25 בנובמבר 2008.

הרכב: יוסף תלרז, אבה"ד – יו"ר
אפרים פוסט – חבר בית הדין
אליעזר וינוגרד – חבר בית הדין

ב"כ הנציבות: עו"ד ג'פרי ונדל
ב"כ הנאשם: עו"ד ליאור רונן

כ"ז בחשוון התשס"ט
25 בנובמבר 2008

בד. 2008-1294
בד"מ 86/04

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה

בפני : יוסף תלרז – אב בית הדין
מר אפרים פוסט
מר אליעזר וינוגרד
- יו"ר
- חבר בית הדין
- חבר בית הדין

התובע: עו"ד ג'פרי ונדל

הנאשמת:

ב"כ הנאשמת: עו"ד ליאור רונן

נציג המשרד: אהרון יהודה

גזר – דין

ההליך

1. הנאשמת ילידת שנת 1971 שהועסקה כמורה בבית ספר "אבן סינא" ברהט לפי דרגה של מורה בכיר והנמצאת בשירות המדינה משנת 1992 והמושעת מ- 1.8.2004, הורשעה על ידנו ביום י"ח בתמוז התשס"ח – 15.7.08 בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), (3) ו- (4) לחוק שירות המדינה (משמעת) התשכ"ג – 1963 יחד עם סעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה.

2. הנאשמת הורשעה על ידנו כאמור לאחר משפט הוכחות, בהליך שנסב על רקעה של מדיניות מתן תמריצים לעובדי הוראה שכללו השתתפות בשכר דירה וקצובת נסיעה לאותם מורים שמרכז חייהם היה בצפון שעברו ללמד באזור הדרום, אותם מורים זכו להשתתפות בשכ"ד בשיעור מרבי של עד 562 ₪ בחודש, וכן לקצובת נסיעה ממקום מגוריה למקום עבודתה, ממקום מגוריה למרכז חייה בצפון.

3. הנאשמת הורשעה על ידנו בעבירות כאמור, לאחר ניהול משפט הוכחות לא קצר, וביום י"ב בתמוז התשס"ח – 15.7.08, הרשענו את הנאשמת לאחר ניתוח והערכת הראיות ב-8 אישומים, וביה"ד הגיע למסקנות אלה:

א. הנאשמת העבירה למשרד החינוך ביודעין, חוזי שכירות כוזבים אותם ערכה ביחד עם גבריאלי ג'אן עבור התקופה מ-1.9.2998 ועד ל-31.8.02, תקופה בה לא התגוררה כלל בדירת השכירות, ברח' בן יהודה 20/1 בב"ש, הגישה על בסיסם בקשות לתמריץ, וקיבלה, בהתייחס לאישומים הראשון עד הרביעי, מקופת המדינה שלא כדין ובדרך פסולה סך של 26,751 ₪ (אישומים ראשון ועד רביעי). כמו כן, קבענו כי הנאשמת הגישה למשרד החינוך בקשות שבהן הצהירה על מסלולי נסיעה פיקטיביים אותם לא ביצעה בפועל במשך התקופה מ-1.9.1998 ועד ל-31.8.02, בקשות שהצמיחו לה שלא כדין ובדרך פסולה סך של 21,863.55 ₪, אשר שולמו מקופת המדינה על בסיס אותו מצג, כאשר לנאשמת, נוכח מעמדה כמורה צפונית, הייתה קנויה הזכות לקבל קצובת נסיעה, שחישובה התבסס על מקום מגורים בו התגוררה בפועל באזור הדרום. (אישומים חמישי עד שמיני).

ב. בנוסף קבענו כי הראיות שבאו בפנינו מאפשרות לקבוע כי במועדים הרלבנטיים לתובענה נדרשו המורים, לרבות הנאשמת, להגיש בקשות וחוזי שכירות כתנאי שבלעדיו אין, לצורך קבלת תמריץ של שכר דירה למורים הצפוניים שעברו ללמד באזור הדרום וכן בקשות לקצובת נסיעה, הנאשמת הגישה בקשות לאותם תמריצים וזכתה לקבלם בפועל, על בסיסה של זיקת מגורים כוזבת.

4. טיעונים למידתם של אמצעי המשמעת

ביום הדין י"ח בחשוון תשס"ט – 16.11.08 באו בפנינו טיעוני הצדדים לגבי מידתם הראויה של אמצעי המשמעת.

א. עמדת התביעה

1) התובע המלומד, נוכח ממצאינו ומסקנותינו שבהכרעת הדין, בקשנו להשית על הנאשמת אמצעי משמעת אלה: -

(א) נזיפה חמורה.

(ב) פיטורין לאלתר, תוך תשלום פיצויי פיטורין מלאים.

(ג) פסילה משירות המדינה לפרק זמן של 3 שנים.

ובנוסף, ביקשנו התובע כי, נורה על השבה לקופת המדינה של סכום שווה ערך לשש משכורות קובעות.

(2) בהמשך הטיעונים ציטט התובע המלומד קטעים נבחרים מהכרעת דינו, שלגישתו מצדיקים את עמדת התביעה כאמור. וכיתד תומכת לטיעונו, הגיש התובע שורה של פסקי דין של ביהמ"ש העליון ושל ב"ד זה, בהם את עש"מ 8622/05, עש"מ 9741/06, עש"מ 5917/07 וכן את בד"מ 74/04.

ב. גישת המשרד

(1) נציג המשרד עדכן את ביה"ד כי הנאשמת הצטרפה לשירות הציבורי בשנת 1992, תחילה כממלאת מקום, ואח"כ כמורה מן המניין, וכי חוות הדעת שהוא אסף לגביה מצביעות על היותה מורה מקצועית ותורמת. כך גם עולה מהמסמכים של המפקח הכולל ומנהל בית הספר שהובאו לעיונו.

(2) המשרד מצטרף לגישתה של התביעה לעניין מידתם של אמצעי המשמעת.

ג. טיעוני ההגנה

(1) שמענו מהסנגור המלומד כי הנאשמת בת 37, אם חד הורית ל-5 ילדים בתחום הגילאים שבין 10 לתינוק בן מספר חודשים, כאשר אבותיהם הטבעיים של הילדים אינם תומכים בהם, ועול הפרנסה הדחוק נופל על שכם הנאשמת, אשר מצויה בחובות כבדים ובהליכי הוצאה לפועל.

(2) שמענו כי הנאשמת היא אישה נורמטיבית שמבקשת לפרנס בכבוד את ילדיה ממקצועה כעובדת הוראה, כאשר כיום הפרשה של אותם מורים נמצאת בסיומה, ואותן דרישות למסמכים כמו הסכמי שכירות לא קיימות יותר, וראוי ששינוי מדיניות זו יהא בר השפעה על שקול דעתנו. הגם שהתיקון לא היה רטרואקטיבי, הריהו בר השלכה על שקול דעתו של בית הדין.

(3) הסנגור המלומד בקשנו להתחשב במקצועה הייחודי של הנאשמת, שתתקשה, גם נוכח נסיבותיה המשפחתיות, למצוא עבודה אחרת, ובשל אלה בקשנו להימנע ככל הניתן מפיטוריה, ואם לא ניעתר לאותה בקשה, התבקשנו לקצוב בצורה מתונה את פרק פסילתה, על מנת שתוכל לשוב לעולם ההוראה, וכן למתן ככל הניתן את מידתה של ההשבה בהתחשב במרקם המשפחתי הייחודי של הנאשמת, שמגדלת בעצמה את חמשת ילדיה הקטינים, והכל על מנת שאותם כספים שיגיעו לה, עובר לפיטוריה, ישמשו לפרנסת המשפחה.

ד. דבר הנאשמת

הנאשמת, בקול בוכים, מסרה לביה"ד כי נולדה בישראל, והיא בת לעדה הבדואית, רכשה השכלה תיכונית בבית זרזיר, והוסמכה כמורה במכללת עמק יזרעאל, ובשל מצבה המשפחתי קיים ניתוק בינה לבין משפחתה שבאזור הצפון.

החלטת בית הדין

5. לאחר שביה"ד חזר ועיין בהכרעת דינו, בטעוני הצדדים כפי שבאו בפנינו, לצורך קבלת החלטתנו נשקלו על ידנו השיקולים הבאים:

א. לדפוס התנהגותה של הנאשמת

(1) הנאשמת על בסיסם של הסכמים קיבוציים כמורה שהגיעה ללמד מאזור הצפון לאזור הדרום ברהט, היתה זכאית על בסיסם של אותם הסדרים קיבוציים לקבל השתתפות בשכר דירה בגין מגוריה באזור הדרום וכן לקצובת נסיעה. הנאשמת הגם שאפשר שהושפעה גם מאחרים מימשה את זכותה שהיתה נתונה בידיו בדרך פסולה וקלוקלת. ובנוסף הנאשמת הגם שהיתה זכאית לקצובת נסיעה למקום עבודתה ולמרכז חייה בצפון הגישה את בקשותיה בהן צויינה כתובת של הדירה הנ"ל בעטייה של הצהרתה ובקשתה שולמה לה גם קצובת נסיעה שלא כדין.

(2) בגין מכלול מעשיה קיבלה ממוסד החינוך סך מצטבר של כ 48,000 ₪ על בסיס מצג כוזב של מקום מגוריה.

(3) בית הדין רואה בחומרה את כישלונה של הנאשמת, בהתחשב ברמת ההתנהגות שנדרשת ממורה בישראל ואנו סבורים כי הדברים נעשו ממצב של מודעות לטיב המעשה. – גם אם לא למלוא חומרתו.

(4) צל כבד ומכביד רובץ על מעשיה של הנאשמת במיוחד לנוכח יסוד המעילה באמון שהיה כרוך בהם, בכך שהגיש בקשות ומסמכים כוזבים כאמור, למחלקת התמריצים במחוז דרום במשרד החינוך, גוף שהאמין שיגישן כדין ולא יעשה שימוש במסמך מזויף.

ובהקשר זה ראינו לנכון להביא את דבר פסיקתו של בית המשפט העליון בעש"מ 10129/01 מדינת ישראל נגד טליה בת צ'רלס גניש.

כאשר על גישה נורמטיבית זו חזר בית המשפט העליון בעש"מ 5044/03 רות בליתי נגד נציבות שירות המדינה (ניתן ביום כ"ד בניסן התשס"ד – 18.4.04). "אכן, עמדתו של בית משפט זה ביחס לעבירות כדוגמת אלו בהן הורשעה המערערת עמדה עקבית נחרצת היא, עבירות אלו גרמו לפגיעה חמורה בתדמיתו של השירות הציבורי ובאמון הציבור בו ויש לפעול בכל האמצעים למיגורן.

הדבר נכון שבעתיים במקרה דנן, בו שימשה המערערת כאחראית על מערכת דיווח השעות, ולעניין זה כבר נפסק בפרשת אלקריף. במיוחד, כך במקרים בהם מדובר בעובד הממונה על התחום, אשר מעל באמון בתחום שעליו היה מופקד. בנסיבות כאלה אין לאפשר לעובד להישאר במקום העבודה שבו פעל כאמור. אמצעי המשמעת המתאים הוא, איפוא, הרחקת העובד והעברת המסר לעובדים אחרים בשירות המדינה, כי הסטייה מהדרך לא תצלח".

(פסקה 5 לפסק הדין שניתן ביום 18.4.04).

כן לפני שנה וחצי עמד בית המשפט העליון, על יסוד החומרה שכרוך במעילה באמון מצידו של עובד ציבור :

"תכליתו של הדין המשמעתני להגן על אמון הציבור בשירות המדינה, וליצור הרתעה אפקטיבית כלפי עובד ציבור מפני מעשים שיש בהם מעילה באמון הציבור ובאמון הממונים עליהם – מחייבת ומצדיקה כי המשיב לא יוכל לחזור לתפקיד שבו כשל, ולא יחזור להפעיל את אותן סמכויות שבהפעלתן סטה מהכללים המחייבים. ההגנה על חוסנו של השירות הציבורי ומעמדו המוסרי מחייבים זאת (עש"מ 1804/01 מדינת ישראל נ' אלקריף, תק-על 2001(3) 1266, פסקאות 4-5). תפקודה היעיל והתקין של המערכת הציבורית וההגנה על מערך האמון בין עובד לעמיתיו ובין עובד לממונים עליו ולבני הציבור הנזקקים לשירות הציבורי מחייבים גם הם תוצאה זו. (עש"מ 4350/06 מדינת ישראל נ' חיים רון , ניתן ביום 4.6.07).

וכבר נפסק בנדון, כי ממורה נדרש סטנדרט התנהגות גבוה ודוגמא אישית לתלמידים (ראה עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נגד זוהר בן אשר, פ"ד נב(1) 650).

ובעש"מ 3362/02, שניתן ביום 4.6.02 שבו חזר בית המשפט העליון על ההלכה שנקבעה גם בעש"מ 2699/01 בענין ג'מאל חלף לגבי תפקידו של מי שנושא תפקיד חינוכי:

"לתפקיד המורה נועדה משמעות מיוחדת, היותו מחנך האמור לשמש דוגמא לתלמידיו, ולכן יש חשיבות רבה לשמירה על מעמדו ועל יוקרתו בעיני תלמידיו".

ובפסק דין נוסף הובלט יחוד תפקידו של המורה:

"ייחודו של מורה במוסד חינוך בכל תחום הוראה אינו מתמצה בהקניית ערכי למידה. עליו לשמש דוגמא אישית לטוהר מידות, לערכיות, ולהתנהגות תרבותית הנוהגים ביחסים בין בני אדם בחברה מתוקנת, כדברי בית המשפט (השופט ביניש) בעש"מ 1682/02 עבד אל וואהב נ' מדינת ישראל, תק-על 2002(2), 1300:

"השפעת דמותם של אנשי חינוך על התלמידים, וכך גם על עיצוב פניה של החברה, הינה השפעה מכרעת; נגזרת מכך רמת התנהגות גבוהה הנדרשת מהם הן במסגרת עבודתם, והן באורח חייהם דרך כלל (ראו: עש"מ 4503/00 אמין נ' מדינת ישראל, תק-על 2000 (3) 1296; עש"מ 689/05 מדינת ישראל נ' מנצור, תק-על 2005 (1), 2652). פועל יוצא מכך הוא, כי סטיית אנשי חינוך מסטנדרט ההתנהגות המצופה מהם נתפסת בדרך כלל בחומרה (ראו: עש"מ 8622/05 נעאמנה נ' מדינת ישראל (טרם פורסם); עש"מ 8180/05 מדינת ישראל נ' ולידי, תק-על 2006 (2) 1238, פסקה 6). עש"מ 978/03 בנדקובסקי נ' נציבות שירות המדינה, תק-על 2003(2), 608, פסקה 7). חומרה זו משליכה על אמצעי המשמעת הננקטים במקרה של פגיעה מהותית במשמעת על ידי אנשי חינוך, מקום שהתנהגותם אינה מתיישבת עם מהות תפקידם ומעמדם."

(עש"מ 893/07 אלי קורנפלד נ' נש"מ, ניתן ביום יא' בסיון תשס"ז – 28.5.07).

ובפסיקה נוספת שניתנה לפני כשנה, הובלט סטנדרט התנהגות שנדרש ממורה: -

"נורמות הגינות, יושר, ניקיון כפיים וטוהר מידות הן אבן יסוד בפעולתו של השירות הציבורי. בלעדיהן, שירות ציבורי לא יכון, ואמון הציבור בשירות לא יישמר. נורמות אלה חייבות להישמר בידי עובד הציבור בביצוע תפקידו בשירות הציבורי ובחיי הפרטיים. עובד שאינו ישר-דרך לא יוכל להימנות על השירות הציבורי.

חומרה מיוחדת נודעת להתנהגות בלתי ישרה של עובד ציבור במסגרת ביצוע תפקידו בשירות הציבורי, או בעניין הכרוך בתפקיד בין במישרין ובין בעקיפין. חובת השמירה על נורמות של טוהר מידות וניקיון כפיים, ככל שהיא מחייבת בשירות הציבורי כולו, חלה ביתר שאת על עובדי ציבור הנימנים על מערכת החינוך ועל עובדי הוראה ומחנכים שתפקידם לחנך את הדור הצעיר ולטעת בו לא רק ידע והשכלה רחבה, אלא גם מידות טובות וערכי יושר והגינות. בשל מהות תפקידם, ונדרשים מחנכים להקפדה מיוחדת על התנהגותם האישית, בהיותם דוגמא אישית ומופת לתלמידיהם.

(עש"מ 3666/06 בעניין אחמד חסן אסדי, שניתן ב-7.11.07).

ובפסק דין אחר : -

"התנהגות זו של המשיבה פוגעת בגרעין הקשה של כללי המשמעת בשירות המדינה המחייבים עובד ציבור. אין מדובר בסטייה קלה מכללי סדר וארגון; מדובר בפגיעה בליבה של חובת האמון וההגינות שעובד חב למערכת המעסיקה אותו, ובמקרה זה, למדינה ולציבור הרחב אותו שירתה המשיבה בעבודתה החינוכית. איש הוראה וחינוך הנכשל במעשה תרמית מן הסוג הנדון כאן, מעיד על עצמו כי הוא אינו מבין לעומקם של דברים את מהות ואופי מעמדו ותפקידו, ואת החובות המוטלות עלי כלפי ציבור תלמידיו ומעסיקיו. הוא מעלה שאלה באשר למידת התאמתו לשמש בתפקיד אמון במערכת הציבורית."

(עש"מ 5051/06 בעניין נג'לאא סאלמה שניתן ב-17.10.07).

ובפסק דין נוסף בו התערב בית המשפט העליון בגזר דינו של בית הדין, פיטר ופסל את הנאשמת לפרק זמן של שנתיים משירות המדינה, ובכך פסקה כב' השופטת א. פרוקצ'ה : -

"בתחום המגזר הציבורי ישנן מערכות תפקידים בהן נדרש מעובד הציבור לשמש דוגמא אישית מיוחדת, ולעמוד בנורמות התנהגות ברף גבוה במיוחד. תפקידי הוראה וחינוך נמנים על אותם תפקידים, על שום היותם של אנשי חינוך מציבי נורמות ההתנהגות לדוד הצעיר, ומעצבי אישיותם של בני הנוער לא רק כבעל ידע ודעת, אלא, בראש וראשונה, כבעלי רמת אתית-מוסרית גבוהה, כמי שבעתיד יהוו התשתית האנושית עליה תיבנה החברה הישראלית, על ערכיה המוסריים והתרבותיים."

(עש"מ 10970/05 בעניין היפא חורשיד ניתן ב-9.10.07).

ובפסק דין אחרון שניתן לפני כ- 4 חודשים, הובלט והודגש אותו מסר ערכי: -
**"בפסיקה עקבית של בית משפט זה בשנים האחרונות הודגש המסר הערכי
 הקשור באנשי הוראה וחינוך אשר נכשלים בעבירות ומגיעים לפתחו של
 בית הדין המשמעתי. דברים אלה – החוזרים כחוט השני – הם בחינת
 פשיטא; מורה הוא מקצוע הנושא מסרים של התנהגות וערכים, והוא
 אמורם להנחילם לתלמידיו, ולשמש להם מופת. בפרשת חלף הנזכרת ציינה
 השופטת בייניש, כי "לתפקיד המורה נועדה משמעות מיוחדת, בהיותו
 מחנך האמור לשמש דוגמה לתלמידיו". בעש"מ 9741/06 נעאמנה ע' מדינת
 ישראל (לא פורסם) ציינה השופטת פרוקצ'ה, לגבי מורה שכשלה בקבלת
 תמריצי עידוד בשימוש במסמכים כוזבים (ולא הובאה בפלילים אלא בדין
 המשמעתי), כלהלן: "איש חינוך המועסק במערכת החינוך של המדינה
 חייב בחובת אמון והגינות מוגברת. במעמדו כאיש הוראה הוא מהווה דוגמה
 ומופת אישי לבני הנוער אותם הוא מלמד ומחנך. ממוריו ומחנכיו שואב
 הדור הצעיר את מערכת הערכים הבונה ומגבשת את דמותה של החברה
 הישראלית לימים יבואו". מזכירים דברים אלה את אמרת הנביא ישעיהו
 (ל', כ') "והיו עיניך רואות את מורידך". (כב' השופט רובינשטיין בעש"מ
 5843/08 נשאת אבו דאהש נגד נציבות שירות המדינה, ניתן ביום כ"א בתמוז,
 התשס"ח 24.7.08).**

(5) בהכרעת הדין עמדנו בהרחבה על מהותם של יסודות העבירה שבהם הורשעה
 הנאשמת ולא נחזור על כך בגזר הדין.

ב. לתכלית אמצעי המשמעת

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא
 לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על
 תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כיד להרתיע עובדים
 אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה.
 בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת
 המוטלים, יש בהם כדי, לשרת את התכלית האמורה.

ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית: **"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל"**. (בג"צ 669/86 רובין נגד ברר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

(2) בהבדל מעובד רגיל שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד המדינה היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא על אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי.

(ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7). ולכן:-

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמינים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עימה קלון". (עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי).

(3) בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש) ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי:

"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, נועד ההליך המשמעתי למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבואו להטיל אמצעי משמעת, יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה. כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתי."

על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.03 :
"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד."

בית המשפט העליון בעש"מ 5626/05 בענין רחל אוחנה הבליט את ליבת תפקידם של אמצעי המשמעת :
"עיקר תכליתו של דין המשמעת הינו להגן על תפקודו התקין של השירות הציבורי ולשמור על תדמיתו בעיני הציבור (עש"מ 7113/02 מדינת ישראל נגד שחר לוי, פד"י נז(3) 817; עש"מ 1928/00 מדינת ישראל נגד עמוס ברוכין, פד"י נד(3) 694, 703; עש"מ 8160/04 מדינת ישראל נגד בן סימון, דינים עליון ע"א, 733), שתי תכליות אלה קשורות קשר אמיץ ביניהן, שהרי השמירה על אמון הציבור בשירות הציבורי מותנית, בין היתר, בתפקוד התקין וההוגן של עובדיו, וסטייה מנורמות מחייבות של ביצוע תקין של התפקיד סופה שתביא לפגיעה ברמתו של השירות הציבורי ולפגיעה ביחסו של הציבור לשירות זה". (שם בעמ' 4).

ובפסק דין נוסף נפסק באותו הקשר :
"תפקידו של הדין המשמעתי הוא לא רק להעניש את העובד שסרח, אלא גם לשמש מסר לציבור עובדי המדינה כולו בדבר נורמות ההתנהגות המתחייבות ממשרתי הציבור וחובות האתיקה החלות עליהם בביצוע תפקידם. חובות אלה חלות על כלל עובדי המדינה. אולם ישנם תפקידים שבהם להפרת הנורמה המשמעטית נודע מישנה חומרה בשל המעמד המיוחד של בעל התפקיד בשירות המדינה. כזה הוא תפקיד המורה והמחנך, המופקד מטעם המדינה על חינוך הדור הצעיר. עובד ההוראה אינו עובד מדינה מן השורה. הוא דמות שהתנהגותה ורמתה המוסרית משמשת אמת מידה ודוגמא לציבור התלמידים המתחנכים לאורה".
 (עש"מ 8622/05 נעאמנה עאדל עלי נגד מדינת ישראל, ניתן בתאריך 25.12.06).

ולפני כחצי שנה נפסק: -

"כידוע, עיקר תכליתו של הדין המשמעותי של עובדי המדינה הינה הגנה על דמותו ותפקודו של השירות הציבורי ושמירה על אמון הציבור בו ובעובדיו. תכלית זו מושגת בין היתר באמצעות קביעתן של נורמות ההתנהגות הראויות לעובדים בשירות הציבורי ובאמצעות ענישתם של עובדים שסו מנורמות אלו, וזאת תוך יצירת התרעה אפקטיבית מפני ביצוע מעשים שיש בהם סטייה כאמור ותוך העברת מסר ברור לציבור באשר לסטנדרטים שבהם מחויב השירות הציבורי:

"מטרת דין המשמעת אינה מכוונת להענשת העובד: היא נועדה להגן על השירות הציבורי מבחינת רמת תפקוד ומהיבט השמירה על דמותו ותדמיתו בעיני הציבור. תכליות אלו מושגות באמצעים שונים, וביניהם - הרחקת עובדים שתפקודם פוגע בשירות הציבורי; התרעת שאר עובדי השירות הציבורי מפני התנהגות החורגת מהנורמות הראויות; והעברת מסר כללי לציבור הרחב בדבר הקפדתה של מערכת אכיפת החוק ודיני המשמעת על יושרתו של השירות הציבורי ורמת תפקודו" (עש"מ 3666/06 אסדי נ' נציבות שירות המדינה, פסקה 12 (טרם פורס, 7.11.2007). כן ראו: עש"מ 356/96 פלוני נ' נציבות שירות המדינה, פסקה 5 (לא פורס, 4.3.1996); עש"מ 8273/05, שרעבי נ' מדינת ישראל, פסקה 8 (לא פורס, 28.1.2007); עש"מ 5917/07 גרה נ' נציבות שירות המדינה, פסקה 12 (טרם פורס, 19.8.2007) וההפניות שם).

מתכליות אלו נגזרים אמצעי המשמעת השונים שרשאי בית הדין למשמעת להטיל על עובד מדינה בגין הרשתו בביצוע עבירות משמעת. אמצעים אלו מנויים בסעיף 34 לחוק שירות המדינה (משמעת). (כב' השופטת ע. ארבל בעש"מ 9493/07 מדינת ישראל נגד מרינה אבשלומוב מיום 21.5.08).

ובפסק דין אחרון שניתן לפני כ-4 חודשים, הבליט בית המשפט העליון את תכליתם הכפולה של אמצעי המשמעת:-

"10. לאמצעי המשמעת המוטלים על עובד המדינה תכלית כפולה – האחת, מניעת הפגיעה בתפקודו של השירות הציבורי ושמירה על אמון הציבור בו;

השנייה, שליחת מסר מרתיע אשר ימנע מעובדים אחרים לבצע מעשים דומים (עש"מ 5771/01 פודלובסקי נ' נציב שירות המדינה, פ"ד נו(1) 463, 479-480 (2001), להלן "עניין פודלובסקי"; עש"מ 7111/02 נציבות שירות המדינה נ' אשואל, פ"ד נו(1) 920, 926-927 (2003); ער"מ 10240/02 עראף נ' עיריית חיפה (לא פורסם, 10.8.2003)). בכך שונה הדין המשמעותי מהדין הפלילי. בעוד שתפקידו של זה האחרון הינו ענישתי בעיקרו, הרי שמטרתו של הדין המשמעותי הינה מניעתית בעיקרה, וביסודה עומדת תדמיתו של השירות הציבורי (ראו למשל: עש"מ 5282/98 מדינת ישראל נ' כתב, פ"ד נב(5) 87, 93 (1998), להלן: עניין כתב; עש"מ 1928/00 מדינת ישראל נ' ברוכין, פ"ד נד(3) 694, 703/704 (2000), להלן: עניין ברוכין).

(כב' השופטת ע. ארבל בעש"מ 4134/08 מדינת ישראל נגד אוריאל יצחקי ניתן ב- 24.7.08).

ואולם תפקידם המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל. בית המשפט העליון ריכך את גישתו האמורה, וקבע כי תכלית זו צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות, של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/03 בעניין נחום זקן פסק:

"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו."

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית המשפט העליון על גישתו האמורה:

"עם זאת, אל מול, ולצד שיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם). החזקה בדבר הצורך בענישה מחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין."

(ראה: עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, ניתן בתאריך 23.3.03; עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן בתאריך 10.9.03; עש"מ 1934/03 בעניין דמאן פולח שניתן ב-18.11.03; עש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן בתאריך 16.2.04; עש"מ 10006/04 בעניין ואיל חגאזי שניתן בתאריך 15.3.05, ועש"מ 3446/05 בענין נאיל דראושה שניתן בתאריך 28.6.05).

בעש"מ 4193/06 משה חי כהן נפסק :

"עם זאת, כבכל הליך ענישה, פלילי או משמעותי, נדרשת מידתיות ראויה והתחשבות מאוזנת לא רק באופי העבירה שבוצעה וחומרתה, אלא גם בנסיבותיו האישיות של הנאשם ובמכלול היסודות הפועלים לקולא בעניינו."

(ניתן בתאריך 9.10.06, ראה גם את אשר נפסק בנדון בעש"מ 7653/05 בעניין ירדנה שרתוק שניתן ב- 29.1.07).

(4) ולגבי תורת האיזונים שבין הנסיבות האישיות בדין המשמעותי לעומת ההליך הפלילי ומשקלם היחסי של אלה, לנוכח תכליתו של הדין המשמעותי, נפסק על ידי בית המשפט העליון:

"אולם, גם אם משקל נסיבותיו האישיות של הנאשם פחות בדין המשמעותי בהשוואה להליך הפלילי, אין להתעלם מהן כליל. מן הדין כי יתקיים יחס מאוזן, מידתי וראוי בין חומרת עבירת המשמעות שנעברה לבין נסיבותיו האישיות של המערער, ולבין חומרת אמצעי המשמעות הראויים על רקע תכליות הדין המשמעותי. מידת חומרתם של אמצעי המשמעות הננקטים כנגד עובד ציבור שהורשע, חייבת לעמוד על מידה שאינה עולה על הנדרש לצורך הגשמת תכליותיו הציבוריות של הדין המשמעותי (ער"מ 8372/05 גבריאילוב נ' עיריית ת"א, פסקה 6; פרשת ברוכין, בעמ' 694; עש"מ 5271/03 סדיקוב נ' מדינת ישראל [פדאור (לא פורסם) 5] 728), עמ' 2; ועש"מ 7641/98 נוימן נ' מדינת ישראל [פדאור (לא פורסם) 99 (8) 192], עמ' 4."

(עש"מ 11976/05 חליל רוחי נ' מדינת ישראל, ניתן בתאריך 11.4.07, שם בפסקה 23).

(5) מובן הוא, כי בכל מקרה ומקרה על בית הדין לבחון ולשקול, האם יש באמצעי המשמעות המוטלים על ידי בית הדין, כדי להגשים את תכליתם של דיני המשמעות, תוך איזונים עם הנסיבות האישיות. ולגבי תורת המידתיות נפסק בעש"מ 5917/07 נביל גרה נגד נציבות שירות המדינה, שניתן ביום 19.8.07 -:

"מידתיות אמצעי המשמעות הננקטים נגזרת מנסיבותיו המיוחדות של המקרה, מעוצמת חומרתה של העבירה, וממשקל הנסיבות האישיות לנאשם."

בשיקלול הערכים הרלבנטיים, יש להגיע לנקודת איזון עונשית ראויה אשר תשלב בין האינטרס הציבורי ביישום ראוי של נורמות המשמעת בשירות הציבורי, בד בבד עם דאגה לגורלו של הפרט באופן שהענישה תהיה מידתית ותהיה תואמת את מכלול האינטרסים הראויים לאיזון."

ואותו איזון גם נמצא בעש"מ 3925/08, בעניין שלמה אזולאי:-
 "כידוע, התכלית העומדת בבסיס השתתם של אמצעי המשמעת על עובדי השירות הציבורי אשר הורשעו היא כפולה: מניעת פגיעה בתפקודו של השירות הציבורי, בתדמיתו ובאמון הציבור בו מחד גיסא, והרתעת עובדים אחרים לבל יכשלו במעשים דומים מאידך גיסא (עש"מ 5917/07 גרה נ' נציבות שירות המדינה (טרם פורסם) וההפניות שם). בבואו לגזור דינו של נאשם, על בית הדין לבחון תכליות אלו נוכח חומרת העבירה שבוצעה, ולהגיע לנקודת איזון עונשית ראויה אשר תשלב בין התכליות האמורות ותשקללן אל מול נסיבותיו האישיות של הנאשם, באופן שהענישה תהיה מידתית (ער"ם 8372/05 גבריאילוב נ' עיריית תל אביב-יפו (לא פורסם, 14.3.2006); עניין גרה, לעיל), (ניתן ביום 23.6.08).

ואותו איזון, ביטוי לו גם בעש"מ בעניין אוריאל יצחק, שהובא לעיל:-
 "לצד זאת, שומה על בית הדין לגזור את עונשו של הפרט באופן מידתי, תוך התחשבות בנסיבותיו האישיות. בהתאם לכך, נקבע כי בעת גזירת אמצעי המשמעת על בית הדין להתחשב בין היתר, בנסיבותיו של כל מקרה ומקרה, בעוצמת חומרתה של עבירת המשמעת ובנסיבותיו האישיות של הנאשם (ראו למשל: ער"מ 8372/05 נ' עיריית תל אביב-יפו (טרם פורסם, 14.3.2006); עש"מ 3666/06 אסדי נ' נציבות שירות המדינה (טרם פורסם, 7.11.2007), להלן: עניין אסדי).

ג. על הנסיבות האישיות

(1) הנאשמת, אישה נורמטיבית בת 37, רכשה השכלה והכשרה בתחום ההוראה, נעדרת עבר פלילי או משמעותי קודם. שמענו מנציג המשרד ומעיון במסמכים כי במהלך שנות עבודתה הלא ארוכות, כ- 12 שנים עד השעייתה, תיפקדה בצורה מקצועית ותורמת.

(2) הנאשמת אם חד הורית ל- 5 ילדים קטינים מנותקת ממשפחתה בצפון, ומצבה האישי והכלכלי מכביד הוא עד מאוד.

סוף דבר

6. לאחר שבאו בפנינו טעוני הצדדים, ועל יסודם של מקבץ השיקולים אותן פרסנו לעיל, הגענו לכלל מסקנה, כי אין מנוס מפיטורי הנאשמת לנוכח דפוס התנהגותה שעליו עמדנו לעיל, ותכליתם של דיני המשמעת, אולם החלטתנו ליתן משקל לנסיבותיה האישיות, ולהתחשב בהן, על מנת ליתן מזור מסויים למצוקותיה האישיות, ברוח ההתחשבות של בית המשפט העליון בנסיבות אישיות קשות כפי שהובא לעיל, (עייין בנדון בין השאר בעש"מ בעניין מוכתר).

7. מצאנו את אותו איזון ראוי, בהטלתם של אמצעי משמעת אלה : -

א. **נזיפה חמורה** - כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין המופנה במישרין לנאשמת ומצביע כי נפל פסול מכביד באותה דרך שבה מימשה תמריצי דיור וקצובת נסיעה.

ב. **פיטורין** - הנאשמת תפוט לאלתר משירות המדינה תוך תשלום פיצויי פיטורין מלאים.

ג. **פסילה משירות המדינה** - תפסל משירות המדינה לפרק זמן של כ-10 חודשים מיום גזר הדין.

8. השבה

מתוקף סמכותנו לפי סעיף 35 לחוק, אנו מורים כי הנאשמת תשיב לקופת המדינה שווה ערך של משכורת קובעת אחת כאשר סכום ההשבה יקוזז מפצויי הפיטורין שישולמו לה לאחר פיטוריה, אשר יהוו משאב כספי לפרנסת ילדיה הקטינים.

9. בית הדין סבור, כי פסילתה של הנאשמת לפרק זמן קצוב וקצר יחסית כאמור משירות המדינה, שבמהלכה תהא מעין "חסימת שער" מוחלטת לחזור לשירות הציבורי או למשרד החינוך, חיונית להגשמת דיני המשמעת - כפי שלמדנו מפסיקתו של בית המשפט העליון :

"חומרה מיוחדת נילוות לביצוע עבירה בהיותה של המשיבה עובדת הוראה המשמשת דמות מחנכת לתלמידיה, ואמורה להקנות להם ערכי דעת ומידות לא רק באמצעות הוראה על פי תוכנית הלימוד, אלא גם בהיותה דוגמא אישית להתנהגות מופתית.

אופי העבירה, והקלון הנלווה לה, אינם מתיישבים, לטעמי עם האפשרות כי המשיבה תמשיך לעבוד בשירות המדינה בתחום כלשהו בלא שיחצוץ פרק זמן מסוים שבמהלכו היא תורחק מהשירות הציבורי. אין די בהרחקתה מתחום החינוך – שהוא בוודאי התחום הרגיש ביותר מבחינת המשך העסקתה, אלא ראוי לבדדה גם מיתר תחומי השירות הציבורי למשך תקופה מסוימת, מחשש שאם לא יעשה כן, עלולה להיגרם פגיעה רצינית לרמות ולתדמיתו של שירות המדינה בבחינת מערכת המתאפיינת בטוהר מידות וניקיון כפיים".

(עש"מ 818/05 מדינת ישראל נ' פאטמה ולידי, ניתן בתאריך 7.5.06).

בפסק דין נוסף, בית המשפט העליון החמיר במידתם של אמצעי המשמעת וקבע, כי דרושה פסילה משירות המדינה ולא רק מילוי תפקידים מסוימים, לנוכח חומרת העבירות ותפקידם של דיני המשמעת:

"נראית לי במישור העיקרון עמדת המדינה בערעורה, המבקשת להרחיב את היקף פסילתו של המערער לכל תפקיד בשירות המדינה למשך תקופת פסילה שתקבע. יש ממש בעמדתה, השוללת את האפשרות להמשיך ולהעסיק את המערער בתפקידים מסוימים בשירות המדינה ברצף אחד מיד לאחר ביצוע העבירות על ידו, בלא יצירת ניתוק מוחלט בינו לבין מערכת השירות הציבורי, ולו לתקופה מסוימת, אשר תדגיש את חומרת העבירות שעבר, ואת הצורך בשיקום האימון שיושג באמצעות סנקציה הולמת".

(עש"מ 9848/05 ועש"מ 9964/05 – א', בעניין יוסף מזוז שבו הוגשו ערעורים הדדיים של המדינה והמערער, ניתן ביום 25.1.2007).

הצדקת הפסילה ומשכה של הפסילה נגזרים מהמבחנים שנקבעו בנדון בעש"מ 3789/04 ציפורי נ' נציבות שירות המדינה שהובא בטיעוני התביעה, שבו פסקה כב' השופטת בייניש (לפי תוארה דאז):

"כמו הפיטורין, גם הפסילה משירות המדינה נובעת מאותה תכלית של הגנה על השירות הציבורי מפני עובדים שסטו מדרך הישר. כאשר העובד מפר במעשיו את הנורמות המחייבות בשירות המדינה, ומועל באמון שניתן בו, הרי שיש מקום לקבוע בנסיבות מתאימות, ועל פי חומרת העניין – כי עובד זה יפוטר, ואף יהיה פסול מלשוב ולשרת בשירות המדינה. אמצעי הפסילה מהשירות נחוץ, איפה, כדי לשמור על טוהר המידות בשירות הציבורי, על תדמיתו ועל אמון הציבור".

ולפני למעלה משנה עמד בית המשפט העליון על חיוניותה ותכליתה של הפסילה משירות המדינה :

"חומרתן של עבירות המשמעת שהמשיב עבר מחייב מסר עונשי ברור אשר ינקה את מערך עובדי המדינה ואנשי החינוך מגילויים של חוסר יושר, ויעמיד את טוהר המידות בשירות הציבורי ובשירות החינוך הציבורי בתורת ערך שאינו נתון לפשרה ולגישה סלחנית. ערך זה מחייב, בנוסף לפיטורי המשיב מהשירות, גם את הרחקתו ופסילתו לא רק מעיסוק בהוראה במסגרת משרד החינוך, אלא גם מכל עיסוק בשירות המדינה למשך תקופה סבירה בשים לב למכלול הנסיבות הרלבנטיות".

(עש"מ 2928/06 מדינת ישראל נגד עומר דראושה – ניתן ביום י"כ בתשרי התשס"ח (24.9.07).

10. המלצה

לנוכח גילה הצעיר של הנאשמת והתרשמותנו כי עולם ההוראה הינו דרך חיים בעבודה ונסיבותיה האישיות, בית הדין ממליץ שמשרד החינוך בתום הפסילה ישקול בלב פתוח ובנפש חפצה את השבתה לעולם ההוראה אם בתקופה זו לא יתגלה כל רבב נוסף במעשיה, ולאחר שתפנים את הפסול של מעשיה.

בית הדין מבקש לציין ולהדגיש, כי מימוש המלצה זו מצוי בתחום שיקול הדעת של משרד החינוך כעולה מפסיקתו של בית המשפט העליון בעש"מ 9433/07 מדינת ישראל נגד מרינה אבשלומוב שניתן ביום ט"ז באייר התשס"ח, 21.5.08.

גזר הדין המפורט והמנומק ניתן ביום כ"ז בחשוון התשס"ט, 25 בנובמבר 2008, שלא בנוכחות הצדדים להם יועבר באחת מדרכי המסירה המקבלות.

זכות ערעור לבית המשפט המחוזי בירושלים, מסורה לצדדים, לפי הוראותיו של סעיף 43(א) לחוק, כפי שתוקן באמצעות תיקון מס' 12 לחוק, בתוקף מיום 27.7.08.

(-)	(-)	(-)
אליעזר וינוגרד	אפרים פוסט	יוסף תלרז
חבר בית הדין	חבר בית הדין	אב בית הדין יו"ר

בד"מ 43/08 – זיוף תעודות דוקטורט וקבלת דבר במרמה

תמצית פסק הדין

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בירושלים הרשיע את הנאשם, שהועסק כמורה בסמינר הקיבוצים, בעבירות משמעת שונות בעקבות הליכים פליליים שננקטו נגדו בבית משפט השלום בתל אביב, שהיו קשורים בדרך קבלתן של משרות שונות על בסיסו של מצג כוזב שהציג באמצעות מסמכים שזויפו על ידו לגבי רמת השכלתו כבעל תואר ד"ר, בקשתו להתמנות למשרות מסוימות על יסודו של המצג הכוזב, וקבלת שכר בגין אותו תואר נחזה במשך תקופה של 10 שנים.

הנאשם שהורשע על ידי בית משפט השלום ערער לבית המשפט המחוזי, ואחר כך לבית המשפט העליון, אשר גזר את דינו של ל-25 חודשי מאסר בפועל (במקום 31 חודשים שפסק ביהמ"ש המחוזי בת"א), אולם הותיר בעינם את יתר רכיבי העונש - 18 חודשי מאסר על תנאי לתקופה של שנתיים, וקנס כספי בסך 30,000 ₪, ולחילופין - 5 חודשי מאסר.

הצדדים הודיעו לבית הדין כי גיבשו ביניהם בהסדר טיעון, ובקשו כי בית הדין ייתן לו תוקף. בפסק הדין מוצגים טיעוני הצדדים לכיבודו של הסדר הטיעון, ושיקוליו של בית הדין אם ליתן לו תוקף.

התביעה: שביקשה ליתן תוקף להסדר הטיעון, עמדה על מידת החומרה שיש לראות מעשים מסוג זה, שבהם עובדי מדינה שעיסוקם היה בתחום הקניית השכלה והכשרת מורים, נתנו את ידם להשגת תעודות ותארים שלא בדרך המלך, וציינה כי מעבר לפגיעה שהסבו מעשיו של הנאשם לקופה הציבורית, פגיעתם הייתה רעה בערכים חברתיים מוגנים, וראוי שהתגובה המשמעתית תהלוס את חומרת עבירותיו.

המשרד: הצטרף לעתירתה של התביעה באשר למידתם של אמצעי המשמעת.

ההגנה: ביקשה גם היא ליתן תוקף להסדר הטיעון שאליו הגיעו הצדדים, שיש בו אמצעי משמעת ראויים, ההולמים את העבירות ונסיבותיהן. ההגנה פרסה בפני בית הדין את דרכו האיכותית וארוכת השנים של הנאשם בשירות הציבורי, וציינה את ההרעה שחלה במצבו הרפואי של הנאשם בעטיו של ההליך הפלילי והמשמעת, וגם את ההרעה במצבו הכלכלי.

הנאשם: מסר לבית הדין כי שילם מחיר כבד עד מאוד על עבירותיו, לרבות פגיעה בבריאותו, וגם מחיר חברתי.

לאחר בחינת השיקולים הרלבנטיים, לרבות ממצאי ומסקנות בית המשפט המחוזי ובית המשפט העליון, דפוס התנהגותו של הנאשם, נסיבותיו האישיות, סטנדרט ההתנהגות שנדרש מאיש חינוך ותכלית אמצעי המשמעת, הגיע בית הדין לכלל מסקנה כי הסדר הטיעון אליו הגיעו הצדדים הינו הסדר סביר, מידתי ומאוזן, ועל כן החליט ליתן לו תוקף.

נוכח החלטתו זו השית בית הדין על הנאשם אמצעי משמעת אלה: נזיפה חמורה; פיטורין לאלתר משירות המדינה; פסילה לצמיתות משירות המדינה והשבה לקופה הציבורית סך שווה ערך ל-6 משכורות קובעות.

ניתן ביום ד' בחשון התשס"ט, 2 בנובמבר 2008.

הרכב: יוסף תלרז, אבה"ד – יו"ר
גב' יהודית אייזנר – חברת בית הדין
גב' פרומה הרשקוביץ – חברת בית הדין

ב"כ הנציבות: עו"ד תהילה פרץ
ב"כ הנאשם: עו"ד עו"ד יהושע רזניק

ד' בחשון התשס"ט
2 בנובמבר 2008

בד. 2008-1186
בד"מ 43/08

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה

בפני : יוסף תלרז – אב בית הדין
גב' יהודית אייזנר
גב' פרומה הרשקוביץ
- יו"ר
- חברת בית הדין
- חברת בית הדין

התובעת: עו"ד תהילה פרץ

הנאשם:

ב"כ הנאשם: עו"ד יהושע רזניק

נציג המשרד: מר יהודה אהרון

גזר – דין

ההליך

1. הנאשם יליד שנת 1946, אשר הושעה מתפקידו כמורה בסמינר הקיבוצים ב- 1 לינואר 2001 הורשע על ידנו ביום ח' בתשרי התשס"ט – 7.10.2008 בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), (2), (3), (4) ו- (6) לחוק שירות המדינה – (משמעת) תשכ"ג – 1963 (להלן – החוק).

2. הנאשם הורשע בפנינו כאמור, בעקבות הליכים פליליים שהתנהלו נגדו בבית משפט השלום בת"א (תיק פלילי 4039/02) לאחריו בבית המשפט המחוזי בת"א (ערעור פלילי 702871/05) וסופם בבקשת ערעור פלילי רע"פ 849/07 שנדונה על ידי בית המשפט העליון.

ההליכים נגד הנאשם קשורים בדרך קבלתן של משרות שונות על בסיסו של מצג כוזב שהציג במסמכים שזויפו על ידו לגבי רמת השכלתו כבעל תואר ד"ר ובבקשתו להתמנות למשרות מסוימות על יסודו של המצג, והשכר ששולם לו בגין אותו תואר נחזה במשך תקופה שאורכה נקבע בפסיקתו של בית המשפט העליון, במשך 10 שנים שקדמו להגשת האישום הראשון.

3. התביעה ביקשה תחילה לתקן את כתב התובענה שהוגש במתכונתו החדשה, לבית הדין ב- 17.6.08 ולבסס את ממצאי העובדה לענין הרשעתו המשמעתית על אותן קביעות עובדתיות שקבעו ובית המשפט השלום והמחוזי חרף זיכוי של הנאשם על ידי בית המשפט העליון מחלק מהאישומים ובהם הורשע על ידי בתי המשפט דלמטה.

בנקודה זו היתה מחלוקת בין הצדדים שטעמיה הוצגו לבית הדין, אולם הצדדים זנחו את טיעוניהם בנדון.

4. ביהמ"ש העליון גזר ביום י"ד בשבט התשס"ח – (21.1.08) את דינו של הנאשם ל-25 חודשי מאסר בפועל (במקום 31 חודשים שפסק ביהמ"ש המחוזי בת"א), אולם הותר בעינם את יתר רכיבי העונש 18 חודשי מאסר על תנאי לתקופה של שנתיים שלא יעבור על סעיפים 415, 418, 420 לחוק העונשין לרבות ניסיון וסיוע, 3 חודשי מאסר על תנאי למשך תקופה של שנתיים שלא יעבור על עבירה לפי סעיף 45 לחוק שירות המדינה (מנויים) לרבות ניסיון, קנס כספי בסך 30,000 ₪ או 5 חודשי מאסר תמורתו.

טיעונים לכיבודו של הסדר טיעון

5. הצדדים הודיעו לבית הדין כי גיבשו ביניהם בהסדר טיעון שאם בית הדין ייתן לו תוקף יוטלו על הנאשם אמצעי משמעת אלה:

- א. נזיפה חמורה.
- ב. פיטורין לאלתר.
- ג. פסילה לצמיתות משירות המדינה.

ובנוסף סוכם כי הנאשם ישיב לקופת המדינה סך שווה ערך של 6 משכורות קובעות בגין השכר שקיבל שלא כדין מהשירות הציבורי, בעקבות המצג לגבי רמת השכלתו האקדמאית.

כמו כן סוכם בין הצדדים כי מאותו שיעור של השבה יקוזז סכום כסף ששיעורו יבורר ויקבע בין הצדדים, בנוגע לטענות חוב שיש לנאשם כלפי משרד החינוך לגבי שכר שלא שולם לו כמידת זכאותו.

6. בהמשך הדיון שמענו את טיעוני הצדדים לעניין כיבודו של הסדר הטיעון.

א. טיעוני התביעה

(1) התובעת המלומדת בראשית טיעוניה הגישה לבית הדין את עש"מ 6713/96 בעניין מדינת ישראל נגד זוהר בן אשר שבו הורשע הנאשם בעבירות של הטרדה מינית, ולגבי ההליך שבפנינו הבליטה התובעת בטיעוניה את מידת החומרה שבה רואה התביעה את מעשיו לנוכח ממצאים שנקבעו לגביהם על ידי ערכאות השיפוט, מעשי המצג הכוזב של הנאשם כי הינו בעל תואר ד"ר, זיוף תעודות התואר, וקבלת כספים שלא כדין בעטיו של אותו מצג, בשיעור משמעותי של כ- 100,000 ₪, עונש המאסר שהוטל על הנאשם מבליט את גישת החומרה כלפי מעשיו על ידי כל ערכאות השיפוט, מעשים שיסודות של תכנון מוקדם ותכונה של המשכיות בולטת על פניהם. כאשר הנאשם לא בחל בכל אמצעי כדי לממש את מאווי הקידום וקבלת השכר שלא לפי מידת זכאותו.

(2) כתימוכין לטיעוניה על מידת החומרה שיש לראות מעשים מסוג זה שבהם עובדי מדינה שעיסוקם היה בתחום הקניית השכלה והכשרה לתלמידים, נתנו את ידם להשגת תעודות ותארים שלא בדרך המלך. ובין השאר הביאה התביעה את פסיקתו הרלוונטית של בית המשפט העליון בנדון, עש"מ 978/03 בעניין בנדקובסקי, עש"מ 3446/05 בעניין נאיל דראושה, עש"מ 5051/06 בעניין סלאמה ופסיקה נוספת, כאשר את תופעת גניבת הדעת ראוי לבער מהשירות הציבורי. הנאשם כשל כישלון חרוץ באותן תכונות שצריכות לאפיין את עובדי הציבור ובמיוחד את עובדי ההוראה תכונות של ישרה וניקיון כפיים.

(3) מעבר לפגיעה שהסבו מעשיו לקופה הציבורית, פגיעתם הייתה רעה בערכים חברתיים מוגנים, וראוי שהתגובה המשמעתית תהלום את חומרת עבירותיו ותהווה מסר ברור כלפי עובדי המדינה האחרים, על מנת שהערך של יושר וטוהר מידות יהא ערך מונחל בשירות הציבורי. כאשר אין לתת לנסיבותיו האישיות של הנאשם משקל מכריע, אלא לצורך של ביצור תדמיתו של השירות הציבורי.

(4) התובעת בנעילת טיעוניה ביקשנו ליתן תוקף להסדר הטיעון.

ב. גישת המשרד

שמענו מנציג המשרד כי חוות הדעת על תיפקודו המקצועי של הנאשם הייתה טובה לגבי מילוי תפקידו כמרצה בסמינר הקיבוצים, כי הנאשם זכאי לקבל שכר לפי תואר M.A. ולא לפי תואר גבוה יותר. המשרד מצטרף לתוכנו של הסדר הטיעון ויתרום את חלקו לבירור החבויות הכספיות ההדדיות של הצדדים.

ג. טיעוני ההגנה

(1) הסניגור המלומד ביקשנו גם הוא ליתן תוקף להסדר הטיעון שאליו הגיעו הצדדים, שיש בו אמצעי משמעת ראויים, ההולמים את העבירות ונסיבותיהן. כמו כן הובאה בפני בית הדין, הבנת הצדדים כי בהגיע הנאשם לגיל 67, יוכל מאותו המועד לקבל את זכויות הגמלה על פי משכורתו הקובעת.

(2) בהמשך הטיעונים שמענו על דרכו האיכותית וארוכת השנים של הנאשם בשירות הציבורי שהקים דורות של תלמידים, הגם שלא צריך היה להתהדר בתואר ד"ר, אולם לנאשם לא היה חלק ונחלה באותה "תעשייה של תארים" כביטוי בטיעוני התובעת. הנאשם אינו מתכוון לחזור לשירות המדינה, המאסר בפועל היה עונש מכביד מבחינתו, מצבו הרפואי הורע בעטיו, ולבית הדין הוגשה תעודה רפואית בנוגע לאותו המצב, ולנוכח מצבו הכלכלי שהורע בעטיים של ההליכים ההגנה מבקשת כי בית הדין יורה על פריסת סכום השבה כפי שיבורר וייקבע, ב-24 תשלומים, כאשר התביעה השאירה את דרך ההשבה לשיקולו של בית הדין.

7. דבר הנאשם

שמענו מפי הנאשם כי נולד בישראל, סיים תואר ראשון ושני לאחר שירות צבאי. התמחה בפילוסופיה ובלימודי סין, הוא למד בארצות הברית ובלונדון, לימודים לקראת תואר ד"ר. לנוכח השכלתו הוא הועסק במקומות שונים, חלקם מתוקצבים על ידי המדינה ובאחרים. ביום הדיון שמענו כי הוא אינו מועסק, מקיים חיי זוגיות מזה שנים עם בת זוגתו, ואב ל-2 ילדים מנישואיו הקודמים. עוד שמענו כי הנאשם שילם מחיר כבד עד מאוד על עבירותיו לרבות פגיעה בבריאותו, וגם מחיר חברתי.

7. החלטת בית הדין

לבית דין זה, בדומה לערכאות שיפוט אחרות מסור שיקול דעת האם ליתן תוקף להסדר טיעון, המושג בין הצדדים, וכן להחליט האם קיימת הצדקה לשנותו לחומרא או לקולא על פי מתחם שיקול דעתנו.

לאחר שבאו בפנינו טיעוני הצדדים לעניין כיבודו של הסדר הטיעון, לצורך קבלת החלטתנו נשקלו על ידנו השיקולים הבאים:

א. לדפוס התנהגותו של הנאשם

- (1) הנאשם לאורך שדרת השנים בין השנים 81 ועד 2000 עשה מעשים שונים ובגינוס הורשע ונענש כאמור בגין שורה של מעשי זיוף ומרמה כלפי גופים מדינתיים ואחרים בנוגע לרמת השכלתו ותואריו בעטיים של מצגיו הכוזבים זכה לקבל תפקידים שונים אשר הצמידו לו גם שכר שלא לפי מידת זכאותו.
- (2) בית המשפט השלום בגזר דינו, פרס את גישתו הנורמטיבית כלפי פני מעשיו של הנאשם.

"הפגיעה הערכית שפגע הנאשם במעשיו במוסדות להשכלה גבוהה ובנציבות שירות המדינה, הפגיעה בערכים חברתיים חשובים וחיוניים של יושר, אמון והגינות, מחייבים הטלת עונש מכביד. העונש נועד לא רק כדי לגזור לנאשם כגמולו או להרתיעו מלחזור ולבצע עבירות; צריך שהעונש יתן ביטוי לחומרה הרבה שבה יש לראות עבירות כמו אלה בהן הורשע הנאשם – עבירות המבוצעות בידי מי שמבקשים להימנות בדרך של מרמה של עובדי המדינה, להתקבל במרמה למשרות ציבוריות בכירות, או, להיות מועסקים כמרצים במוסדות להשכלה גבוהה, המנצלים אמון ללא מצרים שניתן בהם, ומפרים אותו בלב גס. העונש ההולם צריך שיהיה בו אלמנט של הרתעה ממשית מפני מעשים דומים, וצריך שיענה על אינטרס הציבור להגנה מפני עבירות מרמה דומות [ראו: ע"פ 5367/91 דנון נ' מדינת ישראל (וערעור שכנגד) תקדין עליון (1)92, 1815]."

- (3) ביה"ד רואה עין בעין את אותה עמדה נורמטיבית, כלפי דין מעשיו של הנאשם במידת ביטויה בגזר דינו של ביהמ"ש השלום בתל-אביב.
- (4) ממורה בישראל שרכש השכלה אקדמאית כדין של תואר M.A מצופה כי במרקם חייו הכוללים, הן אלה הקשורים במסגרת תפקידו, וגם מחוץ לתפקידו, יאמץ לעצמו דרכי התנהגות ראויות ומוסריות, והנאשם כשל כשלון חרוץ באלה. מעשיו של הנאשם מקבלים גוון של חומרת יתר, נוכח סטנדרט ההתנהגות שנדרש מאיש חינוך, ראה בעניין זה עש"מ 3362/02, בעניין אבו עסבה, וכן את ההלכה שנקבעו בעניין זה בעש"מ 2699/01 בעניין ג'מיל חלף, בו נקבע כי **"לתפקיד המורה נועדה משמעות מיוחדת בהיותו מחנך האמור לשמש דוגמא לתלמידיו ולכן יש חשיבות רבה לשמירה על מעמדו ויוקרתו בעיני התלמידים"**. כן ראה את אשר נקבע בעניין מעמדו של מורה ותיק בעש"מ 917/99 בעניין עבדאללה חמזה.

ובפסיקה נוספת לגבי סטנדרט התנהגות שנדרש ממורה נפסק בתקופה האחרונה :-

"נורמות הגינות, יושר, נקיון כפיים וטוהר מידות הן אבן יסוד בפעולתו של השירות הציבורי. בלעדיהן, שירות ציבורי לא יכון, ואמון הציבור בשירות לא יישמר. נורמות אלה חייבות להישמר בידי עובד הציבור בביצוע תפקידו בשירות הציבורי ובחיי הפרטיים. עובד שאינו ישר-דרך לא יוכל להימנות על השירות הציבורי. חומרה מיוחדת נודעת להתנהגות בלתי ישרה של עובד ציבור במסגרת ביצוע תפקידו בשירות הציבורי, או בעניין הכרוך בתפקיד בין במישרין ובין בעקיפין.

חובת השמירה על נורמות של טוהר מידות ונקיון כפיים, ככל שהיא מחייבת בשירות הציבורי כולו, חלה ביתר שאת על עובדי ציבור הנימנים על מערכת החינוך ועל עובדי הוראה ומחנכים שתפקידם לחנך את הדור הצעיר ולטעת בו לא רק ידע והשכלה רחבה, אלא גם מידות טובות וערכי יושר והגינות. בשל מהות תפקידם, ונדרשים מחנכים להקפדה מיוחדת על התנהגותם האישית, בהיותם דוגמא אישית ומופת לתלמידיהם."

(עש"מ 3666/06 בעניין אחמד חסן אסדי, שניתן ב-7.11.07).

ובפסק דין אחר : -

"התנהגות זו של המשיבה פוגעת בגרעין הקשה של כללי המשמעת בשירות המדינה המחייבים עובד ציבור. אין מדובר בסטייה קלה מכללי סדר וארגון; מדובר בפגיעה בליבה של חובת האמון וההגינות שעובד חב למערכת המעסיקה אותו, ובמקרה זה, למדינה ולציבור הרחב אותו שירתה המשיבה בעבודתה החינוכית.

איש הוראה וחינוך הנכשל במעשה תרמית מן הסוג הנדון כאן, מעיד על עצמו כי הוא אינו מבין לעומקם של דברים את מהות ואופי מעמדו ותפקידו, ואת החובות המוטלות עלי כלפי ציבור תלמידיו ומעסיקיו. הוא מעלה שאלה באשר למידת התאמתו לשמש בתפקיד אמון במערכת הציבורית."

(עש"מ 5051/06 בעניין נג'לאא סאלמה שניתן ב-17.10.07).

ובפסק דין נוסף בו התערב בית המשפט העליון בגזר דינו של בית הדין, פיטר ופסל את הנאשמת לפרק זמן של שנתיים משירות המדינה, פסקה כב' השופטת א. פרוקצ'ה : -

"בתחום המגזר הציבורי ישנן מערכות תפקידים בהן נדרש מעובד הציבור לשמש דוגמא אישית מיוחדת, ולעמוד בנורמות התנהגות ברף גבוה במיוחד. תפקידי הוראה וחינוך נמנים על אותם תפקידים, על שום היותם של אנשי חינוך מציבי נורמות ההתנהגות לדוד הצעיר, ומעצבי אישיותם של בני הנוער לא רק כבעל ידע ודעת, אלא, בראש וראשונה, כבעל רמת אתית-מוסרית גבוהה, כמי שבעתיד יהיו התשתית האנושית עליה תיבנה החברה הישראלית, על ערכיה המוסריים והתרבותיים."

(עש"מ 10970/05 בעניין היפא חורשיד ניתן ב-9.10.07).

הנאשם כשל כשלון חרוץ באותה ציפייה לערכיים ראויים כפי שפורט לעיל.

הנאשם זייף תואר והציג עצמו כבעל תואר ד"ר. אכן צל כבד ומכביד רובץ על מעשיו של הנאשם, במיוחד לנוכח יסוד המעילה באמון שהיה כרוך במעשיו האמורים כלפי הנהלת משרד החינוך, שציפה והאמין כי התואר שהוגש לשקילות ולאחר אישורו העלה את רמת שכר בהתאם, נרכש בדרך המלך. לעניין יסוד המעילה באמון נפסק בעש"מ 10129/01 מדינת ישראל נגד טליה בת צ'רלס גניש : -

"כבר נאמר לא אחת בפסיקתנו, כי עובד הציבור הוא נאמן הציבור. החומרה במעשים מן הסוג שבו הורשעה המשיבה, אינה נעוצה בהיזק הכספי ואף לא בחסר בממון קופת המדינה, אלא במעילה באמון הכרוכה במעשים אלה.

קשת המעשים הנכללים בעבירות של מעילה באמון היא מגוונת ומבטאת מידות חומרה שונות. היא כוללת עבירות חמורות כגניבה ממעביד, מעשי מרמה או זיוף וכן הפרת אמונים ואף מעשים שאינם פליליים במובהק, אשר היסוד של מעילה באמון הוא היסוד הדומיננטי בהם. בשל עוצמת הפיתוי והקלות בה ניתן להערים על המערכת בכל הנוגע לקבלת טובות הנאה שלא כדין".

(פורסם דינים עליון, כרך סא, 204) ראה גם עש"מ 1804/01 מדינת ישראל נגד אלקריף פורסם בדינים עליון כרך ס' עמ' 391 וראה בנדון את עש"מ 5044/03 בעניין רות בלית).

לפני למעלה משנה בית המשפט העליון עמד על יסוד החומרה שכרוך במעילה באמון מצדו של עובד ציבור:

"תכליתו של הדין המשמעותי להגן על אמון הציבור בשירות המדינה וליצור הרתעה אפקטיבית כלפי עובד ציבור מפני מעשים שיש בהם מעילה באמון הציבור ובאמון הממונים עליהם – מחייבת ומצדיקה כי המשיב לא יוכל לחזור לתפקיד שבו כשל, ולא יחזור להפעיל את אותן סמכויות שבהפעלתן סטה מהכללים המחייבים. ההגנה על חוסנו של השירות הציבורי ומעמדו המוסרי מחייבים זאת (עש"מ 1804/01 מדינת ישראל נ' אלקריף, תק-על 2001(3) 1266, פסקאות 4 – 5). תפקודה היעיל והתקין של המערכת הציבורית וההגנה על מערך האמון בין עובד לעמיתיו ובין עובד לממונים עליו ולבני הציבור הנזקקים לשירות הציבורי מחייבים גם הם תוצאה זו".

(עש"מ 4350/06 מדינת ישראל נ' חיים רון, ניתן ביום 4.6.2007).

(5) הנאשם במעשיו האמורים פגע במשמעת שירות המדינה, כאשר יסודותיה של אותה פגיעה לעניינו של סעיף 17(1) לחוק עוצבו וגובשו בשורה של פסקי דין:-

"בער"מ 1/82, עירית תל אביב נגד אלי רובין (פ"ד לו(3) 579) בית המשפט העליון פסק:

"משמע, העובד בשירות כאמור נתון למרותם של הממונים עליו וחייב לקיים הוראותיהם. המשמעת היא מרכיב יסודי בשירות הציבורי כאמור ובלעדיה לא יכול השירות ולא יוכל לקיים את המוטל עליו בהתאם לחוקים המגדירים חובותיה וסמכויותיה של הרשות המקומית.

עובר לקבלה לשירות, מסורה בידי המועמד האפשרות לשקול מראש אם הוא נכון לקבל על עצמו את העבודה אשר למען ביצועה הוא מגיש את מועמדותו. אולם, אחרי שנתקבל לשירות שומה עליו לקיים הוראות הממונים עליו להוראת, ההוראות בדבר אופי תפקידו ואופן ביצועו. במילים אחרות, אחרי תחילת העבודה הופך העובד לחלק מערכת בה נקבעים תפקידיו על ידי המוסמכים לכך בתוך המסגרת אליה התקבל".

ראה בעניין זה את עש"מ 28/90 בעניין צבי צור נגד נציבות שירות המדינה (פ"ד מד(3) 5759), בו פסק בית המשפט:

"למותר לציין, כי אין להשלים עם "עשיית דין עצמית" אם העובד אינו מרוצה מהתפקיד המוטל עליו. פתוחות לפניו הדרכים המקובלות להעלות השגותיו על כך, בדרך הנאותה והמקובלת, לפני בעלי הסמכות במשרדו, ואם לא יבוא על סיפוקו, גם אז הרי פתוחה לפניו הדרך לפרוש בהסדר הולם, מוסכם ומכובד, מעבודתו ולחפש את עתידו".

בית המשפט העליון בעש"מ 318/04 בעניין אפרים מנוס, תחם את גבולות הציות של עובדי מדינה להוראות הממונים, גם אם העובד סבור שהוראות אלה נגועות באי חוקיות:

"לא אוכל אף להסכים לטענת בא-כוח המערער לפיה לא קמה למרשו חובת ציות להוראה אשר ניתנה, לכאורה, בחוסר סמכות, שכן זו בטלה מעיקרה. הנחת היסוד בבסיס כל מערכת ציבורית הנה כי הנחיות הניתנות על-ידי ראשי המערכת יבוצעו על-ידי הכפופים להם במורד השרשרת ההיררכית.

אכן, הטלת ספק בחוקיות הוראה או במידת היותה ראויה הנה אפשרית ולעיתים אף רצויה והכרחית, כל עוד זו מתבצעת באפיקים שהותוו לכך בדין". (ניתן ביום 8.3.2004).

(6) הנאשם במעשיו פגע בערכי המשמעת השוררים בשירות הציבורי עת יצר מצג על רמת השכלה שלא היה זכאי להתהדר בה.

(7) הנאשם גם הורשע בעבירות לפי סעיף 17(2) לחוק, בגין הפרתם של אותם איסורים שבדיני העונשין האוסרים על קבלתו של דבר שלא כדין, לרבות בניסיון לקבלתו שעליהם הורשע. ונענש בפלילים.

(8) ובנוסף הנאשם הורשע בעטיים של מעשיו גם בעבירה לפי סעיף 17(3) לחוק:-

"התנהגות התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה או התנהגות התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו, או בשמו הטוב של שירות המדינה;

ולגבי קשת מאפייניה נפסק:

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים או בארגון מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון.

עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשי, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים: היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון.

היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה.

זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע, אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעביר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון".

(ראה ער"מ 1351/95 ליאון פינקלשטיין נגד התובע בבית הדין המקומי למשמעת, פ"ד מט(5), 573,578).

במקום אחר, אומר השופט זמיר (עש"מ 4246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין):

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות המיוחדת לתפקיד מסוים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי-הולמת, במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד".

בפסק דין נוסף, עש"מ 3849/03 מיכל אלבז נגד נציבות שירות המדינה, נפסק לגבי טיבה ומהותה של העבירה:

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות קובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון".
בעש"מ 689/05 מדינת ישראל נגד מופיד מנצור, שניתן לפני כשלוש שנים
(בתאריך 6.3.05), נפסק לגבי טיבו של הפסול: -

"הגשת עבודה-גמר לסיום לימודיו האקדמיים לתואר ראשון בחינוך בלא שכתבה עבודה זו – פגם ביושר וביושרה שהנדרשים ממורה וממחנך. התנהגות זו אינה הולמת עובד מדינה ובוודאי שאינה הולמת מורה בישראל שאמור לשמש דוגמא ומופת לתלמידיו. בהתנהגותו של המשיב טמונה חומרה נוספת, בהתחשב בכך שהוכח כי שירות המדינה השתתף במימון לימודיו לתואר ראשון בחינוך בשלוחת לטביה. נוכח מכלול נסיבות העניין, מתבקשת אפוא המסקנה כי המשיב התנהג באופן שאינו הולם את תפקידו ושעלול לפגוע בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה." (עש"מ 689/05 בעניין מנסור מופיד שניתן בתאריך 6.3.05)

(9) לעניין יסודות העבירה בסעיף 17(4) לחוק, שגם בה הורשע הנאשם, זו הנוגעת להתנהגות בלתי הוגנת של עובד במילוי תפקידו או בקשר איתו, יסודות עבירה אלה לא זכו לאותה בחינה שיפוטית, כפי שהדבר נעשה לגבי העבירה של התנהגות שאינה הולמת כאמור לעיל. עם זאת, ניתן להסיק מפסיקתו של בית המשפט העליון שבו הורשעו עובדי מדינה בעבירה כאמור, כי מדובר בנסיבות שבהן עובד מדינה משיג בעיקר לעצמו שלא כדין טובות הנאה שונות ממסגרת או מעטפת תפקידו.

(עין בעש"מ 2/79, פלוני נגד נציב שירות המדינה, פורסם בפ"ד לג(2), עמוד 274 – שליחת יד בקופה קטנה לרכישת שתייה וכריכים לשימוש עצמי; וכן בעש"מ 177/01 אברהם קליין נגד מדינת ישראל, פורסם בפ"ד א(3), עמוד 57 – שם שלח הנאשם את ידו בכספי הציבור כשיה מופקד עליהם) וכן בעש"מ 6978/00 מאיר מוטיל נגד נציבות שירות המדינה פורסם בפ"ד נד(4) בעמוד 865.

בעש"מ 5626/05 בעניין רחל אוחנה, נדונה בין השאר גישתו הנורמטיבית של בית המשפט העליון כלפי דיווחים בעבודה, או לגבי תנאי ההעסקה, אשר אינם משקפים את המציאות בפועל, וכן פסק בהקשר זה בית המשפט העליון:

"אין כמו מצג שווא בדבר הימצאות בעבודה כאשר עובד נעדר ממנה, וקבלת שכר בעבור שעות עבודה שלא בוצעו כדי לפגוע באמינותו של השירות הציבורי בעיני הציבור, וכדי לשקף ניצול כספי ציבור למטרות זרות. קבלת תמורה כספית על ידי עובד בגין שעות עבודה אותן לא ביצע כאשר היה עסוק בענייניו הפרטיים כמוה כשליחת יד בכספי ציבור, ועל אחת כמה וכמה כאשר הדבר נעשה לאורך זמן כעניין של שיטה, המלווה בדיווחים כוזבים, לתופעה כזו נלוות חומרה מיוחדת". (שם, פסקה 6).

ובפסק דין מאוחר יותר חזר ביהמ"ש העליון על אותה גישה מחמירה כלפי העבירה האמורה:

"במקרה דנן, המערער הורשע בביצוע מעשים חמורים הכוללים דיווחים כוזבים וקבלת כספים שלא כדין. טענת המערער כי אין בעבירות שביצע פגיעה או מעילה באמון, הינה משוללת כל בסיס, אם משפטי, אם מוסרי. החומרה הטמונה במעשים אלו רבה, ופגיעתה בתפקודו של השירות הציבורי ובתפקידו רעה היא. בעבירות אלו קיים יסוד ממשי של מעילה באמון. אין מעילה זו מתמצה באמון הניתן בעובד בשירות הציבורי על ידי מדינת ישראל, מעבידתו ועל ידי הממונים עליו, כי אם גם באמון אשר כלל הציבור רוחש לשירות הציבורי כולו, ולעובד הציבור בפרט, אשר מעמדו הינו של נאמן הציבור". (עש"מ 3925/08 שלמה אזולאי נ' מדינת ישראל, ניתן ביום 23.6.08).

10) לעניין הרשעתו של הנאשם בעבירה שיש עימה קלון, לפי סעיף 17(6) לחוק, אכן המונח "קלון" פנים רבות לו, כפי שהובהר היטב בעש"מ 4123/95 בעניין יוסף אור – פורסם בפד"מ מט(5) בעמ' 184, בו נקבע בין השאר כי:

"לגבי אותו עובד המדינה עצמו יש מקום להבחין, במקרים רבים, בין התנהגות בקשר למילוי תפקידו לבין התנהגות שלא בקשר למילוי תפקידו. הדין המשמעותי נועד להגן על רמת התנהגות ראוייה במילוי התפקיד ועל אמון הציבור בשירות הציבורי. לפיכך, נודעת החומרה מיוחדת לעבירות, שעובד מדינה עבר בקשר למילוי תפקידו."

לא יכול להיות צל של ספק כי, בעבירות בהן הורשע הנאשם בפלילים דבק קלון מעצם טיבן ומהותן.

ב. על תכלית אמצעי המשמעת

1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כדי להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה. בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים גם במסגרתו של הסדר טיעון יש בהם כדי, לשרת את התכלית האמורה.

ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית: **"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל"**. (בג"צ 669/86 רובין נגד ברר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

(2) בהבדל מעובד רגיל שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד המדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא על אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי. (ולעניין זה ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7).

ולכן:

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמינים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עימה קלון". (עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי).

(3) בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש) ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי:

"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, נועד ההליך המשמעתני למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבואו להטיל אמצעי משמעת, יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה. כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתית".

(4) על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.03:

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד".

בית המשפט העליון בעש"מ 5626/05 בעניין רחל אוחנה הבליט את ליבת תפקידם של אמצעי המשמעת:

"עיקר תכליתו של דין המשמעת הינו להגן על תפקודו התקין של השירות הציבורי ולשמור על תדמיתו בעיני הציבור (עש"מ 7113/02 מדינת ישראל נגד שחר לוי, פד"י נז(3) 817; עש"מ 1928/00 מדינת ישראל נגד עמוס ברוכין, פד"י נד(3) 694, 703; עש"מ 8160/04 מדינת

ישראל נגד בן סימון, דינים עליון ע"א, 733), שתי תכליות אלה קשורות קשר אמיץ ביניהן, שהרי השמירה על אמון הציבור בשירות הציבורי מותנית, בין היתר, בתפקוד התקין וההוגן של עובדיו, וסטייה מנורמות מחייבות של ביצוע תקין של התפקיד סופה שתביא לפגיעה ברמתו של השירות הציבורי ולפגיעה ביחסו של הציבור לשירות זה". (שם בעמ' 4).

ובנוסף נפסק:

"תפקידו של הדין המשמעותי הוא לא רק להעניש את העובד שסרח, אלא גם לשמש מסר לציבור עובדי המדינה כולו בדבר נורמות ההתנהגות המתחייבות ממשרתי הציבור וחובות האתיקה החלות עליהם בביצוע תפקידם. חובות אלה חלות על כלל עובדי המדינה. אולם ישנם תפקידים שבהם להפרת הנורמה המשמעותית נודע מישנה חומרה בשל המעמד המיוחד של בעל התפקיד בשירות המדינה. כזה הוא תפקיד המורה והמחנך, המופקד מטעם המדינה על חינוך הדור הצעיר. עובד ההוראה אינו עובד מדינה מן השורה. הוא דמות שהתנהגותה ורמתה המוסרית משמעת אמת מידה ודוגמה לציבור התלמידים המתחנכים לאורה." (עש"מ 8622/05 נעאמנה עאדל עלי נגד מדינת ישראל, ניתן בתאריך 25.12.06).

ולאחרונה נפסק לעניינה של אותה תכלית:

"מטרת דיני המשמעת אינה מכוונת להענשת העובד; היא נועדה להגן על השירות הציבורי מבחינת רמת תיפקודו ומהיבט השמירה על דמותו ותדמיתו בעיני הציבור, תכליות אלו מושגות באמצעים שונים, וביניהם – הרחבת עובדים שתיפקודם פוגע בשירות הציבורי; הרתעת שאר עובדי השירות הציבורי מפני התנהגות החורגת מהנורמות הראויות; והעברת מסר כללי לציבור הרחב בדבר הקפדתה של מערכת אכיפת החוק ודיני המשמעת על יושרתו של השירות הציבורי ורמת תיפקודו (עש"מ 3666/06 אסדי נ' נציבות שירות המדינה, פסקה 12 (ורם פורסם, 7.11.2007). כן ראו: עש"מ 356/96 פלוני נ' נציבות שירות המדינה, פסקה 5 (לא פורסם, 4.3.1996); עש"מ 8273/05 שרעבי נ' מדינת ישראל, פסקה 8 (לא פורסם, 28.1.2007); עש"מ 5917/07 גרה נ' נציבות שירות המדינה, פסקה 12 (טרם פורסם, 19.8.2007) וההפניות (שם)" (עש"מ 9433/07 מדינת ישראל נגד מרינה אבשלומוב, ניתן בתאריך 21.5.2008, על ידי כבוד השופטת ענה ארבל).

ואולם תפקידם המרתייע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל. בית המשפט העליון ריכך את גישתו האמורה, וקבע כי תכלית זו צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בע"ש 6737/03 בעניין נחום זקן פסק:

"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו."

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית המשפט העליון על גישתו האמורה: "עם זאת, אל מול, ולצד שיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם). החזקה בדבר הצורך בענישה מחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין."

(ראה: עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, ניתן בתאריך 23.3.03; עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן בתאריך 10.9.03; עש"מ 1934/03 בעניין דמאן פולח שניתן ב- 18.11.03; עש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן בתאריך 16.2.04; עש"מ 10006/04 בעניין ואיל חגאזי שניתן בתאריך 15.3.05, ועש"מ 3446/05, בענין נאיל דראושה שניתן בתאריך 28.6.05).

בעש"מ 4193/06 משה חי כהן נפסק:

"עם זאת, כבכל הליך ענישה, פלילי או משמעותי, נדרשת מידתיות ראויה והתחשבות מאוזנת לא רק באופי העבירה שבוצעה וחומרתה, אלא גם בנסיבותיו האישיות של הנאשם ובמכלול היסודות הפועלים לקולא בעניינו".

(ניתן בתאריך 9.10.06).

(5) ולגבי תורת האיזונים שבין הנסיבות האישיות בדין המשמעותי לעומת ההליך הפלילי ומשקלם היחסי של אלה, לנוכח תכליתו של הדין המשמעותי, נפסק לפני כשנה וחצי על ידי בית המשפט העליון:

אולם, גם אם משקל נסיבותיו האישיות של הנאשם פחות בדין המשמעותי בהשוואה להליך הפלילי, אין להתעלם מהן כליל. מן הדין כי יתקיים יחס מאוזן, מידתי וראוי בין חומרת עבירת המשמעת שנעברה לבין נסיבותיו האישיות של המערער, ולבין חומרת אמצעי המשמעת הראויים על רקע תכליות הדין המשמעותי. מידת חומרתם של אמצעי המשמעת הננקטים כנגד עובד ציבור שהורשע, חייבת לעמוד על מידה שאינה עולה על הנדרש לצורך הגשמת תכליותיו הציבוריות של הדין המשמעותי (ער"מ 8372/05 גבריאלוב נ' עיריית ת"א, פסקה 6; פרשת ברוכין, בעמ' 694; עש"מ 5271/03 סדיקוב נ' מדינת ישראל [פדאור (לא פורסם) 503 (728)], עמ' 2; ועש"מ 7641/98 נוימן נ' מדינת ישראל [פדאור (לא פורסם) 99 (8) 192], עמ' 4).

(עש"מ 11976/05 חליל רוחי נ' מדינת ישראל, ניתן בתאריך 11.4.07, שם בפסקה 23).

(6) מובן הוא, כי בכל מקרה ומקרה על בית הדין לבחון ולשקול, האם יש באמצעי המשמעת המוטלים על ידי בית הדין, כדי להגשים את תכליתם של דיני המשמעת, תוך איזונים עם הנסיבות האישיות. ולגבי תורת המידתיות נפסק ממש בימים אלה בעש"מ 5917/07 נביל גרה נגד נציבות שירות המדינה, שינתן ביום 19.8.07:

"מידתיות אמצעי המשמעת הננקטים נגזרת מנסיבותיו המיוחדות של המקרה, מעוצמת חומרתה של העבירה, וממשקל הנסיבות האישיות לנאשם. בשיקול הערכים הרלבנטיים, יש להגיע לנקודת איזון עונשית ראויה אשר תשלב בין האינטרס הציבורי ביישום ראוי של נורמות המשמעת בשירות הציבורי, בד בבד עם דאגה לגורלו של הפרט באופן שהענישה תהיה מידתית ותהיה תואמת את מכלול האינטרסים הראויים לאיזון."

ואותו איזון גם נמצא בעש"מ 3925/08, בעניין אזולאי שכבר הוזכר לעיל: **"כידוע, התכלית העומדת בבסיס השתתם של אמצעי המשמעת על עובדי השירות הציבורי אשר הורשעו היא כפולה: מניעת פגיעה בתפקודו של השירות הציבורי, בתדמיתו ובאמון הציבור בו מחד גיסא, והרתעת עובדים אחרים לבל יכשלו במעשים דומים מאידך גיסא (עש"מ 5917/07 גרה נ' נציבות שירות המדינה (טרם פורסם) וההפניות שם).**

בבואו לגזור דינו של נאשם, על בית הדין לבחון תכליות אלו נוכח חומרת העבירה שבוצעה, ולהגיע לנקודת איזון עונשית ראויה אשר תשלב בין התכליות האמורות ותשקללן אל מול נסיבותיו האישיות של הנאשם, באופן שהענישה תהיה מידתית (ער"מ 8372/05 גבריאלו נ' עירית תל אביב-יפו (לא פורסם, 14.3.2006); עניין גרה, לעיל).
(ראה את אשר נפסק בנדון בעש"מ 227/07 בעניין יוסף אסדו).

ג. על הנסיבות האישיות

(1) הנאשם בן 62. שמענו מפי נציג המשרד שעל פי המידע שאסף עד למועד השעייתו לפני כ- 7 שנים, כי מדובר בעובד הוראה שתיפקודו היה תורם ומקצועי וכבר נפסק בפסיקתו של בית המשפט העליון, כי לתרומה ממשית בת שנים, יש השפעה ממתנת על מידתם של אמצעי המשמעת.

"לו היה המערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות לאחר כל אותן שנים שהיה נתפס בכך כמי שעשה מעשה של מעילה באמון.
אפשר אמרתי רוח שטות נכנסה בו באדם ועשה מעשה שעשה.
אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופח פרנסתו במחיר-יד..."
(עש"מ 1827/02 אברהם ספיר נ' מדינת ישראל, פורסם בדינים עליון כרך סא 268).

(2) הנאשם מקיים חיי זוגיות עם בת זוגו אב לילדים בוגרים ומצבו הכלכלי והבריאותי אינו קל.

ד. לכיבודם של הסדרי טיעון

(1) הצדדים הגיעו ביניהם, כאמור, להסדר טיעון לגבי מידתם של אמצעי המשמעת שכללו:

- א. נזיפה חמורה
- ב. פיטורין לאלתר
- ג. פסילה לצמיתות משירות המדינה

כן סוכם כי הנאשם ישיב לקופת המדינה סך שווה ערך ל- 6 משכורות קבועות בגין שכר היתר ששולם לו בעקבות מצג ההשכלה כאמור.

(2) לעניין כיבודם של הסדרי טיעון, קיימת מגמה ליתן להם תוקף ברוח פסיקתו של בית המשפט העליון בעש"מ 4542/97 בעניין אליהו סבג, בו נפסק כי:

"לעיתים קרובות יש עניין בעריכת הסדר טיעון, ולפיכך יש גם בדרך כלל עניין לציבור בקיום הסדר טיעון. לכן, אין זה ראוי שבית הדין יסטה מהסדר טיעון אלא אם יש לכך טעם טוב לסטות מהסדר הטיעון, אם אמצעי המשמעת סוטים במידה משמעותית מן האמצעים הראויים בנסיבות המקרה, או אם הם בלתי סבירים באופן בולט, עד שהעניין הציבורי הדרוש לסטות מן ההסדר גובר על העניין הציבורי בקיום הסדרי טיעון".

(3) ביטוי מובהק לכך ניתן על ידי בית המשפט העליון פסק דין ע.פ. 1958/98, פלוני נגד מדינת ישראל. על המדוכה ישבו תשעה שופטים, ובפסק דין זה נקבעה ההלכה לעניין שיקול דעתו של בית המשפט בשאלת כיבודם של הסדרי טיעון:

"המסקנה היא כי שיקול המפר במידה משמעותית את האיזון הראוי בין שיקולי הענישה הרלוונטיים, באופן שנוצר יחס בלתי הולם בין ההקלה הניתנת לנאשם לבין האינטרס הציבורי, יהיה בו כדי לפסול את הסדר הטיעון בשל טעותה של התביעה וזאת גם אם מניעה כשרים הם". (שם פסיקה 18, עמ' 14).

כן קבע בית המשפט בפסיקה 24 בעמ' 19, שכותרתה "סיכומם של דברים" כי:

"בהיעדר פגם או פסול בהודיה שניתנה במסגרת הסדר טיעון, ירשיע בית המשפט את הנאשם על פי הודייתו ויגזור את עונשו. בהתקיים איזון ראוי בין האינטרס הציבורי הפרטני והאינטרס הציבורי הרחב שהתביעה מייצגת מצד אחד, לבין טובת ההנאה שניתנה לנאשם מצד אחד, יכבד בית המשפט את הסדר הטיעון. בית המשפט ישווה לנגד עיניו, בין היתר, את המגמה העקרונית לעידוד הסדרי טיעון. בנסיבות שבהן יראה לדחות את הסדר הטיעון, יגזור בית המשפט עונש שהיה גוזר אילו היה בא לפניו הסדר טיעון שקול ומאוזן. מן הראוי הוא שגם לאחר דחיית הסדר טיעון, כך שהעונש אשר יטיל לא יחרוג במידה קיצונית ובלתי פרופורציונלית מהעונש שעליו הסכימו הצדדים". (ראה גם את עש"מ 11128/04 בעניין אברהם טאפיר).

לפני כשנתיים ביהמ"ש העליון ביטל רכיב מאמצעי המשמעת שהוטלו על נאשם פסילה לשירות המדינה, שהוטל על ידי ביה"ד, שלא נמנה עם אמצעי המשמעת שעליו הסכימו הצדדים במסגרתו של הסדר טיעון, והמדינה נתנה הסכמתה לביטולו של רכיב זה בהליך הערעור:

"המדינה מסכימה לקבלת הערעור נוכח חריגת בית הדין מהסדר הטיעון. הסכמה זו הינה בדין, משאין בנסיבות עניין זה טעמים מיוחדים וכבדי משקל המצדיקים את החריגה האמורה". (עש"מ 6241/06 בעניין בנימין נגר נגד נציבות שירות המדינה, ניתן ביום 9.11.06).

סוף דבר

8. לאחר שבאו בפנינו טיעוני הצדדים כאמור ועל יסודם של מקבץ השיקולים אותם פרסנו לעיל, הגענו לכלל מסקנה כי הסדר הטיעון בהתחשב בעבירות בהן הורשע הנאשם, נסיבותיהן, התכלית של דיני המשמעת, הנסיבות האישיות הינו הסדר סביר, מידתי ומאוזן, ועל כן החלטתנו ליתן לו תוקף.

9. לנוכח החלטתנו האמורה, יוטלו על הנאשם אמצעי משמעת אלה:

א. נזיפה חמורה – כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין המופנה במישרין לנאשם והמצביע כי נפל פסול חמור בדרך שבה התהדר בהשכלה שלא היה זכאי לה, והשימוש שעשה בתעודות מזויפות בקשר אליה.

ב. פיטורין – הנאשם יפוטר לאלתר משירות המדינה.

ג. פסילה משירות המדינה – הנאשם יפסל לצמיתות משירות המדינה.

10. השבה

א. אנו מורים בתוקף סמכותנו לפי סעיף 35 לחוק כי הנאשם ישיב לקופה הציבורית סך שווה ערך ל-6 משכורות קובעות (להלן – בסיס ההשבה) באמצעות 24 תשלומים שווים ורצופים על פי הסדר תשלומים שייעשה בין הצדדים.

ב. טענות חוב של הנאשם כלפי משרד החינוך יבוררו בין הצדדים, ויהיו מקור מקזז, מבסיס ההשבה.

11. סברנו כי תכליתה של הפסילה לצמצום משרות המדינה, שהיא כרוכה יחדיו בפיטורין משרות הציבורי חיונית היא לפני מעשיו של הנאשם:

"חומרה מיוחדת נילוית לביצוע עבירה בהיותה של המשיבה עובדת הוראה המשמשת דמות מחנכת לתלמידיה, ואמורה להקנות להם ערכי דעת ומידות לא רק באמצעות הוראה על פי תוכנית הלימוד, אלא גם בהיותה דוגמא אישית להתנהגות מופתית. אופי העבירה, והקלון הנלווה לה, אינם מתיישבים, לטעמי עם האפשרות כי המשיבה תמשיך לעבוד בשירות המדינה בתחום כלשהו בלא שיחצוץ פרק זמן מסוים שבמהלכו היא תורחק מהשירות הציבורי. אין די בהרחקתה מתחום החינוך – שהוא בוודאי התחום הרגיש ביותר מבחינת המשך העסקתה, אלא ראוי לבדדה גם מיתר תחומי השירות הציבורי למשך תקופה מסוימת, מחשש שאם לא יעשה כן, עלולה להיגרם פגיעה רצינית לרמות ולתדמיתו של שירות המדינה בבחינת מערכת המתאפיינת בטוהר מידות וניקיון כפיים".

(עש"מ 8180 מדינת ישראל נ' פאטמה ולידי, ניתן בתאריך 7.5.06).

בפסק דין נוסף, בית המשפט העליון החמיר במידתם של אמצעי המשמעת וקבע, כי דרושה פסילה משרות המדינה ולא רק מילוי תפקידים מסוימים, לנוכח חומרת העבירות ותפקידם של דיני המשמעת:

"נראית לי במישור העיקרון עמדת המדינה בערעורה, המבקשת להרחיב את היקף פסילתו של המערער לכל תפקיד בשירות המדינה למשך תקופת פסילה שתיקבע. יש ממש בעמדתה, השוללת את האפשרות להמשיך ולהעסיק את המערער בתפקידים מסוימים בשירות המדינה ברצף אחד מיד לאחר ביצוע העבירות על ידו, בלא יצירת ניתוק מוחלט בינו לבין מערכת השירות הציבורי, ולו לתקופה מסוימת, אשר תדגיש את חומרת העבירות שעבר, ואת הצורך בשיקום האימון שיושג באמצעות סנקציה הולמת".

(עש"מ 9848/05 ועש"מ 9964/05 – א', בעניין יוסף מזוז שבו הוגשו ערעורים הדדיים של המדינה והמערער, ניתן ביום 25.1.2007).

הצדקת הפסילה ומשכה של הפסילה נגזרים מהמבחנים שנקבעו בנדון בעש"מ 3789/04 ציפורי נ' נציבות שירות המדינה שהובא בטיעוני התביעה, שבו פסקה כב' השופטת בייניש (לפי תוארה דאז):

"כמו הפיטורין, גם הפסילה משרות המדינה נובעת מאמותה תכלית של הגנה על השירות הציבורי מפני עובדים שסטו מדרך הישר. כאשר העובד מפר במעשיו את הנורמות המחייבות בשירות המדינה, ומועל באמון שניתן בו, הרי שיש מקום לקבוע בנסיבות מתאימות, ועל פי חומרת העניין – כי עובד זה יפוטר, ואף יהיה פסול מלשוב ולשרת בשירות המדינה. אמצעי הפסילה מהשירות נחוץ, איפה, כדי לשמור על טוהר המידות בשירות הציבורי, על תדמיתו ועל אמון הציבור".

לפני כשנה עמד בית המשפט העליון על חיוניותה ותכליתה של הפסילה משרות המדינה:

"חומרתן של עבירות המשמעת שהמשיב עבר מחייב מסר עונשי ברור אשר ינקה את מערך עובדי המדינה ואנשי החינוך מגילויים של חוסר יושר, ויעמיד את טוהר המידות בשירות הציבורי ובשירות החינוך הציבורי בתורת ערך שאינו נתון לפשרה ולגישה סלחנית. ערך זה מחייב, בנוסף לפיטורי המשיב מהשירות, גם את הרחקתו ופסילתו לא רק מעיסוק בהוראה במסגרת משרד החינוך, אלא גם מכל עיסוק בשירות המדינה למשך תקופה סבירה בשים לב למכלול הנסיבות הרלבנטיות".

(עש"מ 2928/06 מדינת ישראל נגד עומר דראושה – ניתן ביום י"ב בתשרי התשס"ח
24.9.07).

12. בית הדין רשם בפניו את עמדת התובעת, כי הגם שסוכם על פסילתו של הנאשם לצמיתות לשירות המדינה, לעניין זכויות הגמלה, עם סיום תוחלת העסקתו של הנאשם כעובד ציבור בהגיעו לגיל 67, יוכל הוא לקבל זכויות גמלה, לפי חוק שירות המדינה (גמלאות) (נוסח משולב) התש"ל – 1970.

גזר הדין ניתן ביום ד' בחשוון התשס"ט – 2.11.08, שלא בנוכחות הצדדים, להם הוא יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

(-)	(-)	(-)
פרומה הרשקוביץ	יהודית אייזנר	יוסף תלרז
חברת בית הדין	חברת בית הדין	אב בית הדין יו"ר

בד"מ 65/08 – דיווח כוזב של מפקחת על ימי עבודה ועבודה פרטית ללא היתר

תמצית פסק הדין

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בירושלים הרשיע, במסגרתו של הסדר טיעון, את הנאשמת, בעבירות משמעת שונות. הנאשמת, שהועסקה כמפקחת על היועצים החינוכיים במגזר הבדואי במחוז הדרום ובתפקידי הדרכה, והאמורה לשמש דוגמא לעובדי הוראה, הואשמה בעבירות של דיווחים כפולים בניגוד לכללים, אשר נעשו במספר רב של פעמים, ובעבודה פרטית ללא היתר.

בגזר דינו של בית הדין למשמעת בירושלים מובאים ראיות וטיעוני הצדדים לכיבודו של הסדר הטיעון, ושיקוליו של בית הדין אם ליתן לו תוקף.

התביעה: בקשה כי בית הדין יכבד את הסדר הטיעון, והפנתה את בית הדין להלכה העקרונית בדבר כיבוד ההסדרים.

המשרד: הצטרף לעמדתה של התביעה, וברך על הסדר הטיעון שיש בו שמירה על תדמית השירות.

ההגנה: עתרה לבית הדין כי יקבל את הסדר הטיעון, תוך שציינה כי אמצעי המשמעת שנקבעו בהסדר אינם קלים כלל.

הנאשמת: הביעה חרטה כנה על מעשיה ומסרה כי הינה חשה בושה.

לאחר בחינת השיקולים הרלבנטיים, לרבות דפוס התנהגותה של הנאשמת, נסיבותיה האישיות, סטנדרט ההתנהגות הנדרש מאיש חינוך, מעמדה הבכיר של הנאשמת ותכלית אמצעי המשמעת, הייתה עמדת הרוב בבית הדין כי יש ליתן תוקף להסדר הטיעון, ובסופו של עיון הוחלט כדעת הרוב.

נוכח החלטתו זו השית בית הדין על הנאשמת את אמצעי המשמעת של: נזיפה חמורה; הפקעת משכורת קובעת אחת; השבת סך של 4,650 ₪ ב-12 תשלומים שווים ורצופים; העברתה לאלתר של הנאשמת מתפקידה הנוכחי לתפקיד הוראה עד תום שנת הלימודים הנוכחית.

ניתן ביום ד' בטבת התשס"ט – 1.12.08.

הרכב: עו"ד אורי כהן – יו"ר
 נורית ורהפטינג – חברת בית הדין
 טליה מלצר – חברת בית הדין

ב"כ הנציבות: עו"ד חנאן נגי'ארה דואס
 ב"כ הנאשם: עו"ד מנחם חכמון

כ"ט בחשוון התשס"ט
27 בנובמבר 2008

בד. 2008-1306
בד"מ 65/08

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה

בפני : עו"ד אורי כהן
גב' נורית ורהפטינג
גב' טליה מלצר
- יו"ר
- חברת בית הדין
- חברת בית הדין

התובעת: עו"ד חנאן נג'ארה דואס

הנאשמת:

ב"כ הנאשמת: עו"ד מנחם חכמון

נציג המשרד: מר אהרון יהודה

גזר – דין

ההליך

1. הנאשמת, ילידת 1971, שהועסקה בתקופה הרלבנטית לכתב התובענה כמפקחת על היועצים החינוכיים במגזר הבדואי אשר במחוז הדרום של משרד החינוך, וכמורה בתפקיד הדרכה, הורשעה על ידינו ביום 12.11.08 עפ"י הודאתה, במסגרת של הסדר טיעון, בעבירות לפי סעיפים 17 (1) (2) (3) ו- (4) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג – 1963 (להלן – "החוק").
2. הנאשמת הורשעה כאמור בגין שני אישומים:

א. במהלך החודשים ספטמבר 2004 – מרץ 2006 דיווחה הנאשמת במספר רב של מועדים דיווחים על ימי עבודתה שלא בהתאם לכללים. הנאשמת דיווחה בגין ימי עבודה מסויימים הן על עבודה כמפקחת והן על עבודה כמורה בתפקיד הדרכה. כתוצאה מדיווחים אלה קיבלה הנאשמת עבור חלק מהימים תשלום כפול עבור דמי אש"ל ודמי נסיעה. כן קיבלה הנאשמת החזרי הוצאות שלא בהתאם לכללים על סך של כ- 15,512 ₪.

ב. במהלך שנת הלימודים תשס"ד (2003 – 2004), ובשנת הלימודים תשס"ו (2005 – 2006) עבדה הנאשמת עבודה פרטית נוספת במכללת "אחוזה" ללא בקשת היתר עבודה כנדרש וקיבלה שכר בגינה.

3. הנאשמת הודתה כי במעשיה המפורטים באישום הראשון הפרה את הוראות פרק 9 לתקשי"ר, את פסקה 42.212 לתקשי"ר וכן את הוראת סעיף 4.02 לכללי האתיקה של עובדי המדינה, והתנהגה התנהגות שאינה הולמת עובדת מדינה במשרד החינוך. כמו כן, קיבלה דמי אש"ל ודמי נסיעות שלא בהתאם לכללים עבור נסיעות שלא ביצעה. ביחס לאישום השני הודתה הנאשמת כי הפרה את הוראות פסקה 42.490 לתקשי"ר וכן את הוראות הסעיפים 12.01 ו-2.03 לכללי האתיקה של עובדי המדינה, והתנהגה התנהגות שאינה הוגנת ושאינה הולמת עובדת מדינה במשרד החינוך.

4. אשר על כן הרשיע אותה ביה"ד בעבירות לפי סעיף 17 (1) (2) (3) ו- (4) לחוק, כאמור.

הסדר הטיעון

5. הצדדים להליך הגישו לביה"ד הסדר טיעון, שאם בית הדין יתן לו תוקף יוטלו על הנאשמת אמצעי משמעת מוסכמים כדלקמן:

א. נזיפה חמורה.

ב. הפקעת משכורת קובעת אחת שתנוכה ב- 12 תשלומים שווים ורצופים.

ג. השבת סך של 4,650 ₪ שינוכה ב- 12 תשלומים שווים ורצופים.

ד. העברה לאלתר מתפקידה לתפקיד הוראה עד תום שנת הלימודים הנוכחית.

6. עוד צויין בהסדר הטיעון כי הובהר לנאשמת כי בית הדין אינו צד להסדר הטיעון וכי רשאי הוא לגזור עליה כל עונש שיראה לו.

7. להלן טיעוני הצדדים לכיבודו של הסדר הטיעון:

א. עמדת התביעה

(1) לדעת התביעה, ההסדר הוא מידתי וסביר בנסיבות העניין, ותואם את תכלית אמצעי המשמעת בדין המשמעתי.

(2) התביעה שקלה את הנסיבות לחומרה: עבירות של דיווחים כפולים בניגוד לכללים שנעשו במספר רב של פעמים, ועבודה פרטית ללא היתר בוצעו ע"י עובדת בדירוג מפקחת בעלת וותק של כ- 14 שנה, האמורה לשמש דוגמא לעובדי הוראה. מנגד שקלה התביעה עובדות לקולא: המדובר בעובדת ללא עבר משמעותי, שהודתה במיוחס לה ונטלה אחריות על מעשיה. הנאשמת, במסגרת עבודתה בחינוך במגזר הבדואי, קידמה תוכניות ופרוייקטים ותרמה תרומה של ממש בעבודתה.

(3) סכום ההשבה עליו הוסכם בהסדר הטיעון קטן באופן משמעותי מהחזר ההוצאות שקיבלה הנאשמת שלא כדין, הואיל וכבר נוכח ממשכורתה סכום של כ- 11.000 ₪. סכום ההשבה הנקוב בהסדר הטיעון הוא למעשה, הסכום הנותר להשבת ההוצאות במלואן.

(4) לסיכום, התביעה מבקשת לכבד את הסדר הטיעון, ולענין ההלכה העקרונית של כיבוד ההסדרים היא מפנה לעש"מ 4542/97 בעניין אליהו סבג.

ב. גישת המשרד

(1) המשרד מברך על ההסדר שיש בו שמירה על תדמית השירות: הנאשמת אינה יכולה לשמש בתפקיד של מפקחת או מדריכה לעת עתה, ואולי בעתיד היא תוכל לשוב לתפקיד מפקחת במגזר הבדואי.

(2) הנאשמת החלה עבודתה במשרד החינוך בשנת 1944, היא בעלת תואר ראשון משנת 1998 ותואר שני משנת 2004. חוות הדעת של הממונות עליה הינן חיוביות, הנאשמת היא עובדת מקצועית מסורה ואחראית שגרמה לשינוי חיובי ומשמעותי בנושא הייעוץ החינוכי. עם זאת, המשרד מודע לחומרת העבירות, לפגיעה בתדמית השירות ולהדים השליליים שעוררה התובענה בקרב עמיתיה לעבודה.

המשרד מודע לכך שהנאשמת לא עמדה בפיתוי של הדיווחים הכפולים.

ג. עמדת ההגנה

(1) אמצעי המשמעת שנקבעו בהסדר הם עונשים כבדים מאוד, ובעיקר העברתה של הנאשמת מתפקידה הבכיר כמפקחת לתפקיד הוראה עד סוף שנת הלימודים הנוכחית.

(2) הנאשמת, שקיבלה עליה את הדין, מתביישת בעצם ההעמדה לדין. היא חשה בושה גדולה מול ילדיה ומשפחתה, ומול מנהליה ועמיתיה לעבודה. היא נושאת עימה עצבות וייסורים בגין ההליכים שננקטו נגדה.

(3) הפגיעה הכספית בנאשמת המועברת מתפקידה כמפקחת היא קשה ביותר, זאת בנוסף לכתם שירבוץ עליה עקב הרחקתה, והתביעה מבקשת שהפקעת שכרה תהיה ממשכורתה בתפקיד הוראה ולא מתפקיד מפקחת.

(4) התובענה נסובה לא על מעשה מרמה ולא על זדון, אלא על הגשת דו"חות שלא בהתאם לכללים. הנאשמת פעלה בתום לב ולא הסתירה דבר. היא טענה באי קיום הכללים.

(5) הסניגור הגיש לעיון ביה"ד שלוש חוות דעת חיוביות מאוד מהממונים עליה:

א. מכתב מיום 26.8.08 שעניינו הוקרה והערכה על עבודתה של הנאשמת בשנת תשס"ח (מכתבה של גב' עדנה דשבסקי, מ"מ מנהלת אגף ייעוץ בשירות הפסיכולוג הייעוצי של משרד החינוך).

ב. מכתב מיום 8.9.2008 שעניינו הערכה על עבודתה של הנאשמת בשנת תשס"ח במגזר הבדואי (מכתבה של גב' עמירה חיים, מנהלת מחוז הדרום במשרד החינוך).

ג. מכתב מיום 8.9.2008 שעניינו הערכת עבודתה של הנאשמת בשלוש השנים האחרונות כיועצת בכירה במגזר הבדואי מחוז דרום (מכתבו של ד"ר מוחמד אלהיב, הממונה הארצי על החינוך הבדואי במשרד החינוך).

- (6) משרתה של הנאשמת כמפקחת היתה צריכה להיות בהיקף של 100% משרה אולם בשל בעיות תקן, המשרה בפועל הייתה 50% משרה. השימוש בהדרכה להשלמת המשרה גרם לה למעוד בדיווחיה.
- (7) הנאשמת רואה בעבודתה החינוכית את מהות חייה, כמו גם ברצונה לשפר ולקדם את החינוך במגזר הבדואי.
- (8) לסיכום, התביעה עותרת לקבל את הסדר הטיעון ומפנה את ביה"ד לגזרי הדין שניתנו בעניין מזל קאפח וישראל בן – כנען, שם אומצו הסדרי הטיעון שכללו אמצעי משמעת פחותים, הגם שמדובר במעשים חמורים.

ד. דבר הנאשמת

- (1) נושאת בעול של שגיאתה כבר שלוש שנים, וסובלת מתחושת בושה.
- (2) העבירות בוצעו בתום לב עקב טעות מצערת ביותר שנבעה מחוסר קפדנות.
- (3) העונש הכספי מאוד קשה, אולם מה שקשה לה יותר הוא הרחקתה מהתפקיד ומהעשייה שהיא כל כך מאמינה בהם.
- (4) ההליך המשמעתי פגע במשפחתה, ילדיה והוריה, והיא מצטערת על מעשיה.
- (9) לאחר שבאו בפנינו טיעוני הצדדים, כאמור, שקלנו לצורך קבלת החלטתנו את השיקולים הבאים :

א. לשאלת כיבודם של הסדרי הטיעון

ככלל, המגמה בפסיקה היא ליתן תוקף להסדרי הטיעון בשל הטעמים הקשורים בחשיבותם ובמעמדם של הסדרי הטיעון.

ראה: ע"פ 1958/98 פלוני נ' מדינת ישראל, פד"י נז(1) 577, בעמ' 607, שם אומרת השופטת (כתוארה דאז) ביניש:

"הכל מסכימים כי, האינטרס הציבורי במובנו הרחב מחייב את בתי המשפט לעודד קיומם של הסדרי טיעון."

כן, ראה דברי השופט זמיר בעש"מ 4592/97 אליהו סבג נ' נציבות שירות המדינה, פד"י נא(5) 513, 596:

לעיתים קרובות יש עניין בעריכת הסדר טיעון, ולפיכך יש גם בדרך כלל עניין לציבור בהסדרי טיעון. לכן, אין זה ראוי שבית הדין יסטה מהסדר טיעון אלא אם יש לכך טעם טוב לסטות מהסדר הטיעון, אם אמצעי המשמעת סוטים במידה משמעותית מן האמצעים הראויים בנסיבות המקרה, או אם הם בלתי סבירים באופן בולט, עד שהעניין הציבורי הדרוש לסטות מן ההסדר גובר על העניין הציבורי בקיום הסדר טיעון."

וכן, דברי השופטת ביניש ב- עש"מ 1826/02 סולמי נגד עיריית ת"א – יפו, פד"י נו(6) 433, 437:

"נקודת המוצא היא שמלאכת גזירת הדין מסורה לבית המשפט. הכל מסכימים כי על בית המשפט ליתן משקל רב להסדר טיעון שנערך בין הצדדים, והוא לא ייטה לסטות ממנו אלא בנסיבות המצדיקות זאת."

ההנחיות העקרוניות בשאלת כיבודם או אי כיבודם של הסדרי טיעון, באו לידי ביטוי בפסיקתו של בית המשפט העליון בע"פ 1958/98 פלוני נגד מדינת ישראל (לעיל), שאוזכר בדבריה הבאים של השופטת ארבל בעל"ע 1364/04 הועדה המחוזי של לשכת עורכי הדין בת"א נ' עו"ד יוסף סלוביק (ניתן ביום 28.9.04):

"ברקע הדברים אבקש להפנות לפסיקת בית המשפט שעסקה בשאלה אימתי ימנע בית המשפט מלכבד הסדר טיעון, ומהי התוצאה כאשר בית משפט אינו גוזר עונש על פי הסדר הטיעון...אציין כי בין השופטים בבית משפט זה נתגלעו גישות שונות בשאלות אלה ולאחרונה ניתן פסק דין על ידי הרכב מורחב של בית משפט זה שהכריע בסוגיה. בית המשפט אימץ את "גישת האיזון" וקבע מבחן על פיו ידחה הסדר טיעון אם אינו מבטא את האיזון הראוי בין האינטרסים השונים הרלבנטיים לעניין, ובהם העונש הראוי, לבין היתרונות הגלומים בהסדר הטיעון. על בית המשפט לשקול אם ההסדר פוגע באמון הציבור, במערכת אכיפת החוק ובאינטרס הציבורי בהפעלה נאותה של מדיניות הענישה. ראוי להביא בהקשר זה מדבריה של השופטת ביניש:

"קיומו של הסדר טיעון הוא שיקול מרכזי בשיקוליו של בית המשפט הגוזר את העונש. ככלל, בית המשפט יראה לקיים את הסדר הטיעון, בשל הטעמים הקשורים בחשיבותם ובמעמדם של הסדרי הטיעון. עם זאת, תמיד חייב בית המשפט עצמו לשיקול את השיקולים הראויים לעונש, שכן תפקידו ואחריותו אינם מאפשרים לו להסתתר מאחורי גבה של התביעה. במסגרת בחינתו של העונש המוצע, ייתן בית המשפט דעתו לכל שיקולי הענישה הרלוונטיים, ויבחן אם מקיים העונש המוצע את האיזון הדרוש ביניהם. לשם כך, יבחן בית המשפט את העונש ההולם בנסיבות העניין, וישקיף עליו גם באספקלריה שהעמידה לרשותו התביעה בהסדר הטיעון שערכה. בבחינת הסדר הטיעון, נקודת המוצא היא מידת העונש המוצע בשים לב לסוג העבירה, לחומרתה ולנסיבות ביצועה. כמו בכל הליך של גזירת הדין, ייתן בית המשפט דעתו גם לנסיבות האישיות של הנאשם ולשיקולי מדיניות של ענישה ראויה, ויתחשב בכל אלה. בית המשפט אינו יכול לקבוע אם התקיים האיזון הראוי בין אינטרס הציבור לטובת ההנאה שניתנה לנאשם, בלא שיבחן מה היה העונש הראוי לנאשם אלמלא הסדר הטיעון, ומהי מידת ההקלה שניתנה לו עקב הסדר הטיעון" (ההדגשה שלי – ע.א.) (ע"פ 1958/98 פלוני נ' מדינת ישראל, פ"ד נז(1) 577, 608 – 609).

לעמדה זו הצטרף גם הנשיא ברק והוסיף בהקשר זה:
"בכל אלה תמיד חייב בית המשפט עצמו לשיקול את השיקולים הראויים לעונש, שכן תפקידו ואחריותו אינם מאפשרים לו להסתתר מאחורי גבה של התביעה" (ע"פ 8164/02 פלוני נ' מדינת ישראל (לא פורסם, ניתן ביום 17.3.03).

אכן, שיקול הדעת אם לאמץ את עמדת התביעה או לאמץ הסדר טיעון כאשר יש הסכמה בין הצדדים לגביו – או את עמדת הלשכה בענייננו – הסמכות, כמו גם האחריות לגביהם, נתונה תמיד לבית המשפט."

נציין כי **"גישת האיזון"** האמורה הוחלה הלכה למעשה גם בפסקי הדין של השופטת ביניש שנדרשה לעניין בדונה בערעורים על החלטות בתי הדין למשמעת של הרשויות המקומיות, אשר החליטו לסטות מאמצעי המשמעת שהוסכמו בהסדרי טיעון ע"י הצדדים.

ראה: ער"מ 4172/02 פלוני נ' התובעת בבית הדין למשמעת של עובדי עיריית ירושלים פד"י נו(5) 673, וער"מ 1826/02 בועז סולמי (לעיל).

ב. על האישומים ועל עבירות המשמעת

הנאשמת הועמדה לדין והורשעה בשני אישומים, כאמור:

א. בתקופה שבין החודשים ספטמבר 2004 – מרץ 2006 דיווחה, במספר רב של מועדים, דיווחים על ימי עבודה שלא בהתאם לכללים. כתוצאה מדיווחים אלה קיבלה הנאשמת תשלום כפול עבור דמי אש"ל ודמי נסיעה וזוכתה בהחזר הוצאות שלא כדין.

ב. במהלך שנת הלימודים תשס"ו (2005 – 2006) עבדה בעבודה פרטית ללא קבלת היתר במכללת "אחוזה" וקיבלה שכר בגינה.

באשר לאישום הראשון

בית המשפט העליון חזר ושנה כי, הדיווחים של עובדי צריכים להיות דיווחי אמת, שכן על בסיסם משולם שכרו של העובד. בעש"מ 6978/00 מאיר מוטיל נ' נציב שירות המדינה פ"ד נד(4) (865) נפסק:

"דיווחים כאלה פסולים בעיקר בשל שלוש סיבות. ראשית, משום שאינם דיווחי אמת, ואין צורך להסביר את הפסול שבחתימת עובד, ביוזעין, על דיווח שאינו אמת. מבחינה זאת הם אינם מוסריים. שנית, משום שהם מפריס את ההוראות המחייבות. לכן הם בלתי חוקיים. ושלישית, משום שהם משמשים את העובדים כדי לקבל מאוצר המדינה שכר שאינו מגיע להם".

בית המשפט שם והדגיש כי חומרת העבירה אינה נבחנת דווקא עפ"י הנזק הכספי שנגרם לקופת הציבור. ראה פסק דינה של כבוד השופטת (כתוארה דאז) בייניש בעש"מ 10125/01 מדינת ישראל נ' גניש (ניתן ב- 11.3.2002).

כן ראה: עש"מ 10250/01 ז'קלין מוכתרי נ' נציבות שירות המדינה (ניתן ביום 11.2.2002).

ובאשר לאישום השני

אין חולק שהנאשמת לא קיבלה אישור לעבודה פרטית, ולמרות זאת עסקה בה וקיבלה שכר בגינה.

בעש"מ 1/82 יואל חנוכי נ' נציב שירות המדינה, פד"י לו(2) 81, 84 נפסק:

מי שמבקש לשירות בשירות המדינה חייב לקבל על עצמו את המגבלות והסייגים, הנובעים מכך, ואין לקבל בשום פנים ואופן את הגישה, לפיה יכול עובד מדינה, ששכרו משולם מקופת הציבור, לדחוק חובתו כלפי שירות המדינה לקרן זווית, ולחפש עיסוקים נוספים כאוות נפשו".

הנאשם הורשעה כאמור בעבירות לפי סעיפים 17(1), (2), (3) ו-(4) לחוק, שזו לשונם:

"(1) עשה מעשה, והתנהג, באופן שפגע במשמעת שירות המדינה;

(2) לא קיים את המוטל עליו כעובד המדינה על פי נוהג, חוק או תקנה, או הוראה כללית או מיוחדת שניתנו לו כדין, או התרשל בקיום המוטל עליו כאמור;

(3) התנהג התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד המדינה או התנהג התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו או בשמו הטוב של שירות המדינה;

(4) התנהג התנהגות בלתי הוגנת במילוי תפקידו או בקשר איתו."

נבחן בקצרה את יסודות העבירות בהן הורשע הנאשם:

פגיעה במשמעת שירות המדינה – (ס' 17(1) לחוק) (1)

לעניין זה קבע כבר בית המשפט העליון בעש"מ 3/75 אלפונסו דבוש נ' נציבות שירות המדינה (פ"ד ל(1) 231):

"לא אמצה כאן תיאור כל יסודותיו וסימני האיפיון של המושג "משמעת". יספיק לצורך הנושא שבפנינו אם אומר כי המשמעת היא בעיקרה מערכת הנורמות, הנוהלים והנהגים, המסדירה אופן פעולתה של מסגרת ארגונית בעלת מעמד מיוחד, והקובעת סדריה ובכלל זה חובותיהם וסמכויותיהם של המשרתים בה, בזיקתם זה לזה וזיקתם למסגרת עצמה."

כן ראה: ער"מ 1/82 עירית ת"א נ' אלי רובין פד"י לו(3) 579.

(2) אי קיום המוטל עליה על פי הוראה כללית או מיוחדת שניתנו לה כדין, או התרשלות בקיום המוטל עליה – סעיף 17(2) לחוק.

הנאשמת מודה כי לא קיימה או הפרה הוראות בתקשי"ר או בכללי האתיקה כדלקמן:

ביחס לאישום הראשון

הוראות בתקשי"ר

פרק 9 – שעניינו סדרי העבודה בשירות המדינה

פיסקה 42.212 –

"עובד חייב למלא כל הוראה שנקבעה בתקשי"ר, בכל הודעה של נציבות שירות המדינה וכל הוראה כללית אחרת שניתנה ע"י מי שמוסמך לכך".

כללי האתיקה

סעיף 12.01 "אסור לעובד המדינה לנצל את מעמדו או תפקידו בשירות המדינה לקידום עניין אישי שלו או של אדם אחר ולכל מטרה שאינה קשורה במילוי תפקידיו."

סעיף 4.02 "על עובד המדינה לדווח דיווח מלא לממונים עליו – ולנוגעים בדבר על פעולות ועניינים שיש לדווח עליהם בנסיבות העניין ולהביא לפניהם את מלוא המידע אשר נראה לו רלוונטי".

ביחס לאישום השני

הוראת פסקה 42.490 לתקשי"ר :

נוהל קבלת היתר (לעבודה פרטית):

"(א) עובד, המבקש היתר לעבודה פרטית, יגיש בקשה בטופס בקשה לאישור עבודה פרטית (מדף 2740).

(ב) העובד ימלא את חלק א' של הטופס ויעבירו למנהל היחידה בה הוא מועסק. מנהל היחידה ימלא את חלק ב' של הטופס ויעביר את הטופס בהתאם לרשום בטופס.

(ג) בקשה לקבלת היתר לעבודה פרטית תוגש 30 יום לפחות לפני מועד תחילת העבודה הפרטית".

סעיף 12.01 לכללי האתיקה – ראה לעיל, ביחס לאישום הראשון.

סעיף 2.03 לכללי האתיקה -

"לא יעסוק עובד המדינה בעבודה פרטית, אלא בהיתר ועל פי התנאים שנקבעו בהתאם לדרוש למילוי תפקידו."

(3) **התנהגות שאינה הולמת עובד מדינה** - סעיף 17(3) לחוק.

בעש"מ 3849/03 מיכל אלבז נ' נציבות שירות המדינה – (פד"י נח(2) 880, 888) נקבעה הגדרתה של העבירה על פי סעיף זה :

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור, או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון."

כן ראה: ער"מ 1351/95 ליאון פינקלשטיין נ' התובע בבית הדין המקומי למשמעת פד"י מט(5) 573, 578 ; עש"מ 5246/98 אהרון אהרוני נ' נציבות שירות המדינה פד"י נו(1) 481.

(4) **התנהגות בלתי הוגנת במילוי תפקידו או בקשר אליו** – סעיף 17(4) לחוק.

מפסיקתו של בית המשפט העליון בתיקים שבהם הורשעו עובדי מדינה בעבירה על פי סעיף 17(4) לחוק עולה כי, מדובר בנסיבות שבהן עובד מדינה משיג בעיקר לעצמו טובות הנאה שונות ממסגרת מתפקידו. (ראה: עש"מ 2/79, פלוני נגד נציב שירות המדינה, פד"י (2) 274; עש"מ 177/01 אברהם קליין נ' מדינת ישראל, פדי נא(3), עמ' 57; עש"מ 6978 בעניין מוטיל ואח', ופסקי דין שאוזכרו שם, פד"י נד(4) בעמ' 865; עש"מ 5626/05 בעניין רחל אוחנה, שניתן ב- 14.3.2006).

ניתן כמובן לעשות שימוש בכללי העתיקה של עובדי המדינה, על מנת לקבוע האם התנהגות מסויימת היא הוגנת או שאינה הוגנת על פי דין. השווה: עש"מ 5493/07 טליה וינשטיין נ' מדינת ישראל – שירות התעסוקה (פורסם ב- 13.8.2006), שם ציין השופט רובינשטיין כי:

"כללים אלה (הכוונה לכללי האתיקה של עובדי המדינה משנת 1987 – א.כ.) גם אם לא קיבלו קודיפיקציה בגדר חוק שירות המדינה (משמעת)... הריהם בוודאי בסיס לקביעת התנהגות הולמת או שאינה הולמת על פי דין ומתוך הבנה כי הנושא, גם לא הובא בפלילים, אינו עניין אסתטי – אתי בלבד, אלא גם מהווה עבירת משמעת. מובן כי הדברים אמורים בכפוף לבחינת כל מקרה לגופו."

המושג "התנהגות בלתי הוגנת" הוא מושג הלקוח מתחום האתיקה, ולכן בבואנו לבחון אם התנהגות מסויימת הינה בבחינת עבירה על פי סעיף 17(4) לחוק, יש לבחון את אופייה האתי של ההתנהגות ומה מידת הקשר שלה למילוי תפקידו של הנאשם.

ג. **תכלית אמצעי המשמעת**

תכלית אמצעי המשמעת המושתים על הנאשם היא כפולה: מניעת פגיעה משמעותית בתפקודו של השירות הציבורי, בתדמיתו ובאמון הציבור בו מחד, והרתעת עובדים אחרים לבל ייכשלו במעשים דומים מנגד. (ראה: ער"מ 4247/07 עיריית חיפה נ' סביון שורקי ניתן ב- 27.6.07).

על תכלית זו עמד בית המשפט העליון בשורה של פסקי דין, ראה למשל: עש"מ 356/96 פלוני נ' נש"מ, דינים עליון כרך מג 446; עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל, דינים עליון כרך נט 43; עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נ' עבדאללה חמזה פד"י נג(3) 77; עש"מ 7111/02 נציבות שירות המדינה נ' אשואל פ"ד נז(1) 920, 926 – 927; ער"מ 10240/02 עראף נ' עירית חיפה (ניתן ביום 10.8.2003) ולאחרונה בעש"מ 9433/07 מדינת ישראל נ' מרינה אבשלומוב (ניתן ביום 21.5.2008), שם פסקה השופטת ארבל:

"כידוע, עיקר תכליתו של הדין המשמעותי של עובדי המדינה הינה הגנה על דמותו ותפקידו של השירות הציבורי ושמירה על אמון הציבור בו ובעובדיו. תכלית זו מושגת בין היתר באמצעות קביעתן של נורמות התנהגות הראיות לעובדים בשירות הציבורי ובאמצעות ענישתם של עובדים שסטו מנורמות אלו, וזאת תוך יצירת הרתעה אפקטיבית מפני ביצוע מעשים שיש בהם סטייה כאמור ותוך העברת מסר ברור לציבור באשר לסטנדרטים שבהם מחויב השירות הציבורי:

יובהר כי הגם שרצון בית הדין להגיע לנקודת איזון עונשית כאמור, עלינו לתת את הדעת להלכה המנחה שהמשקל הראוי לייחס לנסיבות שבהן בוצעה העבירה הפלילית, וכן גם המשמעות שיש לייחס לנסיבות האישיות של הנאשם פוחת בדין המשמעותי (עש"מ 5282/98 מדינת ישראל נ' כתב, פ"ד נב(3) 93, 87; עש"מ 4203/07 בוגייסקי נ' נציבות שירות המדינה, ניתן ביום 24.6.07; עש"מ 5493/07 טליה וינשטיין נ' מדינת ישראל – שירות התעסוקה, ניתן ביום 13.8.07; עש"מ 2165/08 יעל זיקרי נ' מדינת ישראל, ניתן ביום 3.4.2008).

בבחינת התאמתם של אמצעי המשמעת להשגת תכליות דיני המשמעת יש לייחס משקל לטיב עבירת המשמעת, מהות העובד, אופי המערכת אליה הוא משתייך ולהיות העבירה ולהיות העבירה חלק מתופעה רחבה לאחר שפשטה בשירות הציבורי. (ראה עש"מ 3666/06 אחמד חסן אסדי נ' נציבות שירות המדינה (ניתן ביום 7.11.07).

בפס"ד אסדי הנ"ל עמדה כבוד השופטת פרוקציה על יישום תכליות אמצעי המשמעת ביחס לעובדי ציבור הנמנים על מערכת החינוך :

"חובת השמירה על נורמות של טוהר מידות ונקיון כפיים, ככל שהיא מחייבת בשירות הציבורי כולו, חלה ביתר שאת על עובדי ציבור הנימנים על מערכת החינוך ועל עובדי הוראה ומחנכים בתפקידם לחנך את הדור הצעיר ולטעת בו לא רק ידע והשכלה רחבה, אלא גם מידות טובות וערכי יושר והגינות. בשל מהות תפקידם, ונדרשים מחנכים להקפדה מיוחדת על התנהגותם האישית, בהיותם דוגמא אישית ומופת לתלמידיהם. כשלון אתי בהתנהגותם מטביע כתם לא רק על דמותם שלהם אלא על מערכת החינוך כולה, ואף על השירות הציבורי בכללו".

ביהמ"ש העליון הדגיש בשורה של פסקי דין נוספים את סטנדרט ההתנהגות הגבוה הנדרש מעובד הוראה, במיוחד במהלך תפקיד. ראה, לדוגמא, עש"מ 10970/05 מדינת ישראל נ' חורשיד היפא (ניתן ביום 9.10.2007) שם נאמר :

"בתחום המגזר הציבורי ישנן מערכות תפקידים בהן נדרש מעובד הציבור לשמש דוגמא אישית מיוחדת, ולעמדו בנורמות התנהגות ברף גבוה במיוחד. תפקידי הוראה וחינוך נמנים על אותם תפקידים, על שום היותם של אנשי חינוך מציבי נורמות ההתנהגות לדור הצעיר, ומעצבי אישיותם של בני הנוער לא רק כבעל ידע ודעת, אלא, בראש וראשונה, כבעלי רמה אתית-מוסרית גבוהה, כמי שבעתיד יהוו התשתית האנושית עליה תיבנה החברה הישראלית, על ערכיה המוסריים והתרבותיים."

ד. על נסיבותיה האישיות של הנאשמת

הנאשמת עובדת משרד החינוך משנת 1994 ומשמשת בתפקיד בכיר כמפקחת על היועצים החינוכיים במגזר הבדואי. מחוות הדעת שהוגשו לעיונו, התרשמנו שהנאשמת ביצעה עבודתה במסירות ובמקצועיות, ואלמלא כשלונה בעבירות קא עסקינן יש להניח שהייתה מתקדמת בעבודתה במשרד החינוך.

ההגנה טענה שמעשיה של הנאשמת נעשו בתום לב. לא נוכל לקבל טענה זו. כך או כך, די אם נציין כי לגבי היסוד הנפשי של העבירה יש מקום להבדיל בין עבירות משמעת לעבירות פליליות, כפי שקבע כבוד השופט זמיר בער"מ 6949/00 דוד חזי נ' עירית תל אביב פד"י נד(5), 101).

"נראה לי כי לצורך קיום היסוד הנפשי בעבירות משמעת די בכך שעובד מדינה סביר (או, לא) אחרת, אדם מן הישוב יכול היה בנסיבות העניין, להיות מודע לטיב המעשה.

ראה גם :

עש"מ 5550/98 גל אור נ' מדינת ישראל, פ"ד נג(1) 326, 334 – 335 (1999); עש"מ 6335/02 שוחט נ' מדינת ישראל (ניתן ביום 8.6.03); עש"מ 6339/00 מושקט נ' נציבות שירות המדינה, (ניתן ביום 5.1.00); עש"מ 6843/01 בן דוד נ' נציבות שירות המדינה, פ"ד נו(2) 918; (כפי שנפסק בעש"מ 5917/07 נביל גרה נ' נציבות שירות המדינה, ניתן ביום 19.8.07.

התרשמנו מחרטתה הכנה של הנאשמת, עובדת המוערכת על ידי הממונים עליה, אשר כשלה באי קיום הכללים של הדיווחים על ימי עבודתה כפי שהתקיימו לאשורם ובעבודה פרטית ללא היתר.

על מעמדה הבכיר כמפקחת, עובדת בכירה במערכת החינוך האמורה לשמש מופת בהתנהגותה לעמיתיה ולציבור התלמידים (כפי שנאמר כבר במקורות **"אינו דומה לומד בעצמו ללומד מרבו"** (כתובות קי"א ע"א) נדרשנו בדיונו לעיל, ונראה לנו שהדברים ברורים היטב גם לנאשמת עצמה.

9. החלטת בית הדין

ישבנו על המדוכה והתלבטנו רבות אם לקבל את הסדר הטיעון או שמא לדחותו וזאת בעיקר נוכח מעמדה ותפקידה הבכירים של הנאשמת כמפקחת במשרד החינוך.

לאחר שמוטב בית הדין שקל את טיעוני הצדדים ומקבץ השיקולים, כפי שנפרסו לעיל, נחלקו הדעות בין עמדת הרוב ועמדת המיעוט:

עמדת הרוב:

יש בדפוס התנהגותה של הנאשמת, תכליתם של דיני המשמעת, נסיבותיה האישיות וקבלת האחריות על מעשיה את האיזונים הראויים שבין האינטרסים השונים הנשקלים בקביעת אמצעי המשמעת. אשר על כן, ראוי לגישת עמדת הרוב ליתן תוקף להסדר הטיעון. עם זאת, גם עמדת הרוב סבורה שאלמלא הסדר הטיעון, ולו היתה הנאשמת מורשעת בדין, היו מושתים עליה אמצעי משמעת חמורים בהרבה.

עמדת המיעוט:

בהתחשב בבכירותה של הנאשמת מפקחת במשרד החינוך, האמורה לשמש אות ומופת להתנהגות ערכית אין לקבל את הסדר הטיעון כלשונו. אמצעי המשמעת המוסכמים אינם שומרים על תדמיתו של השירות הציבורי ועל אמון הציבור בו, ובעיקר כשמדובר על תדמיתו של הסגל החינוכי הבכיר במשרד החינוך. אשר על כן, סבורה אחת מחברי המוטב כי יש לקבל את אמצעי המשמעת אשר בהסדר הטיעון, אולם ביחס להעברתה לאלתר של הנאשמת מתפקידה כמפקחת לתפקיד הוראה יש להעמיד את תקופת ההעברה על שניים מיום מתן גזר הדין, ולא עד תום שנת הלימודים הנוכחית בלבד.

10. בסופו של עיון, הוחלט כדעת הרוב.

11. לנוכח החלטתנו האמורה ולאחר מתן תוקף כאמור להסדר הטיעון, יוטלו על הנאשמת אמצעי משמעת של:

א. נזיפה חמורה

ב. הפקעת משכורת קובעת אחת שינוכה ב- 12 תשלומים שווים ורצופים (המשכורת הקובעת תהיה המשכורת של "עובדת הוראה" האמורה להיות משולמת לנאשמת לאחר העברתה מתפקידה כמפקחת).

ג. השבת סך של 4,650 ₪ שינוכה ב- 12 תשלומים שווים ורצופים.

ד. העברתה לאלתר של הנאשמת מתפקידה הנוכחי לתפקיד הוראה עד תום שנת הלימודים הנוכחית.

גזר הדין ניתן ביום ד' בטבת התשס"ט – 1.12.08 שלא בנוכחות הצדדים, להם הוא יועבר
באחת מדרכי המסירה המקובלות.

(-)	(-)	(-)
טליה מלצר	נורית ורהפטינג	עו"ד אורי כהן
חברת בית הדין	חברת בית הדין	יו"ר

רשלות

בד"מ 86/06 – לשלומם של ילדי החינוך המיוחד

תמצית פסק הדין

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בירושלים הרשיע, במסגרת הסדר טיעון, את הנאשמת, ששימשה כמורה טיפולית בבית ספר המיועד לתלמידים הסובלים מפיגור שכלי, על כך שעת שימשה כמורה אחראית בכיתה, והייתה אמורה להשגיח לבדה על חמישה תלמידים ולדאוג לשלומם, לא הבחינה כי תלמיד קטין שכוב על בטנה של אחת מהתלמידות, כאשר התלמידה בוכה, וכתוצאה מכך נפגעה התלמידה בבטנה.

הצדדים הגיעו ביניהם להסדר טיעון לפיו אמצעי המשמעת המוסכם שיוטל על הנאשמת יהא **נזיפה חמורה**, וזאת, לאחר ששירותה של הנאשמת במוסדות החינוך הופסק על פי קביעה של ועדה רפואית מוסמכת.

בגזר הדין הובאו טיעוני הצדדים לעניין כיבודו של הסדר הטיעון, חומרת העבירה, תכלית אמצעי המשמעת ונסיבותיה האישיות של הנאשמת.

בסופו של יום החליט בית הדין לכבד את הסדר הטיעון וליתן לו תוקף של פסק דין.

ניתן ביום כ"ב באב תשס"ז – 6.8.07.

בהרכב:	-	ניצה אדן ביוביץ, מ"מ אב בית הדין
	-	גב' נחמה ז"ק
	-	גב' טליה מלצר
	-	חברת בית הדין
	-	חברת בית הדין

ב"כ הנאשמת: עו"ד ירון ברזילי

ב"כ התביעה: עו"ד שלומי נמיר

כ"ג באב התשס"ז
7 באוגוסט 2007

בד. 2007-1088
בד"מ 86/06

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה

בפני : ניצה אדן-ביוביץ – מ"מ אב בית הדין
גב' פרומה הרשקוביץ
ד"ר נאוה קרניאל
- יו"ר
- חברה
- חברה

התובעת: עו"ד שיר ביגמן

הנאשמת:

ב"כ הנאשמת: המתמחה גבי סעדון
ממשרדו של עו"ד ירון ברזילי

נציג המשרד: מר יהודה אהרון

גזר – דין

ההליך

1. ביום כ"ו בטבת התשס"ז – 16.1.07 בית הדין הרשיע, במסגרת הסדר טיעון את הנאשמת, ששימשה במועדים הרלבנטיים לכתב התובענה, מורה טיפולית בבית ספר הממלכתי "הצרי" בתל אביב, המיועד לתלמידים הסובלים מפיגור שכלי, בעבירות לפי סעיפים 17(1), (2) ו-3(3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג – 1963, וסעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה. (להלן – החוק).

בכך, שביום 23.3.07, סמוך לשעה 13:00, הנאשמת שימשה כמורה אחראית בכיתה בה נכחו חמישה תלמידים, ביניהם התלמידה, קטינה הסובלת מפיגור שכלי והייתה אמורה להשגיח עליהם ולדאוג לשלומם.

בעת שהיית התלמידים בכיתה, בהשגחת הנאשמת לבדה, לא הבחינה כי תלמיד קטין שכוב על בטנה של התלמידה, כאשר התלמידה בוכה. מעשים אלה הופסקו רק משנכנסה סייעת לחדר. כתוצאה מכך נפגעה התלמידה בבטנה.

2. טיעוני הצדדים לכיבודו של הסדר הטיעון

הצדדים הגיעו ביניהם להסדר טיעון לפיו אמצעי המשמעת המוסכם שיוטל על הנאשמת הוא נזיפה חמורה. וזאת, לאחר ששירותה של הנאשמת במוסדות החינוך הופסק על פי קביעה של ועדה רפואית מוסמכת.

עמדת התביעה

התובעת המלומדת ציינה כי, הנאשמת התרשלה בתפקידה ועקב כך נגרם לתלמידה נזק. המורה אמונה על בטחונם ושלומם של הילדים והדבר לא בוצע בעניינינו.

אמצעי המשמעת המבוקש הוא הולם ומאוזן ובית הדין מתבקש לכבד את הסדר הטיעון.

גישת המשרד

מנציג המשרד נבצר מלהגיע לבית הדין. אולם, ממכתב שהעביר לבית הדין נמסר כי, לנאשמת אין עבירות משמעת קודמות. בעקבות החלטת הוועדה הרפואית, לפסול את הנאשמת מלעבוד בהוראה, המשרד מצטרף להסדר הטיעון.

טיעוני ההגנה

ההגנה דיברה בשבחה של הנאשמת, מדובר באישה נורמטיבית, בעלת וותק של 26 שנים במשרד החינוך, אין בעברה כתם משמעותי. יתר על כן, הנאשמת סובלת מבעיות רפואיות קשות בגין נפסלה מלעבוד. ההגנה מבקשת לאשר את הסדר הטיעון.

דבר הנאשמת

בשל בעיות רפואיות הנאשמת לא התייצבה לדיון. באמצעות ב"כ העבירה מכתב לבית הדין, בו היא מביעה צער על שאירע, מצבה הבריאותי התדרדר בעקבות ההליך המשמעותי והיא מבקשת לפני משורת הדין, שלא יוטל עליה אמצעי משמעת של נזיפה חמורה.

3. החלטת בית הדין

בית הדין שקל במסגרת ההליך שבפניו האם יש מקום לכבד את הסדר הטיעון, כפי שהוצג על ידי הצדדים.

א. בענין זה אנו מונחים על פי פסיקת בית המשפט העליון, בע"פ 1958/98 פלוני נגד מדינת ישראל (דינים עליון, כרך סג, 577) שבו נקבע:

"בהיעדר פגם או פסול בהודיה שניתנה במסגרת הסדר הטיעון, ירשיע בית המשפט את הנאשם על פי הודייתו ויגזור את עונשו. בהתקיים איזון ראוי בין האינטרס הציבורי הפרטני והאינטרס הציבורי הרחב שהתביעה מייצגת מצד אחד, לבין טובת ההנאה שניתנה לנאשם מצד אחד, יכבד בית המשפט את הסדר הטיעון. בית המשפט ישווה לנגד עיניו, בין היתר, את המגמה העקרונית לעידוד הסדרי טיעון".

(ראה גם עש"מ 4592/97 אליהו סבג נ' נציבות שירות המדינה, פ"ד נא(5), 593).

ב. הנאשמת במעשיה נמנעת מלהשגיח על התלמידה כראוי ולמלא את חובה ולדאוג לשלומם ולבריאותם של התלמידים, ובכך התרשלה בעבודה. זאת במיוחד כאשר מדובר בתלמידים בכיתה טיפולית, אשר נוהגים לעיתים באלימות, עובדה המצריכה השגחה מרובה ואינטנסיבית.

כבר בעש"מ 4123/95 יוסף אור נ' מדינת ישראל – נציב שירות המדינה (פ"ד מט(5) 184) בית המשפט פסק כי, הדין המשמעותי נועד להגן על רמת התנהגות ראווה במילוי התפקיד:

"לגבי אותו עובד המדינה עצמו יש מקום להבחין, במקרים רבים, בין התנהגות בקשר למילוי תפקידו לבין התנהגות שלא בקשר למילוי תפקידו. הדין המשמעותי נועד להגן על רמת התנהגות ראווה במילוי התפקיד ועל אמון הציבור בשירות הציבורי. לפיכך נודעת חומרה מיוחדת לעבירות שעובד המדינה עבר בקשר למילוי תפקידו".

ג. אמצעי המשמעת, המוטלים על בית הדין, מוטלים לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור ובמיוחד, כדי להרתיע עובדים אחרים במעמדה של הנאשמת.

בכל מקרה ומקרה, בית הדין יבחן אם אמצעי המשמעת המוסכמים במסגרת הסדר הטיעון, יש בהם כדי לשרת את התכלית האמורה.

אמצעי המשמעת שיושמו על הנאשמת באים להשגת התכלית המניעתית וההרתעתית, שלשמה נועד חוק המשמעת, כאמור :

"התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא, כאמור, למנוע פגיעה משמעותית בתפקוד של שירות המדינה, או בתדמית של שירות זה, שכן תדמית ראויה היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות"
(עש"מ 7778/00 פנחס ועקנין נ' נציב שירות המדינה, דינים עליון, כרך נח, 644).

ועוד :

"בדין המשמעת, אמצעי המשמעת אמור לשמש אמצעי מניעה יותר מאשר אמצעי ענישה: התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא, כאמור, למנוע פגיעה משמעותית בתפקוד של שירות המדינה או התדמית של שירות זה, שכן תדמית ראויה היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות"
(עש"מ 5282/98 מדינת ישראל נ' תמר כתב, פ"ד נב(5) 87, 93).

ד. נסיבותיה האישיות של הנאשמת נגעו ללבן של בית הדין. הנאשמת תרמה למערכת החינוך במשך 26 שנים ועד לאירוע נשוא התובענה תפקודה היה ללא דופי.

4. סוף דבר

לאחר עיון ודיון הגענו לכלל מסקנה כי, יש מקום לכבד את הסדר הטיעון כפי שהוצג בבית הדין.

אמצעי המשמעת המוסכמים המהווים את האיזון הדרוש בין האינטרס הציבורי הרחב אותו מייצגת התביעה לאכיפת המשמעת בשירות המדינה לבין נסיבותיו האישיות של הנאשם.

בית דין מטיל על הנאשמת את אמצעי המשמעת של **נזיפה חמורה**.

אמצעי המשמעת הודעו לצדדים ביום ז' באב תשס"ז – 22.7.07.

גזר הדין המפורט והמנומק ניתן ביום כ"ב באב תשס"ז – 6.8.07, בהעדר הצדדים, להם הוא יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

(-)	(-)	(-)
<hr/> ד"ר נאווה קרניאל חברה	<hr/> פרומה הרשקוביץ חברה	<hr/> ניצה אדן-ביוביץ מ"מ אב בית הדין יו"ר

בד"מ 122/06 – פציעת תלמיד עקב רשלנות מורה

תמצית פסק הדין

הנאשמת, אשר הועסקה כמורה, הורשעה בבית הדין בעקבות הליכים פליליים שהתנהלו נגדה, בהם ייחס לה בית משפט השלום עבירה של חבלה ברשלנות בתלמיד כיתתה, אולם נמנע מלהרשיעה.

בתום שיעור, נעלה הנאשמת את הכיתה, בעוד תלמיד הסובל מבעיות בריאותיות שונות, ניסה למצוא דרך יציאה, עלה על אדן החלון, נפל, נפצע והובהל לבית החולים.

בית הדין, בגוזרו את דינה של הנאשמת, שקל את השיקולים לקולא ולחומרא לעניין מידתם של אמצעי המשמעת. בסופם, בית הדין הטיל על הנאשמת את אמצעי המשמעת של: נזיפה חמורה והפקעת משכורת קובעת אחת.

ניתן ביום כ"ז בתשרי התשס"ח – 9.10.2007.

ההרכב:	עו"ד ניצה אדן-ביוביץ, מ"מ אב בית הדין	-	יו"ר
	מר נהאד חליל קשוע	-	חבר בית הדין
	מר אפרים פוסט	-	חבר בית הדין

ב"כ הנציבות: עו"ד ג'פרי ונדל

ב"כ הנאשם: עו"ד מעיין בכר

כ"ח בתשרי התשס"ח
10 באוקטובר 2007

בד. 2007-1238

בד"מ 122/06

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה

בפני : עו"ד ניצה אדן-ביוביץ מ"מ אב בית הדין - יו"ר
מר אפרים פוסט - חבר
מר נאהד חליל קשוע - חבר

התובעים : עו"ד ג'פרי ונדל
עו"ד יעל אמזלג

הנאשמת :

ב"כ הנאשם : עו"ד מעיין בכר

נציג המשרד : מר אהרון יהודה

גזר – דין

ההלך

1. ביום כ"ו בסיון התשס"ז – 12.6.07 הרשיע בית הדין את הנאשמת, שהועסקה כמורה בבית ספר רוגוזין בקרית גת, בעבירות לפי סעיף 17(1), (2) ו-(3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג – 1963 (להלן – החוק).

2. זאת בעקבות הליכים פליליים, שננקטו נגד הנאשמת בבית משפט השלום בקרית גת, (ת.פ. 518/05) המייחס לה ביצוע עבירה של חבלה ברשלנות לפי סעיף 341 לחוק העונשין, התשל"ז – 1977.

על פי כתב האישום, ביום 3.11.03 בשעה 09:45 או בסמוך לכך, בסיום שיעור, הנאשמת נעלה את הכיתה בה לימדה באמצעות מפתח, כשהיא מותירה תלמיד הסובל מבעיות קשב וריכוז ועוד, נעול בתוך הכיתה.
בניסיון למצוא דרך יציאה מהכיתה הנעולה, התלמיד עלה על אדן החלון ונפל מטה.

מחמת הנפילה, נפצע התלמיד והובהל לבית החולים ברזילי באשקלון, כשהוא סובל משברים ברגלו ובידו, שפופים בשפתיו ודימום מהחניכיים. עקב כך, התלמיד נותח ברגלו ולאחר שחרורו מבית החולים, שהה שלושה חודשים בביתו אשר במהלכם נזקק לטיפול פיזיותרפיה.

פציעתו של הקטין ארעה עקב רשלנותה של הנאשמת, שלא וידאה בטרם נעילת הכיתה, כי אין תלמידים בכיתה ולא התאימה את התנהגותה ואופן בדיקתה לאופיים של התלמידים בכיתה ובמיוחד למאפייניו של הקטין אשר היו ידועים לה מראש.

3. ביום 28.9.06 קבע בית משפט השלום כי, הנאשמת ביצעה את המיוחס לה בכתב האישום, על סמך הודאתה, אך נמנע מלהרשיעה. בית המשפט השית על הנאשמת 200 שעות של"צ, פיצוי לתלמיד בסך של 2,500 ₪ והתחייבות בסך 5,000 ₪ להימנע מביצוע עבירה נשוא כתב האישום למשך שנה.

4. ביום 12.6.07 דחה בית הדין בהחלטה מפורטת ומנומקת טענות ההגנה לתחולת "ההגנה מן הצדק" ופגמים בכתב התובענה.

5. טיעונים לאמצעי המשמעת

עמדת התביעה

התביעה ביקשה מבית הדין להשית על הנאשמת את אמצעי המשמעת של: נזיפה חמורה, הפקעת 3/4 משכורת קובעת, שתנוכה ב-10 תשלומים שווים ורצופים והורדה בדרגה אחת למשך שנה וחצי. כתימוכין הוגשו לבית הדין: בד"מ 144/02, בד"מ 46/05 ובד"מ 72/06.

גישת המשרד

מפי נציג המשרד שמע בית הדין, שהנאשמת מחנכת מסורה, אחראית, רצינית, נעימת הליכות ומבצעת את תפקידה נאמנה. המקרה המדובר הינו חריג במשך כל 33 שנות עבודתה החינוכית של הנאשמת.

המשרד סבור, שניתן להסתפק בהטלת אמצעי המשמעת הבאים: נזיפה חמורה, הפקעת מחצית משכורת קובעת, שתנוכה ב-10 תשלומים שווים ורצופים והורדה בדרגה אחת למשך שלושה חודשים.

טיעוני ההגנה

הסניגורית המלומדת פירטה את נסיבותיה האישיות של הנאשמת, מדובר במפרנסת יחידה לחמישה ילדים, אחד מוגבל וזקוק לטיפול מיוחד. בעלה של הנאשמת אינו עובד ועול פרנסת המשפחה רובץ על כתפיה. גם הנסיבות המיוחדות של המקרה הוסברו לבית הדין. התלמיד שובץ בכיתה רגילה חרף בעיות קשות מהן הוא סובל. התלמיד הסתתר בתוך ארון דבר, שלא יכלה הנאשמת לצפות כלל. עם תוצאות המקרה חיה הנאשמת יום יום. במהלך חודשים ארוכים היא הגיעה לבית התלמיד ולימדה אותו. סבל רב נגרם לנאשמת מההליך הפלילי. לבית הדין הוגשה אסופת מכתבי הוקרה והערכה. לנאשמת אין עבירות קודמות. לדעת ההגנה אמצעי משמעת של נזיפה דיו.

ההגנה הגישה לעיונו של בית הדין פסיקה רלבנטית לגישה.

מטעם אירגון המורים התייצבה בבית הדין עו"ד קרן רייכר. היא ביקשה מבית הדין להטיל על הנאשמת עונש מידתי שכן, הנאשמת לקחה אחריות על מעשיה, מדובר באירוע חד פעמי ובמורה מוערכת ביותר במערכת החינוך.

דבר הנאשמת

הנאשמת סיפרה בבית הדין על השינוי שחל בחייה בעקבות האירוע. זה שנים שהיא נזקקה לכדורי הרגעה ושינה. המקרה אירע בתחילת שנת הלימודים, בטרם איבחנה את התלמיד, אולם היא לקחה אחריות על המקרה וגם ליוותה את התלמיד מאז פגיעתו.

6. החלטת בית הדין

בית הדין עיין בטיעוני הצדדים ולהלן השיקולים, שהינחנו לצורך ההחלטה לגבי מידתם של אמצעי המשמעת הראויים במקרה דנן.

– תכלית אמצעי המשמעת –

התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא למנוע פגיעה משמעותית בתפקודו של שירות המדינה או בתדמית של שירות זה. כך גם, אמצעי המשמעת המוטלים אמורים ליצור הרתעה בקרב עובדי המדינה.

ועל כך, נאמר בעש"מ 7111/02 נציבות שירות המדינה נ' יאיר אשואל (דינים עליון, כרך סג, 764):

"כאמור, שמירה על תדמית ראווה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, נועד ההליך המשמעותי למנוע פגיעה בתפקוד של שירות המדינה; אשר על כן, בבואו להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה, כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעותי".

על בית הדין לשקול בכל מקרה ומקרה לגופו, האם יש באמצעי המשמעת המוטלים על ידו כדי, להגשים את תכליתם של אמצעי המשמעת.

– על העבירות

בית הדין הרשיע את הנאשמת בעבירות לפי סעיף 17(1)(2) ו- (3) לחוק. זאת לאחר קביעת בית משפט השלום קרית גת כי, הנאשמת ביצעה עבירה של חבלה ברשלנות לפי סעיף 341 לחוק העונשין, התשל"ז-1977. על פי תסקיר שירות המבחן "הנאשמת מקבלת אחריות מלאה להתנהגותה, והפיקה את הלקחים הנדרשים".

– נסיבות אישיות

בית הדין התרשם עד מאד בתפקודה של הנאשמת לאורך עשרות שנות הוראה. רק דברי שבח והלל שמענו מפי נציג המשרד, נציגת אירגון המורים וכל מכתבי התודה, ההערכה וההוקרה מצד מפקחים מנהלים, מורים והורים, שהוגשו לבית הדין.

בית הדין ער למצבה האישי של הנאשמת בעטיים של ההליכים הפליליים והמשמעותיים, שננקטו נגדה וכן למצבה הכלכלי-משפחתי של הנאשמת.

כפי שנפסק יש לתרומתו החיובית של עובד מדינה השפעה של ממש על מידתם של אמצעי המשמעת:

"לו היה הערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות לאחר כל אותן שנים היה נתפס בכך כפי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח שטות נכנסה באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופח פרנסתו במחי יד..."
(עש"מ 1827/02 אברהם ספיר נ' מדינת ישראל דינים עליון סא, 268).

7. סוף דבר

לאחר שבית הדין שקל את כל השיקולים הנוגעים לעניין, בית הדין החליט להשית על הנאשמת את אמצעי המשמעת הבאים:

- א. נזיפה חמורה.
- ב. הפקעת משכורת קובעת אחת, שתנוכה בשישה תשלומים קבועים ורצופים.

זכות ערעור מסורה לצדדים, בהתאם להוראת סעיף 43(א) לחוק.

ניתן היום כ"ז בתשרי התשס"ח – 9.10.07, בהעדר הצדדים, להם יועבר גזר הדין באחת מדרכי המסירה המקובלות.

(-)	(-)	(-)
אפרים פוסט	נאהד חליל קשוע	עו"ד ניצה אדן-ביוביץ
חבר	חבר	מ"מ אב בית הדין יו"ר

פגיעה ברכוש המדינה

בד"מ 48/08 – חבלה נקמנית בציוד בית הספר עקב אי זכיה בתפקיד סגן המנהל

תמצית פסק הדין

נגד הנאשם, שהועסק כמורה במחוז הצפון, ננקטו הליכים פליליים בבית משפט השלום בחדרה, בגין עבירה של ביצוע נזק לרכוש במזיד, ועבירה של חבלה במזיד ברכב, בכך שעל רקע אי היבחרו לתפקיד סגן מנהל בית הספר, במכרז אליו ניגש, גרם במזיד נזקים לציוד בחדר המחשבים של בית הספר, ובכך ששבר את מראות רכבו של מורה אחר בבית הספר ושרט אותו.

בית משפט השלום בחדרה קבע כי, הנאשם ביצע את המיוחס לו, מבלי להרשעו, וגזר עליו עבודות שירות בהיקף של 160 שעות, התחייבות בסך 3000 ₪ להימנע מלעבור עבירה שיש עימה אלימות לתקופה של שנה, וכן פיצוי בעל הרכב שחובל בסך 4,000 ₪, כאשר בית המשפט מתייחס להשעיית הנאשם מעבודתו כחלק מהענישה שהוטלה עליו.

בעקבות ההליך הפלילי, נתקיים בעניינו של הנאשם הליך משמעותי בפני בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה – בגזר הדין מובאים ראיות וטיעוני הצדדים למידתם של אמצעי המשמעת.

התביעה: בקשה להטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת הבאים: נזיפה חמורה; פיטורין לאלתר; פסילה ממשד החינוך לחמש שנים מיום גזר הדין.

המשרד: הצטרף לעתירתה של התביעה באשר למידתם של אמצעי המשמעת אך ביקש להעמיד את פרק הפסילה ממילוי כל תפקיד במשרד החינוך על 3 שנים.

ההגנה: בקשה לדון לקולא את הנאשם לאור נסיבותיו האישיות, ותרומתו רבת השנים בתחום ההוראה ובתחום ההתנדבות, ולהטיל עליו את אמצעי המשמעת של נזיפה חמורה; הפקעת משכורת קובעת והעברת הנאשם ללמד בבית ספר אחר.

הנאשם: הביע חרטה בפני בית הדין על מעשיו, והדגיש כי השעייתו פגעה בכבודו מבחינה חברתית, וכי שהייתו בבית פוגעת בתא המשפחתי.

לאחר בחינת השיקולים הרלבנטיים, לרבות ממצאי ומסקנות בית משפט השלום, דפוס התנהגותו של הנאשם, נסיבותיו האישיות, סטנדרט ההתנהגות שנדרש מאיש חינוך

ותכלית אמצעי המשמעת, הגיע בית הדין לכלל מסקנה כי אין מנוס מפיטורי הנאשם.
בית הדין השית על הנאשם את אמצעי המשמעת של:

- (1) נזיפה חמורה;
- (2) פיטורין לאלתר;
- (3) פסילה מלעבוד במשרד החינוך ל- 3 שנים.

ניתן ביום כ"ג באב התשס"ח, 24 באוגוסט 2008.

הרכב: עו"ד דפנה איתן – יו"ר
גב' דורית שיף – חברת בית הדין
מר ענבوسی פאוזי – חבר בית הדין

ב"כ הנציבות: עו"ד ג'פרי ונדל

ב"כ הנאשם: עו"ד בוראת עאדל

כ"ג באב התשס"ח
24 באוגוסט 2008

בדח. 2008-684
בד"מ 48/08

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : עו"ד דפנה איתן
גב' דורית שיף
מר ענבوسی פאוזי

- יו"ר
- חברת בית דין
- חבר בית דין

התובע (ת) : עו"ד ג'פרי ונדל

הנאשם (ת) :

ב"כ הנאשם : עו"ד בוראת עאדל

נציג המשרד : מר יהודה אהרון

גזר – דין

1. כתב התובענה

א. ביום 2.7.08 הורשע הנאשם על ידי בית דין זה, לאחר שהודה באשמה על פי סעיפים 17(1), 17(2) ו- 17(3) לחוק שירות המדינה (משמעת) התשכ"ג – 1963.

ב. כתב התובענה הוגש על בסיס הרשעתו של הנאשם בבית המשפט השלום בחדרה בת.פ. 2413/06 על ידי כב' השופטת פנינה ארגמן. כתב האישום הורכב משני אישומים. הנאשם הודה והורשע באישום אחד בביצוע נזק לרכוש במזיד – עבירה על פי סעיף 452 לחוק העונשין התשל"ז – 1977 והודה באישום שני בחבלה במזיד ברכב – עבירה על פי סעיף 413 ה' לחוק העונשין התשל"ז – 1977.

ג. העובדות באישום הראשון סבבו סביב נזקים שגרם הנאשם לציוד בחדר המחשבים של בית הספר היסודי בו עבד בשוב מושריפה (להלן: "בית הספר"). הנאשם נכנס מספר פעמים לחדר המחשבים וגרם נזק במזיד ל"עכברים". הוא עשה כן בימים הבאים:

ביום 24.1.06 חתך 26 עכברים.

ביום 1.2.06 חתך 12 עכברים.

ביום 25.2.06 חתך 12 עכברים.

ביום 18.3.06 תלש 10 עכברים והשליכם מחוץ לחלון.

- ד. ביום 26.1.06 גרם הנאשם נזק במזיד לדלתות חדר המחשבים בכך שהחדיר סיכות ברזל למנעולי הדלתות. הוא חזר על גרימת נזק זו גם ביום 13.2.06 וביום 21.2.06.
- ה. ביום 5.3.06 גרם הנאשם בנוסף, נזק במזיד למחשב שנמצא בחדר המורים של בית הספר בכך שעיקם את חיבורי המחשב.
- ו. העובדות באישום השני מתייחסות לנזק שגרם הנאשם לרכבו של מורה אחר בבית הספר.
- ז. נזקים אלה נמשכו מיום 24.1.06 ועד ליום 17.3.06. הנאשם שבר את מראות הרכב ושרט אותו.
- ז. הסיבה לגרימת הנזקים על ידי הנאשם קשורה קשר ישיר עם מכרז שהתקיים ביום 22.1.06 לתפקיד סגן מנהל בית הספר, מכרז אליו הגיש הנאשם מועמדות ולא זכה בו.
- ח. בית המשפט קבע כי הנאשם ביצע את העבירות שיוחסו לו בכתב האישום אולם לא הרשיע אותו. כמו כן, חייב בית המשפט על פי תסקיר קצין המבחן, לבצע עבודות שירות בהיקף של 160 שעות, וכן לחתום על התחייבות בסך 3,000 ₪ להימנע מלעבור עבירה שיש עימה אלימות למשך שנה וכן לפצות את המתלונן באישום השני בסך 4,000 ₪. בית המשפט התייחס להשעיית הנאשם מעבודתו כחלק מהענישה שהוטלה עליו.

2. עדי אופי

א. הגב' יסמין יחיא

הגב' יחיא משמשת כיועצת חינוכית במשך 12 שנה בבית הספר מושריפה. תוך כדי עבודתה היא נזקקה לעזרתו של הנאשם. הנאשם שימש כמתווך בינה לבין המחנכים ובינה לבין ההורים. היא העידה כי היה קשר טוב ואמפטי בין הנאשם להורים של התלמידים. כמו כן העידה כי הנאשם שימש כמחנך והיה אהוב על תלמידיו. בנוסף, הנאשם עסק בפעילות חברתית בבית הספר והיה ראשון המורים להגיע ואחרון העוזבים. עוד העידה הגב' יחיא כי להעדרו של הנאשם מבית הספר בזמן ההשעיה הייתה השפעה מכבידה על יכולתה לתפקד משום חיוניותו, ועקב כך נאלצה לעבוד כל ימות השבוע.

לתלמידיו של הנאשם היה קושי משולב עם דאגה לשלומם, קושי שנבע משינוי עקב היעדרותו של מורם ודאגה לגורלו ושלומם משום הידיעה כי ביצוע העבירות על ידו יכלו לגרור עונש מאסר. עוד העידה הגב' יחיא כי פנתה בכתב לנאשם לאחר המכרז וביקשה ממנו שלא ישרוף את קשריו עם בית הספר וכי הוא חיוני ביותר למערכת. הנאשם לא שוחח עימה לאחר קבלת מכתב התמיכה ששלחה לו. בנוסף העידה הגב' יחיא, כי כתוצאה ממעללי הנאשם החלו האשמות הדדיות בין החמולות בכפר, וכן האשמות כלפי הילדים של בית הספר. חרושת שמועות אלה כמעט וגרמה לאלימות נוספת.

ב. מר אגבריה שאוקי

מר אגבריה הינו הורה של שלושה ילדים שלמדו אצל הנאשם, והוא העיד בפני בית הדין כי הנאשם הינו מורה ומחנך טוב. היכרותו עם הנאשם טובה שכן היה בוועד ההורים של בית הספר וביקר בבית הספר באופן קבוע.

ג. מר בשור מאג'די

עד זה משמש כיועץ חינוכי בבית הספר בג'סר א-זרקא. עד זה עבד עם הנאשם במשך כשנה וחצי בין שתי תקופות ההשעיה עקב מסכת האירועים נשוא התובענה. העד העיד כי הנאשם בתקופת עבודתו יצר קשר טוב עם ההורים והתלמידים, שימש בבית הספר כרכז של השפה הערבית, בנה תוכנית לימודים והיה שיפור של ציוני התלמידים מתחילת השנה ועד סופה וזאת למרות שהנאשם הועזב באמצע השנה. העד העיד כי הנאשם הינו אדם רגיש מאוד ואכפתי שהשתלב במהירות בבית הספר.

3. טיעוני התובע למידתם של אמצעי המשמעת

א. התביעה בקשה להטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת הבאים :

- (1) נזיפה חמורה ;
- (2) פיטורין לאלתר ;
- (3) פסילה ממשד החינוך לחמש שנים מיום גזר הדין.

ב. התובע הדגיש כי מטרת הענישה הינה ראשית, להגן על המערכת של שירות המדינה כשבמסגרת זו כוללים את ההגנה על התלמידים וטובתם. שנית, שמירה על תדמית העובד בשירות המדינה ובמסגרת זו שמירת תדמיתם של המורים כמחנכי דור העתיד, ושלישית, להרתיע עובדים אחרים מלעשות כדוגמת הנאשם.

ג. התובע פירט את היקף הנזק הכספי כתוצאה ממעשי הנאשם שהגיעו לסך 9,000 ₪, כסף שהושב למערכת ולמורה והדגיש כי ביצוע העבירות על ידי הנאשם נמשכו לאורך חודשיים ימים. התובע הפנה את בית הדין לעניין מידתם של אמצעי המשמעת לבד"מ 94/04, בד"מ 124/05 ות.פ. 5884/07.

4. טיעונים למידתם של אמצעי המשמעת על ידי נציג המשרד

א. נציג המשרד ביקש להטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת הבאים:

- (1) נזיפה חמורה;
- (2) פיטורין לאלתר;
- (3) פסילה מלעבוד במשרד החינוך ל-3 שנים.

ב. נציג המשרד הפנה את בית הדין לחוות הדעת המאוד חיובית של המפקח פריד גנאם והדגיש כי הנאשם מתחרט על מעשיו ומתבייש בהם. בנוסף, הפנה את בית הדין לבקשתו של מנהל בית הספר בג'סר אלזרקא המבקש להשיב אליו את הנאשם.

ג. נציג המשרד סיפר כי התנהגותו של הנאשם הביכה את בית הספר וכמעט גרמה לאי שפיות עד שהעובדות התבררו כאשר הוכנסו מצלמות לחדר המחשבים אשר תעדו את הפעולות העברייניות של הנאשם.

ד. נציג המשרד העביר בכתב את בקשתו של מנהל בית הספר של ג'סר אלזרקא מיום 1.7.08 המבקש להשיב אליו את הנאשם. העתק מכרטיס מיכון ותלוש משכורת של הנאשם לחודש מאי 2008. כמו כן צרף ראיות לתשלום הסך של 5,000 ₪ ואישור המועצה המקומית מעלה עירון וכן את מכתבו של אסף רוזנברג ממונה בכיר משמעת מיום 3.9.06 לב"כ של הנאשם, המאשר השבתו של הנאשם לשירות המדינה והחינוך הואיל ושולמו דמי הנזק שנגרמו על ידי הנאשם, וכן העתק ממכתבו של עורך הדין בויראת עאדל למר יהודה אהרון נציג המשרד מיום 6.8.06.

בו מודיע עורך הדין שמרשו מוכן לשלם את דמי הנזק ודורש את שיבוץ מרשו לעבודה לשנת הלימודים הקרובה.

5. טיעונים למידתם של אמצעי המשמעת על ידי הסנגוריה

א. הסנגוריה ביקשה להטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת הבאים:

(1) נזיפה חמורה;

(2) הפקעת משכורת קובעת – שתנוכה מהנאשם בשיעורין;

(3) העברת הנאשם ללמד בבית ספר אחר.

ב. הסנגוריה הגישה את טיעוניה בכתב ובקשה לדון לקולא את אמצעי המשמעת שיוטלו על הנאשם משום העובדות הבאות:

(1) הנאשם הינו אדם נורמטיבי ללא עבר פלילי או משמעת.

(2) הנאשם נשוי ולו 5 ילדים הסמוכים לשולחנו.

(3) הנאשם עסק בהוראה במשך 29 שנה ובמשך 10 השנים האחרונות שימש כעוזר מנהל.

(4) הנאשם עמל במשך שנים להצלחת בית הספר וריכז פעולות רבות בהתנדבות מחוץ לבית הספר.

(5) הנאשם לא נבחר כסגן מנהל למרות מאמציו הנ"ל ונבחר מורה בעל 7 שנות ניסיון וזאת כתוצאה מלחצים פוליטיים.

(6) מעשיו של הנאשם נשוא תובענה זו נובעים מאכזבה על אי זכייה במכרז והינם כתוצאה מעידנא דרתחא ויש לראותם כפורקן של כעס ועצבים ששיבשו את דעתו.

(7) הנאשם הודה בחקירתו במשטרה במעשיו הפליליים והסכים לפצות את בית הספר בכך ששילם על הנזקים שגרם. הנאשם הסתייג ממעשיו הוא, בציינו "אני נגעל מעצמי ולא יודע איך להסביר זאת" הנאשם הביע חרטה מלאה על מעשיו.

8) הנאשם שילם פיצוי בסך 4,000 ₪ למורה שרכבו נפגע כתוצאה מהנזקים שגרם לו הנאשם וזאת לפני מתן הכרעת הדין נגדו בתיק הפלילי.

9) הנאשם הושעה 21 חודשים תמימים.

ג. הסנגוריה הדגישה את דברי כב' השופטת ארגמן בתיק הפלילי והתייחסותה להתנהגות נציבות שירות המדינה אשר התנתה את המשך השעייתו או אי השעייתו בתוצאות התיק הפלילי. ועל כן הטילה עליו ענישה ללא הרשעה. בלקחה בחשבון לעניין הענישה את העובדה שהנאשם היה מושעה עד לגזרי הדין של בית המשפט כ- 17 חודשים ויש בהשעיה זו משום **"תשלום לחברה בגין המעשים החמורים שביצע"**.

ד. הסנגוריה תחת הפרק "תפקידם המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל" סקרה בצורה מקיפה את הפסיקה העוסקת במטרה למצוא איזון בין הצורך בהרתעה ושמירת הערכים עליהם אמורה להיות מושתתת המערכת הציבורית לבין נסיבותיו האישיות של הנאשם והרצון למצוא איזון ביניהם. הסנגוריה הפנתה את בית הדין לעש"מ 3666/06, ל-ע"פ 433/89, ל-ע"פ 5106/99, לעש"מ 6737/02 ולעוד רשימה ארוכה של פסקי דין עליון העוסקים במשמעת עובדי המדינה. ורשימה נוספת של פסקי דין עליון שלטענת הסנגוריה המעשים שם חמורים יותר מהמעשים שעשה הנאשם בתיק זה. וכי שם בית המשפט העליון ביטל את הפיטורין.

6. הנאשם הביע חרטה בפני בית הדין על מעשיו, והדגיש כי ההשעיה בעבורו הינה פגיעה בכבוד מבחינה חברתית וביתית. וכי שהייתו בבית פוגמת בתא המשפחתי. לטענתו, אין לו כל אופציה מקצועית מלבד מלהיות מורה והינו מפרנס יחיד של שבע נפשות.

7. תכלית הדין המשמעתי

בבואנו להטיל את אמצעי המשמעת ההולמים לנוכח הטיעונים שנשמעו בפנינו, עלינו לבחון את מטרת ההליך המשמעתי להבדיל מההליך הפלילי. כב' השופטת ארגמן בהליך הפלילי השכילה להבין כי קיים משקל מהותי ביותר להחלטתה בהליך הפלילי על קיום ההליך המשמעתי כי מטרת הענישה בהליך הפלילי הינה בין היתר הגנה על החברה במדינת ישראל. לעומת זאת, בהליך המשמעתי מטרת הענישה נובעת מהצורך להגן על השירות הציבורי. בעש"מ 1928/00 מדינת ישראל נגד עמוס ברוכין (פ"ד נד' (3)

694 קובע בית המשפט העליון את ההבדל בין ההליך הפלילי לבין ההליך המשמעתי ובעמ' 703 נאמר כדלקמן:

"ההבדל נובע מן התכלית. הדין המשמעתי משרת תכלית שונה מן התכלית של הדין הפלילי. עיקר התכלית של הדין המשמעתי היא הגנה על השירות הציבורי. הצורך בהגנה על השירות הציבורי, אינו בא לידי ביטוי מלא בהליך הפלילי, גם אם בהליך הפלילי נגזר על עובד הציבור עונש של קנס, מאסר או עונש אחר, עדיין יש צורך לברר אם ראוי לנקוט נגדו הליך משמעתי, האם ראוי שאותו עובד יישאר בתפקידו, או שמא ראוי להעבירו לתפקיד אחר או להורידו בדרגה או אף לפטרו מן השירות". אומנם אפוא ההליך המשמעתי מושפע מההליך הפלילי ואף לעיתים מתקיים עקב וכתוצאה ממנו עדיין קיים שוני מהותי ביניהם. שכן, התכלית שונה לחלוטין. בית המשפט בהליך הפלילי אינו בוחן את מעשי הנאשם והשפעתם על תדמית שירות המדינה ואינו מתייחס לכללים ונורמות ההתנהגות אשר אמורים להיות בשירות המדינה.

בעש"מ 5282/98 מדינת ישראל נגד תמר כתב (פד"י נב' 5) נאמר על ידי בית המשפט העליון כדלקמן:

"המשקל שראוי לייחס לנסיבות שבהן בוצעה העבירה הפלילית, וכן גם המשקל שיש לייחס לנסיבותיו האישיות של הנאשם, פוחת בדין המשמעתי. בדין המשמעתי אמצעי המשמעת אמור לשמש אמצעי המשמעת יותר מאשר אמצעי ענישה. התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא, כאמור, למנוע פגיעה משמעותית בתפקוד שירות המדינה, או בתדמית של שירות זה, שכן תדמית ראויה היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות".

בשורה ארוכה של פסקי דין נקבע על ידי בית המשפט העליון כי השמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי הינו, תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות, וכי מטרת אמצעי המשמעת להוות גורם הרתעתי בקרב עובדי המדינה במטרה נוספת של יצירת מערכת יחסים המבוססת על יחסי אמון מרביים בין מקבל השירות לבין נותן השירות במגזר הציבורי. במקרה דנן, יצירת אמון של התלמיד במורה כמי שאמור ליתן לו את השירות ויחסי אמון שבין המורה למשרד החינוך כמעסיקו וכשלוחו שלו בבית הספר.

בית המשפט העליון קבע בפסק דין מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים (דינים עליון ס"ד עמ' 124) כי את תכלית הדין המשמעתי יש לבחון בכל מקרה ומקרה לפי נסיבותיו האישיות של כל נאשם ואכן מוטלת על בית הדין זה החובה לשקול ולבדוק את נסיבות האישיות של הנאשם בביצוע העבירות לעומת הצורך בהגנה על שירות המדינה, ומערכת הנורמות, הנהגים והנהלים המסדירים את פעולותיו של משרד החינוך.

מן הראוי לציין כי חובתו של המורה כלפי התלמיד מודגשת במיוחד בפסיקה גם מעבר לחבותו של נותן שירות במגזר הציבורי לאזרח. חבות מיוחדת זו מקורה בעובדה שמקבל השירות הנו ילד – קטין שנמצא בעמדה לא שווה לנותן השירות, הינו תלוי תלות מוחלטת במורה שמגיע עם עמדת כח המוקנית לו ממעסיקו. קרי משרד החינוך ושירות המדינה. על מערכת יחסים זו נאמר בפסיקה בעש"מ 6713/96 מדינת ישראל נגד בן אשר פ"ד נב (1) :

"המורה מוצב בעמדה של חינוך כלפי התלמידים. היא מקנה לו מעמד וסמכות בעיני התלמידים, אך היא גם מטילה עליו אחריות מיוחדת כלפי התלמידים. הציבור מפקיד את התלמידים בידי המורה, סומך עליו שיעשה כל שביכולתו, כדי לקדם אותם. זהו תפקיד שיש בו נאמנות. כל עובד ציבור הוא נאמן הציבור... ומורה כלפי התלמידים, על אחד כמה וכמה."

ועל כן כתוצאה מחוסר שוויון זה נאמר בעש"מ 4503/00 חביב אמין נגד מדינת ישראל: **"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים (ראו עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נגד בן אשר פ"ד נב(678), 650, (1))."**

8. על התנהגותו של הנאשם

התנהגותו של הנאשם כפי שהתבררה לבית דין זה תמוהה ביותר. ביום 22.1.06 התקיים מכרז לתפקיד סגן מנהל בית הספר. הנאשם אשר הציע מועמדותו לא קיבל את התפקיד למרות שבמשך 10 שנים לפני קיום המכרז שימש כעוזר מנהל בפועל. לטענת הנאשם שיקולים פוליטיים הכתיבו את תוצאות המכרז. למרות שהדרך לפנות לערכאות הייתה פתוחה בפניו בחר הנאשם שלא לערער על תוצאות המכרז. ובחר בדרך של **נקמה, פגיעה בזוכה המכרז, משרד החינוך, בשירות המדינה ובילדים מקבלי השירות, וזאת מבלי להפעיל שיקול דעת או חשיבה של "אולי ניתן להתנגד למכרז באופן אחר"**.

אילו גרימת הנזקים הייתה חד פעמית ניתן היה לומר כי מדובר בפרץ רגשות רגעי, אולם הנאשם החל מיום 24.1.06 ועד 18.3.06 לאורך 52 ימים, בין 8 עד 10 פעמים, גרם נזקים למחשבים בהם אמורים הילדים להשתמש או למנעולים של חדר המחשבים או למחשב של חדר המורים, ונזקים לרכבו של זוכה המכרז – המורה למחשבים של בית הספר.

במשך 52 יום, כעסו של הנאשם לא התפוגג וגרימת הנזקים לא חדלה. גם כאשר הוא היה עד להאשמות שווא של ההנהלה וההורים כלפי הילדים כגורמי הנזקים, וגם כאשר נולדו האשמות בין חמולות בכפר. הנאשם צפה במתרחש ולא התוודה, לא קיבל על עצמו אחריות. לא ביקש סליחה ומחילה, לא מהילדים שהואשמו לשווא במעלליו הפליליים, לא מהוריהם ולא מהנהלת בית הספר ומשרד החינוך.

בקשת הסליחה יצאה מפיו של הנאשם רק לאחר שהותקנו מצלמות על ידי משרד החינוך והנאשם צולם בהם לפחות 3 פעמים כמשחית המחשבים וגורם הנזקים. בקשת סליחה זו נשמעה לראשונה בעדותו במשטרה לאחר שלא יכול היה להתכחש למעלליו שנתפשו במצלמות.

במעמד גביית העדות במשטרה מסר הנאשם שהוא מוכן לשלם את דמי הנזק שגרם לבית הספר. אולם בפועל, דמי נזק אלה שולמו רק לאחר משא ומתן בין עורך דינו לבין אסף רוזנברג נציג נציבות שירות המדינה ותחת הבטחה כי יושב לשירות המדינה כמורה בבית ספר אחר. ואומנם לאחר שהוכיח הנאשם כי שילם למועצה המקומית את דמי הנזק בסך 5,000 ₪ הוחזר לשירות בבית הספר ג'סר אל-זרקא.

גם את דמי הנזק שגרם לרכבו של זוכה המכרז מר אחמד ג'בארין שילם במסגרת הסדר טיעון שנעשה בבית המשפט השלום בחדרה תוך קבלת התחייבות המאשימה שלא לבקש הרשעה בדין.

התנהלותו והתנהגותו של הנאשם אינה מוכיחה כי הינו מצטער באמת על הפגיעה שפגע בתלמידים ובמערכת החינוך אליה היה שייך. בקשת הסליחה מחשידה אותו כמי שמבקש לשוב ולהשתלב במערכת החינוך של משרד החינוך וזאת מתוך חרדה שהכנסתו תיפגע, וכבודו לא יושב לו.

9. נסיבות אישיות

א. הנאשם נשוי ואב לחמישה ילדים אשר כולם סמוכים על שולחנו. הוא שימש כמורה רב פעלים, הרבה מעבר למצופה ממורה סביר, ובעשר השנים האחרונות לעבודתו בבית הספר שימש כעוזר מנהל בפועל, יצר מערכת יחסים טובה עם התלמידים וההורים והיה מוערך מאוד על ידי הנהלת בית הספר ומשרד החינוך.

ב. איכותו של הנאשם כמורה הביאה את מנהל בית הספר בג'סר אל זרקא לשלוח לבית הדין מכתב כי הוא מבקש להשיב את הנאשם לעבוד במסגרת שירות המדינה בבית ספרו.

10. החלטת בית הדין

א. שקלנו ובחנו את מכלול הטענות שהובאו בפני בית הדין זה ובדקנו את הפסיקה המנחה התואמת את הנסיבות שבפנינו כולל נסיבותיו האישיות של הנאשם, והחלטנו להטיל על הנאשם את העונשים הבאים:

(1) **נזיפה חמורה;**

(2) **פיטורין לאלתר;**

(3) **פסילה מלעבוד במשרד החינוך ל- 3 שנים.**

גזר הדין ניתן ביום כ"ג באב התשס"ח, 24 באוגוסט 2008, שלא בנוכחות הצדדים, להם יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור בפני שופט דן יחיד של בית המשפט המחוזי בחיפה, מסורה לצדדים לפי הוראותיו של סעיף 43(א) לחוק ע"פ תיקון מס' 12 לחוק המשמעת שנכנס לתוקף בתאריך 27.7.2008 באמצעות תיקון עקיף שנעשה בחוק בתי המשפט (תיקון מס' 52).

(-)

מר ענבوسی פאוזי
חבר בית הדין

(-)

גב' דורית שיף
חברת בית הדין

(-)

עו"ד דפנה איתן
יו"ר

העדרויות

ללא היתר

בד"מ 63/08 – יציאה לחו"ל ללא היתר

תמצית פסק הדין

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בירושלים הרשיע את הנאשמת, שהועסקה במשרד החינוך כמורה לפי דרגה B.A. לדירוג עובדי ההוראה, בעבירות משמעת שונות בגין יציאתה לחו"ל בשני מועדים שונים, מבלי שביקשה או קיבלה היתר לאותן שהיות בחו"ל בתקופת לימודים, בהתאם לקבוע בחוזר מנכ"ל, ובכך שהעבירה על אותן יציאות לחו"ל דיווחים סותרים מציאות.

הצדדים הודיעו לבית הדין כי גיבשו ביניהם בהסדר טיעון, ובקשו כי בית הדין ייתן לו תוקף. בפסק הדין מוצגים טיעוני הצדדים לכיבודו של הסדר הטיעון, ושיקוליו של בית הדין אם ליתן לו תוקף.

התביעה: התביעה טענה כי מצופה ממורה בעלת ותק של 15 שנה כי תכבד את נהלי משרד החינוך לגבי יציאה לחו"ל, עם זאת, סברה התביעה כי הסדר הטיעון הינו מידתי ראוי ומאוזן ומשקף את התגובה המשמעתית הראויה, ועל כן ביקשה כי בית הדין ייתן לו תוקף.

המשרד: הצטרף לעתירתה של התביעה באשר למידתם של אמצעי המשמעת.

ההגנה: מסרה כי כי מדובר במורה בעלת וותק, שתיקה האישי הינו ללא רבב, וביקשה ליתן תוקף להסדר הטיעון.

בית הדין שקל את מיכלול השיקולים, בהתחשב בתכלית אמצעי המשמעת, בסטנדרט ההתנהגות שנדרש מאיש חינוך, נסיבותיה המשפחתיות הלא קלות של הנאשמת, והגיע לכלל מסקנה כי הסדר הטיעון שנכרת בין הצדדים, בהתחשב בנסיבות העבירה, ואיכות תרומתה של הנאשמת לשירות הציבורי, וקבלת אחריות על מעשיה, הוא הסדר טיעון ראוי, סביר ומידתי ואשר ראוי ליתן לו תוקף.

אשר על כן, השית בית הדין על הנאשמת את אמצעי המשמעת של: נזיפה חמורה והפקעת משכורת קובעת. כמו כן המליץ בית הדין כי תתקיים פגישה בראשות מנהלת בית הספר, המפקחת הכוללת של בית הספר, ונציג מנהל המחוז, שבה ילובנו ויובהרו לנאשמת, מכלול הדרישות שבהן עליה לעמוד במסגרת תפקידה כמחנכת ומורה בביה"ס.

ניתן ביום כ"ד באלול התשס"ח – 24.9.08 .

הרכב: יוסף תלרז, אבה"ד – יו"ר
 גב' טליה מלצר – חברת בית הדין
 מר נאהד חליל קשוע – חבר בית הדין

ב"כ הנציבות: עו"ד חנאן נג'ארה-דואס

ב"כ הנאשם: עו"ד רבקה הדר

כ"ב באלול התשס"ח
22 בספטמבר 2008

בד. 2008-1118
בד"מ 63/08

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה

בפני : יוסף תלרז – אב בית הדין
גבי טליה מלצר
מר נאהד חליל קשוע
- יו"ר
- חברת בית הדין
- חבר בית הדין

התובעת: עו"ד חנאן נג'ארה-דואס

הנאשמת:

ב"כ הנאשם: עו"ד רבקה הדר

נציג המשרד: מר אהרון יהודה

גזר – דין

ההליך

1. הנאשמת ילידת 1966, המועסקת במשרד החינוך כמורה. לפי דרגה B.A. לדירוג עובדי ההוראה. כיום בבי"ס ע"ש אוסישקין בכפר סבא, אשר הצטרפה לשירות הציבורי בשנת 1993, הורשעה על ידנו ע"פ הודאתה ביום י"ז באלול התשס"ח – 17.9.08, בעבירות משמעת של סעיפים 17(1)(2)(3) בחוק שירות המדינה (משמעת) התשכ"ג – 1963 (להלן - החוק). הנאשמת הורשעה בעבירות כאמור בשני אישומים :

א. אישום ראשון

(1) הנאשמת בין התאריכים 13 לדצמבר ועד 24 לדצמבר 2006 יצאה לחו"ל, ובאותה תקופה נעדרה מביה"ס בשני מועדים 14 דצמבר ו- 24 דצמבר 2006 וזאת מבלי שביקשה או קיבלה היתר לאותה שהייה בחו"ל בתקופת לימודים בהתאם לקבוע בחוזר מנכ"ל התש"ס – 8(א).

(2) לאחר שחזרה מחו"ל במהלך שיחתה עם מנהלת ביה"ס, הגישה לידיה אישור רפואי על היעדרות מחמת מחלה לגבי התאריך 14 לדצמבר 2006.

ב. אישום שני

(1) הנאשמת יצאה לחו"ל בין המועדים 21 למאי 2007 ועד 28 במאי 2007 למשך 8 ימים. במסגרת תקופת שהייתה היא נעדרה מימי הלימוד של ביה"ס במשך 3 ימים במועדים: 21 למאי 2007 ובין 27-28 למאי 2007. וזאת מבלי שקיבלה את ההיתר הדרוש לאותה שהייה כאמור באישום הראשון.

(2) לאחר שחזרה מחו"ל, העבירה דיווח סותר מציאות למנהלת ביה"ס לפיו בתאריך 27 למאי 2007 נעדרה מביה"ס מחמת מחלת בנה, ובתאריך 28 למאי 2007 נעדרה מחמת בדיקה רפואית אישית. ולגבי ה- 28 למאי 2007 דיווחה כי נעדרה עקב השתתפות בפעילות ביה"ס של אחד מילדיה. ובהמשך בדיעבד, הציגה אישור חרף אותו מצג על ההיעדרות לגבי המועדים 27 עד ה- 28 למאי בכל מחלה.

(3) הנאשמת במכלול מעשיה, פגעה במשמעת שירות המדינה, הפרה את הוראות חוזרי המנכ"ל הרלבנטיים והתנהגה בגין מכלול מעשיה בהתנהגות שאינה הולמת תפקידה כעובדת מדינה ועובדת הוראה.

טיעונים לכיבודו של הסדר טיעון

2. הצדדים הגיעו להסדר טיעון שאם בית הדין ייתן לו תוקף יוטלו על הנאשמת אמצעי המשמעת מוסכמים של:

- א. נזיפה חמורה.
 - ב. הפקעת משכורת קובעת שתנוכה ב-10 תשלומים.
3. בהמשך הדיון שמענו את טיעוני הצדדים לגבי כיבודו של ההסדר:

א. עמדת התביעה

- (1) התביעה סבורה כי הסדר הטיעון, מידתי ראוי ומאוזן וגובש לאחר ניהול מו"מ, ולגבי תוכנו, ממורה בעלת ותק של 15 שנה מצופה, כי תכבד את נהלי משרד החינוך לגבי יציאה לחו"ל, כאשר הנאשמת יצאה שלא כדין וכיסתה את אותה היעדרות בעזרת מסמכים סותרים מציאות. עם זאת, הסדר הטיעון משקף את התגובה המשמעתית הראויה כדבר פסיקתנו בבד"מ 8/07.
- (2) גישתה של התביעה גם נגזרת מקבלת האחריות מצד הנאשמת על מעשיה.
- (3) ביה"ד נתבקש ברוח פסיקתו של ביהמ"ש העליון בפס"ד 4592/97 בעניין סבג ליתן תוקף להסדר הטיעון.

ב. גישת המשרד

- (1) בירורו של נציג המשרד עם גורמי הפיקוח העלה כי תפקודה של הנאשמת ראוי וחיובי, כמורה ומחנכת, זו גם גישתה של מנהלת בית הספר, הגם שציננה כי הנאשמת נעדרה משיבות מורים.
- (2) בתגובה משלימה של ההגנה שהגיעה לביה"ד לאחר הדיון, למדנו כי הנאשמת שותפה לישיבות פדגוגיות בביה"ס, וכן בישיבות עם יועצת ביה"ס, וההורים כן נטלה חלק באסיפות הורים וימי קבלת הורים, בנושאים שנגעו לתפקידה וכן ארגנה ונטלה חלק בפעילות חוץ ספרית, וכן הדגישה כי לא קיימת חובה להשתתף באירועים חברתיים, שמתקיימים על ידי וועד ההורים.
- (3) המשרד מצטרף לתוכנו של הסדר הטיעון לאחר ששמענו כי אין לנאשמת עבירות קודמות.

ג. טיעוני ההגנה

- (1) הסניגורית המלומדת מסרה כי מדובר במורה בעלת וותק, תיקה האישי הינו ללא רבב.

(2) בהמשכם של הטיעונים זכינו לקבל אסופת מסמכים קצרה ומוועד הורי תלמידי כיתה ד-2, והמנהלת הקודמת של רצון משותף כי תמשיך ללמד את אותה הכיתה, כאשר באישום השני היציאה לחו"ל נגעה למקרה משפחתי מצער, וכי לפני אירועיה של תובענה, הנאשמת כיבדה ביציאותיה לחו"ל את נוהלי משרד החינוך.

(3) בנעילת טיעוניה ביקשני הסניגורית המלומדת ליתן תוקף להסדר הטיעון כגישת פסיקתנו בבד"מ 8/07.

ד. דבר הנאשמת

(1) הנאשמת ילידת הארץ שרתה בצה"ל כמדס"ית, אם לשלושה ילדים שהמבוגר בהם בן 14, בן זוגה חוקר פרטי.

(2) הליכי החקירה וההלך שהתנהל בפנינו הסבו לנאשמת הרגשה, ע"פ דבריה "מאוד רעה".

החלטת בית הדין

4. לבית דין זה בדומה לערכאות שיפוט אחרות מסור שיקול הדעת האם ליתן תוקף להסדר הטיעון שמושג בין הצדדים או להחליט שקיימת הצדקה להחמרה או להקלה בתוכנו של ההסדר. לצורך קבלת החלטתנו בנדון נשקלו על ידנו השיקולים הבאים:

א. לדפוס התנהגותה של הנאשמת

(1) הנאשמת לפני פרק זמן של בין שנתיים ושנה נסעה לחו"ל בתקופת לימודים בלא קבלת היתר, ולאחר חזרתה הגישה מסמכים סותרים מציאות כאמור ברישת גזר הדין, שנועדו לכסות על אותם ימי השהיה מחוץ לישראל.

(2) למדנו במהלך הדיון כי אותו שיקול דעת מוטעה, לגבי האישום השני נבע מנסיבות משפחתיות לא קלות.

(3) הנאשמת לא נהגה לפי נוהלי משרד החינוך, יצאה לחו"ל בניגוד לאותו נוהל שהיתה צריכה לפחות להיות מודעת לקיומו אם לא ידעה את פרטיו המלאים, לנוכח וותק שירותה, ולא היתה רשאית לקבוע לעצמה, את גבולות הציות לחוזר המנכ"ל שסייג את חופש התנועה של מורים לחו"ל במהלך קיום הלימודים וזאת ברוח פסיקתו של ביהמ"ש העליון בעש"מ 318/04, בעניין אפרים מנוס, נגד נציבות שירות המדינה "הנחת היסוד בבסיס כל מערכת ציבורית הנה כי הנחיות הניתנות על ידי ראשי המערכת יבוצעו על ידי הכפופים להם במורד השרשרת ההיררכית" (ניתן בתאריך 8.3.04).

(4) אותה ציפייה לכיבודו של חוזר מנכ"ל תש"ס – 8(א) בנדון נגזרת גם מסטנדרט התנהגות הגבוה שנדרש מעובדי הוראה שביטוי לו בשורה ארוכה של פסקי דין ובין השאר:

"חובת השמירה חובת השמירה על נורמות של טוהר מידות וניקיון כפיים, ככל שהיא מחייבת בשירות הציבורי כולו, חלה ביתר שאת על עובדי ציבור הנימנים על מערכת החינוך ועל עובדי הוראה ומחנכים שתפקידם לחנך את הדור הצעיר ולטעת בו לא רק ידע והשכלה רחבה, אלא גם מידות טובות וערכי יושר והגינות. בשל מהות תפקידם, ונדרשים מחנכים להקפדה מיוחדת על התנהגותם האישית, בהיותם דוגמה אישית ומופת לתלמידיהם."

(עש"מ 3666/06 בעניין אחמד חסן אסדי, שניתן ב-7.11.07).

ובפסק דין נוסף :-

"בתחום המגזר הציבורי ישנן מערכות תפקידים בהן נדרש מעובד הציבור לשמש דוגמא אישית מיוחדת, ולעמוד בנורמות התנהגות ברף גבוה במיוחד. תפקידי הוראה וחינוך נמנים על אותם תפקידים, על שום היותם של אנשי חינוך מציבי נורמות ההתנהגות לדוד הצעיר, ומעצבי אישיותם של בני הנוער לא רק כבעל ידע ודעת, אלא, בראש וראשונה, כבעלי רמת אתית-מוסרית גבוהה, כמי שבעתיד יהיו התשתית האנושית עליה תיבנה החברה הישראלית, על ערכיה המוסריים והתרבותיים."

(עש"מ 10970/05 בעניין היפא חורשיד ניתן ב-9.10.07).

ב. על עבירות המשמעת

(1) הנאשמת בדרך שבה נהגה גם אם בנסיבות של מצוקה אישית לגבי האישום השני פגעה במשמעת שירות המדינה, כאשר יסודותיה של אותה פגיעה לעניינו של סעיף 17 (1) לחוק עוצבו וגובשו בשורה של פסקי דין :- בער"מ 1/82, עירית תל אביב נגד אלי רובין (פ"ד לו(3) 579) בית המשפט העליון פסק :

"משמע, העובד בשירות כאמור נתון למרותם של הממונים עליו וחייב לקיים הוראותיהם. המשמעת היא מרכיב יסודי בשירות הציבורי כאמור ובלעדיה לא יכול השירות ולא יוכל לקיים את המוטל עליו בהתאם לחוקים המגדירים חובותיה וסמכויותיה של הרשות המקומית.

עובר לקבלה לשירות, מסורה בידי המועמד האפשרות לשקול מראש אם הוא נכון לקבל על עצמו את העבודה אשר למען ביצועה הוא מגיש את מועמדותו. אולם, אחרי שנתקבל לשירות שומה עליו לקיים הוראות הממונים עליו להוראת, ההוראות בדבר אופי תפקידו ואופן ביצועו.

במילים אחרות, אחרי תחילת העבודה הופך העובד לחלק מערכת בה נקבעים תפקידיו על ידי המוסמכים לכך בתוך המסגרת אליה התקבל".

(2) הנאשמת במעשיה פגעה בערכי המשמעת השוררים בשירות הציבורי.

(3) הנאשמת גם הורשעה בעבירה לפי סעיף 17(2) לחוק, בגין הפרתם של הכללים לענין יציאתו של מורה לחו"ל בתקופת הלימודים כביטויים בחוזר מנכ"ל תש"ס 8(א).

(4) הנאשמת הורשעה גם בעבירה לפי סעיף 17(3) התנהגות שאינה הולמת עובד מדינה.

ולגבי קשת מאפייניה נפסק :

התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים.

הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים או בארגון מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון.

עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשי, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים: היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון.

היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע, אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון". (ראה ער"מ 1351/95 ליאון פינקלשטיין נגד התובע בבית הדין המקומי למשמעת, פ"ד מט(5), 573, 578).

במקום אחר, אומר השופט זמיר (עש"מ 4246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין):

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות המיוחדת לתפקיד מסוים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי-הולמת, במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד".

בפסק דין נוסף, עש"מ 3849/03 מיכל אלבז נגד נציבות שירות המדינה, נפסק לגבי טיבה ומהותה של העבירה:

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות קובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון".

בעש"מ 689/05 מדינת ישראל נגד מופיד מנצור, שניתן לפני למעלה משנתיים (בתאריך 6.3.05), נפסק לגבי טיבו של הפסול שבו לא חטאה כמובן הנאשמת:-

"הגשת עבודת-גמר לסיום לימודיו האקדמיים לתואר ראשון בחינוך בלא שכתבה עבודה זו – פגם ביושר וביושרה שהנדרשים ממורה וממחנך. התנהגות זו אינה הולמת עובד מדינה ובוודאי שאינה הולמת מורה בישראל שאמור לשמש דוגמא ומופת לתלמידיו. בהתנהגותו של המשיב טמונה חומרה נוספת, בהתחשב בכך שהוכח כי שירות המדינה השתתף במימון לימודיו לתואר ראשון בחינוך בשלוחת לטביה. נוכח מכלול נסיבות העניין, מתבקשת אפוא המסקנה כי המשיב התנהג באופן שאינו הולם את תפקידו ושעלול לפגוע בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה". (עש"מ 689/05 בעניין מנסור מופיד שניתן בתאריך 6.3.05).

(5) כנסיבות לקולא ניתן לראות את קבלת האחריות על מעשיה בפנינו.

ג. על תכלית אמצעי המשמעת

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כיד להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה. בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים גם במסגרתו של הסדר טיעון יש בהם כדי, לשרת את התכלית האמורה. ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית: **"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל"**.

(בג"צ 669/86 רובין נגד ברר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

(2) בהבדל מעובד רגיל שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד המדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא על אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי. (ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7).

ולכן:-

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמינים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עימה קלון".

(עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי).

(3) בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש) ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי:

"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, נועד ההליך המשמעתי למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבואו להטיל אמצעי משמעת, יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה. כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתי".

(4) על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.03 :
 "כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד."

בית המשפט העליון בעש"מ 5626/05 בענין רחל אוחנה הבליט את ליבת תפקידם של אמצעי המשמעת :
 "עיקר תכליתו של דין המשמעת הינו להגן על תפקודו התקין של השירות הציבורי ולשמור על תדמיתו בעיני הציבור (עש"מ 7113/02 מדינת ישראל נגד שחר לוי, פד"י נז(3) 817; עש"מ 1928/00 מדינת ישראל נגד עמוס ברוכין, פד"י נד(3) 694, 703; עש"מ 8160/04 מדינת ישראל נגד בן סימון, דינים עליון ע"א, 733), שתי תכליות אלה קשורות קשר אמיץ ביניהן, שהרי השמירה על אמון הציבור בשירות הציבורי מותנית, בין היתר, בתפקוד התקין וההוגן של עובדיו, וסטייה מנורמות מחייבות של ביצוע תקין של התפקיד סופה שתביא לפגיעה ברמתו של השירות הציבורי ולפגיעה ביחסו של הציבור לשירות זה". (שם בעמ' 4)

ובנוסף נפסק :

"תפקידו של הדין המשמעת הוא לא רק להעניש את העובד שסרח, אלא גם לשמש מסר לציבור עובדי המדינה כולו בדבר נורמות ההתנהגות המתחייבות ממשרתי הציבור וחובות האתיקה החלות עליהם בביצוע תפקידם. חובות אלה חלות על כלל עובדי המדינה. אולם ישנם תפקידים שבהם להפרת הנורמה המשמעתית נודע מישנה חומרה בשל המעמד המיוחד של בעל התפקיד בשירות המדינה. כזה הוא תפקיד המורה והמחנך, המופקד מטעם המדינה על חינוך הדור הצעיר. עובד ההוראה אינו עובד מדינה מן השורה. הוא דמות שהתנהגותה ורמתה המוסרית משמשת אמת מידה ודוגמא לציבור התלמידים המתחנכים לאורה."
 (עש"מ 8622/05 נעאמנה עאדל עלי נגד מדינת ישראל, ניתן בתאריך 25.12.06).

ולאחרונה נפסק לעניינה של אותה תכלית :

"מטרת דיני המשמעת אינה מכוונת להענשת העובד; היא נועדה להגן על השירות הציבורי מבחינת רמת תיפקודו ומהיבט השמירה על דמותו ותדמיתו בעיני הציבור. תכליות אלו מושגות באמצעים שונים, וביניהם – הרחקת עובדים שתיפקודם פוגע בשירות הציבורי; הרתעת שאר עובדי השירות הציבורי מפני התנהגות החורגת מהנורמות הראויות; והעברת מסר כללי לציבור הרחב בדבר הקפדתה של מערכת אכיפת החוק ודיני המשמעת על יושרתו של השירות הציבורי ורמת תיפקודו" (עש"מ 3666/06 אסדי נ' נציבות שירות המדינה, פסקה 12 (ורם פורסם, 7.11.2007). כן ראו: עש"מ 356/96 פלוני נ' נציבות שירות המדינה, פסקה 5 (לא פורסם, 4.3.1996); עש"מ 8273/05 שרעבי נ' מדינת ישראל, פסקה 8 (לא פורסם, 28.1.2007); עש"מ 5917/07 גרה נ' נציבות שירות המדינה, פסקה 12 (טרם פורסם, 19.8.2007) וההפניות שם).

(עש"מ 9433/07 מדינת ישראל נגד מרינה אבשלומוב, ניתן בתאריך 21.5.2008, על ידי כבוד השופטת עדנה ארבל).

ואולם תפקידם המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל. בית המשפט העליון ריכך את גישתו האמורה, וקבע כי תכלית זו צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/03 בעניין נחום זקן פסק: **"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו."**

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית המשפט העליון על גישתו האמורה:

"עם זאת, אל מול, ולצד שיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם). החזקה בדבר הצורך בענישה מחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין."

(ראה: עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, ניתן בתאריך 23.3.03; עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן בתאריך 10.9.03; עש"מ 1934/03 בעניין דמאן פולח שניתן ב-18.11.03; עש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן בתאריך 16.2.04; עש"מ 10006/04 בעניין ואיל חגאזי שניתן בתאריך 15.3.05, ועש"מ 3446/05, בענין נאיל דראושה שניתן בתאריך 28.6.05).

בעש"מ 4193/06 משה חי כהן נפסק: **"עם זאת, כבכל הליך ענישה, פלילי או משמעתי, נדרשת מידתיות ראויה והתחשבות מאוזנת לא רק באופי העבירה שבוצעה וחומרתה, אלא גם בנסיבותיו האישיות של הנאשם ובמכלול היסודות הפועלים לקולא בעניינו."** (ניתן בתאריך 9.10.06).

ולגבי תורת האיזונים שבין הנסיבות האישיות בדין המשמעתי לעומת ההליך הפלילי ומשקלם היחסי של אלה, לנוכח תכליתו של הדין המשמעתי, נפסק לפני כשנה וחצי על ידי בית המשפט העליון:

"אולם, גם אם משקל נסיבותיו האישיות של הנאשם פחות בדין המשמעתי בהשוואה להליך הפלילי, אין להתעלם מהן כליל. מן הדין כי יתקיים יחס מאוזן, מידתי וראוי בין חומרת עבירת המשמעת שנעברה לבין נסיבותיו האישיות של המערער, ולבין חומרת אמצעי המשמעת הראויים על רקע תכליות הדין המשמעתי. מידת חומרתם של אמצעי המשמעת הננקטים כנגד עובד ציבור שהורשע, חייבת לעמוד על מידה שאינה עולה על הנדרש לצורך הגשמת תכליותיו הציבוריות של הדין המשמעתי (ער"מ 8372/05 גבראלוב נ' עיריית ת"א, פסקה 6; פרשת ברוכין, בעמ' 694; עש"מ 5271/03 סדיקוב נ' מדינת ישראל [פדאור (לא פורסם) 503 (728)], עמ' 2; ועש"מ 7641/98 נוימן נ' מדינת ישראל [פדאור (לא פורסם) 99 (8) 192], עמ' 4."

(עש"מ 11976/05 חליל רוחי נ' מדינת ישראל, ניתן בתאריך 11.4.07, שם בפסקה 23).

מובן הוא, כי בכל מקרה ומקרה על בית הדין לבחון ולשקול, האם יש באמצעי המשמעת המוטלים על ידי בית הדין, כדי להגשים את תכליתם של דיני המשמעת, תוך איזון עם הנסיבות האישיות. ולגבי תורת המידתיות נפסק ממש בימים אלה בעש"מ 5917/07 נביל גרה נגד נציבות שירות המדינה, שינתן ביום 19.8.07:-

"מידתיות אמצעי המשמעת הננקטים נגזרת מנסיבותיו המיוחדות של המקרה, מעוצמת חומרתה של העבירה, וממשקל הנסיבות האישיות לנאשם. בשיקול הערכים הרלבנטיים, יש להגיע לנקודת איזון עונשית ראויה אשר תשלב בין האינטרס הציבורי ביישום ראוי של נורמות המשמעת בשירות הציבורי, בד בבד עם דאגה לגורלו של הפרט באופן שהענישה תהיה מידתית ותהיה תואמת את מכלול האינטרסים הראויים לאיזון."

(ראה את אשר נפסק בנדון בעש"מ 227/07 בעניין יוסף אסדו).

ד. על הנסיבות האישיות

(1) הנאשמת בת 42, אישה נורמטיבית נעדרת עבר פלילי או משמעותי קודם, זה לה כישלונה הראשון, שמענו מפי נציג המשרד שעל פי המידע שאסף, כי מדובר במורה איכותית וכבר נפסק בפסיקתו של בית המשפט העליון, כי לתרומה ממשית בת שנים, יש השפעה ממתנת על מידתם של אמצעי המשמעת.

"לו היה המערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות לאחר כל אותן שנים שהיה נתפס בכף כמי שעשה מעשה של מעילה באמון. אפשר אמרתי רוח שטות נכנסה בו באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופת פרנסתו במחי-יד..." (עש"מ 1827/02 אברהם ספיר נ' מדינת ישראל, פורסם בדינים עליון כרך סא 268).

(2) הנאשמת אישה נשואה אם לשלושה ילדים קטינים, בן זוגה מועסק כחוקר פרטי.

ה. לכיבודם של הסדרי טיעון

(1) הצדדים הגיעו ביניהם, כאמור, להסדר טיעון שרכיביו כללו הודאה בכתב התובענה המתוקנת ורכיבי משמעת מוסכמים על הצדדים של: נזיפה חמורה, הפקעת משכורת קובעת, שתנוכה ב-10 תשלומים שווים ורצופים.

(2) לעניין כיבודם של הסדרי טיעון, קיימת מגמה ליתן להם תוקף ברוח פסיקתו של בית המשפט העליון בעש"מ 4592/97 בעניין אליהו סבג, בו נפסק כי: "לעיתים קרובות יש עניין בעריכת הסדר טיעון, ולפיכך יש גם בדרך כלל עניין לציבור בקיום הסדר טיעון. לכן, אין זה ראוי שבית הדין יסטה מהסדר טיעון אלא אם יש לכך טעם טוב לסטות מהסדר הטיעון, אם אמצעי המשמעת סוטים במידה משמעותית מן האמצעים הראויים בנסיבות המקרה, או אם הם בלתי סבירים באופן בולט, עד שהעניין הציבורי הדרוש לסטות מן ההסדר גובר על העניין הציבורי בקיום הסדרי טיעון."

(3) ביטוי מובהק לכך ניתן על ידי בית המשפט העליון פסק דין ע.פ. 1958/98, פלוני נגד מדינת ישראל. על המדוכה ישבו תשעה שופטים, ובפסק דין זה נקבעה ההלכה לעניין שיקול דעתו של בית המשפט בשאלת כיבודם של הסדרי טיעון:

"המסקנה היא כי שיקול המפר במידה משמעותית את האיזון הראוי בין שיקולי הענישה הרלוונטיים, באופן שנוצר יחס בלתי הולם בין ההקלה הניתנת לנאשם לבין האינטרס הציבורי, יהיה בו כדי לפסול את הסדר הטיעון בשל טעותה של התביעה וזאת גם אם מניעה כשרים הם". (שם פסיקה 18, עמ' 14).

כן קבע בית המשפט בפסיקה 24 בעמ' 19, שכותרתה "סיכומם של דברים" כי:

"בהיעדר פגם או פסול בהודיה שניתנה במסגרת הסדר טיעון, ירשיע בית המשפט את הנאשם על פי הודייתו ויגזור את עונשו. בהתקיים איזון ראוי בין האינטרס הציבורי הפרטני והאינטרס הציבורי הרחב שהתביעה מייצגת מצד אחד, לבין טובת ההנאה שנתנה לנאשם מצד אחד, יכבד בית המשפט את הסדר הטיעון. בית המשפט ישווה לנגד עיניו, בין היתר, את המגמה העקרונית לעידוד הסדרי טיעון. בנסיבות שבהן יראה לדחות את הסדר הטיעון, יגזור בית המשפט עונש שהיה גוזר אילו היה בא לפניו הסדר טיעון שקול ומאוזן. מן הראוי הוא שגם לאחר דחיית הסדר טיעון, כך שהעונש אשר יטיל לא יחרוג במידה קיצונית ובלתי פרופורציונלית מהעונש שעליו הסכימו הצדדים". (ראה גם את עש"מ 11128/04 בעניין אברהם טאפירו).

לפני כשנתיים ביהמ"ש העליון ביטל רכיב מאמצעי המשמעת שהוטלו על נאשם פסילה לשירות המדינה, שהוטל על-ידי ביה"ד, שלא נמנה עם אמצעי המשמעת שעליו הסכימו הצדדים במסגרתו של הסדר טיעון, והמדינה נתנה הסכמתה לביטולו של רכיב זה בהליך הערעור:-

"המדינה מסכימה לקבלת הערעור נוכח חריגת בית הדין מהסדר הטיעון. הסכמה זו הינה בדין, משאין בנסיבות עניין זה טעמים מיוחדים וכבדי משקל המצדיקים את החריגה האמורה". (עש"מ 6241/06 בעניין בנימין נגר נגד נציבות שירות המדינה, ניתן ביום 9.11.06).

סוף דבר

5. לאחר שבית הדין עיין ושקל את טיעוני הצדדים ועל יסודם של מקבץ השיקולים שפורטו לעיל, הגענו לכלל מסקנה כי הסדר הטיעון שנכרת בין הצדדים, בהתחשב בנסיבות העבירה, ואיכות תרומתה של הנאשמת לשירות הציבורי, וקבלת אחריות על מעשיה, הוא הסדר טיעון ראוי, סביר ומידתי ואשר ראוי ליתן לו תוקף.

6. לאחר שבית הדין החליט ליתן תוקף להסדר הטיעון, אנו מטילים על הנאשמת אמצעי משמעת של:

א. נזיפה חמורה – כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין המופנה במישרין לנאשמת, המצביע כי נפל פסול בהחלטה שקיבלה לצאת לחו"ל ללא היתר בתקופת הלימודים.

ב. הפקעת משכורת קובעת – שתנוכה מהנאשמת ב-10 תשלומים שווים ורצופים.

המלצה

7. לנוכח הביקורת אליה התוודענו במהלך הדיון מפיו של נציג המשרד על היעדרויות של הנאשמת מפעילויות שנערכות בבית הספר, ותגובתה המשלימה של ההגנה בנוגע להיבט זה, בית הדין ממליץ שתתקיים פגישה בראשות מנהלת בית הספר, המפקחת הכוללת של בית הספר, ונציג מנהל המחוז, שבה ילובנו ויובהרו לנאשמת, מכלול הדרישות שבהן עליה לעמוד במסגרת תפקידה כמחנכת ומורה בביה"ס.

גזר הדין לאחר קיום התייעצות עם כל חברי המותב, ניתן ביום כ"ד באלול התשס"ח – 24.9.08, שלא בנוכחות הצדדים, להם הוא יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

(-)	(-)	(-)
<hr/> מר נאהד חליל קשוע	<hr/> גב' טליה מלצר	<hr/> יוסף תלרז
חבר בית הדין	חברת בית הדין	אב בית הדין יו"ר

**עבירות שלא
במסגרת מילוי
התפקיד**

בד"מ 134/06 – אי דיווח על ביצוע פעולות לאומניות אלימות נגד יהודים

תמצית פסק הדין

הנאשם שימש כמורה לאנגלית, מחנך וסגן מנהל בבית ספר, הורשע בבית הדין, במסגרת הסדר טיעון, על כך שידע על מעשי חוליית טרור שבין חבריה נמנו שרת בית הספר ומספר תלמידיו של הנאשם, וכן על ביצוע עבירות של החוליה לאחר ביצועם, אך לא דיווח עליהם כמתחייב בחוזר מנכ"ל משרד החינוך, לרשויות החוק.

הצדדים סיכמו ביניהם כי, לאחר הרשעת הנאשם יוטלו על הנאשם אמצעי משמעת של: נזיפה חמורה, הורדה בדרגה אחת למשך 6 חודשים, הפקעת משכורת קובעת ופסילה ממילוי תפקיד ניהולי במשרד החינוך למשך 6 חודשים.

בגזר הדין הובאו טיעוני הצדדים לעניין כיבודו של הסדר הטיעון, חומרת העבירות, תכלית אמצעי המשמעת ונסיבותיו האישיות של הנאשם.

בסופם של דברים, בית הדין החליט לכבד את הסדר הטיעון וליתן לו תוקף של פסק דין.

ניתן ביום י"א באדר א' התשס"ח – 17.2.2008.

בהרכב:	ניצה אדן ביוביץ, מ"מ אב בית הדין	- יו"ר
	גב' נחמה ז"ק	- חברת בית הדין
	גב' טליה מלצר	- חברת בית הדין

ב"כ הנציבות: עו"ד שלומי נמיר

ב"כ הנאשם: עו"ד ג'ואני שחאדה

י"א באדר א' התשס"ח
17 בפברואר 2008

בד. 2008-218
בד"מ 134/06

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה

בפני : עו"ד ניצה אדן-ביוביץ – מ"מ אב בית הדין - יו"ר
גב' נחמה ז"ק - חברה
גב' טליה מלצר - חברה

התובע: עו"ד שלומי נמיר

הנאשם:

ב"כ הנאשם: עו"ד ג'ואני שחאדה

נציג המשרד: מר יהודה אהרון

גזר – דין

ההליך

1. ביום כ"ט בשבט התשס"ח – 5.2.08 בית הדין, במסגרת הסדר טיעון, הרשיע את הנאשם, ששימש כמורה לאנגלית, מחנך וסגן מנהל בבית ספר "מכין בנים אלחלוי", בשכונת אבו-תור, בירושלים, בעבירות לפי סעיף 17(1), (2) ו-(3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג – 1963.

2. האישום:
במשך החודשים אוקטובר ונובמבר 2001 הקימו מספר תלמידיו של הנאשם וכן, שרת בית הספר בו עבד הנאשם, חוליית טרור, שמטרתה ביצוע פעולות לאומניות אלימות נגד יהודים.
הנאשם ידע על מעשי החוליה וכן, על ביצוע עבירות של החוליה לאחר ביצועם, אך לא דיווח עליהם כמתחייב על פי חוזר מנכ"ל משרד החינוך, תשס"א/4(ג), לרשויות החוק.

3. טיעונים לכיבודו של הסדר טיעון
הצדדים הודיעו לבית הדין כי, הגיעו להסדר טיעון לפיו יוטלו על הנאשם אמצעי משמעת של:
א. נזיפה חמורה.

ב. הורדה בדרגה אחת למשך 6 חודשים מיום גזר הדין.
ג. הפקעת משכורת קובעת אחת, שתנוכה ב-10 תשלומים שווים ורצופים.
ד. פסילה ממילוי תפקיד ניהולי במשרד החינוך למשך 6 חודשים מיום גזר הדין.

עמדת התביעה

התובע המלומד ציין את חומרת מעשיו של הנאשם בשעה, שעצם את עיניו אל מול מעשיהם הפליליים והלאומניים שביצעו תלמידיו.
לזכותו של הנאשם יעמדו לו הודאתו וחלוף הזמן מעת ביצוע העבירות בהן הורשע.
התביעה ביקשה מבית הדין לכבד את הסדר הטיעון, שהוא הסדר ראוי, סביר ומאוזן.

גישת המשרד

מפי נציג המשרד שמע בית הדין כי, מדובר בעובד בעל יכולת מקצועית, חוות דעת המפקח חיובית. לנאשם אין עבר פלילי או משמעותי. בעקבות הפרשה, הנאשם אינו בצוות הניהול של בית הספר. המשרד מצטרף להסדר הטיעון, שהושג בין הצדדים.

טיעוני ההגנה

הסנגור המלומד ציין כי, הנאשם סבל דיו ושילם את המחיר עבור מעשיו בכך, שנפתחה נגדו חקירה פלילית אשר בסופו של יום לא הולידה דבר כיוון, שלא היה לנאשם חלק במעשי החוליה. הנאשם הופסק מכל פעילות ניהולית בה היה חבר, בבית הספר.

ההגנה ציינה כי, הנאשם לא נתן להתבטאויות הילדים את שיקול הדעת הנכון. הנאשם הודה כאמור למן הרגע הראשון וחסך מזמנו של בית הדין. הנאשם מפרנס יחידי למשפחה המונה 6 נפשות. ההגנה מבקשת לכבד את הסדר הטיעון.

דבר הנאשם

הנאשם הביע חרטה על מעשיו ואמר שהללו קרו בתום לב. הנאשם ציין, שאוכלוסיית התלמידים בבית הספר היא קשה. הנאשם היצר על כך, שהוא הוזז מכל משרת ניהול.

4. החלטת בית הדין

בית הדין שקל שורה של שיקולים בבואו להחליט אם לאמץ את הסדר הטיעון.

לשאלת כיבודם של הסדרי טיעון

בית הדין ער למגמת העידוד לקבל הסדרי טיעון והוא מונחה על פי פסיקת בית המשפט העליון בע"פ 1958/98 פלוני נ' מדינת ישראל (דינים עליון, כרך סג, 577), שבו נקבע:

"בהיעדר פגם או פסול בהודיה שניתנה במסגרת הסדר הטיעון, ירשיע בית המשפט את הנאשם על פי הודייתו ויגזור עונשו. בהתקיים איזון ראוי בין האינטרס הציבורי הפרטני והאינטרס הציבורי הרחב שהתביעה מייצגת מצד אחד, לבין טובת ההנאה שניתנה לנאשם מצד אחר, יכבד בית המשפט את הסדר הטיעון. בית המשפט ישווה לנגד עיניו, בין היתר, את המגמה העקרונית לעידוד הסדרי טיעון".

תכלית אמצעי המשמעת

התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא למנוע פגיעה משמעותית בתפקודו של שירות המדינה או בתדמיתו של השירות. כך גם, אמצעי המשמעת המוטלים אמורים ליצור הרתעה בקרב עובדי המדינה. ועל כך נאמר, בעש"מ 7111/02 נציבות שירות המדינה נ' יאיר אשואל (דינים עליון, כרך סג, 764):

"כאמור, שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, נועד ההליך המשמעותי למנוע פגיעה בתפקוד של שירות המדינה; אשר על כן, בבואו להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה, כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעותי."

על העבירות

כאמור, הנאשם הפר את חוזר מנכ"ל משרד החינוך, תשס"א/4(ג) בכך, שלא דיווח לרשויות החוק על ביצוע עבירות של תלמידיו, חברי חוליית טרור. חומרתה של העבירה הינה בשל היות הנאשם בתפקיד ניהולי ועל כן, יש להקפיד עמו יותר.

כדברי בית משפט העליון בעש"מ 4123/95 יוסף אור נ' מדינת ישראל (פ"ד מט(5) (184):

"עובדי המדינה אף הם נבדלים זה מזה, גם אם כולם כפופים לאותו דין, יהיו אלה חוקיה מדינה או כללי המשמעת, אין מקפידים עם כולם באותה מידה. ככל שעובד המדינה נושא משרה רמה יותר, שיש עמה אמון רב יותר וסמכויות חזקות יותר, כך יש מקום לדרוש ממנו שיקפיד יותר במילוי תפקידו על טוהר המידות ועל התנהגות הולמת. לעניין זה יש הבדל בין עובד בכיר, הממונה על עובדים רבים ואמור לשמש דוגמה להם ולציבור, לבין עובד זוטא. יש מקום לצפות ולדרוש ממנהל כללי של משרד ממשלתי יותר מאשר מצפים ודורשים מן המזכיר שלו, כשם שיש מקום להקפיד עם המפקח הכללי של משטרה יותר מכפי שמקפידים עם שוטר מן השורה".

נסיבות אישיות

בית הדין אכן התרשם כי, הנאשם למד את לקחו והפנים את הכשל שבמעשיו. מדובר במורה מוערך, שלו תרומה חינוכית לבית הספר, במשך כל שנות שירותו במערכת החינוך, החל משנת 1995.

5. סוף דבר

לאחר עיון בטיעוני הצדדים ובהתחשב בשיקולים שהבאנו לעיל, בית הדין הגיע לכלל מסקנה כי, הסדר הטיעון מידתי ומאזן בין האינטרס הציבורי עליו מופקדת התביעה לבין נסיבותיו האישיות של הנאשם.

בית הדין מכבד את הסדר הטיעון, נותן לו תוקף של פסק דין ומשית על הנאשם את אמצעי המשמעת הבאים:

א. נזיפה חמורה.

ב. הורדה בדרגה למשך תקופה של 6 חודשים מיום גזר הדין.

ג. הפקעת משכורת קובעת אחת, שתנוכה ב-10 תשלומים שווים ורצופים.

ד. פסילה ממילוי תפקיד ניהולי במשרד החינוך למשך 6 חודשים מיום גזר הדין.

הודע לצדדים ביום כ"ט בשבט התשס"ח – 5.2.08, בנוכחות הצדדים.

גזר הדין המנומק והמפורט ניתן ביום י"א באדר א' התשס"ח – 17.2.08, בהיעדר הצדדים, להם יועבר גזר הדין, באחת מדרכי המסירה המקובלות.

(-)	(-)	(-)
טליה מלצר	נחמה ז"ק	עו"ד ניצה אדן-ביוביץ
חברה	חברה	מ"מ אב בית הדין יו"ר

בד"מ 112/07 – דיווח כוזב למשטרת ישראל על הנוהג ברכב

תמצית פסק הדין

הנאשמת עובדת הוראה נענשה בהליך פלילי בעבודות של"צ, לאחר שבית המשפט קבע כי, עברה היא על איסורים הקובעים בעבירות שיבוש מהלכי משפט, לפי סעיף 244 לחוק העונשין – בכך, שבעקבות תאונת דרכים דיווחיה למשטרת ישראל כי, היא זו אשר נהגה ברכב, בעוד שבנה הקטין אחז בהגה. ובעקבות אותו הליך הועמדה לדין משמעתי בבית הדין למשמעת בחיפה.

התביעה והמשרד עתרו להטלתם של אמצעי משמעת אלה: נזיפה חמורה, הפקעת משכורת קובעת והורדה בדרגה אחת למשך שנה. בעוד, שההגנה ביקשה להסתפק בהטלתה של נזיפה.

בית הדין בגזר דינו בוחן את דפוס התנהגותה של הנאשמת, ולנוכח תפקידה כעובדת הוראה וסטנדרט ההתנהגות הגבוה שנדרש ממורה בכל מסכת חייו, תוך התחשבות בנסיבות ביצוע העבירה, במסגרת חיי המשפחה, ולאחריה חברו התכלית של דיני המשמעת, נסיבותיה האישיות, לרבות תרומתה לשירות הציבורי.

בסופו של עיון ושיקול בית הדין החליט להטיל על הנאשמת אמצעי משמעת של נזיפה חמורה והקפאת דרגה לפרק זמן של חצי שנה, תוך המלצה שלא תקודם בתפקיד בתקופת הקפאת דרגתה.

ניתן ביום ד' באדר א' התשס"ח – 10.2.2008.

ההרכב:	יוסף תלרז, אב בית הדין	-	יו"ר
	גב' חנה שמש	-	חברת בית הדין
	מר מחמוד חג'אזי	-	חבר בית הדין

ב"כ הנציבות: עו"ד תהילה פרץ

ב"כ הנאשמת: עו"ד מואנס פרת

ד' באדר א' התשס"ח
10 בפברואר 2008

בדח. 2008-160
בד"מ 112/07

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : יוסף תלרז – אב בית הדין
גבי חנה שמש
מר מחמוד חיג'אזי
- יו"ר
- חברת בית דין
- חבר בית דין

התובעת: עו"ד תהילה פרץ

הנאשם (ת) :
ב"כ הנאשם : עו"ד מואנס פרח

נציג המשרד : מר יהודה אהרון

גזר – דין

ההליך

1. הנאשמת, ילידת 1963, המועסקת במשרד החינוך כמורה לפי דרגה B.A ואשר השלימה שירות בן למעלה מ-20 שנה בשירות הציבורי, הורשעה על ידנו ביום כ"ד בשבט התשס"ח, 31.1.08 בעבירות לפי סעיפים 17(2) ו- 17(3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג – 1963 (להלן: החוק).

2. הנאשמת, הורשעה כאמור על ידנו, בעקבות הליכים פליליים שהתנהלו נגדה בבית משפט השלום בעכו (ת.פ. 001462/06), שבו לאחר שכב' השופט אלטר עיין בתסקיר שירות המבחן למבוגרים, החליט להימנע מהרשעתה, לנוכח נסיבות העבירה ועברה ללא הדופי וגזר את עונשה ביום 19.3.07 ב- 120 שעות של"צ.

3. התשתית העובדתית שעל בסיסה נענשה הנאשמת כאמור בהליך הפלילי והורשעה על ידנו בעבירות משמעת נוגעת ליום 18.9.05, באותו המועד בנה בן ה-17 נהג ברכבה יחד עמה, והיה מעורב בתאונת דרכים.
אולם הנאשמת דיווחה ביום 4.10.05 כי היא זו שנהגה ברכב, ובשל כך הודתה ביסודות העבירה של שיבוש הליכי משפט לפי סעיף 244 לחוק העונשין, ונענשה כאמור בשעות של"צ.

4. טיעונים למידתם של אמצעי המשמעת

הצדדים טענו בפנינו את טיעונים למידתם של אמצעי המשמעת:

א. עמדת התביעה

(1) התובעת המלומדת פרטה בפנינו את פני מעשיה של הנאשמת כביטויים בפסק דינו של בית משפט השלום בעכו, ואת הדיווח סותר המציאות שלא היה תולדה של שיקול נמהר בין רגע, אלא נעשה לאחר זמן. על תאונה שלא שיקפה את פני המציאות הנוהג ברכב שעה שבנה הוא זה שנהג באותה עת ברכב, ולא היא כמוצהר על ידה.

(2) הנאשמת, כבעלת וותק של 20 שנה בעולם ההוראה, דמות חינוכית, היתה צריכה להקפיד גם במישור חייה האישיים, על טוהר המידות ויושרה אישית. על כן, יש מקום שבית הדין יטיל על הנאשמת אמצעי משמעת של:

(א) נזיפה חמורה;

(ב) הפקעת משכורת קובעת;

(ג) הורדה בדרגה אחת למשך שנה.

(3) לגבי סטנדרט ההתנהגות הנדרש מעובד הוראה, תשומת לבנו הופנתה לעש"מ 6526/ בעניין "אל קאדר", ואשר הנסיבות האישיות אין להם עדיפות על פני התכלית של אמצעי המשמעת שצריכה להרתיע, גם אחרים.

ב. גישת המשרד

נבצר מנציג המשרד להיות נוכח בדיון לאור סערת השלג באזור ירושלים והוא העביר עמדתו לבית הדין בכתב. נציג המשרד מצטרף בעמדתו לאותם אמצעי המשמעת, שלהם עתרה התביעה.

ג. טיעוני ההגנה

(1) הסנגור המלומד בטיעוניו בפנינו, ביקשנו להסתפק בהטלת נזיפה בלבד. לגישתו, אותו פס"ד שהוגש על ידי התובעת דן בעבירות פליליות שהיו חמורות יותר ממעשיה של הנאשמת, ושהן היתה הרשעה וענישה. כאשר גישתו המקלה של בית הדין כלפי נאשמים הוגשה לבית הדין באמצעות בד"מ 82/03, ששם הסתפק בית הדין בהטלתה של נזיפה בלבד.

זאת ועוד, על בית הדין לקחת בחשבון שהעבירה שבעטיה נענשה הנאשמת בהליך הפלילי, והורשעה על ידנו, אינה קשורה לתפקידה כמורה בישראל.

(2) שמענו טפח מהנסיבות האישיות של הנאשמת: מפרנסת משפחה בת 5 נפשות, בן זוגה נכה בשיעור 100% ומקבל קצבת נכות כללית, מורה שפרש לגמלאות. ילדיה סיימו תיכון ואינם מועסקים עדיין. בת נוספת עדיין לומדת ונוסעת לבית ספר מחוץ למקום מגוריה, הסעות שמטילות על המשפחה הוצאות נוספות. הפגיעה במשכורת או בדרגה, תפגע במצב הכלכלי של המשפחה, כאשר הנאשמת היא מורה ראויה הנעדרת עבר פלילי או משמעתית קודם - כפי שצויין בפס"ד של בית משפט השלום.

(3) נסיבות העבירה קשורות למרקם המשפחתי שבמסגרתו בנה שימש כנהג של המשפחה, משום שהנאשמת, הגם שמחזיקה רישיון כדין, אינה נוהגת לנהוג בפועל. כדי לגונן על בנה מפני ההליך שבסופו של יום הועמד בעטיו, בפני בית המשפט לתעבורה, רישיונו נפסל, הוטל עליו קנס, ובשל אותן נסיבות של רצון שבנה ימשיך לנהוג ורצונה לגונן כאם על בנה, אלה הביאו את הנאשמת לביצוע אותה העבירה.

(4) הסנגור בנעילת טיעונו ביקשנו כאמור, להסתפק בהטלת נזיפה בלבד.

ד. דבר הנאשמת

(1) הנאשמת ילידת ישראל, בוגרת תואר ראשון באוניברסיטה העברית- במקצוע ספרות עברית, מלמדת בחטיבת ביניים. שמענו ממנה פרטים אישיים על המצב המשפחתי והמצב הכלכלי הקשה, לנוכח מצבו של בן זוגה הדורש טיפול והשגחה ועל נסיבות העבירה, שנועדו להביא לכך כי רישיונו של בנה, אותו נהג פעיל של המשפחה לא יישלל.

(2) הנאשמת בדבריה שלבית הדין הביעה חרטה על מעשיה כאמור.

5. החלטת בית הדין

לאחר שבאו בפנינו טיעוני הצדדים לעניין מידתם של אמצעי המשמעת, לצורך קבלת החלטתנו נשקלו על ידנו השיקולים הבאים:

א. לדפוס התנהגותה של הנאשמת:

(1) הנאשמת לפני פרק זמן של למעלה משנתיים, לאחר שבנה היה מעורב בתאונת דרכים, דיווחה אודות התאונה באופן שסתר את מציאות זהות האוחז בהגה, כאשר בפועל בנה הוא שנהג והיה מעורב באותה התאונה.

(2) בפתח דברינו נציין, כי ניתן להביא את עניינו של עובד מדינה אל פתחו של בית הדין למשמעת, גם כאשר המעשה שבגינו הואשם, הורשע ונענש בערכאה שיפוטית אחרת אינו קשור כלל לתפקידו. זאת לנוכח יסודות העבירה, אשר פורטו במיוחד בסעיפים 17(2) ו- 17(3) לחוק. בבד"מ 69/98 ובבד"מ 2/00 קבע בית הדין אבני דרך והנחיות לרשויות התביעה, אימתי ראוי להביא התנהגות חיצונית של עובד מדינה, שאינה קשורה לתפקידו בשירות המדינה עד כדי עבירת משמעת.

בין השאר, קבע בית הדין (בד"מ 2/00 בעמ' 9) :

"התנהגות, שיש בה ביטוי לעבירה בעלת כוונה פלילית ופגם מוסרי, תטה את הכף לכיוון של יחוס עבירת משמעת לעובד, לנוכח קיומו של אינטרס ציבורי להבטיח את טוהר המידות של השירות הציבורי, ולהרתיע את עובדיו מהתנהגות פסולה רצונית ומכוונת".

(3) בשורה ארוכה של פסקי דין נפסק כי ממורה נדרש סטנדרט התנהגות גבוה ודוגמא אישית לתלמידים (ראה עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נגד זוהר בן אשר, פ"ד נב(1) 650), גם אם מעשיו אינם קשורים במישרין במילוי תפקידו בתחום מילוי תפקידו בבית הספר.

ובעש"מ 3362/02, שניתן ביום 4.6.02 שבו חזר בית המשפט העליון על ההלכה לגבי תפקידו של מי שנושא תפקיד חינוכי :
"לתפקיד המורה נועדה משמעות מיוחדת, היותו מחנך האמור לשמש דוגמא לתלמידיו, ולכן יש חשיבות רבה לשמירה על מעמדו ועל יוקרתו בעיני תלמידיו".

ובפסק דין נוסף הובלט יחוד תפקידו של המורה :

"ייחודו של מורה במוסד חינוך בכל תחום הוראה אינו מתמצה בהקניית ערכי למידה. עליו לשמש דוגמא אישית לטוהר מידות, לערכיות, ולהתנהגות תרבותית הנוהגים ביחסים בין בני אדם בחברה מתוקנת, כדברי בית המשפט (השופט ביניש)

בעש"מ 1682/02 עבד אל וואהב נ' מדינת ישראל, תק-על 2002(2), 1300 : השפעת דמותם של אנשי חינוך על התלמידים, וכך גם על עיצוב פניה של החברה, הינה השפעה מכרעת; נגזרת מכך רמת התנהגות גבוהה הנדרשת מהם הן במסגרת עבודתם, והן באורח חייהם דרך כלל (ראו: עש"מ 4503/00 אמין נ' מדינת ישראל, תק-על 2000 (3) 1296; עש"מ 689/05 מדינת ישראל נ' מנצור, תק-על 2005 (1), 2652).

פועל יוצא מכך הוא כי, סטיית אנשי חינוך מסטנדרט ההתנהגות המצופה מהם נתפסת בדרך כלל בחומרה (ראו: עש"מ 8622/05 נעאמנה נ' מדינת ישראל (טרם פורסם); עש"מ 8180/05 מדינת ישראל נ' ולידי, תק-על 2006 (2), 1238, פסקה 6).

עש"מ 978/03 בנדקובסקי נ' נציבות שירות המדינה, תק-על 2003(2), 608, פסקה 7). חומרה זו משליכה על אמצעי המשמעת הננקטים במקרה של פגיעה מהותית במשמעת על ידי אנשי חינוך, מקום שהתנהגותם אינה מתיישבת עם מהות תפקידם ומעמדם.
(עש"מ 893/07 אלי קורנפלד נ' נש"מ, ניתן ביום יא' בסיון תשס"ז – 28.5.07).

ובפסיקה נוספת מהתקופה האחרונה, הובלט סטנדרט התנהגות שנדרש ממורה, נפסק בתקופה האחרונה : -
"נורמות הגינות, יושר, נקיון כפיים וטוהר מידות הן אבן יסוד בפעולתו של השירות הציבורי. בלעדיהן, שירות ציבורי לא ייכון, ואמון הציבור בשירות לא יישמר.

נורמות אלה חייבות להישמר בידי עובד הציבור בביצוע תפקידו בשירות הציבורי ובחיי הפרטיים. עובד שאינו ישר-דרך לא יוכל להימנות על השירות הציבורי. חומרה מיוחדת נודעת להתנהגות בלתי ישרה של עובד ציבור במסגרת ביצוע תפקידו בשירות הציבורי, או בעניין הכרוך בתפקיד בין במישרין ובין בעקיפין. חובת השמירה על נורמות של טוהר מידות ונקיון כפיים, ככל שהיא מחייבת בשירות הציבורי כולו, חלה ביתר שאת על עובדי ציבור הנימנים על מערכת החינוך ועל עובדי הוראה ומחנכים שתפקידם לחנך את הדור הצעיר ולטעת בו לא רק ידע והשכלה רחבה, אלא גם מידות טובות וערכי יושר והגינות. בשל מהות תפקידם, ונדרשים מחנכים להקפדה מיוחדת על התנהגותם האישית, בהיותם דוגמא אישית ומופת לתלמידיהם."

(עש"מ 3666/06 בעניין אחמד חסן אסדי, שניתן ב-7.11.07).

ובפסק דין אחר : -

"התנהגות זו של המשיבה פוגעת בגרעין הקשה של הכללי המשמעת בשירות המדינה המחייבים עובד ציבור. אין מדובר בסטייה קלה מכללי סדר וארגון; מדובר בפגיעה בליבה של חובת האמון וההגיונות שעובד חב למערכת המעסיקה אותו, ובמקרה זה, למדינה ולציבור הרחב אותו שירתה המשיבה בעבודתה החינוכית. איש הוראה וחינוך הנכשל במעשה תרמית מן הסוג הנדון כאן, מעיד על עצמו כי הוא אינו מבין לעומקם של דברים את מהות ואופי מעמדו ותפקידו, ואת החובות המוטלות עלי כלפי ציבור תלמידיו ומעסיקיו. הוא מעלה שאלה באשר למידת התאמתו לשמש בתפקיד אמון במערכת הציבורית."

(עש"מ 5051/06) בעניין נג'לאא סאלמה שניתן ב-17.10.07).

ובפסק דין אחרון בו התערב בית המשפט העליון בגזר דינו של בית הדין, פיטר ופסל את הנאשמת לפרק זמן של שנתיים משירות המדינה, פסקה כב' השופטת א. פרוקצ'ה : -

"בתחום המגזר הציבורי ישנן מערכות תפקידים בהן נדרש מעובד הציבור לשמש דוגמא אישית מיוחדת, ולעמוד בנורמות התנהגות ברף גבוה במיוחד. תפקידי הוראה וחינוך נמנים על אותם תפקידים, על שום היותם של אנשי חינוך מציבי נורמות ההתנהגות לדוד הצעיר, ומעצבי אישיותם של בני הנוער לא רק כבעל ידע ודעת, אלא, בראש וראשונה, כבעלי רמת אתית-מוסרית גבוהה, כמי שבעתיד יהוו התשתית האנושית עליה תיבנה החברה הישראלית, על ערכיה המוסריים והתרבותיים."

(עש"מ 10970/05 בעניין היפא חורשיד ניתן ב-9.10.07).

במעשיה פגעה הנאשמת באותן תכונות בסיס, בעיקר של יושרה אישית שנדרשים ממורה, גם מחוץ למסגרת מילוי תפקידו.

(4) בית הדין מודע לנסיבות העבירה שנעשו בתוך המרקם המשפחתי העדין של יחסי אם ובנה. לפי דברי השופט אלטר, ביקשה הנאשמת במעשיה לגונן על בנה ודיווחה דיווחים סותרים מציאות כאמור, אשר לנוכח מעורבותו של בנה בעבירה, היה בהם יסוד של שיבוש הליכי משפט.

הנאשמת במעשיה הפרה את הוראות הדין הנוגעות לטוהרו של ההליך המשפטי, התנהגה התנהגות שאינה הולמת עובד הוראה לנוכח הפגיעה שהסבו מעשיה לתדמיתו של השירות הציבורי.

ב. על עבירות המשמעת

(1) בעקבות ההליך הפלילי הנאשמת הורשעה על ידנו בעבירות לפי סעיפים 17(2) ו- 17(3):

”(2) לא קיים את המוטל עליו כעובד מדינה על פי נוהג, חוק או תקנה או הוראה כללית או מיוחדת שניתנו לו כדין, או התרשל במוטל עליו כאמור; (3) התנהג התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה או התנהג התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו, או בשמו הטוב של שירות המדינה”.

(2) לעניין יסודות העבירה לפי סעיף 17(2) לחוק, אלה כרוכים בהפרתו של האיסור הפלילי, את האיסורים הקבועים בסעיף 244 לחוק העונשין, התשל”ז - 1977 שביסודותיהם הודתה הנאשמת.

”שיבוש מהלכי משפט”

244. העושה דבר בכוונה למנוע או להכשיל הליך שיפוטי או להביא לידי עיוות דין, בין בסיכול הזמנתו של עד, בין בהעלמת ראיות ובין בדרך אחרת, דינו – מאסר שלוש שנים; לענין זה, ”הליך שיפוטי” – לרבות חקירה פלילית והוצאה לפועל של הוראת בית- משפט.

לעניין יסודות העבירה לפי סעיף 17(3) לחוק, שגם בה הורשעה הנאשמת בהתנהגות שאינה הולמת את תפקידה כעובדת מדינה או התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו או בשמו הטוב של שירות המדינה – על כך, עונה כב' השופט זמיר:

”התנהגות שאינה הולמת הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים או בארגון מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון.

עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם.

ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים: היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע, אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתיפקוד התקין של הארגון".

(ראה ער"מ 1351/95 ליאון פינקלשטיין נגד התובע בבית הדין המקומי למשמעת, פ"ד מט(5), 573, 578).

במקום אחר, אומר השופט זמיר (עש"מ 5246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין:

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות המיוחדת לתפקיד מסוים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי-הולמת, במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד".

בפסק דין שניתן שניתן בעש"מ 3849/03 מיכל אלבז נגד נציבות שירות המדינה נפסק לגבי טיבה ומהותה של העבירה:

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על-פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתיפקוד התקין של הארגון".

ולגבי טיבו של הפסול שיכול להגיע עד כדי פגיעה ביושר וביושרה הנדרשים מעובד ציבור, וזו היתה לדאבון לב דרכה של הנאשמת, גם בהתחשב בנסיבותיה של העבירה, נפסק לפני למעלה משנתיים:

"הגשת עבודת-גמר לסיום לימודיו האקדמיים לתואר ראשון בחינוך בלא שכתב עבודה זו – פגם ביושר וביושרה הנדרשים ממורה וממחנך. התנהגות זו אינה הולמת עובד מדינה ובוודאי שאינה הולמת מורה בישראל שאמור לשמש דוגמא ומופת לתלמידיו. בהתנהגותו של המשיב טמונה חומרה נוספת, בהתחשב בכך שהוכח כי שירות המדינה השתתף במימון לימודיו לתואר ראשון בחינוך בשלוחת לטביה. נוכח מכלול נסיבות העניין, מתבקשת אפוא המסקנה כי המשיב התנהג באופן שאינו הולם את תפקידו ושעלול לפגוע בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה".

(עש"מ 689/05 בעניין מנסור מופיד שניתן בתאריך 6.3.05 – טרם פורסם).

ואכן מידה ממשית של פסול בולטת על פני מעשיה של הנאשמת. בית הדין, בבואו לצקת תוכן ל"התנהגות שאינה הולמת" או שיש בה כדי לפגוע בתדמית השירות, עליו ליתן ביטוי למושג של ההתנהגות ההולמת בעיני ה"ציבור הנאור" ו"האדם הסביר".

אלה צריכים לשקף את הערכים והעקרונות, אשר מבוססים על יחסים שבין הפרט, לבין השירות הציבורי.

באשר לזאת אומר השופט ברק:

"בקביעת התוכן הקונקרטי של ההכללות המשמעותיות (התנהגות שאינה הולמת, שיש בה כדי לפגוע בתדמית) נותן בית-המשפט ביטוי לתפיסות יסוד ערכיות. בעשותו כן, עליו לבטא את שנראה כהתנהגות הולמת (או שאינה הולמת) בעיני הציבור הנאור בישראל. עליו לקבוע את דבר קיומה של פגיעה בתדמית השירות הציבורי מזווית הראיה של האדם הסביר האמון על תפיסות היסוד של משטרנו. כמובן, "הציבור הנאור" ו"האדם הסביר" אינם אלא מטאפורות (ראה בג"צ 14/86 לאור נגד המועצה לביקורת סרטים ומחזות, פ"ד מא(1) 421, 434; בג"צ 2481/93 דיין נגד מחוז ירושלים. הם מהווים פרסוניפיקציה של האיזון הראוי בין הערכים, העקרונות והאינטרסים הנאבקים על הבכור. בעריכתו של איזון זה, יש להימנע מאידיאליזם שאין לו עיגון נורמטיבי. השופט אינו שואף אל הנאצל והטהור, שאינו בנמצא. הוא אינו מעמיד לנגד עיניו חברה אידיאלית שאין לה קיום במציאות ושאינה ניתנת להשגה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כמלאך. יחד עם זה, יש להימנע מפרגמטיזם המעוגן במוסר השוק. השופט אינו משקף את התפיסות המעוותות הפושות בחברה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כזאב. אכן, תפיסתו של בית המשפט היא מאוזנת.

הוא פועל על פי "אמות המידה שמכתיב השכל הישר" (השופט י. כהן בע"פ 763/77 בריזה נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 824, 827) הוא מונע עצמו מתוצאות אבסורדיות (ראה ע"פ 794/77 חייט נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 127, 132), ומדריך עצמו על פי "מבחן מתקבל על הדעת" השופט לנדוי בע"פ 20/53 הנ"ל, בעמ' 853). הוא לוקח בחשבון את המציאות הקיימת, אך הוא אינו רואה בה חזות הכל".

(בג"צ 7974/93 סויסה נגד היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד מח(2) 749, 771).

(3) מעשיה כאמור של הנאשמת מקבלים גוון נוסף של חומרה בהתחשב בתפקיד אותו מילאה במערכת החינוך.

ג. על תכלית אמצעי המשמעת

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כיד להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשמת, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה. בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים, יש בהם כדי, לשרת את התכלית האמורה. ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית: "איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".

(בג"צ 669/86 רובין נגד ברר ואחרים, פ"ד מא(1) 749, 840).

(2) בהבדל מעובד רגיל שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד המדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא על אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי. (ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7).

ולכן :

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמין והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עימה קלון".

(עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי).

(3) בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי ; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש) ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי :

"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, נועד ההליך המשמעתי למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה ; אשר על כן בבואו להטיל אמצעי משמעת, יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה. כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתי."

(4) על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.03 : **"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד."**

בית המשפט העליון בעש"מ 5626/05 בעניין רחל אוחנה הבליט את ליבת תפקידם של אמצעי המשמעת :

"עיקר תכליתו של דין המשמעת הינו להגן על תפקודו התקין של השירות הציבורי ולשמור על תדמיתו בעיני הציבור (עש"מ 7113/02 מדינת ישראל נגד שחר לוי, פד"י נז(3) 817; עש"מ 1928/00 מדינת ישראל נגד עמוס ברוכין, פד"י נד(3) 694, 703; עש"מ 8160/04 מדינת ישראל נגד בן סימון, דינים עליון ע"א, 733), שתי תכליות אלה קשורות קשר אמיץ ביניהן, שהרי השמירה על אמון הציבור בשירות הציבורי מותנית, בין היתר, בתפקוד התקין וההוגן של עובדיו, וסטייה מנורמות מחייבות של ביצוע תקין של התפקיד סופה שתביא לפגיעה ברמתו של השירות הציבורי ולפגיעה ביחסו של הציבור לשירות זה". (שם בעמ' 4).

ובפסק דין נוסף נפסק באותו הקשר:

"תפקידו של הדין המשמעתני הוא לא רק להעניש את העובד שסרח, אלא גם לשמש מסר לציבור עובדי המדינה כולו בדבר נורמות ההתנהגות המתחייבת ממשרתי הציבור וחובות האתיקה החלות עליהם בביצוע תפקידם. חובות אלה חלות על כלל עובדי המדינה. אולם ישנם תפקידים שבהם להפרת הנורמה המשמעתית נודע מישנה חומרה בשל המעמד המיוחד של בעל התפקיד בשירות המדינה. כזה הוא תפקיד המורה והמחנך, המופקד מטעם המדינה על חינוך הדור הצעיר. עובד ההוראה אינו עובד מדינה מן השורה. הוא דמות שהתנהגותה ורמתה המוסרית משמשת אמת מידה ודוגמא לציבור התלמידים המתחנכים לאורה".

ובנוסף לאחרונה:

"תפקידו של הדין המשמעתני הוא לא רק להעניש את העובד שסרח, אלא גם לשמש מסר לציבור עובדי המדינה כולו בדבר נורמות ההתנהגות המתחייבות ממשרתי הציבור וחובות האתיקה החלות עליהם בביצוע תפקידם. חובות אלה חלות על כלל עובדי המדינה. אולם ישנם תפקידים שבהם להפרת הנורמה המשמעתית נודע מישנה חומרה בשל המעמד המיוחד של בעל התפקיד בשירות המדינה. כזה הוא תפקיד המורה והמחנך, המופקד מטעם המדינה על חינוך הדור הצעיר. עובד ההוראה אינו עובד מדינה מן השורה. הוא דמות שהתנהגותה ורמתה המוסרית משמשת אמת מידה ודוגמא לציבור התלמידים המתחנכים לאורה".

(עש"מ 8622/05 נעאמנה עאדל עלי נגד מדינת ישראל, ניתן בתאריך 25.12.06).

ואולם תפקידם המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל. בית המשפט העליון ריכך את גישתו האמורה, וקבע כי תכלית זו צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/03 בעניין נחום זקן פסק: **"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו."**

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית המשפט העליון על גישתו האמורה: **"עם זאת, אל מול, ולצד שיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם). החזקה בדבר הצורך בענישה מחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין."**

(ראה: עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, ניתן בתאריך 23.3.03; עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן בתאריך 10.9.03; עש"מ 1934/03 בעניין דמאן פולח שניתן ב-18.11.03; עש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן בתאריך 16.2.04; עש"מ 10006/04 בעניין ואיל חגאזי שניתן בתאריך 15.3.05, ועש"מ 3446/05, בענין נאיל דראושה שניתן בתאריך 28.6.05).

בעש"מ 4193/06 משה חי כהן נפסק: **"עם זאת, כבכל הליך ענישה, פלילי או משמעתי, נדרשת מידתיות ראויה והתחשבות מאוזנת לא רק באופי העבירה שבוצעה וחומרתה, אלא גם בנסיבותיו האישיות של הנאשם ובמכלול היסודות הפועלים לקולא בעניינו."**

(ניתן בתאריך 9.10.06, ראה גם את אשר נפסק בנדון בעש"מ 7653/05 בעניין ירדנה שרתוק שניתן ב-29.1.07).

(5) ולגבי תורת האיזונים שבין הנסיבות האישיות בדין המשמעתי לעומת ההליך הפלילי ומשקלם היחסי של אלה, לנוכח תכליתו של הדין המשמעתי, נפסק על ידי בית המשפט העליון:

"אולם, גם אם משקל נסיבותיו האישיות של הנאשם פחות בדין המשמעתי בהשוואה להליך הפלילי, אין להתעלם מהן כליל. מן הדין כי יתקיים יחס מאוזן, מידתי וראוי בין חומרת עבירת המשמעת שנעברה לבין נסיבותיו האישיות של המערער, ולבין חומרת אמצעי המשמעת הראויים על רקע תכליות הדין המשמעתי. מידת חומרתם של אמצעי המשמעת הננקטים כנגד עובד ציבור שהורשע, חייבת לעמוד על מידה שאינה עולה על הנדרש לצורך הגשמת תכליותיו הציבוריות של הדין המשמעתי

(ער"מ 8372/05 גבריאילוב נ' עיריית ת"א, פסקה 6; פרשת ברוכין, בעמ' 694; עש"מ 5271/03 סדיקוב נ' מדינת ישראל [פדאור (לא פורסם) (5)03] 728, עמ' 2; ועש"מ 7641/98 נוימן נ' מדינת ישראל [פדאור (לא פורסם) 99 (8) 192], עמ' 4).

(עש"מ 11976/05 חליל רוחי נ' מדינת ישראל, ניתן בתאריך 11.4.07, שם בפסקה 23).

(6) מובן הוא, כי בכל מקרה ומקרה על בית הדין לבחון ולשקול, האם יש באמצעי המשמעת המוטלים על ידי בית הדין, כדי להגשים את תכליתם של דיני המשמעת, תוך איזונים עם הנסיבות האישיות. ולגבי תורת המידתיות נפסק לאחרונה בעש"מ 5917/07 נביל גרה נגד נציבות שירות המדינה, שניתן ביום 19.8.07:-

"מידתיות אמצעי המשמעת הננקטים נגזרת מנסיבותיו המיוחדות של המקרה, מעוצמת חומרתה של העבירה, וממשקל הנסיבות האישיות לנאשם. בשיקול הערכים הרלבנטיים, יש להגיע לנקודת איזון עונשית ראויה אשר תשלב בין האינטרס הציבורי ביישום ראוי של נורמות המשמעת בשירות הציבורי, בד בבד עם דאגה לגורלו של הפרט באופן שהענישה תהיה מידתית ותהיה תואמת את מכלול האינטרסים הראויים לאיזון."

(ראה את אשר נפסק בנדון בעש"מ 227/07 בעניין יוסף אסדו).

ד. על הנסיבות האישיות

(1) הנאשמת אישה נורמטיבית משכילה, נעדרת עבר פלילי או משמעתי קודם, תרמה תרומה ממשית כמורה לשירות הציבורי, בו השלימה כ- 22 שנות עבודה.

וכבר נפסק, כי לתרומה בת שנים יש השפעה ממתנת על מידתם של אמצעי המשמעת.

(2) "לו היה המערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות לאחר כל אותן שנים שהיה נתפס בכף כמי שעשה מעשה של מעילה באמון. אפשר אמרתי רוח שטות נכנסה בו באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופח פרנסתו במחי-יד..."

(3) הנאשמת אם לשלושה ילדים, שניים מהם בוגרים, בן זוגה אינו מועסק בשל נכותו, הינו גמלאי מערכת החינוך, עול פרנסת המשפחה נופל על שכם הנאשמת.

סוף דבר

6. לאחר שבית הדין שקל את טיעוני הצדדים ואת מקבץ השיקולים שאותם פרסנו לעיל, החלטנו בסופו של יום כי האיזון הראוי בין התכלית של דיני המשמעת, נסיבות העבירה והנסיבות האישיות, יבוא לידי ביטוי הולם ומאוזן אם יוטלו עליה אמצעי משמעת אלה:

א. נזיפה חמורה – כמסר נורמטיבי מבית הדין, המופנה במישרין לנאשמת ומצביע כי נפל פסול בדיווח סותר מציאות לגבי האוחז בהגה, בזמן ביצוע התאונה.

ב. הקפאת דרגה – לפרק זמן של חצי שנה – בהקפאת דרגה בנסיבות דירוגה של הנאשמת, אין משמעות כלכלית או כספית ונועדה להעביר מסר, כי הנאשמת כעובדת ציבור והוראה, נוכח פגיעתה בתדמיתו של השירות הציבורי, ראוי הוא כי דרגתה המצביעה על מעמדה תוקפא למשך חצי שנה, הגם שהנאשמת נושאת דרגה לפי B.A שעל בסיסה משולם שכרה.

7. בנוסף ממליץ בית הדין שבאותו פרק זמן בן חצי שנה, שבו תוקפא דרגתה, הנאשמת לא תקודם בתפקיד של רכז שכבה, סגן מנהל או מנהל בית הספר עד תום פרק הקפאת דרגתה.

8. בית הדין לא מצא הצדקה להפקיע את שכרה של הנאשמת, לנוכח המצב המשפחתי והכלכלי שבא לידי ביטוי בדיון ולאור חרטה של הנאשמת.

אמצעי המשמעת הודעו במעמד הצדדים ביום כ"ד בשבט התשס"ח, 13 בינואר 2008.

גזר הדין המפורט והמנומק ניתן ביום ד' באדר א', 10 בפברואר 2008, שלא בנוכחות הצדדים, להם יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור לבית משפט העליון מסורה לצדדים, לפי הוראותיו של סעיף 43(א) לחוק, תוך 30 יום מיום הגיע גזר הדין לידיהם.

(-)	(-)	(-)
מחמוד חיג'אזי	חנה שמש	יוסף תלרז
חבר בית הדין	חברת בית הדין	אב בית הדין למשמעת יו"ר

בד"מ 28/08 – החזקת רכוש גנוב

תמצית פסק הדין

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה הרשיע את הנאשם, מורה בכיר, בעבירות משמעת שונות, בעקבות הליך פלילי שהתקיים בעניינו בבית משפט השלום בחדרה. הנאשם הואשם בהליך זה בעבירת קבלת נכסים שהושגו בעוון, בכך שבשנת 2005 קיבל לחזקתו לזמן קצר 15 פרות גנובות, וניסה לתווך במכירתן, תוך שידע כי גנובות הן, וכאשר פעולת התיווך לא יצאה אל הפועל הושבו הפרות עוד באותו היום לבעליהן החוקיים. הגם שהנאשם לא הורשע בפלילים על ידי בית משפט השלום, הוטל עליו צו של עבודות למען הציבור בהיקף של 150 שעות, וכן הועמד לתקופת מבחן לפרק זמן של שנה.

לאחר ההליך הפלילי נדון עניינו של הנאשם בבית הדין למשמעת בחיפה – בגזר הדין מובאים ראיות וטיעוני הצדדים למידתם של אמצעי המשמעת.

התביעה: עתרה להטלתם של: נזיפה חמורה, הפקעת משכורת קובעת והורדה בדרגה אחת למשך שנתיים.

המשרד: נציג המשרד שטח בפני בית הדין את תפקודו הנאות של הנאשם והמליץ להעמיד את פרק הורדתו בדרגה על שנה.

ההגנה: הסנגור המלומד עתר לכך כי בית הדין יימנע מהורדתו של הנאשם בדרגה.

בגזר הדין מפורטים השיקולים הרלבנטיים, לרבות ממצאיו ופסיקתו של בית משפט השלום, נסיבותיו האישיות של הנאשם, דפוס התנהגותו, גם אם העבירה לא היתה קשורה לתפקידו כמורה, פסיקתו של בית המשפט העליון מצביעה כי מאותו בעל תפקיד נדרש סטנדרט התנהגות גבוהה, בכל מרקם חייו – לאחר שבית הדין למשמעת בחיפה איזן בין התכלית של דיני המשמעת והנסיבות האישיות, הוא החליט לאמץ את גישת המשרד והטיל על הנאשם אמצעי משמעת של נזיפה חמורה, הפקעת משכורת קובעת, והורדה בדרגה אחת למשך שנה.

ניתן ביום ל' בסיוון התשס"ח – 3.7.2008.

ההרכב:	יוסף תלרז, אב בית הדין	-	יו"ר
	גב' חנה שמש	-	חברת בית הדין
	מר מחמוד חיג'אזי	-	חבר בית הדין

ב"כ הנציבות: עו"ד חנאן נגארה-דואס

ב"כ הנאשם: עו"ד בוראת עאדל

ל' בסיון התשס"ח
3 ביולי 2008

בדח. 2008-565
בד"מ : 28/08

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : יוסף תלרז – אב בית הדין
גב' חנה שמש
מר מחמוד חיג'אזי
- יו"ר
- חברת בית דין
- חבר בית דין

התובע (ת) : עו"ד חנאן נג'ארה – דואס

הנאשם (ת) :

ב"כ הנאשם : עו"ד בוראת עאדל

נציג המשרד : מר יהודה אהרון

גזר - דין

ההליך

1. הנאשם יליד 1972 המועסק כמורה בכיר בבית הספר גסר א' זרקא במחוז חיפה, אשר הצטרף למשרד החינוך בשנת 1999, הורשע על ידינו היום בעבירות לפי סעיפים 17(2) ו-3(לחוק שירות המדינה (המשמעת) התשכ"ג-1963 (להלן-החוק).

2. הנאשם הורשע על ידינו בעבירות כאמור, בעקבות הליך פלילי שהתקיים בעניינו בבית משפט השלום בחדרה (ת.פ. 1029/06) בפני כב' השופטת ארגמן. במסגרתו של אותו הליך, על בסיסו של כתב אישום מתוקן, והסדר טיעון, הנאשם הודה בעבירות קבלת נכסים שהושגו בעוון לפי חוק התשל"ז-1977 ונענש ללא הרשעה בפברואר 2007 באמצעות 150 של"צ והעמדה לתקופת מבחן לפרק זמן של שנה, כאשר ענישה זו הושלמה כבר על ידי הנאשם.

3. המסד העובדתי שעל בסיסו נענש הנאשם כאמור, התרחש בראשית חודש ינואר 2005, באותו המועד הנאשם קיבל לחזקתו הקצרה סך של 15 פרות שנגנבו מקיבוץ סמוך "גליקסון", חלקו התמצה בתיווך בין מוכר וקונה של אותו רכוש, שהושב לבעליו החוקיים עוד באותו היום.

טיעונים למידתם של אמצעי

4. הצדדים טענו בפנינו לעניין מידתם של אמצעי המשמעת.

א. עמדת התביעה

(1) התובעת המלומד ביקשה להשית על הנאשם אמצעי משמעת אלה :

(א) נזיפה חמורה.

(ב) הפקעת משכורת קובעת אחת שתנוכה בתשלומים שווים ורצופים.

(ג) הורדה בדרגה אחת למשך שנתיים.

(2) התובעת בטיעונה בפנינו לגבי מידתם של אמצעי המשמעת עמדה על חומרת

מעשיו, שהיה בהם גוון פלילי הסותרים את מהות תפקידו כמורה בישראל.

כאשר סטנדרט התנהגות שנדרש ממורה, ביטוי לו בין השאר **בעש"מ**

10970/05 בעניין היפא חורשיד, ותכליתם של אמצעי המשמעת כביטוי

בשורה ארוכה של פסקי דין שהובאו בפנינו על ידי התובעת המלומדת ובין

שאר **בעש"מ 7111/02 בעניין אשואל**, מצדיקים את אותה גישה שלה עתרה

התביעה, זאת ומאחר ובדין המשמעת המשקל שראוי לייחס לנסיבות

האישיות, הוא משקל פחות, כדבר פסיקתו של העליון **בעש"מ 917/79 בעניין**

חמזה וכן עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש.

(3) התובעת המלומדת הגישה לבית הדין את **בד"מ 74/86** משנת 1999, שבו ננקטו

אמצעי משמעת חמורים עד כדי פיטורין, אך שם היה מדובר בהרשעה

בפלילים, כאשר בעניינו של הנאשם נתקיים הליך, שבו לא הורשע בפלילים.

ב. גישת המשרד

שמענו מנציג משרד החינוך, כי הנאשם מועסק בבית ספר יסודי בגסר א' זרקא

כמחנך – מורה לחינוך מיוחד משנת 1999. נציג המשרד שוחח עם מנהל בית הספר

ועם המפקח הכולל של בית הספר ובדיקתו העלתה כי מדובר במורה חיובי, ממלא

תפקידו בצורה ראויה, ממושע, נאמן לתפקידו, ובעל רצון לסייע ולעזור לתלמידיו.

לעניין מידתם של אמצעי המשמעת, המשרד מצטרף לגישת התביעה, למעט הרכיב

של הורדה בדרגה אותה ממליץ המשרד להעמיד על שנה אחת.

ג. גישת ההגנה

1) הסנגור המלומד, בטיעוניו בפנינו סקר את פני ההליך שהיה מנת חלקו של הנאשם, שנסתיים בצורה יחסית קלה - בענישה ללא הרשעה. גם סעיף העבירה שבחוק העונשין בה הואשם הנאשם, קבלת נכס שהושג בעוון לפי סעיף 412 לחוק, אינו נמנה עם העבירות החמורות של פרק זה הרלבנטי בחוק העונשין.

2) הנאשם נטול עבר פלילי קודם או עבר משמעותי, זו מעידתו הראשונה והיחידה עד כה. לגבי נסיבות העבירה שמענו כי לקיבוץ שממנו נגנבו הפרות, לא נגרם נזק ואלה הושבו לשדותיו עוד באותו היום. הנאשם לקח אחריות על מעשיו, שהן בגדר אירוע חריג במסכת חייו, כעולה מתסקיר שירות המבחן, תרומה ממשית לעולם ההוראה, ולגבי גופם של אמצעי המשמעת הסנגור המלומד ביקשנו להימנע מהורדתו בדרגה.

ד. דבר הנאשם

הנאשם נשוי, רעייתו בהריון ומצפה להולדת ילדו הראשון, הביע צער וחרטה על מעשיו, שפגעו גם במרקם חייו החברתי. הודיענו כי הפיק הלקח הראוי והמתאים מאותם המעשים, שמדירים שינה מעיניו.

החלטת בית הדין

5. לאחר שבית הדין עיין בפסק דינו של בית משפט השלום בחדרה ובטיעוני הצדדים, כפי שבאו בפנינו לצורך קבלת החלטתנו לגבי מידתם של אמצעי המשמעת נשקלו השיקולים הבאים:

א. לדפוס התנהגותו של הנאשם

1) אדם נורמטיבי ללא עבר פלילי או משמעותי קודם. נתן ידו לפני כשלוש וחצי שנים למעין פעולת תיווך במכירתו של בקר שידע שגנוב הוא, כאשר פעולת התיווך לא יצא לפועל ואותו בקר הושב לבעליו.

המעשים שבעטיים נענש בהליך הפלילי, לא היו קשורים לתפקידו במורה בישראל, ואולם גם בית משפט השלום אמר את דברו לגבי מעמדו של הנאשם כמורה בישראל.

"מדובר בנאשם שהוא מחנך בישראל, בעל תואר ראשון בחינוך אשר מבצע את עבודתו לעילא ולעילא ובכך תומכים מסמכים שהוצגו הן לשירות המבחן והן היום בפני. כמובן שאין לצפות מאדם כמו הנאשם שבעניין עיסוקו אשר עליו להקנות ערכים ונורמות לילדים בישראל, להיות מערוב בעבירה כמו בכתב האישום המתוקן. מחד גיסא דווקא מעורבותו בעבירה מסוג זה, היא נסיבה לחומרה אך מאידך גיסא הרשעה עלולה לגדוע את עיסוקו עד כדי פיטוריו ממערכת החינוך"

(2) הנאשם נענש כאמור בעבירה יסודותיה הם אלה :

"קבלת נכסים שהושגו בעוון

412. המקבל, בעצמו או על-ידי שלוח, דבר, כסף, נייר ערך או כל נכס אחר, כשהוא יודע כי בעוון נלקח, הושג, נשלחה בו יד או נעשה בו, והנוטל עליו בעצמו או על ידי שלוח, לבדו או ביחד עם אחר, את השליטה או העשיה בנכס כאמור, דינם כדין מבצע אותו עוון".

(3) **בבד"מ 69/98 ובבד"מ 2/00** קבע בית הדין אבני דרך והנחיות לרשויות

התביעה, אימתי ראוי להביא התנהגות חיצונית של עובד מדינה שאינה קשורה לתפקידו בשירות המדינה עד כדי עבירת משמעת.

(4) בין השאר, קבע בית הדין (בד"מ 2/00, בעמ' 9) :

"התנהגות, שיש בה ביטוי לעבירה בעלת כוונה פלילית ופגם מוסרי, תטה את הכף לכיוון של יחוס עבירת משמעת לעובד, לנוכח קיומו של אינטרס ציבורי להבטיח את טוהר המידות של השירות הציבורי, ולהרתיע את עובדיו מהתנהגות פסולה רצונית ומכוונת".
(כעולה מפסיקתו של בית המשפט העליון בעש"מ 2699/01, בעניין ג'מיל חלף, ובעש"מ 6158/99 בעניין מגיד הייב).

(5) אכן פגם מוסרי ממשי טבוע על פני מעשיו של הנאשם, שנטל חלק במימושה של עסקה בלתי חוקית.

(6) ממורה בישראל מצופה כי במרקם חייו הכוללים, הן אלה הקשורים במסגרת

תפקידו, וגם מחוץ לתפקיד, יאמץ לעצמו דרכי התנהגות ראויות ומוסריות, והנאשם כשל באלה. מעשיו של הנאשם מקבלים גוון של חומרת יתר, נוכח סטנדרט ההתנהגות שנדרש מאיש חינוך, ראה בעניין זה עש"מ 3362/02, בעניין אבו עסבה, וכן את ההלכה שנקבעו בעניין זה בעש"מ 2699/01 בעניין ג'מיל חלף, בו נקבע כי "לתפקיד המורה נועדה משמעות מיוחדת בהיותו מחנך האמור לשמש דוגמא לתלמידיו ולכן יש חשיבות רבה לשמירה על

מעמדו ויוקרתו בעיני התלמידים". כן ראה את אשר נקבע בעניין מעמדו של מורה ותיק בעש"מ 917/99 בעניין עבדאללה חמזה.

ובפסיקה נוספת לגבי סטנדרט התנהגות שנדרש ממורה נפסק בתקופה האחרונה : -

"נורמות הגינות, יושר, נקיון כפיים וטוהר מידות הן אבן יסוד בפעולתו של השירות הציבורי. בלעדיהן, שירות ציבורי לא ייכון, ואמון הציבור בשירות לא יישמר. נורמות אלה חייבות להישמר בידי עובד הציבור בביצוע תפקידו בשירות הציבורי ובחיי הפרטיים. עובד שאינו ישר-דרך לא יוכל להימנות על השירות הציבורי. חומרה מיוחדת נודעת להתנהגות בלתי ישרה של עובד ציבור במסגרת ביצוע תפקידו בשירות הציבורי, או בעניין הכרוך בתפקיד בין במישרין ובין בעקיפין. חובת השמירה על נורמות של טוהר מידות ונקיון כפיים, ככל שהיא מחייבת בשירות הציבורי כולו, חלה ביתר שאת על עובדי ציבור הנימנים על מערכת החינוך ועל עובדי הוראה ומחנכים שתפקידם לחנך את הדור הצעיר ולטעת בו לא רק ידע והשכלה רחבה, אלא גם מידות טובות וערכי יושר והגינות. בשל מהות תפקידם, ונדרשים מחנכים להקפדה מיוחדת על התנהגותם האישית, בהיותם דוגמא אישית ומופת לתלמידיהם."

(עש"מ 3666/06 בעניין אחמד חסן אסדי, שניתן ב-7.11.07).

ובפסק דין אחר : -

"התנהגות זו של המשיבה פוגעת בגרעין הקשה של הכללי המשמעת בשירות המדינה המחייבים עובד ציבור. אין מדובר בסטייה קלה מכללי סדר וארגון; מדובר בפגיעה בליבה של חובת האמון וההגינות שעובד חב למערכת המעסיקה אותו, ובמקרה זה, למדינה ולציבור הרחב אותו שירתה המשיבה בעבודתה החינוכית.

איש הוראה וחינוך הנכשל במעשה תרמית מן הסוג הנדון כאן, מעיד על עצמו כי הוא אינו מבין לעומקם של דברים את מהות ואופי מעמדו ותפקידו, ואת החובות המוטלות עלי כלפי ציבור תלמידיו ומעסיקיו. הוא מעלה שאלה באשר למידת התאמתו לשמש בתפקיד אמון במערכת הציבורית."

(עש"מ 5051/06 בעניין נג'לא סאלמה שניתן ב-17.10.07).

ובפסק דין אחרון נוסף, התערב בית המשפט העליון בגזר דינו של בית הדין, פיטר ופסל את הנאשמת לפרק זמן של שנתיים משירות המדינה, פסקה כב' השופטת א. פרוקצ'ה : -

"בתחום המגזר הציבורי ישנן מערכות תפקידים בהן נדרש מעובד הציבור לשמש דוגמא אישית מיוחדת, ולעמוד בנורמות התנהגות ברף גבוה במיוחד. תפקידי הוראה וחינוך נמנים על אותם תפקידים, על שום היותם של אנשי חינוך מציבי נורמות ההתנהגות לדוד הצעיר, ומעצבי אישיותם של בני הנוער לא רק כבעל ידע ודעת, אלא, בראש וראשונה, כבעלי רמת אתית-מוסרית גבוהה, כמי שבעתיד יהוו התשתית האנושית עליה תיבנה החברה הישראלית, על ערכיה המוסריים והתרבותיים."

(עש"מ 10970/05 בעניין היפא חורשיד ניתן ב-9.10.07).

הנאשם כשל כשלון ממשי באותה ציפייה לערכים ראויים כפי שפורט לעיל.

(7) הנאשם גם הורשע בעבירות לפי סעיף 17(2) לחוק, בגין הפרתם של אותם איסורים שבדיני העונשין שנקבעו בסעיף 412 לאותו החוק.

(8) ובנוסף הנאשם הורשע בעטיים של מעשיו גם בעבירה לפי סעיף 17(3) לחוק:-
 "התנהגות התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה או התנהגות התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו, או בשמו הטוב של שירות המדינה;

ולגבי קשת מאפייניה נפסק:

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים או בארגון מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון.

עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשי, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים: היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה.

זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע, אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון".

(ראה ער"מ 1351/95 ליאון פינקלשטיין נגד התובע בבית הדין המקומי למשמעת, פ"ד מט(5), 573,578).

במקום אחר, אומר השופט זמיר (עש"מ 4246/99 אהרון אהרונני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין):

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות המיוחדת לתפקיד מסוים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי-הולמת, במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד".

בפסק דין נוסף, עש"מ 3849/03 מיכל אלבו נגד נציבות שירות המדינה, נפסק לגבי טיבה ומהותה של העבירה:

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר.

אף על פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות קובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון".

בעש"מ 689/05 מדינת ישראל נגד מופיד מנצור, שניתן לפני כשלוש שנים (בתאריך 6.3.05), נפסק לגבי טיבו של הפסול, אשר אפיין גם את פני מעשיו של הנאשם:

"הגשת עבודת-גמר לסיום לימודיו האקדמיים לתואר ראשון בחינוך בלא שכתבה עבודה זו – פגם ביושר וביושרה שהנדרשים ממורה וממחנך. התנהגות זו אינה הולמת עובד מדינה ובוודאי שאינה הולמת מורה בישראל שאמור לשמש דוגמא ומופת לתלמידיו. בהתנהגותו של המשיב טמונה חומרה נוספת, בהתחשב בכך שהוכח כי שירות המדינה השתתף במימון לימודיו לתואר ראשון בחינוך בשלוחת לטביה.

נוכח מכלול נסיבות העניין, מתבקשת אפוא המסקנה כי המשיב התנהג באופן שאינו הולם את תפקידו ושעלול לפגוע בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה."

(עש"מ 689/05 בעניין מנסור מופיד שניתן בתאריך 6.3.05)

במעשיו הנאשם פגע באותה יושרה אישית, הנדרשת מעובד הוראה.

ב. לתכלית אמצעי המשמעת

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כיד להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה. בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים, יש בהם כדי, לשרת את התכלית האמורה. ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית: **"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל"**. (בג"צ 669/86 רובין נגד ברר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

(2) בהבדל מעובד רגיל שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד המדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא על אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי. (ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7).

ולכן:

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמינים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עימה קלון".

(עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי).

(3) בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש) ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי:

"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, נועד ההליך המשמעי למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבואו להטיל אמצעי משמעת, יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה. כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעי."

על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.03:

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד."

בית המשפט העליון בעש"מ 5626/05 בעניין רחל אוחנה הבליט את ליבת תפקידם של אמצעי המשמעת:

"עיקר תכליתו של דין המשמעת הינו להגן על תפקודו התקין של השירות הציבורי ולשמור על תדמיתו בעיני הציבור (עש"מ 7113/02 מדינת ישראל נגד שחר לוי, פד"י נז(3) 817; עש"מ 1928/00 מדינת ישראל נגד עמוס ברוכין, פד"י נד(3) 694, 703; עש"מ 8160/04 מדינת ישראל נגד בן סימון, דינים עליון ע"א, 733), שתי תכליות אלה קשורות קשר אמיץ ביניהן, שהרי השמירה על אמון הציבור בשירות הציבורי מותנית, בין היתר, בתפקוד התקין וההוגן של עובדיו, וסטייה מנורמות מחייבות של ביצוע תקין של התפקיד סופה שתביא לפגיעה ברמתו של השירות הציבורי ולפגיעה ביחסו של הציבור לשירות זה". (שם בעמ' 4).

ובפסק דין נוסף נפסק באותו הקשר:

"תפקידו של הדין המשמעתי הוא לא רק להעניש את העובד שסרח, אלא גם לשמש מסר לציבור עובדי המדינה כולו בדבר נורמות ההתנהגות המתחייבת ממשרתי הציבור וחובות האתיקה החלות עליהם בביצוע תפקידם. חובות אלה חלות על כלל עובדי המדינה. אולם ישנם תפקידים שבהם להפרת הנורמה המשמעטית נודע מישנה חומרה בשל המעמד המיוחד של בעל התפקיד בשירות המדינה. כזה הוא תפקיד המורה והמחנך, המופקד מטעם המדינה על חינוך הדור הצעיר. עובד ההוראה אינו עובד מדינה מן השורה. הוא דמות שהתנהגותה ורמתה המוסרית משמשת אמת מידה ודוגמא לציבור התלמידים המתחנכים לאורה".

ובנוסף נפסק:

"תפקידו של הדין המשמעתי הוא לא רק להעניש את העובד שסרח, אלא גם לשמש מסר לציבור עובדי המדינה כולו בדבר נורמות ההתנהגות המתחייבות ממשרתי הציבור וחובות האתיקה החלות עליהם בביצוע תפקידם. חובות אלה חלות על כלל עובדי המדינה. אולם ישנם תפקידים שבהם להפרת הנורמה המשמעטית נודע מישנה חומרה בשל המעמד המיוחד של בעל התפקיד בשירות המדינה. כזה הוא תפקיד המורה והמחנך, המופקד מטעם המדינה על חינוך הדור הצעיר. עובד ההוראה אינו עובד מדינה מן השורה. הוא דמות שהתנהגותה ורמתה המוסרית משמשת אמת מידה ודוגמא לציבור התלמידים המתחנכים לאורה".

(עש"מ 8622/05 נעאמנה עאדל עלי נגד מדינת ישראל, ניתן בתאריך 25.12.06).

ולפני זמן קצר נפסק:

"כידוע, עיקר תכליתו של הדין המשמעתי של עובדי המדינה הינה הגנה על דמותו ותפקודו של השירות הציבורי ושמירה על אמון הציבור בו ובעובדיו. תכלית זו מושגת בין היתר באמצעות קביעתן של נורמות ההתנהגות הראויות לעובדים בשירות הציבורי ובאמצעות ענישתם של עובדים שסו מנורמות אלו, וזאת תוך יצירת התרעה אפקטיבית מפני ביצוע מעשים שיש בהם סטייה כאמור ותוך העברת מסר ברור לציבור באשר לסטנדרטים שבהם מחויב השירות הציבורי:

"מטרת דין המשמעת אינה מכוונת להענשת העובד: היא נועדה להגן על השירות הציבורי מבחינת רמת תיפקוד ומהיבט השמירה על דמותו ותדמיתו בעיני הציבור. תכליות אלו מושגות באמצעים שונים, וביניהם - הרחקת עובדים שתיפקודם פוגע בשירות הציבורי; התרעת שאר עובדי השירות הציבורי מפני התנהגות החורגת מהנורמות הראויות; והעברת מסר כללי לציבור הרחב בדבר הקפדתה של מערכת אכיפת החוק ודיני המשמעת על יושרתו של השירות הציבורי ורמת תיפקודו" (עש"מ 3666/06 אסדי נ' נציבות שירות המדינה, פסקה 12 (טרם פורסם) 7.11.2007).

כן ראו: עש"מ 356/96 פלוני נ' נציבות שירות המדינה, פסקה 5 (לא פורסם, 4.3.1996); עש"מ 8273/05, שרעבי נ' מדינת ישראל, פסקה 8 (לא פורסם, 28.1.2007); עש"מ 5917/07 גרה נ' נציבות שירות המדינה, פסקה 12 (טרם פורסם, 19.8.2007) וההפניות שם.

מתכליות אלו נגזרים אמצעי המשמעת השונים שרשאי בית הדין למשמעת להטיל על עובד מדינה בגין הרשעתו בביצוע עבירות משמעת. אמצעים אלו מנויים בסעיף 34 לחוק שירות המדינה (משמעת). (כב' השופטת ע. ארבל בעש"מ 9493/07 מדינת ישראל נגד מרינה אבשלומוב מיום 21.5.08).

ואולם תפקידם המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל. בית המשפט העליון ריכך את גישתו האמורה, וקבע כי תכלית זו צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/03 בעניין נחום זקן פסק: **"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו."**

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית המשפט העליון על גישתו האמורה: **"עם זאת, אל מול, ולצד שיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם). החזקה בדבר הצורך בענישה מחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין."**

(ראה: עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, ניתן בתאריך 23.3.03; עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן בתאריך 10.9.03; עש"מ 1934/03 בעניין דמאן פולח שניתן ב-18.11.03; עש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן בתאריך 16.2.04; עש"מ 10006/04 בעניין ואיל חגאזי שניתן בתאריך 15.3.05, ועש"מ 3446/05, בענין נאיל דראושה שניתן בתאריך 28.6.05).

בעש"מ 4193/06 משה חי כהן נפסק:

"עם זאת, כבכל הליך ענישה, פלילי או משמעתי, נדרשת מידתיות ראויה והתחשבות מאוזנת לא רק באופי העבירה שבוצעה וחומרתה, אלא גם בנסיבותיו האישיות של הנאשם ובמכלול היסודות הפועלים לקולא בעניינו."

(ניתן בתאריך 9.10.06, ראה גם את אשר נפסק בנדון בעש"מ 7653/05 בעניין ירדנה שרתוק שניתן ב-29.1.07).

(4) ולגבי תורת האיזונים שבין הנסיבות האישיות בדין המשמעתי לעומת ההליך הפלילי ומשקלם היחסי של אלה, לנוכח תכליתו של הדין המשמעתי, נפסק לאחרונה על ידי בית המשפט העליון:

"אולם, גם אם משקל נסיבותיו האישיות של הנאשם פחות בדין המשמעתי בהשוואה להליך הפלילי, אין להתעלם מהן כליל. מן הדין כי יתקיים יחס מאוזן, מידתי וראוי בין חומרת עבירת המשמעת שנעברה לבין נסיבותיו האישיות של המערער, ולבין חומרת אמצעי המשמעת הראויים על רקע תכליות הדין המשמעתי. מידת חומרתם של אמצעי המשמעת הננקטים כנגד עובד ציבור שהורשע, חייבת לעמוד על מידה שאינה עולה על הנדרש לצורך הגשמת תכליותיו הציבוריות של הדין המשמעתי (ער"מ 8372/05 גבריאלוב נ' עיריית ת"א, פסקה 6; פרשת ברוכין, בעמ' 694; עש"מ 5271/03 סדיקוב נ' מדינת ישראל [פדאור (לא פורסם) 03(5) 728], עמ' 2; ועש"מ 7641/98 נוימן נ' מדינת ישראל [פדאור (לא פורסם) 99(8) 192], עמ' 4)."

(עש"מ 11976/05 חליל רוחי נ' מדינת ישראל, ניתן בתאריך 11.4.07, שם בפסקה 23).

(5) מובן הוא, כי בכל מקרה ומקרה על בית הדין לבחון ולשקול, האם יש באמצעי המשמעת המוטלים על ידי בית הדין, כדי להגשים את תכליתם של דיני המשמעת, תוך איזונים עם הנסיבות האישיות.

ולגבי תורת המידתיות נפסק לאחרונה בעש"מ 5917/07 נביל גרה נגד נציבות שירות המדינה, שינתן ביום 19.8.07 :-

"מידתיות אמצעי המשמעת הננקטים נגזרת מנסיבותיו המיוחדות של המקרה, מעוצמת חומרתה של העבירה, וממשקל הנסיבות האישיות לנאשם. בשיקלול הערכים הרלבנטיים, יש להגיע לנקודת איזון עונשית ראויה אשר תשלב בין האינטרס הציבורי ביישום ראוי של נורמות המשמעת בשירות הציבורי, בד בבד עם דאגה לגורלו של הפרט באופן שהענישה תהיה מידתית ותהיה תואמת את מכלול האינטרסים הראויים לאיזון."

(ראה את אשר נפסק בנדון בעש"מ 227/07 בעניין יוסף אסדו).

ג. על הנסיבות האישיות

(1) הנאשם בן 36, נעדר עבר פלילי או משמעותי קודם, מועסק במשרד החינוך פרק זמן של כ-9 שנים, במהלכו תרם תרומה ממשית ואיכותית לעולם ההוראה. כבר נפסק, כי יש לתרומה ראויה של עובד ציבור, מידת השפעה ממתנת על מידתם של אמצעי המשמעת, הגם שתורמתו של הנאשם לא רבת שנים, אך הינה מוחשית וממשית בפרק הזמן שבו הינו מועסק. (ראה את אשר נפסק בפסק הדין בעש"מ 1827/02 בעניין יפית אוחנה).

(2) הנאשם נשוי ומצפה בשעה טובה להולדת ילדו הראשון, כאשר ההליך הפלילי וזה בפנינו פגע גם במרקם חייו החברתי.

6. סוף דבר

לאחר ששקלנו את טיעוני הצדדים לנוכח פסק דינו של בית משפט השלום בחדרה, ואת מקבץ השיקולים אותם פרסנו לעיל, החלטנו להטיל על הנאשם אמצעי משמעת אלה:

א. נזיפה חמורה – כמסר נורמטיבי מבית הדין המופנה במישרין לנאשם והמצביע כי נפל פסול ממשי במעשיו.

ב. הפקעת משכורת קובעת – שתנוכה מהנאשם ב- 10 תשלומים שווים ורצופים.

ג. הורדה בדרגה – הנאשם ירד בדרגה אחת (לדרגת מורה מוסמך) לפרק זמן של שנה מיום גזר הדין – וזאת לנוכח הפגיעה, שפגע הנאשם בתדמיתו של שירות המדינה.

7. סדר ביצועם של אמצעי המשמעת

תחילה ירד הנאשם בדרגתו לפרק זמן של שנה ועת תיתם תקופה זו, יחל הניכוי הראשון משכרו.

אמצעי המשמעת הודעו בנוכחות הצדדים ביום, כ"ג בסיוון התשס"ח, 26 ביוני 2008.

גזר הדין המפורט והמנומק ניתן ביום ל' בסיוון התשס"ח, 3 ביולי 2008 ויועבר לצדדים באחד מדרכי המסירה המקובלות.

זכות הערעור על גזר הדין מסורה לצדדים לבית המשפט העליון, לפי סעיף 43 (א) לחוק וזאת בתוך 30 יום מיום קבלת גזר הדין בידי הצדדים.

(-)	(-)	(-)
מחמוד חיגא'זי	חנה שמש	יוסף תלרז
חבר בית דין	חברת בית דין	אב בית הדין יו"ר

בד"מ 81/08 – סיוע לקבלת דבר במרמה וסיוע לזיוף

תמצית פסק הדין

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה הרשיע את הנאשמת, שהועסקה כמורה במחוז הצפון בדרגת B.A. לדרוג ההוראה, בעבירות משמעת שונות בעקבות הליכים פליליים שננקטו נגדה בבית המשפט המחוזי בנצרת. הנאשמת הורשעה על ידי בית המשפט המחוזי בעבירות של סיוע לקבלת דבר במרמה וסיוע לזיוף, בכך שנתנה יד למיזם פלילי שהגו אחיה, עת ביקשה לרשום על שמה בחברת הדואר רכבים שרכשו אחיה תמורת צ'קים, עליהם ידעה כי הם חדלי פירעון, ובהמשך נמכרו אותם רכבים לצדדים שלישיים, ששמו את כספם על "קרן הצבי" עת שלמו תמורת הרכבים במזומן, כאשר הרכבים נרשמו על שמם תוך שימוש במסמכים מזויפים.

בית המשפט המחוזי גזר על הנאשמת 6 חודשי מאסר לריצוי בדרך של עבודות שירות ו-12 חודשים על תנאי למשך שנתיים, וכן קנס של 7,000 ₪. ובעקבות ערעור שהוגש לבית המשפט העליון החליט בית המשפט העליון שלא להתערב בהחלטת בית משפט קמא באשר למידתו של העונש וסוגיית הרשעתה בפלילים של הנאשמת.

לאחר ההליך הפלילי נדון עניינה של הנאשמת בבית הדין למשמעת בחיפה – בגזר הדין מובאים ראיות וטיעוני הצדדים למידתם של אמצעי המשמעת.

התביעה: בקשה להרשיע את הנאשמת בעבירותיה של התובענה המתוקנת על בסיס הוראותיו של סעיף 61 ג' לחוק, המאפשר לבית הדין לראות את הממצאים והמסקנות, אליהם הגיעו בית המשפט המחוזי בנצרת, ובית המשפט העליון, כמוכחים בפניו. אשר על כן סברה התביעה כי יש להשית על הנאשמת אמצעי משמעת אלה: נזיפה חמורה; פיטורין לאלתר - תוך שלילה של 20% מפיצויי הפיטורין ופסילה משירות המדינה לפרק זמן של חמש שנים.

המשרד: הצטרף לעתירתה של התביעה באשר למידתם של אמצעי המשמעת.

ההגנה: פרסה בפני בית הדין את נסיבותיה המשפחתיות הקשות של הנאשמת וביקשה כי בית הדין יימנע מפיטוריה, ובמידה שיחליט לפטרה, ביקשה כי יקצר את תקופת הפסילה ככל הניתן, וכן כי יימנע מלפגוע בפיצוי הפיטורין המגיעים לה.

לאחר בחינת השיקולים הרלבנטיים, לרבות ממצאי ומסקנות בית המשפט המחוזי ובית המשפט העליון, דפוס התנהגותה של הנאשמת, נסיבותיה האישיות המכבידות, סטנדרט ההתנהגות שנדרש מאיש חינוך ותכלית אמצעי המשמעת, הגיע בית הדין לכלל מסקנה כי אין מנוס מפיטורי הנאשמת.

בסופו של יום השית בית הדין על הנאשמת את אמצעי המשמעת של נזיפה חמורה, פיטורין לאלתר, פסילה משירות המדינה לפרק זמן של 3 שנים, ופסילה למילוי תפקיד במשרד החינוך, בתום הפסילה משירות המדינה, לפרק זמן של שנתיים נוספות.

כמו כן המליץ בית הדין, נוכח גילה הצעיר של הנאשמת והתרשמותו כי עולם ההוראה הינו דרך חיים עבורה, כי משרד החינוך ישקול בלב פתוח בתום תקופת הפסילה את השבתה לעולם ההוראה, אם במהלך התקופה לא יתגלה רבב נוסף במעשיה.

ניתן ביום כ"ה בחשוון התשס"ט – 23.11.2008.

הרכב: יוסף תלרז, אבה"ד – יו"ר
ד"ר עינת ברגר – חברת בית הדין
מר מחמוד חיגי'אזי – חבר בית הדין

בא כוח הנציבות: עו"ד ג'פרי ונדל

בא כוח הנאשם: עו"ד זאב ליסון

י"ח בחשוון התשס"ט
16 בנובמבר 2008

בדח. 2008-980
בד"מ 81/08

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : יוסף תלרז – אב בית הדין
ד"ר עינת ברגר
מר מחמוד חיג'אזי
- יו"ר
- חברת בית הדין
- חבר בית הדין

התובעת: עו"ד ג'פרי ונדל

הנאשם:

ב"כ הנאשם: עו"ד זאב ליסון

נציג המשרד: מר יהודה אהרון

גזר – דין

ההלך

1. הנאשמת ילידת שנת 1969, אשר החלה את שירותה הציבורי כעובדת הוראה, לפי דרגה B.A. בשנת 2001, תפקיד ממנו הושעתה ביום 28.2.06, הורשעה על ידנו על בסיס כתב תובענה מתוקן, בעבירות לפי סעיפים 17(3) ו-17(6), לחוק שירות המשמעת התשכ"ג – 1963 (להלן: החוק).

2. הנאשמת הורשעה על ידנו בעבירות כאמור, בעקבות הרשעתה וענישתה בהליך פלילי שנתקיים בעניינה בבית המשפט המחוזי בנצרת (ת.פ. 1006/06) ובית המשפט העליון (ב.ע.פ. 934/07), הליכים שנסייתו ביום 5.9.07 ובסיומם הנאשמת הורשעה בעבירות של סיוע לקבלת דבר במרמה, סיוע לעבירות זיוף – עבירות לפי סעיפים 415, 418 יחד עם סעיף 31 לחוק העונשין התשל"ז – 1977. דינה של הנאשמת נגזר ל- 6 חודשי מאסר, לריצוי בדרך של עבודות שירות, 12 חודשים על תנאי למשך שנתיים וקנס בשיעור של 7,000 ₪.

3. הנאשמת הורשעה ונענשה כאמור, לנוכח חלקה במיזם שהובל על ידי אחיה, שלהם היא נתנה את סיועה וידה, כאשר אחיה רכשו רכבים בשוק החופשי ושילמו תמורתם בצ'קים של חברה חדלת פירעון.

4. לאחר הרכישה, אותם רכבים נרשמו מחדש על שמה של הנאשמת באמצעות חברת הדואר – על יד עובדת באותו הגוף, שעשתה שימוש בתעודת הזהות של הנאשמת לצורך העברת בעלות על שמה, ולאחר אותה פעולה, אותם רכבים הועברו שוב לצדדים שלישיים ששמו את כספם על "קרן הצבי".

טיעונים למידתם של אמצעי המשמעת

5. הצדדים טענו בפנינו את טיעוניהם לעניין מידתם של אמצעי המשמעת:

א. עמדת התביעה

התובע המלומד ביקש להשית על הנאשמת אמצעי משמעת אלה:

- (1) **נזיפה חמורה;**
- (2) **פיטורין לאלתר - תוך שלילה של 20% מפיצויי הפיטורין המגיעים לנאשמת בגין שנות עבודתה**
- (3) **פסילה משירות המדינה לפרק זמן של חמש שנים.**

התובע המלומד עמד בפנינו את חומרת עבירותיה שנמשכו לאורך פרק זמן אשר הקיפו אירועים שונים של פעולות הרכישה והמכירה של רכבים כאמור, יתד תומך לטיעונו מצא התובע בעש"מ 8180/05 בעניין הברחת מטבע זר לישראל – שלא היו קשורות לתפקידה של הנאשמת כמורה בישראל ועל בסיס גישתו המחמירה של בית המשפט העליון, וביקש לגזור את דינה של הנאשמת כפי שצוין לעיל, וליתן תוקף לבקשת התביעה.

ב. גישת המשרד

- (1) נציג המשרד עדכן את בית הדין, כי הנאשמת החלה עבודתה בשנת 2001 במשרד החינוך בתחום ההוראה. בשנת 2004 היא הפכה לעובדת הוראה במשרה מלאה, וגם שימשה כמחנכת. בירורו של נציג המשרד העלה, ועל כך גם קיבלנו מסמכים בכתב, על תפקוד מקצועי ותורם, כי אין רבב בעברה למעט ההליך התנהל בפנינו.
- (2) נציג המשרד מצטרף לעתירתה של התביעה של התביעה למידתם של אמצעי המשמעת.

ג. טיעוני ההגנה

- (1) הסנגור המלומד כיבדנו בחוות הדעת שניתנו על הנאשמת על ידי הנהלת בית הספר המצביעות על תפקוד ראוי. בהמשך הטיעונים שמענו על משפחת הנאשמת ומצבם הכלכלי והמכביד עד מאוד, חובות לגורמים שונים בסכומים נכבדים, כאשר בית הדין עיין באיחוד התיקים וריכוז המידע של הוצאה לפועל וההליכים שאמורים להינקט נגד הנאשמת ומשפחתה, גם בעטיו של עסק בעלה שצבר חובות, שגם כלפיו ננקטו הליכים אלה, וכיום נשקלת האפשרות לבקש הכרזה על פשיטת רגל, כדי למתן את סדרי האכיפה והגביה על פי החלטתו של בית המשפט המחוזי בנדון.
- (2) לגבי הנסיבות המשפחתיות, שמענו כי הנאשמת אם לחמישה ילדים, כאשר הקטן בן שנה והגדול בן 15, כאשר הילד הקטן צפוי לעבור ניתוח בראשו.
- (3) שמענו מהסנגור המלומד בטיעוניו, ומצאנו תימוכין לכך כי בפסקי הדין, שהנאשמת לא הייתה הרוח המובילה באותן עבירות פליליות שיזמו אחיה, היא הובלה על ידיהם לסייע לאותם מעשי מרמה וזיוף ובשל המרקם המשפחתי נתנה את תעודת הזהות שלה לעובדת אחרת, שעל בסיסה בוצעו פעולות הרישום והמכירה של הרכבים לצדדים שלישיים כאמור, הגם שאין ספק להגנה כי הנאשמת הורשעה בעבירות פליליות אלא לא בוצעו במהלך מימוש תפקידה, אלא מחוץ למסגרת התפקיד, כאשר היא לא הייתה הרוח החיה באותו רעיון של רכישת ומכירת רכבים כאמור, אולם שילמה מחיר אישי ומשפחתי כבד בגין מעשיה וריצתה את עבודות השירות שהוטלו עליה, ויש מקום שבית הדין יתחשב באותן הנסיבות האישיות כדבר פסיקתו בבד"מ 117/02, בד"מ 127/00, בד"מ 1/06, הגם כי בחלק מהמקרים נדונו מעשים שונים בתכלית ממעשיה של הנאשמת – שאין לה עבר פלילי קודם, הייתה אישה נורמטיבית שעבדה כפקידה בחברה ועברה לתחום ההוראה ודבר כלכלי לא צמח לה מעבירותיה, אלא הסתבכה בחובות מכבידים כאמור.
- (4) ההגנה ביקשה להימנע מפיטוריה של הנאשמת ואם נחליט לפטרה, לקצר את תקופת הפסילה ככל הניתן, וכן להימנע מפגיעה כלשהיא בפיצוי הפיטורין המגיעים לה, אם אכן תפוטרה על ידי בית הדין.

ד. דבר הנאשמת

(1) הנאשמת, ילידת ישראל, גדלה ולמדה בנצרת, רכשה השכלה בתחום ההוראה. שמענו מפיה על נסיבותיה האישיות כאם לחמישה ילדים שהשקיעה מאמץ רב בחינוכם הנאות וגם תרמה את תרומתה לבית הספר. על פי דבריה היא לא הייתה מודעת לאותם מעשים שרקמו אחיה באותו מיזם של קניית ומכירת רכבים.

(2) הנאשמת מבקשת לשוב למרקם החיים הרגיל ולהתחשב במצבה.

6. החלטת בית הדין

לאחר שבית הדין עיין בפסקי הדין של בית המשפט המחוזי בנצרת ושל בית המשפט העליון ובטיעוני הצדדים כפי שבאו בפנינו כאמור, לצורך קבלת החלטתנו נשקלו על ידנו השיקולים הבאים:

א. לדפוס התנהגותה של הנאשמת

(1) הנאשמת מחוץ למסגרת תפקידה כעובדת הוראה, סייעה מתוך מודעות למעשים פליליים של אחיה, שביקשו לרכוש רכבים ולמכור רכבים ולהתעשר כתוצאה מכך והנאשמת סיפקה את פרטי הזיהוי שלה לעובדת אחרת, לצורך רישומם על שמה של רכבים ומכירתם לאחרים שלא נקנו כדין – הסבו נזק כלכלי לקונים תמי לב.

(2) בית המשפט העליון בפסק דינו, לאחר שלא מצא עילה לבטל את הרשעתה בפלילים, או להקל בעונשה, קבע את גישתו הנורמטיבית כלפי מעשיה: "לא מצאנו בכל אלה עילה להתערב בפסק דינו של בית המשפט המחוזי. המערערת, ודווקא משום שמדובר באישה משכילה, ידעה כי היא מסייעת לאחיה לבצע מעשי מרמה, כאשר גם לה היה ברור כי במעשים מסוג זה כרוכים נזקים ניכרים לאנשים תמימים שהולכו שולל. זו התנהגות אותה יש להוקיע, גם בדרך של הרשעת מבצעה, ולא שוכנענו כי יש לנהוג במערערת בדרך שונה. באשר לגזר הדין – מדובר בעונש מתון ביותר, שספק אם יש בו כדי לבטא את חומרת המעשים, וממילא לא ראינו מקום לשנות ממנו.

(3) בית הדין רואה עין בעין את פני מעשיה של הנאשמת, על בסיס הגישה האמור, גם אם נתנה ידה וסייעה לאחיה כחלקה, בשל לחצם, עדיין חרף אותו קושי היה עליה לעמוד בפרץ, ובכך כשלה.

(4) **בבד"מ 69/98 ובבד"מ 2/00** קבע בית הדין אבני דרך והנחיות לרשויות התביעה, אימתי ראוי להביא התנהגות חיצונית של עובד מדינה שאינה קשורה לתפקידו בשירות המדינה עד כדי עבירת משמעת. בין השאר, קבע בית הדין (בד"מ 2/00, בעמ' 9):

"התנהגות, שיש בה ביטוי לעבירה בעלת כוונה פלילית ופגם מוסרי, תטה את הכף לכיוון של יחוס עבירת משמעת לעובד, לנוכח קיומו של אינטרס ציבורי להבטיח את טוהר המידות של השירות הציבורי, ולהרתיע את עובדיו מהתנהגות פסולה רצונית ומכוונת".

(כעולה מפסיקתו של בית המשפט העליון בעש"מ 2699/01, בעניין ג'מיל חלף, ובעש"מ 6158/99 בעניין מגיד הייב).

(5) אכן פגם מוסרי ממשי היה טבוע על פני מעשיה של הנאשמת.

(6) ממורה בישראל מצופה כי במרקם חייו הכוללים, הן אלה הקשורים במסגרת תפקידו, וגם מחוץ לתפקיד, יאמץ לעצמו דרכי התנהגות ראויות ומוסריות, והנאשמת כשלה כשלון חרוץ באלה. מעשיה של הנאשמת מקבלים גוון של חומרת יתר, נוכח סטנדרט ההתנהגות שנדרש מאיש חינוך, ראה בעניין זה עש"מ 3362/02, בעניין אבו עסבה, וכן את ההלכה שנקבעו בעניין זה בעש"מ 2699/01 בעניין ג'מיל חלף, בו נקבע כי **"לתפקיד המורה נועדה משמעות מיוחדת בהיותו מחנך האמור לשמש דוגמא לתלמידיו ולכן יש חשיבות רבה לשמירה על מעמדו ויוקרתו בעיני התלמידים"**. כן ראה את אשר נקבע בעניין מעמדו של מורה ותיק בעש"מ 917/99 בעניין עבדאללה חמזה.

ובפסיקה נוספת לגבי סטנדרט התנהגות שנדרש ממורה נפסק לפני כשנה: - **"נורמות הגינות, יושר, נקיון כפיים וטוהר מידות הן אבן יסוד בפעולתו של השירות הציבורי. בלעדיהן, שירות ציבורי לא ייכון, ואמון הציבור בשירות לא יישמר. נורמות אלה חייבות להישמר בידי עובד הציבור בביצוע תפקידו בשירות הציבורי ובחיי הפרטיים. עובד שאינו ישר-דרך לא יוכל להימנות על השירות הציבורי."**

חומרה מיוחדת נודעת להתנהגות בלתי ישרה של עובד ציבור במסגרת ביצוע תפקידו בשירות הציבורי, או בעניין הכרוך בתפקיד בין במישרין ובין בעקיפין.

חובת השמירה על נורמות של טוהר מידות ונקיון כפיים, ככל שהיא מחייבת בשירות הציבורי כולו, חלה ביתר שאת על עובדי ציבור הנימנים על מערכת החינוך ועל עובדי הוראה ומחנכים שתפקידם לחנך את הדור הצעיר ולטעת בו לא רק ידע והשכלה רחבה, אלא גם מידות טובות וערכי יושר והגינות. בשל מהות תפקידם, ונדרשים מחנכים להקפדה מיוחדת על התנהגותם האישית, בהיותם דוגמא אישית ומופת לתלמידיהם.

(עש"מ 3666/06 בעניין אחמד חסן אסדי, שניתן ב-7.11.07).

ובפסק דין אחר : -

"התנהגות זו של המשיבה פוגעת בגרעין הקשה של הכללי המשמעת בשירות המדינה המחייבים עובד ציבור. אין מדובר בסטייה קלה מכללי סדר וארגון; מדובר בפגיעה בליבה של חובת האמון וההגינות שעובד חב למערכת המעסיקה אותו, ובמקרה זה, למדינה ולציבור הרחב אותו שירתה המשיבה בעבודתה החינוכית.

איש הוראה וחינוך הנכשל במעשה תרמית מן הסוג הנדון כאן, מעיד על עצמו כי הוא אינו מבין לעומקם של דברים את מהות ואופי מעמדו ותפקידו, ואת החובות המוטלות עלי כלפי ציבור תלמידיו ומעסיקיו. הוא מעלה שאלה באשר למידת התאמתו לשמש בתפקיד אמון במערכת הציבורית."

(עש"מ 5051/06 בעניין נג'לאא סאלמה שניתן ב-17.10.07).

ובפסק דין נוסף, התערב בית המשפט העליון בגזר דינו של בית הדין, פיטר ופסל את הנאשמת לפרק זמן של שנתיים משירות המדינה וכך פסקה כב' השופטת א. פרוקצ'ה : -

"בתחום המגזר הציבורי ישנן מערכות תפקידים בהן נדרש מעובד הציבור לשמש דוגמא אישית מיוחדת, ולעמוד בנורמות התנהגות ברף גבוה במיוחד. תפקידי הוראה וחינוך נמנים על אותם תפקידים, על שום היותם של אנשי חינוך מציבי נורמות ההתנהגות לדוד הצעיר, ומעצבי אישיותם של בני הנוער לא רק כבעל ידע ודעת, אלא, בראש וראשונה, כבעלי רמת אתית-מוסרית גבוהה, כמי שבעתיד יהיו התשתית האנושית עליה תיבנה החברה הישראלית, על ערכיה המוסריים והתרבותיים."

(עש"מ 10970/05 בעניין היפא חורשיד ניתן ב-9.10.07).

ובפסק דין אחרון שניתן לפני כ- 4 חודשים, הובלט והודגש אותו מסד ערכים:-

"בפסיקה עקבית של בית משפט זה בשנים האחרונות הודגש המסר הערכי הקשור באנשי הוראה וחינוך אשר נכשלים בעבירות ומגיעים לפתחו של בית הדין המשמעתי. דברים אלה – החוזרים כחוט השני – הם בחינת פשיטא; מורה הוא מקצוע הנושא מסרים של התנהגות וערכים, והוא אמורם להנחילם לתלמידיו, ולשמש להם מופת. בפרשת חלף הנזכרת ציינה השופטת בייניש, כי "לתפקיד המורה נועדה משמעות מיוחדת, בהיותו מחנך האמור לשמש דוגמה לתלמידיו". בעש"מ 9741/06 נעאמנה ע' מדינת ישראל (לא פורסם) ציינה השופטת פרוקצ'יה, לגבי מורה שכשלה בקבלת תמריצי עידוד בשימוש במסמכים כוזבים (ולא הובאה בפלילים אלא בדין המשמעתי), כלהלן: "איש חינוך המועסק במערכת החינוך של המדינה חייב בחובת אמון והגינות מוגברת. במעמדו כאיש הוראה הוא מהווה דוגמה ומופת אישי לבני הנוער אותם הוא מלמד ומחנך. ממוריו ומחנכיו שואב הדור הצעיר את מערכת הערכים הבונה ומגבשת את דמותה של החברה הישראלית לימים יבואו". מזכירים דברים אלה את אמרת הנביא ישעיהו (ל', כ') "והיו עיניך רואות את מורידך". (כב' השופט רובינשטיין בעש"מ 5843/08 נשאת אבו דאהש נגד נציבות שירות המדינה, ניתן ביום כ"א בתמוז, התשס"ח 24.7.08).

(7) הנאשמת הורשעה בעטיים של מעשיה גם בעבירה לפי סעיף 17(3) לחוק:-
 "התנהג התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה או התנהג התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו, או בשמו הטוב של שירות המדינה;

ולגבי קשת מאפייניה נפסק:

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים או בארגון מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון. עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשי, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים: היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון.

היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה.

זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע, אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון".

(ראה ער"מ 1351/95 ליאון פינקלשטיין נגד התובע בבית הדין המקומי למשמעת, פ"ד מט(5), 573,578).

במקום אחר, אומר השופט זמיר (עש"מ 4246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין):

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות המיוחדת לתפקיד מסוים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי-הולמת, במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד".

בפסק דין נוסף, עש"מ 3849/03 מיכל אלבז נגד נציבות שירות המדינה, נפסק לגבי טיבה ומהותה של העבירה:

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות קובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון".

בעש"מ 689/05 מדינת ישראל נגד מופיד מנצור, שניתן לפני כשלוש שנים (בתאריך 6.3.05), נפסק לגבי טיבו של הפסול, אשר אפיין גם את פני מעשיו של הנאשם: -

"הגשת עבודה-גמר לסיום לימודיו האקדמיים לתואר ראשון בחינוך בלא שכתבה עבודה זו – פגם ביושר וביושרה שהנדרשים ממורה וממחנך. התנהגות זו אינה הולמת עובד מדינה ובוודאי שאינה הולמת מורה בישראל שאמור לשמש דוגמא ומופת לתלמידיו. בהתנהגותו של המשיב טמונה חומרה נוספת, בהתחשב בכך שהוכח כי שירות המדינה השתתף במימון לימודיו לתואר ראשון בחינוך בשלוחת לטביה. נוכח מכלול נסיבות העניין, מתבקשת אפוא המסקנה כי המשיב התנהג באופן שאינו הולם את תפקידו ושעלול לפגוע בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה."

(עש"מ 689/05 בעניין מנסור מופיד שניתן בתאריך 6.3.05)

תכונות של יושר ויושרה אישית לא אפיינו את מעשיה של הנאשמת בהם הורשעה בפלילים ועל ידינו.

(8) לעניין הרשעתה של הנאשמת בעבירה שיש עמה קלון, לפי סעיף 17(6) לחוק, אכן המונח "קלון" פנים רבות לו, כפי שהובהר היטב בעש"מ 4123/95 בעניין יוסף אור – פורסם בפד"מ מט(5) בעמ' 184, בו נקבע בין השאר כי: "לגבי אותו עובד המדינה עצמו יש מקום להבחין, במקרים רבים, בין התנהגות בקשר למילוי תפקידו לבין התנהגות שלא בקשר למילוי תפקידו. הדין המשמעותי נועד להגן על רמת התנהגות ראויה במילוי התפקיד ועל אמון הציבור בשירות הציבורי. לפיכך, נודעת חומרה מיוחדת לעבירות, שעובד מדינה עבר בקשר למילוי תפקידו".

(9) אין כל ספק, כי קלון דבק במעשיה של הנאשמת. לנוכח מהותן וטיבן של העבירות שבהן הורשעה הנאשמת בפלילים.

ב. לתכלית אמצעי המשמעת

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כיד להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה.

בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים, יש בהם כדי, לשרת את התכלית האמורה. ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית: **"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל"**. (בג"צ 669/86 רובין נגד ברר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

(2) בהבדל מעובד רגיל שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד המדינה היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא על אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי. (ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7).

ולכן :-

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמיתיים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עימה קלון". (עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי).

(3) בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש) ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי:

"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, נועד ההליך המשמעת למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבואו להטיל אמצעי משמעת, יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה. כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות."

בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית
אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא,
שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות
האמורות של הדין המשמעתי."

על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ
7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.03:
"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי
לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו.
ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות
המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את
מעשיו, על מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את
הישנותן בעתיד."

בית המשפט העליון בעש"מ 5626/05 בענין רחל אוחנה הבליט את ליבת
תפקידם של אמצעי המשמעת:
"עיקר תכליתו של דין המשמעת הינו להגן על תפקודו התקין של השירות
הציבורי ולשמור על תדמיתו בעיני הציבור (עש"מ 7113/02 מדינת ישראל
נגד שחר לוי, פד"י נז(3) 817; עש"מ 1928/00 מדינת ישראל נגד עמוס
ברוכין, פד"י נד(3) 694, 703; עש"מ 8160/04 מדינת ישראל נגד בן סימון,
דינים עליון ע"א, 733), שתי תכליות אלה קשורות קשר אמיץ ביניהן, שהרי
השמירה על אמון הציבור בשירות הציבורי מותנית, בין היתר, בתפקוד
התקין וההוגן של עובדיו, וסטייה מנורמות מחייבות של ביצוע תקין של
התפקיד סופה שתביא לפגיעה ברמתו של השירות הציבורי ולפגיעה ביחסו
של הציבור לשירות זה". (שם בעמ' 4)

ובפסק דין נוסף נפסק באותו הקשר:
"תפקידו של הדין המשמעתי הוא לא רק להעניש את העובד שסרח, אלא
גם לשמש מסר לציבור עובדי המדינה כולו בדבר נורמות ההתנהגות
המתחייבות ממשרתי הציבור וחובות האתיקה החלות עליהם בביצוע
תפקידם. חובות אלה חלות על כלל עובדי המדינה. אולם ישנם תפקידים
שבהם להפרת הנורמה המשמעטית נודע מישנה חומרה בשל המעמד
המיוחד של בעל התפקיד בשירות המדינה. כזה הוא תפקיד המורה
והמחנך, המופקד מטעם המדינה על חינוך הדור הצעיר. עובד ההוראה אינו
עובד מדינה מן השורה. הוא דמות שהתנהגותה ורמתה המוסרית משמשת
אמת מידה ודוגמא לציבור התלמידים המתחנכים לאורה".

(עש"מ 8622/05 נעאמנה עאדל עלי נגד מדינת ישראל, ניתן בתאריך 25.12.06).

ולפני כחצי שנה נפסק: -

"כידוע, עיקר תכליתו של הדין המשמעותי של עובדי המדינה הינה הגנה על דמותו ותפקודו של השירות הציבורי ושמירה על אמון הציבור בו ובעובדיו. תכלית זו מושגת בין היתר באמצעות קביעתן של נורמות ההתנהגות הראויות לעובדים בשירות הציבורי ובאמצעות ענישתם של עובדים שסו מנורמות אלו, וזאת תוך יצירת התרעה אפקטיבית מפני ביצוע מעשים שיש בהם סטייה כאמור ותוך העברת מסר ברור לציבור באשר לסטנדרטים שבהם מחויב השירות הציבורי:

"מטרת דין המשמעות אינה מכוונת להענשת העובד: היא נועדה להגן על השירות הציבורי מבחינת רמת תפקוד ומהיבט השמירה על דמותו ותדמיתו בעיני הציבור. תכליות אלו מושגות באמצעים שונים, וביניהם - הרחקת עובדים שתפקודם פוגע בשירות הציבורי; התרעת שאר עובדי השירות הציבורי מפני התנהגות החורגת מהנורמות הראויות; והעברת מסר כללי לציבור הרחב בדבר הקפדתה של מערכת אכיפת החוק ודיני המשמעות על יושרתו של השירות הציבורי ורמת תפקודו" (עש"מ 3666/06 אסדי נ' נציבות שירות המדינה, פסקה 12 (טרם פורסם, 7.11.2007). כן ראו: עש"מ 356/96 פלוני נ' נציבות שירות המדינה, פסקה 5 (לא פורסם, 4.3.1996); עש"מ 8273/05, שרעבי נ' מדינת ישראל, פסקה 8 (לא פורסם, 28.1.2007); עש"מ 5917/07 גרה נ' נציבות שירות המדינה, פסקה 12 (טרם פורסם, 19.8.2007) וההפניות שם).

מתכליות אלו נגזרים אמצעי המשמעות השונים שרשאי בית הדין למשמעות להטיל על עובד מדינה בגין הרשעתו בביצוע עבירות משמעות. אמצעים אלו מנויים בסעיף 34 לחוק שירות המדינה (משמעות). (כב' השופטת ע. ארבל בעש"מ 9493/07 מדינת ישראל נגד מרינה אבשלומוב מיום 21.5.08).

ובפסק דין אחרון שניתן לפני כ-4 חודשים, הבליט בית המשפט העליון את תכליתם הכפולה של אמצעי המשמעות: -

"10. לאמצעי המשמעות המוטלים על עובד המדינה תכלית כפולה – האחת, מניעת הפגיעה בתפקודו של השירות הציבורי ושמירה על אמון הציבור בו; השנייה, שליחת מסר מרתיע אשר ימנע מעובדים אחרים לבצע מעשים דומים (עש"מ 5771/01 פודלובסקי נ' נציב שירות המדינה, פ"ד נו(1) 463, 479-480 (2001), להלן "עניין פודלובסקי"; עש"מ 7111/02 נציבות שירות המדינה נ' אשואל, פ"ד נז(1) 920, 926-927 (2003); ער"מ 10240/02 עראף

נ' עיריית חיפה (לא פורסם, 10.8.2003)). בכך שונה הדין המשמעתי מהדין הפלילי. בעוד שתפקידו של זה האחרון הינו ענישתי בעיקרו, הרי שמטרתו של הדין המשמעתי הינה מניעתית בעיקרה, וביסודה עומדת תדמיתו של השירות הציבורי (ראו למשל: עש"מ 5282/98 מדינת ישראל נ' כתב, פ"ד נב(5) 87, 93 (1998), להלן: עניין כתב; עש"מ 1928/00 מדינת ישראל נ' ברוכין, פ"ד נד(3) 694, 704/703 (2000), להלן: עניין ברוכין).
(כב' השופטת ע. ארבל מדינת ישראל נגד אוריאל יצחקי ניתן ב- 24.7.08).

ואולם תפקידם המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל. בית המשפט העליון ריכך את גישתו האמורה, וקבע כי תכלית זו צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות, של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/03 בעניין נחום זקן פסק: **"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו."**

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית המשפט העליון על גישתו האמורה: **"עם זאת, אל מול, ולצד שיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם). החזקה בדבר הצורך בענישה מחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין."**

(ראה: עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, ניתן בתאריך 23.3.03; עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן בתאריך 10.9.03; עש"מ 1934/03 בעניין דמאן פולח שניתן ב-18.11.03; עש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן בתאריך 16.2.04; עש"מ 10006/04 בעניין ואיל חגאזי שניתן בתאריך 15.3.05, ועש"מ 3446/05 בענין נאיל דראושה שניתן בתאריך 28.6.05).

בעש"מ 4193/06 משה חי כהן נפסק: **"עם זאת, כבכל הליך ענישה, פלילי או משמעתי, נדרשת מידתיות ראויה והתחשבות מאוזנת לא רק באופי העבירה שבוצעה וחומרתה, אלא גם בנסיבותיו האישיות של הנאשם ובמכלול היסודות הפועלים לקולא בעניינו."**

(ניתן בתאריך 9.10.06, ראה גם את אשר נפסק בנדון בעש"מ 7653/05 בעניין ירדנה שרתוק שניתן ב- 29.1.07).

(4) ולגבי תורת האיזונים שבין הנסיבות האישיות בדין המשמעותי לעומת ההליך הפלילי ומשקלם היחסי של אלה, לנוכח תכליתו של הדין המשמעותי, נפסק על ידי בית המשפט העליון:

"אולם, גם אם משקל נסיבותיו האישיות של הנאשם פחות בדין המשמעותי בהשוואה להליך הפלילי, אין להתעלם מהן כליל. מן הדין כי יתקיים יחס מאוזן, מידתי וראוי בין חומרת עבירת המשמעות שנעברה לבין נסיבותיו האישיות של המערער, ולבין חומרת אמצעי המשמעות הראויים על רקע תכליות הדין המשמעותי. מידת חומרתם של אמצעי המשמעות הננקטים כנגד עובד ציבור שהורשע, חייבת לעמוד על מידה שאינה עולה על הנדרש לצורך הגשמת תכליותיו הציבוריות של הדין המשמעותי (ער"מ 8372/05 גבריאלוב נ' עיריית ת"א, פסקה 6; פרשת ברוכין, בעמ' 694; עש"מ 5271/03 סדיקוב נ' מדינת ישראל [פדאור (לא פורסם) 5] 728), עמ' 2; ועש"מ 7641/98 נוימן נ' מדינת ישראל [פדאור (לא פורסם) 99 (8) 192], עמ' 4)."

(עש"מ 11976/05 חליל רוחי נ' מדינת ישראל, ניתן בתאריך 11.4.07, שם בפסקה 23).

(5) מובן הוא, כי בכל מקרה ומקרה על בית הדין לבחון ולשקול, האם יש באמצעי המשמעות המוטלים על ידי בית הדין, כדי להגשים את תכליתם של דיני המשמעות, תוך איזונים עם הנסיבות האישיות. ולגבי תורת המידתיות נפסק בעש"מ 5917/07 נביל גרה נגד נציבות שירות המדינה, שניתן ביום 19.8.07:-

"מידתיות אמצעי המשמעות הננקטים נגזרת מנסיבותיו המיוחדות של המקרה, מעוצמת חומרתה של העבירה, וממשקל הנסיבות האישיות לנאשם. בשיקלול הערכים הרלבנטיים, יש להגיע לנקודת איזון עונשית ראויה אשר תשלב בין האינטרס הציבורי ביישום ראוי של נורמות המשמעות בשירות הציבורי, בד בבד עם דאגה לגורלו של הפרט באופן שהענישה תהיה מידתית ותהיה תואמת את מכלול האינטרסים הראויים לאיזון."

ואותו איזון גם נמצא בעש"מ 3925/08, בעניין שלמה אזולאי:-
 "כידוע, התכלית העומדת בבסיס השתתם של אמצעי המשמעת על עובדי
 השירות הציבורי אשר הורשעו היא כפולה: מניעת פגיעה בתפקודו של
 השירות הציבורי, בתדמיתו ובאמון הציבור בו מחד גיסא, והרתעת עובדים
 אחרים לבל יכשלו במעשים דומים מאידך גיסא (עש"מ 5917/07 גרה נ'
 נציבות שירות המדינה (טרם פורסם) וההפניות שם). בבואו לגזור דינו של
 נאשם, על בית הדין לבחון תכליות אלו נוכח חומרת העבירה שבוצעה,
 ולהגיע לנקודת איזון עונשית ראויה אשר תשלב בין התכליות האמורות
 ותשקללן אל מול נסיבותיו האישיות של הנאשם, באופן שהענישה תהיה
 מידתית (ער"ם 8372/05 גבריאליוב נ' עיריית תל אביב-יפו (לא פורסם,
 14.3.2006); עניין גרה, לעיל), (ניתן ביום 23.6.08).

ואותו איזון, ביטוי לו גם בעש"מ בעניין אוריאל יצחק, שהובא לעיל:-
 "לצד זאת, שומה על בית הדין לגזור את עונשו של הפרט באופן מידתי, תוך
 התחשבות בנסיבותיו האישיות. בהתאם לכך, נקבע כי בעת גזירת אמצעי
 המשמעת על בית הדין להתחשב בין היתר, בנסיבותיו של כל מקרה
 ומקרה, בעוצמת חומרתה של עבירת המשמעת ובנסיבותיו האישיות של
 הנאשם (ראו למשל: ער"מ 8372/05 נ' עיריית תל אביב-יפו (טרם פורסם,
 14.3.2006); עש"מ 3666/06 אסדי נ' נציבות שירות המדינה (טרם פורסם,
 7.11.2007), להלן: עניין אסדי).

ג. על הנסיבות האישיות

(1) הנאשמת, אישה נורמטיבית בת 39, רכשה השכלה אקדמאית בתחום
 ההוראה, נעדרת עבר פלילי או משמעתי קודם. שמענו מנציג המשרד ומעיון
 באסופת מסמכי ההגנה כי במהלך שנות עבודתה הלא ארוכות, כ- 6 שנים עד
 השעייתה, תיפקדה בצורה מקצועית ותורמת.

(2) הנאשמת אישה נשואה ואם ל- 5 ילדים בגילאים 1-15. לבן זוגה היה עסק
 שלא צלח וכיום נמצאת המשפחה בהליכים מכבידים עד מאוד של הוצאה
 לפועל.

סוף דבר

7. לאחר שבאו בפנינו טעוני הצדדים, ועל יסודם של מקבץ השיקולים אותן פרסנו לעיל, הגענו לכלל מסקנה, כי אין מנוס מפיתורי הנאשמת ובסופו של עיון ושיקול החלטנו להטיל על הנאשמת אמצעי משמעת אלה:

א. **נזיפה חמורה** – כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין המופנה במישרין לנאשמת ומצביע כי נפל פסול מכביד עד מאוד באותה הושטת יד שנתנה למיזם הפלילי של אחיה.

ב. **פיטורין לאלתר** – תוך תשלום פיצויי פיטורין מלאים – לא מצאנו הצדקה לאור מצבה הכלכלי המכביד של הנאשמת, ובהתחשב כי לא גזלה את הקופה הציבורית, להפחית משיעור הפיצויים המגיעים לה על פי דין.

ג. **פסילה משירות המדינה** – תפסל משירות המדינה לפרק זמן של 3 שנים מיום גזר הדין.

ד. **פסילה למילוי תפקיד במשרד החינוך** – בתום הפסילה משירות המדינה, הנאשמת תפסל ממילוי תפקיד במשרד החינוך לפרק שמן של שנתיים נוספות.

8. בית הדין סבור, כי פסילתה של הנאשמת לפרק זמן כאמור משירות המדינה, ולאחריה מילוי כל תפקיד במשרד החינוך, שבמהלכה תהא מעין "חסימת שער" מוחלטת לחזור לשירות הציבורי או למשרד החינוך, חיונית להגשמת דיני המשמעת – כפי שלמדנו מפסיקתו של בית המשפט העליון:

"חומרה מיוחדת נילוות לביצוע עבירה בהיותה של המשיבה עובדת הוראה המשמשת דמות מחנכת לתלמידיה, ואמורה להקנות להם ערכי דעת ומידות לא רק באמצעות הוראה על פי תוכנית הלימוד, אלא גם בהיותה דוגמא אישית להתנהגות מופתית. אופי העבירה, והקלון הנלווה לה, אינם מתיישבים, לטעמי עם האפשרות כי המשיבה תמשיך לעבוד בשירות המדינה בתחום כלשהו בלא שיחצוץ פרק זמן מסוים שבמהלכו היא תורחק מהשירות הציבורי. אין די בהרחקתה מתחום החינוך – שהוא בוודאי התחום הרגיש ביותר מבחינת המשך העסקתה, אלא ראוי לבדדה גם מיתר תחומי השירות הציבורי למשך תקופה מסוימת, מחשש שאם לא יעשה כן, עלולה להיגרם פגיעה רצינית לרמות ולתדמיתו של שירות המדינה בבחינת מערכת המתאפיינת בטוהר מידות וניקיון כפיים".

(עש"מ 818/05 מדינת ישראל נ' פאטמה ולידי, ניתן בתאריך 7.5.06).

בפסק דין נוסף, בית המשפט העליון החמיר במידתם של אמצעי המשמעת וקבע, כי דרושה פסילה משירות המדינה ולא רק מילוי תפקידים מסוימים, לנוכח חומרת העבירות ותפקידם של דיני המשמעת:

"נראית לי במישור העיקרון עמדת המדינה בערעורה, המבקשת להרחיב את היקף פסילתו של המערער לכל תפקיד בשירות המדינה למשך תקופת פסילה שתיקבע. יש ממש בעמדתה, השוללת את האפשרות להמשיך ולהעסיק את המערער בתפקידים מסוימים בשירות המדינה ברצף אחד מיד לאחר ביצוע העבירות על ידו, בלא יצירת ניתוק מוחלט בינו לבין מערכת השירות הציבורי, ולו לתקופה מסוימת, אשר תדגיש את חומרת העבירות שעבר, ואת הצורך בשיקום האימון שיושג באמצעות סנקציה הולמת".

(עש"מ 9848/05 ועש"מ 9964/05 – א', בעניין יוסף מזוז שבו הוגשו ערעורים הדדיים של המדינה והמערער, ניתן ביום 25.1.2007).

הצדקת הפסילה ומשכה של הפסילה נגזרים מהמבחנים שנקבעו בנדון בעש"מ 3789/04 ציפורי נ' נציבות שירות המדינה שהובא בטיעוני התביעה, שבו פסקה כב' השופטת בייניש (לפי תוארה דאז):

"כמו הפיטורין, גם הפסילה משירות המדינה נובעת מאותה תכלית של הגנה על השירות הציבורי מפני עובדים שסטו מדרך הישר. כאשר העובד מפר במעשיו את הנורמות המחייבות בשירות המדינה, ומועל באמון שניתן בו, הרי שיש מקום לקבוע בנסיבות מתאימות, ועל פי חומרת העניין – כי עובד זה יפוטר, ואף יהיה פסול מלשוב ולשרת בשירות המדינה. אמצעי הפסילה מהשירות נחוץ, איפה, כדי לשמור על טוהר המידות בשירות הציבורי, על תדמיתו ועל אמון הציבור".

ולפני למעלה משנה עמד בית המשפט העליון על חיוניותה ותכליתה של הפסילה משירות המדינה:

"חומרתן של עבירות המשמעת שהמשיב עבר מחייב מסר עונשי ברור אשר ינקה את מערך עובדי המדינה ואנשי החינוך מגילויים של חוסר יושר, ויעמיד את טוהר המידות בשירות הציבורי ובשירות החינוך הציבורי בתורת ערך שאינו נתון לפשרה ולגישה סלחנית. ערך זה מחייב, בנוסף לפיטורי המשיב מהשירות, גם את הרחקתו ופסילתו לא רק מעיסוק בהוראה במסגרת משרד החינוך, אלא גם מכל עיסוק בשירות המדינה למשך תקופה סבירה בשים לב למכלול הנסיבות הרלבנטיות".
(עש"מ 2928/06 מדינת ישראל נגד עומר דראושה – ניתן ביום י"כ בתשרי התשס"ח (24.9.07).

9. המלצה

לנוכח גילה הצעיר של הנאשמת והתרשמותנו כי עולם ההוראה הינו דרך חיים בעבודה, בית הדין ממליץ שמשרד החינוך בתום הפסילה ישקול בלב פתוח את השבתה לעולם ההוראה אם בתקופה זו לא יתגלה כל רבב נוסף במעשיה, ולאחר שתפנים את הפסול של מעשיה.

בית הדין מבקש לציין ולהדגיש, כי מימוש המלצה זו מצוי בתחום שיקול הדעת של משרד החינוך כעולה מפסיקתו של בית המשפט העליון בעש"מ 9433/07 מדינת ישראל נגד מרינה אבשלומוב שניתן ביום ט"ז באייר התשס"ח, 21.5.08.

אמצעי המשמעת הודעו בנוכחות הצדדים ביום י"ב בחשון התשס"ט, 10 בנובמבר 2008.

גזר הדין המפורט והמנומק ניתן ביום כ"ה בחשון התשס"ט, 23 בנובמבר 2008, שלא בנוכחות הצדדים להם יועבר באחת מדרכי המסירה המקבלות.

זכות ערעור לבית המשפט המחוזי בחיפה, מסורה לצדדים לפי הוראותיו של סעיף 43(א) לחוק, כפי שתוקן באמצעות תיקון מס' 12 לחוק, בתוקף מיום 27.7.08.

(-)

מר מחמוד חיג'אזי
חבר בית הדין

(-)

ד"ר עינת ברגר
חברת בית הדין

(-)

יוסף תלרז – אב בית הדין
יו"ר

בד"מ 2/08 – עבירת תקיפת קטין

תמצית פסק הדין

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה הרשיע את הנאשם, שהועסק כמנהל בית ספר, בעבירות משמעת שונות בעקבות הליכים פליליים שננקטו נגדו בבית משפט השלום בחדרה, בו הועמד לדין בגין עבירה של תקיפת קטין, בכך שסטר על פניו של ילד בן 13, שנמנה על חבורת נערים שחסמה את מכוניתו, הרימו באוזניו והפילו על הארץ, ולאחר מכן בעט בבטנו, כאשר בעקבות מעשה התקיפה, נזקק המותקף לטיפול רפואי. הגם שהנאשם לא הורשע בפלילים הוטלו עליו צו של עבודות למען הציבור בהיקף של 200 שעות ופיצוי המתלונן בסך של 750 ₪.

בגזר דינו של בית הדין למשמעת בחיפה הוצגו טיעוני הצדדים לעניין מידתם של אמצעי המשמעת.

התביעה: ביקשה להשית על הנאשם אמצעי משמעת של נזיפה חמורה; הפקעת משכורת קובעת; העברת הנאשם מתפקידו הניהולי ופסילתו למילוי תפקידי ניהול לפרק זמן של 3 שנים.

המשרד: ביקש להשית על הנאשם אמצעי משמעת של: נזיפה חמורה; הפקעת 3/4 משכורת; העברת הנאשם מתפקידו כמנהל בית ספר ופסילתו למילוי תפקידים ניהוליים למשך שנתיים.

ההגנה: סברה כי יש להשקיף על מעשיו של הנאשם כעל מעידה חד פעמית וליתן משקל ל"הסכם הסולחה" שנערך בין הצדדים, ובהתחשב בחלופ הזמן מאז האירוע יש להסתפק בהטלתה של נזיפה.

הנאשם: הביע בפנינו דברי התנצלות על האירוע שהיה אירוע חריג במסכת חייו, וביקשנו להתחשב בתרומתו לבית הספר, לקהילה ולעולמו.

לאחר בחינת השיקולים הרלבנטיים, לרבות ממצאי ומסקנות בית משפט השלום, דפוס התנהגותו של הנאשם, נסיבותיו האישיות, סטנדרט ההתנהגות שנדרש מאיש חינוך ובמיוחד סטנדרט ההתנהגות הגבוה במיוחד הנדרש מממלאי תפקידים ניהוליים, מדיניות התגובה הראויה כלפי מעשי אלימות של מורים, ותכלית אמצעי המשמעת, הגיע בית הדין לכלל מסקנה כי יש להשית על הנאשם אמצעי משמעת של: נזיפה חמורה והורדה בדרגת שכר אחת לפרק זמן של שנה מיום גזר הדין.

כמו כן המליץ בית הדין בפני משרד החינוך, המלצה הנתונה לשיקול דעתו של משרד החינוך, כי הנאשם לא יקודם לתפקיד בכיר יותר מתפקידו הנוכחי כמנהל בית הספר, לפרק זמן של שנתיים, מיום גזר הדין.

ניתן ביום ו' בתמוז התשס"ח, 9 ביולי 2008.

הרכב: יוסף תלרז, אבה"ד – יו"ר
 ד"ר עינת ברגר – חברת בית הדין
 מר מחמוד חיגי'אזי – חבר בית הדין

ב"כ הנציבות: עו"ד חנאן נג'ארה – דואס

ב"כ הנאשם: עו"ד וופא זועבי פאהום

ו' בתמוז התשס"ח
9 ביולי 2008

בדח. 2008-602
בד"מ 2/08

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : יוסף תלרז – אב בית הדין
מר חוסני אבו דאהש
מר יקי גוב ארי
- יו"ר
- חבר בית דין
- חבר בית דין

התובע (ת) : עו"ד ג'פרי ונדל

הנאשם (ת) :

ב"כ הנאשם : עו"ד וופא זועבי פאהום

נציג המשרד : מר יהודה אהרון

גזר – דין

ההליך

1. הנאשם, יליד 1961, אשר הצטרף לשירות המדינה בשנת 1981 והמועסק היום כמנהל בית ספר בבאקה אל גרביה של משרד החינוך. הורשע על ידנו ביום ה' בניסן תשס"ח 10.4.2008, בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(2) ו-17(3), לחוק שירות המדינה (משמעת) התשכ"ג – 1963 (להלן: החוק).

2. הנאשם הורשע כאמור על ידנו, בעקבות הליך פלילי שהתנהל כנגדו בבית משפט השלום בחדרה (ת.פ. 2357/05). באותו הליך פלילי הנאשם הואשם בעבירה של תקיפת קטין לפי סעיף 368ב(א) לחוק העונשין, התשל"ז - 1977.

3. הנאשם הודה במסד העובדתי שיוחס לו בכתב האישום ולאחר שכבוד בית המשפט השלום בחדרה, השופט גינות עיין בתסקיר שירות המבחן למבוגרים, הוא החליט ביום 12.11.07, להימנע מהרשעתו של הנאשם והטיל עליו ביצוען של 200 שעות של"צ ופיצוי המתלונן בסך של 750 ₪.

4. התשתית העובדתית שעל יסודה נענש הנאשם כאמור מגעת ליום 1.6.04 באותו מועד בשעה 18:30, בבאקה אל גרביה, הנאשם נהג ברכבו סמוך לברכה העירונית ונתקל בחבורת צעירים והמתלונן שהיה אז בן 13.

5. הנאשם העריך, כי אותם צעירים והקטין בתוכם חסמו את דרכו ובתגובה ירד מרכבו ניגש למתלונן והכה אותו בסטירות בפניו, הרימו מהאוזניים והפילו על הארץ. לאחר מכן בעט בבטנו של המתלונן. בעקבות מעשה התקיפה, נזקק המתלונן לטיפול רפואי בעקבות חבלות באוזניים ופציעות בבית החזה האחורי.

ראיות למידתם של אמצעי המשמעת

6. לתביעה לא היו ראיות לעניין מידתם של אמצעי המשמעת, מטעם ההגנה העידו בפנינו עדי אופי שתמצית עדותם תובא להלן:

א. יצחק ולד

העד מכהן כיושב ראש הועדה הממונה בבאקה וג'את ובעל ניסיון של שנים בניהול רשויות מקומיות. שמענו מפי העד שאמון על יכולתו להעריך איכות התפקוד של מנהלים מתוקף ניסיונו, כי התרשם כי הנאשם מפאת אופיו ותכונותיו הינו בעל הכישורים הדרושים לעמוד בראש מערכת החינוך בראשות מקומית זאת או אחרת, וכי ההליך הפלילי שהיה מנת חלקו של הנאשם לרבות זה שלפנינו אין בו כדי לפגום ביכולתו של הנאשם להמשיך ולמלא את תפקידו החינוכי.

ב. עורסאן עידאת

(1) העד מפקח מחוז חיפה – מרכז, העיד בפנינו כי בית ספרו של הנאשם בולט בהישגיו הלימודיים, ומתממשת בו התקדמות ברמת התלמידים לאורך השנים וכי חטיבת הביניים שאותה מנהל הנאשם משמשת כמוקד משיכה לתלמידי הסביבה.

(2) העד מכיר את הנאשם שנים רבות, לאורכם של תפקידים שונים, להערכתו מדובר באדם נוח לבריות בעל יכולת מקצועית ראויה, אותה הוא מפגין כלפי מורים ותלמידים.

ג. רן לרנר

העד יועץ מזכ"ל הסתדרות המורים, מכיר היטב את החינוך הערבי ממסגרת תפקידו וכן את הנאשם. שמענו המעד דברי ההערכה על תכונותיו הראויות של הנאשם כאיש אמת ואיש עקרונות ובעל רגישות גבוהה לעשיית צדק וכן שמענו מהעד דברי הערכה על הישגיו המקצועיים של הנאשם, לרבות את דבר יחסו הנאות למורים. וכי האירוע וההליך שבפנינו מבחינת העד הינו אירוע חד פעמי, כאשר בישיבה סוערת שבו נטלו חלק הנאשם והעד "זיאל התנהג כמו ג'נטלמן אנגלי" (פרוטוקול עמוד 9 שורות 28 – 29).

7. טיעונים למידתם של אמצעי המשמעת

בהמשך הדיון שמענו את טיעוני הצדדים לעניין מידתם של אמצעי המשמעת.

א. גישת התביעה

- (1) התובע המלומד סבור כי קיימת הצדקה להשית על הנאשם אמצעי משמעת אלה:
 - (א) נזיפה חמורה;
 - (ב) הפקעת משכורת קובעת שתנוכה ב-10 תשלומים שווים ורצופים;
 - (ג) העברה מתפקידו הניהולי ופסילה למילוי תפקידי ניהול לפרק זמן של 3 שנים.

- (2) התביעה סבורה, כי אמצעי משמעת אלה יש בהם כדי לשרת את תפקידו ותכליתו של הדין המשמעתי, וגם כדי להרתיע עובדים אחרים מעשות מעשים דומים, כאשר מעשיו של הנאשם בוצעו בתקופה שבה מילא תפקיד ניהולי, שבו היווה דמות מקרינה במעשיו כלפי המורים האחרים, הנאשם תקף בצורה ממשית תלמיד שהיה בן 13 שנזקק לטיפול רפואי לאחר שנחבל כתוצאה ממעשיו, כאשר הימנעותו של בית המשפט להרשיעו בפלילים יסודו היה ברצון שלו לגדוע את מקום עבודתו במשרד החינוך, ולכך לא עותרת התביעה.

(3) התובע המלומד כתימוכין לגישתו הגיש לבית הדין שורה של פסקי דין שיש בהם לדעתו כדי להצדיק את מידתם של אמצעי המשמעת שלהם עתרה התביעה ובהם את **בד"מ 6/05** , **בד"מ 29/04** , **בד"מ 112/03** שבו נדון עניינו של מנהל בית ספר שם לגישת התביעה הבעת האלימות של אותו הנאשם הייתה מתונה יותר, וכך גם אמצעי המשמעת.

(4) בנעילת טיעוניו ביקשנו התובע המלומד להשית על הנאשם את אמצעי המשמעת שלהם עתרה התביעה, מאחר והנאשם הפליא את מכותיו באותו ילד קט.

ב. גישת המשרד

(1) שמענו מנציג המשרד כי הנאשם השלים ותק של 26 שנים בשירות הציבורי, עבד בתחום ההוראה בתפקידים שונים ומשמש כמנהל בית ספר מזה 7 שנים. בדיקתו של הסנגור המלומד העלתה, כי מדובר במנהל חרוץ בעל פוטנציאל, המצליח בתפקידו ומשתף פעולה עם גורמים שונים שעזרו לו הוא עובד תרם תרומה של ממש לפיתוחו של בית הספר, מקיים יחסים טובים עם ועד ההורים ועם הקהילה. במהלך ארבעת השנים האחרונות לא ידוע למפקח שעזמו בא נציג המשרד בדברים על אירוע נוסף, כלשהו.

(2) נציג המשרד מבקש להשית על הנאשם אמצעי משמעת של:

(א) נזיפה חמורה ;

(ב) הפקעת 3/4 משכורת קובעת שתנוכה בעשרה תשלומים שווים ;

(ג) העברה מתפקידו כמנהל בית הספר ופסילה ממילוי תפקידים ניהוליים למשך שנתיים.

ג. גישת ההגנה

(1) הסנגורית המלומדת בראשית טיעוניה התייחסה לאותה פסיקה שהגישה התביעה, שבה אין ביטוי לפסילתו של מנהל מלמלא תפקידים ניהוליים, אלא בפסילתם של מורים שנענשו או הורשעו בפלילים מלמלא תפקיד כאמור.

(2) על בית הדין לקחת בחשבון את החרטה שאותה הביע הנאשם בבית משפט השלום, את גישת שירות המבחן למעשיו וחרטתו הכנה והשפעתם של כל אלה על תוצאותיו של ההליך שבו לא הורשע הנאשם כאמור בפלילים, כאשר אותו בית משפט היה מודע לכך כי הרשעתו בפלילים הייתה עלולה להביא לקץ העסקתו, וכי יש להשקיף על מעשיו של הנאשם כעל מעידה חד פעמית ולתת לאותו מעשה מענה הולם בתגובתו המשמעתית של בית הדין, גם בהתחשב בתוכן של עדויות האופי שבאו בפנינו, ובמסלול עבודתו הממושך במשרד החינוך.

(3) בהמשך טיעוניה הגישה הסנגורית לבית הדין לעיון, את תסקיר שירות המבחן, על המלצותיו וכן אסופת מסמכים על הישגיו של הנאשם בתחומי החינוך לאורך השנים.

(4) ההגנה סבורה כי בנסיבות ההליך שהיה בפנינו ניתן להסתפק בהטלתה של נזיפה, גם בהתחשב בחלוף הזמן מאז האירוע כאשר על בית הדין גם ליתן משקל להליך "הסולחה" שנערך בין הצדדים.

(5) לגבי הנסיבות האישיות, שמענו כי הנאשם בן 47, נשוי, אב לארבעה ילדים קטינים, רעייתו מורה בחינוך המיוחד.

ד. דבר הנאשם

הנאשם בדבריו לבית הדין פירט את מסלול חייו, סיים תיכון וסמינר למורים ותואר ראשון במכללת 'בית ברל', כיום הוא נמצא לקראת סיום תואר שני 'באוניברסיטת בר אילן'. שמענו מפי הנאשם פרטים על תרומתו לבית הספר, לקהילה וליושבו. כן הביע בפנינו דברי התנצלות על האירוע שהיה אירוע חריג במסכת חייו וביקשנו להתחשב בכל אלה.

8. החלטת בית הדין

לאחר שבית הדין עיין בפסק דינו של בית המשפט השלום בחדרה, בראיות הצדדים ובטיעוניהם כפי שבאו בפנינו, לצורך קבלת החלטתנו לגבי מידתם של אמצעי המשמעת, נשקלו על ידנו השיקולים הבאים:

א. לדפוס התנהגותו של הנאשם

(1) הנאשם לפני פרק זמן של כארבע שנים, בבאקה אל גרביה בשעה שחבורה של ילדים, ובה ילד שהיה בגיל 13 באותה העת, חסמה את דרכו, איבד שליטה על דרך התנהגותו והיכה את אחד הילדים וגרם לו חבלה באוזניו ושריטה בבית החזה בעקבות מעשיו, כמפורט ברישת גזר הדין.

(2) עיון בפסק דינו של בית המשפט השלום בחדרה של כב' השופט משה גינות מצביע כי בין הצדדים נערך "הסכם סולחה", כאשר גם אותו קטין הצטרף לבית ספרו של הנאשם ולגבי תכונותיו של הנאשם קבע כב' בית המשפט: **"מונח בפני תסקיר קצין המבחן, ממנו עולה כי מדובר בנאשם אינטליגנטי המשמש כמנהל בית ספר. קצין המבחן מתרשם כי לא מדובר באדם בעל דפוסי מחשבה עבריינים."**

(3) בית המשפט התרשם מתוכנו של תסקיר שירות מבחן ומדרכו החינוכית ונמנע כאמור מלהרשיע את הנאשם בעבירה לפי סעיף 368ב(א) לחוק העונשין התשל"ז - 1977 שהיא עבירה של תקיפת קטין.

(4) עיונו בתסקיר המבחן שהוגש לבית הדין, מצביע כי אין קווים אלימים באישיותו של הנאשם וכי אין לחובתו הרשעות קודמות וכי הנאשם נטל אחריות על מעשיו, מודע להם ומתחרט עליהם.

(5) המעשים שבעטיים נענש הנאשם בהליך הפלילי, לא היו קשורים לתפקידו כמנהל ומורה בישראל, ואולם הנאשם נענש בעבירה שיסודותיה הם אלה:

"תקיפת קטין חסר ישע"

368ב. (א) התוקף קטין או חסר ישע וגורם לו חבלה של ממש, דינו – מאסר חמש שנים; היה התוקף אחראי על הקטין או על חסר הישע, דינו – מאסר שבע שנים.

(6) בבד"מ 69/98 ובבד"מ 2/00 קבע בית הדין אבני דרך והנחיות לרשויות התביעה, אימתי ראוי להביא התנהגות חיצונית של עובד מדינה שאינה קשורה לתפקידו בשירות המדינה ולפתחו של הליך משמעותי בין השאר, קבע בית הדין (בד"מ 2/00, בעמ' 9):

"התנהגות, שיש בה ביטוי לעבירה בעלת כוונה פלילית ופגם מוסרי, תטה את הכף לכיוון של יחוס עבירת משמעת לעובד, לנוכח קיומו של אינטרס ציבורי להבטיח את טוהר המידות של השירות הציבורי, ולהרתיע את עובדיו מהתנהגות פסולה רצונית ומכוונת".

(כעולה מפסיקתו של בית המשפט העליון בעש"מ 2699/01, בעניין ג'מיל חלף, ובעש"מ 6158/99 בעניין מג'ד הייב).

(7) אכן פגם מוסרי ממשי טבוע על פני מעשיו של הנאשם, שאיבד את שלווה רוחו ואת מידת איפוקו ותקף תקיפה ממשית ילד בן 13 כפי שפורט לעיל.

(8) ממורה בישראל מצופה כי במרקם חייו הכוללים, הן אלה הקשורים במסגרת תפקידו, וגם מחוץ לתפקיד, יאמץ לעצמו דרכי התנהגות ראויות ומוסריות, והנאשם כשל באלה. מעשיו של הנאשם מקבלים גוון של חומרת יתר, נוכח סטנדרט ההתנהגות שנדרש מאיש חינוך, ראה בעניין זה עש"מ 3362/02, בעניין אבו עסבה, וכן את ההלכה שנקבעו בעניין זה בעש"מ 2699/01 בעניין ג'מיל חלף, בו נקבע כי **"לתפקיד המורה נועדה משמעות מיוחדת בהיותו מחנך האמור לשמש דוגמא לתלמידיו ולכן יש חשיבות רבה לשמירה על מעמדו ויוקרתו בעיני התלמידים"**. כן ראה את אשר נקבע בעניין מעמדו של מורה ותיק בעש"מ 917/99 בעניין עבדאללה חמזה. ובפסיקה נוספת לגבי סטנדרט התנהגות שנדרש ממורה נפסק בתקופה האחרונה: -

"נורמות הגינות, יושר, ניקיון כפיים וטוהר מידות הן אבן יסוד בפעולתו של השירות הציבורי. בלעדיהן, שירות ציבורי לא ייכון, ואמון הציבור בשירות לא יישמר. נורמות אלה חייבות להישמר בידי עובד הציבור בביצוע תפקידו בשירות הציבורי ובחיי הפרטיים. עובד שאינו ישר-דרך לא יוכל להימנות על השירות הציבורי. חומרה מיוחדת נודעת להתנהגות בלתי ישרה של עובד ציבור במסגרת ביצוע תפקידו בשירות הציבורי, או בעניין הכרוך בתפקיד בין במישרין ובין בעקיפין. חובת השמירה על נורמות של טוהר מידות ונקיון כפיים, ככל שהיא מחייבת בשירות הציבורי כולו, חלה ביתר שאת על עובדי ציבור הנימנים על מערכת החינוך ועל עובדי הוראה ומחנכים שתפקידם לחנך את הדור הצעיר ולטעת בו לא רק ידע והשכלה רחבה, אלא גם מידות טובות וערכי יושר והגינות. בשל מהות תפקידם, ונדרשים מחנכים להקפדה מיוחדת על התנהגותם האישית, בהיותם דוגמא אישית ומופת לתלמידיהם."

(עש"מ 3666/06 בעניין אחמד חסן אסדי, שניתן ב-7.11.07).

ובפסק דין אחר : -

"התנהגות זו של המשיבה פוגעת בגרעין הקשה של הכללי המשמעת בשירות המדינה המחייבים עובד ציבור. אין מדובר בסטייה קלה מכללי סדר וארגון; מדובר בפגיעה בליבה של חובת האמון וההגינות שעובד חב למערכת המעסיקה אותו, ובמקרה זה, למדינה ולציבור הרחב אותו שירתה המשיבה בעבודתה החינוכית.

איש הוראה וחינוך הנכשל במעשה תרמית מן הסוג הנדון כאן, מעיד על עצמו כי הוא אינו מבין לעומקם של דברים את מהות ואופי מעמדו ותפקידו, ואת החובות המוטלות עלי כלפי ציבור תלמידיו ומעסיקיו. הוא מעלה שאלה באשר למידת התאמתו לשמש בתפקיד אמון במערכת הציבורית."
(עש"מ 5051/06) בעניין נג'לאא סאלמה שניתן ב-17.10.07).

ובפסק דין אחרון נוסף, התערב בית המשפט העליון בגזר דינו של בית הדין, פיטר ופסל את הנאשמת לפרק זמן של שנתיים משירות המדינה, פסקה כב' השופטת א. פרוקצ'ה : -

"בתחום המגזר הציבורי ישנן מערכות תפקידים בהן נדרש מעובד הציבור לשמש דוגמא אישית מיוחדת, ולעמוד בנורמות התנהגות ברף גבוה במיוחד. תפקידי הוראה וחינוך נמנים על אותם תפקידים, על שום היותם של אנשי חינוך מציבי נורמות ההתנהגות לדוד הצעיר, ומעצבי אישיותם של בני הנוער לא רק כבעל ידע ודעת, אלא, בראש וראשונה, כבעלי רמת אתית-מוסרית גבוהה, כמי שבעתיד יהוו התשתית האנושית עליה תיבנה החברה הישראלית, על ערכיה המוסריים והתרבותיים."
(עש"מ 10970/05) בעניין היפא חורשיד ניתן ב-9.10.07).

הנאשם כשל כשלון ממשי באותה ציפייה לערכים ראויים כפי שפורט לעיל, כאשר ממלאי תפקידים ניהוליים והנאשם שימש בעת ביצוע מעשיו כמנהל בית ספר, נדרש סטנדרט התנהגות גבוה במיוחד כדבר פסיקתו של בית המשפט העליון בעש"מ 4123/95 אור נגד מדינת ישראל, פ"ד מט(5) 184, 191 :

עובדי המדינה אף הם נבדלים זה מזה, גם אם כולם כפופים לאותו דין, יהיו אלה חוקי המדינה או כללי המשמעת, אין מקפידים עם כולם באותה מידה. ככל שעובד המדינה נושא משרה רמה יותר, שיש עמה אמון רב יותר וסמכויות חזקות יותר, כך יש מקום לדרוש ממנו שיקפיד יותר במילוי תפקידו על טוהר המידות ועל התנהגות הולמת.

לעניין זה יש הבדל בין עובד בכיר, הממונה על עובדים רבים ואמור לשמש דוגמה להם ולציבור, לבין עובד זוט. יש מקום לצפות ולדרוש ממנהל כללי של משרד ממשלתי יותר מאשר מצפים ודורשים מן המזכירה שלו, כשם שיש מקום להקפיד עם המפקח הכללי של המשטרה יותר מכפי שמקפידים עם שוטר מן השורה".

ובעש"מ 4203/07 בעניין בוגייסקי נגד מדינת ישראל מיום 24.6.07, פסק כב' השופט רובינשטיין:

"..... אוסיף, כי במקרה דנא עומדת לרועץ למערער גם בכירותו ומרכזיותו בעבודת המחוז במינהל. דווקא מעמדו כעובד מוערך ומצטיין, ואיני מקל ראש בכך ובתרומתו, מעמיד אותו בהכרח באור זרקור עז יותר כשחטא במילוי התפקיד, כדי למנוע "ממני תראו וכך תעשו" (שופטים ז', י"ז; ראו גם עש"מ 2699/01 חלף נ' מדינת ישראל – נציבות שירות המדינה (לא פורסם) – השופטת, כתארה אז, ביניש))..."

(9) הגם שהנאשם אך נענש ולא הורשע בהליך הפלילי והורשע כאמור על ידנו, בעבירות שמהותן נקיטה באלימות שכוונה כלפי תלמידו, בית המשפט העליון אמר את דבר ביקורתו כלפי מעשים מסוג זה, במיוחד שהם ממומשים כלפי תלמידים קטינים, הגם שמעשיו של הנאשם לא נעשו במסגרת מילוי תפקידו כמנהל או כמורה הגישה שביטוי לה באותה פסיקה יפה גם לעניינו.

(10) בית הדין אינו סבור כאמור, שהנאשם נקט באלימות מתוכננת לשמה, אלא איבד את מידת האיפוק הנדרשת ממנהל ומורה שאינו רשאי גם ברגע מצוקה וריגוש גבוהים לאבד את שלווה רוחו כלפי תלמיד עובר אורח.

(11) יוער, כי נקיטה באלימות כדי להשליט משמעת וגם לכל תכלית אחרת בכל נסיבה אחרת, היא דרך פסולה אשר אין להשלים עמה, אשר זכתה לביקורתם של בתי המשפט כפי שיפורט להלן:

ע"פ 4405/94 מ.י. נ' אלגני, פ"ד מח(5) 191 אומר כב' השופט ברק בעמ' 192:

"גופו של תלמיד ונפשו אינם הפקר. כבודו כאדם נפגע אם מוריו מפעילים כלפיו אלימות פיזית".

כמו כן, בע"פ 4596/98 באקו נ' מדינת ישראל פסקה כב' השופטת בייניש: **"הפעלת ענישה הגורמת לכאב והשפלה אינה תורמת לאישיותו של הילד ולחינוכו, אלא פוגעת בזכויותיו כאדם... היא מרחיקה אותנו משאיפתנו לחברה נקיה מאלימות"**.

גם בעש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר פ"ד נב (1) עמ' 650-678 נאמר על ידי כב' השופט זמיר:

"המורה מוצב בעמדה של חינוך כלפי התלמידים. היא מקנה לו מעמד וסמכות בעיני התלמידים, אך היא גם מטילה עליו אחריות מיוחדת כלפי התלמידים. הציבור מפקיד את התלמידים בידי המורה, סומך עליו שיעשה כל שביכולתו, כדי לקדם אותם. זהו תפקיד שיש בו נאמנות. כל עובד ציבור הוא נאמן הציבור... ומורה כלפי התלמידים, על אחת כמה וכמה".

בעש"מ 1730/00 פלוני נגד מדינת ישראל, כב' השופט זמיר מבליט את חובת הנאמנות של המורה לתלמיד באומרו:

"כל אדם חייב לכבד את זכויותיו של הילד, ובמיוחד המורה, ששלוש היד וחינוך הילד הופקדו בידי כנאמן מטעם ההורים והחברה".

ופסק דין נוסף שדן בתפקידו של מורה, עש"מ 4503/00 חביב אמין נ' מדינת ישראל:

"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים (ראו עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר, פ"ד נב(678, 650, 1)). השימוש בכח הזרוע נגד תלמיד הוא מעשה חמור לעובד הוראה שאינו הולם את הנורמות הראויות. ענישה גופנית של הילד פוגעת בגופו, ברגשותיו, בכבודו ובהתפתחותו התקינה, ויש בה כדי לערער את אמון הציבור המפקיד את התלמידים בידי המורה".

פסק הדין האמור הובא במסגרת גישתו של בית המשפט העליון בעש"מ 1682/02, בו בית המשפט מבליט בצורה החדה ביותר, את הפסול שקיים בנקיטת אמצעי אלימות במסגרת אכיפת המשמעת בכיתה כגישה חינוכית, דברים שהובאו גם בעש"מ 3362/02 וראוי לטעמנו, כי המסר כהווייתו יובא גם על ידנו במסגרת גזר דין זה:-

"אין לקבל טיעון זה גם אם נכונה הטענה כי שיטות הנהגת משמעת תוך שימוש באמצעים פיזיים למטרות חינוכיות מקובלות בבתי ספר או בבתים ממגזרים מסויימים."

אין להשלים עם מצב זה. חוקי המדינה חלים על כל מגזרי האוכלוסיה וגם אם מסורות מן העבר מקשות על עקירה מהשורש של תופעות שהיו מקובלות פעם, אין לאשר כיום נורמות הפוגעות בגופו ובנפשו של ילד כלשהו. שיטות חינוך המבוססות על שימוש באמצעי אלימות - מלקות, מכות, שימוש במכות סרגל ומשיכות אוזניים, היו נהוגות בעבר בחברות ובקבוצות אוכלוסיה שונות ולא רק בישראל. באותם ימים מורים האמינו בכוחם. פגיעתם קשה וכי אין להשלים עמם עוד. ציבור הילדים כולו ראוי להגנה ובתי המשפט יתרמו חלקם באכיפת החוק ובמניעת תופעות של אלימות בכל מגזרי האוכלוסיה.

ובעש"מ 10006/04 בעניין וואיל חיגי'אזי, בית המשפט העליון חזר על מדיניות התגובה הראויה כלפי מעשי אלימות של מורים כביטויה בפסיקה שהובאה לעיל וקבע: "אכן, כוחו של המחנך אינו בכוח הזרוע, אלא בתבונתו, באישיותו ומיומנותו המקצועית", וכך נאמר בעש"מ 1682/02 אל ווהב נגד מדינת ישראל (לא פורסם):

"המורים הם המגלמים את דמות המחנך, בידיהם הופקדו שלומם וחינוכם בכל הנוגע לדרכי ההתנהגות של תלמידיהם, ועליהם לתרום לבנות דפוסים חברתיים ראויים ביחסים שבין אדם לחברו. לא אחת מוטל על מורה להתמודד עם מצבים קשים, ואף עם פריקת עול משמעת מצד תלמידים, שעה שכללי סדר ומשמעת חלים עליהם. ובמיומנותו המקצועית, בעזרתם של אלה עליו להתמודד עם הקשיים. אסור לו לנצל את מעמדו וסמכותו לפגיעה בתלמידיו ואין הוא רשאי למלא תפקידו בשיטות אלימות פוגעניות. אל לו להגיע לתגובה אלימה לא בשיטה ואף לא בעת איבוד עשתונות. חינוך באלימות מצמיח אלימות נוספת ומסכל את שאיפתנו לקיום חברה המכבדת את זכויות האדם ואת כבודו ואת שלום גופו".

(ניתן ביום 13.2.05, ראה עמ' 3-4 לפסק הדין).

(12) בית המשפט העליון כב' השופטת פרוקצ'ה אמר את דברו לאחרונה לגבי הפסול שכרוך בשימוש באלימות של מבוגר כלפי ילד:

"שימוש באלימות של מבוגר כלפי ילד, באשר הוא, נושא עמו חומרה מיוחדת. תקיפה ופגיעה בקטין חסר ישע, שאינו מסוגל להתגונן, מהוות סטייה קשה מנורמת ההתנהגות המתחייבת מכל אדם. יתר חומרה נודעת לפגיעה בקטין הנעשית בידי אדם המופקד על שלומו, על טובתו, ועל חינוכו של הקטין.

בגדר האחראים לטובתו של הקטין מצויים הוריו ובני משפחתו, וכן מוריו ומחנכיו המופקדים על שלומו ועל חינוכו, ועל פיתוח אישיותו על בסיס ערכים אנושיים ראויים.

בית משפט זה אמר את דברו לא אחת באשר לאיסור המוחלט החל על כל אדם להכות ילדים, ובכלל זה הורים ומחנכים, ועל החומרה המיוחדת הנובעת להפרת איסור זה, והענישה המתחייבת בצידה. בתפיסת החינוך המודרנית, שימוש באלימות כלפי ילדים, באשר הוא, נתפס כעוולה פסולה מיסודה.

(עש"מ 4875/07 בעניין עאוני אבו זראקי, ניתן ב-7.11.07).

ב. על עבירות המשמעת

הנאשם הורשע על ידינו בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(2) ו-17(3) לחוק.

(1) לעניין יסודות העבירה חפי סעיף 17(2) לחוק, עניינן הפרתם של אותם איסורים שבחוק העונשין, שנקבעו בסעיף 368ב(א) לאותו החוק כאמור לעיל.

(2) ובנוסף הנאשם הורשע בעטיים של מעשיו גם בעבירה לפי סעיף 17(3) לחוק:-
 "התנהגות התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה או התנהגות התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו, או בשמו הטוב של שירות המדינה;

ולגבי קשת מאפייניה נפסק:

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים או בארגון מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון.

עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשי, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים: היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה.

זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע, אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון".

(ראה ער"מ 1351/95 ליאון פינקלשטיין נגד התובע בבית הדין המקומי למשמעת, פ"ד מט(5), 573,578).

במקום אחר, אומר השופט זמיר (עש"מ 4246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין):

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות המיוחדת לתפקיד מסוים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי-הולמת, במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד".

בפסק דין נוסף, עש"מ 3849/03 מיכל אלבז נגד נציבות שירות המדינה, נפסק לגבי טיבה ומהותה של העבירה:

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות קובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון".

בעש"מ 689/05 מדינת ישראל נגד מופיד מנצור, שניתן לפני כשלוש שנים (בתאריך 6.3.05), נפסק לגבי טיבו של הפסול, אשר אפיין גם את פני מעשיו של הנאשם: -

"הגשת עבודת-גמר לסיום לימודיו האקדמיים לתואר ראשון בחינוך בלא שכתבה עבודה זו – פגם ביושר וביושרה שהנדרשים ממורה וממחנך. התנהגות זו אינה הולמת עובד מדינה ובוודאי שאינה הולמת מורה בישראל שאמור לשמש דוגמא ומופת לתלמידיו.

בהתנהגותו של המשיב טמונה חומרה נוספת, בהתחשב בכך שהוכח כי שירות המדינה השתתף במימון לימודיו לתואר ראשון בחינוך בשלוחת לטביה. נוכח מכלול נסיבות העניין, מתבקשת אפוא המסקנה כי המשיב התנהג באופן שאינו הולם את תפקידו ושעלול לפגוע בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה."

(עש"מ 689/05 בעניין מנסור מופיד שניתן בתאריך 6.3.05)

במעשיו הנאשם פגע באותם יסודות להתנהגות הולמת, בכל מסכת חייו, הנדרשים ממנהל ומעובד הוראה.

ג. לתכלית אמצעי המשמעת

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כיד להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה. בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים, יש בהם כדי, לשרת את התכלית האמורה. ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית: **"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל"**. (בג"צ 669/86 רובין נגד ברר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

(2) בהבדל מעובד רגיל שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד המדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא על אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי. (ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7). ולכן:

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמינים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עימה קלון".

(עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי).

(3) בית המשפט העליון הבלית את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש) ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי:

"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, נועד ההליך המשמעתי למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבואו להטיל אמצעי משמעת, יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה. כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתי."

על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.03: **"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד."**

בית המשפט העליון בעש"מ 5626/05 בעניין רחל אוחנה הבלית את ליבת תפקידם של אמצעי המשמעת:

"עיקר תכליתו של דין המשמעת הינו להגן על תפקודו התקין של השירות הציבורי ולשמור על תדמיתו בעיני הציבור (עש"מ 7113/02 מדינת ישראל נגד שחר לוי, פד"י נז(3) 817; עש"מ 1928/00 מדינת ישראל נגד עמוס ברוכין, פד"י נד(3) 694, 703; עש"מ 8160/04 מדינת ישראל נגד בן סימון, דינים עליון ע"א, 733), שתי תכליות אלה קשורות קשר אמיץ ביניהן, שהרי השמירה על אמון הציבור בשירות הציבורי מותנית, בין היתר, בתפקוד התקין וההוגן של עובדיו, וסטייה מנורמות מחייבות של ביצוע תקין של

התפקיד סופה שתביא לפגיעה ברמתו של השירות הציבורי ולפגיעה ביחסו של הציבור לשירות זה". (שם בעמ' 4)

ובפסק דין נוסף נפסק באותו הקשר :

"תפקידו של הדין המשמעותי הוא לא רק להעניש את העובד שסרח, אלא גם לשמש מסר לציבור עובדי המדינה כולו בדבר נורמות ההתנהגות המתחייבת ממשרתי הציבור וחובות האתיקה החלות עליהם בביצוע תפקידם. חובות אלה חלות על כלל עובדי המדינה. אולם ישנם תפקידים שבהם להפרת הנורמה המשמעותית נודע מישנה חומרה בשל המעמד המיוחד של בעל התפקיד בשירות המדינה. כזה הוא תפקיד המורה והמחנך, המופקד מטעם המדינה על חינוך הדור הצעיר. עובד ההוראה אינו עובד מדינה מן השורה. הוא דמות שהתנהגותה ורמתה המוסרית משמשת אמת מידה ודוגמא לציבור התלמידים המתחנכים לאורה".

ובנוסף נפסק :

"תפקידו של הדין המשמעותי הוא לא רק להעניש את העובד שסרח, אלא גם לשמש מסר לציבור עובדי המדינה כולו בדבר נורמות ההתנהגות המתחייבות ממשרתי הציבור וחובות האתיקה החלות עליהם בביצוע תפקידם. חובות אלה חלות על כלל עובדי המדינה. אולם ישנם תפקידים שבהם להפרת הנורמה המשמעותית נודע מישנה חומרה בשל המעמד המיוחד של בעל התפקיד בשירות המדינה. כזה הוא תפקיד המורה והמחנך, המופקד מטעם המדינה על חינוך הדור הצעיר. עובד ההוראה אינו עובד מדינה מן השורה. הוא דמות שהתנהגותה ורמתה המוסרית משמשת אמת מידה ודוגמא לציבור התלמידים המתחנכים לאורה".

(עש"מ 8622/05 נעאמנה עאדל עלי נגד מדינת ישראל, ניתן בתאריך 25.12.06).

ולפני זמן קצר נפסק :

"כידוע, עיקר תכליתו של הדין המשמעותי של עובדי המדינה הינה הגנה על דמותו ותפקודו של השירות הציבורי ושמירה על אמון הציבור בו ובעובדיו. תכלית זו מושגת בין היתר באמצעות קביעתן של נורמות ההתנהגות הראויות לעובדים בשירות הציבורי ובאמצעות ענישתם של עובדים שסו מנורמות אלו, וזאת תוך יצירת התרעה אפקטיבית מפני ביצוע מעשים שיש בהם סטייה כאמור ותוך העברת מסר ברור לציבור באשר לסטנדרטים שבהם מחויב השירות הציבורי:

"מטרת דין המשמעת אינה מכוונת להענשת העובד: היא נועדה להגן על השירות הציבורי מבחינת רמת תפקוד ומהיבט השמירה על דמותו ותדמיתו בעיני הציבור. תכליות אלו מושגות באמצעים שונים, וביניהם - הרחקת עובדים שתפקודם פוגע בשירות הציבורי; התרעת שאר עובדי השירות הציבורי מפני התנהגות החורגת מהנורמות הראויות; והעברת מסר כללי לציבור הרחב בדבר הקפדתה של מערכת אכיפת החוק ודיני המשמעת על יושרתו של השירות הציבורי ורמת תפקודו" (עש"מ 3666/06 אסדי נ' נציבות שירות המדינה, פסקה 12 (טרם פורס, 7.11.2007). כן ראו: עש"מ 356/96 פלוני נ' נציבות שירות המדינה, פסקה 5 (לא פורס, 4.3.1996); עש"מ 8273/05, שרעבי נ' מדינת ישראל, פסקה 8 (לא פורס, 28.1.2007); עש"מ 5917/07 גרה נ' נציבות שירות המדינה, פסקה 12 (טרם פורס, 19.8.2007) וההפניות שם).

מתכליות אלו נגזרים אמצעי המשמעת השונים שרשאי בית הדין למשמעת להטיל על עובד מדינה בגין הרשעתו בביצוע עבירות משמעת. אמצעים אלו מנויים בסעיף 34 לחוק שירות המדינה (משמעת). (כב' השופטת ע. ארבל בעש"מ 9493/07 מדינת ישראל נגד מרינה אבשלומוב מיום 21.5.08).

ואולם תפקידם המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל. בית המשפט העליון ריכך את גישתו האמורה, וקבע כי תכלית זו צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/03 בעניין נחום זקן פסק: "התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו."

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית המשפט העליון על גישתו האמורה: "עם זאת, אל מול, ולצד שיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורס)). החזקה בדבר הצורך בענישה מחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין."

(ראה: עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, ניתן בתאריך 23.3.03; עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן בתאריך 10.9.03;

עש"מ 1934/03 בעניין דמאן פולח שניתן ב-18.11.03; עש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן בתאריך 16.2.04; עש"מ 10006/04 בעניין ואיל חגאז' שניתן בתאריך 15.3.05, ועש"מ 3446/05, בענין נאיל דראושה שניתן בתאריך 28.6.05.

בעש"מ 4193/06 משה חי כהן נפסק:
"עם זאת, כבכל הליך ענישה, פלילי או משמעותי, נדרשת מידתיות ראויה והתחשבות מאוזנת לא רק באופי העבירה שבוצעה וחומרתה, אלא גם בנסיבותיו האישיות של הנאשם ובמכלול היסודות הפועלים לקולא בעניינו."
 (ניתן בתאריך 9.10.06, ראה גם את אשר נפסק בנדון בעש"מ 7653/05 בעניין ירדנה שרתוק שניתן ב-29.1.07).

(4) ולגבי תורת האיזונים שבין הנסיבות האישיות בדין המשמעותי לעומת ההליך הפלילי ומשקלם היחסי של אלה, לנוכח תכליתו של הדין המשמעותי, נפסק לאחרונה על ידי בית המשפט העליון:

"אולם, גם אם משקל נסיבותיו האישיות של הנאשם פחות בדין המשמעותי בהשוואה להליך הפלילי, אין להתעלם מהן כליל. מן הדין כי יתקיים יחס מאוזן, מידתי וראוי בין חומרת עבירת המשמעת שנעברה לבין נסיבותיו האישיות של המערער, ולבין חומרת אמצעי המשמעת הראויים על רקע תכליות הדין המשמעותי. מידת חומרתם של אמצעי המשמעת הננקטים כנגד עובד ציבור שהורשע, חייבת לעמוד על מידה שאינה עולה על הנדרש לצורך הגשמת תכליותיו הציבוריות של הדין המשמעותי (ער"מ 8372/05 גבריאלוב נ' עיריית ת"א, פסקה 6; פרשת ברוכין, בעמ' 694; עש"מ 5271/03 סדיקוב נ' מדינת ישראל [פדאור (לא פורסם) 503 (5) 728], עמ' 2; ועש"מ 7641/98 נוימן נ' מדינת ישראל [פדאור (לא פורסם) 99 (8) 192], עמ' 4)."

(עש"מ 11976/05 חליל רוחי נ' מדינת ישראל, ניתן בתאריך 11.4.07, שם בפסקה 23).

(5) מובן הוא, כי בכל מקרה ומקרה על בית הדין לבחון ולשקול, האם יש באמצעי המשמעת המוטלים על ידי בית הדין, כדי להגשים את תכליתם של דיני המשמעת, תוך איזונים עם הנסיבות האישיות. ולגבי תורת המידתיות נפסק לאחרונה בעש"מ 5917/07 נביל גרה נגד נציבות שירות המדינה, שינתן ביום 19.8.07:-

"מידתיות אמצעי המשמעת הננקטים נגזרת מנסיבותיו המיוחדות של המקרה, מעוצמת חומרתה של העבירה, וממשקל הנסיבות האישיות לנאשם. בשיקלול הערכים הרלבנטיים, יש להגיע לנקודת איזון עונשית ראויה אשר תשלב בין האינטרס הציבורי ביישום ראוי של נורמות המשמעת בשירות הציבורי, בד בבד עם דאגה לגורלו של הפרט באופן שהענישה תהיה מידתית ותהיה תואמת את מכלול האינטרסים הראויים לאיזון."

(ראה את אשר נפסק בנדון בעש"מ 227/07 בעניין יוסף אסדו).

ד. על הנסיבות האישיות

(1) הנאשם בן 47, השלים 27 שנות שירות במשרד החינוך, שירות כפי שעלה מעדותם של עדי האופי, היה שירות תורם ומקדם, וכפי שגם למדנו מעמדתו של נציג המשרד.

(2) כבר נפסק בפסיקתו של בית המשפט העליון כי, לתרומה בת שנים בשירות הציבורי יש השפעה ממתנת על מידתם של אמצעי המשמעת: "לו היה הערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות לאחר כל אותן שנים היה נתפס בכך שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח שטות נכנסה באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר ואין זה ראוי כי תקופח פרנסתו במחי יד..." (עש"מ 1827/02 אברהם ספיר נגד מדינת ישראל דינים עליון סא, 268).

(3) הנאשם נשוי, אב לארבעה ילדים קטינים, רעייתו מועסקת.

(4) והשאלה שלעולם עומדת לפתחו של בית הדין הינה, מהי תרומתו והשפעתו של שירות מועיל בשירות הציבורי, שעה שבאים אנו להטיל את אמצעי המשמעת, שרק באמצעותם ניתן להגשים את התכלית שגלומה בהטלתם של אלה, והיא ההגנה על השירות הציבורי והשגת יסוד ההתרעה והמניעה, ואלה כאמור נבחנים כמצויין לעיל, גם לנוכח הנסיבות האישיות של כל נאשם ונאשם.

9. למידתם של אמצעי המשמעת

בית הדין לאחר שעיין בפסק שניתן בבית משפט השלום בחדרה, בראיות ובטעונו הצדדים כפי שבאו בפניו, ובמקבץ השיקולים שאותם פרסנו לעיל, שקל ועיין במידתם הראויה של אמצעי המשמעת, במסגרת מתחם שיקולנו בנדון, לקחנו בחשבון מחד את העבירה ונסיבותיה ולרבות את העובדה שהנאשם לא הושעה מתפקידו בעטיים של ההליכים וממשיך ברצף את תפקידו הניהולי וכן את העובדה שלפי מנהגי העדה,

נעשתה "סולחה" בין הצדדים, שמסמך אודותיה הוגש לבית הדין, וכי אותו קטין הוא כיום תלמידו של הנאשם, וכן את מידת חרטתו הכנה של הנאשם על מעשיו גם בפנינו וכי מדובר על כישלון חד פעמי בשדרות שנות תרומתו. בסופם של אלה החלטתו הטיל על הנאשם אמצעי משמעת אלה:

א. **נזיפה חמורה** – כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין והמופנה במישרין לנאשם והמצביע כי נפל פסול מכביד בתגובתו כאמור כלפי קטין חוסס דרכו התעבורתית.

ב. **הורדה בדרגה** – הנאשם ירד בדרגה אחת (דרגת שכר) לפרק זמן של שנה מיום גזר הדין. יותר משנועדה הורדתו של הנאשם בדרגה לפגוע המרקם חייו הכלכלי, תכליתה לשדר מסר ברור לנאשם כי מי שפוגע במעשיו בצורה ממשית בתדמיתו של השירות הציבורי ראוי שמעמדו באותו שירות המתבטא בדרגותיו, יפגע לתקופה קצובה כאמור.

10. **המלצה**

א. למדנו במהלך הדיון כי הנאשם הוא ברוך כישרונות והישגים ואולם בעטיים של מעשיו סברנו, כי ראוי להמליץ בפני משרד החינוך כי הנאשם לא יקודם בתפקיד בכיר יותר מתפקידו הנוכחי כמנהל בית הספר, לפרק זמן של **שנתיים**, מיום גזר הדין.

ב. המלצה זו נתונה לשיקול דעתו של משרד החינוך ברוח פסיקתו של בית המשפט העליון בעש"מ 9443/07 בעניין מרינה אבשלומוב, שניתן ב- 21.5.08.

גזר הדין המפורט והמנומק ניתן ביום ו' בתמוז התשס"ח, 9 ביולי 2008, להם ויועבר לצדדים באחד מדרכי המסירה המקובלות.

זכות הערעור על פסק הדין מסורה לצדדים לבית המשפט העליון, לפי הוראותיו של סעיף 43(א) לחוק, וזאת בתוך 30 יום מיום קבלתו של גזר הדין לידיהם.

(-)

מר יקי גוב ארי
חבר בית דין

(-)

מר חוסני אבו - דאהש
חבר בית דין

(-)

יוסף תלרז – אב בית הדין
יו"ר

החלטות

בד"מ 49/04 – בקשה לקיום דיון חוזר

תמצית ההחלטה

המבקשת הורשעה ונענשה בפלילים בעבירות של תקיפת שוטר והפרעה לשוטר במילוי תפקידו, ובעקבות ההליך הפלילי נתקיים בעניינה בפני בית הדין למשמעת בחיפה הליך משמעתי בעקבותיו. והוטלו עליה אמצעי משמעת של: נזיפה חמורה, פיטורין ופסילה לשירות המדינה לפרק זמן של שלוש שנים.

גזר הדין בעניינה של המבקשת ניתן בשנת 2004, שלא בנוכחותה חרף זימונה לדיוני בית הדין. כארבע שנים לאחר מתן גזר הדין הגישה המבקשת בקשה לקיום דיון חוזר בעניינה, לפי הוראותיו של סעיף 56(2) לחוק, הקובע לאמור:

”נתגלו עובדות חדשות או ראיות חדשות העשויות לבדן או ביחד עם החומר שהיה לפני בית הדין בראשונה, לשנות את התוצאות לטובת הנידון, ולא יכלו להיות ידועות לו בשעת הדיון.”

המבקשת בבקשתה מפרטת, בין היתר, את נסיבותיה האישיות ואת ההליכים שהיו מנת חלקה גם בבית הדין למשמעת בחיפה, לרבות את עובדת מתן גזר הדין שלא בנוכחותה. המבקשת טענה בבקשתה כי, בעת קיום המעשה שבגיניו נשפטה בפני בית הדין, הייתה שרויה במצב פסיכוטי פעיל. ובית הדין לא היה מודע לאותו מצב נפשי שעה שגזר את דינה שבעטיו גם נבצר ממנה ליטול חלק בהליך, כאשר מצבה הנפשי באותה העת הוא אשר הביאה לידי אותו מעשה שבעטיו נשפטה בהליכים פליליים וגם בפנינו. אולם, בעקבות הטיפול הרפואי שניתן לה, לרבות התרופות, חל שיפור במצבה הנפשי – כאשר המבקשת גיבשה מודעות להליך שהיה בעניינה בפנינו רק שנתיים לאחר קיומו ובשל מצבה הנפשי באותה העת, היא לא הייתה יכולה להיות מודעת לו. לגישה, יש להתייחס לטיעוניה האמורים **”כראיות חדשות אשר יש בכוחן לשנות את תוצאות הדיון לטובתה ואשר היא לא יכלה להיות מודעת להן בעת קיומו של הדיון.”**

לצורך קבלת החלטתו, בית הדין ביקש כמצוות הדין לקבל את חוות דעתו של היועץ המשפטי לממשלה, ושל הממונה על יחידת המשמעת בנציבות, וקבע שלא נתקיימה העילה לקיומו של דיון חוזר, כאשר מצבה הרפואי של הנאשמת, שהיה ידוע לערכאות השיפוט והשיפוט שדנו בעניינה, ואינו מהווה עובדה חדשה לענייניו של סעיף 56(2) לחוק, כאשר לנוכח שיפור מצבה הרפואי של המבקשת פתוחה בפניה הדרך, לבקש ולשוב לעולם ההוראה.

ניתן ביום י"ח באדר ב' התשס"ח – 25.3.2008.

ההרכב: יוסף תלרז, אב בית הדין

י"ח באדר ב' התשס"ח
25 במרץ 2008

בדח. 2008-322
בד"מ 49/04

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה
בפני : אב בית הדין למשמעת

המבקשת:

המשיבים: (1) היועץ המשפטי לממשלה
(2) ממונה בכיר (משמעת)

נציג המשרד: מר יהודה אהרון

בקשה לקיום דיון חוזר

החלטה

ההליו:

1. הנאשמת, ילידת שנת 1956, אשר הועסקה במשרד החינוך בתפקיד מורה בדרגה M.A משנת 1994 ואשר הושעתה מתפקידה ב-12.12.2001, הורשעה על ידי בית הדין למשמעת בחיפה ביום י"א בסיוון התשס"ד – 31.5.2004, בעבירות משמעת לפי סעיפים: 17(1), (2), (3) ו-6) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן-החוק) יחד עם סעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלטת החוק על עובדי הוראה.

2. הנאשמת הורשעה על ידינו בעקבות הליכים פליליים שהתנהלו נגדה בבית משפט השלום בטבריה (ת.פ. 01993/02) שבו היא הורשעה בעבירות של הסגת גבול כדי לעבור עבירה – עבירה לפי סעיף 447(א) (1) + (2) לחוק העונשין התשל"ז-1977 ועבירות של תקיפת שוטר והפרעה לשוטר בעת מילוי תפקידו- עבירות לפי סעיפים 273 ו-275 לחוק האמור ונגזר עליה עונש של שלושה חודשי מאסר על תנאי למשך שנתיים בתנאי שלא תעבור את אחת העבירות שבהן הורשעה בכתב האישום לאחר שכבוד בית המשפט קבע, כי הניסיון להטיל עליה עבודות של"צ לא צלח בגין העדר שיתוף פעולה מצידה.

3. המסד העובדתי ששימש בסיס להרשעתה כאמור, מגיע לתאריך של 14.10.2001 באותו מועד הנאשמת הגיעה לתחומי בית הספר, נכנסה לכיתות בית הספר שהכניסה אליהן נאסרה עליה על ידי מנהלת בית הספר, ושם קרעה דפים ומחברות וסירבה לצאת מהכיתה למרות דרישתה של המנהלת ושוטרים שהגיעו למקום. ובהמשך לאירוע, הנאשמת תקפה שוטר שבא לסייע כאמור למנהלת, בכך שהיא דחפה אותו, בעטה בו ונשכה אותו. הנאשמת לאחר שסירבה לצאת מהכיתה סירבה גם להתלוות אל השוטר ובכך הפריע לו למלא את תפקידו והכשילה אותו במילוי תפקידו כדין.
4. חרף המאמצים שנעשו על ידי בית הדין והמשרד לוודא את התייצבותה לדיון, המאמצים לא נשאו פרי ופסק הדין ניתן שלא בנוכחותה, כאשר אותו דפוס של העדר שיתוף פעולה אפיין את דרכה של הנאשמת גם בהליך הפלילי שבו לא שיתפה פעולה עם שירות המבחן, כפי שעולה מפסק דינו של בית המשפט השלום בטבריה.
5. לאחר שבית הדין שקל את מכלול השיקולים כפי שנפרסו בפניו הוא הגיע לכלל החלטה לגבי מידתם הראויה של אמצעי המשמעת שיוטלו על הנאשמת אמצעי משמעת כלהלן:
 - א. נזיפה חמורה - כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין על הפסול המכביד הנפל למעשיה;
 - ב. פיטורין - הנאשמת תפוטר משירות המדינה מתאריך 1.10.2004, תוך תשלומם המלא של פיצויי הפיטורין המגיעים לה, בגין שנות עבודתה;
 - ג. פסילה לשירות המדינה ולתפקידי הוראה - לפרק זמן של 3 שנים מיום גזר הדין;
6. כמו כן, בית הדין המליץ, כי המשרד בתיאום עם גורמי הרווחה מטעמו ושל הרשות המקומית יעשו את הסידורים הדרושים לשם הפקדתם של פיצויי הפיטורין לחשבונה.
7. גזר הדין בעניינה של הנאשמת ניתן ביום ו' בתשרי התשס"ה (21.9.2004) שלא בנוכחות הצדדים.

הבקשה

8. בתאריך 31.1.2008 הגישה המבקשת בעצמה בקשה לקיום דיון חוזר בעניינה, לפי הוראותיו של סעיף 56(2) לחוק הקובע לאמור:
"נתגלו עובדות חדשות או ראיות חדשות העשויות לבדן או ביחד עם החומר שהיה לפני בית הדין בראשונה, לשנות את התוצאות לטובת הנידון, ולא יכלו להיות ידועות לו בשעת הדיון;".

9. המבקשת בבקשתה מפרטת את נסיבותיה האישיות ואת ההליכים שהיו מנת חלקה גם בבית הדין למשמעת בחיפה, לרבות את עובדת מתן גזר הדין שלא בנוכחותה וכן את פנייתה להמיר את הפיצויים שבית הדין הורה על תשלומם בקיצבה, ואת החלטתו של בית הדין בנדון מיום ה-30.5.2006.

10. המבקשת טענה בבקשתה, כי בעת קיום המעשה שבגינו נשפטה בפני בית הדין, היתה שרויה במצב פסיכוטי פעיל עם מערכת פרנואידית חריפה. ביטוי לאותו מצב קיים לגישת המבקשת בבדיקה הפסיכיאטרית שקוימה לגביה, לרבות האבחנה שמצויה בה, כאשר אותו מצב הביא את המבקשת לידי אשפוז כפוי אשר סיכום מחלתה בנדון מטעם בית החולים צורף לבקשה. ובית הדין לא היה מודע לאותו מצב נפשי שעה שגזר את דינה שבעטיו גם נבצר ממנה ליטול חלק בהליך, כאשר מצבה הנפשי באותה העת הוא אשר הביאה לידי אותו מעשה שבעטיו נשפטה בהליכים פליליים וגם בפנינו.

11. המבקשת סבורה, כי בית הדין לא היה מודע למצבה הנפשי בטרם קיום ההליך בעניינה ובמהלכו, אולם בעקבות הטיפול הרפואי שניתן לה, לרבות התרופתי, חל שיפור במצבה הנפשי - כאשר המבקשת גיבשה מודעות להליך שהיה בעניינה בפנינו רק שנתיים לאחר קיומו ובשל מצבה הנפשי באותה העת היא לא היתה יכולה להיות מודעת לו. לגישתה יש להתייחס לטיעוניה האמורים "כראיות חדשות אשר יש בכוחן לשנות את תוצאות הדיון לטובתה ואשר היא לא יכלה להיות מודעת להן בעת קיומו של הדיון".

12. אב בית הדין התבקש לעשות שימוש בסמכותו כאמור ולהורות על קיום דיון חוזר בהשתתפותה, שבו תוכל להשמיע את מלוא טיעוניה.

13. לצורך הדיון בבקשה ובהתאם לתקנות 68 עד 78 לתקנות שירות המדינה (משמעת), (סדרי הדין של בית הדין) התשכ"ד - 1963, (להלן התקנות), נתבקשה חוות דעתו של היועץ המשפטי לממשלה ושל ממונה בכיר (משמעת).

חוות דעת המשיבים

א. חוות דעתו של היועץ המשפטי לממשלה

(1) עו"ד שי ניצן, המשנה לפרקליט המדינה ותפקידים מיוחדים, העביר לבית הדין בתאריך 20.3.08, את חוות דעתו של היועץ המשפטי לממשלה על סמך התקנות האמורות.

(2) בחוות הדעת נסקרים ההליכים שהיו בפני בית משפט השלום בטבריה, בית הדין למשמעת, וכן בקשת המבקשת, להמיר פיצויי פיטורין בקיצבה וכן פירוט עילות הבקשה הנוכחית ונימוקיה, שתמציתה הובאה לעיל, כאשר ליבת הבקשה הינה שבית הדין ידון למעשה באותן נסיבות, הנוגעות לשאלת האחריות הפלילית.

(3) עמדת היועץ המשפטי לממשלה הינה כי בית הדין מנוע לעשות כן מאחר שביסס את תוצאותיו של ההליך המשמעתי על הממצאים והמסקנות שנקבעו בהליך הפלילי כאשר הפורום הנאות לקיום דיון חוזר הינו ערכאה פלילית. זאת ועוד הבקשה הוגשה בפנינו בשיהוי ניכר מאחר שחוות הדעת הפסיכיאטרית ניתנה בחודש אוקטובר 2004 בסמוך לאחר פרסומו של גזר דינו, כאשר המבקשת היתה מודעת למתן גזר הדין בסמיכות זמנים לבקשה, כעולה מבקשתה שהופנתה לבית הדין באמצעות עו"ד בן צבי, להמיר את פיצויי הפיטורין בקיצבה ובאותן פניות לא פירט בהן הסנגור דבר בנוגע למצבה הנפשי של המבקשת והיה מקום, כי המבקשת תגיש במועד זה בקשה לדיון חוזר ולא לאחר שנדחתה בקשתה בנוגע לזכויות הקיצבה.

(4) בהמשכה של חוות הדעת, מובהר כי מצבה הנפשי של המבקשת ונסיבותיה האישיות, היו בידיעתם של בית משפט השלום ובית הדין עת לא שיתפה פעולה עם ערכאות השיפוט, כאשר בית הדין התחשב במצבה הרפואי עת קצב את משך פסילתה.

(5) בנעילת חוות דעתו מדגיש היועץ המשפטי, כי בעת ביצוע המעשים, המבקשת היתה אחראית למעשיה, גם אם היתה נתונה במצוקה נפשית מאחר שנמצאה כשירה לעמוד לדין ונענשה, כאמור על ידי שתי ערכאות, כאשר תמה כבר קופת פסילתה, וכי אין מקום לקיים בעניינה של המבקשת דיון חוזר.

ב. חוות דעתו של הממונה בכיר (משמעת)

עמדתו של ממונה בכיר משמעת, הועברה לבית הדין בתאריך 18.2.08, באמצעות התובעת עו"ד לילך אברוך – כתריאל – סגנית מנהל מחלקה (משמעת) :-

(1) התובעת המלומדת בתגובתה כלפי הבקשה סוקרת בראשיתה את ההליכים הפליליים והמשמעתיים שהיו מנת חלקה של המבקשת בבית משפט השלום בטבריה ובפנינו, כאשר אותה מצוקה נפשית שהיתה מנת חלקה בערכאה פלילית, ביטוי לה בהחלטתה של אותה ערכאה – כאשר אותה מצוקה לא טופלה בזמנו על ידי המבקשת. עם זאת בית משפט השלום התייחס למצבה הרפואי באותו הזמן שאינו צריך להיות גם זר לבית הדין שגזר את דינה.

(2) לגישת המשיב, אותם טיעונים לקיומו של דיון חוזר לפי הוראותיו של סעיף 56(2) לחוק, על פי הנטען בבקשה, הם מחוץ לגדר סמכותו של בית הדין אשר גזר את דינה לאחר ההליך הפלילי ובית הדין אינו יכול להידרש לאחריותה כלפי המעשה – תפקיד שהוא ייחודי בנסיבות אלה לערכאה הפלילית. ואשר על ממצאיה ומסקנותיה סמך בית הדין את ידיו וגזר את דינה בהתאם. ועל כן הפורום הנאות שיכול להידרש לבקשה הינה ערכאה פלילית ולא בית הדין.

(3) התובעת המלומדת בהמשך טיעוניה מטעמו של המשיב השני, מצביעה על השיהוי שמאפיין את הבקשה, כאשר כבר בשנת 2006 המבקשת הגישה לבית הדין בקשה להמרת פיצויים בתשלום קצבה, כאשר נסיבות השיהוי במקרה זה אינן נהירות למשיב. כאשר המבקשת עשתה לגישתו, דין לעצמה וחרגה ממתחם הסבירות בהגשת בקשה מסוג זה.

(4) זאת ועוד, פרק הפסילה של המבקשת נסתיים כבר לאחר שחלפו שלוש שנים מיום גזר הדין. מובן הוא שכיום אין עילה לדון בדיון חוזר ברכיב של פסילתה, כאשר פיטוריה שמומשו כרוכים בנסיבות העבירה, ובחוסר יכולתה לעסוק בחינוך ילדים.

(5) בנעילת טיעונו, המשיב השני סבור כי לא מתקיימת העילה לפי הוראותיו של סעיף 56(2) לחוק, ואב בית הדין נתבקש לדחות את הבקשה.

דין הבקשה

14. לצורך קבלת החלטתי, עיינתי כמצוותה של תקנה 75 לתקנות, בבקשה על צירופיה בפסק דינו של בית הדין, בפסק דינו של בית משפט השלום בטבריה ובחוות דעתו של היועץ המשפטי לממשלה וממונה בכיר (משמעת) ובסופו של עיון הגעתי לכלל מסקנה, כי לא נתקיימה העילה לקיומו של דיון חוזר על פי היסודות הקבועים לה בסעיף 56 (2) לחוק; -

א. מצבה הרפואי של הנאשמת בעת שנתקיימו בעניינה ההליכים הפליליים ואלה שבפנינו אינם מהווים עובדה חדשה לעניינו של סעיף 56 (2), כאשר ערכאות השיפוט היו מודעות למצבה הנפשי שלא הגיע בערכאה פלילית שדנה בעניינה למעלתו של פטור מאחריות פלילית, ועל יסוד הרשעתה כדין בפסק דין חלוט, ביסס בית הדין את מסקנותיו וממצאיו.

ב. בנוסף גם השיפור שחל לאחרונה במצבה הנפשי, אינו יכול לשמש כראיה חדשה לעניינו של סעיף 56 (2) לחוק שביכולתו לשנות את תוצאות ההליך מאחר ובית הדין ביסס את ממצאיו ומסקנותיו על ההליך הפלילי שבו הורשעה ונענשה כאמור, חרף מצבה הנפשי באותה העת, כאשר בית משפט השלום לא פטרה מאחריות פלילית.

ג. כיום, לאחר שתמה תקופת פסילה עפ"י פסק דינו של בית הדין, נפתחה בפני המבקשת הדרך לבקש ולשוב לשירות הציבורי, בקשה שתוכל להישקל לגופה עפ"י מצבה הנפשי העדכני. בשל כך, קיומו של דיון נוסף מבלי לגרוע מיתר נימוקיני, אין בו לשנות מהותית את תוצאות הדיון לטובת המבקשת.

סוף דבר

15. לנוכח כל המבואר, החלטתי לדחות את הבקשה לקיומו של דיון חוזר.

ההחלטה ניתנה ביום י"ח באדר ב' התשס"ח, 25 במרץ 2008 שלא בנוכחות הצדדים, להם תשלח ההחלטה באחת מדרכי המסירה המקובלות.

(-)

יוסף תלרז
אב בית הדין למשמעת

העתק: חברי ההרכב